

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
Social Science and Humanities

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2561 / Vol. 8 No. 2 May-August 2018

ISSN 2286-6183

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย EAU Heritage Journal

ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ Social Science and Humanities

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม 2561 / Vol. 8 No. 2 May-August 2018

ISSN 2286-6183

ความเป็นมา

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย (EAU Heritage) ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ISSN 2286-6183 เดิมมีกำเนิดพร้อมฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ด้วยความหลากหลายของบทความและต้องการให้มีความชัดเจนของการเป็นแหล่งข้อมูล จึงได้มีการบริหารจัดการแยกออกจากฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในปี พ.ศ. 2554 โดยใช้นับเวลาการเผยแพร่ต่อเนื่องเป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ จนถึงปี พ.ศ. 2559 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มการออกเผยแพร่วารสารเป็นปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) และในปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2560) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตวารสารจากตัวเล่มหนังสือเป็นการผลิตแบบ CD ในปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2561) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตอีกครั้ง โดยการผลิตเป็น Flash Drive ส่งมอบให้สมาชิก หากไม่ได้สมัครสมาชิก สามารถสืบค้นเพื่ออ้างอิงหรืออ่านบทความได้ที่ <https://eauheritage.eau.ac.th/> หรือสืบค้นได้จากฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Center: TCI)

ปัจจุบันวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ได้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการรับรองคุณภาพจัดให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 2 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2562

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย (Research Paper) บทความวิชาการ (Academic Paper) ที่มีคุณภาพของอาจารย์ประจำ บุคคลภายนอก ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศึกษา ศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการแก่สังคม โดยสนับสนุนให้อาจารย์ประจำ และบุคคลภายนอกนำเสนอผลงานวิชาการในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศึกษา ศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง

นโยบายการรับบทความ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มีความยินดีรับตีพิมพ์บทความสาขาบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ภาษาศาสตร์ ศีลภาศาสตร ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้อง เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังนี้

1. ผลงานวิชาการที่ส่งมาขอตีพิมพ์ ต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และต้องไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

2. การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้ส่งบทความโดยตรง กองบรรณาธิการฯ ขอสงวนสิทธิ์ในการรับหรือปฏิเสธบทความเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณากลั่นกรองคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Review) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

3. ข้อความที่ปรากฏภายในบทความแต่ละเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแต่ละท่านไม่เกี่ยวข้องกับกองบรรณาธิการและคณาจารย์ท่านอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด ความรับผิดชอบด้านเนื้อหา และการตรวจร่างบทความแต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน หากมีความผิดพลาดใดๆ ผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบบทความของตนเอง

4. ผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์ถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสาร

5. ผู้ประสงค์จะส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฯ สามารถส่งบทความออนไลน์ได้ที่ <https://eauheritage.eau.ac.th/> หรือ <https://www.tci-thaijo.org/>

หากต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม สามารถติดต่อกองบรรณาธิการวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย อาคาร ชวน ชวนิชย์ ชั้น 4 ห้อง C423 เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110 โทรศัพท์ 0-2577-1028 ต่อ 377, 378 อีเมลล์ eau_heritage@eau.ac.th

ผู้สนใจส่งบทความกรุณาอ่านรายละเอียดการส่งบทความ ซึ่งระบุไว้ใน website <https://eauheritage.eau.ac.th/> และ <https://www.tci-thaijo.org/>

กำหนดการเผยแพร่

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กำหนดออกเผยแพร่ราย 4 เดือน ปีละ 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1: มกราคม-เมษายน (กำหนดออก เมษายน)

ฉบับที่ 2: พฤษภาคม-สิงหาคม (กำหนดออก สิงหาคม)

ฉบับที่ 3: กันยายน-ธันวาคม (กำหนดออก ธันวาคม)

การจัดพิมพ์ ผลิตเป็นอิเล็กทรอนิกส์ (Flash Drive) และเผยแพร่ฉบับ Online ที่ website <https://eauheritage.eau.ac.th/> และ <https://www.tci-thaijo.org/>

แหล่งผลิต ศูนย์ผลิตเอกสารทางวิชาการ/ กองบรรณาธิการวารสารฯ

ที่ปรึกษา	อาจารย์โชติรัส ชวนิชย์	อธิการบดี
	อาจารย์สุภกัญญา ชวนิชย์	รองอธิการบดีฝ่ายนโยบายและแผน
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุษยมาส สิ้นธุประมา	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
คณะที่ปรึกษาของ บรรณาธิการ (Editorial Advisory Board)	ศาสตราจารย์ อุดม วโรตม์สิขิตติ์	ราชบัณฑิต
	ศาสตราจารย์ จงจิตร หิรัญลาม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
	ศาสตราจารย์พิเศษ ประสิทธิ์ ไขว้โลกกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ ครรชิต มัลลียงส์	ราชบัณฑิต
	รองศาสตราจารย์ บุญมี เนรยอด	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	รองศาสตราจารย์ สมพร กันทรดุษฎี เจริญชัยศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
	รองศาสตราจารย์ เพลินทิพย์ โกเมศโสภา	มหาวิทยาลัยมหิดล
ประธานบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุษยมาส สิ้นธุประมา	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
บรรณาธิการ	อาจารย์นันทยา จรูญแสง	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
กองบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ เซาว์ โรจนแสง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
	ศาสตราจารย์กิตติคุณ สุเทพ เชาวลิติ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ โครีน เฟื่องเกษม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
	รองศาสตราจารย์ นภลัย สุวรรณธาดา	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
	รองศาสตราจารย์ อรุณีประภา หอมเศรษฐี	ประธานสภาวิชาชีพกิจการการแพร่ภาพ และการกระจายเสียง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภาส ภาวินันท์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชญาพิมพ์ อูสาโท	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เลขานุการ	Mr.O. Leorard Trudo	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	Mr.Joseph C. Gumbel	สำนักงานทนายความบำรุง
	นางสาวพิมพ์ลดา พิทักษ์เศรษฐการ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
ออกแบบปก/จัดรูปเล่ม	อาจารย์วิลาวรรณ สุขมาก	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวพิมพ์ลดา พิทักษ์เศรษฐการ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
พิสูจน์อักษรประจำฉบับ	นางสาวพิมพ์ลดา พิทักษ์เศรษฐการ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นายคิตกานต์ มัธหา	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
	นางสาวเสาวลักษณ์ ชัยสิทธิ์	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ กิตานันท์ มลิทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กุลพร ทิรัญบุรณะ
รองศาสตราจารย์ กุลภัทรา สีโรตม
รองศาสตราจารย์ แก้วตา โรหิตรัตน์
ศาสตราจารย์ กฤษ เพิ่มทันจิตต์
รองศาสตราจารย์ จตุพร บานชื่น
รองศาสตราจารย์ เฉลิมพงศ์ มีสมนัย
รองศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ
รองศาสตราจารย์ เชาว์ ไรจนแสง
รองศาสตราจารย์ ดนุชา คุณพนิชกิจ
รองศาสตราจารย์ ดำรงค์ วัฒนา
รองศาสตราจารย์ ตระกูล มีชัย
รองศาสตราจารย์ ทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร
รองศาสตราจารย์ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธวัชชัย จิตรภาณุพันธ์
รองศาสตราจารย์ นิตยา เงินประเสริฐศรี
ศาสตราจารย์ นิพนธ์ คันธเสวี
รองศาสตราจารย์ นิติพงษ์ หังสพฤกษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์ชัย
รองศาสตราจารย์ บุญชัย หงส์จารุ
รองศาสตราจารย์ บุญมี เณรยอด
รองศาสตราจารย์ ปธาน สุวรรณมงคล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปราโมทย์ ประจันปัจฉินิก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยะบุตร แสงกนกกุล
รองศาสตราจารย์ ปิติกุล จิระมงคลพาณิชย์
รองศาสตราจารย์ พรธิดา วิเศษศิลปานนท์
รองศาสตราจารย์ พรทิพย์ พิมลสินธุ์
รองศาสตราจารย์ พุทธกาล รัชธร
รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ไพบูลย์ อ่อนมั่ง
รองศาสตราจารย์ ภัทรกิตต์ เนตินิยม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มนัสสินี บุญมีศรีสง่า
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลือชัย ศรีเงินยวง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ วรรณารด แสงมณี
รองศาสตราจารย์ วินัย คำสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ วิไลดา เตชะเวช
อาจารย์ ศยามล เจริญรัตน์
รองศาสตราจารย์ ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ
รองศาสตราจารย์ สมเกียรติ วันทะนะ
รองศาสตราจารย์ สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน
รองศาสตราจารย์ สิทธิวรรณ ศรีพหล
รองศาสตราจารย์ สุพัตรา จุณณะปิยะ
ศาสตราจารย์ สุเทพ เขาวลิต
รองศาสตราจารย์ เสน่ห์ จัยโต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรพรรณ บุตรกัตถัญญ
อาจารย์ อนันต์ ปันอินทร์
ศาสตราจารย์ อุดม พุมโฆษิต
ศาสตราจารย์ อุดม วโรตม์ลิขิตติถ์
รองศาสตราจารย์ โอรัส ลีลากุลธนิต

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ราชบัณฑิต
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทบรรณาธิการ

ท่านสมาชิกและผู้อ่านที่เคารพทุกท่าน วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2561) ของปีที่ 8 การดำเนินงานของวารสารยังคงตระหนักถึงคุณภาพโดยคงนโยบายเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านบริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิทยาการจัดการ ศิลปศาสตร์ ศีษาศาสตร์ ปรัชญา ศาสนา และสาขาที่เกี่ยวข้องทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

บทความในวารสารฉบับนี้มีบทความพิเศษ 1 บทความเกี่ยวกับด้านกฎหมาย บทความวิชาการ 11 บทความ บทความวิจัย 22 บทความ รวมเป็น 34 บทความ แนะนำหนังสือที่น่าสนใจอีก 2 เล่ม โดยผู้เขียนทั้งภายในและภายนอกสถาบัน บทความแต่ละเรื่องแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในศาสตร์ของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา กฎหมาย ธุรกิจ การเงิน เศรษฐกิจ ตลอดจนการบริหารจัดการ ได้มีการต่อยอดงานวิจัยเพื่อพิสูจน์ทราบทฤษฎี เพื่อตอบปัญหาหรือแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ

นอกจากนี้ยังนำเสนอแนะนำหนังสือน่าอ่าน เล่มแรกเรื่อง โคะโคะโระ เป็นวรรณกรรมนิยายแปลภาษาไทย แปลโดย ศ.ดร. ปรีชา อิงคาริมย์ และ กนก รุ่งกิตติกุล เป็นหนังสือนิยายที่สะท้อนแนวคิดเรื่องความรัก การเปลี่ยนแปลงในสังคมของญี่ปุ่นได้อย่างน่าสนใจ เล่มที่ 2 เป็นหนังสือนิยายต่างประเทศฉบับภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับครอบครัวที่เต็มไปด้วยชีวิตชีวาและเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทั้ง 2 เล่มนี้แนะนำโดย อาจารย์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้จากบทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสาร จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านและผู้สนใจ สำหรับท่านผู้สนใจทำบทความเผยแพร่ลงในวารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สามารถดูรายละเอียดและส่งบทความได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร <https://eauheritage.eau.ac.th/> หรือ <https://www.tci-thaijo.org/>

บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความพิเศษ

- 1 ■ การปรับใช้และการตีความข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529
Application and Interpretation of Lawyer Council Regulations on Lawyer's Ethics
B.E. 2529
กิตติ ชยางคกุล, พิชชา ใจสมคม และ ธนวิศิษฐ์ มหพฤทธิ์ไพศาล

บทความวิชาการ

- 18 ■ แนวคิดการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน
Concepts of Community Enterprise Management
สุภาวดี พันธ์อำพน, บัณฑิต พิริยาสัยสันติ, พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และ วิพร เกตุแก้ว
- 26 ■ ปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการชุมชนเพื่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัด
ในกรุงเทพมหานคร
The Factors in Strengthening of Community Committees for the Development
of Densely Populated Communities in Bangkok
สุพัตรา ยอดสุรางค์
- 34 ■ เกมมิฟิเคชัน: นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กร
Gamification: Learning Innovation for Human Resource Development
พิมพ์พร ชีวานันท์ และ กฤษฎดา เขียววัฒนสุข
- 45 ■ มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว: ศึกษากรณีการจดทะเบียน
สมรส
Legal Measures for the Protection of Domestic Violence: A Study of the
Registration of Marriage
สุกิจ อยู่ในธรรม
- 52 ■ การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศนิวซีแลนด์: ความสำเร็จของการศึกษา
ภายใต้ชายคาของความหลากหลาย
New Zealand Education in a Pluralistic Society: The Successes of Education
Management in the Multicultural Context
สุกัญญา สมมติดวง, คำนิง เจนการ, ชัณห์ชัย อธิเกียรติ และ อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์

สารบัญ

-
- 64 ■ กลยุทธ์การจัดการกิจกรรมพิเศษ
Event Marketing Strategy
วิวัฒน์ ภูมิธรพันธุ์
- 71 ■ Political struggles in the Suffragette (2015)
การต่อสู้ทางการเมืองในภาพยนตร์เรื่อง The Suffragette (2015)
Raphiphat Phatthana
- 80 ■ กลยุทธ์การเลือกซื้อหุ้นและเทคนิคการวิเคราะห์หุ้นเบื้องต้น
Stock Strategy and Stock Analysis Techniques
วิฑูรย์ สัตยารมณ
- 91 ■ “โครงสร้างเงินทุน” หนึ่งในองค์ประกอบสำคัญในการสร้างมูลค่าของธุรกิจ
“Capital Structure” One of the Important Components for Creating Value of Firm
ศิริประภา ศรีวิโรจน์
- 103 ■ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
Creative Tourism and Community-Based Tourism Activity
ลัดดาวรรณ ทองใบ
- 113 ■ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน
Agro-Tourism Development towards Sustainable Tourism
ปัญญาดา นาคี
- บทความวิจัย**
- 125 ■ ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคารพาณิชย์ก่อนเกิดสัญญาประกันชีวิต
Responsibility of Life Insurance Brokers from Commercial Banks Prior to Selling Life Insurance Policies
เจนจิรา ลีลาศ และ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล
- 129 ■ วิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองสัตว์ตามพระราชบัญญัติ
ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
Legal Enforcement of the Animals’ Protection Law Under “Prevention of Cruelty to Animals Act B.E.2557”
อนิสา ม่วงมิ่งสุข

สารบัญ

- 138 ■ ปัญหาทางกฎหมายที่ทำให้บริษัทที่แปรรูปจากรัฐวิสาหกิจขาดความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ: ศึกษากรณี บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)
Legal Problems that Cause Inflexibility Procedures in Business Management within Privatized State-Owned Enterprises: TOT Public Company Limited Case Study
ธีรพล ลิ้มวัฒนานนท์ และ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล
- 145 ■ มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ให้บริการจองรถแท็กซี่ผ่านแอปพลิเคชันมือถือ: ศึกษากรณียูเบอร์
Legal Measures to Control Taxi Booking Service Providers through the Mobile Application: Uber Case Study
จิตรรา บุชบา และ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล
- 153 ■ การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน
Administration to Promote Household Waste Separation of Lampung Town Municipality
เอื้ออัมพร ดิลกธรรมวงศา และ สัมพันธ์ พลภักดิ์
- 164 ■ การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Administration of Language Schools' Promotion of the Office of the Private Education Commission in Accordance with the Sufficiency Economy Philosophy
วิรัช ต่อเทียนชัย และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ
- 173 ■ การบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ
Administration of Flood Prevention of Samutprakarn Province According to the Royal Initiative of His Majesty the King
ประเสริฐ ชัยกิจเด่นนภาลัย และ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ
- 183 ■ การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
Administration of Public Relations in Lampang Province for Conservation Chariot Resources
ณรงค์เยาว์ อาทิตยานนท์ และ สัมพันธ์ พลภักดิ์

สารบัญ

- 194 ■ การบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสังกะขันธ์
Administration of Home Loan Services at the Government Savings Bank,
Phahonyothin Branch
ประสิทธิ์ บำรุงสุข และ สัมพันธ์ พลภักดิ์
- 203 ■ การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์
กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Administration of Public Relations of the Royal Project Foundation of the Royal
Thai Army Radio and Television According to the Sufficiency Economy
Philosophy
สิทธิณี กิตติสิทธิ์ และ สัมพันธ์ พลภักดิ์
- 215 ■ กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล
Reinforcing Strategies on Good Governance for the Municipality Schools
ปกรณ์ หงส์สุวรรณ, ประเสริฐ อินทร์รักษ์, นพดล เจนอักษร และ มัทนา วัฒนอมศักดิ์
- 228 ■ แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดบึงกาฬ
Guidelines to Develop Entrepreneurship in Wickerwork Business for High School
Students in Si Maha Phot District, Prachin Buri Province
รัชฎา ต่างภาษา อุทุมพร อินทจักร์ และ นลินรัตน์ รักกุล
- 238 ■ ความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน
The Success in the Sustainable Management of Provincial Administration
ฐิติพงศ์ วิชัยสาร
- 249 ■ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี
Factors affected the Policy Management to Improve Quality of Elderly's Life of
Local Province Administrative Office
พีรพงศ์ กนกเลิศวงศ์
- 265 ■ การประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการ
ดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
Performance Assessment of Village Health Volunteers Working in Village Health
Promoting Administration in Taphraya District, Sakaeo Province
พิทักษ์พงษ์ กุลวิมล, อารยา ประเสริฐชัย และ วรางคณา จันทร์คง

สารบัญ

- 274 ■ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
Computer Assisted Instruction Lessons According to Self-Holistic Knowledge Skills in the Visual Elements and Composition for Mathayomsuksa 1 Students
อาภากรณ์ เสถียรรัตน์ และ ทศพร แสงสว่าง
- 284 ■ การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้นสำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3
The Development of Infographic Media as an Introduction to Computer Network Course for the Third Year Vocational Students
ปิยพงษ์ ราศรี และ นฤมล เทพนวล
- 291 ■ รูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
Image Model of Secondary Schools under the Office of the Board of Directors Basic Education, Ministry of Education
ศรายุทธ์ ตรีรัตน์
- 301 ■ การศึกษาผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่อผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างแนวคิดมูลค่าทางบัญชีและแนวคิดมูลค่าตลาด
Risk Influencing on Return of Listed Companies on the Stock Exchange of Thailand: Comparison Study Between Accounting-Based Approach and Marketing-Based Approach
สุภลักษณ์ จงรักษ์ และ นภาพร นิลารมณ์กุล
- 312 ■ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร
Factors Affecting Savings Decision in National Savings Fund of Informal Employees in Bangkok
มงคลชัย จำรูญ และ ธัญวรัตน์ สุวรรณะ

สารบัญ

- 322 ■ ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปยังสหรัฐอเมริกา

Relationship of Internal and External Factors Affecting Export of Canned Pineapples to the United States of America

ศิริลักษณ์ ศรีมณี และ กนกพร ชัยประสิทธิ์

- 332 ■ การวิเคราะห์ปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม

Analysis of the Electronic Commerce System of OTOP Program on Entrepreneurs in Klongyong District, Nakhon Pathom Province

อนุช นามวิญญู และ กิตติอำพล สุดประเสริฐ

แนะนำหนังสือ

- 342 ■ โคะโคะโระ (Kokoro)
จิราวัฒน์ เทพพงษ์

- 345 ■ The Lowland
รพีพัฒน์ พัฒนา

การปรับใช้และการตีความข้อบังคับสหภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529

Application and Interpretation of Lawyer Council Regulations on Lawyer's Ethics B.E. 2529

กิตติ ชยวงกุล, พิชชา ใจสมคม และ ธนาวิชญ์ มหพฤทธิไพศาล
Kitti Jayangkula, Pitcha Jaisomkom and Dhanavit Mahaprukpaian
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
Faculty of Law, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

ทนายความเป็นตัวแทนของผู้มีอรรถคดีในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาล แต่ปรากฏว่าในทุก ๆ ปีมีทนายความจำนวนมากถูกร้องเรียนมายังคณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีการประพฤติตนที่ไม่เหมาะสม แม้ว่าข้อบังคับสหภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 แต่บทบัญญัติของข้อบังคับดังกล่าวเป็นการบัญญัติที่เป็นเพียงการกำหนดลักษณะการกระทำ ไม่ได้กำหนดให้บทนิยามความหมายของการกระทำหรือความประพฤตินั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด การศึกษาแนวคำวินิจฉัยคดีมรรยาททนายความที่มีการดำเนินคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความในช่วง พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2557 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เป็นข้อมูล ข้อเท็จจริงแห่งคดีมรรยาททนายความ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในเรื่องจรรยาบรรณทางวิชาชีพและมรรยาททนายความ เกี่ยวกับการปรับใช้และตีความ ข้อบังคับสหภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจต่อบทบัญญัติของข้อบังคับสหภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความดังกล่าว ต่อไป

คำสำคัญ: ทนายความ, มรรยาททนายความ, คณะกรรมการมรรยาททนายความ, ข้อบังคับสหภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ

Abstract

Lawyer acts as an agent of the his/her clients in the courts' proceedings, however, a number of complaints against lawyers who committed misconduct have been submitted to the Lawyer's Ethics Committee continuingly. Even the Regulations on Lawyer's Ethics was enacted and has been applied since B.E. 2529, but the provisions only provide the definition of lawyer's misconducts and the provisions themselves are still unclear. This study aims at analyzing the decisions of the Lawyer's Ethics Committee between B.E. 2553 - 2557 for creating the new knowledge on the application and interpretation of the Lawyer Council Regulations on the Lawyers' Ethics B.E. 2529 of the Lawyer's Ethics Committee. The result of this study will make a clear understanding on the provisions of such Lawyer Council Regulations.

Keywords: lawyer, lawyer's ethics, lawyer's ethics committee, regulations on lawyer's ethics

บทนำ

ในกระบวนการยุติธรรม การเข้าถึงความเป็นธรรม หมายถึง การที่สิทธิของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันได้รับการรับรอง (Cohen, Lee & Mohan, 2001) โดยการเข้าถึงความเป็นธรรมนี้เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งภายใต้หลักนิติธรรม (rule of law) อันเป็นหลักการพื้นฐานแห่งกฎหมาย ที่กระบวนการยุติธรรมหรือการกระทำใด ๆ จะฝ่าฝืน ขัด หรือแย้งไม่ได้ (คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ, 2558) การที่ประชาชนเข้าถึงความเป็นธรรมได้นั้น บทบาทของนักกฎหมายจึงมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งบทบาทของพนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และทนายความ ซึ่งต่างก็เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของทนายความซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ดังนั้น “ทนายความ” จึงเป็น บุคคลผู้ซึ่งประกอบวิชาชีพกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้มีอรรถคดีทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณา (ราชบัณฑิต, 2554)

วิชาชีพทนายความนี้ได้รับการยอมรับกันในอารยประเทศว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะนอกเหนือจากที่ทนายความจะมีส่วนสำคัญในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนแล้ว ทนายความยังมีบทบาทในการควบคุมกลไกการใช้อำนาจรัฐในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วยจากบทบาทดังกล่าว ผู้ที่ประกอบวิชาชีพทนายความจึงต้องตระหนักว่าการทำหน้าที่ของตนในฐานะทนายความนั้น เป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่มีความเดือดร้อน และการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะทนายความดังกล่าวจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ตลอดจนปฏิบัติตามมรรยาททนายความ และมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อวิชาชีพและต่อประชาชนที่ตนเข้าไปให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่

แต่เนื่องจากในกระบวนการยุติธรรม ทนายความจะทำงานสัมผัสกับประชาชนโดยตรงทนายความมีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนที่มีคดีขึ้นสู่ชั้นศาล จนบางครั้งบทบาทของทนายความถูกมองเหมารวมและสันนิษฐานไปว่าทนายความจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้ชัยชนะหรือทำให้ลูกความของตนเป็นฝ่ายได้เปรียบ นอกจากนี้

ยังปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีทนายความบางคนถูกร้องเรียนมายังคณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีการประพฤติตนที่ไม่เหมาะสม แทนที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนผู้เดือดร้อนกับอาศัยความรู้ความสามารถ และบทบาทหน้าที่ทนายความไปเอารัดเอาเปรียบลูกความ หรือประชาชนที่ไม่รู้กฎหมาย จึงเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของวิชาชีพทนายความในสังคมซึ่งมักถูกมองไปในแง่ลบ ดังนั้น กลไกในการกำกับดูแลให้ทนายความประพฤติปฏิบัติตนให้ดี เป็นที่พึงพิงแก่ประชาชนผู้มีความได้จึงมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความในสังคมในปัจจุบันแต่อย่างใด

สำหรับประเทศไทย วิชาชีพทนายความ ถือกำเนิดขึ้นมาครั้งแรกเมื่อใด ไม่มีผู้ใดทราบอย่างแน่ชัด แต่คาดหมายได้ว่าวิชาชีพทนายความในประเทศไทยนั้นได้ปรากฏขึ้นมาเป็นเวลานานแล้วควบคู่ไปกับพัฒนาการของระบบกฎหมายและวิธีพิจารณาความ (อภิชัย มานิตยกุล และธัญสกลธัญ, 2556) ส่วนวิชาชีพทนายความในประเทศไทย ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2457 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2457 และในขณะเดียวกันก็มีการจัดสร้างกลไกในการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทนายความขึ้นไปด้วย โดยตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2457 ให้เป็นอำนาจเนติบัณฑิตยสภา โดยเนติบัณฑิตยสภาได้ออกข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความมีเนื้อความทั้งหมด 12 ข้อและวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2459 ได้ออกข้อบังคับมรรยาททนายความว่าด้วยเครื่องแต่งกายสุภาพและมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับมรรยาททนายความว่าด้วยเครื่องแต่งกายสุภาพอีกครั้งคือฉบับลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2475 และฉบับลงวันที่ 11 มิถุนายน พ.ศ. 2477 ซึ่งเป็นแบบอย่างข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความในยุคต่อมา (พ.ร.บ.ทนายความ พ.ศ. 2457, มาตรา 18)

ปัจจุบัน การควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศไทยจะดำเนินการโดย “สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์” ซึ่งเป็นองค์กรวิชาชีพของทนายความที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 โดยมีวัตถุประสงค์ประการหนึ่ง คือ เพื่อควบคุมดูแลจริยธรรมและมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่า

ด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ. 2529 ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญของสภานายความในการควบคุมดูแลมาตรฐานวิชาชีพทนายความ เพื่อให้การประกอบวิชาชีพทนายความเป็นการให้ความรู้ทางกฎหมายควบคุมคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพ และการควบคุมให้ทนายความปฏิบัติตามข้อบังคับมรรยาทนายความดังกล่าว ก็เป็นการสร้างความมั่นใจในมาตรฐานวิชาชีพทนายความในการรับใช้ประชาชนและเสริมสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างแท้จริง

ปัจจุบัน พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ได้กำหนดระบบและกลไกในการควบคุมมรรยาทนายความไว้ใน หมวดที่ 6 และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการกระทำ หรือความประพฤติของทนายความที่ผิดมรรยาทพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 จึงได้กำหนดให้ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ การมีการกำหนดข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความที่ครอบคลุมทั้งมรรยาทของทนายความต่อศาลและในศาล มรรยาทของทนายความต่อตัวความ มรรยาทของทนายความต่อทนายความด้วยกัน มรรยาทของทนายความต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี มรรยาทเกี่ยวกับความประพฤติของทนายความ การแต่งกายของทนายความ และการปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการมรรยาททนายความคณะกรรมการหรือสภานายกพิเศษแล้วแต่กรณี (มาตรา 53) หากทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่สภานายความตราขึ้น (มาตรา 51) ก็ให้ถือว่าทนายความผู้นั้นประพฤติผิดมรรยาททนายความซึ่งอาจถูกลงโทษไม่ว่าจะโดยการภาคทัณฑ์ การห้ามเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปี หรือการลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ แล้วแต่กรณี

อนึ่ง แม้ว่าสภานายความจะได้ออกข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 เพื่อควบคุมดูแลมาตรฐานวิชาชีพทนายความมานานแล้ว แต่ปัจจุบัน พบว่า ยังมีทนายความที่ยังมีความบกพร่องด้านจริยธรรมและมรรยาททนายความ โดยไม่ประกอบวิชาชีพทนายความตามมาตรฐานที่สภานายความกำหนด เป็นเหตุให้ประชาชนและกระบวนการยุติธรรมได้รับความเสียหาย อีกทั้งยังปรากฏข้อเท็จจริงว่า ตั้งแต่มีใช้บังคับข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา มีผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ

ถูกร้องเรียนกล่าวหาว่าประพฤติผิดมรรยาททนายความมายังคณะกรรมการมรรยาททนายความเป็นคดีมรรยาททนายความจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ถึง 2557 มีการกล่าวหาและแจ้งกล่าวหาทนายความเป็นคดีต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ ประมาณ 300 - 400 คดี (สภานายความ, 2558)

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า แม้ว่าข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 จะมีการบัญญัติขึ้นมาใช้บังคับเป็นเวลาเกือบ 30 ปีแล้ว แต่บทบัญญัติของข้อบังคับดังกล่าวเป็นการบัญญัติที่เป็นเพียงการกำหนดลักษณะการกระทำ และความประพฤติที่ผิดมรรยาททนายความเท่านั้น ไม่ได้กำหนดให้บทนิยามความหมายของการกระทำหรือความประพฤตินั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจนแต่อย่างใด ส่งผลให้ในการทำความเข้าใจข้อบังคับดังกล่าวอาจมีความไม่ชัดเจนเกิดขึ้นอีกทั้งในบางกรณีอาจมีการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายเคลือบคลุมในสาระสำคัญหลัก ๆ โดยเฉพาะพฤติการณ์ หรือการกระทำที่ผิดมรรยาทตามวิชาชีพทนายความได้ โดยไม่มีอรรถาธิบายว่าการกระทำที่ถือว่าเป็นการกระทำผิดมรรยาททนายความดังกล่าว เป็นการกระทำที่มีลักษณะของการกระทำเช่นใด ทำให้การบังคับใช้ข้อบังคับดังกล่าวไม่สามารถกระทำการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

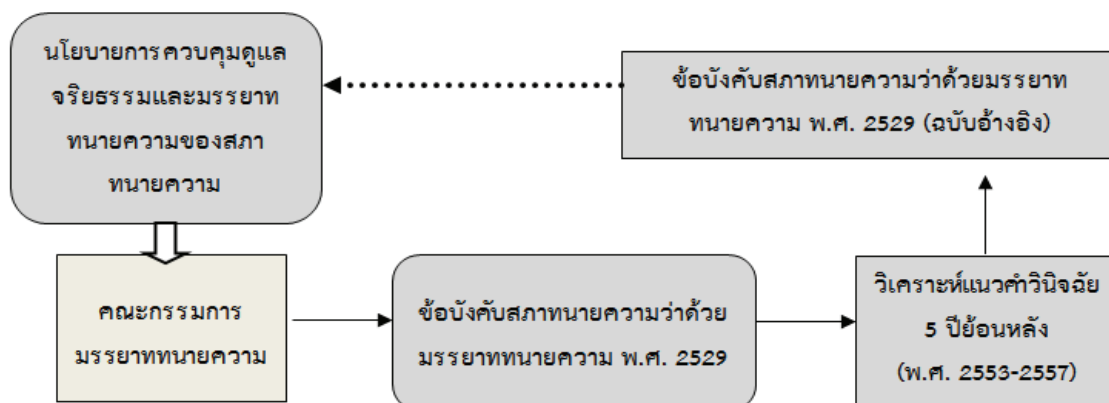
ดังนั้น จึงควรดำเนินการศึกษาแนวคำวินิจฉัยคดีมรรยาททนายความที่มีการดำเนินคดีของคณะกรรมการมรรยาททนายความในช่วงย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2557) เพื่อศึกษาวิเคราะห์เป็นข้อมูล ข้อเท็จจริงแห่งคดีมรรยาททนายความ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในเรื่องจรรยาบรรณทางวิชาชีพและมรรยาททนายความ เกี่ยวกับการปรับใช้และตีความ ข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจต่อบทบัญญัติของข้อบังคับสภานายความว่าด้วยมรรยาททนายความดังกล่าว ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณทางวิชาชีพทนายความ

มรรยาททนายความ และการกระทำผิดคดีมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 การทำความเข้าใจแนวโน้มวิจัยในคดีมรรยาททนายความของคณะกรรมการมรรยาททนายความ ทั้งการปรับใช้และการตีความ ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2557 และนำผลการศึกษามาจัดเรียงเรียงเป็นคู่มือข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 (ฉบับอ้างอิง)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการศึกษา

จากศึกษา พบว่านับตั้งแต่มีการตราข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความขึ้นใช้บังคับในปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา จำนวนการกล่าวหาว่าทนายความฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมรรยาททนายความตามข้อบังคับดังกล่าวก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อจำนวนทนายความที่ขึ้นทะเบียนกับสภาทนายความที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวนคดีมรรยาททนายความที่ถูกนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการมรรยาททนายความก็เพิ่มมากขึ้นด้วย โดยจากแนวคำวินิจฉัยของคณะกรรมการมรรยาททนายความ สภาทนายความในคดีมรรยาททนายความที่ถูกกล่าวหาและแจ้งกล่าวหาไปยังคณะกรรมการมรรยาททนายความ โดยเป็นการวินิจฉัยคดี

วิธีการดำเนินการวิจัยศึกษา

1. การสำรวจวรรณกรรม ศึกษาทบทวนข้อมูลจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากเอกสาร วรรณกรรม และสารสนเทศต่าง ๆ (Literature Review) ด้านจรรยาบรรณทางวิชาชีพทนายความ และการดำเนินคดีมรรยาททนายความ
2. การสำรวจและวิเคราะห์คำวินิจฉัยคดีมรรยาททนายความของคณะกรรมการมรรยาททนายความย้อนหลัง 5 ปี (พ.ศ. 2553 – 2557)
3. นำผลการศึกษามาพัฒนาร่างคู่มือข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 (ฉบับอ้างอิง)

มรรยาททนายความในช่วงปี พ.ศ. 2553 ถึง พ.ศ. 2557 โดยในคำสั่งชี้ขาดของสภาทนายความในคดีมรรยาททนายความได้มีการวินิจฉัยถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นการผิดมรรยาททนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 แยกตามกลุ่มของมรรยาทได้ 4 กลุ่มคดี ดังนี้

1 คดีมรรยาทต่อศาลและในศาล

ทนายความมีการว่าต่างแก้ต่างเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริง ในอีกแง่มุมหนึ่งที่ต่างไปจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม เพื่อให้ศาลได้มีโอกาสในการพิจารณาคดีได้อย่างรอบคอบ รวมตลอดถึงมีหน้าที่รับเป็นทนายความขอแรงของจำเลยในคดี

อาญาที่มีกฎหมายกำหนดให้รัฐ หรือศาลจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา หรือจำเลย หากปรากฏว่าทนายความที่ต่างกันในคดีไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่แต่นำเสนอข้อเท็จจริงที่มีเจตนาบิดเบือน ทำให้ศาลไม่ได้พิจารณาข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ส่งผลให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ มรรยาทต่อศาลและในศาล เป็นมรรยาทของทนายความที่ปรากฏอยู่ในหมวดที่ 2 ข้อ 5 ถึง ข้อ 8 ของข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ ซึ่งเป็นการกำหนดเกี่ยวกับมรรยาททนายความต่อศาลและในศาล ทั้งนี้เนื่องจากการทนายความมีการว่าต่างแตกต่างกันนำเสนอข้อเท็จจริงในอีกแง่มุมหนึ่งที่ต่างไปจากคู่ความฝ่ายตรงข้าม เพื่อให้ศาลได้มีโอกาสในการพิจารณาคดีได้อย่างรอบคอบ ทนายความจึงต้องมีอิสระในการนำเสนอหลักฐานต่อศาล รวมตลอดถึงมีหน้าที่รับเป็นทนายความขอแรงของจำเลยในคดีอาญาที่มีกฎหมายกำหนดให้รัฐ หรือศาลจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา หรือจำเลย เพื่อให้ศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย คติมรรยาททนายความของคณะกรรมการมรรยาททนายความได้มีการพิจารณาและวินิจฉัยถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นการผิดมรรยาทต่อศาลและในศาล ดังนี้

1.1 การปฏิเสธไม่รับเป็นทนายความขอแรง (ข้อ 5)

ในการนำเสนอข้อเท็จจริงของทนายความเพื่อให้ศาลได้มีโอกาสในการพิจารณาคดีได้อย่างรอบคอบ ทนายความต้องมีอิสระในการนำเสนอหลักฐานต่อศาล รวมตลอดถึงมีหน้าที่รับเป็นทนายความขอแรงของจำเลยในคดีอาญาที่มีกฎหมายกำหนดให้รัฐ หรือศาลจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหา หรือจำเลยตามเพื่อให้ศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงจากทุกฝ่าย ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของทนายความที่ต่างกันในคดีต้องนำเสนอข้อเท็จจริงที่ไม่มีการบิดเบือน เพื่อให้ศาลได้พิจารณาข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ส่งผลให้สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้ การพิจารณาคติมรรยาททนายความของคณะกรรมการมรรยาททนายความการไม่รับเป็นทนายความขอแรงเมื่อศาลมีหนังสือมาถึงนั้น ต้องพิจารณาเป็นกรณีไปว่ามีข้อแก้ตัวโดยสมควรหรือไม่ เพียงใด อาทิ กรณีการที่ทนายความขึ้นทะเบียนทนายความขอแรงไว้ในเขตอำนาจศาลแห่งหนึ่งแล้วต่อมาย้ายภูมิลำเนาไปทำให้ไม่ได้รับหนังสือขอแรง หรือได้

รับแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทนายความขอแรงได้ กรณีทนายความได้เปลี่ยนอาชีพไปเป็นอย่างอื่นแล้ว หรือกรณีทนายความเป็นผู้มีส่วนได้เสียเป็นญาติกับฝ่ายผู้เสียหายในคดี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพฤติการณ์ที่ถือเป็นการปฏิเสธการเป็นทนายความขอแรง อาทิ

- การเรียกร้องเงินตอบแทนการเข้าเป็นทนายความขอแรง ทนายความขอแรงแจ้งแก่จำเลยว่า จำเลยต้องจ่ายค่าพาหนะในการเดินทางให้แก่ผู้ถูกแจ้งกล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 49/2556)

- การไม่ปฏิบัติหน้าที่ทนายความขอแรง ศาลมีหนังสือขอแรงให้เป็นทนายความ ซึ่งกำหนดให้มาพบจำเลยและศาลนัดพร้อม เมื่อถึงวันนัดทนายความไม่มาทำหน้าที่ทนายความขอแรง (คดีแดงเลขที่ 188/2557, 307/2557, 347/2557) ทนายความได้รับหนังสือขอแรงของศาลทางไปรษณีย์ แต่ไม่ได้เปิดอ่าน ซึ่งถือได้ว่าเป็นการบกพร่องและประมาทเลินเล่อของผู้ที่นั้นอันพึงมีต่อหน้าที่ของทนายความ จึงไม่ได้ไปศาลตามนัด (คดีแดงเลขที่ 189/2557)

1.2 การไม่เคารพ และดูหมิ่นศาล (ข้อ 6)

โดยทั่วไป ศาล หรือผู้พิพากษา เป็นผู้พิจารณาพิพากษาอรรถคดีในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ เพื่อยังความยุติธรรมให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี การทำหน้าที่ของศาลในการวินิจฉัยคดีเป็นการอำนวยความสะดวกซึ่งอาจส่งผลให้คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ และอาจเกิดความไม่พอใจการปฏิบัติหน้าที่ของศาลก็เป็นได้ มรรยาททนายความนี้ หมายรวมถึงการไม่เคารพยำเกรงอำนาจศาล และการกระทำอันเป็นการดูหมิ่นศาล หรือผู้พิพากษา ซึ่งทั้งสองกรณีเป็นการทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาลหรือผู้พิพากษา โดยคำว่า “ศาล” ในที่นี้หมายความว่า สถาบันศาล และตัวผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีด้วย และการกระทำดังกล่าวไม่ว่าจะกระทำในศาล หรือนอกศาลก็ถือว่าเป็นความผิด

พฤติการณ์ หรือการกระทำที่ผิดมรรยาททนายความไม่เคารพหรือดูหมิ่นศาล อาทิ

- กรณีที่ถูกศาลลงโทษในคดีละเมิดอำนาจศาล เป็นกรณีที่ทนายความต้องคำพิพากษาและถูกลงโทษฐานกระทำการละเมิดอำนาจศาล (คดีแดงเลขที่ 220/2552, 125/2552, 95/2553, 31/2556, 291/2556, 329/2556,

378/2556, 117/2557, 348/2557)

- การดูหมิ่นการปฏิบัติหน้าที่ของศาล หมายความว่าเห็นว่าเป็นที่พิรุณของของใส่คำพิพากษา แต่ก็ได้คัดค้านหรือโต้แย้งใด ๆ อีกทั้งยังได้ลงลายมือชื่อในรายงานกระบวนการพิจารณาเป็นที่ถูกต้อง แต่กลับเพิกม้ายื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาตรวจสอบหลังเวลาผ่านไปกว่า 2 เดือน ถือว่าข้อกล่าวอ้างว่ามีพิรุณนั้น ไม่เป็นความจริง การยื่นคำร้องดังกล่าวของผู้ถูกแจ้งกล่าวหาเพื่อประสงค์ให้มีผลอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์ในทางคดี (คดีแดงเลขที่ 191/2557)

- การกล่าวความอันเป็นเท็จต่อศาล หมายความว่ายื่นคำร้องขอเลื่อนคดีต่อศาลไม่สามารถกลับมาได้ทันอันเป็นความเท็จต่อศาล ศาลอนุญาตให้เลื่อนและมีคำสั่งให้คัดถ่ายเอกสารผลการบังคับคดีมาแสดงต่อศาลในนัดหน้า แต่ทนายความไม่สามารถคัดถ่ายเอกสารผลการบังคับคดีมาแสดงตามคำสั่งศาลได้ (คดีแดงเลขที่ 328/2552)

- การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ทนายความได้มอบให้เสมียนทนายความและขอเลื่อนคดีต่อศาล ถือว่าผู้ถูกแจ้งกล่าวหาได้รับเป็นทนายความให้แก่จำเลยแล้ว การที่ทนายความไม่ไปศาลและไม่ได้ส่งสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาของศาลตามที่อ้างว่าติดว่าความส่งต่อศาลตามคำสั่งศาล (คดีแดงเลขที่ 69/2556)

1.3 การกล่าวความ หรือทำเอกสารเท็จ (ข้อ 7)

การกระทำใดของทนายความที่เป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ถือเป็นความผิดร้ายแรง การผิดมรรยาททนายความในข้อนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้ทนายความปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ในการนำข้อเท็จจริงเข้าสู่ศาล เพื่อให้ศาลได้พิจารณาคดีได้อย่างถูกต้องยุติธรรม การผิดมรรยาททนายความในข้อนี้แบ่งแยกออกได้เป็น 4 ประการคือ

(1) การกล่าวความเท็จ หมายถึง การแถลงด้วยวาจา หรือยื่นคำแถลงเป็นหนังสือที่เป็นเท็จ อาทิ กรณียื่นคำร้องขอเลื่อนคดีโดยอ้างความเท็จว่าติดว่าความที่ศาลอื่น หรืออ้างว่าทนายความป่วย เมื่อศาลที่คำสั่งให้ยื่นรายงานกระบวนการพิจารณาคดีของศาลที่ติดว่าความ หรือให้นำใบรับรองแพทย์มาแสดงต่อศาลว่าป่วย ก็ไม่สามารถกระทำ (คดีแดงเลขที่ 328/2552)

(2) การทำเอกสาร หรือหลักฐานอันเป็นเท็จ หมายถึง การทำหรือสร้างเอกสาร หลักฐานอันเป็นเท็จเพื่อนำมาแสดงต่อศาลให้คดีของตนชนะ อาทิ ทนายความร้องขอตัดทรัพย์ โดยอ้างว่าที่ดินที่ถูกบังคับคดียึดขายทอดตลาดเป็นที่ดินของผู้ร้อง เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งให้งดการขายทอดตลาด ทั้งที่ผู้ถูกกล่าวหารู้ดีว่าที่ดินที่ถูกบังคับคดียึดขายทอดตลาดเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยทั้งสิ้น มิใช่เป็นของผู้ร้องแต่อย่างใด ซึ่งเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อศาล บิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อประวิงการขาดทอดตลาด (คดีแดงเลขที่ 138/2552) ทนายความได้ทำการเปลี่ยนแปลงหมายแจ้งคำสั่งศาลปกครอง โดยตัดข้อความรายละเอียดคำสั่งศาล (คดีแดงเลขที่ 95/2553) ทนายความมิได้เข้าร่วมการสอบสวนสิทธิผู้กล่าวหา แต่ร่วมมือกับพนักงานสอบสวนลงลายมือชื่อในเอกสารที่พนักงานสอบสวนจัดทำขึ้น โดยอ้างว่าเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยชอบ (คดีแดงเลขที่ 444/2555) ทนายความตกลงรับเป็นทนายความ โดยทราบว่าจะจำเลยเสียชีวิตก่อนที่จะมีการทำสัญญา จำเลยย่อมไม่มีสถานะบุคคล ในขณะที่ถูกฟ้องคดี โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง (คดีแดงเลขที่ 73/2556) ทนายความได้ปลอมลายมือชื่อลูกความในใบแต่งตั้งทนายความโดยพลการ (คดีแดงเลขที่ 269/2555) ทนายความมอบฉันทะให้เสมียนทนายไปตรวจสอบขอข้อมูลจากศาล ด้วยการแอบอ้างว่าผู้มอบฉันทะมีสถานะเป็นทนายจำเลย ทั้งที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากคู่ความให้เป็นทนายความในคดี (คดีแดงเลขที่ 118/2553)

(3) การใช้อุบายลวงให้ศาลหลง หมายถึง การที่ทนายความแถลงข้อเท็จจริงบางประการเพื่อให้ศาลหลงเชื่อรวมถึงกรณีที่ทนายความทราบข้อเท็จจริงบางประการแล้ว แต่กลับไม่แถลงให้ศาลทราบ จนทำให้ศาลผิดหลงอีกด้วย

(4) การกระทำการใดเพื่อทราบคำสั่ง หรือคำพิพากษาของศาลที่ยังไม่เปิดเผย หมายถึงกรณีก่อนที่ศาลจะอ่านคำสั่ง หรือคำพิพากษา ทนายความจึงกระทำการเพื่อให้ทราบคำสั่ง หรือคำพิพากษาดังกล่าว เพื่อเตรียมการกรณีที่คำสั่งหรือคำพิพากษานั้นเป็นผลร้ายต่อลูกความตน หรือใช้อ้างเพื่อเรียกร้องเงิน หรือผลประโยชน์ตอบแทนจากลูกความของตนให้มากขึ้น

1.4 การสมรู้เป็นใจในการทำพยานหลักฐานเท็จ หรือการให้สินบน (ข้อ 8)

การควบคุมทนายความมิให้ทนายความสมรู้นำเอาความเท็จมาเสนอต่อศาล รวมทั้งการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน เพื่อให้กระทำการใดๆ อันเป็นการทำให้กระบวนการยุติธรรมต้องเสียไป การทำพยานหลักฐานเท็จ หรือการเลี้ยมให้พยานเบิกความเท็จ หรือการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ทนายความต้องไม่ร่วมกระทำความผิดดังกล่าว รวมทั้งไม่ไปมีส่วนร่วม หรือสมรู้เป็นใจด้วย หากทนายความเข้าร่วมในการกระทำความผิดดังกล่าวแล้ว ทนายความสมควรจะได้รับโทษมากกว่าประชาชนโดยทั่วไปที่ทำความผิดในฐานเดียวกัน ความผิดมรรยาทในข้อนี้ แบ่งแยกออกได้เป็น 5 ประการคือ ได้แก่

(1) การสมรู้ร่วมใจโดยทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อทำพยานหลักฐานเท็จ หมายถึง การที่ทนายความร่วมคิด หรือรู้กัน หรือรู้เห็นในการทำพยานหลักฐานเท็จ ไม่คัดค้าน หรือห้ามปราม อาทิ กรณีทนายความมิได้เข้าร่วมการสอบสวนสิทธิผู้กล่าวหา แต่ร่วมมือกับพนักงานสอบสวนลงลายมือชื่อในเอกสารที่พนักงานสอบสวนจัดทำขึ้น (คดีแดงเลขที่ 444/2555)

(2) การเลี้ยมสอนพยานให้เบิกความเท็จ คือ การแนะนำ สั่งสอน หรือยุยงส่งเสริมให้พยานเบิกความเท็จ โดยทนายความทราบอยู่แล้วว่าเป็นความเท็จ ในกรณีที่ทนายความสอบถาม หรือทบทวนความจำของพยาน ก่อนการสืบพยานนั้น ไม่ใช่การเลี้ยมสอนให้เบิกความเท็จ

(3) การปกปิดซ่อนงำ อำพรางพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งควรนำมายื่นต่อศาล หมายถึงการที่ทนายความทราบว่าพยานหลักฐานสำคัญที่ควรยื่นต่อศาล แต่ทนายความปกปิด หรือซ่อนงำ หรืออำพรางพยานหลักฐานนั้นไว้ เพื่อให้ศาลทราบ อาทิ กรณีทนายความรู้ข้อเท็จจริงว่าพยานกรรมของเจ้ามรดกที่ใช้กล่าวอ้างในคดีที่ตนร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกมีข้อพิพาทอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอยู่แล้ว แต่ปกปิดไม่แจ้งให้ลูกความทราบ กลับดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (คดีแดงเลขที่ 83/2557) ลูกความร่วมกันนำพยานหลักฐานสัญญาเงินกู้อันเป็นความเท็จที่ปราศจากมูลความจริงและนำไปฟ้องคดีต่อศาล โดยการแนะนำเลี้ยมสอนจากทนายความ (คดีแดงเลขที่ 322/2552)

(4) การให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน หมายถึง กรณี

ที่ทนายความรู้เห็น หรือมีส่วนร่วมในการให้ หรือสัญญาว่าจะให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน

(5) การสมรู้เป็นใจในการให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน หมายถึงกรณี ผู้ให้สินบนมิใช่ทนายความ อาจเป็นตัวความหรือบุคคลที่สาม แต่ทนายความได้เข้าไปร่วมคิด หรือรู้เห็นในการให้สินบน แล้วไม่คัดค้าน หรือห้ามปรามการที่ทนายความสมรู้ร่วมคิด รู้เห็นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ เป็นคำวินิจฉัยในการขอประกันต่อศาล (คดีแดงเลขที่ 125/2552) ทนายความตกลงคำดำเนินการต่างหากจากคำทนายความเพื่อจงใจหรืออย่างใด เพื่อให้เจ้าพนักงานสั่งไม่ฟ้องผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 257/2553)

2 คติมรรยาทต่อตัวความ

ทนายความมีหน้าที่ต้องดูแลประโยชน์ของลูกความอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติต่อลูกความอย่างตรงไปตรงมา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของลูกความที่ต้องมีต่อทนายความ หากปรากฏว่าทนายความไม่สุจริต ย่อมมีความสุ่มเสี่ยงสูงที่จะสร้างความเสียหายให้แก่ลูกความได้เป็นอย่างมาก อันเป็นการซ้ำเติมให้ลูกความผู้มีอรรถคดีได้รับความทุกข์มากขึ้น ทนายความจึงต้องรักษาวินัยในข้อนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้ตนเองและสถาบันทนายความได้รับความเชื่อถือจากลูกความ และประชาชนทั่วไป จากการศึกษาถึงมรรยาททนายความที่พึงมีต่อตัวความ บัญญัติอยู่ในหมวดที่ 3 ของข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ (ข้อ 9 ถึง ข้อ 15) รวม 7 ข้อ ข้อบังคับที่กำหนดขึ้นเนื่องจากทนายความมีหน้าที่ต้องดูแลประโยชน์ของลูกความอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ทนายความประพฤติปฏิบัติต่อลูกความอย่างตรงไปตรงมา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของลูกความที่ต้องมีต่อทนายความ ทนายความเป็นผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของลูกความอย่างใกล้ชิด และได้รับความไว้วางใจอย่างมากจากลูกความ หากทนายความไม่สุจริต ย่อมมีความสุ่มเสี่ยงสูงที่จะสร้างความเสียหายให้แก่ลูกความได้เป็นอย่างมาก อันเป็นการซ้ำเติมให้ลูกความผู้มีอรรถคดีได้รับความทุกข์มากขึ้น การพิจารณาคติมรรยาททนายความของคณะกรรมการมรรยาททนายความ ได้มีการพิจารณาและวินิจฉัยถึงลักษณะของการกระทำที่เป็นการผิดมรรยาทต่อตัวความไว้ดังนี้

2.1 การยุยงส่งเสริมให้เป็นคดีความกัน (ข้อ 9)

การยุยงให้ลูกความเป็นคดีความในกรณีที่ไม่มียุติ เพื่อให้ทนายความได้รับค่าจ้างว่าความหรือผลประโยชน์อื่นใด ซึ่งถือว่าเป็นการเกื้อหนุน หรือหนุนหลังให้ลูกความเป็นความ รวมถึงกรณี การซื้อคดีความ (การที่ทนายความออกค่าฤชาธรรมเนียมให้แก่ลูกความเพื่อเป็นคดีความ หากได้ผลชนะคดีแล้ว ทนายความจะขอแบ่งผลประโยชน์ที่ได้รับด้วย) อาทิ กรณีทนายความร้องขอทรัพย์ โดยอ้างว่าที่ดินที่ถูกบังคับคดียึดขายทอดตลาดเป็นที่ดินของผู้ร้อง เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งให้จัดการขายทอดตลาดทั้งที่ผู้ถูกกล่าวหาว่าที่ดินที่ถูกบังคับคดียึดขายทอดตลาดเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยทั้งสิ้น มิใช่เป็นของผู้ร้องแต่อย่างใด (คดีแดงเลขที่ 138/2552) ทนายความหลอกลวงแอบบันทึกเสียงการสนทนาเป็นการละเมิดกฎหมาย และนำมาเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กล่าวหาโดยไม่มีมูลเหตุอันใดที่จะฟ้องผู้กล่าวหาและสามี (คดีแดงเลขที่ 380/2555) ทนายความของจำเลยฟ้องเงินค่าทนายความคืนจากทนายความเดิม โดยบรรยายในคำฟ้องว่าผู้กล่าวหาเป็นฝ่ายผิดสัญญา อันเป็นเหตุให้เกิดสิทธิเรียกร้อง จึงไม่ตรงตามข้อเท็จจริง (คดีแดงเลขที่ 33/2553)

2.2 การจงใจให้มอบคดีให้ว่าต่างแค้นต่าง (ข้อ 10)

ทนายความจะต้องใช้ความรู้ความสามารถอย่างตรงไปตรงมาในการดำเนินคดี หากทนายความปกปิดข้อเท็จจริง หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสิ่งที่ควรเข้าใจให้ถูกต้องในการประกอบวิชาชีพทนายความ ถือได้ว่าเป็นความผิด การผิดมรรยาทในข้อนี้มีอยู่ 5 ประการ ได้แก่

(1) การหลอกลวงว่าถ้ามอบคดีให้ตนว่าความให้แล้วจะชนะคดีทั้งที่ทนายความรู้อยู่แล้วว่าแพ้ การปฏิบัติหน้าที่ทนายความจะต้องทำอย่างตรงไปตรงมา หากเห็นว่าคดีจะแพ้ ก็ควรแจ้งให้ลูกความทราบ ว่าคดีจะแพ้ในประเด็นใดบ้างโดยไม่ต้องกังวลว่าลูกความจะผิดหวัง ความ หรือแตกต่างในคดีดังกล่าวหรือไม่ หากทนายความเห็นว่าคดีมีทางชนะ ก็ไม่ควรเข้ารับรองว่าจะชนะอย่างแน่นอน เพราะทนายความไม่ใช่ผู้เขียนคำพิพากษาเอง และในการพิจารณาคดี คู่ความอีกฝ่ายอาจนำเสนอพยานหลักฐานที่หักล้างข้อเท็จจริงที่ทนายความรับทราบจากลูกความของตนก็ได้ ดังนั้น ทนายความควรแจ้งว่าคดีมีทาง

ชนะได้ เพราะหลักกฎหมายข้อใด อาทิ กรณีทนายความอ้างว่ามีผู้รู้จักสามารถวิ่งเต้นให้คดีชนะได้ทั้งที่เป็นคดีต้องห้ามฎีกา (คดีแดงเลขที่ 189/2552) ทนายความแจ้งว่าจะต่อสู้คดีให้ผู้กล่าวหาได้รับโทษเพียงเสียค่าปรับ หากไม่ได้ผลยินดีคืนเงินทั้งหมด ผู้กล่าวหาเชื่อจึงตกลงและมอบเงินค่าทำคดีให้ การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาเป็นการใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้กล่าวหาหลงเชื่อว่าคดีที่ผู้กล่าวหาจะต้องถูกลงโทษตามที่ผู้ถูกกล่าวหาขออวดอ้างเพื่อให้ผู้กล่าวหาจ่ายเงิน (คดีแดงเลขที่ 140/2553) ทนายความอ้างว่ามีญาติเป็นอัยการศาล สามารถยื่นฎีกาและขอประกันตัวได้ ทำให้ผู้กล่าวหาหลงเชื่อจ่ายเงินให้ (คดีแดงเลขที่ 398/2555)

(2) การอวดอ้างว่าตนมีความรู้ดีกว่า ทนายความคนอื่นหมายถึง การอวดอ้างว่าตนเองเคยศึกษาในต่างประเทศจึงมีความรู้ดีกว่า อาทิ ทนายความอวดอ้างว่าตนเองสามารถที่จะช่วยผู้กล่าวหาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้โดยรับจะหานายทุนมารับจำนองที่ดิน ทำให้ผู้กล่าวหาหลงเชื่อจึงมอบที่ดินให้ผู้ถูกกล่าวหาไปจำนอง การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาถือได้ว่าเป็นการอวดอ้างว่าตนมีความรู้ความสามารถ เพื่อให้ลูกความหลงเชื่อว่าตนจะทำให้ลูกความได้รับผลประโยชน์เป็นพิเศษ (คดีแดงเลขที่ 83/2552) ทนายความแนะนำว่า ทนายความที่อุตรธานีมีประสบการณ์และคุณภาพต่ำ ทนายความที่มีความสามารถสูงสามารถเรียกเงินคืน จะอยู่ที่กรุงเทพฯ และเชียงใหม่เท่านั้น ผู้กล่าวหาจึงตกลงว่าจ้างและจ่ายเงินไป (คดีแดงเลขที่ 228/2553)

(3) การอวดอ้างว่าเกี่ยวเป็นสมักรพรรคพวก รู้จักคุ้นเคยกับผู้ใดอันทำให้เขาหลงเชื่อว่า ตนสามารถที่จะทำให้เขาได้รับผลเป็นพิเศษ นอกจากทางว่าความ เช่น กรณีทนายความอวดอ้างว่าสนิทกับผู้พิพากษา สามารถขออะไรก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการจงใจถึงขนาดว่าจะไปร้องขอให้คดีชนะ อาทิ กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความแค้นในคดีอาญาอ้างว่าสามารถช่วยคดี ให้อัยการสั่งไม่ฟ้อง หรือไม่คดีก็จะยกฟ้อง โดยเรียกเงินจากผู้กล่าวหาไปวิ่งเต้นอัยการ (คดีแดงเลขที่ 157/2557) ทนายความอ้างว่ามีผู้รู้จักสามารถวิ่งเต้นให้คดีชนะได้ทั้งที่เป็นคดีต้องห้ามฎีกา (คดีแดงเลขที่ 189/2552)

(4) การหลอกลวงว่าจะชักนำจงใจให้ผู้อื่นช่วยเหลือคดีในทางใด ๆ ได้ ได้แก่ การที่ทนายความหลอกลวงว่ารู้จักสนิทสนมกับผู้พิพากษาเป็นอย่างดี สามารถพูด

จงใจให้ช่วยเหลือในทางคดีได้ อาทิ กรณีทนายความอวดอ้างว่าตนมีสมรรถพรควรรู้จักคุ้นเคยกับผู้ที่สามารถจะช่วยเหลือในทางคดีได้นอกจากการว่าความ (คดีแดงเลขที่ 56/2557) ทนายความได้เรียกค่าใช้จ่าย และเรียกเงินเพื่อไปให้ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้ช่วยเขียนคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้กลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น (คดีแดงเลขที่ 158/2557) ทนายความอ้างว่ามีพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ ช่วยเหลือไม่ให้ถูกฟ้องหรือถูกดำเนินคดี (คดีแดงเลขที่ 62/2555) ผู้ถูกกล่าวหาใช้อุบายหลอกลวง เพื่อให้ผู้กล่าวหาโอนเงินให้โดยโอ้อวดว่าสามารถประกันตัวได้ (คดีแดงเลขที่ 69/2552, 276/2553, 445/2555) ทนายความอ้างว่ามีสมรรถพรควรรู้จักคุ้นเคยกับผู้พิพากษาศาลสามารถช่วยเหลือคดีได้ (คดีแดงเลขที่ 273/2552, 166/2555, 468/2555) การวิ่งเต้นเพื่อไม่ให้ถูกไล่ออกจากราชการ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยวิชาชีพทนายความและมรรยาททนายความ การกระทำของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นการอวดอ้างว่าเป็นสมรรถพรควรรู้จักคุ้นเคยกับผู้ใดอันจะทำให้หลงว่าตนสามารถจะทำให้เขาได้รับผลพิเศษ (คดีแดงเลขที่ 150/2555)

(5) การแอบอ้างชู้ว่าถ้าไม่ให้ตนว่าคดีนั้นแล้วจะหาหนทางให้ผู้นั้นกระทำคดีของเขาแพ้มายังถึง กรณีที่ทนายความขู่ลูกความโดยเอาการแพ้นะของคดีมากล่าวอ้าง เพื่อให้ตนได้เป็นทนายความว่าต่างแตกต่าง

2.3 การเปิดเผยความลับของลูกความ (ข้อ 11)

การทำหน้าที่ของทนายความจำเป็นต้องที่จะต้องรับทราบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับคดีนั้น ๆ ทั้งหมดเพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการต่อสู้คดีของลูกความ ซึ่งข้อเท็จจริงเหล่านั้นถือเป็นความลับของลูกความ ทนายความจึงมีหน้าที่ในการรักษาความลับของลูกความในการไม่นำข้อเท็จจริงเหล่านั้นไปเปิดเผยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนทราบ “ความลับของลูกความ” ในข้อนี้จึงหมายถึง ข้อเท็จจริงทุกเรื่องที่ลูกความได้แจ้งให้ทนายความทราบ โดยความไว้วางใจ ซึ่งหากเปิดเผยออกไปจะทำให้ลูกความได้รับความเสียหาย ไม่ใช่จะต้องเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือยุติธรรมต่อสังคม อาทิ กรณีการที่ทนายความกลับไปรับเป็นทนายความให้แก่ฝ่ายปรปักษ์กับผู้กล่าวหาที่เป็นลูกความเดิม โดยอาศัยความรู้เรื่องกรณีพิพาทแห่งคดีต่าง ๆ ที่ผู้ถูกกล่าวหาเคยเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหา ยื่นคำร้อง

คัดค้านอันเป็นปรปักษ์กับผู้กล่าวหาต่อศาลซึ่งเป็นความลับที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับมาจากการที่เคยเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหาเปิดเผย (คดีแดงเลขที่ 330/2555)

2.4 การขาดนัด ทอดทิ้งคดี ละเว้นหน้าที่ และปิดบังข้อความที่ควรแจ้ง (ข้อ 12)

ทนายความเป็นผู้ที่กระทำการในศาลแทนลูกความ ผลการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ ไม่ว่าจะเป็นผลร้ายหรือผลดีย่อมตกแก่ลูกความ ซึ่งอาจส่งผลถึงแก่ชีวิตหรืออาจสูญเสียทรัพย์สินเงินทอง ได้แก่

(1) การจงใจขาดนัด หมายถึง กรณีที่ทนายความทราบนัดการพิจารณาคดีของศาลแล้ว แต่ไม่ไปศาล และไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ศาลทราบ หรือไม่ยื่นคำร้องขอเลื่อนคดี โดยการขาดนัดดังกล่าวต้องมีเจตนาประกอบด้วย ซึ่งคำว่า “จงใจ” ในที่นี้มีความหมายที่กว้างตามหลักมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพที่จะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญเป็นพิเศษ ต้องใช้ความรอบคอบ ความระมัดระวัง และความเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งกว่าอาชีพอื่น การทำหน้าที่ผิดพลาดเพราะเหตุเพียงเพราะว่าทนายความหลงลืม หรือเกิดความประมาทเลินเล่อ หรือไม่ตั้งใจ หรือเพราะไม่ทราบกฎหมาย ถือได้ว่าเป็นการจงใจ พฤติการณ์ที่ถือว่าเป็นการจงใจขาดนัด อาทิ กรณีทนายความได้ฟ้องคดีและแจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบกำหนดวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง ก่อนถึงวันนัดผู้กล่าวหาติดต่อผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ (คดีแดงเลขที่ 362/2556) ทนายความหรือตัวแทนไม่มาศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องและสืบพยานโจทก์จำเลย (คดีแดงเลขที่ 36/2557) เมื่อถึงวันนัดทนายความมิได้ไปศาลเพื่อทำหน้าที่ทนายความโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องและมีได้เข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินคดี (คดีแดงเลขที่ 359/2556, 116/2557, 261/2557)

(2) การทอดทิ้งคดี เกิดจากการที่ทนายความไม่เอาใจใส่ในการดำเนินคดี รับค่าจ้างมาแล้วแต่ไม่ทำการฟ้องคดีให้แก่ลูกความ หรือเมื่อยื่นคำร้อง หรือคำแถลงต่อศาล หรือยื่นคำฟ้องอุทธรณ์ หรือฎีกาแล้วไม่ติดตามเพื่อทราบคำสั่งศาล หรือเพื่อนำหมาย หรือเพื่อปฏิบัติตามคำสั่งของศาล พฤติการณ์ที่ถือว่าเป็นการทอดทิ้งคดี อาทิ กรณีทนายความแจ้งว่าดำเนินคดีให้แล้ว แต่เมื่อไปศาลเพื่อตรวจสอบความคืบหน้าของคดีกลับพบว่าผู้ถูกกล่าว

หา ยังไม่ได้ดำเนินคดีตามที่แจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบแต่อย่างใด (คดีแดงเลขที่ 360/2556) หมายความที่รับทำคดีแต่ไม่ทำการฟ้องคดี (คดีแดงเลขที่ 362/2556) หมายความปล่อยปละเลยทิ้งไว้จนคดีขาดอายุความ (คดีแดงเลขที่ 60/2557) หมายความไม่ปฏิบัติหน้าที่ แม้จำได้ทำคำร้องขอถอนหมายต่อศาล แต่ศาลยังไม่อนุญาต ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ (คดีแดงเลขที่ 313/2552) หมายความได้รับเงินค่าธรรมเนียมจากผู้กล่าวหาไปแล้วไม่ได้ดำเนินคดีให้แก่ผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 82/2552, 170/2552, 11/2553, 92/2553, 141/2553, 280/2557)

(3) การจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ที่ควรกระทำในการดำเนินคดี หมายถึง การที่ทนายความละเว้นหน้าที่ที่ต้องกระทำในการดำเนินคดีของลูกความตน เช่น กรณีทนายความไม่ยื่นบัญชีพยานภายในกำหนดเวลา หรือกรณีการไม่แถลงคัดค้านการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น พฤติการณ์ที่ถือว่าเป็นการจงใจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ทนายความ อาทิ กรณีทนายความรับเงินค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีแพ่งจากผู้กล่าวหาแล้ว แต่ไม่ได้ฟ้องให้ผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 82/2552) ทนายความอาสาของสำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ เรียกเก็บรับเงินและไม่ดำเนินการฟ้องคดีให้ตามที่ได้รับมอบหมาย (คดีแดงเลขที่ 438/2555) ทนายความยื่นคำร้องถอนตัวจากการเป็นทนายความจำเลย แล้วกลับไปโดยไม่รอฟังคำสั่งศาลว่าจะอนุญาตหรือไม่อาจเป็นผลเสียแก่คดีของจำเลยและการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลได้ (คดีแดงเลขที่ 15/2557) ทนายความไม่ไปศาลในวันนัดพร้อม และไม่นำหมายนัดส่งให้แก่จำเลย (คดีแดงเลขที่ 30/2557) ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ยื่นเอกสารอันเป็นสาระสำคัญประกอบการพิจารณาของศาลในคดีหมิ่นประมาท เป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้อง (คดีแดงเลขที่ 100/2557) ทนายความปล่อยให้คดีขาดอายุความโดยไม่ดำเนินการฟ้องร้อง (คดีแดงเลขที่ 60/2557, 55/2557)

(4) การปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้แก่ลูกความทราบ มักปรากฏในกรณีที่ทนายความดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีผิดพลาดแล้วไม่กล้าแจ้งให้ลูกความตนทราบ ซึ่งเท่ากับเป็นสร้างความเสียหายเพิ่มมากขึ้นไปอีก ซึ่งโดยหลักแล้วทนายความต้องแจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องในการ

ดำเนินคดีแก่ลูกความของตน แม้กรณีที่ลูกความจะไม่ซักถามก็ตาม พฤติการณ์ที่ถือว่าเป็นการปิดบังข้อความที่ควรแจ้งแก่ลูกความ อาทิ ทนายความเรียกค่าธรรมเนียมศาลเป็นเงินจำนวนสูงกว่าที่เป็นจริง แล้วไม่คืนเงินค่าธรรมเนียมส่วนที่เหลือให้แก่ผู้กล่าวหา หรือชี้แจงให้ผู้กล่าวหาทราบ (คดีแดงเลขที่ 344/2556) ทนายความฟ้องต่อศาลแทนโดยผู้กล่าวหาไม่ได้รู้เห็นยินยอม ต่อมาศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดี ทำให้ผู้กล่าวหาได้รับความเสียหาย (คดีแดงเลขที่ 361/2556)

2.5 การเอาข้อเท็จจริงที่ตนรู้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ทนายความ ไปใช้เป็นประโยชน์แก่อีกฝ่าย (ข้อ 13)

หลักมรรยาททนายความในข้อนี้ คือ การที่ทนายความจะต้องไม่เป็นปฏิปักษ์กับลูกความตน การที่ทนายความรับเป็นทนายความให้แก่ลูกความ ทนายความก็จะรับทราบข้อเท็จจริงของลูกความ ดังนั้นหน้าที่ของทนายความเมื่อรับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว นอกจากจะไม่นำไปเปิดเผยตามที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้ว หากต่อมาทนายความได้ไปให้คำปรึกษาหรือไปเป็นทนายความให้คู่ปรปักษ์ของลูกความ แล้วทนายความนำเอาข้อเท็จจริงที่ได้รับทราบมาใช้เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือคดีลูกความที่เป็นคู่ปรปักษ์ดังกล่าว ก็จะผิดมรรยาทตามนัยของข้อนี้ พฤติการณ์ที่ผิดมรรยาททนายความในข้อนี้ อาทิ กรณีผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกถอนการเป็นทนายความแต่กลับไปรับเป็นทนายความให้แก่ฝ่ายปรปักษ์กับผู้กล่าวหาที่เป็นลูกความเดิม โดยอาศัยความรู้เรื่องกรณีพิพาทแห่งคดีต่าง ๆ ที่ผู้ถูกกล่าวหาเคยเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหา ยื่นคำร้องคัดค้านอันเป็นปรปักษ์กับผู้กล่าวหาต่อศาลซึ่งเป็นความลับที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับมาจากการที่เคยเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหาเปิดเผย (คดีแดงเลขที่ 330/2555) ทนายความไปรับเป็นทนายความโจทก์ยื่นฟ้องผู้กล่าวหาเป็นจำเลย ปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาได้นำความหรือข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับมาโดยหน้าที่ที่เป็นที่ปรึกษากฎหมายของผู้กล่าวหาช่วยเหลือคู่กรณีและฝ่ายที่เป็นปรปักษ์กับผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 20/2557) ทนายความไปรับเป็นทนายความช่วยเหลือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นปรปักษ์ในคดี (คดีแดงเลขที่ 194/2557)

2.6 การใช้อุบายหาประโยชน์เพิ่ม (ข้อ 14)

โดยทั่วไปแล้วลูกความที่มาใช้บริการจาก

ทนายความมักไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย จึงจำเป็นต้องพึ่งพาทนายความ ทนายความจึงมีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือทางคดีแก่ลูกความตน เมื่อลูกความได้บอกเล่าข้อเท็จจริงทั้งหมดแก่ทนายความแล้ว ปรากฏว่าทนายความได้ใช้อุบายเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ได้ตกลงไว้กับลูกความ ก็จะเป็นการผิดมรรยาทตามนัยของข้อนี้ อาทิ ทนายความได้ถอนตัวจากการเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหาดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยังได้เสนอตัวที่จะดำเนินการเรียกเอกสารที่เคยเรียกจากธนาคาร (คดีแดงเลขที่ 56/2555) ทนายความได้มีหนังสือแจ้งค่าใช้จ่ายรวมค่าธรรมเนียมอุทธรณ์ เพื่อวางประกันความเสียหาย แต่กลับนำไปชำระศาลเพียงบางส่วน และไม่ได้นำเงินไปวางประกันความเสียหายตามที่ตกลง หากแต่ได้นำที่โฉนดที่ดินของตนมาวางแทน ศาลจึงไม่อนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดีดังกล่าว ผู้กล่าวหาจึงได้มีหนังสือแจ้งให้ทนายความนำเงินที่เหลืมาคืนให้แก่ผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 272/2555) การที่จำเลยถึงแก่ความตายไม่ได้ทำให้หน้าที่ของทนายความสิ้นสุดลงแต่อย่างใด ทนายความยังคงต้องทำหน้าที่ต่อไป กรณีจำเลยในคดีเสียชีวิต แล้วทนายความแจ้งว่าตนหมดหน้าที่หากจะให้ผู้ถูกกล่าวหาทำหน้าที่ต่อไปต้องคิดค่าจ้างใหม่จึงผิดมรรยาททนายความ (คดีแดงเลขที่ 35/2555) ทนายความดำเนินการฟ้องคดีให้แก่ผู้กล่าวหา โดยตกลงค่าทนายความและค่าธรรมเนียมวางศาลซึ่งเกินกว่าค่าธรรมเนียมศาลตามจริง (คดีแดงเลขที่ 300/2556) ทนายความใช้อุบายหลอกลวงเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ตกลงสัญญาให้ (คดีแดงเลขที่ 299/2551, 185/2553, 310/2554, 123/2555, 111/2556, 61/2557, 176/2557)

2.7 การฉ้อโกง ยักยอก หรือกระบัดสินลูกความ (ข้อ 15)

หน้าที่หลักสำคัญของทนายความนั้นนอกจากมีหน้าที่ในการรักษาความเป็นธรรมและยังมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของลูกความอย่างเต็มที่อีกด้วย ทนายความต้องทำให้ลูกความมีความเชื่อมั่นว่าสามารถรักษาผลประโยชน์ให้แก่ลูกความได้อย่างเต็มที่ ทนายความต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และช่วยรักษาผลประโยชน์ของลูกความ จนกระทั่งลูกความยอมมอบเงินหรือทรัพย์สินให้ทนายความยึดถือไว้ หากว่าทนายความทุจริตนำเอาเงินหรือทรัพย์สินของลูกความไปใช้เพื่อประโยชน์ของตน

ก็จะมีความผิด

(1) การฉ้อโกง หมายถึง การที่ทนายความใช้อุบายหลอกลวงลูกความโดยการกล่าวคำเท็จ หรือแกล้งปกปิดความจริงที่ควรจะต้องบอกให้แจ้งโดยเจตนาทุจริต เพื่อให้ลูกความส่งเงินหรือทรัพย์สินให้แก่ตนเองหรือบุคคลอื่น หรือเพื่อให้ลูกความกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้ตนเองหรือบุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

(2) การยักยอก หมายถึง การที่ทนายความได้ครอบครองทรัพย์สินของลูกความไว้แล้วเบียดบังเอาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของตนเอง หรือบุคคลที่สาม ซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 352

(3) การกระบัดสินลูกความ เป็นคำโบราณ หมายถึง การฉ้อโกง การยักยอกทรัพย์สินของลูกความ

ส่วนเงินหรือทรัพย์สินตามนัยของมรรยาททนายความในข้อนี้ หมายถึงบรรดาเงินและทรัพย์สินที่ทนายความได้รับมาจากลูกความโดยหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทนายความมีหน้าที่ต้องส่งมอบคืนแก่ลูกความทันทีไม่ควรครอบครอง หรือหน่วงเหนี่ยวไว้นานเกินกว่าเหตุโดยไม่ได้รับความยินยอมจากลูกความ

พฤติการณ์ที่ผิดมรรยาททนายความในข้อนี้ อาทิ

- การไม่คืนเงินในคดีแก่ลูกความ ทนายความนำไปชำระศาลเพียงบางส่วน และไม่ได้นำเงินไปวางประกันความเสียหายตามที่ตกลง หากแต่ได้นำที่โฉนดที่ดินของตนมาวางแทน ผู้กล่าวหาจึงได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหานำเงินที่เหลืมาคืนให้แก่ผู้กล่าวหา ผู้ถูกกล่าวหาที่ยังไม่คืนเงินให้ (คดีแดงเลขที่ 272/2555) ทนายความใช้อุบายหลอกลวง เพื่อให้ผู้กล่าวหาจ่ายเงินให้โดยโอ้อวดว่าสามารถประกันตัวได้ เมื่อประกันตัวไม่ได้ก็ไม่ยอมคืนเงินให้ตามข้อตกลง ยอมคืนให้เพียงครึ่งหนึ่ง และในที่สุดก็ไม่ยอมคืนให้ (คดีแดงเลขที่ 69/2552) ทนายความได้รับเงินค่าจ้างจากผู้กล่าวหาครบถ้วนแล้ว แต่มิได้ดำเนินการคดีให้แต่อย่างใด เมื่อขอเงินคืนแต่ผู้ถูกกล่าวหาที่มียอมคืนให้ (คดีแดงเลขที่ 280/2557, 245/2557)

- การยักยอก ฉ้อโกงทรัพย์สินของลูกความ

ทนายความรับเงินไปเพื่อชำระค่าปรับตามคำสั่งศาล แล้วไม่นำไปชำระศาล กลับเอาเงินจำนวนนั้นเป็นของตนเสีย (คดีแดงเลขที่ 143/2557)

- การห่วงหาเหินยวเอกสารของลูกความ ลูกความขอถ่ายสำนวนคดีและเอกสารในสำนวนที่มอบให้ทนายความใช้ฟ้องคดี แต่ทนายความปฏิเสธไม่ยินยอมให้ถ่ายเอกสาร โดยอ้างว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับชำระค่าทนายความ (คดีแดงเลขที่ 21/2557)

3. คติมรยาทต่อทนายความด้วยกัน ต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี และอื่น ๆ

ทนายความต้องมีมรยาทต่อทนายความด้วยกันเองในฐานะเพื่อนร่วมวิชาชีพ ต่อประชาชนผู้มีอรรถคดี ซึ่งมีใช้ลูกความของตน และมรยาทอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความมุ่งแต่ประโยชน์ของตนเหมือนการประกอบธุรกิจการค้า ที่ต้องการผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว เพื่อรักษาระดับวิชาชีพทนายความให้เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่เชื่อถือของสังคม และเพื่อให้ทนายความทำหน้าที่ผดุงความยุติธรรมในสังคมโดยไม่ต้องห่วงประโยชน์ของตน

3.1 การแย่งคดีที่มีทนายความอื่น (ข้อ 16)

ในการประกอบวิชาชีพทนายความ ทนายความต้องมีความสง่างามทางวิชาชีพ ต้องมีคุณธรรม มีความละเอียดต่อการประพฤติมิชอบ วิชาชีพทนายความเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและศักดิ์ศรี การแย่งงานของทนายความอื่น หรือการใดในลักษณะประมุขงานคดี (การเสนอคำจ้างทนายความแข่งขันกับทนายความคนอื่น) เป็นการกระทำให้วิชาชีพทนายความไม่มีศักดิ์ศรี ซึ่งไม่ได้จำกัดเฉพาะกรณีที่คดีมีทนายความว่าต่างอยู่แล้วเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกรณีที่เพียงแคร์รับ หรือสัญญาว่าจะรับว่าต่างแก้ต่างในคดี ก็เพียงพอที่จะทราบได้ว่าคดีมีทนายความอื่นว่าอยู่แล้ว หากทนายความไปรับว่าต่างแก้ต่างซ้อนอีกก็จะผิดมรยาทตามนัยของข้อนี้ เว้นแต่

(1) กรณีที่ได้รับความยินยอมจากทนายความที่ว่าความอยู่ในเรื่องนั้นแล้ว เช่น การได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากทนายความคนก่อนมาให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ทนายความได้

(2) กรณีมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าตัวความได้ถอนทนายความคนก่อนจากการเป็นทนายความของเขาแล้ว เช่น กรณีที่ลูกความได้นำคำร้องขอถอนทนายความคนก่อนมาแสดง หรือ

(3) กรณีที่ทนายความผู้ว่าความในเรื่องนั้นปฏิเสธ หรือแสดงความไม่สมัครใจที่จะว่าความในคดีนั้นต่อไป

พฤติการณ์ที่เป็นการผิดมรยาททนายความในข้อนี้ อาทิ การแย่งคดีที่มีทนายความอื่น ผู้กล่าวหาเป็นทนายความของจำเลยในคดีอาญาอยู่ก่อน ผู้ถูกกล่าวหาได้ยื่นใบแต่งตั้งทนายความที่จำเลยเป็นผู้แต่งตั้งตนเป็นทนายความเข้ามาในคดีโดยผู้กล่าวหาไม่ทราบมาก่อนและมิได้ยินยอมให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ามาเป็นทนายของจำเลยร่วมในคดี (คดีแดงเลขที่ 33/2553)

3.2 การประกาศโฆษณาว่าความ หรือโอ้อวด

วิชาชีพทนายความ ไม่ใช่วิชาชีพที่ประกอบการค้าที่มุ่งหาแต่ประโยชน์แก่ตนเองเป็นหลัก จึงต้องแยกวิชาชีพออกจากการค้า กรณีที่ทนายความมีพฤติกรรมที่ส่อไปทางประกอบการค้าจะกระทำไม่ได้ การประกาศโฆษณา หรือยอมให้บุคคลอื่นประกาศโฆษณาทำไม่ได้ตามนัยของมรยาททนายความข้อนี้ “การประกาศโฆษณา” ในที่นี้หมายถึง การทำหนังสือชี้ชวนส่งโดยตรง หรือส่งทางไปรษณีย์ หรือโทรสาร หรือระบบสื่อสารอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หรือการลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือทำใบปลิว แผ่นพับ นามบัตร หรือทำหนังสือเวียน หรือการออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง หรือโทรทัศน์ โดยการผิดมรยาทข้อนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) การประกาศโฆษณา หรือยอมให้บุคคลอื่นประกาศโฆษณาอัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกร้อยค่าจ้างว่าความ ซึ่งหมายรวมไปถึงกรณีประกาศโฆษณาว่าไม่เรียกร้อยค่าจ้างว่าความด้วย เว้นแต่การประกาศโฆษณาของทนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความเองหรือโดยสถาบัน สมาคม องค์กร หรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ เป็นต้น

(2) การประกาศโฆษณา หรือยอมให้บุคคลอื่น

ประกาศโฆษณาชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงาน อันเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มีอรรถศัมาหา เพื่อเป็นทนายความว่าต่าง หรือแตกต่างให้ เว้นแต่การแสดง ชื่อ คุณวุฒิ หรืออื่น ๆ ดังกล่าวตามสมควรโดยสุภาพ เช่น การระบุวุฒิการศึกษาด้วยตัวอักษรที่มีขนาดเล็กกว่าชื่อตัว ชื่อสกุล ตามปกติ ไม่ถือเป็นความผิด

3.3 การนำความเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของทนายความ (ข้อ 18)

มรรยาททนายความในข้อนี้มีขอบเขตกว้างมาก ทนายความที่ผิดมรรยาททนายความในข้ออื่น ๆ ก็อาจมีความผิดตามข้อนี้ด้วย รวมถึงกรณีการประกอบวิชาชีพ ทนายความ หรืออาชีพอื่น หรือดำเนินธุรกิจ หรือประพฤติดนที่ฝ่าฝืนต่อศีลธรรม หรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรี และเกียรติคุณของทนายความ อาทิ การที่ทนายความ ทำแผ่นพับมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบิดากฎหมายไทยอยู่ภายใต้ชื่อบริษัทและสำนักงานกฎหมาย เป็นการโฆษณาเพื่อประโยชน์ทางการค้ามากกว่าการมุ่งบริการรับใช้ประชาชน (คำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่ 5/2540) การที่ทนายความไปแอบคุนีสิตหญิงทำธุระส่วนตัวในห้องน้ำหญิง เป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี อันเป็นการละเมิดกฎหมาย (คำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่ 1/2541) หรือกรณีที่ทนายความทำร้ายร่างกายลูกความ (คำสั่งสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความที่ 1/2536) เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีพฤติการณ์ที่เป็นการผิดมรรยาททนายความในข้อนี้ ได้แก่

- การไม่รับเป็นทนายความขอแรง (ข้อ 5 และข้อ 18) ทนายความได้รับแต่งตั้งจากศาลให้เป็นทนายความขอแรงแก่ต่างให้แก่จำเลยในคดีอาญาหลายคดีแล้ว แล้วมีพฤติการณ์เรียกเงินค่าทนายความหรือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี (คดีแดงเลขที่ 85/2553) ทนายความขอแรงแจ้งแก่จำเลยว่า จำเลยต้องจ่ายค่าพาหนะในการเดินทางให้แก่ผู้ถูกแจ้งกล่าวหาเพื่อมาพบกับจำเลย (คดีแดงเลขที่ 49/2556)

- การไม่เคารพ หรือดูหมิ่นศาล (ข้อ 6 และข้อ 18) ผู้ถูกกล่าวหาส่งมอบเงินให้แก่เจ้าหน้าที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อนำไปแบ่งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ศาล (คดีแดงเลขที่ 220/2552) ใน

ช่วงระยะเวลาระหว่างการถูกห้ามทำการเป็นทนายความ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทนายความได้เลยได้ แต่กลับไปทำหน้าที่ทนายความจำเลย ทำหน้าที่ทนายความว่าความในศาล (คดีแดงเลขที่ 273/2555) ทนายความได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อันเป็นการกระทำความผิดซ้ำซาก ไม่เคารพศาลและไม่ยำเกรงต่อกฎหมาย (คดีแดงเลขที่ 13/2556) ทนายความใช้ข้อความหรือถ้อยคำที่แสดงถึงความไม่พอใจศาล เป็นข้อความหรือถ้อยคำที่กล่าวหาดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาคดี (คดีแดงเลขที่ 291/2556)

- การกล่าวความ หรือทำเอกสารเท็จ (ข้อ 7 และข้อ 18) ทนายความทำเอกสารปลอมและใช้เอกสารปลอม เป็นการกระทำความผิดกฎหมายอาญา ถือเป็นการกล่าวความหรือทำเอกสารหรือหลักฐานเท็จหรือใช้กลอุบายลวงให้ศาลหลงเชื่อ (คดีแดงเลขที่ 269/2555)

- การสมรู้เป็นใจในการทำพยานหลักฐานเท็จ หรือการให้สินบน (ข้อ 8 และข้อ 18) ทนายความรู้ว่าคดีมีข้อพิพาทอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล แต่ปกปิดไม่แจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบ กลับดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป (คดีแดงเลขที่ 83/2551) ทนายความสมรู้ร่วมคิด รู้เห็นและมีส่วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ เป็นคำวิงวอนในการขอประกันต่อศาล (คดีแดงเลขที่ 125/2552) ทนายความร่วมกันนำพยานหลักฐานสัญญาเงินกู้ อันเป็นความเท็จที่ปราศจากมูลความจริงและนำไปฟ้องคดีต่อศาล (คดีแดงเลขที่ 322/2552)

- การยุยงส่งเสริมให้เป็นคดีกัน (ข้อ 9 และข้อ 18) ทนายความหลอกลวงแอบบันทึกเสียงการสนทนา เป็นการละเมิดกฎหมาย อีกทั้งยังได้นำมาเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กล่าวหาโดยไม่มีมูลเหตุอันใดที่จะฟ้องผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 380/2555)

- การจงใจให้มอบคดีให้ว่าต่างแตกต่าง (ข้อ 10 และข้อ 18) การใช้อุบายอวดอ้างว่า มีสมครพรรคพวกสามารถช่วยให้พ้นจากการลงโทษ เพื่อเรียกเงินค่าจ้างเป็นเงินจำนวนมาก (คดีแดงเลขที่ 140/2553, 165/2555, 334/2555, 53/2556, 56/2557)

- การขาดนัด ทอดทิ้งคดี ละเว้นหน้าที่ และปิดบังข้อความที่ควรแจ้ง (ข้อ 12 และข้อ 18) ผู้ถูกกล่าว

หาทอดทิ้งคดี จึงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยว แก่คดีที่ควรกระทำต่อลูกความ (คดีแดงเลขที่ 16/2552, 53/2553, 27/2554, 216/2555, 112/2556, 377/2556)

- การเอาข้อเท็จจริงที่ตนรู้มาจากการทำหน้าที่ ทนายความ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่อีกฝ่าย (ข้อ 13 และ ข้อ 18) ทนายความไปรับเป็นทนายความให้แก่ปรปักษ์กับ ผู้กล่าวหาที่เป็นลูกความเดิม โดยอาศัยความรู้เรื่องกรณี พิพาทแห่งคดีต่าง ๆ ที่ผู้ถูกกล่าวหาเคยเป็นทนายความให้ แก่ผู้กล่าวหา นำเอาความลับที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับมาจากการ ที่เคยเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหาเปิดเผยให้คำ แนะนำให้แก่คู่ความที่เป็นปรปักษ์กับผู้กล่าวหา (คดีแดง เลขที่ 330/2555, 363/2555, 13/2556)

- การใช้อุบายหาประโยชน์เพิ่ม (ข้อ 14 และ ข้อ 18) ทนายความใช้อุบายที่ปราศจากเหตุผล เพื่อที่ตน จะได้รับประโยชน์นอกเหนือจากลูกความตกลงให้ (คดีแดง เลขที่ 257/2553, 35/2555) ผู้ถูกกล่าวหาได้ถอนตัวจาก การเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหาดังกล่าวแล้ว แต่ก็ยัง ได้เสนอตัวที่จะดำเนินการเรียกเอกสารที่เคยเรียกจาก ธนาคาร เป็นการใช้อุบายโดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เพื่อจะให้ตนได้รับประโยชน์นอกเหนือจากที่ลูกความได้ ตกลงให้ (คดีแดงเลขที่ 56/2555) ทนายความใช้อุบายด้วย ประการใด ๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร เพื่อให้ผู้ถูก กล่าวหากับพวกได้รับประโยชน์ (คดีแดงเลขที่ 13/2556)

- การฉ้อโกง ยักยอก หน่วงเหนี่ยวทรัพย์สิน ของลูกความ (ข้อ 15 และข้อ 18) กรณีทนายความ ฉ้อโกง ยักยอก หรือกระดบังสินลูกความ และครอบครอง ทรัพย์สินของลูกความไว้โดยมิชอบ(คดีแดงเลขที่ 346/2551, 55/2552, 104/2553, 128/2555, 52/2556, 364/2556, 23/2557, 332/2557)

- การปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมาย และข้อ บังคับ (ข้อ 21 และ ข้อ 18) กรณีทนายความถูกลงโทษ ห้ามทำการเป็นทนายความตามคำสั่งคณะกรรมการสภา ทนายความ ในระหว่างถูกลงโทษดังกล่าว ผู้ถูกกล่าวหา ได้ละเมิดคำสั่งคณะกรรมการสภาทนายความที่ลงโทษผู้ ถูกกล่าวหา โดยได้รับจ้างเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าว หา (คดีแดงเลขที่ 170/2552) ทนายความด่าพยานและ ลูกขึ้นพร้อมทำท่าเอามือชี้ที่อกของพยาน และพูดทำนอง

ว่าอยากจับตัวหรือ และมีการต่อว่ากันด้วยอาการโทสะ ประชานกรรมการสอบสวนได้ห้ามปรามให้ทั้งสองฝ่าย แยกจากกัน และได้ตักเตือนผู้ถูกกล่าวหาว่า เป็นการไม่ ให้เกียรติ ไม่เคารพคณะกรรมการสอบสวนและสถาบัน วิชาชีพทนายความ (คดีแดงเลขที่ 343/2552)

- การกระทำอื่น ๆ อาทิทนายความปล่อย เงินกู้แก่บุคคลทั่วไป โดยใช้วิธีการให้ผู้กู้ลงชื่อในสัญญา ไว้แล้วนำไปปรอกรจำนำเงินเกินกว่าจำนวนเงินที่ให้แก ผู้กู้รับไปจริงและคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมาย กำหนด เป็นการกระทำที่เอาเปรียบ ฉ้อโกงประชาชน ขัดต่อกฎหมายเป็นการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรมอันดีและ ความสงบเรียบร้อยของประเทศ (คดีแดงเลขที่ 259/2552) ทนายความกระทำล่ออำนาจโดยมิชอบด้วยกฎหมาย โดยใช้วิธีการบุกรุกบังคับขู่เข็ญโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (คดีแดงเลขที่ 94/2553) ทนายความใช้กำลังบุกรุกหรือ ประทุษร้ายจนเป็นเหตุให้ถูกดำเนินคดีจนถูกศาลพิพากษา ลงโทษ (คดีแดงเลขที่ 34/2555) ทนายความมีอาการป่วย มีนเมาสุรา พุดจาและครองสติไม่ได้จากการดื่มสุราเมื่อ คืนที่ผ่านมา จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการสืบพยาน ได้ (คดีแดงเลขที่ 161/2555) ทนายความเอาปืนพกออก มาข่มขู่ เป็นลักษณะการข่มขู่เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำอาวุธปืนออกมาแสดงต่อหน้าผู้กล่าวหากับพวก ด้วย (คดีแดงเลขที่ 180/2555) ทนายความไปร่วมออก รายการโทรทัศน์ โดยได้แสดงตัวอย่างชัดเจนว่าตนเป็น ทนายความ ได้กล่าวถ้อยคำ หรือแสดงท่าทางกับกิริยา ส่อเสียดลามกอนาจารต่อหน้าผู้ชมเป็นจำนวนมาก ที่ไม่ เหมาะสมแก่ผู้ประกอบวิชาชีพทนายความ (คดีแดงเลข ที่ 305/2555) ทนายความใช้ข้อความหรือถ้อยคำในการ เขียนคำอุทธรณ์และคำแก้อุทธรณ์ เมื่ออ่านแล้วย่อมเห็น ได้ว่า เป็นการกล่าวหาผู้กล่าวหา ซึ่งเป็นทนายความอีก ฝ่ายหนึ่ง เป็นข้อความที่ดูหมิ่นเหยียดหยาม ใส่ร้าย มิใช่ เป็นการเสนอปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อศาล (คดีแดงเลขที่ 220/2556) ทนายความหลอกลวงว่าสามารถ ดำเนินการเพื่อให้ผู้กล่าวหาสอบใบอนุญาตทนายความได้ ด้วยการเรียกรับเงินจากผู้กล่าวหา โดยอ้างว่ารู้จักกับคณะ กรรมการสอบใบอนุญาตทนายความ เป็นการอวดอ้างว่า สามารถวิ่งเต้นให้ผู้กล่าวหาสอบใบอนุญาตทนายความได้ ด้วยการเรียกรับเงิน (คดีแดงเลขที่ 58/2557)

3.4 การมีนายหน้าหาคดี (ข้อ 19)

การประกอบวิชาชีพทนายความ ต่างจากการประกอบธุรกิจการค้า ดังนั้นการที่ทนายความใช้วิธีการอย่างธุรกิจการค้าที่มุ่งหางานเข้าสำนักงาน เพื่อให้ได้รายได้มากที่สุด การจัดให้มีนายหน้า หรือค่าบำเหน็จ หรือการหาวิธีการต่าง ๆ นา ๆ ที่จะได้คดีมาให้แก่ทนายความย่อมกระทำไม่ได้ ความผิดในข้อนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) การยินยอมตกลง หรือให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้ค่านายหน้าหรือบำเหน็จรางวัลใด ๆ ด้วยทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ที่หาคดีความหรือนำคดีความมาให้ ซึ่งหมายความว่า คนที่หาคดีความมาให้ทนายความจะได้รับค่านายหน้าหรือบำเหน็จรางวัลเมื่อหาคดีมาให้ได้เท่านั้น โดยค่านายหน้า หรือบำเหน็จรางวัลในที่นี้ อาจเป็นเงิน หรือทรัพย์สินใด ๆ ก็ได้

(2) การที่ทนายความจัดให้มีคนประจำสำนักงาน ดำเนินการจัดหาคดีความมาให้ว่า โดยทนายความผู้นั้นคิดค่าส่วนลดของค่าจ้างให้ หรือให้เงินเดือน หรือเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใด หรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างใด ๆ เช่น โบนัส หรือตำแหน่งงานที่สูงขึ้น แก่ผู้ที่หาคดีความมาให้ นั้น แม้บุคคลผู้หาคดีความมาให้โดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นเสมียนหรือลูกจ้างประจำสำนักงานของทนายความผู้นั้นก็ตาม

3.5 มรรยาทในการแต่งกาย

ในขณะปฏิบัติหน้าที่ในศาลของทนายความในการพิจารณาคดีความต่าง ๆ ถือว่า ศาลเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้หนึ่งจะกระทำการใดภายในศาลต้องทำด้วยความเคารพสูงสุดและด้วยความเคารพยำเกรง การแต่งกายไปศาลถือเป็นการแสดงออกซึ่งการเคารพต่อศาล ทนายความซึ่งทำหน้าที่เป็นทนายความให้แก่ประชาชน เป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับความเคารพนับถือ ย่อมเป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงออกถึงการให้ความเคารพยำเกรงต่อศาล ดังนั้น การแต่งกายของทนายความจึงต้องดูสุภาพเรียบร้อยตามข้อบังคับในข้อนี้ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ประชาชนผู้ไปศาลได้เห็นว่าทนายความแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ดูงามสง่าภูมิฐานน่าเชื่อถือ ทนายความจึงต้องให้ความระมัดระวังต่อการแต่งกายเป็นอย่างมากไม่เฉพาะแต่ในขณะว่าความเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกรณีที่อยู่นอกห้องพิจารณาอีกด้วย การ

แต่งกายที่สุภาพเรียบร้อยเป็นการให้เกียรติต่อสถาบันศาลและสถาบันทนายความ จะทำให้เป็นที่เลื่อมใสและเป็นที่ยกย่องนับถือของผู้ร่วมอาชีพและบุคคลทั่วไป

การแต่งกายตามมรรยาททนายความข้อนี้ หมายถึง การแต่งกายในขณะปฏิบัติหน้าที่ทนายความในศาลในการพิจารณาคดีความต่าง ๆ ซึ่งถือว่าศาลเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้หนึ่งผู้ใดจะกระทำการใดภายในศาลต้องทำด้วยความเคารพสูงสุดและด้วยความเคารพยำเกรง การแต่งกายไปศาลถือเป็นการแสดงออกซึ่งการเคารพต่อศาลประการหนึ่ง การแต่งกายของทนายความจึงต้องดูสุภาพเรียบร้อยตามข้อบังคับมรรยาททนายความข้อนี้

การแต่งกายของทนายความชาย ข้อบังคับมรรยาททนายความนี้กำหนดการแต่งกายของทนายความชายไว้สองแบบ คือ

ก. แต่งตามแบบสากลนิยม คือ การแต่งกายตามแบบอย่างของตะวันตก ประกอบด้วยเสื้อสูท กางเกงขายาว ซึ่งเสื้อนอกจะมีสีขาหรือสีอื่นใดก็ได้ที่ไม่ใช่สีที่ดูฉูดฉาด โสเภชาติ หรือจัดจ้าน เช่น สีแดง สีเหลือง เป็นต้น เสื้อนอกและกางเกงควรเป็นสีเดียวกัน ส่วนเสื้อเชิ้ตต้องเป็นสีขาวเท่านั้น ใช้ผ้าผูกคอแบบเงื่อนกะลาสี (เน็คไท) สีดำหรือสีอื่นที่สุภาพไม่ฉูดฉาด

ข. แต่งเสื้อชุดไทยที่เรียกกันว่า “ชุดพระราชทาน” โดยจะเป็นแบบแขนสั้นหรือยาวก็ได้ แต่ต้องมีสุภาพไม่มีลวดลาย

ทั้งนี้ ไม่ว่าทนายความชายจะแต่งกายเสื้อผ้าแบบใด ต้องสวมรองเท้าหุ้มส้นสีขาว น้ำตาลหรือดำ และสวมถุงเท้าสีคล้ายคลึงกับรองเท้า และแม้ว่าข้อบังคับไม่ได้ระบุชนิดของรองเท้าไว้ แต่ในการแต่งกายชุดสากลนิยมสวมรองเท้าหนังเท่านั้น

การแต่งกายของทนายความหญิง ข้อบังคับมรรยาททนายความกำหนดให้ทนายความหญิงต้องแต่งกายตามแบบสากลนิยม คือเสื้อสูทและนุ่งกระโปรง หรืออาจสวมเสื้อและกระโปรงโดยไม่มีเสื้อสูทก็ได้ ส่วนความยาวของกระโปรงต้องมีความพอเหมาะพอควร ไม่สั้นจนเกินงามหรือยาวรุ่มร่าม ส่วนเสื้อต้องมีสุภาพ ไม่ใช่เสื้อดูฉูดฉาด ต้องไม่ใช่สีสดโหดบาดตา หรือจัดจ้านกว่าปกติ ส่วนรองเท้าระบุเพียงรองเท้าหุ้มส้น ส่วนจะมีส้นสูงเพียงใดก็ได้ แต่ควร

ให้เหมาะสมแก่วิชาชีพอันทรงเกียรติ

นอกจากนี้ มรรยาททนายความยังกำหนดการแต่งกายของทนายความที่เป็นข้าราชการว่ามีสิทธิที่จะแต่งเครื่องแบบราชการก็ได้ ซึ่งโดยปกติแล้วตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ข้อราชการทั่วไป และพนักงานส่วนท้องถิ่น ไม่มีสิทธิขึ้นทะเบียนทนายความ มีเพียงข้าราชการการเมืองเท่านั้นที่มีสิทธิขึ้นทะเบียนเป็นทนายความได้ ดังนั้นข้าราชการการเมืองดังกล่าวสามารถแต่งเครื่องแบบราชการมาว่าความก็ได้

ในขณะที่ว่าความ ทนายความมีสิทธิสวมครุยมณีบัณฑิต ตามข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507 ข้อ 17 วรรคหนึ่ง ได้แก่ ทนายความที่เป็นสามัญสมาชิก สมาชิกวิสามัญ และสมาชิกกิตติมศักดิ์แห่งเนติบัณฑิตยสภา ต้องสวมเสื้อครุยในขณะที่ว่าความด้วย ถ้าไม่สวมก็ถือว่าผิดมรรยาททนายความในข้อนี้

4. คติมรรยาทในการปฏิบัติตามคำสั่งตามกฎหมายและข้อบังคับ

มรรยาทของทนายความในหมวดนี้ เป็นกรณีที่ทนายความจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ คณะกรรมการสภาทนายความ และคณะกรรมการมรรยาททนายความ ตลอดจนบรรดาข้อบังคับหรือข้อกำหนดที่บุคคลหรือคณะบุคคลดังกล่าวได้สั่งหรือมีไว้ แล้วแต่กรณี ตามอำนาจหน้าที่ซึ่งมีอยู่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเคร่งครัด

การที่ทนายความไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ หรือคำสั่งของคณะกรรมการสภาทนายความ หรือคณะกรรมการมรรยาททนายความ นั้น จะมีความผิดตามมรรยาททนายความข้อนี้ แต่ทั้งนี้คำสั่งนั้น ๆ ต้องเป็นกรณีคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ด้วยเท่านั้น พฤติการณ์ที่เป็นการผิดมรรยาททนายความในข้อนี้ อาทิ

- การฝ่าฝืนระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสา ผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความอาสาของสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เช่น กรณีทนายความได้รับมอบให้เป็นผู้ทำการสอบสวนข้อเท็จจริง นำเอกสารในสำนวนการ

สอบสวน ไปแสดงต่อบุคคลภายนอกโดยพลการ เป็นการฝ่าฝืนระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความอาสาและการที่ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นทนายความอาสานำเรื่องที่ได้รับมอบให้สอบสวนจากสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ไปตกลงรับจ้างเป็นทนายความ โดยนำเอกสารของสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายไปใช้อ้างในคดีที่ฟ้องเป็นคดีส่วนตัวของผู้ถูกกล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 3/2552) ทนายความปฏิบัติหน้าที่เป็นทนายความอาสาของสำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย การที่ผู้ถูกกล่าวหาได้เข้าไปให้คำแนะนำและเป็นทนายความร่วมกับทนายความที่ผู้ถูกกล่าวหาแนะนำให้เข้ามาช่วยในคดีที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะให้ความช่วยเหลือตามคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ ให้แก่ผู้กล่าวหา (คดีแดงเลขที่ 120/2552) ทนายความอาสาของสำนักงานคณะกรรมการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย สภาทนายความ เรียกเก็บรับเงินและไม่ดำเนินการฟ้องคดีให้ตามที่ได้รับมอบหมาย (คดีแดงเลขที่ 438/2555, 48/2556, 74/2556) ผู้กล่าวหาได้แจ้งขอบอกเลิกการเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหา โดยสัญญาว่าจะคืนเงินให้ ผู้กล่าวหาจึงจ้างทนายความคนใหม่เข้ามาดำเนินคดีแทนผู้ถูกกล่าวหา ปรากฏว่าเมื่อถึงกำหนดผู้ถูกกล่าวหาไม่ชำระเงินคืนให้แก่ผู้กล่าวหาตามที่ได้ตกลงกัน จนกระทั่งผู้กล่าวหา นำความมาร้องเรียนคดีมรรยาททนายความต่อสภาทนายความ อีกทั้งข้อเท็จจริงยังปรากฏว่า ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดมรรยาททนายความดังกล่าว ผู้ถูกกล่าวหาเป็นทนายความอาสาในโครงการทนายความอาสาประจำส่วนราชการของสภาทนายความด้วย อันการฝ่าฝืนข้อบังคับสภาทนายความ ที่ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด เพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งของสภานายกพิเศษแห่งสภาทนายความ คณะกรรมการสภาทนายความและคณะกรรมการมรรยาททนายความ (คดีแดงเลขที่ 235/2557)

- การฝ่าฝืนคำสั่งรับเป็นทนายความในระหว่างอุทลโทษคดีมรรยาททนายความ ทนายความอุทลโทษห้ามทำการเป็นทนายความ ในระหว่างอุทลโทษห้ามทำการเป็นทนายความดังกล่าว ปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหา ยังคงเป็นทนายความให้แก่ผู้กล่าวหาในคดีแพ่งโดยฝ่าฝืนคำสั่ง(คดีแดงเลขที่ 236/2555, 423/2555, 31/2556)

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการจัดทำคู่มือข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 (ฉบับอ้างอิง) ที่คณะผู้ศึกษาได้พัฒนาขึ้น เพื่อใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมรรยาททนายความที่ได้รับการกำหนดขึ้นมา คณะผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการมรรยาททนายความ และหน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. คณะกรรมการมรรยาททนายความ ควรมีการจัดระบบเก็บข้อมูลคดีมรรยาททนายความ ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ รวมทั้งกำหนด “กระบวนการการรายงานข้อมูล (Reporting Procedure)” ตลอดจนระยะเวลาในการรายงาน เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลคดีมรรยาททนายความได้อย่างเป็นระบบ

2. คณะกรรมการมรรยาททนายความควรเผยแพร่คู่มือข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ

พ.ศ. 2529 (ฉบับอ้างอิง) ให้ทนายความ และผู้ที่ศึกษาในคณะนิติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อที่จะเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพทนายความ และมรรยาททนายความต่อไป

3. คณะกรรมการมรรยาททนายความ ควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ทนายความ โดยเฉพาะทนายความรุ่นใหม่ ที่เพิ่งเข้าสู่วิชาชีพทนายความเกี่ยวกับมรรยาททนายความอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับบทบาททนายความและมรรยาททนายความ

4. คณะกรรมการมรรยาททนายความ ควรมีการทบทวนคู่มือข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 (ฉบับอ้างอิง) เป็นระยะ ๆ เพื่อทบทวนรูปแบบ ลักษณะการกระทำที่เป็นการผิดมรรยาททนายความที่เกิดขึ้นจากการวินิจฉัยในคดีมรรยาททนายความเพิ่มมากขึ้น

References

Cohen, D., Lee, K. T. Y., & Mohan, M. (2011). *Rule of law for human rights in the Asean region*.

Jakarta: Human Rights Resource Centre.

Independent National Rule of Law Commission. (2015). *Rule of law*. Bangkok: Charoenrat. (in Thai)

Manittayakul, A., & Sakultan, T. (2013). *Rule of law in lawey career*. Bangkok: Kamolchai. (in Thai)

Royal Academic. (2011). *Thai dictionary B.E. 2554*. Bangkok: Siripattana Interprint. (in Thai)

แนวคิดการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน Concepts of Community Enterprise Management

สุภาวดี พันธ์อำพน, บัณฑิต พิริยาสัยสันติ, พลศักดิ์ จิรไกรศิริ และ วิพร เกตุแก้ว

Supawadee Panasampon, Bundith Piriyasaisanti, Polsak Jirakraisiri and Viporn Katekao

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

บทคัดย่อ

บทความนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีเนื้อหาสาระครอบคลุมถึงพัฒนาการ คำนิยาม รูปแบบ และความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบทความนี้ ผู้เขียนได้ทำการทบทวนวรรณกรรมของนักวิชาการของไทยและต่างประเทศ การบริหารงานวิสาหกิจชุมชนนั้นต้องได้รับการส่งเสริมจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่จะทำให้เกิดความสำเร็จและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

Abstract

This article aims to study the concepts of community enterprise management. The content covers framework, meaning, the development and the management of community enterprises for sustainable development of businesses. The writer has extensively reviewed both Thai and foreign language literature which are related to this article. Community enterprise management must be encouraged by both the public and private sector not only for the success of community enterprises, but also for the sustainable development of business.

Keywords: community enterprise, community enterprise management

บทนำ

จากการพัฒนาประเทศตามกระแสหลักหรือการพัฒนาตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้แผ่ขยายสู่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มุ่งไปสู่ความทันสมัย เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ซึ่งมีเป้าหมายไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม โดยได้ตั้งเอากระบวนการผลิตแบบพึ่งตนเองและความพอดีในชุมชนให้หลุดออกจากฐานเดิมมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะการพัฒนาสมัยใหม่ที่เน้นความเจริญ

ทางวัตถุ การบริโภคนิยม กระแสทุนนิยมข้ามชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาพัฒนาแต่ขาดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในสังคมไทย จึงเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การใช้ทรัพยากรและการทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างมากมายจนขาดความสมดุลระหว่างชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติถึงแม้ชุมชนจะพยายามพึ่งตนเองแต่ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นกับผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้เกิด

ความเหลื่อมล้ำทางสังคม (ลำแพน จอมเมือง, 2540, น. 2)

เนื้อหา

วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจากโครงการ “หนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งผลิตภัณฑ์” (One Village One Product--OVOP) ที่จังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีประชาชนยากจนและล้าหลัง เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรเพียงร้อยละ 10 และโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมหลังยังด้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศญี่ปุ่น จากปัญหาดังกล่าวทำให้นายโมริอิ โกะอิรุมัทสึ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะในขณะนั้น ได้วางแผนโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชาวเมืองโอยามา ซึ่งเป็นเมืองชนบทเล็ก ๆ ที่ทำการพัฒนาบ๊วยแดงของหมู่บ้านจนเป็นที่รู้จักทั่วไปในประเทศญี่ปุ่น จากการโครงการดังกล่าวได้ทำให้ชาวเมืองโอยามา ได้เปลี่ยนจากอาชีพทำนาเป็นผู้ผลิตบ๊วยและลูกเกดซึ่งเป็นผลไม้พื้นเมืองและได้เริ่มโครงการพัฒนาคนในท้องถิ่นที่เรียกว่า NPC Movement (New plum and Chestnut Movement) โดยเป้าหมายของโครงการ คือ การผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและสามารถขายได้ ซึ่งโครงการดังกล่าวใช้ระยะเวลา 10 ปี จึงประสบผลสำเร็จจนเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในประเทศญี่ปุ่นทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดโออิตะเล็งเห็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดโออิตะ จึงได้ริเริ่มจัดตั้งโครงการ One Village One Product (OVOP) ขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้แก่หมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก 1 ชนิด ซึ่งผลิตจากวัตถุดิบและทรัพยากรของท้องถิ่นนั้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545, น. 1) โดยแนวคิดดังกล่าวมีปรัชญาและหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้แก่

1. ท้องถิ่นสู่สากล คือ การนำสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นมาพัฒนาสินค้าให้สามารถขายได้ทั้งในและต่างประเทศเป็นกระบวนการพัฒนาประเทศที่ยึดวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้แล้วนำเอาความรู้และเทคโนโลยีมาช่วยทำให้เกิดการพัฒนาไปตามทิศทางที่ต้องการ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2547, น. 1)

2. สร้างแนวความคิดสร้างสรรค์ คือ การให้

ประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ตัดสินใจเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การสร้างและพัฒนาคนในท้องถิ่นให้มีความเป็นผู้นำและมีความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องโดยเป้าหมายที่สำคัญของโครงการ “หนึ่งหมู่บ้าน หนึ่งผลิตภัณฑ์” (OVOP) คือ การสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจต่อสู้เพื่อนำท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ไปสู่ความเป็นสากล

ในต่างประเทศนั้นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยเห็นว่าการพัฒนาที่เริ่มจากภายในชุมชนจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เข้าไปช่วยในการพัฒนา คือ การพัฒนาที่เริ่มจากภายในชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนก็คือ The “One Village One Product” Movement ซึ่งเป็นการประกอบการณ์ในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเสมือนกลไกหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน นอกจากเป็นผู้กระจายสินค้าแล้วยังมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ทั้งการจัดแหล่งเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อบอกเล่าความเป็นมาและวิถีชีวิตของท้องถิ่น รวมทั้งมีการรวมภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น การจัดการศึกษาที่มีหลักสูตรรองรับทั้งเรื่องการบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้เพิ่มเติมที่ช่วยในการประกอบอาชีพ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดการพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด เป็นต้น จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นนั้นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554, น. 4)

สำหรับในประเทศไทยการพัฒนาชนบทได้เริ่มมีบทบาทสำคัญเป็นครั้งแรกตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบริหารราชการแผ่นดิน โดยปกครองแบบอารยประเทศทำให้ทางราชการให้ความสนใจการพัฒนาในเขตชนบทมากขึ้นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรในปี พ.ศ. 2485 กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแผนการบูรณะชนบทขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ สร้างสรรค์ชีวิตจิตใจของประชาชนในชนบทให้เหมาะสมที่จะเป็นพลเมืองดีและส่งเสริมให้ประชาชนมีการครองชีพที่ดีขึ้น (อภิชัย พันธเสน, 2550, น. 172)

ผลการดำเนินงานพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ปี 2504 ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในเรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่มีปัญหาเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลส่งผลทำให้เกิดปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในเรื่องรายได้ระหว่างภาคการเกษตรและภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ และช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบททำให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมา คือ ปัญหาความยากจนซึ่งสังคมชนบทได้รับการพัฒนาน้อยมากจนส่งผลให้ประชาชนในชนบทพึ่งพาตนเองไม่ได้ (วิศาล ศรีมหาโร, 2543, น. 110) จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้กำหนดจุดประสงค์การพัฒนาชนบทเป็นเป้าหมายหลักสำคัญประการหนึ่งเพื่อบูรณาการชนบทในพื้นที่ที่ด้อยการพัฒนาและยังมิได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาให้สามารถช่วยตัวเองได้ในอนาคตและให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาที่พวกเขาเผชิญอยู่ให้มากที่สุด แผนงานและโครงการพัฒนาชนบทยากจนได้มุ่งหลักประกัน 3 ประการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย “พออยู่พอกิน” คือ หลักประกันที่จะให้ชาวชนบทที่มีความล้าหลังมีระบบการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน และหลักประกันที่จะทำให้ชาวชนบทมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์และได้รับสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตตามสมควรอย่างเหมาะสมในแต่ละท้องที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525, น. 1-10)

ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้บัญญัติ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปณิธานนำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับการมีกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับรากหญ้าให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงเกิดนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับชุมชนที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนในการประกอบสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน อันเป็นพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งประกาศใช้วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 (ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์,

2548, น. 110) เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างรายได้ เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนา รูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะนำไปสู่การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนในปัจจุบัน สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้ (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2554, น. 8-16)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สนับสนุนปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย คือ สร้างปัจจัยแวดล้อมให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทุกกลุ่ม เช่น การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การจัดทำฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไขและบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ที่ไม่ปกติต่าง ๆ เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การชุมนุมทางการเมือง ความผันผวนทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย ได้แก่ การเพิ่มผลิตภาพในการดำเนินธุรกิจการยกระดับความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การบริหารจัดการมาตรฐานและคุณภาพของสินค้าและบริการ การขยายโอกาสทางการตลาด และการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น ทั้งนี้ปัจจัยเหล่านี้จะมีส่วนสนับสนุนให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการผลิต ภาคการค้า และภาคบริการมีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เติบโตอย่างสมดุลตามศักยภาพของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง ศักยภาพของวิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม (value-added) และความโดดเด่นให้แก่สินค้าและบริการ

2) ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึง ศักยภาพของพื้นที่ที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

3) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีเฉพาะในพื้นที่และเป็นประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งยุทธศาสตร์นี้มุ่งเน้นการส่งเสริมตามความหมายของ ศักยภาพพื้นที่ดังกล่าวรวมถึงส่งเสริมการบูรณาการการสร้างเครือข่ายการทำงานและกลไกการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้งในระดับพื้นที่ และระหว่างพื้นที่

ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทยให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อตกลงภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community--AEC) ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจในธุรกิจสาขาต่าง ๆ การสนับสนุนการปรับปรุงการประกอบธุรกิจให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถเตรียมพร้อมและรองรับการแข่งขันที่มีมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมศักยภาพและการขยายโอกาสทางการค้า และการลงทุนระหว่างประเทศให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวมถึงสนับสนุนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับธุรกิจในต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนนั้นมักมาจากอุตสาหกรรมที่ทำกันในครัวเรือนของชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและสมาชิกในชุมชนโดยการอาศัยแรงงานในชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่ากิจกรรมขนาดใหญ่ และยังช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชนด้วยชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบทเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพราะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสาน โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการทำงาน คือ การให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน เน้นการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้เพื่อให้มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม

และวัฒนธรรม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ (ชัยยุทธ์ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์, 2533, น. 33-34)

ดังนั้น การที่วิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาทักษะในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาฝีมือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด รวมถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่ หรือดึงดูดใจผู้ซื้อ รวมไปถึงตัวผู้นำกลุ่มต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ และที่สำคัญเน้นความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม จึงจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อก่อให้เกิดรายได้ เกิดการจ้างงานในชุมชนและสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้สภาวะที่ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำนิยามความหมายการบริหารงานวิสาหกิจชุมชน

Stoner, James A.F. & Freeman, Edward R (1989, p. 223) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นกระบวนการจัดการระบบการทำงาน ดำเนินการ และควบคุมให้บุคคลทำงานโดยจัดทรัพยากร สนับสนุนให้ประสบความสำเร็จในผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งการจัดการประกอบไปด้วยกระบวนการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (1) การวางแผน (planning) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายกำหนดกระบวนการวิธีดำเนินงานและกำหนดปัจจัยทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ (2) การจัดระบบการทำงาน (organizing) เป็นการกำหนดงานหรือกิจกรรมย่อย ๆ โดยจัดวางให้ระบบงานต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน (3) การจัดบุคลากร (staffing) เป็นกระบวนการกำหนดคุณสมบัติและจำนวนของบุคลากรในแต่ละงานการวางระบบสายงานการปกครองบังคับบัญชาจากการบริหารระดับสูงถึงระดับล่างการกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งและกำหนดการเคลื่อนไหวของงาน (flow of work) จากจุดหนึ่งไปสู่จุดอื่น ๆ (4) การสั่งการให้มีการปฏิบัติ (directing) เป็นการดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ล่วงหน้าทั้งในด้านการใช้ทรัพยากร เช่น เงิน และด้านการให้บุคลากรทุกตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติงานตามข้อกำหนด (5) การควบคุมและประสานงาน (controlling

and coordination) คือ การกำกับดูแลการประสานงานให้สามารถดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพตามแผนและสอดคล้องสัมพันธ์กัน (6) การติดตามประเมินผลและรายงาน (reporting) เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ และการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพนำมาเป็นระบบข้อมูลรายงานสภาพและผลของการทำงานเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานและเพื่อพิจารณาความสำเร็จ (7) การจัดการทรัพยากร (budgeting) เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการระดมหาแหล่งทุนการลงทุนในด้านจัดทรัพยากรและเครื่องมือเครื่องใช้ ค่าดำเนินงานและค่าตอบแทนให้กับบุคลากรเพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น

สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545, น. 167-173) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นการดำเนินธุรกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาโดยอาศัยปัจจัยดังต่อไปนี้ (1) ปัจจัยด้านการเงินหรือเงินทุนต้องใช้เงินทุนของตนเองโดยไม่ต้องกู้หนี้ยืมสินเนื่องจากไม่ต้องเสียดอกเบี้ยโดยต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุด (2) ปัจจัยด้านการตลาดโดยกลุ่มธุรกิจชุมชนจะต้องมีตลาดที่แน่นอนเพียงพอจะเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนที่จะเติบโตอยู่ได้ (3) ปัจจัยด้านการผลิตต้องพิจารณาวัตถุดิบ ทักษะ และความชำนาญของชุมชนโดยคำนึงถึงทรัพยากรในชุมชน (4) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (4.1) ด้านระบบเงิน เน้นในเรื่องความสามารถในการระดมทุนและสะสมทุน บุคลากรทางด้านการเงิน การมีความรู้ทางบัญชีอย่างเพียงพอ (4.2) ด้านระบบการบริหารงานโดยทั่วไป จะเอามติของที่ประชุมสมาชิกเป็นแนวทางและนโยบาย (4.3) ด้านบุคลากร โดยต้องมีผู้บริหารและสมาชิกที่มีสัจจะคุณธรรม มีความพยายามและความเสียสละ (5) ปัจจัยด้านผู้นำจะต้องเป็นบุคคลหรือคณะบุคคลอันเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน สามารถระดมทุนได้ง่ายขยายตัวได้เร็ว (6) ปัจจัยด้านแรงงาน การมีแรงงานในท้องถิ่นอย่างเพียงพอและแรงงานเหล่านี้มีทักษะทางการผลิต (7) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก คือ ต้องร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมกันทำโดยเฉพาะการระดมทุนซึ่งเป็นการถือหุ้นร่วมลงทุนและนำทุนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น (8) ปัจจัยเกี่ยวกับข้อบังคับขององค์การระเบียบกฎเกณฑ์ ที่นำมาใช้นั้นจะเกิดจากข้อตกลงของสมาชิกเป็น

พื้นฐาน (9) ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก คือ การมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับภายนอกโดยการช่วยเหลือเกื้อกูลประสานความร่วมมือกับบุคคลหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจชุมชน

จักรี สุจริตธรรม (2546, น. 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นกระบวนการบริหารจัดการ ดังต่อไปนี้ (1) การจัดการกลุ่ม (1.1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานกิจกรรมการลงทุนและการทำธุรกิจ (1.2) ระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของกลุ่ม (1.3) บทบาทหน้าที่ โครงสร้างกลุ่มมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ 1.4 การขยายจำนวนสมาชิก การพัฒนาความรู้สมาชิก (2) การจัดการการผลิต (2.1) เน้นการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานทักษะดั้งเดิมและยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์สามารถเข้ารับการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพและสุขอนามัย มีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและต้นทุนการผลิต (2.2) การเตรียมกระบวนการผลิตที่ให้เกิดผลสูงสุดมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการผลิตที่ชัดเจน (2.3) การวางแผนการผลิตต้องพิจารณาความต้องการของลูกค้า ประมาณความสามารถในการผลิตทั้งคน อุปกรณ์ วัตถุดิบ เวลาที่ใช้ ศึกษาวิธีการขั้นตอนและการออกแบบผังการผลิตที่ประหยัด รวดเร็ว เลือกอุปกรณ์เครื่องจักรที่เหมาะสม คุ่มค่าดูแลง่าย (2.4) การเลือกทำเลที่ตั้งในการผลิต จะต้องสะดวกปลอดภัยไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน (2.5) การควบคุมการผลิต ทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณ เทคโนโลยี แรงงาน ต้นทุน ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม (3) การจัดการตลาด (3.1) ใช้การตลาดนำการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าให้สามารถเชื่อมโยงและขยายตลาด (4) การจัดการด้านการเงินและบัญชี (4.1) การจัดการเงิน การรับ การจ่าย (4.2) วิธีคิดต้นทุนที่ถูกต้อง (4.3) การจดบันทึกการขาย รายรับ รายจ่าย (4.4) การทำงบกำไร ขาดทุน (4.5) การทำงบกระแสเงินสด

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551, น. 8) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถี

ชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชน

ซิโนรส เกียรติไพศาล (2551, น. 19-20) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นการบริหารกิจการของกลุ่มใน 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน (planning) อย่างรอบคอบการจัดการกลุ่ม (organizing) ซึ่งหมายถึง การจัดโครงสร้างของงานต่าง ๆ ตลอดจนอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อช่วยให้งานของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จการจัดคนเข้าทำงาน (staffing) คือ การคัดเลือกและการบรรจุคนเข้าทำงานและรักษาประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในตำแหน่งต่าง ๆ ความเหมาะสมและฝึกอบรมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นการสั่งการ (directing) และการควบคุม (control) เพื่อการกำกับให้สามารถรับประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินงานไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนงานที่วางไว้ (2) ด้านการเงิน (system of internal control) หมายถึง กระบวนการที่ใช้ควบคุมดูแลการใช้ทรัพย์สินต่าง ๆ ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับความจำเป็นในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายของกลุ่มที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากแหล่งที่มาของเงินทุน แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (3) ด้านการผลิต (production management) หมายถึง การพิจารณากิจกรรมทางการผลิตที่จำเป็นและมีผลต่อการก่อให้เกิดการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ โดยศึกษาจากวัตถุดิบของการผลิต การควบคุมการผลิตและคุณภาพการผลิต (4) ด้านการตลาด (marketing mix) หมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่ควบคุมได้ ซึ่งทางกลุ่มใช้ร่วมกันเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) และการส่งเสริมการตลาด (promotion)

นันทน์ภัส พงศ์โกศลสิน (2552, น. 23-24) ได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นกระบวนการบริหารงานของชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยการผลิตที่มีความพร้อมทั้งด้านวัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้ (1) มีการวางแผน

ในการดำเนินงาน (2) สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจและการลงทุน (3) มีการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของคนในชุมชนเพื่อเพิ่มพูนภูมิปัญญาและประสบการณ์ด้วยการอบรมสัมมนาศึกษาดูงานและรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ (4) มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ ได้แก่ (4.1) โครงสร้างกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบชัดเจน (4.2) มีกฎกติกาในการดำเนินงานชัดเจน (4.3) มีการบริหารการเงินทุน การกู้ยืม และการใช้คืน (4.4) มีความสามารถในการผลิต (4.5) มีความสามารถในการหาตลาดและแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (4.6) มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ (5) การกำกับติดตามและควบคุมดูแล (5.1) มีการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบถูกต้อง (5.2) มีการตรวจสอบความโปร่งใสของการดำเนินงานและเข้าถึงบัญชีได้

รูปแบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

จากคำนิยามสามารถกำหนดความหมายของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้ คือ กระบวนการบริหารจัดการองค์การหรือกลุ่มโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการบริหารจัดการด้านการตลาดโดยจะต้องมีตลาดที่แน่นอนและเพียงพอเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้จะต้องมีการบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงินเพื่อให้มีระบบเชื่อมโยงกระบวนการจัดการอย่างมีขั้นตอน ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็นการบริหารด้านต่าง ๆ ได้ 4 ด้าน คือ

1. การบริหารจัดการด้านการผลิต หมายถึง การจัดระบบการทำงานของหน่วยการผลิตต่าง ๆ ให้ประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยการนำวัตถุดิบและทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตมาแปรสภาพผ่านกระบวนการผลิตตามลำดับขั้นตอนก่อนหล่นออกมาเป็นผลผลิต ได้แก่ สินค้าและบริการให้ได้ปริมาณและมีคุณภาพตามที่ต้องการ (ไพรส์ มากกาญจนากุล, 2542, น. 92)

2. การบริหารจัดการด้านการตลาด หมายถึง

กระบวนการทางธุรกิจตั้งแต่การวางแผน เพื่อที่จะบริหารแนวคิด การกำหนดราคา การจำหน่าย การส่งเสริมสนับสนุน การกระจายสินค้า และบริการที่สร้างสรรค์ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเป็นตัวเชื่อมระหว่างธุรกิจกับลูกค้า รวมไปถึงคู่แข่ง ซึ่งถือเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสินค้าและการบริการ เพื่อสนองความต้องการของตลาดและสังคม ทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่ต้องการได้หลายทาง

3. การบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการจัดการระบบการดำเนินงานให้บุคคลทำงาน (Jame Stoner and Edward Freeman, 1989, p. 223) โดยจะต้องมีการวางแผน หาวิธีการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งทรัพยากรและกำลังคนที่ต้องใช้วัดความก้าวหน้าของงาน โดยมีการออกแบบโครงสร้างกลุ่ม การจัดคนเข้าทำงานให้เหมาะสม การอำนวยความสะดวก และการควบคุมที่ดี เพื่อให้กิจกรรมที่ทำการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

4. การบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน หมายถึง การวางแผนการจัดระเบียบ ควบคุมการบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน หมายถึง กิจกรรมทางการเงินการดำเนินงานที่รายการซื้อ-ขายทุกอย่างในการดำเนินธุรกิจที่สามารถคิดเป็นต้นทุนได้ไว้เป็นหลักฐานการทำงานกำไรขาดทุนโดยบันทึกรายการรับไว้ด้านซ้ายมือ รายการจ่ายไว้ขวามือเพื่อควบคุมการรับ-จ่ายเงินของกิจการให้อยู่ในระบบหรือรู้ยอดรายรับ-รายจ่ายและหากำไรเบื้องต้น เพื่อทราบผลการดำเนินงานและความเจริญก้าวหน้าของธุรกิจ (จักรี สุจริตธรรม, 2546, น. 2)

สรุป

จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชนและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในชุมชนเกิดการจ้างงานและมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ (ทวีศักดิ์ นพเกษตร, 2545, น. 61) ดังนั้นจากการส่งเสริมจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ส่งผลให้เกิดความสำเร็จและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นว่า วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นรูปแบบของการประกอบการที่เป็นของชุมชน ที่เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อทำการผลิต การแปรรูป การบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ มีฐานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลมีกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม รู้จักคิดค้นและจัดการทุนที่อยู่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนั้นความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากการบริหารจัดการร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม และชุมชนสูงสุด โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง (เสรี พงศ์พิศ, 2548, น. 40) ความเข้มแข็งและความสงบสุขร่วมกันของชุมชน ตลอดจนเป็นฐานการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

References

- Bureau of Educational Standards. (2002). *Community research kit*. Nonthaburi: S.R. Printing Mass Products. (in Thai)
- Department of Agricultural Extension. (2005). *Guide to the registration of enterprises and networks of community enterprises*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Jommuang, L. (1997). *The role of community business affecting community strength in community forest management: Case study Silawang sub-district, Pua district, Nan province*. Master of Public Administration Thesis, Chiang Mai University. (in Thai)

- Kiatpaisan, C. (2008). *The operation of community enterprises in Minburi*, Bangkok. Master of Public Administration Thesis, Burapha University. (in Thai)
- Makkanjanakul, P. (1999). *Introduction to the business* (3rd ed.). Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Rajabhat University. (in Thai)
- Nopkeasorn, T. (2002). *Process lecturer with farmers crisis* (2nd ed.). Phitsanulok: Indo-China Intersection Development Institute. (in Thai)
- Office of Small and Medium Enterprises Promotion. (2011). *Small and medium enterprises promotion plan no. 3 (2012 – 2016)*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2011). *The 10th national economic and social development plan (2007 - 2011)*. Bangkok: Prime Minister's Office. (in Thai)
- Phongphit, S. (2005). *Corporate culture of the modern world network: Tactics for the Intensive Community and Strong community*. Bangkok: Institute for Community Enterprise Promotion. (in Thai)
- Phongphokhinsatit, N. (2009). *Management of community enterprise entrepreneurs Muang Lampang district, Lampang province*. Master of Public Administration Thesis, Phranakhon Rajabhat University. (in Thai)
- Punthusean, A. (2007). *Knowledge of the sufficiency economy philosophy*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Punyasavatsut, C. (1990). *Rural small enterprises: A state of knowledge*. Nakhon Ratchaseema: Suranaree University of Technology. (in Thai)
- Somwatanasak, D. (2005). *Academic papers on community enterprises under Office of Agricultural Extension and Development, Region 1*. Chainat : Chainat Department of Agricultural Extension. (in Thai)
- Srimahawaro, W. (2000). *Participatory development in rural development of Tambon administrative organization members Surat Thani province*. Master of Public Administration Thesis. Maejo University. (in Thai)
- Stoner, J. A. F., & Freeman, E. R. (1989). *Management* (4th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Sujarittum, C. (2003). *Community enterprise practice and sustainable development*. Bangkok: Cooperative Business Development Office. (in Thai)
- The Community Development Department, Office of Agricultural Extension and Development. (2004). *Concept process and case study operations center coordination network community organization*. Bangkok: Bangkok Block. (in Thai)

ปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการชุมชน
เพื่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร

The Factors in Strengthening of Community Committees for
the Development of Densely Populated Communities in Bangkok

สุพัตรา ยอดสุรางค์, อำนวย บุญรัตน์ไมตรี, ปธาน สุวรรณมงคล และ ทควณ ชูเพ็ญ

Suphattra Yodsurang, Amnuay Boonratmaitree, Pathan Suwanmongkol and Hakuan Chupen

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการชุมชนในการดำเนินงานชุมชนในกรุงเทพมหานคร เป็นการนำเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนแออัด ซึ่งบทบาทที่เข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชนเป็นปัจจัยหลักปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนแออัดที่ดีขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้ที่รู้และเข้าใจปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งมีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชนมากที่สุด และสามารถขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานครให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคีในหมู่คณะจนทำให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนในแต่ละด้านจนประสบความสำเร็จ และเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย นโยบายของรัฐและกรุงเทพมหานครในการพัฒนาชุมชนแออัด การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ กรุงเทพมหานคร ภาคเอกชน สถาบันทางสังคม และปัจจัยภายใน ประกอบด้วย บทบาทของคณะกรรมการชุมชน ภาวะผู้นำชุมชน และความร่วมมือของประชาชนในชุมชน

คำสำคัญ: คณะกรรมการชุมชน, ความเข้มแข็งของคณะกรรมการชุมชน

Abstract

This article is about strengthening of community committees for community operations in Bangkok. It examines the importance of community committees in developing slum communities. The strong role of community committees as one of the main factors contributing to improved community development is well known and understood by the experts. Community committees also have the closest contact with the people in the community. However, there are also other important factors in promoting and supporting strengthened and united community committees, so that the community development activities in the community can be more successful and perform better as an organization. External factors include Bangkok government policies in developing slums, the support of government agencies, the support of the Bangkok private sector and social institutions. Internal factors include the role of community committees, community leadership and people's participation.

Keywords: community committees, crowded community development

บทนำ

กรุงเทพมหานครได้มีการพัฒนาและเจริญเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดดกลายเป็นเมืองโตเดี่ยวและเป็นศูนย์รวมของความเจริญในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข หรือเทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างไรก็ตามเนื่องจากกรุงเทพมหานครไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองแบบเบ็ดเสร็จได้ ทำให้การดำเนินการในการพัฒนาเมืองไม่มีความเป็นเอกภาพ โดยเฉพาะด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน เรื่องความปลอดภัยและปัญหาสำคัญประการหนึ่งของกรุงเทพมหานครคือการวางผังเมืองที่ไม่สามารถควบคุมการใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ ซึ่งก่อให้เกิดชุมชนแออัดขึ้น จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเมือง ดังนั้น กรุงเทพมหานครต้องส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายของประชาชนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมการพัฒนาชุมชนของตนให้มากขึ้น (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2559, น. 26-27) เมื่อชุมชนได้รับการพัฒนาในทิศทางที่ดีย่อมส่งผลให้เมืองเจริญตามขึ้นด้วย จะเห็นได้ว่า กรุงเทพมหานครมีการกิจที่สำคัญคือ การจัดทำบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน การกิจด้านสาธารณสุข การกิจด้านการพัฒนาสังคมการจัดการสิ่งแวดล้อม และการกิจอื่นๆที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี การกิจที่สำคัญการกิจหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่มีผลกระทบต่องานชีวิตและการดำรงชีพของชุมชน คือ การกิจด้านการพัฒนาสังคมที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การส่งเสริมอาชีพ รวมถึงการพัฒนาชุมชนแออัด ซึ่งการกิจการพัฒนาชุมชน รัฐบาลและกรุงเทพมหานครได้ให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ ของการบริหารกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีจำนวนชุมชนแออัดมากถึง 750 ชุมชน มีประชาชนอาศัยอยู่ในจำนวนชุมชนแออัดประมาณ 691,760 คน (พ.ศ. 2558) ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงมีแนวทางการพัฒนาชุมชนแออัดหลายแนวทาง แนวทางที่สำคัญคือ การให้มีคณะกรรมการชุมชนเพื่อหวังผลให้คณะกรรมการชุมชนนี้เป็นผู้ช่วยเหลือและการประสานงานพัฒนาชุมชนแออัด ดังนั้น จึงได้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมประสานงานระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะคนในพื้นที่จะเป็นผู้ที่เข้าใจถึง

ปัญหาของชุมชนได้ดีที่สุด แต่ในขณะเดียวกันจะมีที่เลี้ยงคอยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการชุมชนนี้ คอยแนะนำการดำเนินงานต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนแออัด

เนื้อหา

คณะกรรมการชุมชนมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชน ซึ่งเป็นอาสาสมัครชาวบ้านที่มีจิตอาสาที่เข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระของราชการ ที่มีความเสียสละอย่างแท้จริงเพราะเนื่องจากตำแหน่งดังกล่าวไม่มีผลตอบแทน เพื่อเข้ามาช่วยในการประสานงานด้านการพัฒนาชุมชนระหว่างราชการและประชาชน รวมถึงหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งในการดำเนินงานนั้น คณะกรรมการชุมชนต้องทราบถึงปัญหาภายในชุมชน สามารถจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในการดำเนินงานย่อมมีอุปสรรคต่างๆ เพราะฉะนั้นสมาชิกในทีมทุกคนสามารถทำงานร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ มีการทำงานในลักษณะที่เรียบง่าย มีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ จึงจะทำงานพัฒนาชุมชนนั้นประสบผลสำเร็จ Linda Holbeche (2005, p. 14) ในขณะเดียวกันยังมีปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะคือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน ประกอบด้วย บทบาทของคณะกรรมการชุมชน การมีภาวะผู้นำชุมชน รวมถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนในงานพัฒนาชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในชุมชน ดังนี้

1.1 บทบาทของคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการชุมชนจะต้องมีการวางแผนร่วมกันในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งในการแสดงบทบาทแต่ละด้านกรรมการชุมชนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางแผน หรือการบริหารจัดการที่ดีก่อนจะลงมือปฏิบัติ ดังนั้นการบริหารจัดการถือเป็นเรื่องชี้ขาดความเข้มแข็งขององค์กร เพราะการดำเนินกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกับคน งบประมาณ ดัง

นั้นการบริหารจัดการจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชน เพราะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการจัดการที่เกิด กิจกรรมและความร่วมมือ การวางแผนร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 5 อย่างคือ

1.1.1 การตัดสินใจร่วมกัน องค์กร ประชาชนจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาชุมชนของตน

1.1.2 โครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ การออกแบบโครงสร้างในแนวราบซึ่งจะทำให้สมาชิกมีความเท่าเทียมกันมีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน โดยมี ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ ปฏิคม เฝ้าระวัง และกรรมการอื่นๆ มีการประสานงานเครือข่าย เพื่อกระจายงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

1.1.3 สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งเป็น ศูนย์กลางของการรวมตัวเพื่อประโยชน์ในการประชุม การจัดกิจกรรม การเก็บวัสดุอุปกรณ์ หรือการใช้สอยอื่นๆ สำหรับชุมชน

1.1.4 การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิก องค์กร ซึ่งอาจจะมีลักษณะหลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดประชุมชี้แจงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุป ร่วมกัน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านหอกระจายข่าว การประชุมแกนนำองค์กร การใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม การสื่อสารข้อมูลระหว่างกันไม่ว่ารูปแบบก็ตาม ย่อมก่อให้เกิดการเข้าใจร่วมกันมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมต่างๆ

1.1.5 การควบคุมตรวจสอบให้สมาชิก สามารถตรวจสอบการทำงานได้ เพื่อเน้นความโปร่งใสในการทำงานซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงิน ดังนั้น การควบคุมการตรวจสอบอยู่เสมอจะทำให้องค์กรและสมาชิกในชุมชนสามารถป้องกันปัญหาที่ยังไม่เกิดขึ้นได้

1.2 การมีภาวะผู้นำ ผู้นำชุมชนจะต้องเป็น บุคคลที่รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตสำนึกของการพึ่ง ตนเอง มีความรักชุมชน มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเพื่อให้ประชาชนมีความ ศรัทธาและเชื่อถือ ผู้นำจะต้องพัฒนาชุมชนโดยสามารถ ชักจูงและกระตุ้นให้ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา

ชุมชนให้รู้จักคิด ริเริ่ม ตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาชุมชน ที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งสามารถสร้างเครือข่ายภายในชุมชนและ เครือข่ายภายนอกชุมชนเพื่อให้เกิดประชาสังคมที่มีพลัง จะ เห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้ ประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำชุมชนมีบทบาทที่ชัดเจน ในการทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลง ไปสู่ความยั่งยืน แต่ขณะเดียวกันจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน เนื่องจากประชาชนในชุมชน ทุกคนเป็นเจ้าของชุมชน จึงต้องให้ความสำคัญ และรับรู้ ถึงปัญหาของชุมชน ดังนั้นผู้นำชุมชนจะต้องความรู้ และ ทักษะ เพราะการเสริมสร้างความรู้จะช่วยให้ผู้นำชุมชน ได้มีโลกทัศน์กว้างขึ้น และนำความรู้ ความสามารถที่ได้ นำ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

1.3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ถือว่า เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน ทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การตัดสินใจ ร่วม ปฏิบัติ และการประเมินผล เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่ตนมี รวมถึงความเต็มใจในการเข้ามามีส่วน ร่วมในกิจกรรมของชุมชนเพราะประชาชนเป็นผู้ที่ทราบ ถึงปัญหาชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นหากประชาชนได้เป็นผู้ ริเริ่มพัฒนาชุมชนของตน จะทำให้การพัฒนานั้นมีความ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ดี และเมื่อการ พัฒนานำมาซึ่งความสำเร็จจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึก เป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้ เกิดผลในทางปฏิบัติ

2. ปัจจัยภายนอกของชุมชน เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มี ผลทำให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็ง และเหนียว แน่นมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย นโยบายของภาครัฐ นโยบาย ของกรุงเทพมหานคร ในการพัฒนาชุมชนแออัด และการ ได้รับสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือหน่วยงานภาค รัฐ หน่วยงานกรุงเทพมหานคร และองค์กรภาคเอกชน ซึ่ง ปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้หน่วยงาน ต่างๆที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและช่วย เหลือชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มี คุณภาพความเป็นที่ดีขึ้น เพราะจะมีแค่หน่วยงานใดหน่วย งานหนึ่งเข้ามาพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จย่อมเป็น ไปได้ยาก จึงต้องพัฒนาชุมชนแบบเบ็ดเสร็จ

2.1 นโยบายของรัฐ และนโยบายของกทม. ในการพัฒนาชุมชน

2.1.1 นโยบายของรัฐ

เนื่องจากองค์กรภาครัฐเป็นองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญในทุกๆด้าน ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย มาตรการในการกำกับดูแล สนับสนุน และการประสานการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองกับความต้องการของประชาชน สำหรับปัญหาชุมชนแออัดนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศที่ภาครัฐต้องเร่งช่วยเหลือประชาชนที่อาศัยในชุมชนแออัด ให้มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในด้านนโยบาย ภาครัฐได้ตระหนักในการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด โดยได้มีนโยบายต่างๆซึ่งได้มอบหมายให้หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังนี้

(1) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นองค์กรที่มีหน้าที่การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้กล่าวถึงการสนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะของภาครัฐ โดยได้กำหนดในรูปของนโยบายที่อยู่อาศัยแห่งชาติ และเมืองน่าอยู่ พัฒนาคู่มือการที่อยู่อาศัยเพื่อแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมืองโดยดำเนินการร่วมกันกับภาคเอกชน พร้อมทั้งยังส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนให้เข้ามาช่วยเหลือสังคมในด้านที่อยู่อาศัย เช่นการช่วยเหลือแรงงานให้มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย จัดเขตที่พักอาศัยแรงงานข้ามชาติที่ไม่ขัดต่อการจัดระเบียบสังคม และมีบทบาทร่วมกันกับภาครัฐในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่มีการกระจายตัวอย่างทั่วถึงมากขึ้น เพื่อลดความแออัดของเมือง อีกทั้งส่งเสริมชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งเพื่อมุ่งยกระดับศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชน

(2) กระทรวงพัฒนาการสังคมและความ

มั่นคงของมนุษย์ กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนแออัดคือ นโยบายแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยการกำกับดูแลของ การเจริญเติบโตของเมืองก่อให้เกิดความแออัด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม มีปัญหาชุมชนแออัด ชุมชนบุกรุก กระจัดกระจายอยู่ในเมืองต่างๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครเนื่องจากขาดการจัดการที่ดีในที่ดิน จากปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจึงมีนโยบายแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดให้มีที่อยู่อาศัยมั่นคง เพื่อพัฒนาความมั่นคงในการอยู่อาศัยในชุมชนแออัด และให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2546 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลได้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนและท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของเมืองร่วมกัน (สำนักงานบ้านมั่นคง, 2558, น. 6-7)

2.1.2 นโยบายของ กทม.

เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีปัจจัยหลายประการที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเมือง ทั้งปัญหาการขาดการวางแผนผังเมืองที่ดี การขาดการบำรุงรักษา ทำให้สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม ไม่เป็นระบบระเบียบ เป็นบ่อเกิดของเชื้อโรครวมถึงเป็นแหล่งอบายมุขต่างๆ ทำให้กรุงเทพมหานครต้องพัฒนาและปรับปรุงชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยการวางรากฐานผังเมืองให้เป็นระบบระเบียบ ใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรให้คุ้มค่า การพัฒนาเครือข่ายของประชาชนและเชื่อมโยงชุมชนให้เป็นระบบ ซึ่งจะทำให้ชุมชนได้มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนซึ่งส่งผลให้กรุงเทพมหานครสามารถพัฒนาเมืองให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับการขยายเมืองในอนาคตข้างหน้า (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล, 2559, น. 11-27) กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลชุมชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มีนโยบายในการพัฒนาชุมชน 6 นโยบาย ได้แก่ การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งความปลอดภัย การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นนครแห่งความสุข การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครสีเขียว การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งการเรียนรู้ การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งโอกาสของทุกคน และ

การทำให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครแห่งเศรษฐกิจ หน่วยงานในสังกัดกรุงเทพมหานครได้ดำเนินการร่วมกันกับ ภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และ ประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมือง และยก ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานครให้ดีขึ้น

2.2 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ กทม. ภาคเอกชน และสถาบันทางสังคม

การพัฒนาชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร เมืองครุฑต่าง ๆ ที่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนหลายองค์กร ที่สำคัญเช่น หน่วยงานภาครัฐ และ กทม. ในฐานะผู้รับผิดชอบโดยตรงและยังเมืองครุฑอื่น ๆ เช่นภาคเอกชน และสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 หน่วยงานภาครัฐ

การดำเนินการแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด เป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศ เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและชุมชนมีการเคลื่อนที่อยู่ตลอด สืบเนื่องจากการพัฒนาเมืองเพื่อให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ได้ส่งผลทางอ้อมและทางตรงแก่ชุมชนแออัดที่อาศัยอยู่ในเมือง เป็นการขับไล่ชุมชนแออัดให้ออกจากพื้นที่บริเวณ การก่อสร้างโครงการต่างๆ เป็นการทำให้ชุมชนแออัดขยายวงกว้างมากขึ้น เพราะประชาชนไม่มีที่อยู่ เมื่อประชาชนโดนไล่ที่จากที่หนึ่งก็จะไปสร้างที่อยู่อีกที่หนึ่ง ในการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญขึ้นจะต้องคำนึงถึงคนทุกระดับชั้น ดังนั้น ภาครัฐจึงต้องอาศัยกลไกที่ดี และเป็นตัวกลางในการประสานความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย จึงจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งเครือข่ายองค์กรชุมชนจะเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหานี้ได้สำเร็จลุล่วงเพราะเป็นผู้ที่ทราบถึงปัญหาในชุมชน นอกจากนี้ ภาครัฐยังส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนให้เข้ามาช่วยเหลือสังคมในด้านที่อยู่อาศัย เช่นการช่วยเหลือแรงงานให้มีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย จัดเขตที่พักอาศัยแรงงานข้ามชาติที่ไม่ขัดต่อการจัดระเบียบสังคม และมีบทบาทร่วมกันกับภาครัฐในการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อยในชุมชนแออัด เพื่อลดความแออัดของเมือง อีกทั้งส่งเสริมชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อมุ่งยกระดับศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน และการจัดการความรู้ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการพัฒนา ร่วม

คิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชน รัฐบาลได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนชุมชนแออัด โดยการเข้ามาดูแลในด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยของผู้ที่อาศัยในชุมชนแออัดให้มีที่อยู่อย่างมั่นคง ได้แก่ การเคหะแห่งชาติ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และด้านสุขภาพของประชาชนคือ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ดังนี้

(1) การเคหะแห่งชาติ รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย เพื่อมีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความมั่นคงในที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยโดยเฉพาะกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดให้มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ได้มาตรฐาน มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ตลาด สถานศึกษา สถานประกอบอาชีพ ให้ประชาชนมีโอกาสในการเช่าซื้อบ้านเป็นกรรมสิทธิ์เป็นของตนเอง นอกจากนี้ยังส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนให้มีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ดี (ฉวีวรรณ เเด่นไพบุลย์, 2554, น. 103) ดังนั้น รัฐบาลจึงได้มอบให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงการคลังแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งการเคหะแห่งชาติเป็นหน่วยงานของภาครัฐที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีส่วนในความรับผิดชอบในการพัฒนาเมืองและส่งเสริมความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของประชาชนเพื่อแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยเป็นหลัก ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนมีความเข้มแข็ง และเป็นสังคมมีคุณภาพ (ฉวีวรรณ เเด่นไพบุลย์, 2554, น. 90) ส่วนธนาคารอาคารสงเคราะห์เป็นสถาบันการเงินที่สนับสนุนการให้สินเชื่อแก่ประชาชนเพื่อให้มีที่อยู่อาศัยในราคาที่สามารถรับภาระได้ ธนาคารอาคารสงเคราะห์จึงได้ร่วมขับเคลื่อนนโยบายบ้านเอื้ออาทรของรัฐบาลด้วย (ธนาคารอาคารสงเคราะห์, 2559)

(2) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เนื่องจากปัจจุบันปัญหาชุมชนแออัดมักประสบปัญหาการขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยซึ่งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนผู้มีราย

ได้น้อยที่อาศัยในชุมชนแออัด มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข ปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม สร้างความพร้อม ความ สามารถ องค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยโดยประชาชนแนวใหม่ โดยเน้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทุก ขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมทำ เพื่อให้ สอดคล้องตรงตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2551, น. 8) ภายใต้ความ ร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรพัฒนา เอกชน และสถาบันวิชาการ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และองค์กรพัฒนาต่าง ๆ

(3) สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดเป็นกลุ่มคนที่ ยากจนที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบหลักประกันสุขภาพถ้วน หน้าได้เหมือนกับบุคคลอื่นๆ เนื่องจากมีอุปสรรคปัญหา หลายประการ ได้แก่ ปัญหาการไม่มีบัตรประชาชน หรือ บัตรประชาชนหมดอายุเนื่องจากสาเหตุการอพยพโยกย้าย จากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในการเข้าถึงระบบบริการที่เท่าเทียมกัน และในกรณีที่ป่วยฉุกเฉินนอกพื้นที่ ซึ่งสปสข.มีความใส่ใจ ต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนแออัดจึงได้มีแนวทาง ในการช่วยเหลือให้ประชาชนในชุมชนแออัดได้มีสิทธิใน การเข้าถึงระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยการจัดให้มี หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ลงให้บริการในพื้นที่ และได้ประสาน กับหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่ใกล้เคียงให้บริการ ดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วถึง ในปี พ.ศ. 2546 สปสข.ได้สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือ ข่ายชุมชนแออัดในเรื่องระบบหลักประกันสุขภาพ โดยการ สนับสนุนให้มีการอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก ประกันสุขภาพแก่องค์กรชุมชน และได้สร้างศูนย์ประสาน งานหลักประกันสุขภาพประชาชน เพื่อเป็นศูนย์กลางใน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระบบประกันสุขภาพและเป็น ศูนย์กลางในการร้องเรียนเกี่ยวกับการให้บริการสุขภาพแก่ ประชาชน นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามา มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันสุขภาพ ตามที่ พรบ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้ กำหนดไว้ (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

2.2.2 กรุงเทพมหานคร

สำหรับการสนับสนุนในด้านการพัฒนา ชุมชน กรุงเทพมหานครทำหน้าที่ประสานกับหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้หน่วยงาน ภาครัฐได้แก่ การเคหะแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไข ปัญหาชุมชนในกรุงเทพมหานครในด้านต่างๆ เช่น ด้านที่อยู่ อาศัย ด้านสาธารณสุข โภค ด้านสาธารณูปการ และประสาน กับภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและ จัดหาที่อยู่อาศัยใหม่ให้แก่ชุมชนอีกด้วย

2.2.3 ภาคเอกชน

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของความ เจริญในทุก ๆ ด้าน จึงเป็นแหล่งดึงดูดให้ประชาชนจาก พื้นที่ต่างๆ เข้ามาประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงชีพตนเองและ ครอบครัว จนทำให้กรุงเทพมหานครมีจำนวนประชากร เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะปัญหาชุมชนแออัดที่ผู้คนอพยพเข้ามาอาศัย ในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก นับว่าเป็นปัญหาใหญ่ สำหรับภาครัฐและกรุงเทพมหานครที่จะต้องแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างไรก็ตามภาครัฐและกรุงเทพมหานครไม่สามารถแก้ ปัญหาเหล่านี้ให้สำเร็จเพียงหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ภาครัฐจึงได้ส่งเสริมให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทช่วย เหลือในการแก้ไขปัญหาต่างๆของกรุงเทพมหานคร เช่น รัฐบาลได้ส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนให้เข้ามาดำเนินการ แก้ปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมโดยการแก้ไขปรับปรุงที่อยู่อาศัย ในชุมชนแออัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย และมีบทบาทร่วมกันกับภาครัฐในการดำเนินการพัฒนา โครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเมืองใหม่ที่อยู่ อาศัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านการคุ้มครองแรงงาน รวมถึงการสร้าง อาชีพให้แก่ชุมชนเพื่อให้บุคคลได้มีองค์ความรู้ในการต่อยอดอาชีพ นอกจากนี้แล้วภาคเอกชนยังสนับสนุนทรัพยากร วิทยากร และร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนรอบสถานประกอบการให้มีกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสังคม

2.2.4 สถาบันทางสังคม

สถาบันทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการพัฒนา ศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่คณะกรรมการชุมชน

ประกอบด้วย องค์การพัฒนาเอกชน มีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงในการจัดการองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้ไปยังชุมชน เพื่อช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และรู้จักบริหารจัดการชุมชน สถาบันการศึกษา/นักวิชาการ ทำหน้าที่สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการความรู้ของตนเอง นอกจากนี้ยังช่วยต่อยอดภูมิปัญญาในด้านเทคโนโลยีเพื่อให้ชุมชนสามารถนำมาสร้างมูลค่าช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนได้ สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ปลูกฝังทัศนคติ และแนวธรรมะเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม เป็นการปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึก และการสืบสานจารีตประเพณี และสื่อสารมวลชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็ว อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถนำมาปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน (สนธิ สมักรการ และ จิระ ประทีป, 2553, น. 11-24)

สรุป

ปัญหาชุมชนแออัดนับเป็นปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่ภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหามาโดยตลอด ขณะ

เดียวกันกรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลประชาชนถึงแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีการแบ่งออกเป็นสำนักต่างๆ แต่ด้วยภารกิจอันมากมายจึงทำให้ไม่สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นบุคคลที่จะสามารถช่วยเหลืองานพัฒนาชุมชนของกรุงเทพมหานครได้คือ คณะกรรมการชุมชนซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในชุมชนได้อย่างดี ทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน และเป็นผู้นำชุมชนที่สามารถระดมความคิดเห็นของประชาชนได้ สามารถโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการชุมชนชุดนี้ไม่สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัดได้เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาชุมชนแออัดประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น ได้แก่ นโยบายภาครัฐ นโยบายของกรุงเทพมหานครในการพัฒนาชุมชนแออัด การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน กรุงเทพมหานคร และสถาบันทางสังคม ที่จะช่วยขับเคลื่อนและผลักดันให้การดำเนินงานพัฒนาชุมชนแออัดของคณะกรรมการชุมชนประสบความสำเร็จ และช่วยส่งเสริมให้คณะกรรมการชุมชนมีความเข้มแข็ง อีกทั้งยังทำให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย อันเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดให้เป็นชุมชนที่มีความยั่งยืนต่อไป

References

- Community Organizations Development Institute. (2008). *Home security project B.E. 2546-2551*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Denpaitoon, C. (2011). *Contemporary of city planning*. Bangkok: Pim Soey. (in Thai)
- Government Housing Bank. (2016). *Low-cost housing project*. Retrieved from www.ghb.co.th (in Thai)
- Home Security Office. (2015). *Home security project for habitat development*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Linda H. (2005). *The high performance organization*. Oxford, England: Butterworth- Heinemann.
- National Health Security Office. (2016). *Congestion network*. Retrieved from www.nhso.go.th (in Thai)

Samakkarn, S., & Prathep, J. (2010). *Urban and countryside development*. Nontaburi: Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)

Strategy and Evaluation Department. (2016). *Bangkok plan year 2016*. Bangkok: Author. (in Thai)

เกมมิฟิเคชัน: นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาบุคลากรในองค์กร

Gamification: Learning Innovation for Human Resource Development

พิมพ์พร ชีวานันท์¹ และ กฤษดา เชียรวัฒนสุข²

Pimporn Chewananth¹ and Krisada Chienwattanasook²

¹หลักสูตรบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

¹Doctor of Philosophy in Business Administration Program, Rangsit University

²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

²Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

บุคลากรจัดเป็นสินทรัพย์ที่มีค่ามากที่สุดสำหรับทุกองค์กร ในการดำเนินการขององค์กรเพื่อให้บรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้นั้นจะต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ รวมถึงแรงกระตุ้นที่ทำให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมที่องค์กรต้องการ บทความจึงนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้นวัตกรรมที่เรียกว่า “เกมมิฟิเคชัน” มาใช้ในบริบทขององค์กรเพื่อให้บุคลากรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามแบบที่องค์กรต้องการ และเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายที่องค์กรวางไว้ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมการแข่งขันที่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตลอดจนโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังมุ่งไปสู่การเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (ไทยแลนด์ 4.0) การบริหารจัดการบุคลากรของภาคธุรกิจจึงควรจะต้องมีการปรับตัวตามเช่นกัน ดังนั้นผู้นำองค์กรควรตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารจัดการบุคลากรที่ทันสมัย และสามารถจูงใจให้บุคลากรในองค์กรดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กรด้วยความเต็มใจ โดยผู้นำสามารถนำเอาแนวคิดเรื่องเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรได้ บทความนี้จึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับเกมมิฟิเคชัน องค์ประกอบต่างๆที่สำคัญ และการประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชันในการพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้บทความนี้ยังมีการยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชันในการพัฒนาบุคลากรจนเกิดผลสำเร็จขององค์กรชั้นนำ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกมมิฟิเคชันและเป็นแนวทางให้ฝ่ายทรัพยากรบุคคลนำไปใช้ประกอบการวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: เกมมิฟิเคชัน, นวัตกรรมการเรียนรู้, การพัฒนาบุคลากร

Abstract

Human resources are the most valuable asset any organization can have. In order for the organization to accomplish its mission, human resources that are fully equipped with knowledge, capabilities, skills, experiences and which have the motivation to demonstrate the organization's desired behavior is the key. The objective of this article is to present how “Gamification”, learning innovation, can be applied to the business context to change behavior of employees to the desired outcomes and strengthen their capabilities to work efficiently towards a company's goal. In the midst of today's intense competition and ever-changing business environment along with the movement

of Thailand's economic structure towards innovation-driven economy (Thailand 4.0), human resource management in business sector needs to adapt accordingly. Thus, corporate leaders should be aware of the importance of modern human resource management theories and strategically design initiatives which can motivate the personnel to work productively towards the organization's goals. Consequently, leaders can apply the concept of gamification as learning innovation for human resource development in the organization. In addition, this article has gathered ideas about the key elements of gamification, the application of gamification in human resource development, and examples of organizations which have successfully applied the gamification theories for their human resource development. This research enhances the understanding of gamification theory and acts as a guide for the organizations' management and human resource departments to use as a basis for strategic planning to improve the organization's human resources.

Keywords: gamification, learning innovation, human resource development

บทนำ

บุคลากรจัดเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดในทุกองค์กร ในทุกความสำเร็จของแต่ละองค์กรล้วนมีบุคลากรที่มีศักยภาพอยู่เบื้องหลังความสำเร็จ การที่องค์กรจะสามารถดำเนินการให้บรรลุพันธกิจที่ตั้งไว้ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากบุคลากรที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินธุรกิจยุคปัจจุบันที่อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งในมุมมองด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า การปรับตัวให้เท่าทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรวัยทำงานจากยุคเบบี้บูมเมอร์ (baby boomer) ไปสู่ยุคมิลเลนเนียล (millennial) อีกทั้งโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยกำลังมุ่งไปสู่การเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (ไทยแลนด์ 4.0) การบริหารจัดการบุคลากรของภาคธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวตามเช่นกัน

การบริหารจัดการบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก (2558) ระบุว่า องค์กรควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของพนักงาน

อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความสามารถหลักขององค์กร (core competency) ความสามารถในการปฏิบัติงาน (functional competency) ดังนั้นภาคธุรกิจจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ความสามารถของพนักงานให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งเสริมสร้างความผูกพันและส่งเสริมให้พนักงานมีทัศนคติเชิงบวกต่อการทำงานที่ท้าทายและต่อองค์กร รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่ดีเพื่อให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้นำองค์กรควรตระหนักถึงความสำคัญและออกแบบกลยุทธ์ในการบริหารจัดการบุคลากรให้ทันสมัย และสามารถจูงใจให้บุคลากรในองค์กรดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กรและตัวบุคลากรเองได้ด้วยความเต็มใจ โดยผู้นำสามารถนำเอาแนวคิดเรื่องเกมมิฟิเคชันมาปรับใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรได้

เกมมิฟิเคชัน (Gamification) เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่นำเอาองค์ประกอบของเกมและการออกแบบเกมมาประยุกต์ใช้ในบริบทและสถานการณ์อื่นที่ไม่ใช่เกม (Deterding, Dixon, Khaled & Nacke, 2011) โดยเฉพาะการนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรเพื่อสร้างแรงจูงใจ

(motivate) และการมีส่วนร่วมของบุคลากร (engage) โดยสร้างรูปแบบให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นลูกค้า หรือพนักงานในองค์กร เกิดความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม หรือร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่ถูกออกแบบมาให้ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือองค์กรยังสามารถใช้ เกมมิฟิเคชันเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางด้านการขาย การตลาด การ เงิน การผลิต การศึกษา การฝึกอบรม การจัดการเรียน การสอน หรือการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยหลักสำคัญของ “เกมมิฟิเคชัน” จะมีการสร้างกติกาและเงื่อนไขใน การดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมนั้นขึ้นมา เพื่อให้เกิด การแข่งขันและความท้าทายที่เปรียบเสมือนการเล่นเกมที่ ซึ่งอาจจะมีการให้คะแนนสะสม (points) การจัดลำดับ ผู้นำ (leaderboards) การได้เลื่อนขึ้นระดับชั้น (levels) ที่สูงขึ้น การให้เหรียญตราสัญลักษณ์ (badges) รวมถึง การให้รางวัลตอบแทน (rewards) โดยผ่านเทคนิคการ ออกแบบเกมที่สอดคล้องกับกิจกรรมขององค์กรให้สามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เล่นและเป้าหมายของ องค์กร กลไกเหล่านี้จะช่วยขับเคลื่อนให้กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าร่วมกิจกรรมข้างต้นมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม กิจกรรมตามเงื่อนไขที่กำหนดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ซึ่งแรงกระตุ้นที่ต่อเนื่องของเกมที่ถูกออกแบบมานี้จะสร้าง แรงจูงใจให้พนักงานเกิดความท้าทายและเต็มใจเข้าร่วม ซึ่งผลที่ได้จะสามารถนำองค์กรให้ประสบความสำเร็จตาม เป้าหมายทางธุรกิจที่วางไว้ ซึ่งการนำนวัตกรรมที่เรียกว่า “เกมมิฟิเคชัน” มาใช้ในบริบทขององค์กรนั้น สามารถนำไป ประยุกต์ให้เข้ากับองค์กรธุรกิจได้ทุกประเภท และใช้ได้ กับบุคลากรทุกระดับ โดยรูปแบบการนำไปใช้จะขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์และผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ

บริษัท Gartner ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยข้อมูลด้าน เทคโนโลยีชื่อดังของโลก ได้ทำนายการเติบโตของเกม มิฟิเคชันไว้ว่าร้อยละ 70 ของบริษัททั่วโลกจะมีการนำเกม มิฟิเคชันมาใช้ในองค์กรอย่างน้อยหนึ่งกระบวนการทำงาน ภายในปี ค.ศ. 2014 (Gartner Inc., 2011) ซึ่งแนวโน้มใน ปัจจุบันเกมมิฟิเคชันมีการเติบโตและแพร่หลายในองค์กร มากขึ้น ในปี ค.ศ. 2015 รายได้จากธุรกิจที่ให้บริการด้าน เกมมิฟิเคชันทั่วโลกมีมูลค่าสูงถึง 1.65 พันล้านเหรียญ สหรัฐ และมีการคาดการณ์โดยบริษัทวิจัย Markets and

Markets ถึงรายได้จากธุรกิจเกมมิฟิเคชันว่าจะมีการเติบโต ถึง 11.11 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี ค.ศ. 2020 ด้วยอัตรา การเติบโตเฉลี่ยสะสมต่อปีที่ร้อยละ 46.3

ในช่วงที่ผ่านมาองค์กรธุรกิจชั้นนำหลายแห่งทั่ว โลกได้นำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในกิจกรรมด้านต่างๆ ของ ตน ตัวอย่างหนึ่งที่ทราบกันเป็นอย่างดี คือ แอปพลิเคชัน Foursquare ซึ่งให้บริการ Check-in สถานที่ต่างๆ กับผู้ ใช้งาน โดยผู้ใช้จะต้องทำการ Check-in ณ สถานที่ต่างๆ ที่ตนเองเดินทางไปถึง เพื่อรับคะแนนสะสม (points) และ เหรียญตราสัญลักษณ์ (badges) โดยกลไกที่ Foursquare นำเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ คือ การรับคะแนนจากการ check-in การได้รับเหรียญตราสัญลักษณ์ (badges) เมื่อ Check-in ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ มีการสร้างบรรยากาศ ในการแข่งขัน ผ่านการแย่งชิงตำแหน่งเพื่อให้ได้เป็นเสมือน นายกเทศมนตรี (mayor) ของสถานที่นั้นๆ นอกจากนี้ยังม การเพิ่มระดับชั้น (level) ของผู้ใช้งานที่เป็นตัวละครในเกม และมีการจัดลำดับผู้นำ (leaderboard) เพื่อแสดงอันดับ คะแนนในการใช้งานระหว่างผู้ใช้ Foursquare ทั้งหมด การนำกลไกในรูปแบบเกมมิฟิเคชันมาใช้ในกรณีนี้ เป็นการ กระตุ้นให้ผู้ใช้เกิดความอยากเข้าร่วมแข่งขัน โดยเข้ามา ทำการ Check-in ใน Foursquare เพื่อสะสมคะแนนให้ ตนเองได้เป็นผู้ทำคะแนนติดอันดับสูงที่สุด (Frith, 2013)

นอกจากนี้บริษัท Bunchball ซึ่งเป็นผู้นำในการให้ บริการด้านเกมมิฟิเคชันได้เปิดเผยถึงตัวอย่างความสำเร็จ ของลูกค้าที่นำเกมมิฟิเคชันมาใช้ เช่น โปรแกรมสะสมไมล์ ของสายการบิน (frequent flyer program) เป็นตัวอย่าง ในการนำกลไกของเกมมาเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับ ลูกค้า (customer relationship management) ผ่าน การสร้างกฎระเบียบเงื่อนไขในการสะสมแต้มและให้รางวัล เพื่อดึงดูดความสนใจและเสริมสร้างความผูกพันของผู้ใช้ บริการ สร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้ใช้บริการของสาย การบิน การนำกลไกในรูปแบบเกมมาใช้ในลักษณะนี้ จะ เห็นได้ว่าสร้างความท้าทายและบรรยากาศที่สนุกสนาน รวมถึงความพึงพอใจต่อสายการบิน และทำให้เกิดแรงจูงใจ และความต้องการที่จะใช้บริการซ้ำหรือใช้บริการของสาย การบินมากยิ่งขึ้น

ร้านกาแฟยักษ์ใหญ่ที่มีสาขาทั่วโลกอย่างสตาร์บัคส์ (Starbucks) ก็มีการนำเกมมิฟิเคชันมาใช้เพื่อให้รางวัลกับ

ลูกค้าด้วยเช่นกัน โดยมีการใช้แต้มเสมือนจริง (virtual points) และตราสัญลักษณ์เสมือนจริง (virtual badges) กับลูกค้าที่มาใช้บริการในร้านกาแฟ โดยสตาร์บัคส์จะให้ลูกค้าทำการ Check-in ผ่านโทรศัพท์มือถือ ณ ร้านที่ลูกค้าใช้บริการ และเมื่อลูกค้าทำภารกิจที่กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ได้ครบถ้วนแล้วจะได้รับคะแนนสะสม เช่น เมื่อ Check-in ร้านสตาร์บัคส์ในสถานที่ที่แตกต่างกันครบ 5 แห่ง ลูกค้าจะได้รับคะแนนสะสม ถึงแม้ว่าคะแนนเหล่านั้นจะไม่มีมูลค่าแท้จริงเป็นตัวเงิน และตราสัญลักษณ์ก็ไม่ได้ให้ผลตอบแทนใดๆ ในโลกความเป็นจริง แต่การนำเกมมิฟิเคชันในรูปแบบดังกล่าวมาใช้ ก็ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสนุกสนาน และทำให้ลูกค้าอยากเข้าร้านสตาร์บัคส์บ่อยขึ้นและส่งผลให้เกิดการซื้อสินค้ามากขึ้นตามไปด้วย

แม้กระทั่งบริษัทไนกี้ เจ้าของผลิตภัณฑ์รองเท้ากีฬาที่ใหญ่ที่สุดในโลก ก็มีการนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในแอปพลิเคชันที่เรียกว่า Nike+ ซึ่งพบว่ามีนักวิ่งทั่วโลกมากกว่า 1.8 ล้านคนมีการหันมาใช้แอปพลิเคชัน Nike+ ในการเก็บข้อมูลการวิ่งของตน เช่น ระยะทางในการวิ่ง (distance) อัตราความเร็วในการวิ่ง (Pace) จำนวนแคลอรีที่เผาผลาญไปจากการวิ่ง (calories burned) โดยใช้สัญญาณ GPS เชื่อมต่อกับ iPod หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ใช้งาน สำหรับแอปพลิเคชันของบริษัทไนกี้ก็มีกลไกในการให้รางวัลแก่ผู้ใช้ที่สามารถออกกำลังได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเมื่อสิ้นสุดการออกกำลังทุกครั้ง นักวิ่งยังสามารถบันทึกข้อมูลการวิ่งและเก็บสถิติในการวิ่งของตนเองผ่านแอปพลิเคชันนี้ได้ด้วย นอกจากนี้ นักวิ่งยังสามารถตั้งเป้าหมายการฝึกซ้อมของตน และสร้างเครือข่ายออนไลน์กับนักวิ่งรายอื่นๆ ที่ใช้แอปพลิเคชันนี้ โดยมีการจัดลำดับผู้นำ (leaderboard) และถ้วยรางวัลเสมือน (virtual trophy) รวมถึงการแข่งขันในรายการต่างๆ (challenges) ที่ถูกกำหนดขึ้นผ่านสังคมออนไลน์ของไนกี้ ผลลัพธ์ที่ได้จากการสร้างแอปพลิเคชัน Nike+ ของบริษัทไนกี้คือได้ขยายฐานลูกค้าที่เป็นนักวิ่งจำนวนมากและมีสมาชิกที่ใช้งานแอปพลิเคชัน Nike+ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สำหรับตัวอย่างการใช้เกมมิฟิเคชันในการพัฒนาบุคลากร โปรแกรมฝึกอบรมของ Deloitte Leadership Academy หรือ DLA ซึ่งเป็นโปรแกรมออนไลน์ที่ใช้สำหรับฝึกอบรมพนักงานและลูกค้าของบริษัท ได้รับความสนใจ

เพิ่มขึ้นอย่างมากจากการนำหลักการของเกมมิฟิเคชันมาใช้ เช่น การมอบหมายภารกิจ (mission) การแจกเหรียญตราสัญลักษณ์ (badges) และการจัดลำดับผู้นำ (leaderboard) บนพื้นฐานของแอปพลิเคชันที่ง่ายต่อการใช้งาน ร่วมกับการอธิบายเนื้อหาด้วยวิดีโอ การบรรยายเนื้อหาเชิงลึก การทำแบบทดสอบและข้อสอบย่อย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมมากขึ้น และยังมีแนวโน้มที่จะใช้เวลาในการเรียนนานขึ้น และพบว่าจำนวนผู้เรียนจนจบหลักสูตรก็เพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ดูเหมือนเป็นการเสพติดการเรียนรู้หลักสูตรเหล่านี้ โดยตั้งแต่บริษัทได้เริ่มบูรณาการเอาเกมมิฟิเคชันเข้าไปในโปรแกรม DLA จำนวนของผู้เรียนที่กลับมาเรียนซ้ำในแต่ละสัปดาห์เพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 37 และมีผู้เรียนจบหลักสูตรไปแล้วกว่า 20,000 คน ซึ่งทำให้บริษัทกลายเป็นผู้นำเทรนด์ในการใช้ เกมมิฟิเคชันในการพัฒนาบุคลากร (Meister, 2013)

นอกจากนี้ วอลมาร์ต (Walmart) บริษัทค้าปลีกที่ใหญ่ที่สุดในโลก ก็มีการใช้เกมมิฟิเคชันในการจัดฝึกอบรมด้านความปลอดภัยแก่พนักงานกว่า 5,000 คนที่ทำงานอยู่ตามศูนย์กระจายสินค้าของวอลมาร์ตทั้ง 8 แห่งทั่วประเทศ การฝึกอบรมด้านความปลอดภัยแบบเกมมิฟิเคชันนี้ เป็นการฝึกอบรมเพื่อให้พนักงานที่กระจายอยู่ตามสาขาสามารถ ปฏิบัติตามขั้นตอนด้านความปลอดภัยในที่ทำงานอย่างเคร่งครัดตามที่บริษัทกำหนด ซึ่งวอลมาร์ตได้พัฒนาแอปพลิเคชันในรูปแบบของเกมเป็นเวลาสั้นๆ โดยใช้เวลาเพียง 3 นาทีที่แฝงไว้ในแต่ละกระบวนการทำงาน การนำเกมมิฟิเคชันมาใช้สำหรับฝึกอบรมด้านความปลอดภัยนี้ยังให้ประโยชน์ด้านอื่นด้วย กล่าวคือทำให้เกิดบรรยากาศในการแข่งขัน ทำให้ผู้เข้าอบรมรู้สึกสนุกและท้าทายเสมือนกำลังเล่นเกมอยู่ ซึ่งทำให้ผู้เข้าอบรมไม่เพียงแต่สนใจอันดับของตัวเองในเกมเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญและยึดมั่นในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและกฎระเบียบด้านความปลอดภัยด้วย ส่งผลให้ปัจจุบันจำนวนอุบัติเหตุจากการทำงานในศูนย์กระจายสินค้าของวอลมาร์ตทั้ง 8 แห่งนี้ ลดลงถึงร้อยละ 54 ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่น่าพอใจอย่างยิ่ง (Meister, 2015)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เป็นหลักฐานในเชิงประจักษ์ว่าได้มีการนำ “เกมมิฟิเคชัน” ไปใช้ในภาคธุรกิจอย่างแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามบริษัท Gartner ได้เตือน

ว่าแอปพลิเคชันประเภทเกมมิฟิเคชันมากกว่าร้อยละ 80 มีโอกาสที่จะล้มเหลวและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (Gartner, 2012) หากการออกแบบเกมมิฟิเคชันนั้นไม่ดีพอ ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการขาดความเข้าใจที่แท้จริงว่าเกมมิฟิเคชันคืออะไรและทำงานอย่างไร การออกแบบเกมมิฟิเคชันที่ดีจะต้องสามารถสร้างบรรยากาศเสมือนเกมที่สร้างประสบการณ์และจูงใจให้ผู้เล่นอยากเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ตามที่บริษัทต้องการ

บทความนี้จึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับเกมมิฟิเคชันและองค์ประกอบที่สำคัญ รวมถึงการประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชันในการพัฒนาบุคลากร โดยอธิบายถึงตัวอย่างการประยุกต์ใช้เกมมิฟิเคชันมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรจนเกิดผลสำเร็จ ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเกมมิฟิเคชันและเป็นแนวทางให้ผู้บริหารองค์กรและหน่วยงานฝ่ายทรัพยากรบุคคลนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ความหมายของ “เกมมิฟิเคชัน”

แม้ว่าคำว่า “เกมมิฟิเคชัน” (Gamification) ยังไม่มีคำนิยามที่ชัดเจนตายตัว แต่จากผลงานวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมา พบว่ามีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “เกมมิฟิเคชัน” ไว้มากมาย เช่น Zichermann (2010) กล่าวว่า เกมมิฟิเคชันเป็นกระบวนการที่ได้นำแนวคิดและกลไกของเกมมาใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ ส่วน Deterding et al. (2011) ได้ให้คำนิยามว่าเป็นการนำองค์ประกอบของการออกแบบเกมมาใช้ในบริบทที่ไม่ใช่เกม นอกจากนี้ Kim (2011) ได้ให้คำอธิบายเสริมว่า เกมมิฟิเคชัน เป็นการใช้เทคนิคของเกมเพื่อจัดกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างความมีส่วนร่วมและทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น รวมถึงการให้คำนิยามของ Huotar & Hamari (2012) ซึ่งกล่าวว่า เกมมิฟิเคชัน หมายถึง การปรับปรุงกระบวนการให้บริการด้วยวิธีการที่ทำให้ผู้ใช้บริการได้รับประสบการณ์เสมือนการเล่นเกมน เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของการบริการนั้นๆ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า “เกมมิฟิเคชัน” เป็นการนำเอาองค์ประกอบของเกม มาใช้ในบริบทที่ไม่ใช่เกม

เพื่อทำให้เกิดความสนุกสนาน จนผู้เข้าร่วมกิจกรรมการอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น ส่งผลให้ในที่สุดเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามแบบที่องค์กรต้องการ บทความนี้จะอธิบายถึงการนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายที่องค์กรวางไว้

การทำงานของ “เกมมิฟิเคชัน”

เกมมิฟิเคชันสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ได้ เนื่องจากมันเข้าไปสร้างแรงขับเคลื่อนแรงจูงใจของพฤติกรรมมนุษย์ผ่านสองสิ่งที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ การเสริมแรง (reinforcement) และอารมณ์ (emotion) โดยเกมมิฟิเคชันที่ประสบความสำเร็จจะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการซ้ำๆ กัน ผ่านกลไกที่สร้างแรงจูงใจของการเสริมแรงและอารมณ์ จนทำให้ผลลัพธ์ที่ต้องการกลายเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หรือเกิดเป็นนิสัย (Duhigg, 2012) เมื่อนิสัยเกิดขึ้นผ่านเครื่องขึ้นที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม และมีการให้รางวัลตอบแทนต่อพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นแล้ว ทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมต่อเนื่องที่อาศัยความรู้ความเข้าใจน้อยลงเพราะพฤติกรรมที่ต้องการนั้นมีการเสริมแรงเกิดขึ้นซ้ำ ๆ (Duhigg, 2012)

เกมมิฟิเคชันสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ต้องการในบริบททางธุรกิจได้ด้วยการให้รางวัลกับพนักงานและลูกค้าที่แสดงพฤติกรรมที่ต้องการซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าพอใจสำหรับพนักงานหรือลูกค้ามากกว่าเมื่อไม่ได้ใช้ การเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสามารถทำได้หลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นรางวัลในการจูงใจจากภายนอก (extrinsic rewards) เช่น เงิน หรือของรางวัล หรือรางวัลที่เป็นการจูงใจจากภายใน (intrinsic rewards) เช่น ความสนุกสนาน ความท้าทาย เป็นต้น การออกแบบรูปแบบการเสริมแรงที่เหมาะสมจึงเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้สำเร็จผ่านการตอบสนองทางอารมณ์และแรงจูงใจของปัจเจกบุคคล ดังนั้นการออกแบบเกมมิฟิเคชันเพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีจึงควรมีการเสริมแรงที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นแรงเสริมด้านบวกหรือด้านลบก็ตาม โดยผสมผสานระหว่างรางวัลและอารมณ์ จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจของผู้เล่น ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน

ลูกจ้างหรือลูกค้าที่ได้สัมผัสประสบการณ์ที่ดีจากการมีส่วนร่วมในเกมมิฟิเคชัน และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามเป้าหมายทางธุรกิจที่ได้ตั้งไว้ (Robson , Plangger, Kietzmann, McCarthy & Pitt, 2015)

บุคคลที่มีบทบาทในเกมมิฟิเคชัน

ในทุกสภาพแวดล้อมที่มีการใช้เกมมิฟิเคชัน จะมีกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องอยู่ทั้งหมด 4 ประเภท ขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในเกม (ผู้มีส่วนร่วมทางตรง และผู้มีส่วนร่วมทางอ้อม) และความสัมพันธ์ในเกม (ความสัมพันธ์เชิงลึก และความสัมพันธ์เชิงตื้น) โดยสามารถจำแนกได้ตามตารางที่ 1 ซึ่งจะอธิบายบทบาทของกลุ่มคนแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

1. ผู้เล่น (players) คือผู้ที่มีส่วนร่วมทางตรง และได้รับประสบการณ์ที่สนุกสนานโดยตรงจากเกม โดยในบริบทขององค์กรอาจรวมถึงพนักงานในองค์กร (ผู้เล่นภายใน) และ / หรือลูกค้า (ผู้เล่นภายนอก) ของบริษัท

2. ผู้ออกแบบ (designer) คือผู้มีอำนาจตัดสินใจในองค์กรที่จะพัฒนาและออกแบบเกมขึ้นมา ซึ่งพวกเขาจะทำหน้าที่รักษาและจัดการสภาพแวดล้อมในการเล่นเกมนำให้เกิดขึ้นภายในองค์กร สำหรับในบริบทด้านการบริหารจัดการบุคลากร การมีส่วนร่วมของพนักงาน และการเรียนรู้ในองค์กร (การเล่นเกมนอก) ผู้ออกแบบอาจเป็นผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคล และสำหรับการมีส่วนร่วมของลูกค้า (การเล่นเกมนอก) ผู้ออกแบบเกมเหล่านี้ อาจเป็นผู้จัดการฝ่ายลูกค้าสัมพันธ์ ทั้งนี้ นักออกแบบจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันเป็นอย่างดี เพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์ในการทำเกมมิฟิเคชันนั้นมีประสิทธิภาพ พวกเขามีบทบาทอย่างมากในการกำหนดรูปแบบของเกมมิฟิเคชัน แต่เมื่อเกมได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว พวกเขาจะมีส่วนร่วมในทางอ้อม โดยจะเป็นผู้ดูแล

และสร้างความมั่นใจว่าองค์ประกอบของเกมที่น่ามาใช้นั้นจะสามารถนำพาให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

3. ผู้ชม (spectators) คือบุคคลที่ไม่ได้แข่งขันในเกมโดยตรง แต่การปรากฏตัวของพวกเขาก็อาจมีอิทธิพลต่อการสร้างประสบการณ์ของผู้เล่น แม้ว่าพวกเขาจะมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อการสร้างประสบการณ์ในเกมของผู้เล่น แต่จะไม่ได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในเกมโดยตรง บทบาทของคนกลุ่มนี้เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อบรรยากาศของเกมเท่านั้น ในบริบทของเกมมิฟิเคชันในองค์กร ผู้ชมอาจหมายถึงผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างาน ซึ่งไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบประสบการณ์การเล่นและอยู่ในการแข่งขันโดยตรง แต่มีส่วนร่วมเพื่อให้แน่ใจว่าประสบการณ์ในการทำงานนั้นจะราบรื่นโดยทำหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจที่คอยตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เล่น หรือช่วยสนับสนุนผู้เล่นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

4. ผู้สังเกตการณ์ (observers) คือบุคคลภายนอกที่ไม่ได้มีส่วนร่วมและไม่มีผลโดยตรงต่อประสบการณ์ของเกมที่เกิดขึ้น แต่การปรากฏตัวและจำนวนของผู้สังเกตการณ์จะส่งผลต่อความนิยมในเกม ในบริบทของเกมมิฟิเคชันในองค์กร ผู้สังเกตการณ์อาจหมายถึงพนักงานในแผนกอื่นที่อยู่ในองค์กร

กลุ่มคนทั้ง 4 กลุ่มนี้อาจเปลี่ยนจากบทบาทหนึ่งไปเป็นอีกบทบาทหนึ่งและอาจเป็นได้มากกว่าหนึ่งบทบาทในเวลาเดียวกัน เช่น การที่ผู้เล่นที่เป็นผู้มีส่วนร่วมโดยตรงสามารถที่จะดูและเชียร์ผู้เล่นคนอื่นที่เป็นผู้เล่นอยู่ในเกมเดียวกันได้ การกระทำเช่นนั้นก็จะทำให้ผู้เล่นกลายเป็นผู้ชมด้วย ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเกมมิฟิเคชันดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการออกแบบเกมมิฟิเคชันในลำดับต่อไป

ตาราง 1

แสดงการแบ่งประเภทของผู้เกี่ยวข้องในเกมมิฟิเคชัน (Robson , Plangger, Kietzmann, McCarthy & Pitt, 2015)

Connection (ความสัมพันธ์ในเกม)	Immersion (ความสัมพันธ์ทางตรง)	Absorption (ความสัมพันธ์ทางอ้อม)
Variation of participation (ระดับการมีส่วนร่วม)		
Active (ผู้มีส่วนร่วมทางตรง)	Players (ผู้เล่น)	Designers (ผู้ออกแบบ)
Passive (ผู้มีส่วนร่วมทางอ้อม)	Spectators (ผู้ชม)	Observers (ผู้สังเกตการณ์)

องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชัน

Robson , Plangger, Kietzmann, McCarthy & Pitt (2015) ได้จำแนกองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ กลไก (mechanics) พลวัต (dynamics) และอารมณ์ (emotions) หรือเรียกแบบย่อว่าหลักการ MDE โดยได้พัฒนามาจากหลักทฤษฎีพื้นฐานของการออกแบบเกม ซึ่งผู้ออกแบบจะต้องทำความเข้าใจถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้เป็นอย่างดี เพื่อจะสามารถนำไปใช้ออกแบบเกมมิฟิเคชันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

กลไกของเกมมิฟิเคชัน (Gamification mechanics) องค์ประกอบสำคัญซึ่งผู้ออกแบบเกมจะต้องกำหนด ได้แก่ เป้าหมาย กฎเกณฑ์ รูปแบบวิธีการเล่น และการโต้ตอบต่างๆ ในเกมที่จะทำให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเกิดขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้กับสิ่งที่ไม่ใช่เกมให้เกิดเป็นเกมขึ้นมาได้โดยกลไกของเกมมีอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง กลไกการตั้งค่า (setup mechanics) คือการพิจารณากำหนดรูปแบบสภาพแวดล้อมในการสร้างประสบการณ์ของเกมนั้นๆ เช่น การกำหนดจำนวนผู้เล่น ผู้เล่นกำลังเล่นอยู่กับใคร แข่งกับคนรู้จักหรือไม่รู้จัก แข่งคนเดียวหรือเป็นกลุ่ม เป็นต้น ประเภทที่สอง กลไกการตั้งกฎ (rule mechanics) ซึ่งเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและกฎเกณฑ์ของเกม เช่น การกำหนดเวลาที่ผู้เล่นจะต้องทำภารกิจให้สำเร็จภายในเวลาที่กำหนด หรือการให้ผู้เล่นพิชิตวัตถุประสงค์บางอย่างก่อนเพื่อจะได้ทำภารกิจต่อไป ประเภทที่สาม กลไกความก้าวหน้า (progression mechanics) เป็นกลไกที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยเสริมแรงให้ผู้เล่นอยากกลับมาเล่นเกมอย่างต่อเนื่อง เมื่อทำภารกิจได้ตามที่กำหนดก็จะมีรางวัลเป็นลำดับขั้นเพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าของผู้เล่น โดยมัก

ใช้คะแนนสะสม (points) ระดับชั้น (levels) ของรางวัล (rewards) สินค้าเสมือน (virtual goods) การจัดลำดับผู้นำ (leaderboard) และการให้ความคิดเห็น (feedback) มาเป็นรางวัลแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงความต้องการและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้เล่นให้ดี เพื่อกำหนดรูปแบบรางวัลให้เหมาะสมและดึงดูดให้ผู้เล่นกลับมาเล่นซ้ำอย่างต่อเนื่อง จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ในที่สุด

พลวัตของเกมมิฟิเคชัน (Gamification dynamic) พฤติกรรมของมนุษย์ หรือปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เล่นที่เกิดขึ้นจากการถูกขับเคลื่อนด้วยกลไกของเกม โดยเมื่อผู้ออกแบบกำหนดกลไกของเกมขึ้นมาแล้ว จะต้องกำหนดพลวัตต่างๆ ของเกมระหว่างทางที่ผู้เล่นดำเนินการไปตามกลไกของเกมนั้นเพื่อให้ผู้เล่นเกิดพฤติกรรมหรือการตอบสนอง ซึ่งพฤติกรรมหรือการตอบสนองเหล่านั้นก็คือความต้องการพื้นฐานของมนุษย์นั่นเอง โดยผู้เล่นแต่ละคนอาจมีความต้องการที่แตกต่างกันไป เช่น ผู้เล่นบางคนมีความต้องการการแข่งขัน (competition) ความท้าทาย (challenge) ความสำเร็จ (achievement) การยอมรับ (respect) สถานะทางสังคม (status) แต่บางคนอาจมีความต้องการรางวัลตอบแทน (reward) และในขณะที่บางคนอาจมีความต้องการแสดงความเอื้ออาทร (altruism) เป็นต้น ทั้งนี้ กลไกของเกมจะส่งผลต่อพลวัตของเกมที่จะเกิดขึ้นตามมา เช่น ในกลไกที่กำหนดให้ผู้เล่นเล่นเป็นทีมก็จะนำไปสู่พฤติกรรมตอบสนองต่อความต้องการความร่วมมือ (cooperation) ในขณะที่ในการกำหนดกลไกให้ผู้เล่นเล่นคนเดียว ผู้เล่นก็จะตอบสนองต่อความต้องการในการแข่งขัน (competition) ดังนั้นพลวัตของเกมมิฟิเคชันจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึง เพราะเมื่อ

มีความเข้าใจตรงจุดนี้แล้ว ก็จะเข้าใจว่าสิ่งที่กำลังทำอยู่นั้น หรือกฎเกณฑ์ที่กำลังคิดอยู่นั้น จะสามารถส่งผลให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองในรูปแบบใด และจะสามารถทำให้ผู้เล่นเกิดความสุขสนุกสนานได้หรือไม่ อีกทั้งจะเพิ่มเสน่ห์ของเกมให้ผู้เล่นอยากติดตามได้อย่างไร

อารมณ์ (emotions) อารมณ์และความรู้สึกทางด้านจิตใจของผู้เล่น รวมถึงปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เล่นแต่ละคนในขณะที่กำลังเล่นเกม เป็นผลมาจากการที่ผู้เล่นทำตามกลไกและตอบสนองต่อพลวัตของเกม โดยเป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือการสร้างอารมณ์ให้ผู้เล่นรู้สึกสนุกสนาน เพราะหากผู้เล่นเกิดความเบื่อหน่าย พวกเขาจะไม่อยากกลับมาเล่นเกมอีก ในการออกแบบเกมมิฟิเคชัน ความสนุกสนานและความบันเทิงจะส่งผลให้ผู้เล่นมีอารมณ์เชิงบวก เช่น ความตื่นเต้น สนุกสนาน ตีใจประหลาดใจ สมหวังที่ได้รับชัยชนะ แต่แม้ว่าผู้ออกแบบจะพยายามสร้างประสบการณ์ที่สนุกสนานในการเล่นเกม บางครั้งผู้เล่นก็อาจมีอารมณ์เชิงลบเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้เล่นมีความรู้สึกผิดหวังที่เล่นแพ้ หรือเศร้าใจเมื่อไม่สามารถพิชิตรางวัลได้สำเร็จ

จะเห็นได้ว่าการออกแบบเกมมิฟิเคชันที่ดี ผู้ออกแบบต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทั้ง 3 ประการข้างต้น เนื่องจากองค์ประกอบทุกส่วนมีความสัมพันธ์กัน หากมีองค์ประกอบใดในสามส่วนดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ก็จะส่งผลต่อองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย หากผู้ออกแบบนำองค์ประกอบทั้ง 3 ประการมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้ผู้เล่นเกิดความสุขสนุกสนานจากการเล่นเกม และเมื่อผู้เล่นรู้สึกสนุกก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เล่นมีความรู้สึกอยากเล่นเกมนั้นๆ อีกอย่างต่อเนื่อง (Robson et al., 2015)

การประยุกต์ใช้แนวคิดของเกมมิฟิเคชันในการพัฒนาบุคลากร

เมื่อองค์กรได้มีการพิจารณาแล้วว่า จะผสมผสานรวมเอา เกมมิฟิเคชัน มาใช้กับกลยุทธ์การเรียนรู้และการพัฒนา (learning and development strategy) ผู้ออกแบบจะต้องแน่ใจว่าความพยายามในการนำองค์ประกอบของเกมมาใช้ ไม่ใช่เพียงแค่หยิบองค์ประกอบเกมใดๆ ก็ได้มาใช้ อย่างไรก็ตาม แต่ผู้ออกแบบจะต้องกำหนดโครงสร้างและกรอบของเกมให้ชัดเจน และสื่อสารให้

พนักงานเข้าใจ โดยอธิบายความท้าทายในเกมให้ชัดเจน และโปร่งใสก่อนที่พวกเขาจะเริ่มเล่น โดยจะต้องแนะนำวิธีที่พวกเขาสามารถจะประสบความสำเร็จในเกมได้ ขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีขึ้น ความรู้จะคงอยู่กับผู้เรียนนานขึ้น และนำไปสู่ผลลัพธ์ในการดำเนินงานที่ดีขึ้น เกมมิฟิเคชันจะเหมาะสมที่สุดกับเรื่องที่ต้องใช้การเสริมแรงที่ต้องใช้ช่วงเวลาที่ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเข้าถึงจิตใจของพนักงาน ผู้ออกแบบเกมควรให้ความสำคัญกับกระบวนการในการเรียนรู้และผลที่คาดว่าจะได้รับการเรียนการสอนนั้น เกมมิฟิเคชันสามารถช่วยในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างดี เมื่อได้รับการออกแบบพัฒนาและนำไปใช้งานอย่างถูกต้อง มิใช่แค่เพียงแต่นำเอาคะแนนสะสม เหรียญตราสัญลักษณ์ และการจัดอันดับของผู้นำในเกมมาใช้โดยไม่คำนึงถึงความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับกิจกรรมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการของผู้เล่นและเป้าหมายสุดท้ายขององค์กร ผู้ออกแบบเกมในด้านการเรียนรู้จะต้องเข้าใจถึงผลการเรียนรู้ที่ต้องการและนำเกมมิฟิเคชันมาใช้เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ภาพรวมขององค์กร (Kapp, 2014)

ปัจจุบันได้มีองค์กรต่างๆ เริ่มนำแนวคิดเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรเพิ่มขึ้น ซึ่งมีทั้งองค์กรที่นำเกมมิฟิเคชันไปใช้แล้วประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ แต่ก็ยังมีองค์กรบางแห่งที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายด้วยการนำเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ได้ ในบทความนี้จะยกตัวอย่างองค์กรที่นำแนวคิดเกมมิฟิเคชันมาปรับใช้ด้านการพัฒนาบุคลากรแล้วประสบความสำเร็จดังนี้

“Go To Jupiter” เป็นระบบฝึกอบรมออนไลน์ (e-learning) ที่นำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับยาตัวใหม่ของตัวแทนจำหน่ายยาจำนวน 500 คนของบริษัท AstraZeneca ซึ่งเป็นบริษัทยาและชีวเภสัชภัณฑ์ของประเทศอังกฤษ เมื่อบริษัทต้องการจัดจำหน่ายยาชนิดใหม่ ปัญหาที่มักพบคือตัวแทนจำหน่ายขาดความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริษัทจึงได้นำเอาเกมมิฟิเคชันมาใช้ร่วมกับระบบฝึกอบรมออนไลน์ (e-learning) เพื่อสอนให้ตัวแทนทั้ง 500 ราย มีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของยาตัวใหม่ที่กำลังจะวางจำหน่าย และทำให้ต้นทุนในการฝึกอบรมลดลง ทั้งนี้บริษัทคาดหวังให้ระบบฝึกอบรมออนไลน์นี้ สามารถจูงใจให้ผู้เรียนสมัครใจที่จะเข้ามาเรียน

รู้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นบริษัทจึงได้ใช้องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันร่วมกันหลายอย่างเพื่อกระตุ้นให้เกิดความอยากรียน ได้แก่ การแข่งขันระหว่างทีม ความร่วมมือและการแข่งขันกันภายในทีม มินิเกม ของรางวัล เสมือนรางวัลแห่งความสำเร็จ การจัดลำดับผู้นำ และการเลื่อนระดับต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้บริษัทยังใช้เกมมิฟิเคชันเพื่อสื่อสารวัฒนธรรมองค์กรของ AstraZeneca เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน และใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งต้องการให้ตัวแทนมุ่งเน้นความสนใจในผลิตภัณฑ์ใหม่ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ของบริษัท ซึ่งบริษัทได้ออกแบบกลไกของเกมโดยกำหนดเป้าหมายให้ตัวแทนจะต้องสะสมคะแนนเพื่อให้ได้เป็นคนแรกที่เดินทางไปถึงสนามกีฬา Jupiter (ในที่นี้สนามกีฬา Jupiter หมายถึงงานเปิดตัวอย่างเป็นทางการของยาชนิดใหม่) ซึ่งตัวแทนจะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติใหม่ของผลิตภัณฑ์และเล่นมินิเกม เพื่อให้ได้คะแนนและเลื่อนลำดับในการจัดอันดับการแข่งขันของพวกเขา สำหรับผลลัพธ์ที่ได้เป็นที่น่าทึ่งอย่างยิ่ง โดยพบว่าอัตราการใช้งาน Go To Jupiter สูงถึงร้อยละ 97 ตัวแทนส่วนใหญ่จะใช้แพลตฟอร์มนอกเวลาทำงาน ในแต่ละครั้งที่เรียนร้อยละ 95 ของผู้เรียนจะเรียนจนจบหลักสูตร และยังพบว่า เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อีกหนึ่งตัวอย่างของการพัฒนาบุคลากรโดยใช้เกมมิฟิเคชัน ได้แก่ บริษัทไมโครซอฟท์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของตัวแทน บริษัทไมโครซอฟท์มีพนักงานนับพันคนที่จ้างโดย Business Processes Outsourcer ในประเทศต่างๆ ในต่างทวีป และต่างภาษา ซึ่งบริษัทต้องการหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะแสดงถึงการยอมรับในผลงาน ชื่นชม และให้รางวัลแก่ตัวแทน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของพวกตัวแทนเหล่านั้นโดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะต่างๆ กระตุ้นยอดขาย เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ตั้งไว้ นอกจากประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของตัวแทนแล้ว ไมโครซอฟท์ยังต้องการหาช่องทางการสื่อสารกับตัวแทนอีกด้วย ซึ่งแม้ว่าบริษัทจะมีวิธีการสื่อสารกับตัวแทนในหลายๆ ด้านเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่กำลังเป็นที่สนใจ และเพื่อตรวจสอบการทำงาน

ของตัวแทนให้สอดคล้องกับนโยบายของบริษัท เกมมิฟิเคชันจึงได้ถูกนำมาใช้เป็นวิธีการสื่อสารถึงเป้าหมายในการดำเนินงานแก่เครือข่ายตัวแทนหลายพันคนทั่วโลก จากความต้องการของบริษัทไมโครซอฟท์ดังกล่าว บริษัทจึงนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของตัวแทน ด้วยการให้รางวัล และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวแทนจนสามารถบรรลุผลลัพธ์ทางธุรกิจที่บริษัทได้ตั้งไว้ โดยควบคู่ไปกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงและเพิ่มแรงจูงใจให้กับศูนย์บริการ

สรุป

ปัจจุบันองค์กรชั้นนำได้มีแนวโน้มที่จะนำแนวคิดของเกมมิฟิเคชันมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาบุคลากรในองค์กรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างทักษะและพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร โดยใช้กระบวนการที่นำแนวคิดและกลไกของเกมมาใช้ในการบริหารขององค์กรเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการปรับปรุงวิธีการทำงานหรือปรับปรุงกระบวนการในการให้บริการแก่ลูกค้า ทั้งนี้ สมรรถนะของบุคลากรถือเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่องค์กรคาดหวังว่าบุคลากรทุกคนควรมีใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ทักษะและทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการที่จะนำสมรรถนะของตนมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะเป็นการช่วยตอบสนองต่อเป้าหมายทางกลยุทธ์ขององค์กร และเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการทำงานที่ทำให้องค์กรเกิดความได้เปรียบในเชิงแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งบุคลากรทุกคนต้องพร้อมใจกันในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและทำงานให้ได้ตามต้องการ เพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง (รวี บัวดวง, 2558) ดังนั้นการนำวิธีการตามแนวคิดของเกมมิฟิเคชันมาใช้เป็นสื่อกลางของการประสาณกิจกรรมต่างๆ ในองค์กรโดยผ่านรูปแบบของเกมที่บุคลากรทุกคนอยากมีส่วนร่วมมากขึ้น จะส่งผลให้เกิดแรงกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน มีความกระตือรือร้นมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยเสริมสร้างความผูกพันและส่งเสริมให้บุคลากรมีทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำและต่อองค์กร ซึ่งเป็นผลดีต่อการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานที่ดีเพื่อให้บุคลากรมีความสุขในการทำงานและส่งผลให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งผู้บริหารในปัจจุบันควรให้ความสำคัญต่อการออกแบบกลยุทธ์ด้านการพัฒนาบุคลากรที่ทันสมัยและสามารถจูงใจให้บุคลากรในองค์กรดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กรด้วยความเต็มใจ โดยผู้นำสามารถนำเอาแนวคิดเรื่องเกมมิฟิเคชันมาปรับใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรได้ อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดของเกมมิฟิเคชันมาปรับใช้ในองค์กรนั้น ควรคำนึงถึงสมรรถนะหลักขององค์กรและสมรรถนะตามหน้าที่ของบุคลากรด้วย เนื่องจากการออกแบบเกมมิฟิเคชันที่ไม่รัดกุมเพียงพออาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการประยุกต์ใช้ ส่งผลให้การนำเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรไม่สามารถบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้ โดยข้อผิดพลาดที่มักพบบ่อยครั้ง คือการที่ผู้ออกแบบเกม

มีการให้รางวัลที่ไม่เป็นที่ต้องการกับบุคลากร หรือการนำเกมมาใช้โดยไม่สอดคล้องกับบริบทโดยรวมขององค์กร เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในการออกแบบเกมมิฟิเคชันอย่างถ่องแท้ เพื่อให้เกมมิฟิเคชันที่ถูกออกแบบพัฒนาขึ้นมาเพื่อองค์กรนั้นๆ มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนสอดคล้องทั้งความต้องการขององค์กรและความต้องการของผู้เล่น ซึ่งเมื่อบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพตามความคาดหวังแล้ว บุคลากรที่มีคุณภาพเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนนำพาองค์กรให้เติบโตได้อย่างยั่งยืนต่อไป

References

- Auareesuksakun, A., & Chuntuk, T. (2015). An optimal strategic talent management: key success factors for sustainable competitive advantage. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(3), 1096-1112. (in Thai)
- Buaduang, R. (2015). Expected competencies of outlet managers for dinning restaurant chain. *Journal of Industrial Education*, 9(1), 70-78. (in Thai)
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining gamification. In *Proceedings of the 15th International Academic Mind Trek Conference: Envisioning Future Media Environments* (pp. 9–15). New York: ACM.
- Deterding, S. (2012). Gamification: Designing for motivation. *Interactions*, 19(4), 14-17.
- Duhigg, C. (2012). *The power of habit: Why we do what we do in life and business*. New York: Random House LLC.
- Frith, J. (2013). Turning life into a game: Foursquare, gamification, and personal mobility. *Mobile Media & Communication*, 1(2), 248-262.
- Gartner Inc. (2011). *Gartner predicts over 70 percent of global 2000 organizations will have at least one gamified application by 2014*. Retrieved from <http://www.gartner.com/it/page.jsp?id=1844115>
- Gartner Inc. (2012). *Gartner says by 2014, 80 percent of current gamified applications will fail to meet business objectives primarily due to poor design*. Retrieved from <http://www.gartner.com/it/page.jsp?id=2251015>

- Huotari, K., & Hamari, J. (2012). *Defining gamification: A service marketing perspective*. Retrieved from <http://www.hubscher.org/roland/courses/hf765/readings/p17-huotari.pdf>
- Kapp, K., (2014). *GAMIFICATION: Separating fact from fiction*. Retrieved from <http://www.clomedia.com/2014/03/19/gamification-separating-fact-from-fiction/>
- Meister, J. C. (2013). *How deloitte made learning a game*. Retrieved from <https://hbr.org/2013/01/how-deloitte-made-learning-a-g>
- Meister, J. (2015). *Future of work: Using gamification for human resources*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/jeannemeister/2015/03/30/future-of-work-using-gamification-for-human-resources/#b19ccf824b7b>
- Robson, K., Plangger, K., Kietzmann, J. H., McCarthy, I., & Pitt, L. (2015). Is it all a game? Understanding the principles of gamification. *Business Horizons*, 58(4), 411-420.
- Zichermann, G., & Linder, J. (2010). *Game-based marketing: inspire customer loyalty through rewards, challenges, and contests*. New York: John Wiley & Sons.

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว:
ศึกษากรณีการจดทะเบียนสมรส
Legal Measures for the Protection of Domestic Violence:
A Study of the Registration of Marriage

สุกิจ อยู่ในธรรม
Sukit U-naidhamma
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
Faculty of Law, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

ความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายที่ใช้บังคับใช้ในปัจจุบันยังไม่มีมาตรการในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น การกำหนดให้นายทะเบียนที่ทำหน้าที่จดทะเบียนสมรส จะต้องให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ระหว่างสามีภริยาและบุตร และการกำหนดให้รัฐมีมาตรการพิเศษให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ทำการส่งเสริมและป้องกันความรุนแรงในครอบครัว เช่น มาตรการทางภาษี

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, การป้องกันความรุนแรงในครอบครัว

Abstract

Domestic violence is caused by economic and social factors. Current Thai law has no preventive measures for domestic violence behavior such as the knowledge, understanding and the rights and duties between husband, wife and child. The State must legalize marriage registration for additional measures. The State has to provide and promote special legal measures for the public and provide sectors for the protection of domestic violence victims. One such measure is tax measures.

Keywords: legal measure, protection, domestic violence

บทนำ

ครอบครัวนับว่าเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญ การดำรงชีวิตในสังคมจะมีความสุขได้นั้น จะต้องมาจากรากฐานแห่งครอบครัวที่อบอุ่นและคนในครอบครัวจะต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน จนก่อให้เกิดความปรองดองภายในสังคมขึ้น ไร้ซึ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างคน

ภายในครอบครัว

หากแต่ละครอบครัวมีความสุขและเข้าใจกัน ก็ส่งผลดีต่อสังคมในภาพรวม ในทางกลับกัน ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม เกิดปัญหาความขัดแย้งกันภายในครอบครัวจนกลายเป็นปัญหาของครอบครัวหรือการ

เสียระบบทางครอบครัว ได้แก่ การกระทำระหว่างกันซึ่งตรงข้ามกับบรรทัดฐานทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ในการสมรสและหน้าที่บิดามารดา การที่ครอบครัวแตกร้างเนื่องมาจากสามีภริยาให้ความสำคัญทางบรรทัดฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน

การเสียระบบทางครอบครัวมีองค์ประกอบทางสังคมครอบครัว 3 ประการ คือ (1) สมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย สามี ภริยา (บุตรธิดา หลาน เหลน ลื้อ) จำนวนขึ้นอยู่กับสังคมที่แตกต่างกัน (2) กลไกทางสังคมครอบครัวประกอบด้วย บรรทัดฐานทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ในการสมรสและสถานภาพกับบทบาทระหว่างสามี ภริยา บิดามารดา บุตร และอื่น ๆ รวมทั้งสิทธิอันมีดีทางสังคม ประกอบด้วย การให้รางวัลและการลงโทษ ซึ่งปกติคู่สมรสทราบและการเรียนรู้และยอมรับกลไกดังกล่าวก่อนสมรส ส่วนบุตร ธิดา ได้เรียนรู้จากบิดามารดาผู้ปกครองและอื่น ๆ จากกลไกการเรียนรู้ทางสังคม (3) การที่สามีภริยาให้ความสำคัญทางบรรทัดฐานถึงกลไกเกี่ยวข้องดังเช่น สถานภาพและบทบาทตามแตกต่างกัน เป็นสาเหตุการแตกร้างในครอบครัว เช่น การอยู่ร่วมกันโดยไม่มีคามผูกพันฉันสามีภริยา ครอบครัวแตกแยก (หย่าร้าง ทั้ง) ทำให้ครอบครัวมีหัวหน้าครอบครัวเพียงคนเดียว ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกสังคมครอบครัวให้ความสำคัญบรรทัดฐานเกี่ยวกับการสมรสที่แตกต่างกันโดยเฉพาะหลังการสมรสมีปัจจัยดังนี้ เช่น

1. ปัจจัยทางกายภาพและจิตใจคู่สมรส

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆของสังคมทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้บรรทัดฐานทางสังคม สถานภาพบทบาท สิทธิอันมีดีทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป

3. การเสียระบบทางสังคมหรือสังคมพินาศกับปัญหาครอบครัว (ปฐม ทรัพย์เจริญ, 2556, น. 235-237) ปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งจะปรากฏสภาพปัญหาความรุนแรงในปัจจุบัน เช่น สถานะวิกฤติเศรษฐกิจตกต่ำในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการเลิกจ้างงาน ค่าครองชีพสูง รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้เกิดความเครียดทั้งในครอบครัวและสังคมเป็นผล

ให้เกิดการใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบันมีแหล่งอบายมุข การใช้สาร เสพติด ธุรกิจบริการทางเพศ แรงงานเด็ก เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทอดทิ้ง สื่อลามกอนาจารและสื่อความรุนแรงต่าง ๆ มีอยู่ทั่วไป และ ปัญหาอาชญากรรม การปล้น จี้ ฆ่า ช่มชู้ รวมทั้งการทำร้ายทารุณทางร่างกายและทางเพศมีมากขึ้น โดยผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและสตรี

4. ความเชื่อ วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม ที่ให้อำนาจและสิทธิชายเหนือหญิง หรือให้ผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคม

5. เมื่อเกิดความรุนแรงขึ้นผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่ปฏิเสธที่จะใช้สิทธิทางกฎหมายในการป้องกันตนเอง

6. เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมขาดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก และสตรี

7. ช่วงเวลาระหว่างของการดำเนินคดีมักมีระยะเวลายาวนาน ทำให้ผู้หญิงที่เป็นโจทก์ ต้องตกอยู่ในภาวะเครียด และรู้สึกอึดอัดที่ต้องตกเป็นเป้าสายตาของคนในที่ทำงาน ชุมชน สังคม

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสำคัญของสังคมที่เป็นสากล ไม่ว่าความรุนแรงต่อเด็กและสตรี โดยยอมรับการว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกสังคมและเป็นประเด็นที่ต้องการความร่วมมือจากทุกหน่วยงานเพื่อแก้ไขสำหรับประเทศไทยการแก้ไขปัญหา ป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังขาดประสิทธิภาพ เพราะบทบัญญัติของกฎหมายยังไม่มีชัดเจนทำให้เกิดปัญหาการตีความและการบังคับใช้ และมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดังกล่าวหลายฉบับซึ่งจะต้องมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและการบังคับใช้เป็นระบบ ประกอบกับจะต้องมีมาตรการป้องกันปัญหา เช่น การสร้างความรู้ความเข้าใจถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้กับผู้ที่จะทำกรจดทะเบียนสมรส การจัดการเรียนการสอนให้ความรู้ และการกำหนดให้นายทะเบียนจะต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

เนื้อหา

ความรุนแรงในครอบครัวมีประเด็นเรื่องของ

สังคมวิทยาในเชิงประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ด้วย และภาคของสังคม ในเชิงครอบครัว ซึ่งจะเป็นหน่วยสำคัญ เป็นต้นเรื่องของปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งจะต้องมีส่วนร่วมในการมาช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว และเรื่องกระบวนการ การศึกษาของประเทศไทย เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้บทบาทที่เหมาะสมระหว่างหญิงชายและสิทธิของบุคคลให้เกิดการเคารพซึ่งกันและกัน ควรมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้เป็นการส่งเสริมให้มากขึ้น สร้างความเข้มแข็งในครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อคนในครอบครัวจะได้ไม่ทำ ความรุนแรง รวมถึงมาตรการอื่นๆ ที่เป็นการเปลี่ยนทัศนคติที่ผู้ชายเป็นอย่างไร ผู้หญิงเป็นอย่างไร การให้เกียรติซึ่งกันและกันเป็นอย่างไร ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอาจจะมีปัญหามาจากค่านิยมของสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายที่เป็นผู้นำครอบครัว ผู้ชายเปรียบเสมือนช้างเท้าหน้าผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง ซึ่งเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชายตั้งแต่อดีตตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบอบ “ชายเป็นใหญ่หรือระบอบปิตาธิปไตย (patriarchy) เป็นลักษณะที่ผู้ชายอยู่ในฐานะผู้นำส่วนหญิงเป็นผู้ตาม ซึ่งบทบาทและความสัมพันธ์เช่นนี้ถูกมองว่าเกิดจากการที่สังคมตกอยู่ภายใต้ระบอบชายเป็นใหญ่ ปรากฏอยู่ในจารีตประเพณีและวัฒนธรรม รวมไปถึงตัวบทกฎหมายมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อปัจจัยภายในและภายนอกประเทศไทยผลักดันให้สังคมไทยเดินเข้าสู่ความเป็นสากล และเปิดการยอมรับกว้างขวาง รัฐได้ให้ความสำคัญกับหลัก “ความเสมอภาคระหว่างชายหญิง” (gender equality) ทั้งนี้หลักดังกล่าวเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่แสดงถึงความเป็นอารยะการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชายกลายเป็นกระแสความเคลื่อนไหวในระดับโลก ซึ่งส่งผลกระทบถึงประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก จากการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกเมื่อปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นฉบับที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ได้แก่อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women หรือ CEDAW) การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้ทำให้ประเทศไทยจะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมกฎหมายภายในให้สอดคล้องหรือเชื่อมโยงกับหลักกฎหมายสากล โดยรัฐมีพันธกิจที่จะกำหนดนโยบายและบัญญัติกฎหมายเพื่อส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสที่จะ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของเพศหญิงและส่งเสริมโอกาสที่จะพัฒนาตนเองในฐานะที่เป็นเพศหญิงเป็นมนุษย์ที่มีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับบุรุษเพศ ซึ่งหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มีความเสมอภาคเท่าเทียมในระหว่างหญิงชายและหลักการห้ามเลือกปฏิบัติด้วยสาเหตุต่างๆ รวมถึงสาเหตุทางเพศ เป็นหลักที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 มาตรา 3 ยังบัญญัติรองรับหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าวนี้นำไปสู่การแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 และมาตรา 277 รวมทั้งออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้รองรับหลักการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเสมอภาคเท่าเทียมระหว่างหญิงชาย (วิมลธาดา ศิริชัยวารวรรณ, 2556, น. 52-53) เป็นการปลูกฝังความเชื่อมั่นโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันก่อให้เกิดการล่อลวงละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ต่อมาประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติความเท่าเทียมทางเพศ พ.ศ. 2558 โดยมีหลักการป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศที่ชัดเจนส่งผลให้บุคคลซึ่งเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร สมควร มีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองและป้องกัน ผู้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี

เนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะการกระทำของสามีต่อภริยา เช่น การทำร้ายร่างกายและจิตใจ ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหน้าที่ให้บุคคลที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้พบเห็น หรือ

ทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่¹ อาจแจ้งเป็นวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใดก็ได้² และหากผู้แจ้งได้กระทำการโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง แต่ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกระทำ หรือผู้พบเห็นไม่มีการแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุความอับอายต่อสังคมหรือเพื่อนบ้าน หรือเกรงกลัวผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว ประกอบกับประชาชนไม่รู้ถึงสิทธิตามกฎหมายที่ให้การคุ้มครองและไม่รู้กระบวนการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว จะต้องดำเนินการเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชนดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าวเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวได้ทันที ควรมีการจัดกิจกรรม อาทิเช่น

1. ต้องจัดให้มีการเผยแพร่ อบรมชี้แจงให้ความรู้ถึงความรุนแรง เพื่อให้มีการช่วยเหลือ หรือให้บุคคลอื่นทราบถึงวิธีการช่วยเหลือผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว

2. ควรมีการคิดค้นวิธีการตอบสนองคุณความดีของบุคคลที่แจ้งความหรือร้องทุกข์ที่ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น อาจเป็นการสะสมแต้มความดีหรือตอบแทนที่เห็นสมควร

นอกจากนี้ชุมชนยังมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เช่น การ

¹พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริตย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง”

²พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มาตรา 6 วรรคแรก บัญญัติว่า “การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕ อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด”

วางแผนความปลอดภัยก่อนหรือระหว่างเกิดความรุนแรงในครอบครัว เพื่อนบ้านมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งผู้กระทำความรุนแรงเล่าให้เพื่อนบ้านฟังถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และขอความช่วยเหลือจากบุคคลนั้น รวมถึงการใช้สัญญาณในการขอความช่วยเหลือ เช่น เปิดไฟเวลากลางวัน (นิพนธ์ รัตนรัตน์, 2554, น. 120) และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ซึ่งการสมรสคือการที่ชายและหญิงตกลงแสดงเจตนาที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างครอบครัวไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ล้วนเป็นรากฐานความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศจึงไม่มีสังคมใดในประเทศไหนปล่อยให้สมาชิกชายหญิงอยู่กินสร้างเผ่าพันธุ์โดยไม่มีกฎหมายใดๆ ควบคุม กฎเกณฑ์นั้นได้แก่เงื่อนไขการสมรส เหตุนี้การสมรสจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามความถูกต้องข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งกฎหมายรับรู้เฉพาะการสมรสที่สมบูรณ์ตามกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น ปัญหาการสมรสระหว่างชายหญิงจะเป็นสามีภริยากันตามกฎหมายหรือไม่จึงเป็นปัญหาเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งการจดทะเบียนสมรสตลอดจนการสมรสของคนสัญชาติไทยในต่างประเทศเป็นแบบไม่ใช้เงื่อนไขการสมรส (ไพโรจน์ กัมพูสิริ, 2553, น. 93-97) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดให้ชายและหญิงจะต้องจดทะเบียนสมรส³ โดยจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดให้การฝ่าฝืนเงื่อนไขตกเป็นโมฆะ คือ การสมรสกับคนวิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ⁴ การสมรสกับญาติสืบสายโลหิตเดียวกัน⁵

³ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1457 บัญญัติว่า “การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะมิได้เฉพาะเมื่อได้จดทะเบียน แล้วเท่านั้น”

⁴ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1449 บัญญัติว่า “ว่าการสมรสจะกระทำมิได้ถ้าชายหรือหญิงเป็นบุคคลวิกลจริตหรือ เป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ”

⁵ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1450 บัญญัติว่า “ชายหญิงซึ่งเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดี เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาที่ดี จะทำการสมรสกันไม่ได้ ความเป็นญาติ ดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิต โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่”

การสมรสขณะที่ตนเองมีคู่สมรสอยู่แล้ว(การจดทะเบียนสมรสซ้อน)⁶ และการสมรสโดยปราศจากความยินยอม⁷ ส่วนการฝ่าฝืนเงื่อนไขการสมรสที่ทำให้การสมรสเป็นโมฆียะ เช่น การสมรสขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบเจ็ดปีบริบูรณ์⁸ ผู้เยาว์สมรสโดยปราศจากความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม⁹ การสมรสโดยสำคัญผิดตัวคู่สมรส¹⁰ การสมรสที่ถูกฉ้อฉล¹¹ และการสมรสที่ถูกข่มขู่¹² ทั้งนี้การสมรสระหว่างชายกับหญิงจะต้องยินยอมเป็นสามีภริยากันต่อนานายทะเบียน

⁶ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1452 บัญญัติว่า “ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้”

⁷ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1458 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและ ต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อนานายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึก ความยินยอมนั้นไว้ด้วย”

⁸ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 บัญญัติว่า “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

⁹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1509 บัญญัติว่า “การสมรสที่มีได้รับความยินยอมของบุคคลดังกล่าวในมาตรา 1454 การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ”

¹⁰ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1505 บัญญัติว่า “การสมรสที่ได้กระทำไปโดยคู่สมรสฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดตัวคู่สมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะสำคัญผิดตัวคู่สมรสเป็นอันระงับเมื่อเวลา ได้ผ่านพ้นไปแล้วเก้าสิบวันนับแต่วันสมรส”

¹¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1506 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สมรสได้ทำการสมรสโดยถูกกลฉ้อฉลถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มี กลฉ้อฉลนั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ ความในวรรคหนึ่ง ไม่ใช้บังคับในกรณีที่กลฉ้อฉลนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สาม โดยคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นอันระงับเมื่อเวลาได้ผ่านพ้น ไปแล้วเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรได้รู้ถึงกลฉ้อฉลหรือเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วหนึ่งปี นับแต่วันสมรส”

¹²ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1507 “บัญญัติว่าถ้าคู่สมรสได้ทำการสมรสโดยถูกข่มขู่ถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการ ข่มขู่ นั้นจะไม่ทำการสมรส การสมรสนั้นเป็นโมฆียะ สิทธิขอเพิกถอนการสมรสเพราะถูกข่มขู่เป็นอันระงับ เมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไปแล้ว หนึ่งปีนับแต่วันที่พ้นจากการข่มขู่”

และให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย¹³ และเมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนสมรสให้นายทะเบียน¹⁴ รับจดทะเบียนสมรสให้ นายทะเบียน คือ นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกิ่งอำเภอ และนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนเขต¹⁵ คือ นายอำเภอ และผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานคร และเมื่อจดทะเบียนสมรสแล้วนายทะเบียนต้องออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนสมรสมอบให้ฝ่ายละฉบับ¹⁶ โดยให้นายทะเบียนตรวจสอบหลักฐานบัตรประชาชนหรือบัตรอื่นที่ราชการออกให้เท่านั้น กฎหมายและระเบียบว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ไม่ได้กำหนดให้นายทะเบียนจะต้องอธิบายสิทธิและหน้าที่ ของชายและหญิงที่จะจดทะเบียนตามกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่ของสามีและภริยาตามกฎหมายทรัพย์สินและหนี้สินของสามีภริยา หน้าที่ของบิดามารดาต่อบุตร คู่สมรสควรจะมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัว การใช้ชีวิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และกรณี ที่ชายหญิงไม่สามารถอยู่กินฉันสามีภริยาต่อได้ และมีความประสงค์จะหย่าโดยความสมัครใจจดทะเบียนหย่าหรือให้สิ้นสุดการอยู่กินฉันสามีภริยา กฎหมายไม่ได้กำหนดให้นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนหย่าจะต้องให้คำปรึกษาแนะนำหรือให้ความรู้ที่จำเป็นและเหมาะสม หรือประสานให้ศูนย์ส่งเสริมสถาบันครอบครัวจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดยคำนึงถึงความสมัครใจของชายหญิง โดยคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้คือ สวัสดิภาพและ

¹³ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1458 “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและ ต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อนานายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย”

¹⁴นายทะเบียน ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 3 หมายความว่า “เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัตินี้แต่งตั้งขึ้น”

¹⁵ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2551 ข้อ 5 “นายทะเบียน หมายความว่า นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกิ่งอำเภอ และนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนเขต”

¹⁶ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. 2478 มาตรา 8 “เมื่อได้รับจดทะเบียนสมรสหรือหย่าโดยความยินยอม นายทะเบียนต้องออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนนั้นมอบให้ฝ่ายละฉบับโดยไม่เรียกค่าธรรมเนียม”

อนาคตของบุตรเป็นสำคัญ อีกทั้งให้เกิดความเป็นธรรม และเสียหายน้อยที่สุดการคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบในการดูแล ให้การศึกษาแก่บุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้เยาว์

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีสาเหตุมาจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจรายรับและรายจ่ายของครอบครัว และอาจจะเกิดความรุนแรงในสถานที่ทำงานหรือประกอบ การไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน ซึ่งปัจจุบันไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นการส่งเสริม และพัฒนาครอบครัว ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ แก่สถาบันครอบครัว เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว โดยรัฐจะต้องเป็นหน่วยงานในการสนับสนุน โดยให้สิทธิพิเศษจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เข้าร่วม กิจกรรมการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว และการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวของบุคคลากร ในหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจโดยคำนึงถึงการให้ ความรู้และทักษะต่าง ๆ การพัฒนา การป้องกัน การแก้ไข ปัญหา การบำบัดฟื้นฟู การทำงาน การสร้างงานสร้างรายได้ การออม การเข้าถึงแหล่งทุน การจัดสวัสดิการ การดูแล รักษาสุขภาพ การจัดการที่อยู่อาศัย การนันทนาการ และ กระบวนการยุติธรรม หรือเรื่องอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ในการส่งเสริมและพัฒนา การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ แก่สถาบันครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคล ในครอบครัว เพื่อเป็นการสร้างความรู้และเข้าใจตลอด จนทักษะการทำงาน นอกจากนี้รัฐต้องส่งเสริมให้องค์กร เอกชน นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการอาจดำเนินการ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวของบุคคลากร แต่ปัจจุบันรัฐไม่มีมาตรการในการส่งเสริมให้ องค์กรที่เสริมสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวเพื่อเป็นการ ป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและหากคู่สมรสที่เข้าร่วม กิจกรรมส่งเสริมและป้องกันความรุนแรงในครอบครัวรัฐจะ ต้องมีสิทธิพิเศษให้แก่คู่สมรส

สรุป

มาตรการทางกฎหมายที่รัฐต้องนำมาใช้เพื่อ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ก่อนที่ชายและหญิง จะจดทะเบียนสมรสโดยให้นายทะเบียนที่รับผิดชอบ

สมรส นายทะเบียนที่รับผิดชอบทะเบียนสมรสจะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับครอบครัว จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับ การใช้ชีวิต และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้อง แกะไขเพิ่มเติมกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่จดทะเบียนสมรสจะต้องให้ ความรู้ หรือคำปรึกษาแนะนำตามความจำเป็นเหมาะสม และความสมัครใจของชายและหญิง ก่อนที่สามีและภริยา จะมีการจดทะเบียนสมรสที่อำเภอต่าง ๆ นั้น จะต้องมิใช่ขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทางทะเบียนที่จะต้อง ให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่ หน้าที่ของ สามีภริยาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และตลอดจนการสิ้นสุดการสมรสโดยการหย่า โดยคำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ คือ สวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ การส่งเสริมและการพัฒนาครอบครัว เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่ จดทะเบียนสมรสจะต้องให้ความรู้ หรือคำปรึกษาแนะนำ ตามความจำเป็นเหมาะสม และความสมัครใจของผู้รับ บริการ เช่น (1) ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภริยา ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ความสมบูรณ์ของการ สมรส การสิ้นสุดแห่งการสมรส การเป็นบิดามารดากับบุตร สิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาและบุตร บุตรบุญธรรม ค่า อุปการะเลี้ยงดู รวมทั้งเรื่องมรดกและพินัยกรรม (2) ความรู้เกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว หรือความรู้อื่นที่เกี่ยวกับครอบครัวและสถาบันครอบครัว (3) ความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตคู่ ความเปลี่ยนแปลง ทางอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ (4) ความรู้ในการ เตรียมความพร้อมก่อนและภายหลังการตั้งครรภ์ ความรู้ และทักษะในการเลี้ยงดูบุตร (5) ความรู้ในการประกอบ อาชีพ การสร้างงานสร้างรายได้ การออม และการเข้าถึง แหล่งทุนในการประกอบอาชีพ หรือการสร้างงานสร้าง รายได้ (6) ความรู้ในสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมือง สิทธิ และสวัสดิการ และแนวทางขอรับการช่วยเหลือจากหน่วย งานของรัฐหรือองค์กรภาคเอกชน การสิ้นสุดการสมรส ในกรณีที่ผู้รับบริการสมัครใจจะจดทะเบียนหย่าหรือให้ สิ้นสุดการอยู่กินฉันสามีภริยา นายทะเบียนที่มีอำนาจหน้าที่ จดทะเบียนหย่าจะต้องให้คำปรึกษาแนะนำหรือให้ความรู้ ที่จำเป็นและเหมาะสมตามหรือประสานให้ศูนย์ส่งเสริม สถาบันครอบครัวจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดย คำนึงถึงความสมัครใจของผู้รับบริการและหลักการดังต่อไปนี้

นี้ (1) สวัสดิภาพและอนาคตของบุตรเป็นสำคัญ อีกทั้งให้เกิดความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด (2) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่บุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้เยาว์ และเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาบุคคลในครอบครัว ตลอดจนเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่สถาบันครอบครัว ให้หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม และงบประมาณสำหรับดำเนินการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวของบุคลากรในสังกัดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง คือ การให้ความรู้และทักษะต่าง ๆ การพัฒนา การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การบำบัดฟื้นฟู การทำงาน การสร้างงานสร้างรายได้ การออม การเข้าถึงแหล่งทุน การจัดสวัสดิการ การดูแลรักษาสุขภาพ การจัดการที่อยู่อาศัย การนันทนาการ และกระบวนการยุติธรรม หรือเรื่องอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนา การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบัน

ครอบครัว หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพบุคคลในครอบครัว หากหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจไม่ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสถาบันครอบครัวจะต้องมีมาตรการลงโทษ เช่น ปรับลดวงเงินงบประมาณของหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจนั้นลงร้อยละห้าของวงเงินงบประมาณที่หน่วยงานนั้นขอรับในปีงบประมาณถัดไป กรณีองค์กรภาคเอกชน นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการอาจดำเนินการให้มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายที่ได้ดำเนินการดังกล่าว และ กรณีของสามีภริยาที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและป้องกันความรุนแรงในครอบครัว ให้ได้รับสิทธิพิเศษจากหน่วยงานของรัฐ เช่น (1) ลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (2) สิทธิลดหย่อนค่าโดยสารพาหนะในการเดินทางทุกเส้นทางจากทุกหน่วยงานที่ให้บริการขนส่งสาธารณะ (สำนักกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2555, น. 53)

References

- Department of Women's Affairs and Family Development. (2012). *Family law conference*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Kamphoosiri, P. (2010). *Explanation of civil and commercial code in family part* (7th ed.). Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- Rattanasat, N. (2011). *Problem solving for violence in family according to victims of domestic violence victim protection act B.E. 2550*. Doctor of Philosophy Thesis, Mahidol University. (in Thai)
- Sirichairawan, W. (2013). Gender equality in the constitution of the kingdom of Thailand B.E. 2550: A case study of rape in the penal code. *Graduate Law Journal*, 7(4), 52-65.
- Subcharoen, P. (2013). *Social problem*. Bangkok: Ramkhamhang University. (in Thai)

การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศนิวซีแลนด์:

ความสำเร็จของการศึกษาภายใต้ชายคาของความหลากหลาย

New Zealand Education in a Pluralistic Society:

The Successes of Education Management in the Multicultural Context

สุกัญญา สมมณีดวง, คำนึง เจนการ, ชันช์ชัย อธิเกียรติ และ อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์

Sukanya Sommaneedoung, Khamnueng Jenkarn, Khanchai Athikiat and Udomluk Koolsriroj

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Doctor of Philosophy in Curriculum and Instruction Program, Kasetsart University

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศนิวซีแลนด์: ความสำเร็จของการศึกษาภายใต้ชายคาของความหลากหลาย โดยศึกษาจากนโยบายการศึกษา ระบบการศึกษา หลักสูตรแห่งชาติและระบบการบริหารจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ประกอบด้วย (1) นโยบายการศึกษา (2) ระบบการศึกษา (3) หลักสูตรแห่งชาติ (4) ระบบการบริหารจัดการศึกษา ข้อเรียนรู้ที่น่าสนใจคือ การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมของประเทศนิวซีแลนด์ มีกระบวนการที่ถือว่าประสบความสำเร็จ และมีความครอบคลุม พร้อมทั้งได้รับความร่วมมือจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาจะพบว่า การจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์นั้นเอื้อต่อความหลากหลายของผู้เรียน ตั้งแต่ระบบบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งเห็นว่าครบทั้งระบบ

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา, พหุวัฒนธรรม

Abstract

This article is aimed at presenting education management in the multicultural context of New Zealand in a pluralistic society. Four mainstream issues were studied; (1) the education policy (2) the education system (3) the national curriculum and (4) the education management methods of the New Zealand education system. This study has found one interesting outcome is that the management in the multicultural context of New Zealand education not only achieved success and inclusion but also support from both government and non-government organizations. Furthermore, the education management principles provided well for the diversity of learners starting from the administration, curriculum, pedagogy, and visual aids. The overall assessment indicates that these education management principles were integrated throughout the whole education system.

Keywords: education management, multicultural

บทนำ

นิวซีแลนด์ดินแดนการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

หากถามคนไทยว่า ประเทศใดในโลกที่สนใจอยาก จะเดินทางไปศึกษาต่อ ประเทศนิวซีแลนด์คงเป็นหนึ่งใน ประเทศที่ติดอันดับความน่าสนใจในด้านการศึกษาอย่าง แน่นนอน “ดินแดนแห่งเมฆยาวสีขาว” ตามความหมาย ของชื่อนิวซีแลนด์ในภาษาเมารี (Aotearoa) นั่นถือเป็น หนึ่งในสามประเทศที่สงบสุขมากที่สุดตามดัชนีสันติภาพ โลก ขณะเดียวกัน ก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ทันสมัยที่สุด ของโลก ตาม “ดัชนีนวัตกรรมระดับโลก” ในปี 2016 อีก ด้วย (Soumitra, et al., 2016) ส่วนในด้านการศึกษานั้น ข้อมูลจากการสำรวจประเมินคุณภาพการศึกษา โดยองค์กร ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development-- OECD) ซึ่งใช้ข้อสอบ PISA (Program for International Student Assessment) ซึ่งเป็นรูปแบบการวัดผลที่เน้นวัดความรู้ใน การแก้ปัญหาและการใช้ภาษา พบว่า ในปี 2015 นักเรียน ในประเทศนิวซีแลนด์มีศักยภาพด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์อยู่ในอันดับต้นๆ ของโลก (อันดับที่ 12) นอกจากนี้ ข้อมูลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลก 500 อันดับ ในปี 2015/2016 มหาวิทยาลัยในประเทศ นี้ติดอันดับถึง 8 แห่งอีกด้วย อาจเนื่องเพราะได้รับเม็ดเงินลงทุนด้านการศึกษากว่า 5% ของจีดีพี นับว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ซึ่งก็ทำให้ไม่เพียงแต่การศึกษาในประเทศจะ ก้าวหน้าเท่านั้น แต่การเปิดรับนักเรียนต่างชาติก็พบว่า ร้อย ละ 16 ของนักเรียนในระดับอุดมศึกษามาจากต่างประเทศ มีสัดส่วนสูงถึง 1 ต่อ 5 (Ministry of Education, 2016)

ประเทศนิวซีแลนด์นั้น แม้จะมีพื้นที่ขนาดเดียว กับประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศอังกฤษ แต่ก็มีคนอาศัยอยู่ กันหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวยุโรปและชาวเมารีรวมถึงลูก ครึ่งและชาวเอเชีย การที่นิวซีแลนด์เป็นประเทศที่เปิด รับผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม เป็นปัจจัยส่วนหนึ่ง ที่ได้ช่วยหล่อหลอมให้ผู้ที่มาเรียนที่นิวซีแลนด์มีความคิด ที่เปิดกว้างต่อความแตกต่างและความหลากหลายเป็น อย่างดี ตลอดจนพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อนำไป ปรับใช้ในการเรียน การทำงาน หรือการดำรงชีวิตได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ท่ามกลางความหลากหลายของวัฒนธรรม ที่ต่างก็มีสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน การจัดการกับระบบ

การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่นักวิชาการและนักการศึกษาควร เข้าไปศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เรียนหลากหลายเชื้อชาติส่งผลให้โรงเรียนต้องปรับตัว

จากสภาพภูมิศาสตร์ และความเอาใจใส่ใน ประสิทธิภาพการศึกษา ทำให้ผู้คนจากทั่วโลกสนใจอพยพ ย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในประเทศนิวซีแลนด์ นักเรียนบางกลุ่ม เลือกเดินทางมาศึกษาต่อ ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้และ ภาษาแล้วยังได้วัฒนธรรมอันหลากหลายเป็นของแถมอีก ด้วย พลเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรปที่อพยพย้ายถิ่นฐานมา ในช่วงแรก รองลงมาเป็นชาวเมารีชนพื้นเมืองเดิม ต่อมา เริ่มมีชาวเอเชียและกลุ่มแปซิฟิก (Pasifika) อพยพเข้ามาซึ่ง เป็นกลุ่มที่มีการเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็ว และสุดท้ายกลุ่ม ชาตินิยมที่มีมาอย่างไม่วุ่นวาย ส่งผลให้นักเรียนในแต่ละ ระดับชั้น แต่ละห้องเรียนมีความหลากหลายวัฒนธรรม มากยิ่งขึ้น โรงเรียนบางแห่งในเมือง Auckland มีสัดส่วน นักเรียนเชื้อสายเอเชียสูงถึงร้อยละ 66 เมื่อนักเรียนมีภูมิ หลังวัฒนธรรมที่หลากหลายครูก็เริ่มต้องปรับตัว ครูใน ประเทศนิวซีแลนด์นั้นมีรายได้สูงสุดเป็นอันดับที่ 4 หาก เทียบกับกลุ่มประเทศที่อยู่ในองค์กรเพื่อความร่วมมือและ พัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่รายได้กับผลงานก็สมเหตุสมผล กัน ครูนิวซีแลนด์สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ มีกลยุทธ์ในการสอนและการใช้สื่อหรือเครื่อง มือต่างๆ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรของชาติจนกระทั่งเกิด ผลลัพธ์ที่ปรากฏในการสอบ PISA นั่นเอง จากปัจจัยด้าน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียนในแต่ละห้องนั้น ส่งผลให้กระทรวงศึกษาธิการได้เพิ่มคุณสมบัติที่จำเป็นของ ครู นอกเหนือจากองค์ความรู้ด้านวิชาการ คือ ครูจะต้อง มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของวัฒนธรรม กับการศึกษา และสามารถจัดการศึกษาห้องเรียนที่มีความ หลากหลายทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าถึง นักเรียนได้มากขึ้น (Ministry of Education, 2016a) เมื่อ ครูสามารถจัดการห้องเรียนได้ นักเรียนต่างวัฒนธรรมก็ สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเข้าใจและมีความสุข

รูปแบบการจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์

ประเทศนิวซีแลนด์มีนโยบายการศึกษา ระบบการ ศึกษา หลักสูตรแห่งชาติและระบบการบริหารจัดการศึกษา

(Ministry of Education, 2016) ดังนี้

1. นโยบายการศึกษา

นโยบายและกลยุทธ์การจัดการศึกษาของนิวซีแลนด์ มุ่งหมายจะยกระดับการศึกษาให้มีมาตรฐานที่ทันสมัยระดับโลก เน้นการสร้างระบบการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ มุ่งผลิตผู้นำและประชาชนสำหรับศตวรรษที่ 21 เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาศักยภาพทั้งทางด้านวิชาการและด้านอาชีวศึกษา ในรอบ 20 ปีมานี้ การศึกษาในนิวซีแลนด์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำกับดูแลหลักสูตรและการประเมินการเรียนการสอนตามวิธีการที่ได้รับการรับรองตามหลักฐานของการวิจัย อีกทั้ง นิวซีแลนด์ยังมีหน่วยงานการศึกษาที่กำกับดูแล สร้างความเข้าใจ เน้นการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้บริหารและครู เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ที่มีอัตราผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ นิวซีแลนด์ยังมีเครือข่ายเพื่อการเชื่อมต่อการศึกษาระหว่างประเทศที่แข็งแกร่งและได้รับความสนใจจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก

2. ระบบการศึกษา

โครงสร้างระบบการศึกษาของนิวซีแลนด์จะเริ่มที่ระดับประถมศึกษา (primary) ซึ่งจะมีการเปิดสอนวิชาที่หลากหลาย โดยแต่ละโรงเรียนสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการสอนได้เอง โดยยึดจากโครงสร้างหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมเกือบทุกแห่งของนิวซีแลนด์จะสอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติในการเข้ารับการศึกษ หลักสูตรการสอน มาตรฐานของการศึกษา ตลอดจนสาขาวิชาต่างๆ ที่ออกแบบมาเพื่อให้มั่นใจได้ว่านักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามมาตรฐานของ National Certificate of Educational Achievement ทั้งนี้ระบบการเรียนของที่นี่ยังสอดคล้องและสามารถปรับใช้กับระบบการเรียนในระดับมัธยมในประเทศอื่นๆ อีกด้วย

ระบบการศึกษาของนิวซีแลนด์แบ่งได้ 3 ระดับ คือ (1) การศึกษาระดับปฐมวัย (2) การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (3) การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มีลักษณะการจัดการศึกษา (TIECA, 2016) ดังนี้

1. การศึกษาระดับปฐมวัย (early childhood education)

เด็กสามารถมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับปฐมวัย ตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุเข้าโรงเรียน แม้จะไม่ได้บังคับ (การศึกษาภาคบังคับคือตั้งแต่ 6 - 16 ปี) แต่ร้อยละ 95 ของเด็กหรือเด็กส่วนใหญ่ในประเทศก็เข้ารับการศึกษาระดับปฐมวัยทั้งสิ้น ซึ่งการศึกษาในระดับนี้จะใช้หลักสูตรปฐมวัยของแห่งชาติ (early childhood curriculum: Te Whariki) ทั้งนี้ รัฐบาลยังมีทุนสนับสนุนการศึกษาให้แก่ผู้ปกครองของเด็กที่อายุระหว่าง 3 - 5 ขวบ ให้เป็นค่าใช้จ่ายในใช้บริการการศึกษาให้แก่เด็ก ตั้งแต่ 6 ชั่วโมงต่อวัน แต่ไม่เกิน 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยผู้ปกครองสามารถเลือกให้บุตรเรียนที่สถานศึกษา หรือจะสอนเองที่บ้านก็ได้

2. การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (primary and secondary education)

การศึกษาในระดับที่สองนี้ เด็กจะได้มีโอกาสเรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ตั้งแต่อายุ 5 - 19 ปี ในโรงเรียนของรัฐ ทั้งนี้ เด็กจะต้องเป็นพลเมืองนิวซีแลนด์หรือมีถิ่นที่อยู่ถาวรระหว่างการศึกษภาคบังคับ (อายุ 6 - 16 ปี) การศึกษาประถมศึกษาเริ่มต้นที่ปีที่ 1 จนถึงปีที่ 8 (อายุระหว่าง 5 - 12 ปี) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเริ่มจากปีที่ 9 จนถึง ปีที่ 13 (อายุระหว่าง 13 - 18 ปี)

โรงเรียนมัธยมในนิวซีแลนด์เกือบทั้งหมดเป็นโรงเรียนของรัฐ และได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนสหศึกษา มีเพียงประมาณ 10 เปอร์เซนต์เท่านั้นที่เป็นโรงเรียนหญิงล้วน หรือ ชายล้วน โดยส่วนใหญ่ักเรียนต่างชาติที่มาเรียนในนิวซีแลนด์ จะมาเรียนในระดับมัธยมปลายในชั้นปีที่ 11-13 (อายุ 15-18 ปี) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่ประเทศนิวซีแลนด์ หรือประเทศอื่นๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษ รวมถึงวุฒิการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในหลายๆภูมิภาคทั่วโลก

นอกจากโรงเรียนส่วนใหญ่ของรัฐแล้ว ยังมีโรงเรียนแบบเอกชนอยู่บ้างซึ่งจะมีการพัฒนาหลักสูตรและโปรแกรมการเรียนรู้ของตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักสูตรของชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) และอาจจะมิชุดแต่งกายเป็นของตัวเอง มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและ

วัตถุประสงค์ที่จะสะท้อนให้เห็นคุณค่าของตนเองโดยเฉพาะ โรงเรียนเหล่านี้อาจจะสอนปรัชญาที่เฉพาะเจาะจงหรือเป็นโรงเรียนทางศาสนา ซึ่งจะได้รับเงินทุนจากรัฐบาลบางส่วน แต่จะได้รับทุนส่วนใหญ่ผ่านการเรียกเก็บเงินค่าเล่าเรียนจากผู้ปกครอง

3. การศึกษาขั้นสูง (higher education)

ภายหลังจากที่นักเรียนจบระดับ Year12 หรือ 13 แล้ว สามารถเข้าเรียนต่อดังนี้

- ระดับประกาศนียบัตร (certificate) ใช้เวลาประมาณ 6 เดือน - 2 ปี ขึ้นอยู่กับคณะและสาขา

- ระดับอนุปริญญา (diploma) ใช้เวลาประมาณ 1 - 3 ปี ขึ้นอยู่กับคณะและสาขา

- ระดับปริญญาตรี (bachelor degree) ใช้เวลาประมาณ 3 - 5 ปี ขึ้นอยู่กับคณะและสาขา

สำหรับการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์นั้น นักศึกษาต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษค่อนข้างดี ทั้งยังต้องมีผลการเรียนในระดับที่สถาบันต้องการ โดยการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษานั้นจะสามารถแบ่งแยกได้เป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ การศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย และ การศึกษาต่อในสถาบันเทคโนโลยีและโพลิเทคนิค

การศึกษาในระดับที่สูงกว่าปริญญาตรี สถาบันการศึกษาจะมีการสอนเนื้อหาทางวิชาการและทฤษฎีอย่างลึกซึ้งในสาขาที่นักศึกษาเลือกเรียน ดังนี้

- ระดับปริญญาโท ใช้เวลาประมาณ 1 - 2 ปี ขึ้นอยู่กับคณะและสาขา

- ระดับปริญญาเอก ใช้เวลาประมาณ 3 - 5 ปี ขึ้นอยู่กับคณะและสาขา

หากนักศึกษาสมัครเข้าเรียนต่อไม่ตรงกับสาขาที่เรียนมาตอนปริญญาตรี หรือ ขาดคุณสมบัติบางอย่างตามที่ทางมหาวิทยาลัยกำหนด อาจจะต้องเรียนหลักสูตร Graduate Certificate / Graduate Diploma / Postgraduate Certificate หรือ Postgraduate Diploma ก่อนเข้าเรียนระดับปริญญาโทหรือเอก

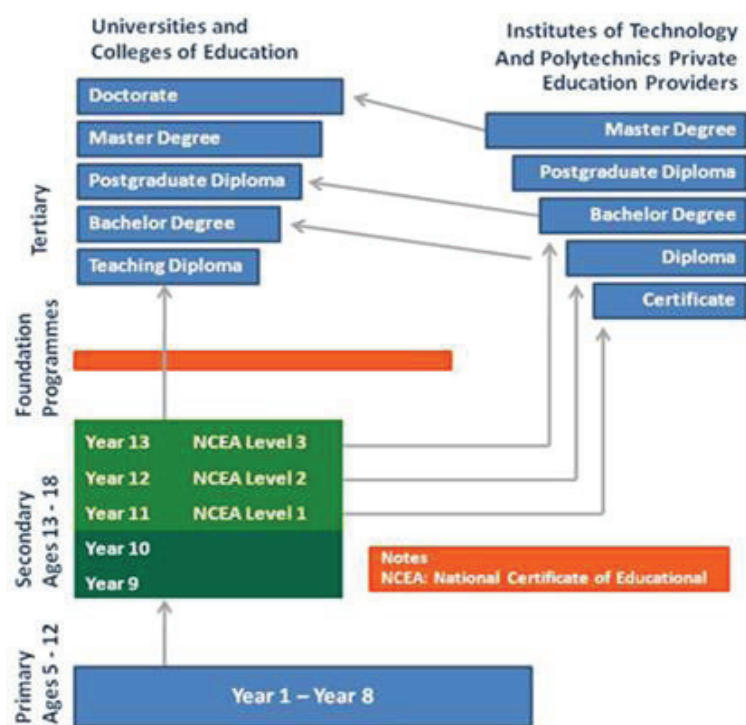
นิวซีแลนด์มีมหาวิทยาลัยที่ได้รับเงินทุนสนับสนุน

จากรัฐจำนวน 8 แห่ง แต่ละแห่งมีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล มหาวิทยาลัยเหล่านี้มีการประสานงานและร่วมมือในด้านการวิจัยและการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนจากมหาวิทยาลัยและภาคธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย

ในด้านการศึกษาในสายวิชาชีพจะได้รับการสนับสนุนเพื่อเพิ่มทักษะการปฏิบัติงานจริงจากสถานประกอบการทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้แก่ สถาบันเทคโนโลยี สถาบันฝึกอบรมอาชีพ วิทยาลัยพาณิชยกรรม ฝึกอบรมภาคอุตสาหกรรม สถานประกอบการฝึกอบรมการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพและความพร้อมในการประกอบอาชีพได้ทันทีหลังสำเร็จการศึกษา

การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษานั้น รัฐมีกองทุนสนับสนุนการศึกษาต่อ โดยผู้เรียนจะจ่ายเพียงร้อยละ 30 ของค่าใช้จ่ายในหลักสูตร นอกจากนี้นักเรียนนิวซีแลนด์ยังสามารถกู้ยืมเงินจากรัฐบาลสำหรับจ่ายค่าเล่าเรียนหรือนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาเพิ่มเติมจากบริการของรัฐบาลและเอกชนได้อีกด้วย โดยจะจ่ายคืนรัฐบาลเมื่อได้ใบรับรองหรือประกาศนียบัตร หรือเมื่อมีรายได้จากการทำงาน

ประเทศนิวซีแลนด์เป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศเป็นอย่างดีว่ามีการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งยังมีสภาพแวดล้อมทางด้านการศึกษาที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน นักศึกษาจากต่างชาติ โดยสถาบันการศึกษาในนิวซีแลนด์เกือบทั้งหมด จะมีแผนกที่คอยดูแลนักศึกษาต่างชาติ (international student office) โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือนักศึกษาต่างชาติตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในนิวซีแลนด์ เจ้าหน้าที่จะให้ความช่วยเหลือตั้งแต่การสมัครเข้าเรียน การจัดหาที่พัก ตลอดจนการคอยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือด้านอื่นๆระหว่างการศึกษา แสดงระบบการศึกษาในนิวซีแลนด์ดังภาพที่ 1

ภาพ 1 ระบบการศึกษาในนิวซีแลนด์

ที่มา. จาก *Education system and course*, โดย Thai International Education Consultants Association, ค้นจาก http://www.nzstudyth.com/index.php?q=Education_System_Course&to=New_Zealand_Education_System

3. หลักสูตรแห่งชาติ

นิวซีแลนด์มีหลักสูตรบังคับที่ใช้ในโรงเรียนของรัฐทุกแห่ง ซึ่งนักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาต้องเข้ารับการศึกษารวมถึงเป้าหมายของหลักสูตรเพื่อให้เด็กมีความมั่นใจ สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริงได้ มีความกระตือรือร้น และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต สารการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 8 กลุ่มสาระวิชา ประกอบด้วย ศิลปะ สุขภาพและกายภาพศึกษา ภาษา คณิตศาสตร์และสถิติ วิทยาศาสตร์สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งนักเรียนจะได้รับการพัฒนาความสามารถ 5 ด้านหลัก ได้แก่ ทักษะการคิด การใช้สัญลักษณ์ทางภาษา การจัดการตัวเอง การสร้างปฏิสัมพันธ์ การร่วมมือและการเสียสละ หลักสูตรให้สิทธิ์ครูในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างยืดหยุ่น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน (Ministry of Education, 2016)

นอกจากนี้ โรงเรียนยังสามารถเลือกภาษาและหลักสูตรที่จะใช้สอนได้เองนอกเหนือจากภาษาอังกฤษของหลักสูตรแห่งชาตินิวซีแลนด์ โรงเรียนที่เลือกสอน

เป็นภาษาเมารีจะใช้หลักสูตร Te Marautanga o Aotearoa (หลักสูตรเป็นไปตามปรัชญาเมารี) บนพื้นฐานของวัฒนธรรมและค่านิยมเมารี โดยมีเงื่อนไขคือ ต้องสอนเป็นภาษาเมารีไม่น้อยกว่าร้อยละ 51 โรงเรียนเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนโดยรัฐ ซึ่งมีทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ภาษาและศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าเมารี อันเป็นชนเผ่าพื้นเมือง (Ministry of Education, 2015) นอกจากนั้นยังมีการสอนเป็นภาษาสัญลักษณ์นิวซีแลนด์ (New Zealand Sign Language --NZSL) ซึ่งเป็นภาษาหลักของชุมชนของคนหูหนวกที่มีการพัฒนาหลายชั่วอายุคน มีโครงสร้างภาษาที่สามารถตีความความรู้สึกของคนหูหนวกให้สื่อสารกับภาษาอื่นๆ ได้รับการยอมรับสำหรับการใช้งานในการศึกษาคนหูหนวกตามกฎหมายในพระราชบัญญัติ NZSL จนกระทั่งกลายเป็นภาษาราชการของประเทศนิวซีแลนด์ในปี 2006 ควบคู่ไปกับ ภาษาอังกฤษ และภาษาเมารี

นอกเหนือจากศูนย์การศึกษาสำหรับคนหูหนวกและโรงเรียนสำหรับคนตาบอดแล้ว รัฐบาลมีการสนับสนุนเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการการศึกษาพิเศษ ซึ่ง

รวมถึงเด็กที่มีความพิการทางสมองและการได้ยินบกพร่อง ผู้ที่มีปัญหาในการเรียนรู้หรือการสื่อสาร ผู้ที่มีอารมณ์หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ารับศึกษาในท้องถิ่นของตน การสนับสนุนจากรัฐจะอยู่ในรูปของเงินทุนผ่านสถานศึกษาเพื่อจัดครูผู้ช่วยและครูผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการจัดบริการ เช่น การรักษา การบำบัด การให้คำปรึกษา การศึกษาแบบเรียนรวม เป็นต้น (Ministry of Education, 2016)

4. ระบบการบริหารจัดการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนแบบปกติมีระบบการบริหารจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ดูแล้วมีความคล้ายกับระบบการจัดการศึกษาของประเทศไทย วิธีคิดและระบบการจัดการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ (Ministry of Education, 2016) ดังนี้

1. ยึดหลักการให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่เน้นความสำคัญของระบบการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการทำกิจกรรมต่างๆ

2. ระบบการเรียนรู้ ดำเนินการภายใต้ 4 กระบวนการ ได้แก่

2.1 การจัดทำหลักสูตรและวางแผนการสอน ใช้หลักการ ดังนี้

1) จัดการเรียนการสอนตามระดับความสามารถของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จ

2) สนับสนุนให้เด็กมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ รวมทั้งมีความเต็มใจที่จะเรียนรู้ และทดลองสิ่งใหม่ ๆ

3) จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายสอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กที่แตกต่างกัน

4) กำหนดสภาพความสำเร็จ และตัวชี้วัดสำหรับประเมินผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

จุดเน้นของการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา โรงเรียนให้ความสำคัญกับการรู้ภาษา คือการอ่านและการเขียน พร้อมกับวิชาคณิตศาสตร์เป็นสำคัญ สารอื่น ๆ ใช้วิธีบูรณาการ แต่ละวันจะเรียนเรื่องภาษา 2 คาบ คณิตศาสตร์ 1 คาบ เพราะเป็นพื้นฐานสำหรับการคิดและการเรียนรู้ทั้งปวง ส่วนวิชากลุ่มสาระอื่นมักจัดตารางรวม

ไว้ตอนบ่าย โดยจัดเป็นหัวข้อและให้บูรณาการกลุ่มสาระต่างๆ โรงเรียนจะจัดให้หลักสูตรมีลักษณะยืดหยุ่นพอสมควร เช่น บางโรงเรียนมีการสอนศาสนา บางแห่งเรียนเรื่องท้องถิ่น ส่วนในระดับมัธยมศึกษามักจะเป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการจัดการศึกษาแยกกลุ่มสาระชัดเจน ผู้เรียนมีโอกาสเลือกรายวิชาได้มากขึ้นเพื่อให้ค้นพบตนเอง โดยมีลักษณะเป็นกิจกรรมในหลักสูตร เช่น ด้านช่าง ศิลปะ ดนตรี การแสดง ซึ่งจะจัดเป็นกิจกรรมนอกเวลา

2.2 การเตรียมการสอน

โรงเรียนให้บทบาทครูกับเรื่องการสอนเป็นส่วนสำคัญที่สุด ครูจึงมีเวลาเต็มที่หลังจากเลิกเรียน หรือในระหว่างคาบที่ว่าง เพื่อการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนการเรียนรู้ของวันถัดไป หน่วยการเรียนรู้ก็จะมีหัวข้อกว้าง ๆ คล้ายกัน คือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ทักษะที่เด็กควรได้รับ กระบวนการเรียนรู้ และ เกณฑ์การประเมิน โดยครูจะบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ในการสอนของตนเอง

2.3 การจัดการเรียนรู้จะมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างระดับประถมศึกษากับระดับมัธยมศึกษา ดังนี้

ในระดับประถมศึกษา เน้นการคล้อยตาม ครูจะกล่าวนำเรื่องที่จะสอนในคาบนั้น และแบ่งกลุ่มเด็กอย่างหลากหลาย ตามความสามารถ และมอบกิจกรรมให้ทำตามความสามารถ บางครั้งอาจแบ่งผู้เรียนเพื่อให้ช่วยเหลือกัน โดยครูมีกติกาในชั้นเรียนอย่างชัดเจน เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ครูใช้เวลาส่วนใหญ่เข้าไปสอนแต่ละกลุ่มๆ ละ 10 นาที ทำให้รู้จุดอ่อนจุดแข็งของเด็กแต่ละคน ครูมักให้เด็กได้เคลื่อนไหวทั้งในคาบและระหว่างคาบ บางโรงเรียนจะแทรกกิจกรรมพลศึกษาระหว่างคาบ บรรยากาศในห้องเรียนมีมุมหนังสือ มุมนั่งล้อมวงฟังครูเล่านิทาน มุมคอมพิวเตอร์ ให้เด็กค้นคว้าโดยไม่แยกชั่วโมงให้เรียน

ในระดับมัธยมศึกษา เด็กมีความพร้อมมากขึ้น ก็จะแบ่งระดับชั้น จัดเป็นชั้นเรียน มีกิจกรรมกลุ่มที่ทุกคนจะทำกิจกรรมเดียวกัน มีห้องเรียนเฉพาะต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องตามวิชาเลือก ห้องสมุด ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการโรงเรียน จะมีส่วนในการสอนด้วยตามสัดส่วน จึงรู้งานวิชาการเป็นอย่างดี

2.4 การประเมินผลและวางแผนปรับปรุง

ในระดับประถมศึกษา ให้ความสำคัญกับการประเมินผลระหว่างเรียนและการประเมินผลงานนักเรียน โดยรวบรวมและจัดแสดงไว้ในห้องเรียนเพื่อให้เด็กได้ภาคภูมิใจในรูปแบบต่างๆ เช่น เย็บรวมเป็นเรื่อง ดัดบนฝาผนังแขวน และจะเปลี่ยนแปลงทุกสัปดาห์ ตามหน่วยการเรียนรู้ใหม่เมื่อเชื่อมโยงการสอนแบบคลัสชันและแบ่งกลุ่มแล้ว ครูจะรู้จักเด็กเป็นรายบุคคลแล้วนำมาปรับปรุงการเรียนได้ตลอดเวลา

ในระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนยังคงประเมินผลเอง ส่วนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีระบบการประเมินจากสำนักงานรับรองคุณวุฒิการศึกษาโดยมีการปรับปรุงเป็นระยะ แต่ก็มีกรอบและเกณฑ์ให้โรงเรียนเป็นผู้ประเมิน ทำให้ลดภาระการสอบระดับชาติลง

3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.1 มีหลักการส่งเสริมให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มความสามารถและส่งเสริมให้เด็กทุกคนประสบความสำเร็จ

3.2 ขั้นตอนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีดังนี้

1) การรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ครูจะรู้จักนักเรียนเป็นอย่างดีจาก อัตราส่วนครูต่อนักเรียน คือ 1: 25 การแบ่งกลุ่มการสอนที่เน้นความสามารถ ได้ใกล้ชิดกับนักเรียน ไม่จำเป็นจะต้องมีการคัดกรองทุกคน แต่จะเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเฉพาะ ซึ่งจะมีเครื่องมือสำหรับการคัดกรองเฉพาะ

2) การช่วยเหลือนักเรียน การช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาจะบูรณาการอยู่ในการสอน เน้นให้เด็กพัฒนาเต็มความสามารถ ใช้วิธีการเชิงบวกให้เด็กภูมิใจในผลงานของตนเอง สร้างวินัยเชิงบวกและการมีกิจกรรมที่หลากหลาย การช่วยเหลือโดยนักวิชาชีพ กรณีที่ค้นพบนั้น ต้องอาศัยนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ และครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานในหลาย ๆ แห่ง

3) การร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน การพบผู้ปกครองมักไม่เป็นทางการ เพราะครูต้องสอน ได้แก่ ช่วงก่อนหรือหลังเลิกเรียน การพบเป็นทางการ ได้แก่ การประชุมผู้ปกครองโดยผู้ปกครองที่เป็นคณะ

กรรมการบริหารโรงเรียน ทำให้รู้สึกมีส่วนร่วมสูง

4) การช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นักวิชาชีพจะปฏิบัติงานในหลายโรงเรียนเชื่อมโยงกับครูที่ปรึกษาที่ทำหน้าที่หลักในการดูแลเพราะมีความใกล้ชิดกับเด็ก

4. ระบบกิจกรรมนักเรียน

ในระดับประถมศึกษาไม่เน้นการแยกเพราะใช้วิธีบูรณาการ เด็กมีกิจกรรมในช่วงเรียนที่หลากหลายอยู่แล้วในระดับมัธยมศึกษา เป็นกิจกรรมในหลักสูตรวิชาเลือกตามความสนใจ ด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ งานช่าง การแสดง ฯลฯ มีกิจกรรมด้านบริการสังคม นักเรียนจะค่อยๆ ค้นพบอัตลักษณ์ของตนเองซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่น มีระบบ “บ้าน” รวมกลุ่มตามแนวตั้ง(ทุกชั้นปี) มีครูรับผิดชอบบ้าน มีกิจกรรมบ้าน แข่งขันระหว่างบ้าน การให้รุ่นพี่ดูแลน้อง

5. ปัจจัยความสำเร็จของสถานศึกษา

ความสำเร็จของการจัดการศึกษามีปัจจัยมาจากการบริหารจัดการที่ดีของสถานศึกษา ได้แก่ มีระบบบริหารที่ดี มีระบบกระจายอำนาจที่ดี มีการจัดทรัพยากรที่เป็นธรรม ครูมีบทบาทชัดเจน มีสัดส่วนเหมาะสม ภารกิจระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาชัดเจน และมีระบบประเมินคุณภาพทุก 3 ปี

การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรม ความสำเร็จทางวัฒนธรรม

นิวซีแลนด์มีนโยบายส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนมีศักยภาพในการจัดการศึกษาที่สามารถรองรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความสามารถในการเรียนรู้ โรงเรียนต้องปลอดภัยทั้งด้านกายภาพ เช่น มีสถานที่สนับสนุนการทำกิจกรรมทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และด้านอารมณ์ เช่น ต้องคอยสอดส่องไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้ง ช่มชู้ นักเรียนที่มาจากต่างถิ่น ต่างวัฒนธรรม โรงเรียนต้องยอมรับและเห็นคุณค่าในความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของนักเรียนแต่ละคน นักเรียนต้องได้รับการส่งเสริมความสามารถและตระหนักถึงศักยภาพและความแตกต่างที่โดดเด่นทางวัฒนธรรม ครูมุ่งความสนใจไปที่การสอน ขณะที่นักเรียนมุ่งความสนใจไปที่การเรียนรู้

ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีความยืดหยุ่นในการพัฒนา สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัย อาคารและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างถูกออกแบบมารองรับนักเรียน ครู เจ้าหน้าที่ และผู้มาเยือนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

โรงเรียนจะมีการทบทวนตนเองเกี่ยวกับความปลอดภัย เพื่อให้มั่นใจว่าเหมาะสำหรับนักเรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ข้อมูลจะถูกเก็บรวบรวมจากเจ้าหน้าที่ นักเรียน และผู้ปกครอง จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์เพื่อดูว่านักเรียนและผู้ปกครองคิดอย่างไรต่อโรงเรียน มีสิ่งใดบ้างที่ยังรู้สึกว่าเป็นจุดเสี่ยง หรือเป็นกำแพงขวางกั้นการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมและความสำเร็จของนักเรียน (Education Review Office, 2016)

การศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive education) เป็นการมอบสิทธิทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียนทุกคน โดยเคารพในความแตกต่างด้านความจำเป็น ความสามารถ และลักษณะพิเศษของแต่ละบุคคล รวมถึงการจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับและเป็นรากฐานความเสมอภาคทางสังคม (UNESCO, 2015) หากมองแบบผิวเผินก็ดูเหมือนน่าจะมีปัญหาด้านความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แต่จากผลวิจัยพบว่าการเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยให้เด็กที่มีความแตกต่างมีพัฒนาการดีกว่า การเรียนแบบแยก สอดคล้องกับมหาวิทยาลัย Concordia ประเทศสหรัฐอเมริกาที่กล่าวว่าการศึกษแบบรวมนอกจากจะช่วยให้นักเรียนผู้ที่มีความแตกต่างมีผลการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการร่วมมือและช่วยเหลือกันเหมือนการทำงานในชีวิตจริง (Concordia, 2016) ที่โรงเรียนในประเทศนิวซีแลนด์การจัดศึกษาแบบรวมถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายต้องปฏิบัติตามดังที่ (Education.govt.nz, 2016)กล่าวไว้ว่า “ประชาชนทุกคนผู้ซึ่งมีความจำเป็นต้องเข้ารับการศึกษแบบพิเศษ (ไม่ว่าจะมีความบกพร่องหรืออะไรก็ตาม) มีสิทธิ์ในการเข้าเรียนและได้รับการศึกษาในโรงเรียนของรัฐเหมือนคนทั่วไป” (Education.govt.nz, 2016) นั้นย่อมแสดงว่า ภายใต้หลักสูตรแห่งชาติ นักเรียนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม หรือมีความบกพร่องทั้งด้านร่างกายและสติปัญญาต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความ

มั่นใจ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนได้ตามความเหมาะสม ในปี 2016 รัฐบาลตั้งเป้าหมายว่า นักเรียน 98% ที่เพิ่งเข้าโรงเรียนจะต้องได้รับการบริการทางศึกษาที่ดีกว่า นักเรียนที่เป็นชาวเมารี (Maori) และแปซิฟิก (Pasifika) จะต้องสำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้น (OECD, 2013)

การประเมินผล

เมื่อห้องเรียนประกอบด้วยผู้เรียนที่หลากหลาย โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสามารถด้านวิชาการและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว นักเรียนเหล่านั้นจะเข้าสู่ภาคแรงงานอย่างเต็มตัว และต้องมีการประสานงานหรือทำงานร่วมกัน ดังนั้นการประเมินสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจึงหลากหลาย มีการประเมินด้านความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่มควบคู่กับการประเมินความสามารถรายบุคคล ครอบคลุมนักเรียนที่มีความแตกต่างทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาและวัฒนธรรม แต่ยังคงมีความเป็นมาตรฐานเหมือนเดิม เช่น อนุญาตให้นักเรียนที่มีทักษะภาษาอังกฤษไม่สูงสามารถนำพจนานุกรมเข้าห้องสอบได้ หรืออาจจะมีการแปลเป็นภาษาถิ่น จัดเตรียมข้อสอบเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความพิการทางสายตา ข้อสอบมีความเป็นกลางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ อนุญาตให้นักเรียนแสดงความสามารถได้หลายวิธีตามความถนัดของแต่ละคน นักเรียนบางคนได้อาจได้รับอนุญาตให้ใช้เวลาทำข้อสอบนานกว่าคนอื่น (Education Reform, 2013)

ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบพัฒนาการของผู้เรียนและนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนเพิ่มจุดแข็งและปิดช่องว่างทางศึกษา (Mahuika & Bishop, 1998) ไม่ใช่เป็นการประเมินเพราะต้องการวัดผลว่านักเรียนคนใดควรได้รับการเลื่อนชั้นให้สูงขึ้นเพียงอย่างเดียว การประเมินจึงมีบทบาทเป็นเสมือนเครื่องมือที่จะทำให้ครูและผู้ปกครองทราบว่านักเรียนมีความก้าวหน้าอย่างไร มีจุดอ่อนอะไรบ้างและจะร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนให้สูงขึ้นได้อย่างไร

การสร้างโรงเรียนที่ปลอดภัยด้านการแสดงออกทางวัฒนธรรม

การสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เต็มไปด้วย

มิตรภาพและความอบอุ่นมีรากฐานมาจากอดีต ตั้งแต่ปี 1840 ซึ่งได้มีการทำสนธิสัญญาร่วมกันระหว่าง ร้อยโท ฮอบสัน (Hobson) ผู้แทนของประเทศอังกฤษกับผู้นำของชาวเมารี ในสนธิสัญญาดังกล่าวมีบทบัญญัติถึงการอยู่ร่วมกันของชนเผ่าเมารีและชาวอังกฤษ ดังนี้ มาตรา มาตราที่ 1 เมารีจะยกอำนาจการปกครองและการบริหารให้อังกฤษ มาตราที่ 2 อังกฤษจะยกอำนาจเหนือดินแดน ป่าไม้ การประมงและแหล่งทรัพยากรอื่นๆ ให้ชาวเมารี และ มาตราที่ 3 ชาวเมารีรับประกันให้ชาวอังกฤษเป็นพลเมืองที่ถูกต้อง (Macfarlane, 2007) หลังจากนั้นจึงพัฒนามาเป็นนโยบายต่างๆ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ชาวเมารีสามารถกำหนดหลักสูตรและการเรียนเพื่อสืบสานภูมิปัญญา วัฒนธรรม ความเชื่อและการปฏิบัติต่างๆ ไม่ให้สูญหาย นอกจากสนธิสัญญาแล้วยังมีการปฏิบัติตามกรอบแนวคิดเรื่องวงล้อการศึกษา (The Education Wheel) เพื่อสร้างพฤติกรรมและผลลัพธ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนชาวเมารี ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

- 1) การสร้างสัมพันธ์ภาพ ครูต้องเรียนรู้และรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ
- 2) ความมุ่งมั่นตั้งใจ การเป็นครูที่มีความสามารถจะต้องพัฒนาทักษะ ขวนขวายหาความรู้ ทำงานด้วยความซื่อตรง มีความสง่างาม
- 3) ความใส่ใจในการอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูเชื่อมต่อกับวัฒนธรรมด้วยความเอื้ออาทร
- 4) ความเป็นเอกภาพและการหลอมรวม โรงเรียนครูและนักเรียนจากต่างวัฒนธรรมยอมรับคุณค่าซึ่งกันและกัน ร่วมกันสร้างสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว
- 5) มีหัวใจที่เปิดกว้าง เอาใจเขามาใส่ใจเรา โรงเรียนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานด้วยความใส่ใจต่อนักเรียนและครู จากปัจจัยที่กล่าวมาทำให้โรงเรียนค่อยพัฒนาตัวเองจนกลายเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียนจากต่างวัฒนธรรมและต่างความสามารถในการเรียนรู้ ซึ่งไม่เฉพาะแค่เพียงนักเรียนที่มีเชื้อสายเมารีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงนักเรียนที่อพยพย้ายถิ่น หรือลี้ภัยตามผู้ปกครอง และนักเรียนที่มาศึกษาต่อในประเทศนิวซีแลนด์ทุกคน

หลักฐานชิ้นหนึ่งที่บ่งบอกว่าโรงเรียนเป็นสถานที่

ปลอดภัยทางวัฒนธรรม สามารถดูได้จากการที่รัฐบาลได้ประกาศให้ภาษาเมารีเป็นภาษากลางอีกหนึ่งภาษา นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ มีการส่งเสริมให้จัดการเรียนแบบสองภาษา คือภาษาอังกฤษกับภาษาเมารี นักเรียนสามารถเลือกเรียนเป็นภาษาเมารีได้ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม (Ministry of Education, 2015)

ระบบการช่วยเหลือและความร่วมมือความร่วมมือจากชุมชน

รัฐบาลนิวซีแลนด์โดยกระทรวงการศึกษาได้มอบอำนาจให้แต่ละสถานศึกษามีอำนาจในการจัดการศึกษา และจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม ชุมชน โดยสถานศึกษาจะแต่งตั้งที่ปรึกษาประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มต่างๆ สหภาพครู องค์กรอาชีพ นักวิชาการ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มวัฒนธรรม ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการดึงภาคสังคมมามีส่วนร่วมในเป็นผู้ขับเคลื่อนการศึกษา ชุมชนจะคอยให้ความช่วยสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ภูมิปัญญา ฯลฯ ส่วนโรงเรียนเองก็เปิดกว้างรับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและความต้องการของชุมชน มีการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีต้องให้ความดูแลเป็น การทำงานกันในลักษณะดังกล่าวทำให้ผู้ปกครองนิยมนำลูกมาเรียนในระดับ Early Childhood มากยิ่งขึ้นเนื่องจากมีความไว้วางใจโรงเรียน และต้องการให้ลูกได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาในห้วงปี 2009-2014 พบว่าจำนวนเรียน Early Childhood เพิ่มขึ้นมากเพิ่มขึ้นทั้งนักเรียนที่มีเชื้อสายเอเชีย เชื้อสายแปซิฟิก เชื้อสายเมารี และอื่นๆ ในโรงเรียนมีความหลากหลายทางภาษาถึง 71 ภาษา (Shuker & Cherrington, 2016)

ความร่วมมือจากหน่วยงาน NZFMC

The New Zealand Federation of Multicultural Councils Inc. (NZFMC) เป็นหน่วยอิสระ ก่อตั้งเมื่อปี 1989 เพื่อเป็นชุมชนชาติพันธุ์ที่อยู่ในประเทศนิวซีแลนด์ ทำหน้าที่หลักในการสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันข้อมูลด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา เชื้อชาติระหว่างกัน นอกจากนั้นยังให้การสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญแก่หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะหน่วยงานราชการและโรงเรียน

ในกรณีที่ครูขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับนักเรียนใหม่จากต่างวัฒนธรรม NZFMC จะเข้ามาให้ความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมที่สำคัญหลายอย่าง เช่น กิจกรรมค่ายเยาวชน 2016 ที่ Wellington จัดประชุมการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ ใน Auckland สรรหาสมาชิกเป็นคณะกรรมการธิการของโรงเรียน จัดฝึกอบรมเรื่อง Peace Education ให้แก่ครู นักเรียน ผู้ปกครอง (Education Reform, 2016)

ความร่วมมือจากรัฐบาล

นอกจากจะให้ชุมชนและองค์กรต่างๆมีบทบาทในการร่วมกันพัฒนาสังคมและการศึกษาให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงแล้ว รัฐบาลเองก็ยื่นมือเข้ามาช่วยเตรียมพลเมืองใหม่ให้พร้อมเข้าสู่ระบบบริการศึกษาด้วย ทุกปีๆ ประเทศนิวซีแลนด์จะรับผู้ลี้ภัยประมาณ 750 คน ผ่านทางสหประชาชาติ ซึ่งมีความหลากหลายทางเชื้อชาติมาก เช่น อัฟกานิสถาน โคลัมเบีย เอธิโอเปีย อิรัก พม่า โซมาเลีย ชีเรีย ฯลฯ รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการจะจัดทำคู่มือผู้ลี้ภัยสำหรับโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการศึกษา คู่มือประกอบด้วยส่วนต่างๆ เช่น การต้อนรับนักเรียน การสมัครเรียน การวางแผนและจัดโปรแกรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ การเรียนแบบสองภาษา การเดินทางไปเรียน ฯลฯ โดยมีที่ปรึกษาอาวุโสด้านผู้ลี้ภัยและผู้อพยพคอยที่เป็นเจ้าหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ มีสำนักงานอยู่ที่ Christchurch, Wellington, Hamilton และ Auckland คอยให้คำแนะนำและสนับสนุนผู้เชี่ยวชาญ ผู้อพยพหรือผู้ลี้ภัยที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่จะได้รับสิทธิในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับเรียนพิเศษด้านภาษา จำนวนเงินตามระดับชั้นที่กำลังศึกษาและประเภทของการย้ายถิ่น เช่น นักเรียนที่มาจากครอบครัวผู้อพยพ หากกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาจะได้รับ 850 เหรียญต่อปี ระดับมัธยมศึกษาได้รับ 1,500 เหรียญต่อปี แต่ถ้ามาจากครอบครัวผู้ลี้ภัย หากกำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาจะได้รับ 1,250 เหรียญต่อปี ระดับมัธยมศึกษาได้รับ 1,900 เหรียญต่อปี (Education.govt.nz, 2016)

จะเห็นว่ารัฐบาลนิวซีแลนด์มีส่วนสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาหลักสูตร กำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน และเตรียมความพร้อมนักเรียนเข้าสู่ระบบการศึกษา เพื่อให้พลเมืองไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา

หรือมีความบกพร่องใดๆก็ตามมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันทุกคน

ความสำเร็จของการจัดการศึกษา

ในขณะที่หลายประเทศมีความกังวลเกี่ยวกับความสงบสุขของสังคม ที่มีประชาชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก แต่รัฐบาลนิวซีแลนด์กลับมองว่านี่คือโอกาสทางเศรษฐกิจในการสร้างรายได้เข้าประเทศ จึงมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีอาวุธทางปัญญา ผลผลิตสินค้ากลับไปขายยังประเทศที่อพยพมา เนื่องจากคนเหล่านั้นทราบความต้องการ เข้าใจวัฒนธรรมและภาษาเป็นอย่างดี นอกจากการผลิตสินค้าแล้วนิวซีแลนด์ยังมองการศึกษาเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้เข้าประเทศอีกทางหนึ่ง จึงได้ร่วมมือกับสถานศึกษาต่างๆ พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รองรับนักศึกษาจากต่างชาติ มีการรณรงค์โดยชูประเด็น เรียน (Learn) อาศัย (live) ทำงาน (work) เพื่อดึงดูดนักเรียนจากต่างประเทศ จากสถิติในปี 2014 มีนักเรียนต่างชาติถึง 103,321 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวจีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไทย ซาอุดีอาระเบีย เยอรมัน บราซิล ฝรั่งเศส และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ ก่อให้รายได้เข้าประเทศถึง 883.8 ล้านดอลลาร์ นิวซีแลนด์ (Education.govt.nz, 2016a) ในด้านความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคม เราแทบจะไม่เคยได้ยินข่าวการประท้วงของประชาชนหรือการก่อการร้ายเลย ในทางตรงกันข้ามเรามากจะได้ยินข่าวเกี่ยวกับความร่วมมือใจของภาคประชาชน ในการช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ เป็นสวรรค์ของทุกคน โดยที่ความสำเร็จด้านการจัดการศึกษาก็ปรากฏให้เห็นชัดเจนจากผลทดสอบของ PISA ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สรุป

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในระบบการศึกษาได้กลายเป็นสิ่งที่น่าศึกษาในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบโดยตรงกับผู้เรียน สภาพแวดล้อมและการจัดการศึกษา ซึ่งต่อมาได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการทำงานในโลกของความหลากหลายของการ

เรียนรู้ ดังนั้นวิธีการที่เราจะสามารถปรับเปลี่ยนสถาบันการศึกษาที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลายได้ จึงเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์ (Hiroko, 2016)

จากการศึกษาจะพบว่า การจัดการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์นั้นเอื้อต่อความหลากหลายของผู้เรียน ตั้งแต่ระบบบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล ซึ่งเห็นว่าครบทั้งระบบ สำหรับประเทศไทย ภาครัฐรวมทั้งสถานศึกษาเองก็มองว่า นักเรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่แตกต่างกันไป และทุกคนต่างต้องการความสุขในการเรียนรู้ แต่ในขณะนี้สถานศึกษาไทยยังให้ความสำคัญกับการที่นักเรียนเรียนไปเพื่อความโดดเด่นเรื่องวิชาการ เพื่อผลคะแนนสอบระดับชาติ หรือเพื่อเศรษฐกิจของประเทศ เป็นต้น ซึ่งมุมมองเหล่านี้ส่งเสริมให้นักเรียนมุ่งเน้นไปที่การเรียนให้ได้คะแนน

ดี มากกว่าการเรียนรู้ที่เป็นไปตามความสนใจความถนัดหรือความเป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น ภาครัฐรวมถึงสถานศึกษาจึงควรส่งเสริมแนวคิด การศึกษาที่มุ่งเน้นให้เห็นว่านักเรียนแต่ละคนมีความสามารถหลากหลาย มีความเป็นอัจฉริยะบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งควรจะได้รับ การสนับสนุนแตกต่างกันไป สถานศึกษาของไทยหลายๆ แห่ง ก็มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ฯลฯ การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ก็ด้วยการนำแบบอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้ โดยเพิ่มความยืดหยุ่นของหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งสถานศึกษาควรต้องมีการเปิดกว้างแสดงให้ เห็นถึงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อความเป็นมนุษย์ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข และเพื่อดึงศักยภาพของนักเรียนมาสร้างสรรค์พัฒนาประเทศต่อไป

References

- Education.govt.nz. (2016). *Education in New Zealand*. Retrieved from <http://www.education.govt.nz/home/education-in-nz>
- Education Reform. (2016). *Multicultural education*. Retrieved from <http://edglossary.org/multicultural-education/>
- Hiroko, A. (2016). *Creating multicultural change on campus*. Retrieved from <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2005615X.2016.1241622>
- Macfarlane, A., Glynn, T., Cavanagh, T., & Bateman. (2007). Creating cultural for Maori students. *The Australia Journals of Indigenous Education*, 36(1), 66-66.
- Mahuika, R., & Bishop, R. (1998). *Issue of culture and assessment in New Zealand education pertaining to Maori students*. Waikato: University of Waikato.
- Ministry of Education. (2015). *Introduction to the New Zealand education system*. Retrieved from <http://www.gelpnz2015.org/assets/Introduction%20to%20the%20New%20Zealand%20Education%20System%20Overview-v7%20Web.pdf>
- Ministry of Education. (2016). *New Zealand education system: Overview*. Retrieved from <http://www.education.govt.nz/assets/Uploads/NZ-Education-System-Overview-publication-web-format.pdf>

- OECD. (2013). *Education policy outlook: New Zealand*. Retrieved from http://www.oecd.org/education/EDUCATION%20POLICY%20OUTLOOK%20NEW%20ZEALAND_EN.pdf
- Shuker, M. J., & Cherrington, S. (2016). Diversity in New Zealand early childhood education: Challenges and opportunities. *International Journal of Early Years Education*, 24(2), 1-16.
- Soumitra, D., et al. (2016). *The Global innovation index 2016: Winning with global innovation*. Retrieved from <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report>
- Thai International Education Consultants Association (TIECA). (2016). *Education system and course*. Retrieved from http://www.nzstudyth.com/index.php?q=Education_System_Course&to=New_Zealand_Education_System

กลยุทธ์การจัดการกิจกรรมพิเศษ Event Marketing Strategy

วิภาคนันท์ นิมิตรพันธ์

Wibhakchanat Nimitphanj

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Faculty of Communication Arts, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงและไม่หยุดนิ่ง พฤติกรรมของผู้บริโภคย่อมเปลี่ยนแปลงและเดินทางอย่างรวดเร็ว กิจกรรมทางการตลาดจึงมีความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา นักการตลาดยุคปัจจุบันจึงต้องปรับตัวเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด อยู่เสมอ เนื่องจากต้องมีความพร้อมในการเข้าถึงผู้บริโภคที่มีความแตกต่างทั้งรสนิยม กิจกรรม และการเปิดรับสื่อ การใช้สื่อและกิจกรรมพิเศษทำให้ผู้บริโภคได้มีโอกาสทดลองใช้สินค้า ได้สัมผัสสินค้าอย่างใกล้ชิด รวมถึงช่วยสร้างความรู้จัก ความประทับใจให้เกิดขึ้นกับตราสินค้าได้เป็นอย่างดี แต่การจัดสื่อและกิจกรรมพิเศษให้มีความน่าสนใจและเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย บทความนี้จึงเป็นบทความที่ให้ความรู้แก่นักการตลาดและนักจัดกิจกรรม รวมถึงองค์กรต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์ และทำให้การตลาดเชิงกิจกรรมได้รับความสนใจจนเป็นที่กล่าวขาน

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมพิเศษ, การจัดแสดงสินค้า, การสื่อสารการตลาด

Abstract

According to our unstoppable world, consumer behavior has changed and developed rapidly while event marketing has changed continuously. The marketing experts have constantly adjusted their strategies to deal with different target groups, separated by trends, activities and media. Event marketing can penetrate the target groups to meet their real demands because the customers have the opportunity to touch, perceive and feel impressed with the products. However, it is not easy to organize interesting event marketing presentations. This research is aimed to study the strategies that enhance popularity of event marketing so that it can consequential and enduring. This study would benefit the marketing experts, organizers and other organizations.

Keywords: event marketing, exhibition organizing, marketing communication

บทนำ

ท่ามกลางการแข่งขันในทางธุรกิจ นักการตลาดต่างต้องมีความพร้อมที่จะรับมือกับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงด้วยการมองหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ และสามารถสื่อสารให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้ การจัดกิจกรรมพิเศษนับเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญสำหรับองค์กรในยุคปัจจุบัน เพราะนอกจากจะใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์สินค้าและตราสินค้าแล้ว ยังสามารถกระตุ้นความสนใจ สร้างกระแส เพิ่มยอดขาย และยังเป็นการรักษากลุ่มลูกค้าเก่าได้เป็นอย่างดีด้วย

Kotler (1997) ได้ให้ความหมายของ กิจกรรมพิเศษ (event marketing) ว่าหมายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการออกแบบเพื่อสื่อสารข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ อาจอยู่ในรูปของการจัดสัมมนา นิทรรศการ การประกวด งานเปิดตัวสินค้า หรืองาน CRM

นอกจากนี้ เกรียงไกร กาญจนาโกสิน (2555) ยังให้ความหมายว่า กิจกรรมพิเศษเป็นเครื่องมือทางการตลาดในรูปแบบกิจกรรมที่แต่ละองค์กรหรือผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อดึงดูดลูกค้ากลุ่มเป้าหมายให้มีประสบการณ์ตรงกับสินค้าและองค์กร รวมถึงสามารถสร้างยอดขาย สร้างภาพลักษณ์ เพิ่มความน่าสนใจ ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายสามารถจดจำประสบการณ์นั้นได้ทันที

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมพิเศษ ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรม แต่เป็นเครื่องมือที่จะสื่อสารอัตลักษณ์ของตราสินค้าและองค์กรไปสู่ความต้องการของลูกค้า โดยไม่มีรูปแบบที่ตายตัว แต่มีขอบเขต รูปแบบ และทิศทางที่สอดคล้องกับกรอบวัตถุประสงค์และความต้องการของทั้งองค์กรและผู้บริโภค ซึ่งเป็นแบบที่จับต้องได้ วัดหรือประเมินผลได้ และขายได้ รวมทั้งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร สินค้า หรือบริการได้

ประเภทของการจัดงานกิจกรรมพิเศษ

หากแบ่งประเภทของการจัดกิจกรรมพิเศษตามประเภทของการจัดงานที่แยกตามกลุ่มเป้าหมาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2554)

1. การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อผู้ประกอบการ (Business-to-Business--B2B) เป็นการจัดกิจกรรมพิเศษ

ของผู้ผลิตสินค้าหรือเจ้าของสินค้าหรือบริการโดยตรง ส่วนผู้ซื้อจะเป็นเพียงผู้ประกอบการเท่านั้น เช่น งาน Metalex ซึ่งเป็นงานแสดงเครื่องจักรหลากหลายแบรนด์ เป็นเวทีเปิดตัวนวัตกรรมใหม่ มีการเจรจาซื้อขายสินค้าทั้งจากประเทศไทยและนานาชาติ ผู้เข้าชมงานเป็นกลุ่มวิศวกร ผู้จัดการโรงงานอุตสาหกรรม หรือเจ้าของกิจการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องจักร เป็นต้น

2. การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อผู้บริโภค (Business-to-Customer--B2C) เป็นการจัดกิจกรรมพิเศษที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงานได้เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการตลาดของอุตสาหกรรมด้านอุปโภคบริโภค ผู้จัดงานแสดงสินค้าอาจเป็นผู้ค้าปลีกหรือผู้ผลิตที่มุ่งเน้นการนำเสนอสินค้าให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคคนสุดท้าย เช่น งานไทยเที่ยวไทย เป็นการจัดงานแสดงสินค้าที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงานเพื่อขยายโอกาสทางการตลาดของอุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว ผู้จัดงานแสดงสินค้าอาจเป็นบริษัทที่ขายสินค้าเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือการบริการด้านการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการนำเสนอสินค้าและบริการให้ผู้บริโภคเลือกใช้บริการ เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อผู้ประกอบการและผู้บริโภค เป็นการจัดแสดงสินค้าที่จัดเป็นผู้ผลิตโดยตรงหรือตัวแทนจำหน่าย เพื่อให้ผู้ซื้อทั้ง 2 กลุ่ม เข้าร่วมงาน โดยมักแบ่งเป็น 2 ระยะเวลาจัดงาน คือ กลุ่มที่ติดต่อซื้อขายระหว่างธุรกิจ (trade day) และกลุ่มประชาชนทั่วไป (public day) เช่น งานแสดงสินค้า Thailand International Furniture Fair ที่จัดงานแสดงสินค้าเฟอร์นิเจอร์และของตกแต่ง ซึ่งแบ่งงานออกเป็น 2 ช่วงเพื่อตอบรับกับความต้องการของผู้ประกอบการและผู้บริโภค เป็นต้น

บทบาทและความสำคัญของกิจกรรมพิเศษ

กิจกรรมพิเศษนับเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง ซึ่งเหตุผลสำคัญคือ การโฆษณาผ่านสื่อมวลชนอื่นๆ มีราคาสูงขึ้น อีกทั้งยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มลูกค้าหลักขององค์กรได้เท่าที่ควร การวัดผลเพื่อตรวจสอบว่าสื่ออื่นๆ สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคหลักหรือไม่ก็สามารถทำได้ยาก ด้วยเหตุนี้การการตลาดจึงต้องหาวิธีสื่อสารสินค้าหรือบริการที่มีประสิทธิภาพและสามารถเข้าถึง

กลุ่มผู้บริโภคหลักและคัมค่างบประมาณที่เสียไปให้มากที่สุด ดังเช่นคำกล่าวของ Kotler (1997) อาจารย์ด้านการตลาดระดับโลก ที่ได้บรรยายแนวคิดในหัวข้อ “Marketing Thailand” ซึ่งจัดขึ้นโดยหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ว่า “การโฆษณาที่ใช้สื่อมวลชนหลัก ต่อไปจะไม่ได้ผลในการสร้างยอดขายมากนัก คือ อาจได้ผลเพียงร้อยละ 30-40 เท่านั้น ส่วนที่เหลือจะเป็นการสูญเสีย แต่การทำโฆษณาที่เฉพาะเจาะจงจะมีความสำคัญมากขึ้น” (แบรนดเจจ, 2544)

ในการจัดกิจกรรมพิเศษ หากมีการวางแผนการใช้สื่อที่ดีควบคู่กับการสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจ จะสามารถสร้างการรับรู้ในตัวสินค้าหรือบริการได้ไม่น้อยกว่าการนำเสนอผ่านสื่อมวลชนหลักต่างๆ รวมทั้งสามารถทำให้สื่อมวลชนเลือกนำเสนอข่าวในแง่มุมต่างๆ ได้ทั้งก่อนหน้าการจัดกิจกรรม ระหว่างการจัดกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรม ส่งผลทำให้มีการนำเสนอข่าวได้อย่างต่อเนื่อง และสร้างความจดจำได้ดีกว่าการใช้สื่อหลักที่หากต้องการสร้างความต่อเนื่องอาจจะต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง

และอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมพิเศษได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว คือ กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายในยุคใหม่ล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้น ทั้งในเรื่องของรสนิยม ความชอบ กิจกรรมที่สนใจ รวมถึงมีพฤติกรรมหลีกเลี่ยงโฆษณา (Harvey, 2001) เพราะในแต่ละวันผู้บริโภคมักได้รับข่าวสารจำนวนมาก โดยพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงโฆษณาก็คือเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งในการลดปริมาณข้อมูล (Assael, 2004) ส่งผลให้การเลือกใช้สื่อหลักอาจไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มหลักได้อย่างตรงจุด ดังนั้น การจัดกิจกรรมพิเศษจึงเข้ามาทำหน้าที่ในการเจาะกลุ่มลูกค้าได้เป็นอย่างดี สามารถสนองตอบความต้องการได้อย่างแท้จริง ถึงแม้ว่าจะเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้จำนวนน้อย แต่ล้วนเป็นกลุ่มผู้บริโภคหลักที่แท้จริงซึ่งย่อมเพิ่มโอกาสในการขายได้มากกว่า

อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมพิเศษให้เกิดเป็นกระแส และสามารถเรียกร้องความสนใจได้ก็ไม่ใช่เรื่องง่าย นักการตลาดจึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงกลยุทธ์ในการสร้างความน่าสนใจเพื่อให้กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความแตกต่างโดดเด่น และกลายเป็นที่กล่าวขาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การจัดกิจกรรมพิเศษในแต่ละประเภทอาจจะมีเนื้อหา รูปแบบ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป แต่การจัดกิจกรรมพิเศษให้ประสบความสำเร็จนั้นจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมือนกัน 5 ข้อ ดังนี้ (แสงสุริยา วรหาคำ, 2551)

1. การวางกลยุทธ์ นับเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุดก่อนที่จะลงมือปฏิบัติในงานทุกประเภท สามารถส่งผลให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในแต่ละงานได้ การวางแผนที่ดีจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพ ซึ่งคำถามที่ใช้เป็นพื้นฐานการวางแผนทั่วไป มี 6 ประการ ได้แก่

1.1 ประเภทของงาน (what) เช่น งานแสดงสินค้า ประกวด นิทรรศการ งานแสดงเทคโนโลยี เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการจัดงาน (why) กำหนดจุดมุ่งหมายของงานที่จะจัด เน้นความสำคัญในการจัดงานว่าจัดเพื่ออะไร เช่น ส่งเสริมการท่องเที่ยว ต่อยอดธุรกิจแสดงโชว์ภาพถ่าย เป็นต้น

1.3 สถานที่ (where) การจัดงานควรคำนึงถึงสถานที่ ความสะดวกสบายในการเดินทาง ห่างไกลชุมชนหรือไม่ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

1.4 ระยะเวลา (when) จัดขึ้นเมื่อไร ช่วงเวลาไหน

1.5 กลุ่มเป้าหมาย (who) กลุ่มเป้าหมายหลักคือใคร และจะได้รับประโยชน์อะไรจากการจัดงานครั้งนี้

1.6 วิธีการจัดงาน (how) เป็นคำถามสุดท้ายที่สำคัญที่สุดก่อนไปสู่ขั้นของการลงมือปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ซึ่งควรบูรณาการทั้งปฏิบัติและทฤษฎี ตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นดำเนินการเข้าด้วยกัน เพื่อความมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมพิเศษให้ได้ผลที่ดีต้องทำให้เกิดผล เช่น ทำให้เกิดการเผยแพร่ในสื่อต่างๆ โดยไม่เสียเงิน ทั้งนี้กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจมีจุดให้สื่อมวลชนต้องการนำเสนอ ทำให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เนื่องจากสามารถเลือกกิจกรรมที่อยู่ในความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย และสร้างโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้รู้จักองค์กร รู้จักสินค้ามากขึ้น เป็นการเชื่อมโยงกลุ่มเป้าหมายเข้ากับสินค้าหรือ

บริการให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ เป็นต้น (ปฐมพร เนตินันท์, 2554)

2. ขั้นปฏิบัติการ เป็นการลงมือปฏิบัติจากแผนที่ได้วางไว้ ประกอบด้วย

2.1 การออกแบบ ถือเป็นหัวใจหลักของการจัดงานแสดงสินค้า เพราะเป็นสิ่งที่กระตุ้นความน่าสนใจของงาน ดึงดูดให้ผู้คนเข้าไปชมงานอย่างมีความหมาย การออกแบบจะมีทั้งออกแบบโครงสร้าง ออกแบบเพื่อการตกแต่ง ออกแบบสื่อ 2 มิติ ออกแบบสื่อ 3 มิติ ออกแบบสื่อผสม สื่อมัลติมีเดีย สื่อกิจกรรม ซึ่งการออกแบบจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายศิลปกรรม วิศวกร สถาปนิก ฝ่ายช่าง ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายการตลาด เป็นต้น

2.2 การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์จัดสถานที่ แสง สี เสียง เพื่อการแสดง โสตทัศนวัสดุ เป็นต้น

2.3 การลงมือติดตั้ง ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนวันงานจริง

2.4 การควบคุมความปลอดภัย เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ชมได้รับอันตรายใดๆ จากการเข้าชมงาน โดยเฉพาะอุบัติเหตุจากการติดตั้งวัสดุอุปกรณ์ อุบัติเหตุจากการสาธิตหรือการแสดง อุบัติเหตุจากการจราจรภายในงาน

3. ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ เป็นการนำเครื่องมือการตลาดอื่นๆ มาประยุกต์ร่วมกัน การโฆษณา เพื่อเชิญชวนหรือชักจูง การประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ประชาชนทราบ ซึ่งในการประชาสัมพันธ์นั้นควรดำเนินการล่วงหน้าก่อนวันงานอย่างน้อยประมาณ 1 เดือน และถ้าเป็นการจัดกิจกรรมพิเศษขนาดใหญ่มากควรมีการดำเนินงานล่วงหน้าให้นานกว่านี้ โดยเลือกใช้สื่อและวิธีการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย เช่น ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นภาพ สติกเกอร์ การส่งบัตรเชิญ จดหมายเชิญไปยังผู้บริโภคโดยตรง เป็นต้น

4. ขั้นตอนการนำเสนอ เป็นการนำเสนอเนื้อหาข้อมูลให้ผู้ชมได้รับรู้ ได้ทดลอง หรือเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ ซึ่งรูปแบบการนำเสนองานย่อมมีความหลากหลายกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดงาน เช่น การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การบรรยาย การสาธิต การ

ประกวดแข่งขัน กิจกรรมเพื่อความบันเทิง เป็นต้น

5. การประเมินผลและสรุป การประเมินผลในการจัดกิจกรรมพิเศษสามารถทำได้หลายมิติ ดังนี้

5.1 Hit Objective ทุกกิจกรรมที่จัดต้องตั้งวัตถุประสงค์ วิธีการประเมินผลกิจกรรมอย่างแรก คือ การจัดกิจกรรมพิเศษตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น ต้องการสร้างยอดขาย หลังจากการจัดงานสามารถสร้างยอดขายได้ตามเป้าที่กำหนดหรือไม่ หรือถ้าต้องการสื่อสารอะไร ออกไปยังกลุ่มเป้าหมาย Message ที่กำหนดไว้ได้ถูกต้อง หรือสื่อสารถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากน้อยเพียงไร เป็นต้น

5.2 Participant เป็นการประเมินผลผู้ร่วมงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ วัดจากจำนวนและคุณภาพของผู้เข้าร่วมงาน เช่น ตั้งเป้าคนมาร่วมงานไว้เท่าไร รวมถึงกำหนดคุณสมบัติที่เราต้องการ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ หรือรายได้ ว่าเป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือไม่ เป็นต้น

5.3 Media Coverage ภาพข่าวกิจกรรม กิจกรรมพิเศษที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ที่มีการนำไป Air Time มาทำการประเมินผลหรือคำนวณค่าใช้จ่าย ว่าหากมีการซื้อพื้นที่สื่อจะต้องใช้งบประมาณเท่าไร

5.4 Communication กิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นสามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่ต้องการบอกกลุ่มเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใด

การประเมินผลการจัดงานทำให้ได้เรียนรู้สิ่งที่ทำว่ามีผลต่อผู้เข้าร่วมงานมากน้อยเพียงใด ทำให้เรียนรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย และทำให้รับรู้ว่าการดำเนินงานในครั้งนี้มีส่วนใดที่ขาดตกบกพร่อง โดยนำผลประเมินนี้ไปพัฒนารูปแบบงานทั้งในรูปแบบที่เคยดำเนินการไปแล้ว หรือพัฒนาไปสู่การสร้างสรรครูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กลยุทธ์การจัดกิจกรรมพิเศษ

ความสำเร็จในการทำการตลาดเชิงกิจกรรมที่สำคัญ คือ การวางกลยุทธ์ การจัดกิจกรรมให้มีความพร้อมและตรงตามที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์หรือวางกลยุทธ์ไว้ ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ โดยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมพิเศษมีดังนี้ (เกรียงไกร กาญจนะโกศล, 2555)

1. สถานการณ์ทางการตลาด (market situation) คือ การวิเคราะห์สินค้าว่าอยู่ในตำแหน่งใด การตลาดภาพรวมเป็นเช่นไร เป็นผู้ครองส่วนแบ่งทางการตลาดหรือไม่ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะช่วยบอกได้ว่าควรใช้กิจกรรมพิเศษประเภทใด

2. สถานการณ์ของตราสินค้า (brand situation) คือ การวิเคราะห์ศักยภาพของตราสินค้า โดยศึกษาว่าตราสินค้านั้นมีพลังสามารถดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายหรือสื่อมวลชนได้หรือไม่ หากตราสินค้าที่ยังไม่มีพลังในการดึงดูดมากพอ ควรเลือกสถานที่ที่จัดกิจกรรมพิเศษให้ประชาชนพบเห็นได้ง่ายและมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมภายในงาน หรืออีกแนวทางหนึ่งคือการใช้ผู้มีชื่อเสียงเป็นแม่เหล็กเพิ่มพลังดึงดูดให้คนมาร่วมงานได้เช่นกัน

3. แนวทางของกิจกรรม (event platform) คือ การวางทิศทางของกิจกรรม รวมถึงคุณค่าและการสะท้อนถึงวัฒนธรรมขององค์กร เช่น สินค้าของผงซึกฟอกบรีส จะเน้นการใช้กิจกรรมกลางแจ้งเป็นหลัก มีหัวข้อของการจัดกิจกรรม คือ เปิดโลกแห่งการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนของเด็กๆ เป็นต้น

4. คู่แข่งทางการแข่งขัน (competitor) คือ การสำรวจกิจกรรมที่เกิดขึ้นในระยะเวลา 1-2 ปีที่ผ่านมา รวมถึงกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นในเร็วๆ นี้ ว่ามีกิจกรรมรูปแบบใดบ้าง และที่ขาดไม่ได้เลยคือ การจัดกิจกรรมของคู่แข่งทางธุรกิจ เพื่อที่องค์กรจะได้วางแผนปรับเปลี่ยนหรือพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้มีความสดใหม่ ทันสมัย และไม่เหมือนใคร

5. ข้อมูลลูกค้าเชิงลึก (consumer insight) คือ การที่พฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ นักการตลาดจำเป็นต้องทำการสำรวจข้อมูลเพื่อให้รู้จักความต้องการของผู้บริโภค โดยวิเคราะห์ถึงวิถีชีวิต ความชื่นชอบ ความนิยม หรือกิจกรรม เพื่อนำมาคิดสร้างสรรค์กิจกรรมพิเศษในสิ่งที่กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายชอบและสนใจอย่างแท้จริง

6. การสื่อสารการตลาด (marketing communication) คือ การนำเครื่องมือทางการตลาดอื่นๆ มาช่วยสนับสนุนและต่อยอดถึงคุณภาพขององค์กร สินค้าและบริการ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นส่วนช่วยดึงดูดความสนใจและเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้มากขึ้น

การใช้การตลาดเชิงกิจกรรมเพื่อเจาะกลุ่มลูกค้า นับวันจะแพร่หลายมากขึ้น ปัญหาสำคัญคือการทำให้งิจกรรมนั้นๆ น่าประทับใจและเป็นข่าวได้ เพราะถึงแม้ว่ากิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นนั้นจะใช้งบประมาณจำนวนมากก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ยืนยันว่าจะได้รับความสนใจจากกลุ่มเป้าหมายหรือสื่อมวลชน (สุนิสา ประวิชัย, 2555)

ดังนั้นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จควรประกอบไปด้วยแนวคิดหลัก 5 ประการ คือ (เกรียงไกร กาญจนโกคิน, 2555)

1. ครั้งแรก (the first) คือ การจัดกิจกรรมพิเศษในรูปแบบที่ยังไม่เคยมีใครจัดทำมาก่อน เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในเมืองไทยหรือเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่ไม่เคยมีใครเห็นมาก่อน โดยมีการนำเสนอจุดแปลกใหม่มาใช้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เข้าร่วมงาน

2. แตกต่าง (different) คือ การสร้างสรรค์กิจกรรมบนความคิดที่พลิกแพลงแตกต่างจากสิ่งที่เคยเกิดขึ้นแล้ว เช่น การประกวดนางงาม ไม่จำเป็นต้องหุ่นดีเสมอไป จึงจัดเป็นการประกวดธิดาช้างขึ้น เป็นต้น

3. ที่สุด (the most) คือ การจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ โดยใช้จุดเด่นในเรื่องของความเป็น “ที่สุด” ไม่ว่าจะเป็นเก่าที่สุด เล็กที่สุด ใหญ่ที่สุด ซึ่งสำหรับในประเทศไทยการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้มักได้รับความนิยมจากสื่อมวลชนในการเขียนหรือรายงานข่าว อีกทั้งยังได้ลงบันทึกความเป็นที่สุดอีกมากมาย เช่น การประกวดนางงามไทยที่เคยดีที่สุด เดอะเลิฟลูกบอลได้นานที่สุด ทำขนมไหว้พระจันทร์ที่ใหญ่ที่สุด เป็นต้น

4. ความตื่นเต้นเร้าใจ (excitement) คือ กิจกรรมที่มีการแสดงผาดโผนเป็นจุดเด่น แต่อย่างไรก็ตามควรคำนึงถึงความปลอดภัยและผลกระทบที่จะตามมาด้วย เนื่องจากอุบัติเหตุเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ หากเกิดขึ้นสิ่งที่ตามมาคือผลเสียต่อชื่อเสียงขององค์กร

5. ความมีชื่อเสียง (famous) คือ การดึงผู้มีชื่อเสียงมาร่วมงาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ใช้อย่างแพร่หลาย เช่น การนำนักแสดง นักร้อง หรือผู้มีชื่อเสียงมาร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น ซึ่งจะทำให้ประชาชนรวมถึงสื่อมวลชนให้ความสนใจและพร้อมจะมาร่วมงานด้วยเป็นจำนวนมาก

สร้างกิจกรรมพิเศษให้มีคุณค่า น่าจดจำ

กิจกรรมที่ดีต้องสร้างคุณค่าและเป็นที่น่าจดจำให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน ดังนั้น การสร้างสรรค์กิจกรรมพิเศษแต่ละครั้งต้องมีเอกลักษณ์ รวมทั้งสะท้อนภาพลักษณ์ขององค์กร สินค้า หรือบริการ พร้อมทั้งสร้างการจดจำองค์กรได้เป็นอย่างดี ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมพิเศษ “ปั่นเพื่อแม่” หรือ Bike for Mom” ซึ่งเป็นกิจกรรมปั่นจักรยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 เนื่องในโอกาสสมทวงฉลองเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม 2558 โดยกิจกรรมเปิดให้พนักงานทุกคนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมปั่นจักรยานเฉลิมพระเกียรติอย่างทั่วถึง และเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติที่จะร่วมกันจัดกิจกรรมถวายพระพร อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว นับเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า น่าจดจำ และต้องจารึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์

อีกหนึ่งกิจกรรมที่มีความโดดเด่น และสร้างภาพจดจำให้แก่ผู้เข้าร่วมงาน รวมถึงมีเอกลักษณ์ขององค์กรที่น่าประทับใจ คือ งานราชดำเนิน เรดบูลล์ แบงก์ค็อก 2010 ซึ่งจัดขึ้นโดยบริษัท กระจ่างแดง จำกัด เนื่องในโอกาสสมทวงฉลองเฉลิมพระชนมพรรษา 83 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และเป็นการรำลึกถึงพระปรีชาของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าฟิโรนพงศ์ภาณุเดช หรือพระองค์พี่ระ นักแข่งรถฟอร์มูล่าวันชาวไทย โดยทีมงานเรดบูลล์ มาติดตั้งโรงรถเหมือนกับพิทในสนามแข่งที่บริเวณภูเขาทอง ในวันที่ 18 ธันวาคม 2553 ทั้งนี้มีประชาชนให้

ความสนใจเข้าชมกิจกรรมพิเศษเป็นจำนวนมาก

สรุป

ในปัจจุบันกิจกรรมพิเศษได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการที่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกันทั้งรสนิยม กิจกรรม ความชื่นชอบ และวิธีการเปิดรับสื่อต่างๆ อีกทั้งการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนหลักมีราคาแพงขึ้น รวมทั้งยังเผยแพร่ไปสู่ประชาชนจำนวนมากแต่แท้จริงแล้วอาจไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายหลักขององค์กร สินค้า หรือบริการ การจัดกิจกรรมพิเศษจึงเข้ามามีบทบาทและช่วยเจาะกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเพื่อสนองความต้องการได้อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมที่ดี มีความน่าสนใจ และมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ย่อมสามารถสร้างความน่าจดจำให้แก่ผู้เข้าร่วมงานได้ ซึ่งการสร้างสรรค์กิจกรรมพิเศษแต่ละครั้งจำเป็นต้องมีเอกลักษณ์ รวมถึงสามารถสะท้อนภาพลักษณ์ขององค์กร สินค้า และบริการได้เป็นอย่างดี หากแต่การจัดกิจกรรมพิเศษให้มีประสิทธิภาพสูงสุดอาจไม่ใช่เพียงเพื่อให้สอดคล้องกับรสนิยมหรือความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเพียงเท่านั้น แต่มีจุดประสงค์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทำอย่างไรให้กิจกรรมพิเศษนั้นน่าประทับใจ และเป็นข่าวได้ เพื่อผลในการประชาสัมพันธ์ นำเสนอกิจกรรมนั้นออกมาเป็นข่าวได้ ทั้งนี้การตลาดจึงควรกำหนดกลยุทธ์การจัดทำการตลาดเชิงกิจกรรมให้น่าสนใจและประทับใจประชาชนรวมถึงสื่อมวลชนให้มากที่สุด

References

- Assael, H. (2004). *Consumer behavior: A strategic approach*. Boston, Ma: Houghton Mifflin.
- Brandage. (2001). *Marketing era of post-terrorist*. Retrieved from <http://www.brandage.com/Modules/DesktopModules/Article/ArticleDetail.aspx?tabID=2&ArticleID=2479&ModuleID=21&GroupID=811> (in Thai)
- Harvey, B. (2001). Measuring the effects of sponsorships. *Journal of Advertising Research*, 41(1), 59-65.

- Jittangwattana, B. (2011). *MICE business Thailand international conference & expo*. Bangkok. n.p. (in Thai)
- Kanjanapokin, K. (2012). *Event marketing*. Bangkok: Bangkok Business. (in Thai)
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning, implementation and control* (9th ed.). New Gerrey: Prentice-Hall.
- Natinun P. (2011). The synthesis of branding process & strategic branding. *BU Executive Journal*, 31(2), 36-50. (in Thai)
- Pravichai S. (2012). Managing issues for news. *BU Executive Journal*, 31(4), 151-156. (in Thai)
- Warakhum, S. (2008). *Event and exhibition design*. Retrieved from <http://hnung5.blogspot.com/> (in Thai)

Political Struggles in the Suffragette (2015)

การต่อสู้ทางการเมืองในภาพยนตร์เรื่อง The Suffragette (2015)

Raphiphat Phatthana

รพีพัฒน์ พัฒนา

Faculty of Liberal Arts, Eastern Asia University

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Abstract

The objectives of this article are twofold. First of all, it aims to illustrate the development of the political struggles in the Film called “The suffragette” by comparing the visual representation with the historical facts recorded in British History. Secondly, the article shows how ideologies have been constructed to convey the message to the audience. In this part, 5 major scenes were selected for the analysis. The study has shown that, (1) the narrative technique used for story-telling was done by traditional linear timeline which facilitated the audiences to follow the sequences easily. However, the film dramatizes the historical events by adding characters, and foregrounding the breaking-points of women movement such as the shift of tactics to violence and the motivations which encouraged them to take those actions, (2) albeit its attempts to depict the women struggle the right to vote, the film failed to render its promises. It also connotes that the suffragette movement was predominately led by Upper and Middle class women, (3) working-class women who are the main subject of the movement were shadowed. Their roles were merely reduced to helpers or followers.

Keywords: British film, women right, right to vote, British politics

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดประสงค์สองประการด้วยกันคือ (1) เพื่อศึกษาพัฒนาการ (development) ของการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้ได้มาถึงสิทธิในการเลือกตั้งของสตรีในประเทศอังกฤษจากภาพยนตร์เรื่อง The suffragette โดยศึกษาภาพตัวแทนที่ปรากฏในภาพยนตร์ และเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ในประเทศอังกฤษ และ (2) เพื่อศึกษาอุดมการณ์ (ideology) ใน 5 ฉากสำคัญของภาพยนตร์ (การโหมหินทำลายร้านค้า การให้สัตยาบัน การเลิกทำงานในโรงซักผ้า เวตต์เดินร่ากลางสายฝนในขณะที่ลูกชายอยู่ในบ้าน การตายของอมิเลียในสนามแข่งม้า) ว่าถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างไร โดยผลการศึกษาจาก ห้าฉากสำคัญในภาพยนตร์เรื่องนี้ พบว่า (1) ภาพยนตร์มีการดำเนินเรื่องตามกรอบเวลาที่เป็นเส้นตรง แต่ได้ดัดแปลงเหตุการณ์และเพิ่มตัวละครลงไป นอกจากนี้ยังมีการขบขันเหตุการณ์สำคัญๆ ในขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี เช่น การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์และแรงผลักดันในการมาใช้ความรุนแรงในการเคลื่อนไหว (2) แม้จะมีการพยายามบอกเล่าความยากลำบากในการได้มาถึงสิทธิในการเลือกตั้ง ภาพยนตร์ก็ยังไม่สามารถโน้มน้าวผู้ชมให้คล้อยตามอุดมการณ์หลักที่ได้วางไว้ เพราะแกนนำในการเคลื่อนไหวการเรียกร้องการต่อสู้ดังกล่าวเป็นสตรีที่อยู่ในชนชั้นสูงและชนชั้นกลาง (3) สตรีที่อยู่ในชนชั้นแรงงานจึงไม่มีบทบาทเด่น โดยบทบาทของสตรี

ชนชั้นแรงงานนั้นถูกลดทอนลงเป็นเพียงผู้ช่วยและผู้ติดตามในขบวนการต่อสู้เท่านั้น

คำสำคัญ: ภาพยนตร์อังกฤษ, สิทธิสตรี, สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง, การเมืองอังกฤษ

Introduction

Not everybody in this planet enjoys the right to vote. From 166 countries in the world, only 24 countries have full democracy (eiu.com, 2016). With fewer sanctions from the international community, many countries were dragged back to flawed democracy, hybrid and dictatorial regimes. Film is one of the culture medium which portrays such a struggle. As quoted in “Best of British: cinema and society from 1930 to present” Aldgate and Richard suggested that popular film may serve as the vehicle by which a community expresses its beliefs about what is right or wrong, and it may be used as an instrument as a medium to repeat preferred behaviors to the society (1999, p. 3).

In this recent decade, there are many movies showing the aspects of democratic movements. To name a few, Iron Jawed Engels (2004), The Lady (2011). The British film called The Suffragette is one of the visualized attempts to represent Political struggles during transition period for the better coverage of women right in the United Kingdom in early 20th century. To look at this film from both class and gender dimensions, we can understand the underlined discourse which is beyond what the movie aims to convey.

The Suffragette is a film directed by Sarah Gavron (2015), a British director. The screenwriter of this film is Abi Morgan. The film is partially funded by Film 4 Productions and the British Film

institute (BFI). In the UK, this film was released on October 12th 2015, and it was shown in the cinema until February 25th 2016 (suffragettemovie.com, 2016). The main actresses of the movie are Carey Mulligan (as Maud Watts), Meryl Streep (as Emmeline Pankhurst), Anne Marie Duff (as Violet Miller), and Natalie Press (as Emily Davison).

Political struggles represented in The suffragette

The suffragette movement marked the outstanding page in the British History. In Britain, it is not until around 1850-1860s that an organized feminist movement took shape (Pugh, 1994, p.5). Therefore, it took at least half the century for the anger of the suffragette foot-soldiers to reach its peak. In British Genres: Cinema and society, 1930-1960, Marcia Lancy asserted that “The characters and the social conflicts were solved through a populist benefactor or through the efforts of an exceptional individual who overcame economic and social constraints in the interest of the community (1991, p. 433).” The main theme of this movie is political inequality between men and women. Men obstructed women’s right to vote lest they cannot maintain their superior status quo in political arena with the pretext to maintain the social order.

The setting of the movie was set in 1912. However, the movie was produced by present-time dominant ideology. At the end of the

movie, the movie shows the running ending text giving the list of the country will allow women to vote in the chronological order. It is unclear whether the film has a pro-liberal or pro-labor standpoint. Supposing that the movie is pro-labor, the initiation should be started by the members of the working-class themselves, not by the inspiration of the upper-class lady. This phenomenon can be explained further by Anne-Marie Motard's observation on the origin of the Labour party. In *Le parti travailliste britannique, des origines au XXe siècle: La continuité sous le changement*, Motard used statics in her analysis to consolidate her argument that during 1900-1940, the British labour was, little by little, form its identity in the British political scene. Still, it did not gain tremendous popularity until after the First World War. By 1910, The labour party gained only 40 seats which is only 7.1% of the total seat in the parliament (Motard, 2009, p. 35).

As the film's objective is mainly to entertain the audience, it does not try to narrate the historical events. Therefore, the purpose of this article are not the verification on how realistic the film is. Supporting historical evidences on the suffragette movement, of course, were discussed along to give clearer picture of the British society in the given period. Instead, it will observe how the film constructs visual images and analyze its messages to the audiences. Firstly, it will explore the synopsis of the story to provide some background to readers who might have not seen this movie yet. After that, it will move on to the scenes analysis as the main subject of the film study is visualized image.

Etymologically speaking, Suffrage has its origin from FRACTION. As quoted in *Origin: A short Etymological Dictionary of Modern English*, Suffrage

has its origin from medieval Latin which means support. When converting this word to supporter, it becomes Suffragium. Before the women's right to vote in 1928, there were many political movements. Monica Charlot summarized the condition of the women who can vote according;

Pour avoir le droit de vote les femmes devaient donc avoir trente ans au moins, avoir déjà le droit de voter aux élections locales ou, ce qui était nouveau être diplômé des universités ou encore être mariées à un électeur disposant du droit de vote aux élections locales (Charlot, 1996, p. 88)

As shown in the introduction of the movie, the first scene on the screen depicted that the early state of demonstrations organized by women in the United Kingdom was quite peaceful. However, the women have faced the harsh struggle before acquiring the status of full-fledged democratic country. Amid the period when women were demanding the right to vote in 1912, Maud Watts, a head of laundress witnessed various events of the suffragette movements on the street. The very first occasion was when she delivered the laundry package to one of the infant accessories stores located in the West End Street. As she fell down, she noticed that her colleague (Violet Miller) was smashing windows and smiling back to her. Watts was shocked that her colleague was one of suffragette militants. Frightened, Watts escaped the scene, and came back to her husband. The following day, she found her employer molesting the young laundress in the supply room. Hurt by her employer's verbal harassment that the young girl's age is reminiscent of hers, Watts followed Miller to hear Miller's testimony at the parliament. Miller was asked by Mrs. Alice Haughton, the MP's wife. Unfortunately, she

arrived at the parliament with the wounds on her face. Mrs. Haughton had to ask Maud to read the written testimony on behalf of Miller. Optimistically, Maud thought that her testimony would enable women to the enfranchisement in the political system, therefore; she gathered with other women hoping that they would receive positive responses from the authorities.

However, the government belittled their testimonies as a weak evidence to change the bill so that their demands were rejected. Watts shouted “Liar” along with other women. Then, the police started to hit them, and they were arrested. Even Mrs. Haughton cannot bail them out. Watts was eventually imprisoned for 1 week, and she met Emily Davison, a member of Women Social and Political Union (WSPU) who knows Mrs. Emmeline Pankhurst very well inside the prison.

Upon her return to work and family, Watts has promised to Sonny, her husband not to participate the suffragettes’ activities anymore. Watts came in secret to listen to Mrs. Pankhurst’s speech. During the speech, Mrs. Pankhurst eloquently said that “We do not want to be a lawbreakers. We want to be a lawmakers”. Her emphasis on deeds, not words echoed in her violent tactics. Before escaping the police by fooling them with several ladies wearing the similar clothes to appear like herself, Pankhurst told Maud in person to never surrender and never give up the fight. The police changed strategy by not arresting the women on this occasion. Instead, they sent the women back to their husbands. Sonny put her belongings on the door and did not allow her to come into the house. Maud was fired after her picture, as a suffragette, was shown in the newspaper. Before leaving, she took the iron machine to burn

her boss’s hand. After that, she was retained by Inspector Steed who later let her go with the hope that Maud would spy on other women activists in exchange of her freedom.

Maud secretly went to see her son at the playground but her husband has forbidden her to see the boy again. He mentioned that according to the law, George, their son is exclusively belongs to him. This fueled Maud to participate fully with the suffragette group so that the right to see her son is granted. On George’s birthday, in front of Maud’s eyes, his son was taken away for adoption. Maud, after that, had committed serial incidents including bombing the mailboxes, burning the empty seasonal house of the minister. During her imprisonment, Maud along with numerous comrades have undergone the hunger strike. To keep the prisoners alive, the force-fed methods were used. Terrified by such a cruel methods, Steed warned the Parliament that if a member the suffragette militants died, the women movement will achieve its goal of having a martyr. Consequently, it would bring more women to join the movement.

Eventually, Maud was freed again. In order to gain global and royal’s attention, Maud and Emily went the Derby’s horse racing to show their banners in front of the Media. Despite the successful sneak into the event, they were barricaded to give the letter to King George V. All alone, Emily jumped into the racing track, and was killed by the horse. The figures of Emily was photographed and shown in the newspaper. Thousands of people march on the street for Emily’s funeral procession.

To demonstrate the development of plot, there are at least 5 scenes extracted from this movie which is worth for discussion.

Scene 1: Smashing infant accessories stores: The departure of the domesticated terrain

The first scene is the manifestation of suffragette's cause; demanding the right to vote for women. Location selection to operate their "militant" actions at the infant accessories store to disrupt the normalcy of the patriarchal society was not coincident. In Greek language, Stone (pséphos) is synonymous to the word "vote". The use of stones as the weapons should not be naively perceived as a weapon which can be easily obtained. In Ancient Athens, voters received 2 pebbles or stones (White and Black) to exercise their rights during the election, the white stone was used to approve whereas the black stone was used to condemn the proposition. Therefore, the act of throwing stones is symbolic. Before the stores were damaged. Maud has come to appreciate the beauty of embroider and the mother models without realizing the underlined domestication connotation hidden in such accessories. The infant accessories and the rocks the suffragette militants have hidden inside the baby trolleys as a weapon also symbolize the motherhood's responsibility, and fixed assigned roles to women. The showroom looks like a cage where women cannot just walk away. To break the showroom is open the boundary for women to gain access to Public sphere. The rocks which have been kept inside the trolley is not only functioned to vent their discontentment, it means also to unload women's domestic responsibilities. Rushing to escape the scene, she witnessed the debris of embroider and the mother models inside the showroom which caused a moral conflict in her mind.

Scene 2: Giving Testimony: Putting a fighter on trial

Giving the testimony right after the aftermath of the window-smashing incident, one can easily predict the slim chance to win the cause. However, when we look at the historical context, year 1912, according to R.H. Tawney, was the peak period of citizens dissatisfaction for the British people towards their existing social order (Cannadine, 1998, p. 107). In short, the transition of the first scene to this scene is the political attempt to demolish of the private/domestic sphere. In preventing such a chance, the Men side employed discursive practices such as the use of accusation terms such as "Anarchist", "radicalized", "Agitate" to discredit the women aforementioned movements.

Twenty-four-year-old Maud did not plan to testify in this process. Her original plan was to witness the event with the hope that the Bill might bring some change to her life. This scene, the audience can see the transparent comparison between Mrs. Haughton from her outfits and that of Violet and Maud. Maud came to the event without having make-up on her face. Her hairs were not brushed. It reflected that among the women themselves, there are class-differences. This circumstance posts the question why there is no class conflicts among women? One might wonders if women from different class, at least from this constructed cultural artifact, aim to fight with the common enemy first, or they simply overlook the differences. Pierre Sorlin claims in the article entitle *From The third man to the Shakespeare in love: Fifty years of British success on Continental screens* that in order to maintain its glamor of Britishness, British films tend to retain the accurate depiction of a sharply class-divided

society in which the gentry completely dominates the public sphere, while ordinary people focus more on improving their welfare rather than changing such a social condition of the country (Ashby & Higson, 2000, p. 89). From this quote, it can be interpreted that the attempt of the MP's wife was to prevent wider social and economic gap which can lead unpredictable severe class uprising.

At first, she was asked to read her colleague's testimony which is actually prepared by Mrs. Haughton. At the time of the testimony, Maud was not allowed to read Violet's statement. David Lloyd George asked if she had something to say. She said she does not know what to talk about, and she never thought of having a right to vote. However, David Lloyd George has asked her about her life, and why she came to listen the testimony. Maud's story itself was a vivid testimony. It is an impromptu spoken statement which is not elaborately prepared by upper-class Feminist. Maud has told the committee that she was born in that Glasshouse laundry. She does not have a father, and she does not know who her father is. She had only her mother who died from the accident at work when she was four. When her mother was alive, she was attached to sleep on her mother's back while her mother was working. She started working part-time when she was seven, and became full-time staff when she was twelve. She became the head of the laundress when she was seven, and now she is twenty-four. One of the committees commented that she reached the supervisor level at a very young age. She responded that the work of laundress has a short life. One of her ladies get poisoned from vapors and her lung was totally ruined from the cancer. She said she came to hear the testimony

as she thought if the bill passes, there might be another life to live in this life.

From the testimony, she did not accuse anyone or complain that her pay was too low. But she has given the face that women receive lower pay compared to men. She simply compare the shorter working of hours of men can prolong their lifespan, and they have less chance to develop the sickness because Men have more time to get fresh air outside. Maud's statement seems to give facts, not opinion.

Dr. Michelle Smith (2016), an Alfred Deakin post-Doctoral research fellow at Deakin University has mentioned in the on-line article entitled "suffragette Remind Us Why It's Lie That Feminist need Men's Approval" that "The idea that Feminism needs to be appealing to men and that men should be central to its progress are anti-feminist idea in themselves. From this statement, it can be implied that the women movement should not seek the approval from men. This scene is actually the transition from peaceful protest to more violent tactics.

Scene 3: Leaving the laundry: The apostasy to male domination

Putting the burning iron machine on Mr. Tailor's hand is the first act of resistance Maud fought back to the abuse she has been endured. The anger Maud has for Tailor was dormant for years. It was evoked by Tailor's recent molest to Maggie, the young worker. The narration of the story hints that Maud herself was previously sexually harassed from her supervisor for years. Leaving the laundry scene reflects the first-hand of the women oppression .It seems that Maud does not want to witness more victims from this exploitation. When Maud was back at work, Mr.

Tailors eyed on the young girl and said to her that he has found someone who is willing to work for extra hours. After that, he has shown her the news on the newspaper. Mr. Tailors touched Maud from the back while saying that he would tell everybody what he has done to her.

The glasshouse laundry's function, designed by concept of the Panopticon, is the prison where every workers are closely inspected. The period which The Suffragette took place was early 20th century. The surveillance of the civilian was already there. The police has secret captured the photo of the suffragette members. Although Maud did not participate with the Suffragette yet at the beginning, the police mistaken her as one of the militant after they captured the picture of Maud when she went to buy the medication for her son when the chemist who runs that drugstore.

The Panopticon structure gives the total power to the person who can see the behaviors of the people under his control. The nature of the laundry works which Maud has to perform is iron the linen to make it smooth. Iron machine is placed as a sign for social apparatus to maintain the social order. In reality, there is exploitation behind the surface of smoothness.

Scene 4: Watts was dancing in the rain when her son was inside in the house: Struggling in the Darkness

From the previous scene, the territory which Maud was familiar with was home and the glasshouse laundry. Leaving alone without career or family brought tremendous degree of solitude to Maud. The darkness and the wetness of the rains are the sign of such an isolation. When Sonny, her husband, was away. Maud came to George,

her only son. George was looking at Maud from inside the warm and lighted house. By contrast, Maud is dancing in the dark and perhaps it might cold outside as well. Before the exclusion from her employer and husband, Maud was a working wife and also a mother. Maud was bitterly forced to leave work, rejected from her husband. But she did not accept when her role as a mother was denied. The dance and the smile on her face cheered up her son's spirit. Obviously, Maud embraces her motherly roles and responsibility of child-raising. Forbidden from seeing her child, in this case, was the symbol of the domestic violence. Rain signifies the incurring problem. However, Maud tried to be brave in front of her son. By law at that period of time, if divorced, a woman was not allowed to see her own child. She contemplated within her inner self that if the law does not allow her to see her child, she will fight to change the law as taking her child away is the last straw for Maud.

Scene 5: The death of Emily at the house racing: When the penetraatee penetrates

Emily Wilding Davison is the real historical figures in Suffragette movement. From 1900 until 1906, Davison was a governess in Berkshire. She obtained the first-class degree from Oxford (Crawford, 1999, p. 159).

"We burn things because war is the only language men listen to" Maud proclaimed this statement during her second arrest. This statement leads to the primary dilemma of the movie that "Does the film legitimize the violence?" as it valorizes the sacrifice of the death Emily. From the early stage of the story, there are serial of violence committed by the women-smashing window, burning letter, bombing the house which did not attempt the human casualties.

Eventually, the movie foreground death as a sacrifice. From the historical evidences, there was a consensus that Emily Davison did not plan to die for her cause but she accepted her risk from her actions. There was no scene showing that Mrs. Pankhurst was re-arrested on her way to Davison's funeral (Crawford, 1999, p. 162). Another point to be considered is the question of where the funding for the advocacy came from. The film portrayed that Maud was living in the church while engaging with the suffragette militancy. But the film failed to mention how she could survive during those years.

There are two cultural signs to be considered. First sign is the House racing where the upper-class gather for sport. The latter is the King who holds the highest position in the British society. Crossing the threshold to this event, Maud and Emily have to dress up so that they can blend it with people from higher class. Maud intentionally trespassed into this space to make her cause heard. But it was not as stronger as the intention of Emily. The movie intend to stagnate Maud's role to be just a witness in this last scene. The audiences can see that Maud was running after Emily who is actually ahead of her. The film-noir showing the funeral procession, put in the movie, is taken from the March in

1913. Emily's death is the rebirth to the stronger movement. The use of soft lighting in the morning gave the feeling of the beginning.

To conclude, the movie does, at least, attempted to show how difficult for women to gain the right to vote. In the first scene, it was an attempt of the women to get access to the public sphere. In order to do that, they have to break into it. For the second scene, it was the depiction of how women have been endured. The third scene summarized the rejection of the status quo of the male dominance society while the forth scene delineated maternal aspects of women in early 19th century. The last scene which is the death of Emily was actually the renewal of the feminism. Her death was a rebirth symbolically. In short, the movie dramatizes the historical events by adding characters, and foregrounding the breaking-points of women movement such as the shift of tactics to violence and the motivations which encouraged those actions. The story-telling was done by traditional linear timeline. However, it still connotes that the suffragette movement was predominately led by Upper and Middle class women. Working-class women were shadowed. Their roles were merely reduced to helpers or followers.

References

- Aldgate , A., & Richards, J. (1999). *Best of British: Cinema and society from 1930 to the present*. New York: I.B. Tauris.
- Ashby, J., & Higson, A. (2000). *British cinema: Past and present*. London: Routledge.
- Cannadine, D. (1998). *Class in Britain*. London: Penguin.

- Charlot, M. (1996). *Le hazard et La nécessité : La loi électorale de 1918: La conquête du suffrage universal en Grande-Bretagne 1832-1928*. Mont-Saint-Aignan: University of Roen.
- Crawford, E. (1999). *The women's suffrage movement: A reference guide 1866-1928*. London: Routledge.
- Eiu.com. (2016). *The economist democracy index*. Retrieved from https://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=Democracy0115
- Gavron, S. (2015). *The suffragettes*. London: Focus Features.
- Lancy, M. (1991). *British genre: Cinema and society 1930-1960*. New Jersey. Princeton University.
- Motard , A. (2009). *Le parti travailliste britannique, des origines au XXIe siècle: La continuité sous le changement*. Paris: Ellipses.
- Pugh, M. (1994). *Votes for women in Britain 1867-1928*. London: The Historical Association.
- Smith, M. (2016). *Suffragette remind us why it's lie that feminist need men's approval*. Retrieved from <http://www.theguardian.com/commentisfree/2015/dec/29/suffragette-reminds-us-why-its-a-lie-that-feminists-need-mens-approval>
- Suffragettemovie.com. (2016). *The movie will still be shown at ODEON surrey Quays in London*. Retrieved from <https://www.suffragettemovie.com/showtimes>

กลยุทธ์การเลือกซื้อหุ้นและเทคนิคการวิเคราะห์หุ้นเบื้องต้น

Stocks Strategy and Stocks Analysis Techniques

วีต้า สัตยารมณ

Vida Sattayarom

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Faculty of Business Administration, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการเรื่องนี้ คือ การนำเสนอเทคนิคการวิเคราะห์พื้นฐานของหุ้น ที่นักลงทุนรายใหม่ มักมีการลงทุนซื้อขายหุ้นรายตัวในระยะสั้น ซึ่งส่วนใหญ่ลงทุนที่เน้นซื้อขายระยะสั้นมักเลือกหุ้นตัวที่สนใจจาก 2 ปัจจัยหลักเบื้องต้น คือ ปริมาณการซื้อขายสูง และ ราคาหุ้นที่มีความผันผวนสูง สิ่งสำคัญสำหรับนักลงทุนในการประเมินมูลค่าหุ้นเพื่อคัดเลือกหุ้นเข้าสู่พอร์ตการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในระยะสั้นหรือซื้อขายรายวัน หรือการลงทุนในระยะกลางและระยะยาว ก็ควรใช้ตัวช่วยในการวิเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นแผนภูมิทางเทคนิคและเครื่องมืออื่นๆที่มีความเหมาะสมในการประเมิน โดยไม่ควรใช้การวัดมูลค่าราคาตลาดของหุ้นตัวนั้นเพื่อทำการตัดสินใจลงทุนซื้อขายเพียงอย่างเดียว การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิได้ถูกออกแบบมาเพื่อตรวจสอบแนวโน้มของหุ้นในธุรกิจที่คาดการณ์ว่าจะเพิ่มมูลค่าสูงขึ้น โดยมีการกำหนดราคาเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นขอบเขตในการตัดสินใจซื้อหรือขายหุ้นตัวนั้นๆ ร่วมกับการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของหุ้นตัวนั้นและเปรียบเทียบกับหุ้นตัวอื่นที่อยู่ในธุรกิจประเภทเดียวกัน สำหรับให้นักลงทุนสามารถทราบถึงมูลค่าแท้จริงของหุ้นตัวนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคาหุ้นตัวอื่นในตลาดหุ้นปัจจุบันจะสามารถรู้ได้ว่าหุ้นนั้นราคาถูกหรือแพง อีกทั้งเทคนิคการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิยังช่วยให้นักลงทุนมองเห็นแนวโน้มของราคาหุ้นที่น่าจะเพิ่มสูงขึ้นหรือลดต่ำลงในอนาคตได้เหมาะสำหรับการลงทุนในระยะกลางและระยะยาว ดังนั้นบทความนี้จึงสนับสนุนแนวคิดในเรื่องการใช้เทคนิคและเครื่องมือในการวิเคราะห์ต่างๆ เป็นตัวช่วยในการตัดสินใจสำหรับนักลงทุนให้ลงทุนอย่างมีเหตุผล มีทิศทางที่ชัดเจน ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนที่ประสบความสำเร็จได้

คำสำคัญ: การวิเคราะห์หุ้น, การประเมินราคาหุ้น, เทคนิคการวิเคราะห์พื้นฐาน, การลงทุนในหุ้น, นักลงทุน

Abstract

The purpose of this article is to present basic analytical techniques of interested stocks. For new investors there are usually short-term investments in stocks. Most of the short-term traders are likely to pick stocks that are interest from two primary factors: high trading volume and high volatility. It is important for investors to stock valuation and select stocks into portfolios. Whether it is short-term investment (daily trading) or investment in the medium and long term. It should be used for analysis, whether it is a technical chart and other tools that are suitable for evaluation. Market valuation of the stock should not be used to make a trading decision. The use of chart analysis techniques is designed to examine the trend of stocks in businesses that are projected to increase in value. The target price is clearly defined as the scope of the decision to buy or sell the stock.

Used in conjunction with the fundamental analysis of that stock and compared with other shares in the same business. For investors to know the true value of their stock when compared to other stock prices on the stock market, they can know that the stock is cheap or expensive. And charting techniques also help investors see the trend of prices that are likely to rise or fall in the future, suitable for medium to long-term investment. So this article supports the idea of using techniques and tools for analysis. It is a decision maker for investors to make a rational investment. Have a clear direction. This will lead to successful investment decisions.

Keywords: stock analysis, stock valuation, basic analytical techniques, investments in stocks, investor

บทนำ

การวิเคราะห์หลักทรัพย์เบื้องต้น อาศัยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานเป็นรากฐานสำคัญของการลงทุน โดย ชัชนันท์ สันติเดช (2554) กล่าวถึงหลักการลงทุนแบบเน้นคุณค่า ที่มาจากแนวความคิดของ เบนจามิน เกรแฮม ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งการลงทุนแบบเน้นคุณค่า” และยังได้รับฉายาว่าเป็น “คนบิดแห่งวอลสตรีท” อีกด้วย เกรแฮมเป็นผู้นำเสนอทฤษฎีใหม่ๆ สู่ศตวรรษที่ 20 ในแวดวงการลงทุนทั่วโลก โดยในยุคนั้น เกลาบรรดานักลงทุนมักมองหุ้นเป็นการเก็งกำไร นอกจากนี้ เกรแฮมยังเป็นอาจารย์ของ วอร์เรน บัฟเฟตต์ ผู้ที่เป็นนักลงทุนที่ประสบความสำเร็จที่สุดในปัจจุบัน (ชัชนันท์ สันติเดช, 2554) เกรแฮมให้ความเห็นว่านักลงทุนควรประเมินมูลค่าของกิจการด้วยปัจจัยพื้นฐานในด้านต่างๆ เพื่อหามูลค่าของราคาหุ้นที่เหมาะสม แล้วจึงพิจารณาราคาในตลาดหลักทรัพย์โดยรวม ซึ่งหากราคาในตลาดโดยรวมมีราคาต่ำกว่า ก็สมควรจะซื้อหุ้นตัวนั้น เพราะในระยะยาวราคาตลาดจะปรับตัวสูงขึ้นไปสู่มูลค่าที่เหมาะสมต่อไป ส่วนสำคัญที่สุดของการวิเคราะห์พื้นฐานของหุ้น มักเกี่ยวข้องกับ การดูงบการเงินย้อนหลัง และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งหมายถึงการดูงบในด้านรายได้ ค่าใช้จ่าย สินทรัพย์หนี้สิน และส่วนของเจ้าของกิจการ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลการดำเนินงานในอนาคตของบริษัท ภายใต้สมมติฐานหลักของการวิเคราะห์นั้นคือราคาในตลาดหุ้นจะไม่สะท้อนให้เห็นมูลค่าที่แท้จริงของหุ้นตัวนั้นและกิจการ สิ่งนี้ทำให้นักลงทุนจำเป็นต้องเรียนรู้เทคนิคต่างๆ เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าความปลอดภัยในการ

ลงทุนซื้อขายหุ้น โดยใช้เทคนิคร่วมกับการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานของหุ้น และการมองแนวโน้มในอนาคต รวมถึงสถานการณ์ภายนอกของอุตสาหกรรมหรือภาวะเศรษฐกิจที่จะเป็นไปได้ในอนาคตด้วย (Graham, 2003)

เนื้อหา

การประเมินมูลค่าพื้นฐาน

ในการประเมินมูลค่าพื้นฐานของ ตราสารทุน หุ้น และตลาดหุ้น ทั้งหมดมีมูลฐานที่แท้จริงซึ่งสามารถหาได้ โดยการวิเคราะห์รายได้ กระแสเงินสด อัตราดอกเบี้ย และตัวแปรความเสี่ยงในปัจจุบันและในอนาคต และการดำเนินงานของกิจการในอดีต การประเมินมูลค่าหุ้น จะช่วยให้นักลงทุนตัดสินใจในการซื้อหรือขายหุ้น โดยเปรียบเทียบระหว่างราคาตลาดในปัจจุบัน กับมูลค่าที่แท้จริงที่ได้รับจากการประเมิน อาทิ การตัดสินใจซื้อหุ้นที่มีมูลค่าที่แท้จริงสูงกว่าราคาตลาด (overvalue) และการตัดสินใจขายหุ้นหากราคาตลาดสูงกว่ามูลค่าที่แท้จริง (undervalue)

เทคนิคการวิเคราะห์หุ้นเบื้องต้น

1. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ - การวิเคราะห์ EIC (Economic, Industry and Company Analysis)

การวิเคราะห์ EIC คือการวิเคราะห์ด้าน “เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการวิเคราะห์กิจการ” เป็นแนวทางเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะซื้อหุ้นตัวใด การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ

ทำให้หุ้นสามัญทั้งหมดมีความเสี่ยงจากความผันผวนของตลาด ราคาหุ้นปรับตัวดีขึ้นต่อการเติบโตของรายได้ อัตราเงินเฟ้อต่ำ การเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) และตลาดที่มีความผันผวนน้อยลง นอกจากนี้แหล่งที่มาของความไม่แน่นอน เช่น การทุจริต การคุกคามสงคราม วิกฤตเศรษฐกิจ และเรื่องอื้อฉาวทางการเมือง มีผลให้ตลาดย่อตัวลง นอกจากนี้ดัชนีหุ้นของ SET Index, SET50 Index หรือ SET100 Index การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของค่าดัชนี ก็จะบอกถึงการเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ที่อยู่ในดัชนีนั้นๆ ผู้ลงทุนสามารถใช้วัดผลตอบแทนและความเสี่ยงจากการลงทุนในกลุ่มนั้นๆ ได้ อีกทั้งดัชนีหุ้นยังเป็นตัวชี้วัดเศรษฐกิจประเทศไทยได้ในอีกมุมหนึ่ง ในด้านการค้าของกระทรวงพาณิชย์จะช่วยให้ผู้ทำนโยบายสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น เกี่ยวกับนโยบายการเงินและการคลัง โดยดูจากตลาดหุ้นมีการตอบสนองต่อภาวะถดถอยหรือการเติบโตทางเศรษฐกิจในขณะนั้นเป็นอย่างไร

การวิเคราะห์อุตสาหกรรม ให้ข้อสรุปที่สำคัญเกี่ยวกับอุตสาหกรรมที่จะอยู่รอดในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่คาดการณ์ได้ ไมเคิล อี. พอร์เตอร์ (Porter, 1998) แนะนำกรอบการวิเคราะห์สภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมจากแบบจำลองแรงผลักดัน 5 ประการ (five force model) ดังนี้ (1) การคุกคามของผู้เข้าใหม่ (2) การแข่งขันระหว่างคู่แข่งที่มีอยู่ในอุตสาหกรรม (3) อำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ (4) ภัยคุกคามสินค้าและบริการทดแทน และ (5) อำนาจการต่อรองของผู้ขายวัตถุดิบ นักลงทุนสามารถวิเคราะห์โดยพิจารณาองค์ประกอบใน 5 องค์ประกอบดังกล่าวมาในการประเมินอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่คาดหวัง หลังจากตัดสินใจว่าอุตสาหกรรมใดที่น่าสนใจในปัจจุบัน ต่อมาคือการหาบริษัทที่น่าสนใจในอุตสาหกรรมนั้น

2. การศึกษาจากวิธีประเมินมูลค่าการลงทุน (study of investment value)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2558a) นำเสนอเทคนิคการประเมินมูลค่าหุ้น 2 แนวทาง ที่สะท้อนถึงความซับซ้อนและความสำคัญของการประเมินมูลค่าหุ้น คือ (1) เทคนิคการประเมินมูลค่าหุ้นโดยการคิดลดเงินปันผล (Dividend Discounted Model--DDM) ซึ่งมูลค่าของหุ้นประเมินจากมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสด

จากการดำเนินงานและกระแสเงินสดอิสระที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และใช้อัตราคิดลดแปลงค่าเงินในอนาคตให้เป็นมูลค่าของเงินในปัจจุบัน และ (2) เทคนิคการประเมินมูลค่าหุ้นโดยวิธีสัมพัทธ์ (Relative Method) โดยที่มูลค่าของหุ้นคำนวณจากราคาปัจจุบันเทียบกับตัวแปรที่ถือได้ว่าเป็นการประเมินมูลค่าที่สำคัญ เช่น กำไรต่อหุ้น กระแสเงินสดต่อหุ้น มูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น หรือยอดขายต่อหุ้น เป็นต้น ทั้งสองวิธีนี้มีปัจจัยหลายอย่างเช่น (ก) อัตราผลตอบแทนของนักลงทุนที่ต้องการจากหุ้น เนื่องจากอัตรานี้เป็นอัตราส่วนลดหรือเป็นส่วนประกอบหลักของอัตราคิดลด (ข) วิธีการประเมินทั้งหมด คือ ผลกระทบจากอัตราการเติบโตโดยประมาณของตัวแปรที่ใช้ในเทคนิคการประเมิน เช่น เงินปันผล ผลกำไร กระแสเงินสด หรือยอดขาย และขึ้นอยู่กับสมมติฐานทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ สมมติฐานเหล่านี้ต้องถูกประเมินโดยการวิเคราะห์ เพื่อบังคับให้มีการประเมินราคาหุ้นต่างกัน เนื่องจากมีการประมาณการที่แตกต่าง สำหรับการนำเข้าตัวแปรสำคัญเหล่านี้ ดังนั้น การประเมินมูลค่าหุ้น จึงให้ความสำคัญกับการหามูลค่าที่แท้จริงของหุ้นเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับราคาตลาดของหุ้นให้เห็นว่าหุ้นดังกล่าว มีราคาหุ้นสูงกว่ามูลค่าหุ้นที่ประเมิน (overvalue) การแนะนำในทางปฏิบัตินักลงทุนไม่ควรซื้อหุ้นนั้น หรือหากถือครองไว้ก็ควรรายเพื่อลดความเสี่ยง หรือหากราคาหุ้นต่ำกว่ามูลค่าหุ้นที่ประเมิน (undervalue) ในทางปฏิบัตินักลงทุนควรซื้อหุ้น หรือถือครองหุ้นนั้นต่อไป (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558a)

ทั้งสองแนวทางในการประเมินมูลค่าหุ้นควรใช้ประโยชน์ แต่ไม่สามารถแข่งขันได้ เนื่องจากทั้งสองแสดงให้เห็นถึง “มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับ” จากเทคนิควิธีการวัดกระแสเงินสดที่ใช้ หรือการจ่ายเงินปันผล เนื่องจากเป็นกระแสเงินสดที่จ่ายโดยตรงแก่ผู้ลงทุนซึ่งแสดงว่า ต้นทุนของส่วนของผู้ถือหุ้นควรใช้เป็นอัตราส่วนลด เทคนิคการจ่ายเงินปันผลเป็นประโยชน์ในการพิจารณามูลค่าหุ้นของกิจการที่มั่นคง ที่คาดว่าจะเติบโตอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ในทางตรงกันข้ามเทคนิคการจ่ายเงินปันผลเป็นเรื่องลำบากในการดำเนินการกับบริษัทที่ไม่ได้จ่ายเงินปันผลตลอดช่วงเวลาที่มีการเติบโตสูง หรือให้ผลตอบแทนที่จำกัดในปัจจุบัน เนื่องจากมีอัตราผลตอบแทนการลงทุนสูง

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกระแสเงินสดหลังจากหักค่าใช้จ่ายทางตรง เช่น ค่าใช้จ่ายในการขาย ค่าใช้จ่ายทั่วไป และค่าใช้จ่ายในการบริหาร การเบิกใช้เงินทุนหมุนเวียน และการลงทุน เมื่อพิจารณาถึงกระแสเงินสดที่มีอยู่สำหรับการจัดสรรทุนทั้งหมด อัตราส่วนลดที่ใช้คือ ต้นทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักของบริษัท (WACC) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทที่มีโครงสร้างเงินทุนที่มีความหลากหลาย เนื่องจากสูตรของ WACC กล่าวถึงมูลค่าหุ้นของบริษัทหลังจากหักมูลค่าหนี้สินของบริษัทออกจากมูลค่ารวมของบริษัทแล้ว การวัดกระแสเงินสดครั้งที่ 3 เป็นกระแสเงินสดอิสระแก่เจ้าของหุ้นซึ่งคล้ายคลึงกับกระแสเงินสดอิสระจากการดำเนินงาน แต่ต้องจ่ายให้กับผู้ถือ ดังนั้นอัตราส่วนลดที่เหมาะสมคือต้นทุนทางการเงินของบริษัท ความท้าทายที่เป็นไปได้ของเทคนิคการหมุนเวียนของเงินสดเหล่านี้คือการพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่สำคัญซึ่ง ได้แก่ (ก) อัตราการเติบโตของกระแสเงินสด และ (ข) การประมาณอัตราคิดลด การปรับเปลี่ยนเล็กน้อยของค่าเหล่านี้อาจส่งผลต่อค่าของการประเมินมูลค่าหุ้นได้

3. การศึกษาจากแนวทางการเติบโตของหุ้น (study of growth stocks)

การเติบโตของหุ้น ไม่จำเป็นต้องเป็นหุ้นในบริษัทที่มีการเติบโต การเติบโตของหุ้น คือหุ้นที่คาดว่าจะมีอัตราผลตอบแทนที่สูงกว่าหุ้นอื่น ๆ ในตลาด ที่มีลักษณะความเสี่ยงที่ไม่สามารถบอกได้ อัตราการเติบโตของผลตอบแทนของหุ้นที่สูงขึ้นเป็นผลอันเนื่องมาจาก ในบางช่วงเวลา ตลาดมีการบิดเบือนความสัมพันธ์กับหุ้นอื่น ๆ แม้ว่าตลาดหุ้นจะสอดคล้องกับราคาหุ้นอย่างรวดเร็วเพื่อแสดงข้อมูลล่าสุด ข้อมูลที่ได้รับอาจไม่สมบูรณ์หรือแม่นยำเสมอไป ดังนั้นการใช้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่สมบูรณ์โดยการวิเคราะห์ส่วนใหญ่ อาจทำให้หุ้นดังกล่าวถูกประเมินหรือตีราคาต่ำเกินไปในช่วงเวลาหนึ่ง

หากหุ้นถูกประเมินค่าต่ำ เมื่อได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ราคาของหุ้นในเวลาต่อมาควรเพิ่มขึ้น เพื่อแสดงมูลค่าพื้นฐานที่แท้จริง ในช่วงระยะเวลาการปรับราคาหุ้น จะถือว่าหุ้นนั้นเป็นหุ้นที่มีการเติบโต เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับจะสูงกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ หุ้นที่เติบโตในอนาคตอาจเป็นหุ้นของบริษัทประเภทใดก็ได้ ในตลาดหลักทรัพย์

หากนักลงทุนวิเคราะห์และคาดการณ์บริษัทที่มีการเติบโตได้ในอนาคตได้อย่างถูกต้อง ราคาตลาดปัจจุบันของหุ้นของบริษัทที่เติบโตนั้น จะสะท้อนถึงรายได้ในอนาคตหรือกระแสเงินสด นักลงทุนที่ซื้อหุ้นของบริษัทที่เติบโตในราคาที่ถูกต้องของตลาดนี้ จะได้รับอัตราผลตอบแทนที่สอดคล้องกับความเสี่ยงของหุ้น แม้จะมีการเติบโตของรายได้ที่เหนือกว่าก็ตาม หลายต่อหลายครั้งที่นักลงทุนประเมินค่าการเติบโตของรายได้โดยประมาณ หรือทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับระยะเวลาการเติบโตของบริษัทเพิ่มขึ้น และส่งผลให้ประเมินมูลค่าที่แท้จริงของหุ้นของบริษัทเพิ่มขึ้น นักลงทุนที่ชำระราคาหุ้นที่สูงขึ้นสำหรับบริษัทที่มีการเติบโตจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนในอัตราผลตอบแทนที่ได้รับจากการปรับความเสี่ยง แม้ว่าบริษัทเติบโตจะมียอดขายและกำไรสูงกว่าค่าเฉลี่ยก็ตาม (Simlai, 2014, pp. 101-123)

4. การศึกษาจากการเจริญเติบโตในราคาที่เหมาะสม (study of growth at a reasonable price:-GARP)

การเติบโตที่ราคาที่เหมาะสม (GARP) เป็นกลยุทธ์การลงทุนหุ้นแบบผสม โดยเน้นการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าต่ำมาก และคาดว่าจะรายได้จะเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่จะเกิดขึ้น นักลงทุนของ GARP รวมตัวซื้อ และการตัดสินใจของแต่ละบุคคล เพื่อตัดสินใจเลือกหุ้นติดตามหุ้นของบริษัทที่มีผลกำไรหรือรายได้โดยประมาณในช่วง 10-20% นอกจากนี้การเจริญเติบโตและการวิเคราะห์การเงินของบริษัทที่มีการเจริญเติบโตสอดคล้องกับการคาดการณ์การเติบโตของกลุ่มบริษัทในอุตสาหกรรมเดียวกันของธุรกิจ (Investor Guide Staff, 2018)

นักลงทุนในหุ้นคุณค่า มักใช้ P/E Ratio คือรายได้ที่สัมพันธ์กับราคาหุ้น เป็นอัตราส่วนราคาต่อกำไรสุทธิต่อหุ้น (P/E Ratio = Price / Earnings per Share) โดยหารราคาหุ้นปัจจุบันด้วยอัตราส่วนกำไรต่อหุ้น (EPS) หากอัตราส่วน P/E ในช่วง 10-20% ให้ข้อมูลที่เป็นกลางมากขึ้นสำหรับนักลงทุนในหุ้นคุณค่า เนื่องจากเป็นราคาที่น้อยลงและมีความเสี่ยงน้อยกว่าหุ้นที่มีอัตราส่วน P/E 25% ขึ้นไป ซึ่งแสดงถึงหุ้นที่มีการประเมินเกินราคา การดูหุ้นที่มีอัตราส่วน P/E น้อยลง ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของนักลงทุนในหุ้นคุณค่า ในทางตรงกันข้ามนักลงทุนที่เลือกหุ้นที่

มีอัตราส่วน P/E สูงกว่ามักมาจากการคาดการณ์ว่าบริษัทจะมีการเติบโตที่มากกว่า

นักลงทุนในหุ้นคุณค่า และนักลงทุนในหุ้นเติบโตจะมองบริษัทที่สนใจ จากอัตราส่วน (P/B) โดย P/B ใช้ในการประเมินว่าตลาดมีมูลค่าเท่าใดที่มูลค่าตามบัญชีของกิจการที่เป็นปัญหา และคำนวณโดยการหารราคาหุ้นในปัจจุบันด้วยมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (P/B Ratio = Current Share) มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น = มูลค่าตามบัญชี (สินทรัพย์ - หนี้สิน) / หักคงค้าง นักลงทุนในหุ้นคุณค่ามักมองหาอัตราส่วน P/B ที่ต่ำกว่า เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะเพิ่มค่าสูงขึ้น โดยเฉพาะบริษัทที่มีอัตราส่วน P/B ที่น้อยกว่ามาตรฐานสำหรับอุตสาหกรรม เนื่องจากอาจทำให้มีโอกาสเกิดผลกำไรมากขึ้นเมื่อมีการปรับปรุงธุรกิจ และได้รับการประเมินมูลค่าหุ้นอย่างถูกต้อง

ในขณะที่อัตราส่วน P/E ถูกใช้เพื่อวัดค่าของแต่ละบริษัท โดยสามารถวัดความถูกแพงของหุ้น แต่ก็ไม่ได้ถูกต้องเสมอไป และยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น หุ้นสองตัวอาจมีค่า P/E เท่ากัน แต่ความน่าเชื่อถืออาจไม่เท่ากันก็ได้ หุ้นบางตัวที่คิดว่าราคาถูก เพราะเห็นว่ามีค่า P/E ต่ำ แต่อันที่จริงอาจไม่ได้น่าซื้อ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่อยู่ในขาลง ในทางกลับกันหุ้นบางตัวคิดว่า ราคาแพง เพราะเห็นค่า P/E สูง แต่ความจริงอาจไม่ได้แพงเมื่อเทียบกับตัวกิจการที่กำลังเติบโตอย่างก้าวกระโดด ดังนั้นค่า P/E ได้มองข้ามบางสิ่งบางอย่างที่สำคัญมากไป และสิ่งนั้นก็คือ “ศักยภาพในการเติบโต” นั่นเอง หากมองแต่ค่า P/E อาจไม่มีวันได้ซื้อหุ้นที่หลายคนมองว่าดีที่สุดในตลาด นั่นก็คือ “หุ้นเติบโต”

ด้วยเหตุนี้ เราจึงมักใช้ค่า PEG ซึ่งเป็นการวัดความถูกแพงของหุ้นอีกวิธีหนึ่ง โดยให้น้ำหนักกับเรื่องของ การเติบโตเป็นสำคัญ PEG หรือ P/E to Growth เป็นเครื่องมือของนักลงทุนที่เน้นการลงทุนใน Growth Stock หรือ “หุ้นเติบโต” เป็นหลัก ตัว “G” หรือ “Growth” นั่นก็คือ “การเติบโต” ในที่นี้หมายถึงการเติบโตของ “กำไร” เท่านั้น (ไม่ใช่ ยอดขาย, เงินปันผล หรืออื่นๆ)

อัตราส่วน PEG เป็นอีกหนึ่งเมตริกการประเมินมูลค่าที่ที่นักลงทุนในหุ้นเติบโตชื่นชอบ ใช้เพื่อประเมินศักยภาพการเติบโตของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับมูลค่าของกิจการ คำนวณโดยการหารอัตราส่วน P/E โดยการเติบโต

ของรายได้ของบริษัท (PEG Ratio = P/E ratio / คาดการณ์การเติบโตของกำไร) สำหรับนักลงทุนในหุ้นเติบโตอัตราส่วน PEG Ratio = 1 หรือต่ำกว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่ดี ตัวอย่างเช่น บริษัทที่มีอัตราส่วน P/E เท่ากับ 15 และการเติบโตของกำไร 25% หรือ 15/25 เท่ากับ PEG ที่ 0.6 และถือว่าเป็นเงินลงทุนที่ดีสำหรับนักลงทุนในหุ้นเติบโตส่วนใหญ่ บริษัทที่มีอัตราส่วน PEG ประมาณ 0.5 ถือว่าดีกว่า เนื่องจากมีศักยภาพในการเติบโตที่ดี แต่ยังมีการประเมินมูลค่าต่ำมากด้วยเช่นกัน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Athanassakos (2011, pp. 86-100) ที่สนับสนุนว่า นักลงทุนที่ต้องการซื้อหุ้นที่ต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง หากต้องการหาหุ้นที่ลดราคาอย่างมาก นักลงทุนในหุ้นคุณค่าจะต้องทำตามขั้นตอนสองขั้นตอน อันดับแรกพวกเขาค้นหาหุ้นที่ถูกประเมินมูลค่าต่ำเกินไป โดยใช้เมตริกการคัดกรองเช่นอัตราส่วน P/E และ/หรือ P/BV ต่ำ ประการที่สองพวกเขาต้องใช้เทคโนโลยีช่วยในการประเมินค่าในหุ้นที่ถูกประเมินมูลค่าต่ำทั้งหมด โดยตรวจสอบว่าหุ้นคุณค่าที่ระบุไว้ก่อนหน้านี้เอาชนะหุ้นที่เติบโตได้หรือไม่ แล้วจึงตัดสินใจลงทุนด้วยความระมัดระวัง สรุปได้ว่า นักลงทุนหุ้นคุณค่า ตามขั้นตอนสองขั้นตอนในการลงทุนเลือกหุ้น จากการศึกษาครั้งนี้ได้เพิ่มมูลค่าในแคนาดาในช่วงปี 2528-2552 และการลงทุนในหุ้นคุณค่ายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเวศน์ เหมวชิรวรกร และ พเนิน อินทะระ (2552) พิสูจน์ว่า การลงทุนแบบเน้นคุณค่าสามารถเอาชนะตลาดได้ จากการศึกษาในปี 2547 ถึง 2551 เป็นเวลา 5 ปี ผลการศึกษาแสดงค่าเฉลี่ยของผลตอบแทนของการลงทุนในหุ้นคุณค่า ให้ผลตอบแทนเหนือกว่าตลาดสูงถึงปีละประมาณ 34.73 เปอร์เซ็นต์

5. การศึกษาจากเทคนิคการเลือกหุ้นด้วยวิธี C-A-N-S-L-I-M (study of stocks selection techniques with C-A-N-S-L-I-M)

C-A-N-S-L-I-M เป็นปรัชญาในการคัดกรองการจัดซื้อและขายหุ้นสามัญที่พัฒนาขึ้นโดย William O'Neil ผู้ร่วมก่อตั้ง Investor's Business Daily กล่าวถึง C-A-N-S-L-I-M ว่าเป็นตัวย่อสำหรับนักลงทุนรายวัน (IBD) 7 ข้อตามตัวอักษร C-A-N-S-L-I-M แบ่งเป็นปัจจัยเชิงพื้นฐานบริษัท คือ C-A-N ปัจจัยเชิงเทคนิค คือ S-L และปัจจัยสนับสนุนคือ I-M ความหมายของตัวย่อได้แก่

• (C) = ผลกำไรไตรมาสก่อน (current quarterly earnings) ยอดขายรายไตรมาสควรเพิ่มขึ้น 25% ขึ้นไปเมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีที่แล้ว จมองหาบริษัทที่เพิ่งประกาศผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้น 40-500%

• (A) = กำไรต่อปีเพิ่มขึ้น (annual earnings increases) กำไรรายปีควรเพิ่มขึ้น 25% หรือมากกว่าในแต่ละปีที่ผ่านมา อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นต่อปีเท่ากับ 17% หรือมากกว่า จมองหาบริษัทที่มีความเติบโตติดต่อกัน 5 ปี โดยมีอัตราเติบโตที่ไม่ต่ำกว่า 25% ต่อปี ถ้าหุ้นมีลักษณะอย่างนี้ไม่จำเป็นต้องสนใจ P/E Ratio ซึ่งช่วงของ P/E อาจจะอยู่ที่ 20 ขึ้นไป

• (N) = สินค้าใหม่ ทีมบริหารใหม่ จุดสูงสุดใหม่ (new products, new management, new highs) หุ้นที่ดีมักจะมีเรื่องราวใหม่ๆ อยู่เบื้องหลังมัน เช่น สินค้าใหม่ที่น่าสนใจ หรือ ผู้บริหารคนใหม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดจุดสูงสุดใหม่ บริษัทควรมีผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ ที่ช่วยกระตุ้นการเติบโตของรายได้ หุ้นควรมาจากรูปแบบกราฟที่เหมาะสมและจะทำให้ราคาสูงขึ้น

• (S) = อุปสงค์ และ อุปทาน (supply and demand) มี อุปสงค์และอุปทานในหุ้นที่โดดเด่นอาจมีขนาดใหญ่หรือเล็กก็ได้ แต่ปริมาณการซื้อขายควรมาก จะทำให้โอกาสที่ราคาหุ้นจะถูกขับเคลื่อนสูงขึ้นได้

• (L) = ผู้นำ และ ผู้ตาม (leaders and laggards) เป็นการซื้อหุ้นชั้นนำในอุตสาหกรรมชั้นนำ อันดับความแข็งแกร่งของราคาหุ้นควรเป็น 80 หรือสูงกว่า เลือกลงทุนในหุ้นที่มีความเข้มแข็งในอันดับต้นของหมวดนั้นๆ สัก 2-3 บริษัท หุ้นเหล่านี้มักจะปรับตัวดีกว่าหุ้นอื่นๆ ในหมวดเดียวกันในอัตรา 80-90% ภายใน 1 ปี และควรหลีกเลี่ยงหุ้นที่ปรับตัวแย่ลงในระยะ 7 เดือน

• (I) = ได้รับการสนับสนุนจากนักลงทุนสถาบัน (institutional sponsorship) หาได้ว่าหุ้นตัวใดที่นักลงทุนสถาบันนิยมซื้อ หากเป็นหุ้นที่มีผลตอบแทนดีและนักลงทุนสถาบันยังมีอยู่น้อย อาจจะเป็นหุ้นที่จะเข้าซื้อ

• (M) = ทิศทางของตลาด (market direction) ตรวจสอบตลาดทุกวันเพื่อหาสัญญาณของการปรับตัวลง และให้ระวังการเข้าซื้อในขณะนั้น ขายหุ้นตัดขาดทุนเมื่อหุ้นนั้นตกลงต่ำกว่า 7-8% จากราคาที่ซื้อโดยไม่ต้องมี

คำถาม และให้ขายหุ้นที่ขึ้นไม่ถึง 20% ภายใน 13 สัปดาห์ ให้ถือหุ้นที่ขึ้นเกิน 20% ภายใน 4-5 สัปดาห์ หุ้นพวกนี้มักจะขึ้นที่ต่ำเกินไปมากที่สุดในกรณีที่หุ้นที่ซื้อและมีการปรับตัวขึ้น 25% อย่างรวดเร็วภายใน 1-2 สัปดาห์ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าอาจจะมีความดี ทำให้นักลงทุนในตลาดแห่กันเข้าเก็บหุ้นอย่างเร่งร้อน เราควรรับทำกำไรเช่นเดียวกัน ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ควรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันมาจากหุ้น 3 ใน 4 ของพอร์ต มีแนวโน้มตามแนวโน้มตลาดหุ้นโดยรวม (ชลเดช เขมะรัตน, 2559)

กลยุทธ์การลงทุนที่ร่ำรวยของ C-A-N-S-L-I-M เช่น การเน้นความสำคัญในการเลือกหุ้นที่มีกำไรต่อหุ้น (EPS) ในไตรมาสล่าสุดเพิ่มขึ้นเป็นประจำทุกปี EPS ของบริษัทบ่งชี้ว่าอัตราการเติบโตของเปอร์เซ็นต์เป็นที่น่าสงสัย แต่ระบบ C-A-N-S-L-I-M เสนอว่าจะมีการเติบโตไม่น้อยกว่า 18-20% ซึ่งเป็นพื้นฐานของหุ้นที่มีประสิทธิภาพสูง บ่งชี้ถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่น่าพอใจ ในบริษัทที่มีการเติบโตอย่างแท้จริงจะมีการเติบโตได้ถึง 50% ขึ้นไป ระบบ C-A-N-S-L-I-M ให้ความสำคัญกับนักลงทุนในการรับรู้รายได้ที่มีคุณภาพต่ำ ซึ่งไม่ได้เป็นตัวแทนผลการดำเนินงานของบริษัทอย่างถูกต้อง ในบริษัทที่มีคุณภาพปานกลางนักลงทุนควรเปรียบเทียบกับรายได้ของบริษัทอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกันด้วย

เทคนิค C-A-N-S-L-I-M สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seung-Woog (Austin) Kwag and Sang Whi Lee (2006, pp. 1-11) ที่สนับสนุนว่า การลงทุนในหุ้นคุณค่ากับการลงทุนในหุ้นเติบโต หลักฐานเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนตามมูลค่าตามอัตราส่วนการประเมินมูลค่าสูง (อัตราส่วนระหว่างกำไรต่อหุ้น อัตราส่วนของกระแสเงินสดต่อเงินเพื่อ และอัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล) มีแนวโน้มที่จะดีกว่าการเติบโตของการลงทุนในอัตราส่วนการประเมินที่ต่ำ ช่วยให้มีความมีประสิทธิภาพในทุกสภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความว่านักลงทุนจะสามารถลงทุนในหุ้นที่มีอัตราส่วนการประเมินสูงกว่าหุ้นที่มีอัตราส่วนการประเมินต่ำได้โดยไม่คำนึงถึงภาวะเศรษฐกิจ ประโยชน์ของการลงทุนในหุ้นคุณค่าจะเห็นผลชัดเจนในช่วงที่ตลาดมีการหดตัวมากกว่าในช่วงที่ตลาดมีการขยายตัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Vaibhav Lalwani and Madhumita Chakraborty (2018, pp. 127-141) ศึกษาว่ากลยุทธ์การ

คัดเลือกหุ้นตามตัวชี้วัดคุณภาพพื้นฐานที่ตัวสามารถสร้างผลตอบแทนที่ดีกว่าตลาดทั่วไปได้หรือไม่ โดยเลือกหุ้นที่มีสภาพคล่องสูงจาก 20 อุตสาหกรรมหลักของเศรษฐกิจอินเดีย ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของตัวชี้วัดพื้นฐานที่สามารถช่วยคาดการณ์ผลการดำเนินงานของหุ้นระยะยาว ช่วยให้นักลงทุนสามารถแยกความแตกต่างระหว่างหุ้นที่มีประสิทธิภาพสูงและหุ้นที่มีผลการดำเนินงานต่ำตามตัวชี้วัดคุณภาพหุ้นได้ และสามารถทำกำไรขึ้นต้นและสร้างผลตอบแทนที่ดีขึ้นกว่าตลาดทั่วไปได้

6. การศึกษาจากหุ้นอ่อนแอหรือหุ้นราคาต่ำ (study of weak stocks or low price stocks)

กลยุทธ์การลงทุนที่เกี่ยวกับหุ้นที่อ่อนแอหรือหุ้นราคาต่ำ กลยุทธ์นี้ไม่จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ทางเทคนิคของราคาหุ้นในอดีตและปริมาณการซื้อขาย หรือการวิเคราะห์งบการเงินขึ้นพื้นฐาน การประเมินมูลค่าของกระแสเงินสด และการประเมินอัตราการเติบโตในอนาคต สำหรับการแบ่งประเภทของหลักทรัพย์

กลยุทธ์นี้บังคับให้นักลงทุนจัดอันดับจากสูงสุดถึงต่ำสุด คืออัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (เงินปันผลหารด้วยราคาหุ้น) ของหุ้นสามสิบหุ้นซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรม นักลงทุนลงทุนในหุ้นจำนวน 10 หุ้นที่มีอัตราผลตอบแทนสูงที่สุดหรือเลือกซื้อหุ้นสามัญที่มีราคาต่ำสุดจำนวน 5 หุ้น ในราคาต่ำสุด 5 อันดับแรกหลังจากหนึ่งปี หุ้นจะได้รับการจัดอันดับใหม่ และหุ้นที่มีอัตราเงินปันผลตอบแทนสูงสุดสิบอันดับแรกจะถูกเก็บไว้ ถ้าหุ้นไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่มีอัตราเงินปันผลตอบแทนสูงสุดสิบอันดับแรกก็จะมีการขายและถูกแทนที่ด้วยหุ้นตัว ใหม่ซึ่งเป็นหนึ่งในสิบหุ้นที่มีอัตราเงินปันผลตอบแทนสูงสุคนั้นเอง (Folger, 2017)

7. การศึกษาจากการวิเคราะห์หุ้นทางเทคนิค (study of stocks technical analysis)

การวิเคราะห์ปัจจัยทางเทคนิค ใช้การประเมินมูลค่าหุ้น โดยการประเมินมูลค่าของราคาหุ้น และปริมาณการซื้อขายในอดีตที่เกิดจากกิจกรรมในตลาดหุ้น เพื่อนำมาใช้คาดการณ์พฤติกรรมราคาเคลื่อนไหวของราคาหุ้นในอนาคต การวิเคราะห์ทางเทคนิคไม่ได้วัดค่าที่แท้จริงของหุ้น แต่สามารถใช้แผนภูมิและเครื่องมืออื่น ๆ ในการจัดจำรูปแบบที่สามารถสนับสนุนกิจกรรมในมุมมองได้ เนื่องจาก

มีเทคนิคการลงทุนมากมายในการวิเคราะห์พื้นฐาน มีผู้ค้าทางเทคนิคหลายประเภท โดยเทคนิคสามารถขึ้นอยู่กับการรูปแบบ แผนภูมิ ตัวชี้วัดทางเทคนิค และออสซิลเลเตอร์ นอกจากนี้การวิเคราะห์ทางเทคนิคยังใช้ข้อมูลราคาและปริมาณในอดีตเป็นข้อมูลแยกต่างหากจากการวิเคราะห์พื้นฐาน เขตข้อมูลของการวิเคราะห์ทางเทคนิคอยู่บนสมมติฐานสามชนิด คือ (1) ราคาหุ้น คือภาพสะท้อนของทุกสิ่งทุกอย่างที่เข้ามากระทบกับกิจการ (2) ราคาหุ้นเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงไปตามแนวโน้มในช่วงเวลาหนึ่ง และ (3) พฤติกรรมการลงทุนของนักลงทุนมักไม่แตกต่างจากในอดีต ประวัติศาสตร์การลงทุนมักซ้ำรอยเดิม

เส้นแนวโน้ม (trend line) มักพบด้วยกัน 3 รูปแบบ คือ (1) เส้นแนวโน้มขาขึ้น (uptrend) ราคาหุ้นจะเคลื่อนไหวเป็นแนวชันขึ้น ราคาหุ้นสูงสุดและต่ำสุดมักปิดสูงกว่าราคาก่อนหน้า หากแนวโน้มบวกขึ้นสม่ำเสมอจะเป็นสัญญาณ “ซื้อ” ตามเทคนิค (2) เส้นแนวโน้มขาลง (downtrend) การเคลื่อนไหวของราคาหุ้นจะเป็นแนวลาดลง โดยราคาหุ้นต่ำสุดและสูงสุดมักปิดต่ำกว่าราคาก่อนหน้า หากแนวโน้มราคาลดลงต่อเนื่อง จะเป็นสัญญาณ “ขาย” ตามสัญญาณเทคนิค และ (3) เส้นแนวโน้มแบบราบ (Sideways) นั่นคือราคาหุ้นปรับตัวขึ้นลงเล็กน้อยในช่วงแคบๆ ทำให้เส้นแนวโน้มไม่เปลี่ยนแปลง หากเส้นแนวโน้มมีลักษณะแบบฟันปลา นักลงทุนอาจทำการซื้อหุ้นในราคาที่อยู่ใกล้เคียงกับระดับราคาต่ำสุดครั้งก่อนหน้า และขายหุ้นในราคาที่อยู่ใกล้เคียงกับระดับราคาสูงสุดครั้งก่อนหน้า (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558b)

8. การศึกษาจากค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ (study of moving averages)

Murphy (2018a) กล่าวว่า ในบรรดาตัวชี้วัดทางเทคนิค ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ เป็นตัวบ่งชี้ทางเทคนิคที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ซึ่งใช้ในการตัดสินใจทิศทางการซื้อขายหุ้น ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่เป็นผลมาจากการคำนวณทางสถิติ โดยเฉลี่ยจำนวนจุดข้อมูลที่ผ่านมาในอดีต เมื่อพิจารณาแล้วค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้นจะถูกวางแผนลงบนแผนภูมิ ทำให้นักลงทุนสามารถรับทราบข้อมูลที่ราบรื่นมากกว่าการดูการเคลื่อนไหวของราคาในแต่ละวัน ที่มาจากตลาดหุ้นทั้งหมด การวัดค่าความคงทนของการเคลื่อนไหวของราคาหุ้น และแยกแยะช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เพื่อสังเกต

การเคลื่อนไหวของราคายืนย่น แรงสนับสนุนที่เป็นไปได้ระดับแนวรับ แนวต้าน และกำหนดการตั้งค่าความสูญเสีย

ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่โดยเฉลี่ย (Simple Moving Average--SMA) คือค่าเฉลี่ยทางคณิตศาสตร์ของราคาหุ้นในช่วงเวลาที่กำหนด ตัวอย่างเช่นในการคำนวณค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ในช่วง 15 วัน ราคาหุ้นที่เปิดราคา ปิดราคา ต่ำหรือสูง จะถูกนำมาใช้เพื่อกำหนดค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่โดยเพิ่มราคาหุ้นอ้างอิงในช่วง 15 วันที่ผ่านมาและหารผลตามด้วย 15 ค่าเฉลี่ยที่เกิดขึ้นรวมจุดข้อมูล 15 จุด ที่ผ่านมา เพื่อให้ผู้ประกอบการค้าทราบว่าหุ้นมีราคาเท่าใดในช่วง 15 วันที่ผ่านมา

ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่แบบผันแปร(Variable Moving Average--VMA) คือ ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ ที่ขึ้นอยู่กับความผันผวนของข้อมูลโดยอัตโนมัติปรับค่าให้ราบเรียบ ค่าคงที่ที่ที่ราบเรียบที่ใช้ในการคำนวณค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่จะมีค่าสูง เมื่อวันที่มีความผันผวนของราคามาก นักลงทุนเชื่อว่าความผันผวนสูงประกอบกับตลาดที่มีแนวโน้มสูงเป็นความผิดพลาด โดยทั่วไปตลาดที่มีแนวโน้มเติบโตสูงจะมีความผันผวนน้อยลงเนื่องจากความผันผวนของราคาในแต่ละวันที่สม่ำเสมอ การผันผวนของความผันผวนเกิดขึ้นในตลาดที่มีแนวโน้มสูง แนวโน้มลดลง หรือตลาดด้านข้าง ซึ่งราคาหุ้นจะเคลื่อนไหวตามการเคลื่อนไหวในแต่ละวันในทิศทางที่ไม่แน่นอน (ลดลงมาก ขึ้นเล็กน้อย เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขึ้นมาก ขึ้นเล็กน้อย ลดลงเล็กน้อย ฯลฯ)

ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่โดยเฉลี่ย (SMA) นั้นไม่สามารถให้ข้อมูลของราคาหุ้นที่ดีได้ เนื่องจากไม่สามารถคาดการณ์ความเปลี่ยนแปลงความผันผวนแนวโน้มที่ถูกต้องระหว่างตลาดที่มีความผันผวนของราคาสูง ในทางตรงกันข้าม ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่แบบผันแปร (VMA) โดยการปรับค่าให้เรียบโดยอัตโนมัติจะได้ผลดีกว่าในตลาดที่มีความผันผวนของราคาทั้งสูงและต่ำ

ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ที่ไม่คาดการณ์แนวโน้มใหม่ จะตรวจสอบแนวโน้มเมื่อได้รับการยอมรับแล้ว เช่น ราคาหุ้นจะมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อราคาอยู่เหนือค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ และค่าเฉลี่ยจะพุ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม ราคาหุ้นจะมีแนวโน้มลดลงในหุ้นที่มีแนวโน้มจะเข้าสู่ภาวะถดถอยเมื่อราคาอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ บ่อยครั้งที่ผู้ค้า (ซื้อ) เมื่อราคา

หุ้นมีการซื้อขายสูงกว่าค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ และ (ขาย) เมื่อราคาหุ้นอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่

การหยุดขาดทุน (stop loss) ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยง เพื่อระบุตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ในการตั้งคำสั่งหยุดขาดทุน ช่วยให้ผู้ค้าสามารถตัดหุ้นดังกล่าวขายทิ้งไป (Cut Loss) ก่อนที่จะขาดทุนไปมากกว่าเดิม โดยการตั้งคำสั่งหยุดขาดทุน (stop loss) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยที่มีอิมพิล ซึ่งสามารถช่วยให้นักลงทุนประหยัดเงินได้เป็นจำนวนมาก การใช้ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่เพื่อกำหนดคำสั่งหยุดขาดทุนเป็นหัวใจสำคัญของกลยุทธ์การซื้อขายที่ประสบความสำเร็จ (Murphy, 2018b)

9. การศึกษาจากการซื้อขายจากการเคลื่อนไหวของราคาโดยเฉลี่ย (study of trading from the average price movement)

กลยุทธ์การซื้อขายจากการเคลื่อนไหวของราคาโดยเฉลี่ย จะตอบสนองต่อความผันผวนของราคาหุ้นในระยะสั้น แทนที่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานของบริษัท การเคลื่อนไหวของราคาโดยเฉลี่ย ของหุ้นจะทยอยขึ้นหรือลงเมื่อหุ้นมีการเคลื่อนไหวโดดเด่นในทิศทางเดียวกับปริมาณสูง ตัวบ่งชี้การเคลื่อนไหวคือการเปลี่ยนแปลงสุทธิสะสมของราคาปิดของหุ้นในช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งสร้างเส้นแรงผลักดันให้แผนภูมิราคา และแสดงให้เห็นถึงแกนของศูนย์โดยมีราคาที่เป็นบวก แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของหุ้นและราคาที่ดีต่อยาวต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้การขึ้นหรือลงของการเคลื่อนไหวของราคานั้น โดยทั่วไปหมายถึงการฝ่าวงล้อมซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวด้านราคาผ่านระดับแนวต้านที่ยอมรับได้ โดยปกติจะมาพร้อมกับความหนักเบาและความผันผวนของราคาหุ้น

วิธีการประเมินการเคลื่อนไหวของราคาโดยเฉลี่ย โดยเฝ้าดูราคาหุ้นในหลายช่วงเวลา การเคลื่อนไหวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 20 วันหรือน้อยกว่า จะสามารถวัดแรงผลักดันระยะสั้นได้ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ระยะสั้นประมาณ 20 ถึง 100 วัน ถือว่าเป็นมาตรฐานที่ดีของการเคลื่อนไหวของราคาโดยเฉลี่ยในระยะสั้น และสามารถเคลื่อนที่ได้ 100 วันหรือมากกว่านั้น เพื่อตรวจสอบการเคลื่อนไหวในระยะยาว หนึ่งในวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการกำหนดความคงทนและทิศทางของการเคลื่อนไหวของราคาหุ้น

คือการวางค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่สามตัวลงบนแผนภูมิและการเคลื่อนไหวของราคาขึ้นหรือลง แรงผลักดันที่แข็งแกร่งขึ้นสามารถระบุได้เมื่อค่าเฉลี่ยระยะสั้นมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยระยะยาวในแผนภูมิ และทั้งสองค่าเฉลี่ยจะส่งสัญญาณ “ซื้อ” ในทางตรงกันข้ามเมื่อค่าเฉลี่ยระยะสั้นอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระยะยาวในแผนภูมิการเคลื่อนไหวจะมีแนวโน้มลดลงและเป็นสัญญาณ “ขาย” ที่ดี

10. ศึกษาจากดัชนีความแรงสัมพัทธ์ (Study of Relative Strength Index--RSI)

ดัชนีความแรงสัมพัทธ์ (RSI) เป็นตัวบ่งชี้ความมั่งคั่งที่มีชื่อเสียงในการวิเคราะห์ทางเทคนิค ซึ่งแสดงถึงตำแหน่ง “หุ้นซื้อเกิน” และ “ขายเกินขนาด” ในขณะที่มีการเคลื่อนไหวของราคาโดยเฉลี่ย วัดอัตราการขึ้นหรือลงของราคาหุ้น ตัวบ่งชี้จะอยู่ในช่วงตั้งแต่ 0 ถึง 100 โดยที่ 100 เป็นภาวะที่ซื้อมากที่สุด และศูนย์เป็นภาวะที่ขายได้มากที่สุด RSI ช่วยในการวัดความแข็งแกร่งของการเคลื่อนไหวล่าสุดของระบบรักษาความปลอดภัยเมื่อเร็ว ๆ นี้เมื่อเทียบกับความแรงของการเคลื่อนไหวเมื่อเร็ว ๆ นี้ ช่วยในการระบุว่าการรักษาความปลอดภัยได้รับแรงกดดัน “ซื้อ” หรือ “ขาย” มากกว่าช่วงเวลาการซื้อขาย การคำนวณมาตรฐานใช้ระยะเวลาการซื้อขาย 14 จุดเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนตามความต้องการของผู้ใช้ได้ ถ้าระยะเวลาการซื้อขายที่ใช้ลดลง RSI จะมีความผันผวนมากขึ้นและใช้สำหรับการซื้อขายระยะสั้น สูตรดังต่อไปนี้ใช้ในการคำนวณ $RSI = 100 - 100 / (1 + RS)$ โดยที่ $RS = (\text{ผลรวมของราคาปิดของวันขึ้น} / n) / (\text{ผลรวมของราคาปิดของวันที่ลดลง} / n)$ และ $n =$ ระยะเวลาการซื้อขาย

ในกรณีของ RSI ตัวบ่งชี้จะใช้ไขว้ของการซื้อเกินกำลังซื้อช่วงสั้นและเส้นศูนย์ เทคนิคแรกคือการใช้สายซื้อและขายเพื่อสร้างสัญญาณซื้อและขาย ใน RSI แนวรับซื้อโดยทั่วไปจะอยู่ที่ 70 และเมื่อ RSI อยู่เหนือระดับนี้การรักษาความปลอดภัยจะถูกพิจารณาว่าเป็นเงินที่สูงเกินไป การรักษาความปลอดภัยจะถูกมองว่าเป็น oversold เมื่อ RSI อยู่ต่ำกว่า 30 ค่าเหล่านี้สามารถปรับได้เพื่อเพิ่มหรือลดจำนวนสัญญาณที่เกิดจาก RSI สัญญาณการซื้อจะถูกสร้างขึ้นเมื่อ RSI หันเส้นขายออกไปในทิศทางที่สูงขึ้น สัญญาณการขายจะเกิดขึ้นเมื่อ RSI พักแนวรับซื้อในทิศทาง

ที่ลดลงจากด้านบนเส้นไปด้านล่าง การตั้งระดับซื้อและขายเกินที่ 80 และ 20 ตามลำดับสามารถใช้เป็นแนวทางที่ระมัดระวังมากขึ้นได้

เทคนิคการครอสโอเวอร์อีกตัวหนึ่งที่ใช้ในการกำหนดสัญญาณคือการใช้เส้นกึ่งกลาง (50) เทคนิคนี้เหมือนกับการใช้เส้นซื้อมากเกินไปและ oversold เพื่อสร้างสัญญาณ เทคนิคนี้มักจะสร้างสัญญาณหลังจากการเคลื่อนไหวในทิศทางที่กำลังทำนาย แต่จะใช้เป็นหลักฐานยืนยันแล้วเป็นสัญญาณเปรียบเทียบกับเทคนิคอื่น ๆ มีแนวโน้มลดลงเมื่อ RSI พุ่งขึ้นจากระดับ 50 ขึ้นไปต่ำกว่า 50 จุดแนวโน้มขาขึ้นจะได้รับการยืนยันเมื่อ RSI ทะลุเหนือ 50

ความแตกต่างสามารถใช้เพื่อสร้างสัญญาณได้เช่นกัน หากสัญญาณ RSI เคลื่อนตัวไปในทิศทางที่สูงขึ้นและความมั่นคงเคลื่อนตัวไปในทิศทางที่ลดลง จะส่งสัญญาณไปยังผู้ค้าทางเทคนิคว่า “แรงซื้อเพิ่มขึ้น” และ “แนวโน้มขาลงอาจจะสิ้นสุดลง” ความแตกต่างยังสามารถนำมาใช้เพื่อส่งสัญญาณการกลับรายการในทิศทางขาขึ้น ซึ่งสัญญาณ RSI กำลังลดลง ส่งผลให้การขามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น RSI เป็นองค์ประกอบมาตรฐานของกราฟทางเทคนิคขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ความแรงสัมพัทธ์มุ่งเน้นไปที่การเคลื่อนไหวของราคาที่เป็นรากฐานของความปลอดภัยและเป็นตัววัดตรงที่ดีสำหรับผู้ค้า เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทราบว่า RSI มักไม่ใช้เป็นสัญญาณซื้อ - ขาย แต่เพียงอย่างเดียว แต่ใช้ร่วมกับตัวบ่งชี้อื่น ๆ และรูปแบบกราฟต่างๆ (Blystone, 2018)

สรุป

เพื่อความสำเร็จของกลยุทธ์ในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์พื้นฐานของหุ้นที่สนใจขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำนายประสิทธิภาพของบริษัทในอนาคตและความสามารถในการรับรู้ถึงการคาดการณ์ของตลาดในอนาคต โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์แผนภูมิ กราฟ สัญญาณต่างๆ เพื่อทราบทิศทางในการคาดการณ์แนวโน้มที่ถูกต้องระหว่างตลาดที่มีความผันผวนสูงสำหรับผู้ค้าหลักทรัพย์รายวัน ในส่วนนักลงทุนที่สนใจลงทุนในหุ้นคุณค่า ให้เริ่มจากการดูปัจจัยพื้นฐานของหุ้นตัวนั้น หากราคาในตลาดหุ้นไม่สะท้อนมูลค่าจริงของกิจการ ในระยะยาวตลาดหุ้นจะสะท้อนถึงปัจจัยพื้นฐานเอง นั่นคือ หากนักลงทุนพบหุ้น

ถูกประเมินค่าต่ำ เมื่อได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ราคาของหุ้นตัวนั้นในเวลาต่อมาควรเพิ่มขึ้น เพื่อแสดงมูลค่าพื้นฐานที่แท้จริง ในช่วงระยะเวลาการปรับราคาหุ้นจะถือว่าหุ้นนั้นเป็นหุ้นที่มีการเติบโต เนื่องจากผลตอบแทนที่ได้รับจะสูงกว่าอัตราผลตอบแทนที่ต้องการ

เทคนิคการวิเคราะห์หุ้นเบื้องต้น ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ EIC โดยการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการวิเคราะห์กิจการ (2) วิธีประเมินมูลค่าการลงทุน โดยเทคนิคการประเมินมูลค่ากระแสเงินสดที่มีส่วนลดจากมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและกระแสเงินสดอิสระ และเทคนิคการประเมินค่าสัมพัทธ์จากราคาหุ้นปัจจุบันเทียบกับตัวแปรที่สำคัญ เช่น กำไร กระแสเงินสด มูลค่าตามบัญชี หรือยอดขาย (3) แนวทางการเติบโตในการลงทุน นักลงทุนที่ซื้อหุ้นของบริษัทที่เติบโตในราคาที่ถูกต้องของตลาด จะได้รับอัตราผลตอบแทนที่สอดคล้องกับความเสี่ยงของหุ้นนั้น (4) การเจริญเติบโตในราคาที่เหมาะสม (GARP) เป็นกลยุทธ์การลงทุนหุ้นแบบผสม ทั้งในส่วนการลงทุนในหุ้นคุณค่าและการลงทุนในหุ้นเติบโต โดยการลงทุนในหุ้นคุณค่าจะเน้นการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าต่ำมาก และคาดว่าจะรายได้จะเติบโตอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนการลงทุนในหุ้นเติบโตจะมองถึงศักยภาพในการเติบโต โดยให้น้ำหนักกับเรื่องของการเติบโตเชิงกำไรเป็นสำคัญ (5) ใช้เทคนิค C-A-N-S-L-I-M ในการลงทุน โดยดูจาก 7 ลักษณะข้อมูลในอดีตที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงในการทำกำไร ได้แก่ กำไรต่อหุ้นเพิ่ม อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นมากขึ้น มีผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ๆ ที่ช่วยเพิ่มการเติบโต มีปริมาณการซื้อขายหุ้นมาก อันดับความแข็งแกร่งของราคาหุ้นสูง ลงทุนในหุ้นที่มีการถือครองหุ้นเพิ่ม และดัชนีตลาดหลักทรัพย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (6) หุ้นอ่อนแอหรือหุ้นราคาต่ำ ให้นักลงทุนลงทุนในหุ้นจำนวน 10 หุ้นที่มีอัตราผลตอบแทนเงินปันผล

สูงที่สุด หรือเลือกซื้อหุ้นสามัญที่มีราคาต่ำสุดจำนวน 5 หุ้น (7) การวิเคราะห์หุ้นทางเทคนิค การวิเคราะห์ทางเทคนิค ใช้การประเมินมูลค่าหุ้น จากราคาหุ้น และปริมาณการซื้อขายในอดีต (8) ค่าเฉลี่ยเคลื่อนที่ เป็นเทคนิคที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด เป็นผลมาจากการคำนวณทางสถิติ เพื่อสังเกตการเคลื่อนไหวของราคายืนยัน แรงสนับสนุนที่เป็นไปได้ และระดับแนวรับและแนวต้าน ซึ่งใช้ในการตัดสินใจในการซื้อขายหุ้น (9) การเคลื่อนไหวของราคาซื้อขายโดยเฉลี่ย โดยดูค่าเฉลี่ยระยะสั้นมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยระยะยาวในแผนภูมิจะให้สัญญาณซื้อ หากค่าเฉลี่ยระยะสั้นอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระยะยาวในแผนภูมิ จะมีการเคลื่อนไหวของราคาเป็นแนวโน้มลดลงและเป็นสัญญาณขาย และ (10) ดัชนีความแรงสัมพัทธ์ (RSI) เป็นตัววัดความเร็วในการเคลื่อนไหว และ ทิศทางของราคาหุ้น บ่งชี้ความมั่งคั่งที่มีชื่อเสียงในการวิเคราะห์ทางเทคนิค ซึ่งแสดงถึงราคาหุ้นสำหรับการลงทุนในช่วงหนึ่ง เพื่อดูภาวะของการซื้อมากเกินไป (overbought) หรือการขายมากเกินไป (oversold)

จากทั้ง 10 เทคนิคการวิเคราะห์หุ้นเบื้องต้นดังกล่าว ผู้เขียนมีทัศนะว่า หากนักลงทุนนำเทคนิคเหล่านี้มาช่วยในการวิเคราะห์การลงทุนในหลักทรัพย์ ก็จะเป็นแนวทางช่วยนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนที่ประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังมีเทคนิคในการวิเคราะห์หุ้นอีกหลายประการที่ไม่ได้กล่าวถึงในบทความนี้ ซึ่งผู้ลงทุนสามารถนำเอาเทคนิคอื่นๆ มาใช้ร่วมด้วยเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและสร้างความมั่นใจสำหรับนักลงทุนยิ่งขึ้น สำหรับการเลือกลงทุนในหุ้นแบบระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ในพอร์ตของนักลงทุนนั้นควรจะมีการพิจารณาลงทุนในหลายๆแบบเพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการลงทุน อีกทั้งเพื่อให้ นักลงทุนสามารถพิจารณาซื้อหุ้นที่มีศักยภาพในการทำกำไรได้อย่างเหมาะสม

References

- Athanassakos, G., (2011). "Do Value Investors Add Value?". *Journal of Investing*. 20(2), 86-100.
- Blystone, D. (2018). *Overbought or oversold? Use the relative strength index to find out*. Retrieved from www.investopedia.com/articles/active-trading/042114/overbought-or-oversold-use-relative-strength-index-find-out.asp
- Folger, J. (2017). *Stock-picking strategies: Dogs of the dow*. Retrieved from www.investopedia.com/university/stockpicking/stockpicking8.asp
- Graham, B. (2003). *The intelligent investor* (4th ed.). New York: Harper Collins.
- Hemwachirawarakorn, N., & Intara, P. (2009). *Value investment and returns in Thai market*. Nida Business Journal, 5(11), 77-90. (in Thai)
- Investor Guide Staff. (2018). *Growth at Reasonable Price (GARP) investing strategy*. Retrieved from www.investorguide.com/article/11805/understanding-garp-stock-investing-strategy-igu/
- Khamarattana, C. (2016). *CAN-SLIM recipes for growing stocks*. Retrieved from www.moneychannel.co.th/columnist_blog_detail/136. (in Thai)
- Kwag, S. W. A. & Lee, S. W. (2006). Value investing and the business cycle. *Journal of Finance Planning*, 7(9), 1-11.
- Lalwani,V. & Chakraborty, M. (2018). Quality investing in the Indian stock market. *Managerial Finance*, 44(2), 127-141.
- Murphy, C. (2018a). *Moving averages: What are they?*. Retrieved from www.investopedia.com/university/movingaverage/movingaverages1.asp
- Murphy, C. (2018b). *Moving averages: How to use them*. Retrieved from www.investopedia.com/university/movingaverage/movingaverages2.asp
- Porter, M. E. (1998). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.
- Samthidech, C. (2011). *World's VI: History of global investors*. Retrieved from <https://clubvi.com/worldsvi/> (in Thai)
- Simlai, P. (2014). Firm characteristics, distress risk, and average stock returns. *Accounting Research Journal*, 27(2), 101-123.
- The Stock Exchange of Thailand. (2015a). *The value approach to investing*. Retrieved from www.set.or.th/education/th/begin/stock_content05.pdf (in Thai)
- The Stock Exchange of Thailand. (2015b). *The stock technical analysis*. Retrieved from www.set.or.th/education/th/begin/stock_content06.pdf (in Thai)

“โครงสร้างเงินทุน” หนึ่งองค์ประกอบสำคัญในการสร้างมูลค่าของธุรกิจ

“Capital Structure” One of the Important Components for Creating Value of Firm

ศิริประภา ศรีวิโรจน์

Siraprapha Sriviroj

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Faculty of Business Administration, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการ การกำกับดูแลกิจการ การตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทางการเงินของธุรกิจ ซึ่งการตัดสินใจทางการเงินนี้มีผลกระทบต่อโครงสร้างเงินทุนของธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงทางการเงินของธุรกิจ และในที่สุดผลลัพธ์ที่ได้คือมูลค่าของธุรกิจ

คำสำคัญ: โครงสร้างเงินทุน, ความเสี่ยงทางการเงิน, การสร้างมูลค่าของธุรกิจ

Abstract

This article is intended to provide an insight into corporate ownership, corporate governance, and management decisions regarding the financing of the business. This financing decision affects the capital structure of the business, which affects the financial risk of the business. And finally, the end result is the value of firm.

Keywords: capital structure, financial risk, value of firm

บทนำ

การกำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย การบรรลุเป้าหมายของธุรกิจใดๆ ย่อมกำหนดเพื่อให้กิจการสามารถไปสู่จุดหมายตามแผนงานตามทิศทางที่ธุรกิจต้องการมุ่งไป ถึง โดยเป็นไปตามกลยุทธ์ของธุรกิจ ซึ่งคือวิธีการในการที่ธุรกิจดำเนินงานแล้วจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ธุรกิจต้องตั้งเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ต้องคำนึงถึงเศรษฐกิจ สถาบันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ตัวอย่างในการกำหนดเป้า

หมายของธุรกิจ เช่น ผลตอบแทนของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ตลอดช่วงระยะเวลาการทำงานของพนักงาน การมีส่วนร่วมในการบูรณาการเป้าหมายและนโยบายระดับชาติ (Stickney & Weil, 1994, p.5) ทั้งนี้การกำหนดตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ควรกำหนดให้สอดคล้องและตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของธุรกิจอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์หลักของการทำธุรกิจตั้งแต่ยุคเก่า

เรื่อยมาจนถึงยุคดิจิทัลอย่างในปัจจุบันนี้ ทุกๆธุรกิจยังคงมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อสร้างความมั่งคั่งสูงสุดให้กับส่วนของเจ้าของหรือส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ และเพื่อสร้างมูลค่าของธุรกิจ (value of firm) เพราะว่าผู้ถือหุ้นจะเป็นเจ้าของธุรกิจที่ซื้อหุ้นของธุรกิจนั้นๆ เนื่องจากต้องการสร้างรายได้ที่ดีจากการลงทุนโดยไม่ต้องเสี่ยงหรือมีความเสี่ยงน้อยกว่าการลงทุนประเภทอื่น ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ถือหุ้นจะเลือกคณะกรรมการให้บริหารงานแทนเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น และคณะกรรมการนี้สามารถจ้างผู้บริหารให้ทำงานแทนผู้ถือหุ้น (Brigham & Ehrhardt, 2005, p.7)

ดังนั้นการบริหารกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักของธุรกิจถือเป็นพันธกิจที่สำคัญของผู้บริหาร กอปรกับผู้บริหารกิจการถือเป็นตัวแทนของเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นของกิจการในการบริหารกิจการให้มีกำไร มีความมั่งคั่ง มั่นคง ซึ่งการเป็นตัวแทนของผู้บริหารเป็นไปตามทฤษฎีตัวแทน (agency theory) แนวคิดตัวแทนนี้กล่าวคือ กิจการอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหาร หรือเรียกว่า “ตัวแทน” ซึ่งผู้บริหารหรือตัวแทนนี้จะได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น หรือเรียกว่า “ตัวการ” เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรของกิจการให้เกิดมูลค่า การแต่งตั้งดังกล่าวถือเป็นสัญญาระหว่างตัวการและตัวแทนเพื่อกระตุ้นให้ตัวแทนทำหน้าที่แทนตัวการเพื่อผลประโยชน์ของตัวการและกิจการ

ทั้งนี้สัญญาระหว่างตัวการและตัวแทนเป็นสัญญาที่มีนัยสำคัญ และเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการบัญชีการเงิน อย่างไรก็ตามทฤษฎีตัวแทน (agency theory) คือเป็นสาขาหนึ่งของทฤษฎีเกม (Game Theory) ที่ศึกษาการออกแบบของสัญญา ซึ่งสัญญาที่ออกแบบมานี้เพื่อกระตุ้นให้ตัวแทนทำหน้าที่ในนามของตัวการเพื่อผลประโยชน์โดยไม่ขัดแย้งกัน (Scott , 2003, p. 305)

หน้าที่หลักในการบริหารการเงินของผู้บริหารที่เป็นตัวแทนของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น ได้แก่ การตัดสินใจลงทุน การตัดสินใจจัดหาเงิน และการบริหารสภาพคล่องในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาหน้าที่หลักในการบริหารการเงินทั้ง 3 ประการจะเห็นได้ว่าทุกหน้าที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกิจการ และส่งผลต่อความอยู่รอดของกิจการ ส่งผลต่อความมั่งคั่งของเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น และส่งผลต่อมูลค่าของกิจการ และแต่ละหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์

สอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น หากกิจการต้องการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร จึงต้องจัดหาเงินจากแหล่งทุนภายในและแหล่งทุนภายนอกของกิจการ ซึ่งการจัดหาเงินจากแหล่งทุนใดก็ตาม ด้วยสัดส่วนใดก็ตาม ย่อมส่งผลต่อความสามารถในการบริหารสภาพคล่องทางการเงินของกิจการ และสภาพคล่องในการดำเนินงานของกิจการ

การตัดสินใจจัดหาเงินทุนของกิจการเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่เป็นตัวแทนของเจ้าของกิจการหรือส่วนของผู้ถือหุ้น เพราะการตัดสินใจจัดหาเงินจะกระทบโดยตรงต่อหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น สัดส่วนการจัดหาเงินทุนจากหนี้สินทั้งหมด (ระยะสั้นและระยะยาว) และส่วนของผู้ถือหุ้นเรียกว่าโครงสร้างทางการเงิน (financial structure) ส่วนการจัดหาเงินทุนจากหนี้สินระยะยาวและส่วนของผู้ถือหุ้นเรียกว่าโครงสร้างเงินทุน (capital structure) ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนเงินทุน (Weighted Average Cost of Capital--WACC) จากส่วนหนี้สินระยะยาวและจากส่วนของผู้ถือหุ้นซึ่งกิจการต้องคำนึงถึงก่อนตัดสินใจว่าจะจัดหาเงินด้วยรูปแบบใด สัดส่วนเท่าใด เพราะต้นทุนเงินทุนที่เกิดขึ้นจากการจัดหาเงินทุนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างมูลค่ากิจการ ถ้ามองในแง่ของการแข่งขันแล้วการตัดสินใจทางการเงินมีผลกระทบต่อกลยุทธ์โดยรวมของบริษัท นั้นแสดงให้เห็นว่าโครงสร้างเงินทุนจากผลของการตัดสินใจจัดหาเงินทุนของกิจการจากแหล่งทุนภายนอกจะสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจได้

เนื้อหา

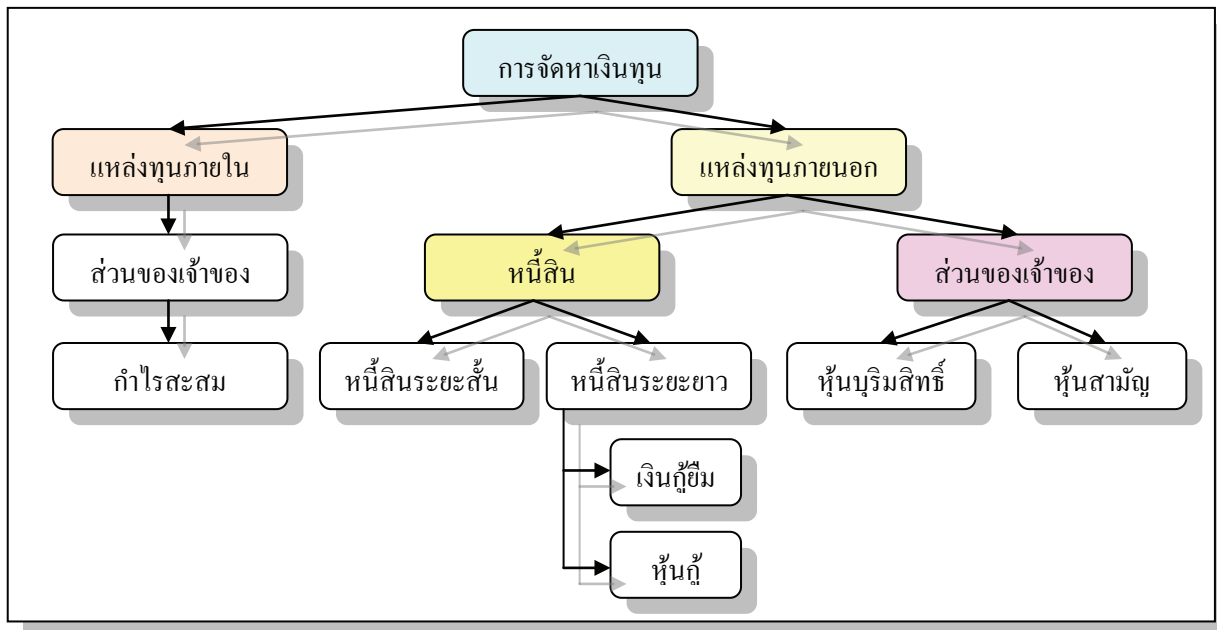
การจัดหาเงินทุน (financing capital)

การดำเนินงานของกิจการในทุกๆ ขั้นตอนล้วนก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายเพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นจากกิจกรรมการดำเนินงานปกติของกิจการ หรือจากกิจกรรมการลงทุน กิจการจึงจำเป็นต้องจัดหาเงินในปริมาณที่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในกิจกรรมดังกล่าว โดยแหล่งเงินทุนของกิจการมี 2 แหล่งคือ แหล่งเงินทุนภายในและแหล่งเงินทุนภายนอก

แหล่งเงินทุนภายใน (internal capital source) ได้แก่ ส่วนของผู้ถือหุ้นเฉพาะกำไรสะสม

แหล่งเงินทุนภายนอก (external capital source) ประกอบด้วย หนี้สิน (หนี้สินระยะสั้น คือ เงินกู้ยืมระยะสั้นจากธนาคารหรือสถาบันการเงิน และหนี้สินระยะยาว

คือ เงินกู้ยืมระยะสั้นจากธนาคารและสถาบันการเงิน และหุ้นกู้) และส่วนของเจ้าของหรือส่วนของผู้ถือหุ้น (ถือหุ้นบุริมสิทธิ์และหุ้นสามัญ)

ภาพ 1 การจัดการเงินทุน

โครงสร้างทางการเงิน (financial structure)

โครงสร้างทางการเงิน คือ การจัดหาเงินจากแหล่งทุนภายในและแหล่งทุนภายนอก หรือกล่าวคือโครงสร้างของหนี้สินรวม (หนี้สินระยะสั้นและหนี้สินระยะยาว) และส่วนของเจ้าของหรือส่วนของผู้ถือหุ้น (หุ้นทุนและกำไรสะสม)

โครงสร้างเงินทุน (capital structure)

โครงสร้างเงินทุน เป็นโครงสร้างจากการระดมเงินทุนหรือจัดหาเงินทุนของกิจการโดยใช้วิธีการรวมแหล่งเงินทุนหรือแหล่งจัดหาเงินที่แตกต่างกันในการระดมทุนหรือจัดหาเงินในแต่ละคราว กล่าวคือ บริษัทหรือกิจการต่างๆ สามารถระดมเงินทุนหรือจัดหาเงินทุนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานได้หลายวิธี เช่น สามารถกู้ยืมเงินจากธนาคารและสถาบันการเงินอื่น ๆ หรือสามารถออกตราสารหนี้ ออกตราสารทุน ซึ่งได้แก่ หุ้นบุริมสิทธิ์ (preferred stock) ประเภทต่างๆ และหุ้นสามัญ (common stock) ประเภทต่างๆ ได้ (Grinblatt & Titman, 1998, p.485)

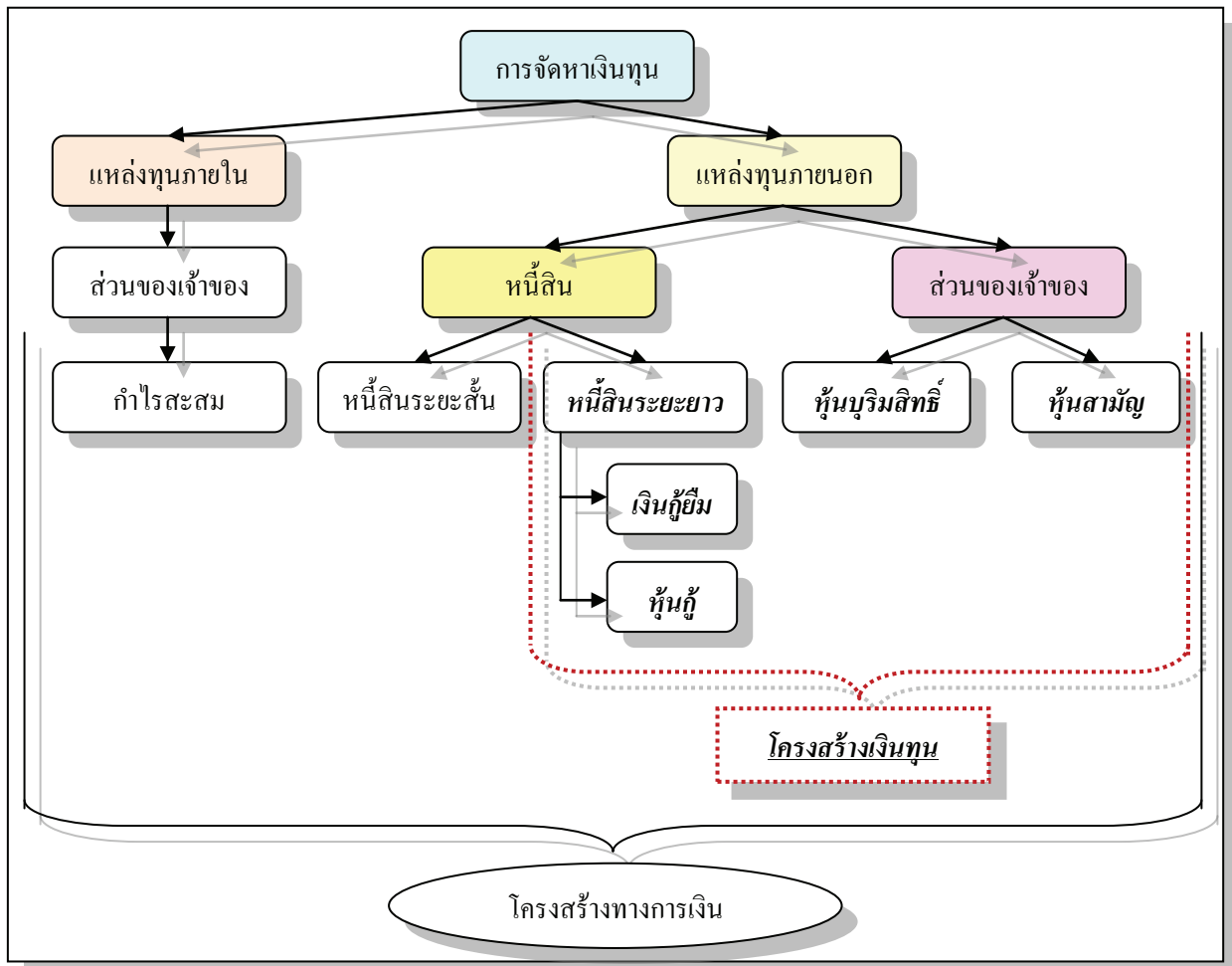
การจัดหาเงินทุนระยะยาวสามารถจัดหาจากแหล่งทุนภายนอก อันประกอบด้วย การกู้ยืมระยะยาว (long-

term loans) และการออกตราสารหนี้ (debt securities) ซึ่งมีองค์ประกอบของเงินกู้ระยะยาวที่ควรทราบโดยทั่วไป เช่น อัตราดอกเบี้ย (coupon rate) มีทั้งแบบคงที่ (fixed interest rate) และแบบลอยตัว (floating interest rate) อายุของการกู้ยืม เงื่อนไขการชำระคืน หลักประกันในการกู้ยืม เป็นต้น รวมถึงการจัดหาแหล่งเงินทุนจากส่วนของเจ้าของไม่ว่าจะเป็นหุ้นบุริมสิทธิ์หรือหุ้นสามัญจะทำให้เกิดต้นทุนเงินทุน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แหล่งที่มาของการจัดหาเงินลงทุนทำให้เกิดต้นทุน หรือเรียกว่าต้นทุนของเงินทุน (cost of capital) ซึ่งสามารถแบ่งต้นทุนของเงินทุนได้ตามประเภทของทุนที่จัดหา ได้แก่ ต้นทุนของหนี้ (cost of debt) ต้นทุนของหุ้นบุริมสิทธิ์ (cost of preferred stock) ต้นทุนของผู้ถือหุ้น (cost of equity) อย่างไรก็ตาม เมื่อกิจการจัดหาเงินทุนจากหลายแหล่งทำให้เกิดต้นทุนของเงินทุนในจำนวนแตกต่างกัน กิจการจำเป็นต้องนำมาเฉลี่ยต้นทุนเงินทุนเหล่านั้นหรือที่เรียกว่า ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (ปิยสุดา บัณฑุรัตน์ ศุภสิน สุริยะ และธีระเสฏฐ์ ศิธนานันท์, 2553)

ทั้งนี้โครงสร้างเงินทุนจะก่อให้เกิดต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยของกิจการ (Weighted Average Cost of

Capital--WACC) ที่กิจการต้องจ่ายออกไปให้แก่แหล่งเงินทุนที่กิจการจัดหา มา เช่น กิจการตัดสินใจจัดหาเงินทุนจากแหล่งทุนภายนอก โดยหากกิจการจัดหาเงินทุนจากหนี้สิน โดยการกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงิน หรือออกจำหน่ายหุ้นกู้ให้แก่นักลงทุน ต้นทุนเงินทุนของกิจการคือ ดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายให้แก่เจ้าหนี้เงินกู้ยืม หรือจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นกู้ของกิจการ แต่หากกิจการจัดหาเงินทุนจากส่วนของเจ้าของโดยออกจำหน่ายหุ้นทุน (หุ้นบุริมสิทธิและหรือ

หุ้นสามัญ) ให้แก่นักลงทุน ต้นทุนเงินทุนของกิจการคือ เงินปันผล โดยปกติแล้วทุกกิจการย่อมต้องการให้ต้นทุนเงินทุนของกิจการ (ดอกเบี้ยจ่าย , เงินปันผล) มีค่าน้อยที่สุด หรืออย่างน้อยควรมีค่าต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่กิจการต้องการได้จากการลงทุน สิ่งหนึ่งที่กิจการทราบอยู่แล้วคือต้นทุนเงินทุนที่เป็นดอกเบี้ยจ่ายนั้นมีผลต่อการคำนวณภาษีเงินได้ของกิจการ กล่าวคือดอกเบี้ยจ่ายสามารถนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณกำไร(ขาดทุน) ของกิจการได้

การตัดสินใจในการจัดหาเงินจากแหล่งทุนภายนอก ทั้งในส่วนของหนี้สินระยะยาวและส่วนของเจ้าของส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทอย่างไร การกู้เงินจากธนาคารและสถาบันการเงินเป็นเรื่องปกติของธุรกิจที่ต้องจัดหาแหล่งเงินทุนภายนอกจากหนี้สินระยะยาวประเภทเงินกู้ยืม สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ ต้นทุนเงินทุนหรืออัตราดอกเบี้ย เมื่อนำมาคำนวณกับเงินต้นและระยะเวลาทั้งหมดตามสัญญา กู้ยืม แล้วแบ่งชำระดอกเบี้ยจ่ายในแต่ละงวดตามสัญญา กู้ยืมที่ต้องชำระให้แก่ผู้ให้กู้ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยนี้จะมีทั้งใน

ส่วนอัตราดอกเบี้ยคงที่และอัตราดอกเบี้ยลอยตัว ทำให้กิจการมีดอกเบี้ยจ่ายที่ควบคุมไม่ได้ในอนาคต แต่หากกิจการตัดสินใจจัดหาเงินโดยการออกจำหน่ายหุ้นกู้ให้แก่นักลงทุน ซึ่งดอกเบี้ยที่กิจการต้องจ่ายให้แก่ผู้มาลงทุนนั้น กิจการจะสามารถควบคุมอัตราดอกเบี้ยให้คงที่ตลอดอายุหุ้นกู้ได้ แต่ที่เป็นความยากของกิจการคือทำอะไรให้นักลงทุนตัดสินใจมาลงทุนในหุ้นกู้ของกิจการ เพราะในฝั่งของนักลงทุนย่อมมีกระบวนการพิจารณาข้อมูลเพื่อตัดสินใจลงทุนภายใต้ข้อมูลดังกล่าวที่ส่วนสำคัญคือข้อมูลของ

กิจการที่ผู้ลงทุนจะไปลงทุนในหุ้นกู้ ข้อมูลที่ประกอบการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนนั้นมียุทธศาสตร์หลายประเภท ซึ่งข้อมูลที่นักลงทุนได้ควรมีความแม่นยำ ชัดเจน และสามารถตรวจสอบข้อมูลได้โดยง่าย

Jiao (2010, pp. 4-21) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นการออกตราสารหนี้ของกิจการและโครงสร้างเงินทุนเมื่อมีข้อมูลที่นักลงทุนนำมาพิจารณาประกอบการลงทุน ผลการวิจัยพบว่า นอกเหนือจากจำนวนตราสารหนี้ที่บริษัทออกจำหน่ายในช่วงเวลาหนึ่งแล้ว นักลงทุนภายนอกจะได้รับข้อมูลจำนวนหนึ่งที่สำคัญและจำเป็นเกี่ยวกับบริษัทต่างๆ ผ่านการเปิดเผยข้อมูลโดยบริษัทที่ออกหุ้นกู้ และข้อมูลอีกจำนวนหนึ่งที่รับจากนักลงทุนภายนอก และหากข้อมูลมีความแม่นยำเพียงพอสำหรับนักลงทุนภายนอกที่จะลงทุน พฤติกรรมการออกตราสารหนี้ของบริษัทจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ นักลงทุนภายนอกเมื่อได้รับข้อมูลที่แม่นยำชัดเจน ตรวจสอบได้ง่ายจะช่วยลดปัญหาหนี้สินโดยเฉลี่ยของบริษัทได้เพราะนักลงทุนอาจตัดสินใจลงทุนในบริษัทนั้น เมื่อเทียบกับบริษัทที่นักลงทุนภายนอกได้รับข้อมูลไม่แม่นยำ ไม่ชัดเจน ตรวจสอบได้ยาก

Ganguli (2013, pp.56-72) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนกับโครงสร้างความเป็นเจ้าของกิจการ โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างบริษัทในอินเดีย ผลการศึกษาพบว่า บริษัทที่มีสัดส่วนการถือหุ้นหรือมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่ควรจัดหาแหล่งทุนจากแหล่งเงินกู้ มากกว่าการระดมทุนจากนักลงทุน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในการบริหารงาน ยังพบว่าส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความผันผวนของสัดส่วนการถือหุ้นหลังการควบคุมความสามารถในการทำกำไร

โครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม เป็นอย่างไร ควรมีส่วนของหนี้สินและส่วนของเจ้าของอย่างไร Haron (2014, pp. 23-38) ได้ศึกษาถึงความไม่แน่นอนของโครงสร้างเงินทุน ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูลของสามประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซียไทย และสิงคโปร์ และสรุปว่าปัญหาโครงสร้างทุนยังคงมีอยู่เนื่องจากไม่มีคำอธิบายเชิงประจักษ์ชัดเจนในแต่ละประเทศว่า บริษัทควรเลือกใช้วิธีการใดในการจัดหาเงินทุน หรืออาจกล่าวได้ว่า ไม่มีคำตอบที่ชัดเจนสำหรับสัดส่วนหรือรูปแบบโครงสร้างเงินทุนที่ดีที่สุด อย่างไรก็ตามในการพิจารณา

โครงสร้างเงินทุนของกิจการ ต้องมีคณะกรรมการของบริษัทเพื่อพิจารณาโครงสร้างเงินทุนในแต่ละโครงการลงทุน แล้วองค์ประกอบคณะกรรมการที่เป็นผู้บริหารหรือเป็นตัวแทนของเจ้าของกิจการจะมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนในลักษณะใด

Tarus & Ayabei (2016, pp. 1056-1079) ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารกับโครงสร้างเงินทุน โดยศึกษาข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในโร ประเทศเคนยา มีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ กลไกการกำกับดูแลกิจการมีบทบาทในตลาดเกิดใหม่ แม้ว่าคุณลักษณะที่เป็นลักษณะเฉพาะของการกำกับดูแลในตลาดดังกล่าวต่างจากตลาดที่พัฒนาแล้วก็ตาม ผลสุดท้ายชี้ให้เห็นว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของ CEO จะลดความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของคณะกรรมการและโครงสร้างเงินทุน และการที่ CEO ของบริษัทมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งนานอำนาจกรรมการอิสระที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในโครงสร้างเงินทุนจะลดลง จะมีความมุ่งมั่นน้อยลง คณะกรรมการจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงสร้างเงินทุนน้อยลง ดังนั้นกิจการควรมีการจำกัดระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง CEO โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดเกิดใหม่

นอกเหนือจากคณะกรรมการบริหารที่มีผลต่อการตัดสินใจโครงสร้างเงินทุนของกิจการแล้ว ส่วนของเจ้าของยังส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของบริษัทในตลาดเกิดใหม่ ทั้งนี้จากงานวิจัยของ Farooq ศึกษาผลกระทบของความเป็นเจ้าของต่อโครงสร้างเงินทุนในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ พบว่า ในบริษัทที่มีความเป็นเจ้าของสูงมีแนวโน้มที่จะมีอัตราส่วนหนี้สินต่ำ โดยวัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่ออัตราส่วนสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น นอกจากนี้การเติบโตของบริษัทที่มีความสมบูรณ์หรือความพร้อมด้านข้อมูลของกิจการจะเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายกว่าบริษัทที่คล้ายคลึงกันแต่ข้อมูลไม่สมบูรณ์ เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมหรือบริหารงานให้บริษัทเติบโต ยังคงต้องการอำนาจในการควบคุมบริษัท จะเลือกใช้หนี้สินมากกว่าส่วนของผู้ถือหุ้นซึ่งจะเป็นการเพิ่มสัดส่วนหนี้สินในโครงสร้างเงินทุน (Farooq, 2015, pp. 99-113)

ในกรณีการเป็นเจ้าของธุรกิจ ที่เป็นธุรกิจครอบครัวนั้น การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนจะมีความแตก

ต่างจากเจ้าของกิจการที่มาจากนักลงทุนภายนอกหรือไม่ Baek, Cho, & Fazio (2016, pp. 169-186) ได้ศึกษาถึงการเป็นเจ้าของกิจการที่เป็นกรรมสิทธิ์ในครอบครัว อำนาจการควบคุมและโครงสร้างเงินทุนของบริษัท โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 200 บริษัท ในสหรัฐอเมริกาในดัชนี S & P Small-Cap 600 ผลจากการศึกษาพบว่า การเป็นเจ้าของธุรกิจครอบครัวไม่เกี่ยวกับอัตราส่วนหนี้สิน ซึ่งเมื่อคณะวิจัยได้ตรวจสอบเพิ่มเติมกับอำนาจการควบคุมสำหรับ CEO ของครอบครัวและผลการดำเนินงานที่แสดงให้เห็นว่าการเป็นเจ้าของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนหนี้สินของตลาดและหนี้สินต่อทุน แต่ผลกระทบจะถูกหักล้างด้วยการควบคุมโดยครอบครัวผ่านตำแหน่ง CEO และผลการดำเนินงานของผู้ถือหุ้น กล่าวคือ เจ้าของธุรกิจที่เป็นธุรกิจครอบครัวชอบการจัดหาเงินกู้เพื่อนำมาเงินมาใช้หนี้สินของกิจการและเพื่อรักษาความเป็นเจ้าของหุ้นในกิจการที่ครอบครัวตนเป็นเจ้าของ นอกจากนี้การควบคุมกิจการของครอบครัวผ่านตำแหน่ง CEO และผลการดำเนินงานของหุ้นในปัจจุบันลดลง ดังนั้นผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวที่เป็นเจ้าของกิจการ แต่ไม่ได้ควบคุมหรือบริหารงานเองโดยครอบครัวนั้น โครงสร้างเงินทุนจะมาจากจัดหาแหล่งเงินกู้ ซึ่งเป็นการจัดหาแหล่งเงินทุนภายนอก ในทางตรงกันข้ามถ้าครอบครัวอยู่ในการควบคุม (นั่นคือสมาชิกในครอบครัวเป็น CEO) อาจไม่น่าสนใจในการจัดหาแหล่งเงินกู้ เนื่องจากโอกาสการใช้กระแสเงินสดไม่เหมาะสมมีโอกาสน้อยกว่า นอกจากผลการศึกษาของ Baek และคณะแล้ว ยังมีผลการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจในโครงสร้างเงินทุนของธุรกิจครอบครัว โดย Thiele and Wendt (2017, pp. 221-239) ศึกษาจากข้อมูลทางการเงินและโครงสร้างเกี่ยวกับบริษัทเยอรมันขนาดใหญ่ที่เป็นของเอกชนจำนวน 691 ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจที่เป็นธุรกิจครอบครัวมีระดับหนี้โดยรวมและระยะยาวที่สูงขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับคู่สัญญาที่ไม่ใช่ธุรกิจครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธุรกิจของครอบครัวอาจเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ดี เนื่องจากสามารถระบุได้ถึงอัตลักษณ์ของธุรกิจครอบครัวอันเป็นทรัพยากรสำคัญที่ช่วยในการจัดหาเงินทุนให้แก่กิจการ

ความเสี่ยงทางธุรกิจ (firm risk)

ความเสี่ยงที่ผู้ถือหุ้นสามัญของกิจการจะเผชิญ

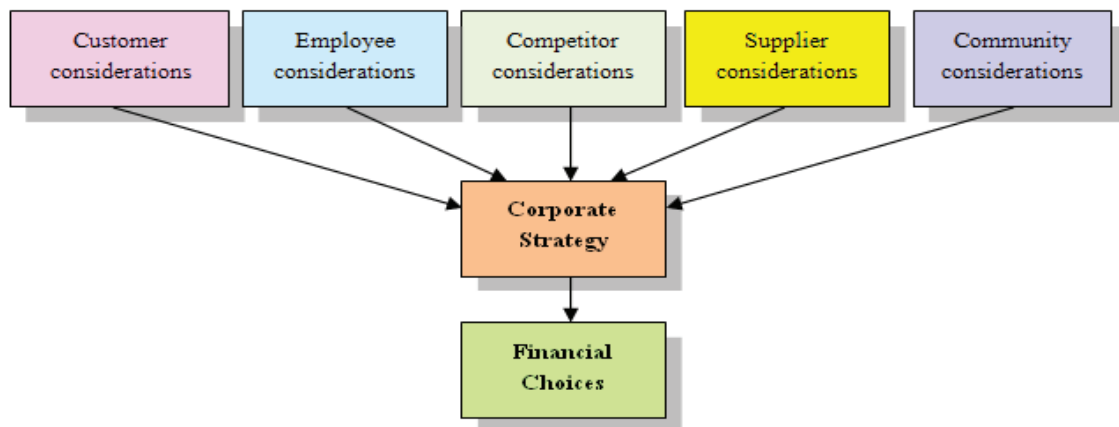
หากกิจการไม่มีหนี้สิน เพราะความเสี่ยงทางธุรกิจเกิดจากความไม่แน่นอนในการประมาณการกระแสเงินสดของบริษัท ซึ่งจะส่งผลต่อความไม่แน่นอนของกำไรที่จะได้รับจากการดำเนินงานและความไม่แน่นอนของความต้องการลงทุนของกิจการ ทำให้กิจการไม่ทราบแน่ชัดว่าผลกำไรจากการดำเนินงานจะได้รับมามากน้อยเพียงใด และกิจการจะไม่ทราบว่า กิจการควรจะต้องลงทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ หรือไม่ หรือควรลงทุนโดยสร้างโรงงานแห่งใหม่และการลงทุนอื่น ๆ เท่าใด ซึ่งกระทบผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment Capital--ROIC) และนั่นคือความเสี่ยงทางธุรกิจ (Brigham & Ehrhardt, 2005, p. 550)

ความเสี่ยงทางธุรกิจอาจเกิดจากความล้มเหลวหรือไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากกลยุทธ์ของกิจการในการดำเนินธุรกิจของทุกกิจการย่อมต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์สามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ 1.กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate strategies) 2. กลยุทธ์ระดับกลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business strategies) และ 3.กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional strategies) และแม้ว่าธุรกิจจะเลือกใช้กลยุทธ์ทุกระดับอย่างดีเพียงใดก็ตามสิ่งที่ต้องคำนึงถึงตลอดเวลาในการตัดสินใจด้านต่างๆ คือการพิจารณาปัจจัยเสี่ยงทางธุรกิจในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องและส่งกระทบโดยตรงและโดยอ้อมต่อธุรกิจ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2550, น. 104) ได้กล่าวถึงปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อความเสี่ยงทางธุรกิจไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งปัจจัยเสี่ยงที่สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกล่าวถึงนั้นจะมีมากน้อยหรือไม่ หรือเมื่อมีแล้วจะกระทบต่อการดำรงอยู่ของธุรกิจหรือไม่นั้นต้องพิจารณาถึงสภาพการแข่งขันในอุตสาหกรรมที่ธุรกิจนั้นดำรงอยู่ด้วย เช่น ปัจจัยความผันผวนของความต้องการสินค้าหรือบริการ ปัจจัยความผันผวนของราคาขายสินค้า/บริการและต้นทุนขาย/ต้นทุนการให้บริการ ปัจจัยความสามารถของธุรกิจในการเปลี่ยนแปลงราคาขายสินค้า/บริการไปตามต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยความเสี่ยงด้านอัตราแลกเปลี่ยน ทุกๆปัจจัยที่เกิดขึ้นทำให้ธุรกิจต้องตัดสินใจภายใต้ข้อมูลที่หลากหลายในระยะเวลาที่จำกัด การตัดสินใจหนึ่งที่มีแรงกระตุ้นทั้งธุรกิจนั้นคือการตัดสินใจทางการเงิน

การตัดสินใจทางการเงินมีผลกระทบต่อกลยุทธ์โดยรวม โดยมองว่าสภาพแวดล้อมของธุรกิจมีผลต่อกลยุทธ์โดยรวมของบริษัท และรวมถึงทางเลือกจัดหาเงินทุน โครงสร้างเงินทุน ทั้งนี้สภาพแวดล้อมดังกล่าวรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ไม่ใช่สถาบันการเงินของบริษัท ซึ่งประกอบด้วย ลูกค้า พนักงาน คู่แข่งขัน คู่ค้า และสังคมชุมชน เนื่องจากผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียเหล่านี้อาจได้รับความเสียหายจากปัญหาทางการเงินของบริษัทที่ผู้บริหารไม่สามารถบริหารจัดการได้ เช่น ลูกค้าอาจได้รับผลิตภัณฑ์ที่ด้อยคุณภาพ คู่ค้าอาจสูญเสียธุรกิจ พนักงานอาจสูญเสียงานและเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนทั้งหมดหยุดชะงัก (Grinblatt and Titman, 1998, pp. 579-580)

ภาพ 3 กลยุทธ์ระดับองค์กรและทางเลือกทางการเงิน

Note. From *Financial Markets and Corporate Strategy*, (p. 580), by Grinblatt, M., & Titman, S., 1985, Singapore: McGraw-Hill.

ความเสี่ยงทางการเงิน (financial risk)

ความเสี่ยงทางการเงิน เป็นความเสี่ยงที่ธุรกิจทุกธุรกิจต้องเคยประสบ เนื่องจากเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเงินของกิจการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสี่ยงจากสภาพคล่องทางการเงินระยะสั้นของกิจการ และความสามารถในการชำระหนี้ระยะยาวของกิจการ ซึ่งความเสี่ยงทางการเงินทั้งสองส่วนถือเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากการตัดสินใจจัดหาเงินทุนของกิจการ

Brigham and Ehrhardt (2005, p. 554) กล่าวว่าความเสี่ยงทางการเงิน เป็นความเสี่ยงเพิ่มเติมที่เกิดขึ้นกับผู้ถือหุ้นสามัญอันเนื่องมาจากผู้บริหารได้ทำการตัดสินใจทางการเงินเกี่ยวกับหนี้สิน ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ถือหุ้นของกิจการต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่มีอยู่ในการดำเนินกิจการอยู่แล้ว นั่นคือความเสี่ยงทางธุรกิจ (business risk) จากความไม่แน่นอนในจำนวนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROIC) ที่ธุรกิจจะได้รับในอนาคตจากการลงทุน แม้ว่าผลตอบแทนจากการลงทุน จะได้ประมาณการคือพยากรณ์ไว้ล่วงหน้าตามหลักเกณฑ์ก็ตาม แล้วเมื่อกิจการตัดสินใจ

ใจลงทุน การตัดสินใจจัดหาเงินทุนก็ตามมาเช่นกัน ดังนั้นหากผู้บริหารธุรกิจตัดสินใจจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้สิน ความเสี่ยงทางธุรกิจอาจจะเกิดขึ้นกับผู้ถือหุ้นรายใหญ่ อย่างไรก็ตาม Brigham and Ehrhardt ได้กล่าวไว้อีกด้วยว่า การจัดหาเงินควรพิจารณาถึงส่วนประสมของแหล่งเงินทุนทั้งในส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งการจัดเงินจากแหล่งทุนที่เป็นหนี้สินระยะยาวจะมีข้อสังเกตคือดอกเบี้ยจ่ายที่สามารถรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณกำไรขาดทุนของกิจการ หรือมีผลต่อการประหยัดภาษีนั่นเอง แล้วในกิจการที่ปลอดภาษีหรือไม่ต้องเสียภาษีให้แก่หน่วยงานภาครัฐนั้น การพิจารณาแหล่งจัดหาเงินของกิจการจะกระทบโครงสร้างเงินทุนของกิจการอย่างไร Alhashel (2015, pp. 51-63) ได้ศึกษาโครงสร้างเงินทุนของกิจการโดยไม่มีส่วนของผลประโยชน์ทางภาษีเข้ามาเกี่ยวข้อง การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงผลประโยชน์ที่มีใช้ภาษีของหนี้ โดยการวิเคราะห์โครงสร้างเงินทุนของบริษัทในตลาดเกิดใหม่ในประเทศเวตซึ่งไม่มีการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ผลประโยชน์ที่มีใช้ภาษีของหนี้สิน จะเพิ่มมูลค่าของ

บริษัท トラบไคที่ผลประโยชน์ส่วนเกินของหนี้สินสูงกว่า ต้นทุนส่วนเพิ่มของหนี้สิน โดยเฉลี่ยบริษัทที่มีอัตราส่วน หนี้สินต่อสินทรัพย์อยู่ที่ร้อยละ 26.50 จะทำให้มูลค่าของ บริษัทเพิ่มขึ้นโดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 16 เมื่อเทียบกับ มูลค่าที่ไม่มีการไถ่ถอน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือผลประโยชน์ ที่มีใช้ภาษีของหนี้จะเพิ่มมูลค่าของบริษัท ประมาณร้อยละ 0.6 สำหรับอัตราส่วนสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัท เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 เมื่อพิจารณาเช่นนี้และผลกระทบที่เป็น บวกของหนี้สินต่อมูลค่ากิจการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมี นโยบายที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่บริษัทต่างๆ ในการให้กู้ยืมของธนาคารและการเข้าถึงสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ

ความเสี่ยงอีกประการหนึ่งที่อาจเป็นผลจากความ บกพร่องในการบริหารงาน ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้ กิจการมีความเสี่ยงทางธุรกิจ และส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงด้าน การเงิน และความเสี่ยงนี้ยังกระทบต่อมูลค่าของกิจการ อีกด้วยนั่นคือ “การทุจริต” แม้ว่าในแต่ละกิจการจะมี มาตรการหรือนโยบายในการควบคุมหรือป้องปรามอยู่ ก็ตาม Wei and Kong (2017, pp. 295-322) ได้ศึกษา เกี่ยวกับการทุจริตและการพัฒนาทางการเงินรวมถึงความ สัมพันธ์ระหว่าง การทุจริตและการพัฒนาทางการเงินใน การพิจารณาปัจจัยโครงสร้างเงินทุนของบริษัท ในสภาพ แวดล้อมทางกฎหมายของจีนและปัจจัยภายในของบริษัท ปัจจัยทางอุตสาหกรรมและปัญหาภายในที่เท่าเทียมกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นบริษัทจดทะเบียนและระดับ ภูมิภาคของประเทศจีนในช่วงปี 2541-2556 ผลการศึกษา พบว่า การทุจริตและการพัฒนาด้านการเงินมีอิทธิพลทาง ลบต่อการให้กู้ยืมระยะยาวของบริษัท กล่าวคือ ในภูมิภาค ที่ระดับความทุจริตอยู่ในระดับสูง การเติบโตของสินเชื่อ จะส่งผลให้อัตราส่วนหนี้สินระยะยาวของบริษัทเพิ่มขึ้น ตรงกันข้ามในภูมิภาคที่มีการให้สินเชื่อมากขึ้น การทุจริต มีผลกระทบอย่างมากต่ออัตราส่วนหนี้สินของบริษัท สิ่งที่ การศึกษาครั้งนี้ได้กล่าวถึงอย่างน่าสนใจคือ หน่วยงานที่ ควบคุมสถาบันการเงินเองควรจะปรับปรุงขั้นตอนสำหรับ การตรวจสอบการบริหารและการอนุมัติของเจ้าหน้าที่ธนาคาร และเสริมสร้างการลงโทษและการป้องกันเครดิตและการ ทุจริต เพื่อลดผลกระทบเชิงลบของการทุจริตในการตัดสินใจโครงสร้างเงินทุนของบริษัท

การสร้างมูลค่าของธุรกิจ (value of firm)

สิ่งที่สำคัญของธุรกิจที่ต้องทำความเข้าใจการ สร้างมูลค่าของธุรกิจนั้น คือการประเมินมูลค่าของธุรกิจ เพราะหากธุรกิจทราบว่าการประเมินมูลค่าธุรกิจนั้นต้อง ประเมินด้วยวิธีใด ซึ่งมูลค่าของธุรกิจนั้นจะสามารถประเมิน มูลค่าได้สามวิธี หนึ่งในสามวิธีที่ธุรกิจเข้าใจและดำเนินการ อย่างรอบคอบระมัดระวัง คือการประเมินมูลค่าธุรกิจ ด้วยวิธีประเมินจากกระแสเงินสดอิสระของกิจการ (Free Cash Flow of Firm--FCFF) ซึ่งกระแสเงินสดอิสระของ กิจการคือ จำนวนเงินที่กิจการสามารถจ่ายกลับคืนเป็น ผลตอบแทนให้กับ

1) ผู้ลงทุนที่เป็นเจ้าหนี้ของกิจการ

2) ผู้ลงทุนที่เป็นเจ้าของหรือส่วนของผู้ถือหุ้น ของกิจการ

ทั้งนี้จำนวนเงินที่จ่ายกลับคืนนั้น ต้องเป็นกระแส เงินสดส่วนที่เหลือจากการที่กิจการนำไปลงทุนในสินทรัพย์ หมุนเวียนและสินทรัพย์ถาวรที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจการ แล้ว หรือกล่าวได้ว่า มูลค่าของกิจการวิธีนี้ คือ มูลค่า ปัจจุบันของกระแสเงินสดในอนาคตคิดลดด้วยต้นทุนเงิน ทุนถัวเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก ถ้าจะทำให้มูลค่าของกิจการเพิ่ม ด้วยวิธีนี้คือ การทำให้กระแสเงินสดอิสระเพิ่มขึ้น การ ทำให้ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ยลดลง ดังนั้นการสร้างมูลค่า ของธุรกิจจะมาจาก 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่ 1 เป็นกระ แสเงินสดอิสระของกิจการ และส่วนที่ 2 คือ ต้นทุนเงินทุน ถัวเฉลี่ยของกิจการ

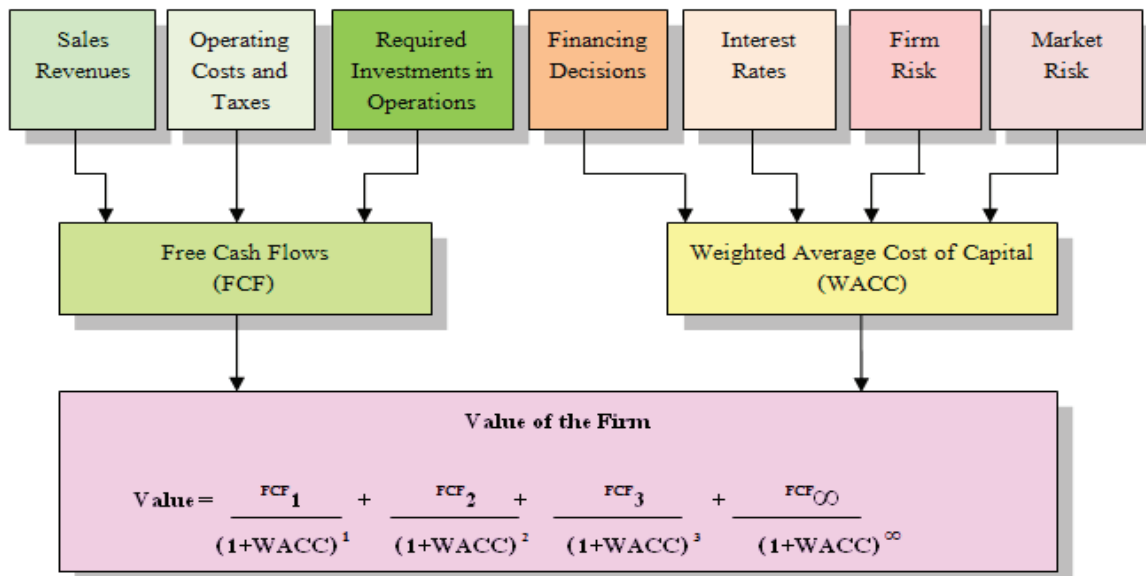
ส่วนที่ 1 กระแสเงินสดอิสระ (Free Cash Flow-- FCF) ของกิจการควรมีมูลค่าสูงซึ่งมาจากการดำเนินงาน ของกิจการ ประกอบด้วย 1. รายได้หลักของกิจการไม่ว่า จะเป็นรายได้ค่าขายหรือรายได้ค่าบริการ 2. การบริหาร ต้นทุนและภาษี ซึ่งกิจการควรบริหารให้เกิดต้นทุนต่ำหรือ ต้นทุนที่ประหยัดได้ รวมถึงภาษีที่ประหยัดได้ของภาษี และ 3. ผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนในสินทรัพย์

ส่วนที่ 2 ต้นทุนเงินทุนถัวเฉลี่ย (Weighted Average Cost of Capital--WACC) ของกิจการควรมี มูลค่าต่ำซึ่งมาจากการบริหารงานอันประกอบด้วย 1. การ ตัดสินใจจัดหาเงิน 2. อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด 3. ความ เสี่ยงทางธุรกิจ และ 4. ความเสี่ยงในตลาดเงินและตลาดทุน

อย่างไรก็ดีในส่วนของต้นทุนเงินทุนถั่วเฉลี่ย จะมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนเงินทุนถั่วเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก แบ่งได้เป็นปัจจัยภายในที่กิจการสามารถควบคุมได้ และปัจจัยที่กิจการไม่สามารถควบคุมได้ โดยปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ ได้แก่ นโยบายการลงทุน (investment policy) นโยบายโครงสร้างเงินทุน (capital structure policy)

และนโยบายเงินปันผล (dividend policy) สำหรับปัจจัยที่กิจการไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย และอัตราภาษี (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2550, น. 25-25)

ดังนั้นหากกิจการต้องการทำให้ต้นทุนเงินทุนถั่วเฉลี่ยลดลงกิจการควรดำเนินงานด้านปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภาพ 4 มูลค่าของธุรกิจ

Note. From *Financial Management: Theory and Practice* (11th ed), (p. 128), by Brigham, E.F., & Ehrhardt, M.C, 2005, Ohio: Thomson.

Wang (2013, pp. 322-339) ได้ศึกษาเรื่องส่วนของเงินลงทุนในตราสารทุนและโครงสร้างเงินทุนของกิจการโดยใช้แบบจำลอง เพื่อศึกษาถึงความไม่แน่นอนของการจัดหาเงินทุนของกิจการที่เกิดจากภาวะเปราะบางด้านการจัดหาเงินทุนในตลาดทุนเกิดใหม่ส่งผลต่อการตัดสินใจโครงสร้างเงินทุนของกิจการ ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าของบริษัทจะลดลง อันเกิดจากความไม่แน่นอนของการจัดหาเงินทุน เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างเงินสดในอนาคตของบริษัทกับนโยบายด้านการเงินของบริษัท แสดงให้เห็นว่าความไม่แน่นอนของการจัดหาเงินทุนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม กิตติข้อสรุปการศึกษานี้ ได้กล่าวว่าหากไม่มีแรงกดดันในการดำเนินกิจการของบริษัทคือบริษัทยังคงดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง แหล่งเงินทุนที่ดีที่สุดมักจะใช้นี้สินทรัพย์ที่จะเป็นไปได้เพื่อรักษาโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมใน

ขอบเขตจำกัดสูงสุด แต่หากปัจจุบันบริษัทมีความจำเป็นต้องพิจารณาหรือตัดสินใจดำเนินงานใดๆ เกี่ยวกับกิจกรรมการลงทุนและการจัดหาเงินทุน กิจการจะเริ่มพิจารณากระแสเงินสดในอนาคตของบริษัท และความไม่แน่นอนในการจัดหาแหล่งเงินทุนภายนอกของบริษัทจะส่งผลต่อมูลค่าหุ้นของผู้ถือหุ้น

สรุป

การตัดสินใจจัดหาแหล่งทุนจะมีหลายปัจจัยที่ผู้บริหารกิจการ (ตัวแทนของเจ้าของ) ต้องพิจารณาให้ถ่วงถี่เนื่องจากกระแสเงินสดอิสระของกิจการมาจากรายได้จากการขายสินค้า/บริการ การบริหารด้านต้นทุนและภาษี (ลดต้นทุนและวางแผนภาษี) และการตัดสินใจลงทุนในสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ จะมีค่ามูลค่าสูงมากเพียงใด

หากต้นทุนเงินทุนของกิจการที่เกิดจากการตัดสินใจจัดหาเงินทุน อัตราดอกเบี้ยในท้องตลาด ความเสี่ยงของบริษัท ความเสี่ยงในตลาดเงินและตลาดทุน มีมูลค่าสูงก็ไม่ทำให้เกิดการสร้างมูลค่าของธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการสร้างต้นทุนเงินทุนของกิจการมาจากการตัดสินใจจัดหาเงินทุน ซึ่งหากโครงสร้างเงินทุนไม่เหมาะสม อาจส่งผลต่อธุรกิจได้ อย่างไรก็ตามโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม (Optimal Capital Structure) นั้นอาจไม่มีคำตอบ เพราะอาจไม่มีจริงในเชิงทฤษฎี และอาจทำได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากไม่มีข้อมูลว่าโครงสร้างเงินทุนแบบใดที่เหมาะสมกับกิจการ ในทางปฏิบัติ จึงมีการเปลี่ยนจากโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม เป็นโครงการเงินทุนตามเป้าหมาย (Target Capital Structure)

วัฒนา ศักยชีวกิจ และกอบกุล จันทรโคติกา (2016, น. 50-63) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อาเซียน จำนวน 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทย ส่วนปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างเงินทุนนั้นประกอบด้วย ปัจจัยสินทรัพย์ที่มีตัวตน ปัจจัยสภาพคล่องทางการเงิน ปัจจัยความสามารถในการทำกำไร ผลการศึกษาพบว่า ทุกปัจจัยที่ศึกษามีความสัมพันธ์กันและมีนัยสำคัญในทุกตลาด ทั้ง 3 ปัจจัยส่งผลกระทบต่อสัดส่วนหนี้สิน ส่วนการปรับไปสู่โครงสร้างเงินทุนเป้าหมายนั้นการปรับไปสู่สัดส่วนหนี้สินระยะสั้นเร็วที่สุด ตามด้วยสัดส่วนหนี้สินระยะยาว และสัดส่วนหนี้สินรวม

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมางานวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนนั้นมีทิศทางรูปแบบการวิจัยที่คล้ายคลึงกัน แต่ผลการวิจัยที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันยังไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนถึงรูปแบบโครงสร้างเงินทุน Kumar and Colombage (2017, pp. 106-132) ได้ศึกษาทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนเพื่อทบทวนและทิศทางในอนาคต โดยศึกษาถึงสถานะของการศึกษาปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุนในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจำนวน 167 ฉบับที่ตีพิมพ์ในปี พ. ศ. 2515 ถึงปี พ. ศ. 2556 ในวารสารต่างๆ ผลการศึกษาพบว่า ธุรกิจในตลาดเกิดใหม่จะได้รับความนิยมเนื่องจากตลาดหุ้น และตลาดหุ้นในตลาดเกิดใหม่มี

ประสิทธิภาพน้อยกว่าและขาดความสมบูรณ์เมื่อเทียบกับตลาดที่พัฒนาแล้ว ซึ่งทำให้การตัดสินใจทางการเงินอาจมีความผิดพลาด นั่นคือโครงสร้างเงินทุนยังไม่ไปสู่จุดที่เหมาะสม นอกจากนี้ Kumar and Colombage ยังพบว่างานวิจัยโครงสร้างเงินทุนมีรายละเอียดไม่มากและที่มักเป็นงานวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะของบริษัท แม้ว่าโครงสร้างเงินทุนจะเป็นหัวข้อที่น่าสนใจที่สุดในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา แต่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนยังไม่สามารถสรุปได้ ซึ่ง Kumar and Colombage มองว่า 1. ในอนาคตควรมีงานวิจัยเพื่อสนับสนุนผลงานวิชาการต่างๆ ที่มีอยู่ของปัจจัยกำหนดโครงสร้างเงินทุน เพื่อได้เข้าใจถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงระหว่างการตัดสินใจทางการเงินของประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา 2. ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีส่วนสำคัญในการเติบโตของประเทศกำลังพัฒนาและเป็นผู้ดำเนินการจัดหางานในเศรษฐกิจโลก การศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุนส่วนใหญ่อาศัยอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และไม่ค่อยเหมาะสมกับบริษัทขนาดเล็ก ดังนั้นการศึกษาเรื่องโครงสร้างการกำหนดโครงสร้างเงินทุนของ SMEs 3. การศึกษาในรายละเอียดถึงผู้บริหารกิจการเพื่อให้มีความโปร่งใสในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเงินทุน และ 4. การศึกษาส่วนใหญ่ที่ผ่านมาในรอบ 40 ปีได้ใช้แบบจำลองการถดถอยเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยโครงสร้างของเงินทุน ผลการศึกษาจึงไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นการศึกษาในอนาคตควรดำเนินการโดยใช้วิธีการอื่น (นอกเหนือจากวิธีการถดถอย) เพื่อแก้ปัญหาโครงสร้างทางการเงินที่ไม่สามารถสรุปได้

ตามที่กล่าวมาจะเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่า การจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนภายนอกส่งผลต่อโครงสร้างเงินทุนของกิจการ เนื่องจากโครงสร้างเงินทุนของกิจการทั้งส่วนของหนี้สินระยะยาวและส่วนของเจ้าของล้วนทำให้เกิดต้นทุนเงินทุนที่กิจการหลีกเลี่ยงไม่ได้ในความรับผิดชอบต่อผู้ให้กิจการกู้เงิน (ธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างๆ) ผู้ลงทุนในหุ้นกู้ของกิจการ (นักลงทุนที่เข้ามาซื้อหุ้นกู้ที่กิจการออกจำหน่าย) และผู้เป็นเจ้าของหรือส่วนของเจ้าของกิจการ ดังนั้นผู้บริหารกิจการที่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของ ควรเข้าใจและสามารถพิจารณาโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมหรือโครงสร้างเงินทุนตามเป้าหมายของกิจการได้ เพราะว่าการสร้างมูลค่าของธุรกิจ

นั้น แม้มีที่มาจากหลายองค์ประกอบร่วมกัน แต่หนึ่งองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งที่กิจการต้องคำนึงถึง “โครงสร้างเงินทุนของกิจการ” มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์อย่างสำคัญ

ต่อการสร้างมูลค่าของธุรกิจ และการสร้างมูลค่าของธุรกิจ การสร้างความมั่งคั่งสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ ถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการการเงิน

References

- Alhashel, B. (2015). Capital structure of firms when taxes are removed. *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 31(1), 51-63.
- Baek, H. Y., Cho, D. D., & Fazio, P. L. (2016). Family ownership, control and corporate capital structure: An examination of small capitalization public firms. *Journal of Family Business Management*, 6(2), 169-185.
- Brigham, E. F., & Ehrhardt, M. C. (2005). *Financial management: Theory and practice* (11th ed). Ohio: Thomson.
- Bunthurat, P., Suriya, S., & Seethananon, T. (2010). *Business finance*. Bangkok: Pimpun Printing.
- Farooq, O. (2015). Effect of ownership concentration on capital structure: Evidence from the MENA region. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 8(1), 99-113.
- Ganguli, S. K. (2013). Capital structure-does ownership structure matter? Theory and Indian evidence. *Studies in Economics and Finance*, 30(1), 56-72.
- Grinblatt, M., & Titman, S. (1998). *Financial markets and corporate strategy*. Singapore: McGraw-Hill.
- Haron, R. (2014). Capital structure inconclusiveness: Evidence from Malaysia, Thailand and Singapore. *International Journal of Managerial Finance*, 10(1), 23-38.
- Jiao, Y. (2010). Debt issues and capital structure with soft information. *Managerial Finance*, 36(1), 4-21.
- Kumar, S., Colombage, S., & Rao, P. (2017). Research on capital structure determinants: A review and future directions. *International Journal of Managerial Finance*, 13(2), 106-132.
- Sakkayacheewakij, W., & Jantarakolika, K. (2016). Determinants of Optimal Capital Structure of ASEAN listed Corporation. *Journal of Accounting Profession*, 12(33), 50-63.
- Scott, W. R. (2003). *Financial accounting theory* (3rd ed). Toronto: Pearson
- Stickney, C. P., & Weil, R. L. (1994). *Financial accounting: An introduction to concepts, methods, and uses* (7th ed). Orlando: Dryden.

- Tarus,. D.K., & Ayabei, E. (2016). Board composition and capital structure: Evidence from Kenya. *Management Research Review*, 39(9), 1056-1079.
- The Stock Exchange of Thailand. (2007). *Corporate finance*. Bangkok: Amarin. (in Thai)
- Thiele, F. K., & Wendt, M. (2017). Family firm identity and capital structure decisions. *Journal of Family Business Management*, 7(2), 221-239.
- Wang, Z., & Zhu, W. (2013). Equity financing constraints and corporate capital structure: Model. *China Finance Review International*, 3(4), 322-339.
- Wei, F., & Kong, Y. (2017). Corporation, financial development and capital structure: Evidence from China. *China Finance Review International*, 7(3), 295-322.

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Creative Tourism and Community-Based Tourism Activity

ลัดดาวรรณ ทองใบ

Laddawan Thongbai

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Faculty of Liberal Arts, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอแนวคิดเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยกล่าวถึง ความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน และการสร้างความประทับใจจากท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ฉบับที่ 10 และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ดังจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นกระแสทางการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาของเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน ผ่านชุมชนโดยนำเอาความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาเป็นตัวขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ วรรณกรรม งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน งานออกแบบ ดนตรี อาหาร ภาพยนตร์และสื่อศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสกับกิจกรรมเหล่านั้น ถือเป็นมิติใหม่ทางการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ไปเยี่ยมชม กลับให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่และชุมชนสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการสร้างความสมดุลของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นความสำคัญที่ “คุณค่า” ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนภูมิใจความเป็นเนื้อแท้ของตน และสามารถท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

The academic journal is the literature review and related researches which intend to present the concept of “Creative Tourism and Community-Based Tourism” The journal focus on the history of creative tourism, creative tourism management and tourism activities in the community. Creative tourism is a form of tourism industry that has been included in the 10th National Economic and Social Development Plan and still included in the 11th National Economic and Social Development Plan. It is obvious that creative tourism is a form of great way to make better sustainable living. The activities also attract visitors to experience various activities and creative communities. Refer to the community, the identity of the community is driven by activities such as arts and crafts, local cooking lifestyle education, folk and music food Movies and Art Media. This is what attracts visitors to experience those activities. It is a new dimension of tourism not only to visit. Visitors get experience through various activities and creative communities. Creative tourism is about creating a balance of

community in economic, social and environmental. Focus on the “value” of the community so that the community is proud of its authenticity and can travel all year round.

Keywords: creative tourism, community-based tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่น่าเอารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานเข้ากับศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวและของชุมชน เป็นการปลูกจิตสำนึกให้แก่นักท่องเที่ยวและชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ให้ตระหนักถึงความสำคัญของเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานที่นั้น ๆ โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสและเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงกับคนในชุมชนด้วยการลงมือทำ ซึ่งแตกต่างจากอดีตที่การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ในขณะที่รัฐบาลมุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้เติบโตอย่างมีศักยภาพ และหนึ่งในแนวทางนี้ก็คือการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นพลังสร้างสรรค์คุณภาพชีวิต ดังนั้นทาง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้นำจุดแข็งศักยภาพสถานที่ท่องเที่ยวของไทยที่มีอยู่หลากหลายมิติมาเปิดประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวภายใต้โครงการส่งเสริมพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism district) ในประเทศไทยขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนจากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ถือว่าการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เริ่มเข้ามามีกระแสมากขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมนั้นเป็นการเน้นเพียงแค่การพักผ่อนหย่อนใจ แต่ในระยะหลังจะมีการท่องเที่ยวในความสัมพันธ์พิเศษเข้ามามีบทบาท แต่ก็ยังขาดการพัฒนา เพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นถือเป็นความท้าทายให้กับนักท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว คือการทำให้สถานที่ท่องเที่ยวมีความสร้างสรรค์เพื่อที่จะพัฒนาทรัพยากรทางด้านวัฒนธรรมที่ไม่อาจจับต้องได้ให้กลายเป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์กับนักท่องเที่ยวและเป็นการสร้างกระบวนการอยู่ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวเป็นแขกของพื้นที่กับเจ้าบ้านได้เป็นอย่างดี รวมถึงการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจจากท้องถิ่น (local experience)

โดยผ่านการลงมือทำ เรียนรู้ ด้วยตนเอง

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) ถือได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์ (new travel paradigm) และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันซึ่งแตกต่างไปจากการท่องเที่ยว แบบมวลชน (mass tourism) แบบเดิม โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (cultural tourism) ที่ผู้ท่องเที่ยวเป็นแต่เพียงผู้ชม และถ่ายภาพอยู่ห่าง ๆ ในขณะที่ยังต้องการการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization--UNWTO) ได้ประเมินไว้ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่มุ่งสู่เอเชียตะวันออกเฉียงได้จะมีโอกาสเพิ่มสูงขึ้นจาก 21.1 ล้านคน ในปี ค.ศ. 1990 เป็น 133.3 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2020 นั้น ในจำนวนของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ดังกล่าว มีแนวโน้มที่จะแสวงหา รูปแบบของการท่องเที่ยวใหม่ด้วย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ ที่เริ่มเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับแรงบันดาลใจจากความมั่งคั่งของวัฒนธรรมในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงได้ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญ กับความผูกพัน (engaged) ของนักท่องเที่ยว (guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (host) ส่งเสริมการเข้าไป มีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ผ่านประสบการณ์ที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว (authentic-active participation) ซึ่งรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยว ดังกล่าวนี จะเปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยว และเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค ของตนไปร่วมกัน ซึ่งจะ ก่อให้เกิดความจดจำ-ประทับใจ อย่างลึกซึ้งในพื้นที่ของการท่องเที่ยว (understanding specific cultural of the place) และโดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ จะให้คำตอบใหม่ที่สอดคล้องกับ รสนิยม

ของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน ที่ไม่เพียงแต่ต้องการ “มองดู” (seeing) สังคมและวัฒนธรรม ที่แตกต่างไปจากตน แต่มีความประสงค์ที่จะ “ลงมือทำ” (doing) เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจใน มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้ง พร้อมๆ กันกับพัฒนาศักยภาพของตน ผ่าน การปฏิบัติ (practice) กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว และเพื่อที่จะได้รับแรง บันดาลใจใหม่ๆ ภายหลังกลับไปดำเนินชีวิตปรกติหลังการพักผ่อน นอกไปจากของที่ระลึกที่ซื้อ มาจากร้านค้าและภาพถ่ายจำนวนมากในท้องถิ่นที่ติดตามรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบเดิม (สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556)

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์ และคณะ (2556) ได้ให้คำจำกัดความของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism) เป็นแนวคิดหนึ่งทางการท่องเที่ยวที่สำคัญกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ตรงหรือประสบการณ์ร่วมของนักท่องเที่ยวกับชุมชนผ่านกิจกรรมการใช้ทรัพยากรในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อนำมาสร้างสรรค์คุณค่าเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวอันก่อให้เกิดรายได้และผลประโยชน์และสามารถแบ่งปันรายได้หรือผลประโยชน์เหล่านั้นสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม รูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้นๆ เกิดการมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน รวมไปถึงการได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนในชุมชนอันมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ชุมชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่าง กลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่างๆ ในชุมชน ในเชิงของการเรียนรู้และการ ทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนั้น ชุมชนจะต้องสามารถ ใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่าง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายใน

ชุมชน และชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ ตอบแทนอันก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาชุมชน

นาฟิโกติภัก แสงสนิท (2556) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ ด้วยการสร้างคุณค่าให้กับอัตลักษณ์นั้นๆ แต่มีใช้การผลิตความคิดสร้างสรรค์ออกมาอย่างเดียว จะต้องได้มีกระบวนการมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมนั้นๆ โดยชุมชนจะต้องมีความเห็นพ้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว มีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมนั้นๆ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นด้วย จึงเห็นได้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยตรงคือชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว จะต้องยอมรับรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่นี้ด้วยการนำตัวเองเข้าไปมีประสบการณ์จริงในแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการลงมือทำ ปฏิบัติ และเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนด้วยตนเอง

งานนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวมจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันบ้างแต่ยังแสดงให้เห็นว่ามีองค์ประกอบร่วมในลักษณะเดียวกัน คือ ประสบการณ์จริงและมีส่วนร่วม (participative, authentic experience) ของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศักยภาพและทักษะเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงการพบปะผู้คนในชุมชนหรือสัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยตรง นอกจากนี้การที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเลือกกิจกรรมตามความต้องการและความสนใจนั้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือ เป็นการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง (tailor-made approach) ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ในขณะที่กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะต้องมีความกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีต่างๆ ในชุมชน ในเชิงของการเรียนรู้และการทดลอง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนได้รับประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นจริงในชุมชน ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงมูลค่าและคุณค่าต่างๆ จากชุมชน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (basic of creative tourism) ไว้ดังนี้ (1) เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ได้เลียนแบบใครและเป็นต้นแบบอย่างแท้จริง (originality) และมีความเป็นของแท้ดั้งเดิม (authenticity) (2) มีการจินตนาการ (imagination) และมีความจรรโลงใจ (inspiration) ที่แสดงออกเป็นความคิดอย่างสร้างสรรค์ (3) มีองค์ความรู้ (knowledge) แฝงไว้ด้วยศิลปะ (arts) และกลิ่นอายของวัฒนธรรมท้องถิ่น (4) เกิดจากการฉลาดคิด (ingenuity) กลายมาเป็นประดิษฐ์กรรม (inventiveness) และ (5) เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual assets)

ประเภทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (cultural heritage) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์โบราณคดี วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ สภาพสังคม แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือกลุ่มแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (traditional cultural expression) เช่น ศิลปะงานฝีมือ เทศกาล งานประเพณีต่างๆ กลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (cultural sites) เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

2. ประเภทศิลปะ (arts) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มงานศิลปะ (visual arts) เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ กลุ่มศิลปะการแสดง (performing arts) เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงละคร เป็นต้น

3. ประเภทวิถีชีวิต (lifestyles) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำรงชีวิต หรือวิถีการทำมาหากินของคนในชุมชนท้องถิ่นหรือชาวพื้นเมือง แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มวิถีชีวิตของสังคมเมือง เช่น ย่านการค้าโบราณ ย่านสำเพ็ง ย่านเยาวราช ย่านบางลำพู ย่านเมืองเก่าเก่า ย่านเมืองเก่าแปดริ้ว ย่านถนนนางงามสงขลา กลุ่มวิถีชีวิตสังคมชนบท เช่น หมู่บ้านช้าง ตากกลาง อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก การเลี้ยงนกเขา อ. จะนะ จ. สงขลา การทำนา การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. ประเภทสื่อ (media) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสื่อสารกับกลุ่มคนกลุ่มใหญ่ หรือสื่อสารกับนักท่องเที่ยวที่เป็น กลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มงานสื่อสิ่งพิมพ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (publishing and printed media) เช่น คู่มือท่องเที่ยว นิตยสารการท่องเที่ยว หรือสิ่งพิมพ์อื่นๆที่มีส่วนสร้างความน่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและสามารถสื่อในสิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดความน่าสนใจ เป็นต้น กลุ่มงานโสตทัศน (audiovisual) สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การเป็นมาของต้นแบบ (originality) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (authenticity) ของแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่นั้นๆ เป็นต้น

5. ประเภทการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (functional creation) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน แบ่งเป็นกลุ่มย่อยคือ กลุ่มการออกแบบ (design) เช่น การออกแบบห้องพักในโรงแรม รีสอร์ท การออกแบบสินค้าของที่ระลึก ให้มีอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น หรือแหล่งท่องเที่ยวขึ้นๆ กลุ่มสื่อสมัยใหม่ (new media) เช่น ระบบดิจิทัล ซอฟต์แวร์ เกมต่างๆ กลุ่มบริการทางความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (creative tourism services) เช่น การบริการทางสถาปัตยกรรม โฆษณา นันทนาการ และบริการแนวคิดเชิงสร้างสรรค์อื่นๆ

กระบวนการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1. นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วม (active participation) และเรียนรู้ประสบการณ์ (learning experience) ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (interaction)

2. นักท่องเที่ยวมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์กับชุมชนในท้องถิ่น ในขณะที่ได้ได้รับความรู้ประสบการณ์ ช่วยเพิ่มความชำนาญให้แก่นักท่องเที่ยวด้วย

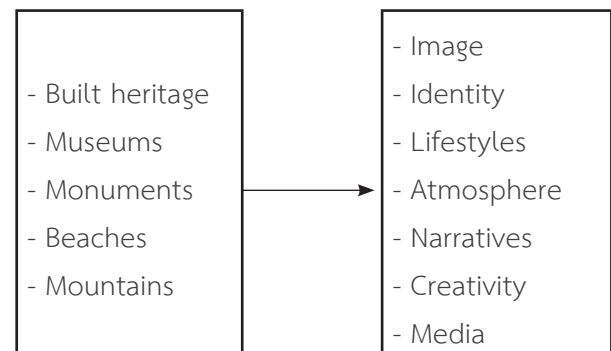
Greg & Julie (2007) ได้ประมวลคุณลักษณะที่สำคัญจากคำนิยามขององค์กร ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แตกต่างจากการท่องเที่ยว

เที่ยวทั่วไป ดังนี้

1. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน (each engaging the other)
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน (cross-cultural engagement /cultural experience)
3. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยว (Spirit of place/ deep meaning/ understanding of the specific cultural of the place)
4. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม (Hands-on experience)
5. ผู้ท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่าน-ส่งต่อประสบการณ์ (exchange information/ transformation and transformative experiences)
6. ผู้ท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม (more participate than observe)
7. ผู้ท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับเจ้าของพื้นที่ (co-creating tourism experience)
8. เป็นความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ ประสบการณ์จริง (authentic both process and product/ genuine experience)
9. เป็นกิจกรรมที่น่าจดจำประทับใจและเข้าใจ (memorable/ I hear and I forget, I see and I remember, I do and I understand)
10. เป็นการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงของผู้ท่องเที่ยวแต่ละคน (tailor-made approaches)

จากหลักเกณฑ์ ประเภท กระบวนการและรวมถึง การกำหนดคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นั้น แสดงให้เห็นว่าแต่ละชุมชนอาจมีการท่องเที่ยวหลายประเภทและต่างมีจุดเด่นและเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ โดยสิ่งเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหน้าที่ของ

นักท่องเที่ยว ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัว และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์เพื่อให้เกิดความชำนาญ ได้พัฒนาขึ้นกว่าเดิม (2) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวมิใช่เป็นเพียงผู้ดูหรือผู้สังเกตการณ์หรือไปปรากฏตัวในที่นั้นๆ แต่เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์หรือเป็นผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น (3) เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิด จินตนาการของนักท่องเที่ยว สร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาใหม่ (4) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาใช้ความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยว เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นประสบการณ์เรียนรู้ จึงนับว่าเป็นการปรับเปลี่ยนไปจากการท่องเที่ยวแบบเดิม ด้วยลักษณะการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) มาสู่การท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว ทั้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่หรืออัตลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการเลื่อนไหลจากการเที่ยวชมในวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural resources) ไปสู่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม (intangible cultural resources) โดยสามารถอธิบายได้จากภาพ 1

ภาพ 1 การเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยว

จากภาพกล่าวได้ว่า ความสนใจของนักท่องเที่ยวแต่เดิมนักท่องเที่ยวให้คุณค่ากับสิ่งก่อสร้าง พิพิธภัณฑสถานหรืออุทยานแห่งชาติไปให้ความสนใจกับภาพลักษณ์อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์ตลอดจนการเปลี่ยนจากวัฒนธรรมชั้นสูง เช่น ปราสาทพระราชวัง กลับมาให้ความสนใจกับวิถีวัฒนธรรมที่พบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันมากขึ้นกว่าเดิม อาทิ ร้านอาหารท้องถิ่น ตลาด บ้านเรือน ซึ่งจะทำให้แก่นท่องเที่ยวที่เน้นเกิดการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น (คณะ

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555, น. 10)

กลไกในการขับเคลื่อนและพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สำคัญกล่าวคือชุมชนซึ่งเป็นหัวใจหลัก เปรียบเสมือนเจ้าบ้านที่คอยทำหน้าที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน นำเสนอวัฒนธรรม ของเจ้าบ้านต่อผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว จึงอาจจะกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำเอาอัตลักษณ์ของชุมชนนั้นมานำเสนอเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง จึงเรียกว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community-based tourism)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นเป็นเครือข่ายมากขึ้น บ่อยครั้งใช้คำว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (community-based tourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (ecotourism) หรือ “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (conservation tourism) ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นสื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์และส่งเสริมภาพพจน์ของการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามท่ามกลางกระแสท้องถิ่นนิยม ที่มุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้ความสำคัญกับสิทธิชุมชนโดยมุ่งพัฒนาให้ “คนในชุมชน” เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวและไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ได้เน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่น โดยให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำไปสู่การดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมทั้งการเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต ประกอบกับรัฐบาลเร่งยกระดับท่องเที่ยวชุมชน หวังเป็นตัวช่วยพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ยั่งยืน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism--CBT) ให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปสู่ความยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community-based tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน

จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

กำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ช่วงที่โลกตื่นตัวเรื่องการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและหาทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยว ช่วงปี 2535-2540 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เข้ามาเป็นกระแสใหม่และกระแสใหญ่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย โดยการผลักดันของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในขณะที่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism--CBT) เริ่มก่อตัวขึ้นเติบโตคู่ขนานไปกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการทำงานในระดับพื้นที่ของโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ ซึ่งในช่วงดังกล่าว ชื่อที่เรียกขานการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ มีหลากหลายชื่อ อาทิ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวสีเขียว หลังวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 รัฐบาลไทยใช้การท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยประกาศให้ปี 2541-2542 เป็นปีส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand) ในปี 2544 มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product--OTOP) หลังปี 2545 การท่องเที่ยวลงไปในชนบทหลากหลายรูปแบบ ในปี 2547 มีการให้มาตรฐานโฮมสเตย์ หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” ณ ปัจจุบัน หากให้ชุมชนนิยามตนเองว่าเรียกชื่อการดำเนินการท่องเที่ยวของตนว่าชื่ออะไร จะพบว่า มีชื่อเรียก 4 ชื่อด้วยกันในกลุ่มชุมชนที่ทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2554)

องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีอยู่ 4 ด้าน คือ (1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม กล่าวคือ ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมถึงชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (2) ด้านองค์กรชุมชน กล่าวคือชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลายและชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา (3) ด้านการจัดการกล่าวคือ มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และ

การท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (4) ด้านการเรียนรู้ กล่าวคือลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

จากองค์ประกอบข้างต้น เห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยคนในชุมชน เป็นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อนแต่เป็นการเปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น เป็นการพัฒนาคนในชุมชนให้มีบทบาทที่สำคัญในการอนุรักษ์ความเป็นชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนชุมชนเป็นเหมือนบ้านของตนเองที่คอยต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยความยินดี เกิดการบริหารงานและจัดการภายในคนในชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกย่องคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น

10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

จากหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเห็นว่า สิ่งที่ชุมชนจะได้รับประโยชน์จากรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าว ประกอบด้วย (1) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน กล่าวคือ “ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น มีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า” CBT เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง “วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสู่คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง” CBT เป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้นถ่ายทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอและสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยวการที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง (3) เที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุน

การพัฒนาคน “ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ของตน ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน” CBT ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษาให้กับ “คนนอก” ด้วย (4) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น คือ การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง และวัฒนธรรมดั้งเดิม จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การออมทรัพย์ไว้ใช้ยามขาดแคลน เจ็บป่วย หรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิม หรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความสะอาด และสุขอนามัย นอกจากนี้ เมื่อชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีหน่วยงานลงไปสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค” การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน:ออนไลน์)

การสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจจากท้องถิ่น Local experience

การท่องเที่ยวจึงจัดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนอีกแบบหนึ่งที่ทุกเพศทุกวัยสามารถทำได้และได้

รับความบันเทิง ความสนุกสนาน และเรียนรู้จากสิ่งใหม่ๆ จากการเดินทางท่องเที่ยว ประกอบกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงคุณค่าของการใช้จ่าย และสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจผ่านรูปแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์โดยชุมชน

ยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กล่าวว่า วิสัยทัศน์สำคัญขององค์กรที่จะขับเคลื่อนให้รายได้ทางการท่องเที่ยวไปถึงเป้าหมายที่วางไว้นั้น จะถูกผลักดันผ่านกลยุทธ์สำคัญใน 2 เรื่องคือการสร้างการรับรู้และการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (preferred destination) อย่างยั่งยืน และการสร้างการรับรู้ประเทศไทยให้เป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวคุณภาพ (quality leisure destination) โดยมุ่งเน้นเรื่องการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว และนอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดโดยนำเอาจุดแข็งของประเทศคือ “วิถีไทย” อันเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากประเทศอื่นๆ อีกทั้ง ยังเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสความเป็นไทยแท้ ดั้งเดิม โดยต่อยอดนำเสนอสินค้าการท่องเที่ยวที่ผูกโยงกับวิถีไทยแต่ลงลึกมากขึ้น เพื่อนำรายได้และความเข้มแข็งสู่เศรษฐกิจฐานราก ทำให้คนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว นำไปสู่ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวในอนาคตผ่านการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจจากท้องถิ่นไทย (local experience)

ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำเชี่ยว จังหวัดตราด

บ้านน้ำเชี่ยว สถานที่ท่องเที่ยวชุมชนเชิงวิถีชีวิตวัฒนธรรม ตั้งอยู่ใน ต.น้ำเชี่ยว อ.แหลมงอบ จ.ตราด เป็นหมู่บ้านในเส้นทางผ่านไป ขึ้นเรือสู่เกาะช้าง หมู่บ้านน้ำเชี่ยวแห่งนี้ ยังได้รับเลือกให้เป็น “หมู่บ้าน OVC” (OTOP village champion) ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย รวมถึงรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยดีเด่นจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย บ้านน้ำเชี่ยวมี พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ติดทะเล มีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก มีคลองขนาดใหญ่ไหลผ่าน ซึ่งคลองนี้มีต้นกำเนิด อยู่ที่เขาวังปลา อยู่ระหว่างอำเภอแหลมงอบและอำเภอเมืองตราด

เดิมทีประชากรของตำบลน้ำเขียว เป็นคนไทยนับถือศาสนา พุทธ ต่อมาเมื่อพ่อค้าชาวจีนล่องเรือสำเภามาค้าขายสินค้าที่ ทำเรือบ้านน้ำเขียว และได้ตั้งรกรากอยู่ที่นี่ ทำให้ชาวน้ำเขียวส่วนหนึ่งเป็นคนไทย เชื้อสายจีน และในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีชาวมุสลิมซึ่งเรียกตัวเองว่า “แขกจาม หรือ จำปา” อพยพหนีสงครามมาจากประเทศเขมร มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ริมคลองน้ำเขียว และมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยชาวมุสลิมและมุสลิมสามารถแต่งงานข้ามศาสนาได้ ซึ่งพี่น้องทั้งสองศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกันในตำบลน้ำเขียวอย่างสันติสุขด้วยความสัมพันธ์อันดีตลอดมา ที่มาของชื่อชุมชน “น้ำเขียว” มาจากพื้นที่ส่วนใหญ่ อยู่ติดทะเล มีป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เป็นจำนวนมาก มีคลองขนาดใหญ่ไหลผ่าน ซึ่งคลองนี้มีต้นกำเนิดขึ้นอยู่ที่เขาวังปลา อยู่ระหว่างอำเภอแหลมงอบและอำเภอเมืองตราด เมื่อถึงฤดูน้ำหลาก น้ำในคลองจะไหลเชี่ยวมาก ชาวบ้านจึงเรียกว่า “คลองน้ำเขียว” ไหลผ่านกลางหมู่บ้านน้ำเขียวลงสู่ทะเลอ่าวไทยทางใต้ที่บ้านปากคลอง ตำบลหนองโสน อำเภอเมืองตราด ซึ่งชาวบ้านใช้เป็นแหล่งประมง พื้นบ้านและใช้เป็นเส้นทางออกทะเลเพื่อทำการประมงจนถึงปัจจุบันชาวดำบลน้ำเขียวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ประมง ทำสวนยางพารา สวนผลไม้ และค้าขาย

จุดเด่น และกิจกรรมท่องเที่ยว

1. วัดน้ำเขียว ตำบลน้ำเขียว อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด เดิมชื่อวัดอินทาราม เป็นวัดที่รัชกาลที่ 5 เคยเสด็จมาประทับ ปัจจุบัน วัดน้ำเขียวได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ประจำปี 2548 ภายในวัดมี พระบรมสารีริกธาตุ และพระประจำวันเกิดปางต่างๆ ซึ่งประชาชนและนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามากราบไหว้ได้
2. มัสยิดอัลกุบรอ กลุ่มชาวไทยมุสลิม ครั้งแรกมาอยู่ที่ตำบลน้ำเขียวแห่งเดียว ตามที่ พระบริหารเทพธานีสันนิษฐานไว้ว่า “ชนกลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในสมัยสงครามกับญวนในประเทศเขมร ตรงกับรัชกาลที่ 3 มีการเรียนภาษาเขมรที่ใช้ในคัมภีร์อัลกุรอาน มีการสร้างสุเหร่าหรือมัสยิดครั้งแรกที่บ้านน้ำเขียว โดยใช้ไม้ไผ่กองมาปักเป็นเขต 4 ต้น หลังคามุงด้วยใบปรง นำมาสานเป็นตับเหมือน ตับจากมุงกันแดด กันฝน ต่อมาเมื่อชาวมุสลิมตั้งหลักแหล่งแน่นอนแล้ว ได้ต่อเติมสุเหร่าให้มีสภาพดีขึ้น

จนถึงปัจจุบัน โดยมีได้เคลื่อนย้าย จากที่ตั้งเดิมแต่อย่างใด” ซึ่งสุเหร่าแห่งนี้ ปัจจุบันมีชื่อว่า “มัสยิดอัลกุบรอ” ตั้งอยู่ริม คลองน้ำเขียว

3. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติระบบนิเวศป่าชายเลน จัดตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างเทศบาลตำบลน้ำเขียว และสถานพัฒนาทรัพยากร ป่าชายเลนที่ 4 (น้ำเขียว ตราด) จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนให้มีศักยภาพสามารถใช้เป็นเรียนรู้ แหล่งศึกษาวิจัยของ เยาวชนและประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พื้นฟู เพื่อให้พื้นที่ป่าชายเลน มีสภาพที่ อุดมสมบูรณ์ ภายในศูนย์มีหอดูนกที่สามารถส่องดูนกได้ มีสัตว์หลากหลาย เช่น ลิงแสม ปู ปลา นอกจากนี้สามารถชมหิ่งห้อย ได้ในยามค่ำคืนอีกด้วย

กิจกรรมท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.น้ำเขียวจัดตั้งขึ้นประมาณต้นปี 2549 ณ หมู่ 1 บ้านท้ายเขา ต.น้ำเขียว มีกิจกรรมต่างๆประกอบด้วย (1) สะพานชมธรรมชาติ (2) หอดูนก (3) ล่องเรือเล็กชมวิถีชีวิตชาวประมง เช่น การถักกระดานเก็บหอยแครง/แมลงภู่ การเลี้ยงปลาในกระชัง การดำหอยปากเปิด การเลี้ยง หอยนางรม (4) พักโฮมสเตย์ (5) ล่องเรือชมหิ่งห้อย (6) ชมสาธิตการทำอบใบจาก (7) ชมสาธิตการทำน้ำตาลชัก (8) ชมวิถีชีวิตชาวมุสลิมและมุสลิมที่อยู่กันแบบสันติ (9) ล่องเรือใหญ่ ฯลฯ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน

1. งบน้ำเขียว เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์อันเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวตราด ที่ได้สืบทอดสืบทอดรุ่นหลัง ใส่เพื่อกันแดดกันฝนหรือตกแต่งบ้านเรือน ปัจจุบันมีการพัฒนารูปทรงที่หลากหลายยิ่งขึ้นเหมาะสำหรับการสวมใส่หรือเป็นของขวัญที่ระลึก เพราะเน้นความประณีต สวยงาม มีน้ำหนักเบา และมีหลายรูปแบบให้เลือกตามความต้องการ โดยใช้ใบจากที่หาได้ไม่ยาก จากป่าชายเลนใกล้ชุมชน งบน้ำเขียวนั้นถือได้ว่าเป็นสินค้าของที่ระลึกขึ้นชื่อของชุมชนแห่งนี้โดยจะมีด้วยกัน 5 ทรง คือ ทรงกระทะคว่ำ, ทรงกระดองเต่า, ทรงยอดแหลมหรือทรงหัวแหลม, ทรงสมเด็จ, ทรงกะโหลก

2. ดั่งเมกรอบ หรือคนสมัยก่อนเรียกว่า “ขนม น้ำตาลชัก” เป็นขนมหวานที่มีแหล่งผลิตดั้งเดิมอยู่ที่บ้านน้ำ

เขียว มีรูปร่างคล้ายแท่งไม้แห้ง สีน้ำตาลอ่อน เป็นขนมหวานสำหรับทานเล่น รสชาติหวานมัน กรอบอร่อย เนื่องจากใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ สด สะอาดเป็นที่ชื่นชอบของผู้คนที่ได้ชิมลิ้มรส (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2554)

จากทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าว นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านจากกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาหารพื้นถิ่น การใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างต่างศาสนา งานหัตถกรรมพื้นบ้าน กิจกรรมท่องเที่ยวตามวัฒนธรรมในพื้นที่ กิจกรรมเหล่านี้จัดเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจหากนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสได้ลงมือทำ ปฏิบัติ มากกว่าการได้เป็นผู้เยี่ยมชม

ดังนั้นสิ่งที่ค้นพบได้ว่า รูปแบบการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจจากท้องถิ่น (local experience) นั้น จุดหมายปลายทางไม่ใช่สถานที่อันสวยงาม แต่คือกิจกรรม ที่สร้างสรรค์โดยชุมชน โดยนำเอาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมานำเสนอ ผ่านกระบวนการบริหารจัดการโดยชุมชน โดยนักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วม กับกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่ล้ำค่า โดยประเทศไทยเองมีรูปแบบกิจกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังเช่น การทำอาหารไทย กีฬามวยไทย การนวดไทย และรวมถึงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่พร้อมจะสร้างคุณค่าและประสบการณ์ความประทับใจจากท้องถิ่นแก่ผู้มาเยือน

สรุป

ท่องเที่ยวสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมและเอื้อประโยชน์ให้เกิดการอนุรักษ์อย่างชัดเจน และเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ร่วมกันรักษาสมดุลของระบบนิเวศของชุมชน ผ่านการสร้างกระบวนการกลุ่มให้มาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เมื่อเกิดการจัดการอย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จแล้ว แหล่งท่องเที่ยวชุมชนจะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของสังคม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย และกลายเป็นพลังในการสร้างฐานความรู้สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสร้างสรรค์ และในอนาคตการท่องเที่ยวโดยชุมชน (community-based tourism) อาจเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สร้างอาชีพให้ชุมชน และในขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนก็จะเกิดความคุ้มค่ากับการเดินทางได้รับประสบการณ์จากท้องถิ่นโดยตรง (local experience) จากพื้นที่ ที่แสดงอัตลักษณ์ ตัวตน ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ อย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังมีผลลัพธ์อีกมากมายที่จะเกิดขึ้นได้แก่ เยาวชนเล็งเห็นโอกาสทางการท่องเที่ยวในการกลับมาประกอบอาชีพ และพัฒนาบ้านและชุมชนของตน รวมถึงผู้คนภายในชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาชุมชนของตน และให้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

References

- Faculty of Sociology and Anthropology, Thammasat University. (2012). *Creative tourism model*. Retrieved from http://www.dasta.or.th/News/detail_knowledge.php?ID=1415 (in Thai)
- Greg, R., & Julie, W. (2007). *Tourism creativity and development*. New York: Routledge.
- Sangsanit, N. (2013). *New model for tourism*. Retrieved from <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/539567> (in Thai)
- The Thailand Community Based Tourism Institute. (2011). *Community-based tourism*. Retrieved from http://www.cbt-i.or.th/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.W1VTxtIzZpg (in Thai)
- Wisuttiluck, S., et al. (2013). *Creative Tourism*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน Agro-Tourism Development towards Sustainable Tourism

ปัญญาดา นาดิ

Panyada Nadee

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Faculty of Liberal Arts, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งมีหลักการพื้นฐาน คือ มีการยกระดับรายได้ คุณภาพชีวิตของเกษตรกร รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งหวังให้เกิด ประสพการณ์ทางการเกษตรและสันตนาการแก่นักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันประเทศไทยยัง ไม่มีการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน และมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากคนในชุมชนขาดความรู้ และการขาดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพของภาคีเครือข่าย ในด้านการบริหารจัดการไม่มีการกำหนดพื้นที่เข้าชม การให้ ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การจัดทำพื้นที่จอดรถและจัดระบบการจราจร การจัดทำจุดสาธิตการเก็บผลผลิต การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตร และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เพียงพอ ความต้องการของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย จะต้องพัฒนาใน (1) ด้านการบริหารจัดการ จะต้องมีการบริหารจัดการโดยคนในชุมชน และต้องคำนึงถึงการ ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า (2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ภายในพื้นที่ท่องเที่ยวจะต้องมีความพร้อมในเรื่องของลานจอดรถ ห้องสุขา ร้านขายผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าแปรรูป จุดบริการนักท่องเที่ยว รวมถึงจุดรับประทานอาหารแต่ทั้งนี้ต้องไม่ทำลายทัศนียภาพต้องมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และ (3) ด้านกิจกรรม ควรมีการพัฒนากิจกรรมที่เน้นการให้ความรู้ และสัมผัสวิถีชีวิตของเกษตรกร หรือมีการสาธิตและให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกรโดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมดังกล่าวจะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเกษตรกร อันจะนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Abstract

This study aims to explore the types of Thai agro-tourism and determine the strategic solution so as to develop agro-tourism towards sustainable tourism in agriculture domain. The main objectives are to escalate income, improve the well-being of Thai agriculturists and promote tourism activity expecting that the tourists will gain agricultural experiences and pleasure. The study reveals the deficiency and problem in administration and management. According the findings, such problems were brought about by the fact that people in the community still have paucity of knowledge and effective cooperation from there collaborative network. Furthermore, it is found that the accessible area is not specified, and there is no appropriate provision of information to tourists, parking lot and

traffic management, harvest demonstration, product distribution and other facilities for the sake of tourists' convenience. Therefore, it is incumbent upon Thai agro-tourism to develop the following aspects (1) people in the community should be aware of effectively utilizing their local resources (2) the area should be equipped with proper facilities (e.g. parking lots, toilets, shops, tourist information and restaurant). The scenery and environment, however, should not be marginalized and (3) activities focusing on giving knowledge to the tourists should be taken into consideration, especially the way of living of Thai agriculturists. In addition, these activities could generate income for the community and agriculturists which will eventually lead to the sustainable tourism.

Keywords: agro-tourism, sustainable tourism

บทนำ

ในอดีตประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งมีความสำคัญแต่เศรษฐกิจและสังคมของไทยเพราะมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตอาหารของประเทศ อาทิ ข้าว ผัก ผลไม้ พืชไร่ และการเกษตรทางทางสัตว์ทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ นอกจากนี้ สินค้าดังกล่าวยังเป็นวัตถุดิบสำหรับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการอีกด้วย ถึงแม้ว่าอาชีพเกษตรกรรมมีบทบาทสำคัญต่อประชากรทั้งประเทศ ทำให้ประชากรกินดีอยู่ดี แต่อาชีพเกษตรกรรมกลับประสบปัญหาต่างๆมากมาย รวมทั้งปัญหาความยากจนและสภาพความเป็นอยู่ที่ลำบาก ทำให้เกิดการละทิ้งอาชีพหลักที่ทำแล้วหันไปประกอบอาชีพอื่น เช่น รับจ้างทั่วไป โรงงาน อุตสาหกรรม หรือบางคนย้ายเข้าสู่เมืองหลวงละทิ้งที่ดินทำกิน บางคนขายที่ดินทำกิน ซึ่งจากปัญหาความยากจนดังกล่าว สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ศึกษาภาวะความยากจนของเกษตรกรไทย พบว่า ครึ่งเรือนเกษตรกรร้อยละ 29.76 อยู่ในภาวะยากจนที่มีระดับรายได้ต่ำกว่าระดับเส้นความยากจน ซึ่งจากเหตุผลหลายๆประการทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ ได้กล่าวถึงปัจจัยภายนอก 5 ประการที่บ่งชี้ภาวะยากลำบากของเกษตรกร ได้แก่ (1) ที่ดินทำกิน มี 2 ประเด็นย่อย คือ การไม่มีที่ดินทำกิน และการสูญเสียที่ดินทำกินให้สถาบันการเงิน (2) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นฐานชีวิตของเกษตรกรทำให้เกษตรกรรายย่อยขาดศักยภาพในการผลิต เช่น น้ำ โดยแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อการเกษตรถูกจัดการ

ด้วยเขื่อนและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และควบคุมโดยรัฐ ทำให้เกษตรกรเข้าไม่ถึงแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ที่ดินรอบแหล่งน้ำสาธารณะหลายแห่งถูกบริษัทการเกษตรขนาดใหญ่กว้านซื้อแล้วยึดแหล่งน้ำสาธารณะ ทะเล ป่า พันธุ์กรรมพื้นเมืองทางการเกษตรถูกทำลาย (3) ตลาด โดยเกษตรกรไม่ส่วนในการตัดสินใจและกำหนดราคาตลาด ตลาดเป็นของพ่อค้าแต่การลงทุนและความเสี่ยงเป็นของเกษตรกร ราคาผลผลิตจึงไม่เป็นธรรม ในขณะที่ราคาต้นทุนการผลิตที่เกษตรกรต้องใช้สูงขึ้นและไม่เคยลดลง (4) สุขภาวะ เช่น การพบสารเคมีในระดับที่เสี่ยงและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ (5) หนี้สิน มี 2 ประเด็น คือ หนี้สถาบันการเงินในระบบและหนี้นอกระบบ ซึ่งหนี้ทั้งสองระบบเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด เริ่มจากการกู้หนี้ยืมสินครั้งแรกเป็นจำนวนไม่มากแต่รายได้จากการเกษตรก็ไม่พอใช้หนี้ จึงต้องกู้หนี้ยืมสินครั้งที่สองเพื่อเอามาใช้หนี้และดอกเบี้ยจากการกู้ครั้งแรกและเหลือส่วนหนึ่งไว้ใช้สอย กู้ครั้งที่สามก็เพื่อใช้หนี้เงินต้นและดอกเบี้ยจากการกู้ครั้งที่สองและเหลือส่วนหนึ่งไว้ใช้สอยเมื่อกู้จนยอดหนี้สิ้นจนเพดานทรัพย์สินประกันไม่สามารถหมุนเงินกู้ในระยะต่อไปได้ ก็ต้องกู้เงินกลุ่มกองทุนในหมู่บ้าน สุดท้ายก็ต้องไปกู้เงินนอกระบบดอกเบี้ยสูง ส่วนปัจจัยภายในตัวเกษตรกรเอง ได้แก่ ความโลภ ความเห็นผิด เช่น อยากมีอยากได้ ทำให้ความคิดและพฤติกรรมเปลี่ยน เริ่มด้วยการลงทุนซื้อเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตทุกอย่างซึ่งบางอย่างก็ไม่จำเป็นหรือทำให้ต้นทุนสูงโดยไม่จำเป็น สุดท้ายทำให้

ขาดทุนจากการผลิต การแก้ปัญหาภายในต้องเริ่มด้วยการปรับความคิดและพฤติกรรมของเกษตรกร ให้คิดวิเคราะห์เป็นบนฐานข้อมูลและความเป็นจริงการวิ่งตามโลกอย่างไม่ลืมหูลืมตาจะติดกับปลาใหญ่กินปลาเล็ก ส่วนการคิดเป็นทำเป็นพึ่งตนเองได้ ค่อยทำค่อยขยายและบริโภคในสิ่งที่จำเป็นจะช่วยให้เกษตรกรอยู่รอด (สุธาสนี ทองลิ้ม, 2556)

ดังนั้น เมื่ออาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อยหลายคนจึงละทิ้งถิ่นฐานดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น แต่มีบางคนที่ยังคงรักและหวงแหนอาชีพเกษตรกรอยู่และไม่อยากไปดิ้นรนเพื่อหาอาชีพอื่นจึงจำเป็นต้องทำอาชีพเกษตรกรคงเดิม ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทยให้ความสำคัญกับรายได้ที่มาจากการทำงานท่องเที่ยว เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย อาทิ แม่น้ำ ทะเล ภูเขา รวมถึงทรัพยากรด้านวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งหน่วยงานภาครัฐให้ความสนใจและส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในหลากหลายช่องทางส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีความได้เปรียบเรื่องของทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ยังขาดเรื่องของการรักษาแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวรวมถึงเรื่องสุขอนามัยของอาหารและสถานที่ ซึ่งภาครัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและนำมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

จากที่กล่าวว่าประเทศไทยมีทรัพยากรที่หลากหลายทำให้มีนักท่องเที่ยวหลากหลายประเภทที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของไทยตั้งแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน คือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นักท่องเที่ยวในปัจจุบันและอนาคตมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป คือ มุ่งเน้นประสบการณ์และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ (experiential travelers with more sophisticated expectations) ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมๆทั่วไป โดยต้องการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่นอย่างแท้จริง มากกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ และการจัดสรรแพ็คเกจการท่องเที่ยว

เที่ยวที่สามารถให้ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้โดยการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) ซึ่งทำให้การทำอาชีพเกษตรกรและการท่องเที่ยวมาผนวกรวมกันคนที่ทำอาชีพเกษตรกรก็หันมาปรับเปลี่ยนตนเองพัฒนารูปแบบการทำเกษตรตามแนวพระราชดำริบ้าง หรือยึดทำเกษตรรูปแบบเดิม และนำการท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อเป็นรายได้เสริม โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเที่ยวชมฟาร์ม ชมสวน หรือไร่ของเกษตรกร รวมไปถึงภูมิปัญญาของเกษตรกรในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญในการควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์ด้านอื่นๆในการอนุรักษ์ทรัพยากรการเกษตร และยังเป็นส่งเสริมอาชีพการทำเกษตรกรรม จากเหตุผลที่เกษตรกรไทยประสบปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรที่ผันผวน ปริมาณการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางอากาศ ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากการจำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ รัฐบาลจึงหาวิธีเพิ่มช่องทางสินค้าทางการเกษตรโดยเอาการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้และอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ อาชีพของประชากรในประเทศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบันผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและคนในชุมชน ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการที่แตกต่างและความหลากหลายของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังขาดความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการทางธุรกิจและการตลาด ด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ รวมทั้งด้านเทคโนโลยี ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทย และหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

เนื้อหา

การเกษตรในปัจจุบันมีการพัฒนาหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน (sustainable agriculture) และเป็นการคิดค้นออกมาเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้มีความรู้และปรับเปลี่ยนรูปแบบทางการเกษตรจากเดิม เป็นระบบ

เกษตรกรรมที่พัฒนาอาชีพด้านการเกษตรที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นระบบเกษตรกรรมที่มีรูปแบบทำให้เกิดความมั่นคงต่อเกษตรกร และมีผลในระยะยาว โดยผ่านหลักแนวคิด และวิธีการปฏิบัติต่างๆของเกษตรกรทางเลือก เกษตรอย่างยั่งยืน (sustainable agriculture) มีหลายประเภท อาทิ เกษตรธรรมชาติ (natural farming) เป็นระบบเกษตรที่คำนึงถึงระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม ซึ่งมีหลายแนวคิด แต่ส่วนใหญ่มีหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การไม่ไถพรวนดิน ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี ไม่กำจัดวัชพืช ใช้การคลุมดิน ใช้พลังงานสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ และให้ความสำคัญกับดินเป็นอันดับแรกด้วยการปรับปรุงดินให้มีพลังในการเพาะปลูกเหมือนกับดินในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม โดยไม่เป็นอันตรายต่อเกษตรกรและผู้บริโภค สามารถให้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพ เกษตรอินทรีย์ (organic farming) เป็นระบบการผลิตทางการเกษตรทางเลือกที่หลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนต่างๆ ที่กระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชและสัตว์ ตลอดจนไม่ใช้พืชหรือสัตว์ที่เกิดจากการตัดต่อทางพันธุกรรมที่อาจเกิดมลพิษในสภาพแวดล้อมโดยมุ่งการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ การปลูกพืชหมุนเวียน เกษตรผสมผสาน (integrated farming) เกษตรผสมผสานจัดเป็นเกษตรทางเลือกที่เป็นรูปแบบการเกษตรที่มีกิจกรรมตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป ในช่วงเวลาและพื้นที่เดียวกัน เช่น การปลูกพืชที่มีการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน มีการเกื้อกูลกันอย่างต่อเนื่องระหว่างกิจกรรม เช่น ระหว่างพืชกับพืช พืชกับปลา พืชกับสัตว์ ลักษณะการเกื้อกูลกันของระบบเกษตรผสมผสานทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง และลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกในที่สุด ซึ่งเป็นเป็นวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกษตรทฤษฎีใหม่ (new theory agriculture) เกษตรทฤษฎีใหม่มีแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแนวทางการบริหารทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด และวนเกษตร คือเกษตรทางเลือกรูปแบบหนึ่งโดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างผสมผสานระหว่าง

กิจกรรมการเกษตร การป่าไม้ รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่เดียวกันหรือสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป โดยเป็นกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกัน และเกื้อกูลกับนิเวศป่าไม้ในท้องถิ่น เพื่อให้ได้ผลผลิตอย่างสม่ำเสมอคำนึงถึงหลักความสมดุลตามธรรมชาติของระบบนิเวศเป็นสำคัญ ในขณะที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตของสังคมชาวชนบทที่เกี่ยวข้องนั้นๆให้มากที่สุด เป็นต้น (นนทวรรณ ส่งเสริม, 2560)

จากรูปแบบดังกล่าวทำให้เป็นจุดที่มีความน่าสนใจ น่าศึกษา เรียนรู้ของบุคคลทั่วไป หรือนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีพฤติกรรมการบริโภคสินค้าทางการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปและหลากหลายขึ้นจนเกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้น

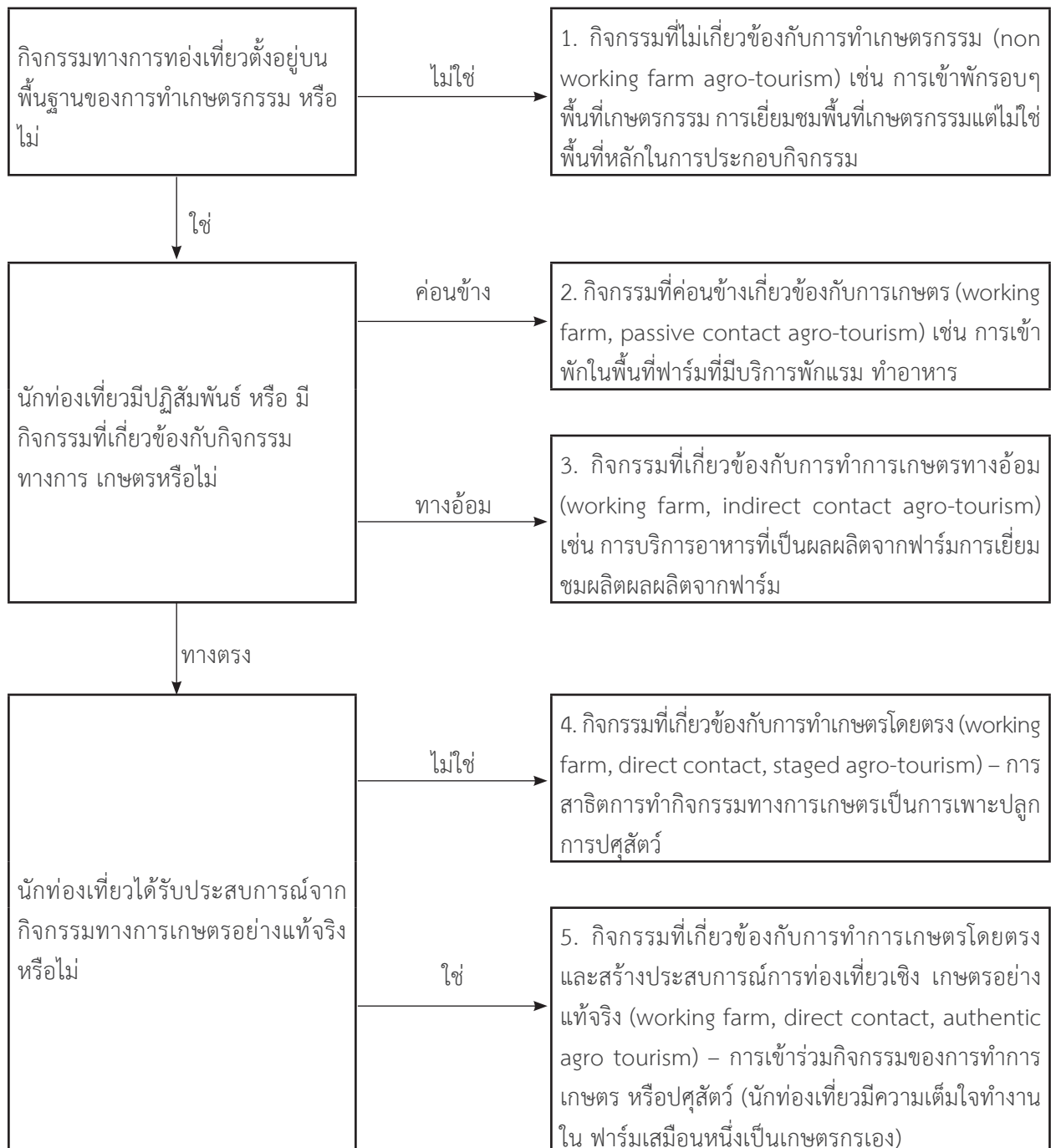
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือ Agri-tourism มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย (Lamb, 2008) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวฟาร์มหรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกระบวนการของการดึงดูดผู้เข้าชมและนักเดินทางไปยังพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อการศึกษาและนันทนาการ ในขณะที่สำนักพัฒนาเกษตรกรรม กรมส่งเสริม การเกษตร (2541) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปยัง พื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจน สถาบันการศึกษา ที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชม ความสวยงาม ความสโรจ และเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่างๆ ได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อม ของสถานที่นั้น นอกจากนี้ (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro-tourism) ไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการการเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกรรมและวิธีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัวและชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ควบคู่กับการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

สรุป “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” คือ การท่องเที่ยวในชุมชนที่มีการทำเกษตรกรรม โดยเน้นให้นักท่องเที่ยว

เที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางการเกษตร อาทิ สวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ โดยเป็นการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน เพิ่มเติมจากรายได้ที่เกิดจากการเกษตร และเป็นการอนุรักษ์

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

อาชีพดั้งเดิมของคนไทย ในแง่มุมมองนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ ที่อยู่บนพื้นฐานของความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้นๆ

ภาพ 1 การจำแนกประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Phillip, Hunter, & Blackstock, 2010)

จากภาพ 1 หากพิจารณาถึงกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 5 ประเภท คือ กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้อง

กับการทำเกษตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สามารถประกอบได้ในพื้นที่ชนบททั่วไป การเข้าพักในชุมชนเกษตรกรรม การเยี่ยมชมทัศนียภาพของทุ่งนา กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น

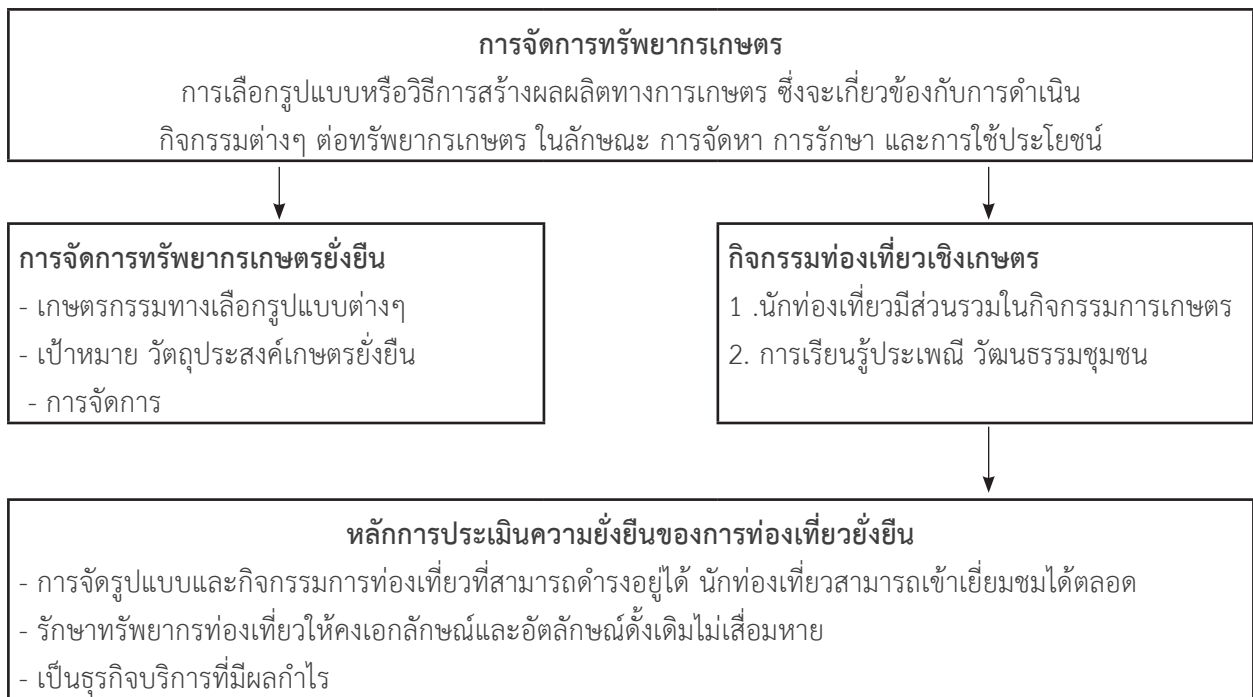
การขี้น้ำ กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมที่ค่อนข้างเกี่ยวข้องกับ การเกษตร เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะของการท่องเที่ยวที่ เข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม แต่ไม่มีกิจกรรมเชิงการเรียนรู้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมการเข้าพักโฮมสเตย์ และการ ประกอบกิจกรรมกลางแจ้งอื่นๆ ในบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรทางอ้อม กิจกรรมนี้เป็นการบูรณาการระหว่างการทำเกษตรกรรม และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมชม การทำไวน์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากนม กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรโดยตรง เป็นกิจกรรม ที่มีการสาธิตกระบวนการทำกิจกรรมและแปรรูปผลผลิต โดยนักท่องเที่ยวจะได้มีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว เช่น การรีดนมวัว การขับรถไถ การให้อาหารสัตว์ และ กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรโดยตรง และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างแท้จริง โดยนักท่องเที่ยวจะได้ประกอบกิจกรรมทุกขั้นตอนเปรียบ เสมือนเป็นเกษตรกร อันจะสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ใน การทำเกษตร และการใช้เครื่องมือทางการเกษตร (Phil-lip, Hunter, & Blackstock, 2010) ในขณะที่การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวตาม ความสนใจของ นักท่องเที่ยวออกเป็น 7 กิจกรรม (ราไพ พรธณ แก้วสุริยะ, 2547) ได้แก่ (1) การทำนา (rice cul-tivation) กระบวนการ การทำนา พิพิธภัณฑชาวลาว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ประเพณี พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว และวัฒนธรรมการ กินข้าวไทย เป็นต้น (2) การทำสวน ไม้ตัดดอก (cutting flowers) การทำสวนดอกไม้มานานา ชนิดเพื่อตัดดอก ขาย สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่ทานตะวัน ซึ่งเป็นพืช เศรษฐกิจด้วย (3) การทำสวนผลไม้ (horticulture) การ ทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมถึงการทำสวนเกษตรการทำ เกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม เป็นต้น (4) การทำสวน ครัวสวนผัก (vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุก

ประเภท รวมถึงการทำไร่ บางครั้งรวมถึงพืชไร่ (5) การ ทำสวนสมุนไพร (herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริม และเป็นพืชผักสวนครัว เป็นเครื่อง สำอาง และใช้ในการแพทย์แผนไทยการแพทย์ ทางเลือก (6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ (animal farming) การเลี้ยงและ ขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด บางแห่งเพาะขยาย พันธุ์สัตว์ป่าที่หายาก เป็นต้น (7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ ต่างๆ (agro-festivals) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขาย ผลผลิตทางการเกษตร

การจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง ยืน

การจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิง เกษตรยั่งยืน เป็นความยั่งยืนในด้านการจัดการทรัพยากร เกษตรและการท่องเที่ยว ดังนั้น หัวข้อนี้จึงเป็นการนำแนว ความคิด การจัดการทรัพยากรเกษตรยั่งยืนและการท่อง เที่ยวที่นำเสนอข้างต้น เพื่อสังเคราะห์ความหมายและ ขอบเขตของ การจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่อง เที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการจัดการทรัพยากรการเกษตร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน การพิจารณาความ หมายของการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยว เชิงเกษตรยั่งยืนในที่นี้ จะเกี่ยวข้องกับมิติการจัดการ ทรัพยากรการเกษตร ซึ่งมีความสัมพันธ์กันแสดงดังภาพที่ 2 ทั้งนี้รูปแบบการจัดการ ทรัพยากรการเกษตรภายใต้แนวคิด การเกษตรยั่งยืน อยู่ภายใต้หลักการที่สำคัญ คือ การจัด รูปแบบและกิจกรรม การท่องเที่ยวที่สามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ การรักษา ทรัพยากรท่องเที่ยว ให้คงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไม่เสื่อมหาย และเป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไร

ภาพ 2 ความหมายของการจัดการทรัพยากรเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน

ที่มา. จาก รูปแบบการจัดการทรัพยากรการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช, โดย เทพกร ณ สงขลา, 2556, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณวุฒบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเกษตรการเขตร้อน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จากการตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่กล่าวข้างต้น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเข้าไปเกี่ยวข้องต่อการจัดการทรัพยากรเกษตรในลักษณะต่างๆ เพื่อให้เกิดเกษตรยั่งยืน ดังนี้ (1) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้เกษตรกรลดการพึ่งพาปัจจัยการผลิตภายนอกเนื่องจากระบบ เกษตรนิเวศซึ่งเน้นการพึ่งพาปัจจัยการผลิตในท้องถิ่นมีบทบาทในฐานะสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว ซึ่ง นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแนวโน้มแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในสิ่งเหล่านี้ (2) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเฉพาะในลักษณะการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็น กิจกรรมที่นักวิชาการและเกษตรกรมีโอกาสได้ร่วมกันพัฒนาองค์ความรู้ด้านนิเวศเกษตรโดยเฉพาะการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายเกษตรกร (3) เกษตรกรที่พัฒนาฟาร์มเกษตรเป็นแหล่งท่องเที่ยว พยายามหาวิธีการที่เหมาะสมในการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่น โดยการประยุกต์ใช้องค์ประกอบต่างๆ ในระบบไร่นาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม จากการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

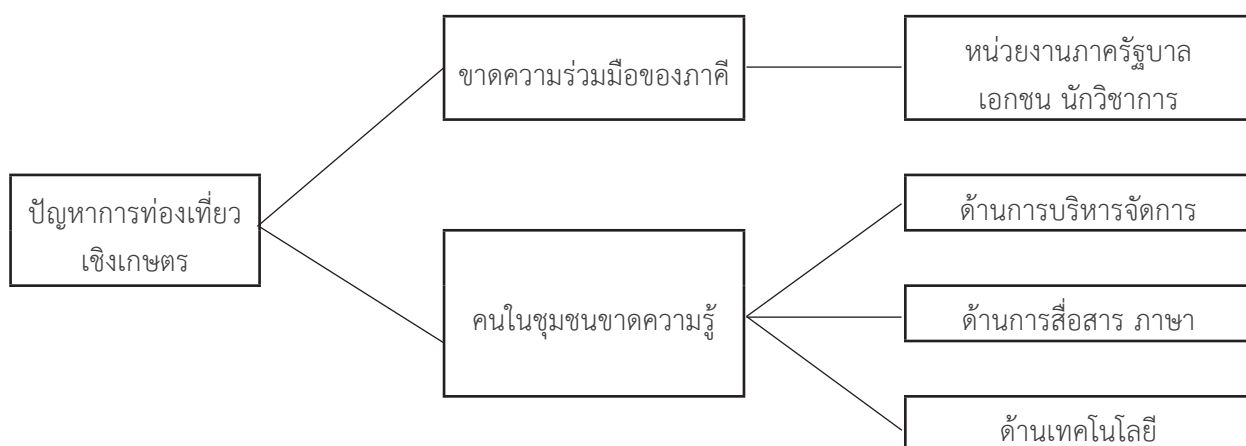
หลักการของการท่องเที่ยวถือเป็นธุรกิจบริการที่มีเป้าหมาย คือให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจ และความปลอดภัย ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เจ้าของ สวนเกษตรหรือเจ้าของฟาร์ม ควรมีหลักการบริหารดังนี้ (1) ด้านทรัพยากร การจัดทำพื้นที่จอดรถและจัดระบบการจราจรเพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทำให้ไม่เสียเวลา มีจุดสาธิตการเก็บผลผลิต เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ตั้งแต่เริ่มขบวนการการผลิต จนกระทั่งเก็บผลผลิต บรรจุภัณฑ์ และจัดจำหน่าย เป็นการให้ความรู้ครบทุกขั้นตอน (2) ด้านการบริหาร คือ มีกำหนดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าชม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมได้สะดวก และป้องกันความเสียหายจากนักท่องเที่ยว มีระบบการจัดการขยะที่ดี มีถังใส่ขยะแยกประเภทขยะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวทิ้งขยะได้สะดวก และช่วยรักษาความสะอาดในสวนเกษตรด้วย (3) ด้านการบริการ มีการจัดวิทยากรบรรยาย ซึ่งมีความรู้เท่ากับเจ้าของสวน มีการเพิ่มความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว โดยจัดทำป้ายสื่อความหมายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย สื่อสามัญภาษา

อังกฤษ และชื่อวิทยาศาสตร์กำกับไว้ เป็นการให้ความรู้เพิ่มมากขึ้น มีห้องสุขาที่สะอาด บริการอาหารและเครื่องดื่มโดยใช้ผลิตภัณฑ์ในสวนหรือในท้องถิ่นเพื่อนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสวิถี ชีวิตท้องถิ่น จัดทำมุมจำหน่ายและลองชิม บริการให้นักท่องเที่ยว และร้านขายของที่ระลึก ควรติดรายละเอียดให้ชัดเจน (จำไพพรรณแก้วสุริยะ, 2547)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากผลการประเมินด้านสภาพการท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว สามารถกำหนดรูปแบบโดยพิจารณาที่แหล่งเกษตรและโอกาสทางการตลาด ซึ่งรูปแบบการพัฒนาแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแหล่งท่องเที่ยวหลัก เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวประกอบ หรือแหล่งท่องเที่ยวเสริมในแหล่งท่องเที่ยวหลัก ใช้สำหรับการท่องเที่ยวช่วงสั้นๆ โดยวางเป้าหมายการตลาดตึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวหลัก (2) แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตร เป็นการพัฒนาที่ต้องการชื่อเสียง และเป็นจุดหมายการเดินทาง เนื่องจากหมู่บ้านหรือย่านการเกษตรมีขนาด

ใหญ่ และเป็นการเกษตรที่มีความดึงดูดใจสูง (3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในโครงข่ายการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ มีศักยภาพ และมีความเป็นไปได้ที่จะจัดให้เป็นโครงข่ายการท่องเที่ยว โดยการจัดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผสมกับแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นจนเป็นสินค้าท่องเที่ยวเดียวกัน (4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเฉพาะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จัดเป็นจุดหรือพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะและ มีความดึงดูดใจสูง เช่น การเกษตรที่เป็นปรากฏการณ์ทางการเกษตร หรือแหล่งผลิตเกษตรที่หายาก (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2543)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็เหมือนกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพียงแต่อาจมีความเหมือนหรือต่างกันและความหลากหลายของทรัพยากร ซึ่งภาครัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญจึงมีการกำหนดนโยบายแต่หากมองในมุมของเกษตรกรนั้นมีปัญหาหลายประการที่อาจทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่มีความยั่งยืน เพราะฉะนั้นควรมีแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อให้ความยั่งยืนต่อไป

ภาพ 3 ปัญหาของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน

จากภาพ 3 ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมี 2 ประการที่สำคัญ คือ 1. การขาดความร่วมมือของภาคีเครือข่าย เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยว และต้องยังคงประสานงานอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ปัญหาในกรณีที่ชุมชน หรือเจ้าของทรัพยากรไม่สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ได้ แต่หน่วยงานภาครัฐบางแห่งนำนโยบายมาเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ แล้วไม่มีการประสาน

งานต่อ เนื่องจากภาครัฐเป็นผู้มีความรู้ในหลักการการท่องเที่ยว ชาวบ้านหรือชุมชนจากเดิมที่ทำการเกษตรอย่างเดียว ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับด้านการท่องเที่ยวเพราะฉะนั้นจะขาดความรู้ ซึ่งเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจาก 2. คนในชุมชนขาดความรู้ไม่มีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการทั้งการบริหารจัดการพื้นที่ และการให้บริการ อาทิ จัดพื้นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทั้งสดแปรรูปและมีบริการบรรจุภัณฑ์ วันเวลา เปิดและปิดสถานที่ ค่าบริการเข้าชม และบริการอื่นๆ

การบริการ เช่น การอำนวยความสะดวกด้านสถานที่จอดรถ ห้องสุขา ป้ายบอกทาง การบรรยายหรือจำหน่าย (เทคนิคในการจำหน่าย ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร) ด้านเทคโนโลยี ซึ่งบางพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐไม่ได้เข้าไปทำการตลาดอย่างจริงจัง อาจเป็นหน้าที่ของชุมชนที่ต้องมีการทำการตลาดเอง ดังนั้นจึงต้องอาศัยความรู้เรื่องเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในเรื่องการตลาด เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาเกษตรกรไม่มีความรู้อย่างถ่องแท้ ซึ่งจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจที่เป็นองค์รวมให้กับเกษตรกร ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นที่นิยมในยุคปัจจุบันเนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีการปรับรูปแบบโดยยึดกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ควรดำเนินกิจกรรมให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงควรมีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ต้องมีการทบทวนวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนเจ้าของพื้นที่ ในเรื่องของทรัพยากร ว่าทรัพยากรนั้นมีพร้อมหรือไม่ (willingness) สำหรับการรองรับนักท่องเที่ยวบางแห่งมีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่พอเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมแล้วปรากฏว่าไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอหรือไม่สมบูรณ์ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความผิดหวัง ซึ่งต้องนำมาทบทวนว่าเราควรพัฒนาพื้นที่หรือปรับปรุงอย่างไร โดยอาจนำแนวคิดการเกษตรแบบยั่งยืนมาใช้ในพื้นที่ รวมทั้งวิเคราะห์ความพร้อมของคนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากร (Readiness) บางพื้นที่หรือบางชุมชน เปิดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรแล้วรู้สึกว่ามันเองไม่ชอบการเข้ามาของนักท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละคนมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน อาจทำการรบกวนเจ้าของพื้นที่ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมากเกินไป ไม่ต้องการเปิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพราะฉะนั้นการนำเรื่องความพร้อมมาทบทวนจะทำให้ได้แนวทางการพัฒนาพื้นที่ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐต้องมีการทบทวนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การที่จะทำการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนนั้น ทุกคนในชุมชนจะต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม

เนื่องจากทุกคนในชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเป็นความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนจะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ดูแลเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการเรียนรู้ ร่วมกันในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหานำไปสู่แนวทางในการแก้ไข วางแผนงานโครงการและกิจกรรม การแบ่งหน้าที่ตามความรับผิดชอบและจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

4. การก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชาวชุมชนควรเป็นพื้นที่ในการสร้างประโยชน์ต่อคนในชุมชนท้องถิ่น เช่น การจ้างแรงงานในพื้นที่ การเสียภาษีให้องค์กรท้องถิ่น การทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพมากขึ้น เช่น สามารถขายสินค้าที่เป็นผลผลิตของท้องถิ่นได้ อาทิ ผลไม้ พืชผัก งานหัตถกรรม เกิดการจ้างแรงงานของคนในชุมชน เป็นต้น

5. การใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า ความหลากหลายของทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ลักษณะของชุมชน และคนท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าในที่นี้ หมายถึง การใช้เอกลักษณ์และความมีคุณค่าของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่มุ่งใช้เพียงด้านใดด้านหนึ่ง และการใช้อย่างคุ้มค่า จะต้องเป็นการใช้อย่างพอดีไม่เป็นการใช้ที่ทำลายทรัพยากรที่มีอยู่เดิมให้หมดจนไม่เหลือให้แก่คนในรุ่นหลัง

6. การสร้างความรู้ความเข้าใจ ควรเป็นการให้ความรู้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน นำไปสู่การวางแผน พัฒนาและจัดการด้านบริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเกิดทัศนคติใหม่ๆ ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนำไปสู่การมีจิตสำนึกที่ดีทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจนี้อาจทำได้ในหลายรูปแบบ อาทิ การบรรยาย การประชุมระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การทัศนศึกษา การให้ความรู้ผ่านผู้นำชุมชน

7. รูปแบบการจัดองค์กรบริหารการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรให้มีการประชุมของชุมชนที่มีการรวม

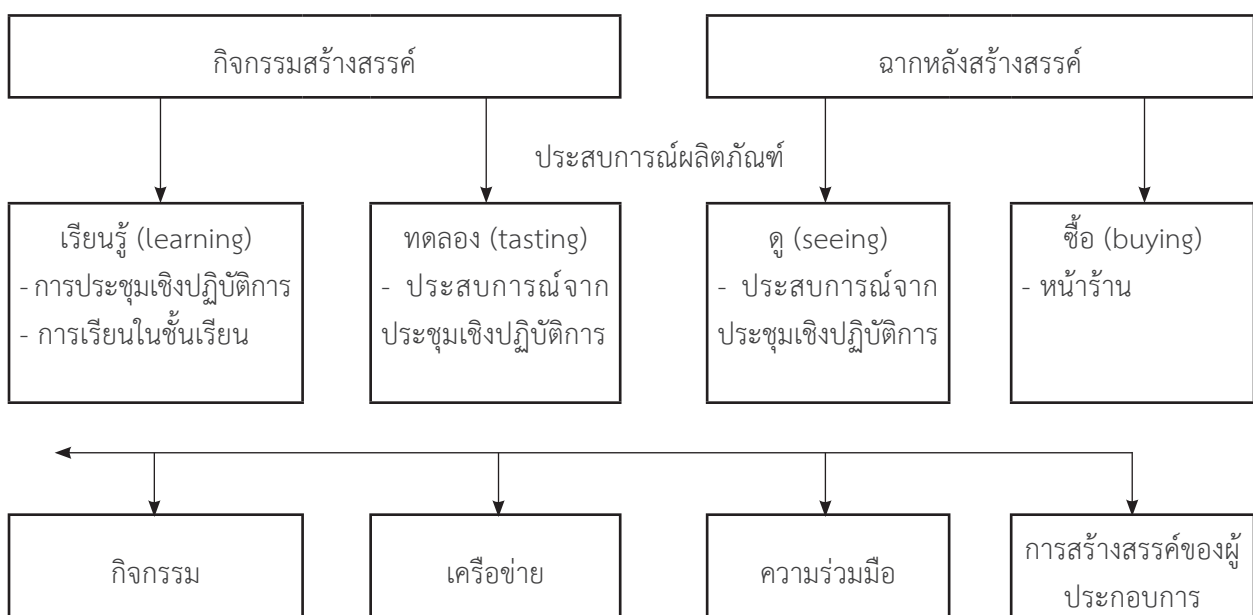
กลุ่มกันอย่างเข้มแข็งเพื่อช่วยจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ พร้อมทั้งก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน เกิดเป็นทุนทางสังคมอีกประการหนึ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองไปได้ในแนวทางที่ยั่งยืนโดยแนวทางในการรวมกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ ผู้ประกอบการอาชีพเกษตร กลุ่ม อาชีพค้าขาย กลุ่มอาชีพอื่นๆ และกลุ่มตัวแทนสมาชิกในชุมชน การรวมตัวของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ เกิดการพิจารณาประเด็นด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถทำได้ดียิ่งขึ้น

8. การสร้างเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรต้องมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนองค์ความรู้ในการดำเนินงานได้ ลักษณะความร่วมมือคือการให้องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีพื้นฐานมาจากความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้การท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นแหล่งเพิ่มพูนรายได้ที่มีอยู่เดิม และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างสม่ำเสมอ และตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์เป็นจำนวนมาก แต่การ

พัฒนาการตลาดของชาวชุมชนไม่ควรเน้นวัตถุประสงค์ทางการตลาดที่มุ่งผลกำไรสูงสุด ทั้งนี้ควรตระหนักในด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหลักและควรส่งเสริมในทิศทางที่เหมาะสมกับลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร “กำไรสูงสุด”

9. การพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชน ปัญหาที่พบในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรคือ ขยะมูลฝอย ถูพลาสติก ซึ่งชาวชุมชนต้องปรับปรุงสิ่งแวดล้อมความสะอาดในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ทิศทางการปรับปรุงพัฒนาต้องอยู่บนพื้นฐานความพร้อมและความสามารถของชาวชุมชน มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมไม่ดูเหมือนว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมขัดแย้งกับสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน หรือ เป็นการสร้างขึ้นมารับรองความต้องการนักท่องเที่ยวเพียงเท่านั้น

10. นำการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เข้ามาปรับใช้ให้ทันกระแสการบริโภคหรือพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงไป Greg (2011) ได้พัฒนาแบบจำลองการจัดการการท่องเที่ยวแนวคิดใหม่ เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และรูปแบบประสบการณ์พื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังภาพ 4

ภาพ 4 รูปแบบประสบการณ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากแบบจำลองอธิบายว่า รูปแบบพื้นฐานของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวและการสร้างสรรค์ฉากหลังของการท่องเที่ยว อธิบายดังนี้

1. การสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว (using creativity as a tourist activity) เป็นกิจกรรมที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ทักษะและประสบการณ์จากการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมสร้างสรรค์ประกอบด้วยกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (learning) และกิจกรรมที่เกิดจากการทดสอบหรือทดลองปฏิบัติ (testing) เช่น การเรียนในห้องเรียน การอบรมในห้องประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการลงมือทำในสถานที่จริง เป็นต้น

2. การสร้างสรรค์เป็นฉากหลังของการท่องเที่ยว (using creativity as backdrop for tourism) หรือการนำเอาความสร้างสรรค์มาสร้างบรรยากาศเพื่อทำให้สถานที่ท่องเที่ยวมีเสน่ห์มากขึ้นโดยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ไปสู่การสร้างประสบการณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การดู (seeing) และการซื้อ (buying) เช่น การเดินทางมาเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอยู่ในการท่องเที่ยวทั่วไป (นันทวรรณ, เอกสารประกอบการสอน)

สรุป

การเกษตรยังคงเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคนไทยและประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะฉะนั้นถึงแม้

วันเวลาจะเปลี่ยนแปลงและโลกมีวิวัฒนาการสมัยใหม่เข้ามามากเพียงใดก็ตาม การเกษตรก็ยังคงจะพัฒนาควบคู่ไปกับกระแสสังคม ในปัจจุบันการเกษตรก็เข้ามาเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และเกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นมา หน่วยงานทุกภาคส่วนผลักดันให้เกษตรกรนำการท่องเที่ยวเข้าไปเป็นส่วนเสริมจากการทำการเกษตรแต่ถึงอย่างไรก็ตามชาวบ้าน หรือเจ้าของพื้นที่ยังขาดความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ด้านเทคโนโลยี ประกอบกับขาดภาคีเครือข่ายที่มีความแน่นแฟ้นจึงทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่มีความยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความยั่งยืน ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้ ต้องมีการทบทวนวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนเจ้าของพื้นที่ ในเรื่องของทรัพยากร (willingness) ความพร้อมของคนซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากร (readiness) ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐต้องมีการทบทวนวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในพื้นที่ที่ต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างคุ้มค่า ควรให้มีการประชุมของชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งเพื่อช่วยจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การสร้างเครือข่ายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน การพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการพัฒนาขีดความสามารถในการให้บริการท่องเที่ยวในชุมชน และมีการนำการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เข้ามาปรับใช้ให้ทันกระแสการบริโภคหรือพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการและมีความยั่งยืน

References

- Department of Tourism, Ministry of Tourism and Sports. (2014). *Standard tourism assessment guidebook*. Retrieved from <http://newdot2.samartmultimedia.com/home/details/5/6407/24736> (in Thai)
- Greg, R. (2001). *Creating a new tourism? In tourism I culture*. Barcelona: Interarts Foundation.
- Kaewsuriya, R. (2004). *Principle of sustainable tourism*. Retrieved from <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0007.pdf> (in Thai)

- Lamb, R. (2008). *How agritourism works*. Retrieved from <http://adventure.howstuffworks.com/agritourism.htm/printable>
- Na Songkla, T. (2013). *Model of agricultural resources management for sustainable agro-tourism in Changklang district, Nakhon Si Thammarat province*. Doctor of Philosophy Thesis in Tropical Agricultural Resource Management, Songklanakarin University. (in Thai)
- Office of Farmer Development, Department of Agricultural Extension. (1998). *Thai tourism development*. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. (in Thai)
- Phillip, S., Hunter, C., & Blackstock, K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism Management*, 31(6), 754-758.
- Songserm, N. (2017). *Agro-tourism: Getting to know it around Thailand*. Bangkok: Bangkok University. (in Thai)
- The National Tourism Policy Council. (2017). *National tourism plan issue 2 (B.E. 2560-2564)*. Bangkok: Author. (in Thai)
- The Thailand Institute of Scientific and Technological Research. (2000). *Study and development for agro tourism*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Thonglim, S. (2013). *Thai agriculture*. Bangkok: Ammarin. (in Thai)

ความรับผิดชอบของนายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคารพาณิชย์ก่อนเกิดสัญญาประกันชีวิต

Responsibility of Life Insurance Brokers from Commercial Banks

Prior to Selling Life Insurance Policies

เจนจิรา ลีลาศ และ สุชาติ ธรรมมาพิทักษ์กุล
Jenjira Leelas and Suchart Thammapitagkul j
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
Master of Laws Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจากการขายประกันชีวิตผ่านทางธนาคารพาณิชย์ โดยพนักงานธนาคารเป็นผู้ชักชวน หรือเสนอขายประกันชีวิตซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค จากการศึกษพบว่าพนักงานธนาคารได้แจ้งข้อความอันเป็นเท็จ แก่ลูกค้าอันเป็นกลล่อจนถึงขนาด ซึ่งเป็นการจงใจหรือละเลยให้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน ข้อมูลเท็จ ปกปิดข้อความจริง โดยอ้างว่าเป็นการฝากเงินมีดอกเบี้ยอัตราที่สูงกว่าปกติ จนลูกค้าหลงเชื่อในข้อความที่พนักงานธนาคารได้แจ้งและเข้าทำ สัญญาประกันชีวิต ต่อมาเมื่อลูกค้าต้องการถอนเงินจากธนาคารพาณิชย์ กลับไม่สามารถถอนเงินได้ดังเช่นการฝากเงิน แบบทั่วไป เพราะติดเงื่อนไขตามกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งทำให้ลูกค้าได้รับผลกระทบและเกิดความเสียหาย แม้จะมี พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแล นายหน้าประกันชีวิตบังคับให้อยู่ในปัจจุบันแต่ก็ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้แก้ไข พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2551 ให้มีการกำหนดโทษดังเช่นกฎหมายของประเทศ สิงคโปร์ที่ได้กำหนดโทษปรับและโทษจำคุกสำหรับการเสนอขายประกันชีวิตที่นายหน้าประกันชีวิตจงใจหรือละเลยไม่ แสดงข้อความจริงหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงเพื่อให้ลูกค้าเข้าทำสัญญาประกันชีวิต เพื่อเป็น มาตรการที่ชัดเจนสามารถแก้ไขและกำกับดูแลนายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคารพาณิชย์ได้ต่อไป

คำสำคัญ: นายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคารพาณิชย์, การชักชวนหรือเสนอขายประกันชีวิต, กลล่อล

Abstract

This research is a quantitative research conducted by collecting and analyzing documents and interviews of those concerned. The objective is to study the problems of life insurance products being sold through commercial banks by bank employees who act as solicitors or a sales persons of life insurance, which cause effects on customers. The study found bank employees performed the duty of a life insurance brokers by committing fraud to lure customers into buying life insurance policies. The method used was to intentionally or neglectfully present unclear information and false information and to conceal material facts by claiming that life insurance premiums are a deposit with higher rate of interest than normal. Customers, therefore, are deluded when deciding to buy life insurance. Afterwards, when customers wish to make a withdrawal at the commercial bank, he or

she cannot do so from the account in the same manner as traditional saving accounts as it violates the life insurance policy terms and conditions. Consequently, this impact and causes damages to customer. Although, at the present time, life Insurance Act, BE 2535, additional amendment (No.2) BE 2551, a legal measure, has been activated to regulate life insurance brokers, it lacks effectiveness in tackling the problems. The investigation suggests that Thailand's Life Insurance Act, BE 2535, should include an additional amendment (No.2) BE 2551 which would likewise impose penalties similar to the Laws of Singapore in order to set definite measures which can correct and regulate commercial bank life insurance brokers.

Keywords: insurance broker (bancassurance), invitations or offer selling insurance product, fraud

บทนำ

นายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคารพาณิชย์ เป็นบทบาทใหม่ของธนาคารพาณิชย์ที่เข้ามาดำเนินธุรกิจเป็นนายหน้าประกันชีวิตหลังจากได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้สามารถประกอบกิจการเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากเดิมที่ธนาคารพาณิชย์อันเป็นสถาบันการเงินที่มุ่งดำเนินการให้บริการทางด้านธุรกรรมที่เกี่ยวกับการเงิน ฝากถอน โอน ให้สินเชื่อ แต่ด้วยปัจจุบันสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับธุรกิจประกันชีวิตในปัจจุบันมีแนวโน้มเติบโตขึ้นและเป็นที่ยอมรับของประชาชนในด้านการออมเงินระยะยาว สิทธิประโยชน์ต่างๆอันเป็นหลักประกันให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตและครอบครัว อีกทั้งมีประโยชน์ในด้านภาษีอากร จึงทำให้ตลาดของธุรกิจประกันชีวิตนั้นสามารถเติบโตและขยายออกไปได้อีกมากอันเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจด้วย

ในการดำเนินการทางธุรกิจประกันชีวิตนี้ นอกจากมีผู้รับประกันชีวิตและผู้เอาประกันชีวิตแล้วยังมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันชีวิตซึ่งจะไม่กล่าวถึงย่อไม่ได้ ก็คือตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตซึ่งเป็นคนกลางประกันภัยอยู่ในขั้นตอนก่อนที่ผู้เอาประกันชีวิตและผู้รับประกันชีวิตจะได้ตกลงเข้าทำสัญญาประกันชีวิตกัน นายหน้าประกันชีวิตจะทำหน้าที่เป็นคนกลางประกันภัยในการชี้ช่องหรือจัดการให้ประชาชนเกิดความสนใจที่จะเข้าทำสัญญาประกันชีวิต ซึ่งโดยปกติ บริษัทประกันชีวิตจะมี

ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตของตนในการดำเนินการ (ณัฐวิทย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2551, น. 194)

การที่ธนาคารพาณิชย์ได้เพิ่มช่องทางในการประกอบธุรกิจนอกเหนือจากการเป็นสถาบันทางการเงินที่ให้บริการเกี่ยวกับธุรกรรมทางการเงิน จึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากการดำเนินกิจการนั้นต้องดำเนินการโดยพนักงานของธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีสถานะเป็นทั้งลูกจ้างของธนาคารพาณิชย์เองและเป็นนายหน้าประกันชีวิตทำหน้าที่ชักชวน ชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าของธนาคารพาณิชย์เข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันชีวิต ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องประกันชีวิตและทำหน้าที่เป็นคนกลางประกันภัยที่มีความบกพร่องและไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกค้าหรือประชาชน แม้ในปัจจุบันประเทศไทยจะมี พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550 เป็นมาตรการในการกำกับดูแลนายหน้าประกันชีวิตอยู่ก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถใช้บังคับกำกับดูแลได้อย่างเพียงพอและเหมาะสมในทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาและสภาพปัญหาการ

ที่พนักงานธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ชักชวนหรือเสนอขาย ประกันชีวิตให้แก่ลูกค้าธนาคาร

2. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการประกันชีวิตและการธนาคารพาณิชย์

3. เพื่อศึกษาหลักการและบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขายประกันชีวิตผ่านทางธนาคารพาณิชย์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

2. พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550

กรอบแนวคิดการวิจัย

แก้ไขพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2551 ให้มีการกำหนดโทษดังเช่น กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ที่ได้กำหนดโทษปรับและ โทษจำคุกสำหรับการเสนอขายประกันชีวิตที่นายหน้า ประกันชีวิตจงใจหรือละเลยไม่แสดงข้อความจริงหรือแสดง ข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงเพื่อให้ลูกค้าเข้าใจ ทำสัญญาประกันชีวิต เพื่อเป็นมาตรการที่ชัดเจนสามารถ แก้ไขและกำกับดูแลนายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคาร พาณิชย์ได้ต่อไป

สมมติฐานการวิจัย

การให้พนักงานธนาคารขายประกันชีวิตให้กับ ลูกค้าอาจก่อให้เกิดปัญหาหลายประการตามมาและ ปัญหาเหล่านั้นยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่เข้ามาบังคับ ใช้ได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อ แก้ไขปัญหาดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเชิง เอกสาร และวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หนังสือ บทความ วารสาร บทบัญญัติกฎหมาย ตลอดจนการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกฎหมายประกันภัย (ดร.อายุศรี คำ บันลือ และนางสาวกฤษณา นามสกุล ศักดิ์วีระพงษ์) และ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ปัญหา ข้อเท็จจริงและปัญหากฎหมายที่ไม่มีความชัดเจนตลอด จนหาแนวทางในการแก้ไขกฎหมายต่อไป

ผลการวิจัย

1. ได้ทราบถึงความเป็นมาและสภาพปัญหาการ ที่พนักงานธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ชักชวนหรือเสนอขาย ประกันชีวิตให้แก่ลูกค้าธนาคาร

2. ได้ทราบถึงวิวัฒนาการ แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับการประกันชีวิตและการธนาคารพาณิชย์

3. ได้ทราบถึงหลักการและบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขายประกันชีวิตผ่านทางธนาคารพาณิชย์

การอภิปรายผล

นายหน้าประกันชีวิตประเภทธนาคารพาณิชย์ ดำเนินการโดยผ่านพนักงานธนาคารมีหน้าที่ทำการชักชวน ชี้ช่องหรือเสนอขายประกันชีวิตให้แก่ลูกค้าที่มาติดต่อทำ ธุรกิจกับธนาคารพาณิชย์ ให้เข้าทำสัญญาประกันชีวิต กับบริษัทประกันชีวิต แต่ด้วยวิธีการ ขั้นตอน ในการปฏิบัติ หน้าที่การเป็นคนกลางประกันภัยของพนักงานธนาคารใน การชี้ช่องหรือจัดการให้ประชาชนเข้าทำสัญญาประกันชีวิต นั้น พนักงานธนาคารจงใจให้ข้อมูลเท็จหรือปกปิดข้อความ จริงโดยแจ้งแก่ลูกค้าหรือประชาชน อ้างว่าเป็นการฝากเงิน หรือออมเงินแบบใหม่ที่ให้ค่าตอบแทนดอกเบี้ยในอัตรา ซึ่งสูงมากกว่าที่เคยมีในรูปแบบเดิม โดยให้ลูกค้าถอนเงิน จากบัญชีเงินฝากเดิมเพื่อนำเงินมาซื้อกรมธรรม์ประกัน ชีวิต แต่ความจริงแล้วเป็นการเสนอเงื่อนไขในการเข้าทำ สัญญาประกันชีวิตหรือซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิต เมื่อลูกค้า ต้องการมาถอนเงินกลับไม่สามารถถอนได้เพราะติดเงื่อนไข ตามกรมธรรม์อันทำให้ลูกค้าได้รับความเสียหาย ซึ่งการ กระทำเช่นนี้ของพนักงานธนาคารเป็นกมลฉ้อฉล เพราะการ ที่ลูกค้าได้แสดงเจตนาเข้าทำสัญญาประกันชีวิต ก็เนื่องมา

จากพนักงานธนาคารหลอกลวงโดยแสดงข้อความเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ลูกค้าทราบจนลูกค้าหลงเชื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิตด้วย ซึ่งแน่นอนว่าการหลอกลวงว่าสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาฝากเงินนั้น การกระทำของพนักงานธนาคารในการชักชวนหรือชี้ช่องเพื่อให้ลูกค้าเข้าทำสัญญาประกันชีวิตนั้นมีลักษณะเป็นกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดที่เกิดจากคู่กรณีฝ่ายหนึ่งหลอกลวงให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหลงเชื่อเข้าทำสัญญาด้วยตามมาตรา 159 วรรค 1 และวรรค 2 ซึ่งแน่นอนการหลอกลวงนั้นต้องมีมาก่อนการทำสัญญาและต้องเป็นความจงใจหรือตั้งใจที่จะหลอกลวงด้วยและการหลอกลวงเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในการตัดสินใจของคู่กรณีฝ่ายที่ถูกหลอกเพราะหากไม่มีการหลอกลวงนั้นแล้วคู่กรณีฝ่ายที่ถูกหลอกก็คงไม่ตัดสินใจเข้าทำสัญญาการหลอกลวงหรือกลฉ้อฉลนี้ส่งผลให้เขาตัดสินใจเข้าทำสัญญา ผู้ไปหลอกลวงเขาจึงควรมีความรับผิดชอบก่อนสัญญา ซึ่งนอกจากผู้ถูกหลอกลวงจะบอกกล่าวโมฆียะกรรมได้เมื่อล่วงรู้ความจริงแล้วยังควรที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้อีกด้วย(จำปี โสติพิพันธุ์, 2548, น. 166)

การประกันชีวิตนับว่ามีประโยชน์ต่อประชาชน เนื่องจากเป็นการสร้างหลักประกันที่มั่นคงให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตและครอบครัวรวมถึงการออมเงินในระยะยาว อีกทั้งเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วย ผู้รับ

ประกันชีวิตเป็นบริษัทจำกัดมหาชนซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความมั่นคงทางการเงิน เป็นผู้ชำระจ่ายค่าสินไหมให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์ เนื่องด้วยการขายประกันชีวิตผ่านทางธนาคารพาณิชย์ถือเป็นช่องทางใหม่ในการเสนอขายประกันชีวิตให้แก่ประชาชนเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวขึ้น รัฐจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อใช้กำกับดูแลให้มีผลบังคับใช้ได้ อย่างรัดกุมและเคร่งครัดเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

กฎหมายของประเทศสิงคโปร์มีการกำหนดถึงการปฏิบัติหน้าที่ของนายหน้าประกันชีวิตที่กระทำการเป็นการหลอกลวง ให้ข้อความที่เป็นเท็จหรือปกปิดข้อความอันเป็นสาระสำคัญในการเข้าทำสัญญาประกันชีวิตไว้แม้สัญญาประกันชีวิตจะยังไม่มีผลใช้บังคับโดยกำหนดโทษปรับและโทษจำคุก ซึ่งมีความใกล้เคียงกับหลักความรับผิดชอบก่อนสัญญา จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมโทษปรับและโทษจำคุกในกรณีที่นายหน้าประกันชีวิตกระทำการหลอกลวงหรือจงใจให้ข้อมูลเท็จหรือปกปิดข้อความจริงแก่ลูกค้าในการชักชวนหรือเสนอขายประกันชีวิตอย่างเช่นกฎหมายสิงคโปร์

References

- Itsarangkul Na Ayutthaya, N. (2008). *Bankruptcy law*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sottippan, J. (2005). *Culpa in contrahendo*. Bangkok: Winyuchon. (in Thai)

วิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองสัตว์ตามพระราชบัญญัติ
ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557
Legal Enforcement of the Animals' Protection Law Under
“Prevention of Cruelty to Animals Act B.E. 2557”

อนิสา ม่วงมิ่งสุข และ สุรพล ศรีวิทยา
Anisa Muangmingsook and Surapol Sriwittaya
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต
Master of Laws Program, Rangsit University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 (2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และ (3) เพื่อแสวงหาข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองสัตว์ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ให้มีการบังคับใช้ได้อย่างเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้คือ ควรเพิ่มความหมายของการกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์ที่ชัดเจนให้ครอบคลุมในทุกกรณี เพื่อมิให้เกิดเป็นข้อพิพาทในภายหลัง ควรมีข้อบัญญัติปัญหาสภาพการทารุณสัตว์ทางกีฬา เช่น ละครสัตว์ ยังไม่มีการนิยามที่ชัดเจน ตลอดจนถึงบทลงโทษ ดังนั้น ต้องมีบทบัญญัติในกรณีดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น การกำหนดให้มีการพิทักษ์สัตว์ที่ได้รับการทารุณกรรม โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับการรับรองถูกต้องเป็นสิ่งที่สมควรกระทำและบัญญัติไว้ในกฎหมายต่อไป

คำสำคัญ: การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ,การคุ้มครองสัตว์,การจัดสวัสดิภาพสัตว์

Abstract

This research paper is written based on qualitative research methodology. The research objectives are (1) compare related international laws and domestic laws on “Prevention of Cruelty to Animals Act B.E. 2557” (2) study the implementation of the law and legal enforcement problems and obstacles under the Act and (3) find out the proper solutions in order to develop and improve the implementation and measurement of the Act. This research mainly studied documentary and doctrine concerns. As a result, the Act should obviously and exhaustively define more on the meaning of torture and penalties, covering all the approaching aspects, to prevent the future controversies and discrepancies. Secondly, the study of the use of circus animals and sports' animals, should define whether or not the uses of the animals are suitable or unsuitable It should

also establish what kind of animals and what species of animals should be legislated and written into the Act in order to specifying the legal duties of certified committees. The jurisdiction of the revised Act must be legally conducted and enacted.

Keywords: prevention of cruelty to animals, animals protection, animal welfare

บทนำ

การที่ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ประการหนึ่งอาจเกิดจากในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยไม่มีกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ จึงทำให้พบเห็นข่าวการทารุณกรรมสัตว์ปรากฏให้เห็นในสื่อต่างๆอยู่เสมอ แต่เดิมประเทศไทยมีบทบัญญัติที่ใช้ในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์กระจายอยู่ตามกฎหมายหลายฉบับ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 433 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 และมาตรา 382 (เกียรตินาคิน วังานส์สวัสดิ์, 2551) และพระราชบัญญัติการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2532 หรือพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 เป็นต้น ในพระราชบัญญัติต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นบัญญัติให้ความคุ้มครองเฉพาะสัตว์บางประเภทเท่านั้น เช่น สัตว์ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือสัตว์ป่า หรือสัตว์เศรษฐกิจเท่านั้น

ภายหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ขึ้นได้เกิดประเด็นความขัดแย้ง จากความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมของรายละเอียดในกฎหมาย กล่าวโดยสรุป คือ ประเด็นแรกกฎหมายดังกล่าวไม่ได้ระบุถึงความรับผิดชอบของเจ้าของสัตว์ที่ปล่อยปละละเลยให้สัตว์เลี้ยงออกไปก่อความรำคาญ หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ชีวิต หรือทรัพย์สินของผู้อื่น และประเด็นที่สองคือ การที่บุคคลกระทำต่อสัตว์เพื่อเป็นการป้องกันตัวจากการถูกลูกสัตว์ทำร้ายว่าสามารถทำได้ในระดับใด

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่การตีความว่าการกระทำใดที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมโดยมีผู้แสดงความคิดเห็นใน

ประเด็นนี้ว่า “ทั้งๆ ที่ชื่อพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ การป้องกันการทารุณกรรม แต่กลับมีการระบุข้อห้ามการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมโดยไม่มีเหตุอันสมควรเพียงมาตราเดียวเท่านั้นคือมาตรา 20 แต่ขอยกเว้นให้กระทำทารุณกรรมสัตว์ได้ในมาตรา 21 มีถึง 11 ข้อ”

จากปัญหาความไม่ชัดเจนและความไม่ครอบคลุมของกฎหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาวิจัยปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เพื่อนำผลการวิจัยไปเสนอแนะให้มีการพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองสัตว์ของประเทศไทยให้มีความชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทย โดยเฉพาะพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

3. เพื่อแสวงหาข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและ

คุ้มครองสัตว์ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรม และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ให้มีการบังคับใช้ได้ อย่างเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ (animal rights) และ สวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare)

นับแต่อดีตมนุษยได้เชื่อว่าเป็นผู้ที่มีความกลัว อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความกลัวที่ต้องเผชิญกับภัย ธรรมชาติ ความกลัวที่จะไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ตลอดจนกระทั่งกลัวความตาย มนุษย์ จึงได้พยายามที่จะแสวงหาหลักประกันให้กับตนเอง (อัญชลี จวงจันทร์, 2558) โดยหลักประกันนี้ถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่คิดกันว่ามนุษย์ควรมีสืทธิอะไรบางอย่างที่มีหรือที่ได้มาโดย ธรรมชาติพร้อมกับการเกิด โดยมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ที่ว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความมีคุณค่า มีวิถีทางแห่งการ ดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง มีความสามารถในการดำรงตน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีที่เหมาะสมอย่างสมศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์ที่เรียกกันว่าเป็นสิทธิธรรมชาติ (natural rights) ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกฎหมายธรรมชาติ (natural law) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าสิทธิธรรมชาติเป็นบ่อ เกิดหรือที่มาที่สำคัญของสิทธิมนุษยชน (human rights) ใน ปัจจุบัน (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2552) เมื่อมนุษย์ยังได้รับการ คุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและนักศาสนาหลายคนจึงเห็นว่า แม้ว่าสัตว์จะมีคุณค่าแตกต่างจากมนุษย์ แต่ก็สมควรที่จะ ได้รับความคุ้มครองเช่นกัน เช่น เบอร์ทรันด์ รัสเซลล์ กล่าวว่า ไม่มีเหตุผลใดที่จะกล่าวได้ว่า คุณค่าของมนุษย์สำคัญ กว่าสัตว์ (อินวรัตน์ ไรจนโรวรรณ, 2551) ส่วนกอดฟรีด ไลปนิซ เชื่อว่าสัตว์มีจิตวิญญาณหรือจิตสำนึกเช่นเดียวกับ มนุษย์ จิตวิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถูกทำลายได้ แม้เรา จะมองว่าสัตว์เป็นเพียงเครื่องจักรที่มีร่างกาย และอวัยวะห่อ หุ้ม จนทำให้บ่อยครั้งที่เราทำร้ายหรือทำลายสัตว์ แต่ท้าย ที่สุดแล้วมนุษย์ก็ไม่อาจทำลายจิตวิญญาณของสัตว์นั้นได้

นอกจากนี้ แนวความคิดเกี่ยวกับสถานะสัตว์ยังได้ พัฒนาถึงขั้นที่มึนักคิดสมัยใหม่หลายคนมีความเห็นว่าสัตว์ ควรมีสืทธิ และขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีหน้าที่ต่อสัตว์ กล่าว คือ เจอโรมี เบนธัมเห็นว่า สัตว์เหมือนมนุษย์ที่มีสิทธิปลอด

จากการได้รับความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น โดยมองว่า สัตว์มีความรู้สึก มีความสามารถในการรับรู้ความกดดัน และความเจ็บปวดได้และด้วยเหตุนี้เองที่การทำร้ายหรือ ทารุณสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองของมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ ผิดศีลธรรมอย่างแน่นอน (อินวรัตน์ ไรจนโรวรรณ, 2551) ส่วนเซอร์แมน แดกเกต ได้กล่าวว่าสัตว์เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ของพระเจ้า สัตว์จึงได้รับสิทธิพิเศษรวมถึง สิทธิที่จะปลอดจากการถูกทำให้ได้รับความเจ็บปวดโดยไม่จำเป็นจากฝีมือมนุษย์ (อินวรัตน์ ไรจนโรวรรณ, 2551) และในยุคต่อมา เฮนรี ซอล ได้อธิบายเพิ่มเติมจากคำกล่าว ของแดกเกต โดยกล่าวว่าสัตว์มีสิทธิและสิทธินี้เกิดขึ้นจาก ความเป็นอิสระในการดำรงชีวิตโดยธรรมชาติของสัตว์ การ ยอมรับดังกล่าวถือเป็นการพัฒนามนุษย์ให้เป็นอารยชน ขนมากขึ้น และเห็นว่าสัตว์ยังคงถูกมนุษย์ใช้ตามความ ต้องการได้ แต่มนุษย์ไม่ควรที่จะมีสิทธิทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บหรือทำร้ายโดยไม่จำเป็นจากการใช้สัตว์เพื่อประโยชน์ ของมนุษย์อย่างแน่นอน ซึ่งหากมีการกระทำดังกล่าวก็ ถือว่าเป็นความผิดหรือความไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมของลลธรรม (สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยและ วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม, 2550)

ในเวลาต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับสัตว์ของสังคม ตะวันตกได้รับการพัฒนาและมีการยกระดับสถานะภาพของ สัตว์มากขึ้นถึงขั้นให้สัตว์มีสถานะเท่าเทียมกับมนุษย์ (ประ พิมพพรรณ เงินทิพย์, 2554) เกิดเป็นแนวความคิดทาง ปรัชญาในเรื่องสิทธิสัตว์ขึ้นโดยเห็นว่าสัตว์นั้นมีคุณค่าเช่น เดียวกับมนุษย์ สัตว์จึงสมควรได้รับสิทธิ (animal rights) และมนุษย์มีหน้าที่โดยตรงต่อสัตว์ ตัวอย่างนักคิดปรัชญา เช่น ทอม เรแกน และอิงกริด นิวเครอค์ ซึ่งต่างได้พยายาม ขยายแนวความคิดให้สัตว์มีสิทธิมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ให้ มนุษย์มีความรับผิดชอบต่อสัตว์มากขึ้น และปฏิเสธการ กระทำที่ไม่สมควรของมนุษย์อันเป็นเหตุให้สัตว์ต้องได้รับ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน

อนึ่ง ปรัชญาเรื่องสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์แม้ จะมีความคล้ายคลึงกัน แต่โดยพื้นฐานแล้วทั้งสองเรื่องนั้น มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้ (อินวรัตน์ ไรจนโรวรรณ, 2551)

สิทธิสัตว์ (animal rights) หมายถึง สิทธิของสัตว์ ซึ่งไม่ใช่มนุษย์ที่จะมีชีวิตอยู่อย่างอิสระปราศจากการหา

ประโยชน์ของมนุษย์ หรือถูกมนุษย์ทารุณหรือกักขัง เป็นมุมมองของ นักปรัชญาที่ว่าสัตว์มีสิทธิเหมือนหรือคล้ายกับมนุษย์ นักสิทธิสัตว์เชื่อว่า มนุษย์ไม่มีสิทธิที่จะใช้สัตว์ไม่ว่ากรณีใดๆ และต่อต้านการใช้สัตว์โดยมนุษย์ในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการใช้อย่างมีมนุษยธรรม อย่างมีความรับผิดชอบ หรือการใช้สัตว์จะทำให้มนุษย์ได้ประโยชน์เพียงใดก็ตาม นอกจากนี้ยังสนับสนุนกฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ ที่ห้ามการแข่งม้า การล่าสัตว์ การใช้สัตว์ในการแสดง หรือในคณะละครสัตว์ การใช้สัตว์ทดลองยาหรือทดลองทางวิทยาศาสตร์ การเพาะเลี้ยงสัตว์ การใช้สัตว์ในอุตสาหกรรม การบันเทิง การกีฬา เพื่อการเลี้ยงปศุสัตว์ เพื่อเป็นอาหาร การเลี้ยงสัตว์ในสวนสัตว์ เป็นต้น

ขณะที่การจัดการสวัสดิภาพสัตว์ (animal welfare) หมายถึงทัศนคติเกี่ยวกับสัตว์โดยเฉพาะ สัตว์ที่อยู่ในความดูแลของมนุษย์ว่าควรปราศจากความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมาน โดยการจัดสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้แก่สัตว์ไม่ว่าจะเป็นอาหาร น้ำ ที่อยู่ การรักษาทางการแพทย์ ฯลฯ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ ถือเป็นเรื่องของข้อผูกมัดหรือพันธะทางศีลธรรมที่มนุษย์พึงมีต่อสัตว์ (Yuri Dmitriyev, 2534) กล่าวคือ มนุษย์มีความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่จะไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการทารุณสัตว์หรือทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็น ไม่ห้ามมนุษย์ที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์ แต่การใช้ประโยชน์จากสัตว์ไม่ว่ากรณีใดก็ตามนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม (ศุภมาส ชินวินิจกุล, 2557) โดยสมควรจัดให้สัตว์มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานอย่างเพียงพอและเหมาะสมในการดำรงชีพของสัตว์นั้นๆ รวมทั้งต้องแสวงหามาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมและไม่กระทำการใดๆ ให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานจากการใช้ประโยชน์โดยไม่จำเป็น สำหรับการจัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์อย่างไรจึงจะถือว่าเหมาะสมเพียงพอ นั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม จรรยาบรรณ และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ (ภาคภูมิ โลหวิรัตนนท์, 2558) การจัดสวัสดิภาพจึงเป็นเรื่องของการให้ความคุ้มครองสัตว์จากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ในทุกรูปแบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย คือ ประเทศไทยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมสัตว์ประเภทหนึ่ง คือ สุนัข เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเลี้ยงสุนัขปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ทั้งกฎหมายฉบับที่มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการเลี้ยงสุนัขโดยตรง กฎหมายฉบับที่มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมการเลี้ยงสัตว์ซึ่งหมายความว่ารวมถึงสุนัข และกฎหมายฉบับที่มีเจตนารมณ์เพื่อการอื่นแต่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวข้องกับการควบคุมการเลี้ยงสุนัข อันได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรคพิษสุนัขบ้า พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์อีกมากกว่า 50 ฉบับ โดยอาจสรุปเป็นมาตรการในการควบคุมการเลี้ยงสุนัขได้ทั้งสิ้น 10 ประการ กล่าวคือ มาตรการควบคุมการเลี้ยงและการปล่อยสุนัข มาตรการจดทะเบียนสุนัข มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพของสุนัข มาตรการควบคุม การนำสุนัขออกนอกสถานที่เลี้ยง มาตรการป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ มาตรการป้องกัน โรคติดต่อระหว่างสุนัขและคน มาตรการป้องกันโรคระบาดสัตว์ มาตรการควบคุมการเลี้ยงสุนัขควบคุมพิเศษ มาตรการจำกัดจำนวนสุนัข และมาตรการชดเชยความเสียหายที่เกิดจากสุนัข ซึ่งกฎหมายดังกล่าวเกี่ยวกับการคุ้มครองสุนัขเท่านั้น ไม่ได้คุ้มครองสัตว์ทั่วไป

สมมติฐานการวิจัย

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ยังมีมาตรการทางกฎหมายบางประการ ที่มีความไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุม อันอาจก่อให้เกิดความสับสน และความไม่เท่าเทียมในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและคุ้มครองสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ ตำราและหนังสือกฎหมาย คำพิพากษาของคดีที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์ รายงานวิจัยและรายงานการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์จากอินเทอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลเอกสารเก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์เชิงตรรกวิทยา (logical analysis) วิเคราะห์เปรียบเทียบ (comparative analysis) และวิเคราะห์เชิงนิติวิธี (juristic method analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา (descriptive research)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ นำเสนอหลักกฎหมายว่าด้วยการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่กฎหมายของประเทศสหพันธรัฐมาเลเซียและหลักกฎหมายคุ้มครองสัตว์ของประเทศในเครือรัฐออสเตรเลีย

1. จากการศึกษา พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทย โดยมีสาระสำคัญดังนี้

หมวด 2 มาตรา 12 องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์อาจได้รับการสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์หรือหน่วยงานอื่นของรัฐในการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้ (1) การจัดเครือข่ายอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ (2) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทารุณกรรมหรือการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (3) การจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการป้องกันการทารุณกรรม หรือการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (4) การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรม

หรือการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (5) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมหรือการจัดสวัสดิภาพสัตว์

หมวด 5 มาตรา 20 กำหนดไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร โดยมีรายละเอียดของการกระทำตามมาตรา 21 ดังนี้

(1) การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้ เฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร (2) การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ (3) การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ (4) การฆ่าสัตว์ในกรณีที่สัตวแพทย์เห็นว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมาน (5) การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนา (6) การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน และ (7) การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์ซึ่งเข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือผู้ซึ่งได้รับยกเว้นให้กระทำได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภาตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ (8) การตัด หู หาง ขน เขา หรืองาโดยมีเหตุอันสมควรและไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์หรือการดำรงชีวิตของสัตว์ (9) การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่น (10) การกระทำอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้เป็นการเฉพาะ (11) การกระทำอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

หมวด 6 กล่าวถึงการจัดสวัสดิภาพสัตว์ไว้ดังนี้

มาตรา 23 ห้ามมิให้เจ้าของสัตว์ปล่อย ละทิ้ง หรือกระทำการใดๆ ให้สัตว์พ้นจากการดูแลของตนโดยไม่มีเหตุอันสมควร การกระทำตามวรรคหนึ่ง ไม่รวมถึงการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองให้แก่ผู้ซึ่งประสงค์จะนำสัตว์ไปดูแลแทน

หมวด 8 กล่าวถึง บทกำหนดโทษไว้ดังนี้

มาตรา 30 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 31 หากฝ่าฝืนมาตรา 20 ผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2. จากการศึกษาพระราชบัญญัติสัตว์ (animal act 1953) ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมใน ค.ศ. 2006 ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย กำหนดหลักเกณฑ์การกระทำที่เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยกำหนดให้บุคคลจัดการต่อสัตว์ หรือมีส่วนสนับสนุนในการบริหารจัดการ หรือกระทำการจัดหาสถานที่ หรืออนุญาตให้ใช้สถานที่ โดยมีวัตถุประสงค์ของการนำสัตว์มาต่อสู้ และกำหนดให้ผู้ชมการต่อสัตว์ หรือผู้เพาะเลี้ยง ซื่อขาย นำเข้า ส่งออกเพื่อใช้ในการต่อสู้ นั้น มีความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมายด้วยความผิดประเภนี้เป็นความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด เท่ากับว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น กฎหมายจะไม่พิจารณาถึงสภาพจิตใจ หรือเจตนาของผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาต่อผลของความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายนั้นโดยทันที พบว่ามีสาระสำคัญดังนี้

(1) มาตรา 44 (1) วรรค 2 ได้กำหนดอัตราโทษสำหรับบุคคลที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไว้ โดยบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบค่าปรับ 200 ริงกิต หรือโทษจำคุกเป็นเวลา 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ และนอกจากนี้ในมาตรา 73 ได้กำหนดเพิ่มโทษสำหรับผู้ซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่ได้กระทำความผิดเป็น ครั้งที่ 2 ในความผิดที่ถูกตัดสิน หรือได้กระทำความผิดอื่นที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือน ภายหลังจากที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดจะต้องรับโทษจำคุกเป็นเวลา 2 เดือนเพิ่มขึ้น

(2) ศาลมีอำนาจสั่งริบสัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรม

พระราชบัญญัติสัตว์ของสหพันธรัฐมาเลเซีย มีการบัญญัติโดยให้อำนาจศาลมีคำสั่ง ริบสัตว์ หรือเคลื่อนย้ายสัตว์จากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำทารุณกรรมต่อสัตว์ได้ ซึ่งเมื่อศาลตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดแล้ว นอกจากนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งริบสัตว์ และสัตว์ต้องถูกส่งให้ไปอยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมายได้ กฎหมายบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูสัตว์นั้นต่อไปในอนาคต หรือให้ผู้

กระทำความผิดชดใช้ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ให้แก่องค์กรที่ดูแลสัตว์

(3) ศาลมีอำนาจสั่งทำลายสัตว์ในชั้นศาล (destruction animals order)

พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 มาตรา 48 (1) บัญญัติโดยให้อำนาจศาลในการที่จะสั่ง ให้ทำลายสัตว์ว่า “ศาล เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ของรัฐบาล หรือเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ผู้มีอำนาจที่มีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยสัตวแพทย์ ได้ตรวจสอบว่า สัตว์เป็นโรค หรือเจ็บป่วย และโรคหรืออาการเจ็บป่วยนั้นมาจากการทรมานซึ่งไม่สามารถเยียวยาได้ หรือหากปล่อยให้สัตว์มีชีวิตต่อไปจะเป็นการทารุณกรรมต่อสัตว์ หรือสัตว์เป็นโรคที่รักษาไม่ได้ หรือสัตว์ได้รับความเจ็บป่วยสาหัส หรือมีสภาพร่างกายไม่สมบูรณ์ ไม่อาจรักษาให้หายได้และหากปล่อยไว้จะเป็นการทรมานต่อสัตว์ อาจสั่งให้ทำลายสัตว์ในชั้นศาลได้โดยทันทีภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และในการนี้ไม่มีการชดใช้สัตว์ที่ถูกสั่งให้ทำลายแก่ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของสัตว์ตามมาตรา” เห็นว่า มาตรการนี้เป็นกรณีที่ศาลต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่สัตว์ก่อนที่ศาลมีคำสั่งทำลายสัตว์

(4) คำสั่งคุ้มครองสัตว์

พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 ได้กำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ซึ่งถูกทารุณกรรมสัตว์ภายหลังที่ศาลมีคำสั่งตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือ ตามมาตรา 47 กำหนดไว้ว่า “เมื่อบุคคลใดๆ ก็ตามถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทารุณกรรมต่อสัตว์แล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้สัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามความเหมาะสม” ยกตัวอย่าง ศาลอาจมีคำสั่งให้สัตว์อยู่ในความเลี้ยงดูและดูแลของสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดห้ามมิให้อนุญาตใช้งานสัตว์ในระหว่างตามที่ศาลกำหนด หรือจนกว่าจะได้มีคำสั่งอนุญาตให้ใช้งานได้ภายหลังโดยศาลหรือสัตวแพทย์ผู้มีอำนาจที่ไม่ต่ำกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยสัตวแพทย์ ทั้งนี้คำนึงสุขภาพและความปลอดภัยของสัตว์เป็นสำคัญ

(5) การให้รางวัลแก่ผู้ให้ข้อมูลการทารุณกรรมสัตว์ (award to informer)

ตามพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 มาตรา 50 (1) พระราชบัญญัตินี้ได้ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์ เกี่ยวกับ

การป้องกันทารุณกรรมสัตว์ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ดัง
ในข้อความในมาตราอื่น ๆ ที่กำหนดไว้ข้างต้นแล้ว แต่นอกจาก
เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายในเรื่องต่าง ๆ แล้ว พระราช
บัญญัตินี้ยังได้มีการบัญญัติให้เงินรางวัลแก่ผู้ที่ให้ข้อมูลใน
คดีทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดขึ้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว มีการ
บัญญัติไว้ว่า “ศาลอาจให้เงินรางวัลจำนวนหนึ่งที่ไม่เกิน
ครึ่งหนึ่งของเงินค่าปรับสำหรับความผิดแก่ผู้ที่ให้ข้อมูล
หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสในการพบเห็นการทารุณกรรมสัตว์”

3. จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยการป้องกันการ
ทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลีย ค.ศ. 2002 (ani-
mal welfare 2002) ในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ.
2002 ของรัฐเวสเทิร์น ประเทศออสเตรเลีย มีหลักเกณฑ์
ในการคุ้มครองสัตว์ปรากฏตามบทบัญญัติเกี่ยวกับการ
ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพ
สัตว์ (animal welfare act 2002) มาตรา 19 ของรัฐเวส
เทิร์นออสเตรเลีย ได้กำหนดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณ
กรรมสัตว์ไว้ว่า ห้ามมิให้บุคคลใดกระทำการทารุณโหด
ร้ายต่อสัตว์โดยการกำหนดบทลงโทษ คือ โทษปรับขั้นต่ำ
2,000 ออสเตรเลียดอลลาร์ และโทษสูงสุด คือ โทษปรับ
50,000 ออสเตรเลียดอลลาร์และโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ส่วน
รัฐนิวเซาท์เวลส์ ปรากฏตามพระราชบัญญัติป้องกันการ
ทารุณกรรมสัตว์ (prevention of cruelty to animals
act 1975) มาตรา 5 กำหนดให้บุคคลต้องไม่ทารุณกรรม
ต่อสัตว์ หากฝ่าฝืนต้องได้รับโทษโดยมีโทษ สูงสุด คือ ใน
กรณีร่วมกันกระทำความผิด จะมีโทษปรับ 250 ของหน่วย
การลงโทษ และในกรณีไม่ได้ร่วมกันกระทำความผิด บุคคล
จะมีโทษปรับ 50 ของหน่วยการลงโทษ หรือโทษจำคุกเป็น
เวลา 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้บทบัญญัตินี้ยังได้ขยายความ
ออกไปอีกว่า บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ครอบครอง หรือ
ดูแลสัตว์นั้นหรือไม่ก็ตาม กระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์
ถ้าการกระทำของบุคคลนั้นมีเจตนากระทำการทารุณ
โหดร้ายทำให้สัตว์ต้องทุกข์ทรมาน ได้รับความเจ็บปวด
ทำให้สัตว์พิการ ล่วงละเมิดต่อสัตว์หรือใช้งานสัตว์อย่างไร
มนุษยธรรม หรือการกระทำอื่นใด ที่เป็นเหตุทำให้สัตว์ได้
รับอันตราย อันตรายในที่นี้ รวมถึงการได้รับบาดเจ็บ ความ
เจ็บปวด และความทุกข์ทรมาน โดยพิจารณาตามหลักฐาน
ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับสัตว์ วิเคราะห์จากสรีรวิทยาของ

สัตว์ หรือดูพฤติกรรมปฏิกิริยาของสัตว์ภายหลังพบการ
ทารุณกรรมสัตว์มาแล้ว และ ได้กำหนดบุคคลที่ดูแลสัตว์
(person in charge of an animal or a person who
being in charge any animal) ซึ่งหมายถึง เจ้าของสัตว์
หรือบุคคลที่ดูแลหรือควบคุมสัตว์ที่แท้จริง หรือบุคคลซึ่งมี
สัตว์อยู่ในความครอบครอง ได้เพิกเฉย หรือละเลยในการ
ดูแลหรือการไม่เลี้ยงดูสัตว์หรือไม่จัดสวัสดิภาพให้แก่สัตว์
อย่างเหมาะสม เป็นการกระทำที่เป็นทารุณกรรมต่อสัตว์
อย่างหนึ่ง อีกทั้งกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของ
เครือรัฐออสเตรเลีย ไม่พบว่ากฎหมายได้มีการเรียกร้องให้
การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งที่ถือว่าเป็นการทารุณกรรม
สัตว์จะต้องกระทำโดยมีเจตนา หรือกระทำโดยประมาท
ประกอบด้วย เว้นแต่กรณีการวางยาพิษหรือให้สารพิษที่
เป็นอันตรายต่อสัตว์ ที่บทบัญญัตินี้กำหนดไว้ชัดเจนว่าผู้กระทำจะต้องกระทำโดยเจตนาหรือประมาท

การอภิปรายผล

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายเปรียบเทียบ
กฎหมายการทารุณสัตว์ของประเทศไทย ประเทศสหพันธรัฐ
มาเลเซีย และประเทศออสเตรเลีย ดังนี้

1. เปรียบเทียบนิยามการคุ้มครองการทารุณ
สัตว์ ระหว่างประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศ
ออสเตรเลีย พบว่า ในประเทศไทยกำหนดห้ามการทารุณ
กรรมแก่สัตว์ในมาตร 20 แต่มีกรณียกเว้น 11 ข้อ ตาม
มาตรา 21 ซึ่งต่างจากในประเทศมาเลเซียที่กำหนดให้ความ
ผิดฐานทารุณกรรมสัตว์น้อยกว่า โดยระบุเฉพาะบุคคลผู้
จัดการต่อสัตว์หรือมีส่วนสนับสนุนในการบริหารจัดการ
หรือกระทำการจัดหาสถานที่ หรืออนุญาตให้ใช้สถานที่
โดยมีวัตถุประสงค์ของการนำสัตว์มาต่อสู และกำหนดให้
ผู้ชมการต่อสูสัตว์ หรือผู้เพาะเลี้ยง ชื้อขาย นำเข้า ส่งออก
เพื่อใช้ในการต่อสูนั้น แต่แตกต่างจากประเทศออสเตรเลีย
ที่ทางประเทศออสเตรเลียได้กำหนดไว้ว่า บุคคลผู้กระทำ
การทารุณกรรมสัตว์ได้แก่ บุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ครอบ
ครอง หรือดูแลสัตว์นั้นหรือไม่ก็ตาม กระทำการทารุณ
กรรมต่อสัตว์ ถ้าการกระทำของบุคคลนั้นมีเจตนากระทำ
การทารุณโหดร้ายทำให้สัตว์ต้องทุกข์ทรมาน ได้รับความ
เจ็บปวด ทำให้สัตว์พิการ ล่วงละเมิดต่อสัตว์หรือใช้งานสัตว์

อย่างไรมนุษยธรรม หรือการกระทำอื่นใด ที่เป็นเหตุทำให้สัตว์ได้รับอันตราย อันตรายในที่นี้ รวมถึงการได้รับบาดเจ็บ ความเจ็บปวด และความทุกข์ทรมาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังมีช่องโหว่สำหรับการทารุณสัตว์มากกว่าในประเทศออสเตรเลียที่กรณียกเว้นต่าง ๆ นั้น พิจารณาได้ว่า ไม่มีความจำเป็นต้องเว้นว่าไม่ใช่การทารุณสัตว์

2. เปรียบเทียบในแง่บทลงโทษของผู้กระทำผิดระหว่างประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศออสเตรเลีย พบว่า ในประเทศไทย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปีหรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในประเทศมาเลเซีย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือจ่ายค่าปรับไม่เกิน 200 ริงกิต และในประเทศออสเตรเลีย กำหนดโทษไว้ว่า โทษปรับขั้นต่ำ 2,000 ออสเตรเลียดอลลาร์ และโทษสูงสุด คือ โทษปรับ 50,000 ออสเตรเลียดอลลาร์และโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี จะเห็นได้ว่า การกำหนดโทษในประเทศไทยสูงกว่าในประเทศมาเลเซียแต่ต่ำกว่าในประเทศออสเตรเลียซึ่งอาจเป็นเพราะว่าประเทศไทยมีการเลี้ยงดูสัตว์และใช้สัตว์มากกว่าในประเทศมาเลเซีย จึงทำให้ประเทศไทยกำหนดระวางโทษที่สูงกว่าในประเทศมาเลเซีย แต่ในขณะเดียวกันการใช้สัตว์เพื่องานต่าง ๆ อาจมีน้อยกว่าในประเทศออสเตรเลีย จึงทำให้กำหนดโทษน้อยกว่า

3. เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายมาเลเซีย พบว่า กฎหมายของมาเลเซียมีข้อโดดเด่นอีกประการหนึ่งได้แก่ ศาลมีคำสั่ง ริบสัตว์ หรือเคลื่อนย้ายสัตว์จากเจ้าของที่ถูกตัดสินว่ากระทำการทารุณกรรมต่อสัตว์ได้ ซึ่งเมื่อศาลตัดสินว่าจำเลยกระทำความผิดแล้วนอกจากนี้ เมื่อศาลมีคำสั่งริบสัตว์ และสัตว์ต้องถูกส่งให้ไปอยู่ในความดูแลขององค์กรเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอำนาจตามกฎหมายได้ ข้อกำหนดดังกล่าวมีข้อดีที่ชัดเจนในการปกป้องสัตว์และการดูแลสัตว์ที่ถูกทารุณแล้วให้อยู่ในความดูแลของหน่วยงานพิทักษ์สัตว์ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีข้อบัญญัติในลักษณะนี้ชัดเจน ทั้งนี้เป็นไปได้ว่า ในประเทศไทย การทารุณสัตว์จนถึงกระบวนฟ้องร้องต่อศาลยังไม่มี ความชัดเจน ดังนั้นการพิทักษ์สัตว์ที่ถูกทารุณกรรมอาจยังไม่มีความสำคัญมาก

ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.2557 ประกอบด้วย 8 หมวด มีทั้งสิ้น 36 มาตรา กำหนดให้บุคคลห้ามกระทำการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร โดยมีกรณียกเว้น 11 กรณี เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น โดยกำหนดโทษผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปีหรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อเสนอแนะนโยบาย แผน มาตรการ และแนวทางที่สร้างความตระหนักในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีสถานสงเคราะห์สัตว์เพื่อป้องกันการทารุณกรรม ควบคุมปริมาณสัตว์ได้

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ฉบับแรกในประเทศไทย ดังนั้น จึงมีจุดที่จะต้องนำมาปรับปรุงหลายประเด็น ดังนี้

1. จากมาตราที่ 20 กำหนดความหมายของการทารุณสัตว์ที่ไม่ชัดเจน ดังนั้น ในอนาคตควรเพิ่มความหมายของการกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์ที่ชัดเจนให้ครอบคลุมในทุกกรณี เพื่อมิให้เกิดเป็นข้อพิพาทในภายหลัง
2. ควรมีข้อบัญญัติปัญหาสภาพการทารุณสัตว์ทางกีฬา เช่น ละครสัตว์ ยังไม่มีการนิยามที่ชัดเจน ตลอดจนถึงบทลงโทษ ดังนั้น ในอนาคตต้องมีบทบัญญัติในกรณีดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น
3. กำหนดให้มีการพิทักษ์สัตว์ที่ได้รับการทารุณกรรม โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับการรับรองถูกต้องเป็นสิ่งที่สมควรกระทำและบัญญัติไว้ในกฎหมายต่อไปในอนาคต
4. กำหนดให้มีการพิทักษ์สัตว์ที่ได้รับการทารุณกรรม โดยมีคณะกรรมการที่ได้รับการรับรองถูกต้องเป็นสิ่งที่สมควรกระทำและบัญญัติไว้ในกฎหมายต่อไปในอนาคต

References

- Chinvanichakul, S. (2014). Animal welfare protection. *Assumption University Press*, 5(2), 38-40. (in Thai)
- Jungchan, A. (2015). Prevention of cruelty to animals act B.E. 2557. *Research and Development Newsletter*, 14(151), 23-24. (in Thai)
- Lohavaritanon, P. (2015). Observation on the prevention of cruelty to animals act B.E. 2557. *Law Journal*, 44(2), 537-554. (in Thai)
- Ngoentip, P. (2554). *Legal measures for the animals protection and the animals welfare in Thailand*. Master of Laws Thesis, Thammasart University. (in Thai)
- Rojanawan, T. (2008). *Legal measures for the prevention of cruelty to animals*. Master of Laws Thesis, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sonthipong, U. (2009). *Human right*. Bangkok: Winyuchon. (in Thai)
- Thai Society for the Prevention of Cruelty to Animal and Collage of Social Innovation. (2007). *White paper on animal abuse situation in Thailand*. Prathumtani: Rangsit University. (in Thai)
- Vachanasawat, K. (2008). *Criminal nomography I* (10th ed.). Bangkok: Polsiam. (in Thai)
- Yuri Dmitriyev. (1991). *Man and animals*. Bangkok: DCID. (in Thai)

ปัญหาทางกฎหมายที่ทำให้บริษัทที่แปรรูปจากรัฐวิสาหกิจขาดความคล่องตัว
ในการดำเนินธุรกิจ: ศึกษากรณี บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)
Legal Problems that Cause Inflexibility Procedures in Business Management
within Privatized State-Owned Enterprises:
TOT Public Company Limited Case Study

ธีรพล ลิมวัฒนานนท์ และ สุชาติ ธรรมापัทธกุล
Teerapol Limwatananon and Suchart Thammapitakgul
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
Master of Laws Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาที่มาและวัตถุประสงค์ของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (2) ศึกษาสถานะทางกฎหมายของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (3) ศึกษากฎหมายที่เป็นปัญหาในการดำเนินกิจการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) (4) ศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่ทำให้การดำเนินกิจการขาดความคล่องตัว ผลการศึกษาพบว่า บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) มีสถานะความเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 แต่ยังไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทเอกชนที่มีกิจการประเภทเดียวกันได้ เพราะปัญหาเกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายบางฉบับกำหนดให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) มีสถานะแตกต่างจากบริษัทเอกชนทั่วไป และการดำเนินกิจการอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายมากกว่าเอกชน นอกจากนี้ยังอยู่ภายใต้การตรวจสอบในรูปแบบต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแล และความไม่ชัดเจนในสถานะทางกฎหมายทำให้การดำเนินกิจการขาดความคล่องตัวไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทเอกชนได้ และไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ซึ่งการแก้ไขอาจทำได้ด้วยการออกกฎหมายยกเว้นให้บริษัทที่จัดตั้งขึ้นจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจไม่คร่อมอยู่ในความหมายของคำว่า “รัฐวิสาหกิจ” ตามกฎหมายแม้ว่ากระทรวงการคลังจะถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นทั้งหมดก็ตาม หรือควรดำเนินการแปรรูปให้ครบกระบวนการโดยให้รัฐบาลถือหุ้นน้อยกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นทั้งหมด เพื่อให้อำนาจการบริหารเป็นของเอกชนอย่างสมบูรณ์

คำสำคัญ: ปัญหา, แปรรูปรัฐวิสาหกิจ

Abstract

The main objectives of this study are (1) To study the origin and the objective of privatization of state owned enterprises. (2) To study the TOT, formerly the Telephone Organization of Thailand, public company's legal status (3) To study problems in legal issues that could worsen TOT business operations (4) To study, analyze, and solve problems of the legal issues that impair TOT management flexibility. The study indicates that due to some statutory requirements, TOT which is a legal entity under the Public Limited Company Act B.E. 2535 (1992), hardly competes with any

company in its same industry. These requirements subject TOT to more laws compared to other companies and separate it from an ordinary public company. Moreover, TOT is also subject to a variety of investigations from supervisory authorities. Additionally, its unclear legal status results in inflexibility in management, deterioration of competitiveness and inconsistency with privatization objective. These problems could be solved by legislation that segregates privatized company from being “a state-owned enterprise” whereby the Ministry of Treasury would hold more than 50% of shares in the company or as a fully privatized the entity, where the government shares would be diminished to below 50% of the company’s total shares. This would ensure that the management will be truly in the hands of private parties.

Keywords: problem, privatized

บทนำ

การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ หรือ Privatization สำหรับประเทศไทยหลังจากประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 แล้ว มีภาระผูกพันที่ต้องเปิดเสรีทางการค้าโดยเฉพาะด้านกิจการสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งเดิมอยู่ภายใต้รัฐวิสาหกิจที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและให้บริการโดย “องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย” และ “การสื่อสารแห่งประเทศไทย” ทำให้ประเทศไทยต้องแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยเพิ่มบทบาทให้ภาคเอกชนใช้รัฐวิสาหกิจเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็งและลดบทบาทการเป็นเจ้าของรัฐวิสาหกิจของรัฐบาล หลังจากนั้นต้องสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจมีสถานะเป็นบริษัทมหาชนและจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้สามารถระดมทุนจากประชาชนได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้การดำเนินการของรัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะกิจการโทรคมนาคมและการขนส่งยังเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ดังนั้น รัฐวิสาหกิจจึงมีความจำเป็นต้องปรับนโยบายและโครงสร้างในการบริหารงานและการลงทุนให้ทันสมัยและมีศักยภาพในการแข่งขันด้วย (สำนักรัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ กระทรวงการคลัง, 2542)

จากการแปรรูปองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยมาเป็น บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ด้วยเหตุผลที่ประเทศไทยต้องเปิดเสรีทางการค้าตามเงื่อนไขความผูกพันที่มีต่อองค์การการค้าโลก (WTO) และกองทุนการ

เงินระหว่างประเทศ (IMF) (ภูมิวิมลส์ แก้วศรีสุริยธาดา, 2550) ในขณะเดียวกันก็มุ่งหวังจะให้รัฐวิสาหกิจที่ดำเนินการโทรคมนาคมอย่างการสื่อสารแห่งประเทศไทยและองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยมีขีดความสามารถที่แข่งขันกับบริษัทเอกชนที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเปิดเสรีในกิจการโทรคมนาคม แต่จนถึงปัจจุบันแม้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จะเป็นบริษัทมหาชนจำกัดที่มีสถานะความเป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว แต่ยังไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทเอกชนที่มีกิจการประเภทเดียวกันได้ เนื่องจากปัญหาที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ และการดำเนินกิจการยังอยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายมากกว่าเอกชน นอกจากนี้ยังอยู่ภายใต้การตรวจสอบในรูปแบบต่างๆ จากหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแล อีกทั้งความไม่ชัดเจนในสถานะทางกฎหมายที่กำหนดให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) มีสิทธิและหน้าที่แตกต่างไปจากบริษัทเอกชนทั่วไป ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การดำเนินกิจการขาดความคล่องตัวไม่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและวัตถุประสงค์ของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

2. เพื่อศึกษาสถานะทางกฎหมายของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)

3. เพื่อศึกษากฎหมายที่เป็นปัญหาในการดำเนินกิจการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน)

4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่ทำให้การดำเนินกิจการขาดความคล่องตัว

สมมติฐานการวิจัย

การดำเนินกิจการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ที่ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมรายอื่นในภาคเอกชนได้ เป็นเพราะขาดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการ ส่งผลให้ประเทศได้รับความเสียหายการแปรรูปของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ซึ่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ควรต้องได้รับการแก้ไข

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีดำเนินการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาวัตถุประสงค์และแนวคิดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ กฎหมายที่เกี่ยวข้องและใช้บังคับกับรัฐวิสาหกิจ ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลที่เกิดขึ้นภายหลังการแปรรูปองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยเป็นบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ซึ่งค้นคว้าจากหนังสือ บทความ วารสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ กฎหมาย กฎ ประกาศ รวมทั้งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

การที่บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและถูกตรวจสอบการดำเนินกิจการโดยหน่วยงานภาครัฐ และมีขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายมากกว่าบริษัทเอกชน ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการดำเนินกิจการ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบกิจการประเภทเดียวกันในภาคเอกชนได้ ซึ่งผิดไปจากเจตนารมณ์ของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

การอภิปรายผล

หลังการเปิดเสรีทางการค้าในกิจการโทรคมนาคม ประเทศไทยมีการแข่งขันในธุรกิจโทรคมนาคมสูงมาก แม้เดิมองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยจะเป็นผู้ให้บริการโทรศัพท์แบบผูกขาดเพียงรายเดียวมาก่อน แต่เพราะความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีเป็นไปแบบก้าวกระโดด การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ขาดศักยภาพต่อการแข่งขันกับผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมในภาคเอกชน โดยที่สภาพการดำเนินกิจการด้านต่างๆ ไม่เอื้อต่อการแข่งขัน กล่าวคือ

1. ด้านบุคลากร พนักงานของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ถูกโอนมาจากองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นพนักงานองค์การของรัฐ ลักษณะการทำงานเป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ และคำสั่ง ที่เป็นแบบเดียวกับระบบราชการ มีความคุ้นเคยกับการประกอบกิจการในระบบผูกขาด (monopoly) จึงเกิดปัญหาการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในการทำงาน

2. ด้านประสบการณ์ จากการที่บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ประกอบกิจการในระบบผูกขาดมาแต่เดิม และคุ้นเคยกับการทำงานในลักษณะขององค์กรกำกับดูแล (regulator) ทำให้พนักงานมีประสบการณ์เฉพาะในด้านเทคนิคเกี่ยวกับระบบอุปกรณ์โทรคมนาคม แต่ขาดประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าและหากำไร

3. ด้านเงินทุน หลังการแปรรูปเป็นบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) แล้ว การดำเนินธุรกิจมีรายได้ลดลง แม้กระทรวงการคลังจะเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดแต่รัฐบาลมีมุมมองที่ต้องการให้มีการแข่งขันกับเอกชนอย่างเสรีและเป็นธรรม จึงไม่ได้ยื่นมือเข้าสนับสนุนในการจัดหาหรือค้าประกันการจัดหาเงินทุน ส่งผลให้ขาดเงินทุนในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน

จากสภาพดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาเกิดขึ้นจากผลของการตรากฎหมายที่เอื้อให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ กล่าวคือ

1. บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐ ได้แก่

1.1 กระทรวงการคลัง เนื่องจากมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 กำหนดว่าเมื่อมีเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลกิจใดเป็นหุ้นและจัดตั้งบริษัทแล้วให้นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดจดทะเบียนบริษัทนั้น โดยให้กระทรวงการคลังถือหุ้นไว้ทั้งหมด และมาตรา 23 กำหนดว่าในระหว่างที่ยังมิได้โอนหุ้นให้แก่บุคคลอื่นให้ถือว่าความเห็นของกระทรวงการคลังอันเกี่ยวกับบริษัทนั้นเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น เมื่อปัจจุบันยังไม่มี การนำหุ้นของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เข้าจำหน่ายในตลาดหลักทรัพย์ กระทรวงการคลังจึงยังอยู่ในฐานะผู้ถือหุ้นนอกจากนี้ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระทรวงการคลังมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังแผ่นดิน ทรัพย์สินของแผ่นดิน ซึ่งในส่วนของการบริหารและการพัฒนาวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ กระทรวงการคลังมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) เป็นส่วนราชการในสังกัดที่มีหน้าที่เสนอแนะนโยบาย การเงิน การบัญชี ค่าตอบแทน และสวัสดิการของรัฐวิสาหกิจ กำหนดนำส่งเงินรายได้แผ่นดิน พัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจ และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลการดำเนินงานกิจการโดยกระทรวงการคลัง ซึ่งมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารงาน

1.2 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (เดิมคือ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) เนื่องจากตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินการกิจการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การดำเนินการของ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เป็นการดำเนินการกิจการเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงเป็นรัฐวิสาหกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559 มีการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2559 โดยเนื้อหา ของพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ยุบเลิกกระทรวงเทคโนโลยี

สารสนเทศและการสื่อสาร และจัดตั้งกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมโดยกำหนดให้โอนบรรดากิจการทรัพย์สิน รวมถึงอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง และมติ คณะรัฐมนตรีของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไปเป็นของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น การดำเนินกิจการของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จึงอยู่ภายใต้ นโยบายและเป็นไปตามแผนงานของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2. บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยหน่วยงานตรวจสอบภาครัฐได้แก่

2.1 กระทรวงการคลังในฐานะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) เป็นส่วนราชการในสังกัด ที่มีอำนาจหน้าที่เสนอแนะนโยบาย การเงิน การบัญชี ค่าตอบแทน และสวัสดิการของรัฐวิสาหกิจ พัฒนาประสิทธิภาพของรัฐวิสาหกิจ และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จึงอยู่ภายใต้การตรวจสอบการดำเนินการกิจการโดยกระทรวงการคลัง

2.2 กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ในฐานะกระทรวงที่กำกับดูแลตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินการกิจการเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร การดำเนินการของ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จึงอยู่ภายใต้การตรวจสอบการดำเนินการกิจการของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2.3 สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเนื่องจากตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางนโยบาย กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และวิธีพิจารณาในเรื่องวินัยทางงบประมาณ และการคลัง รวมทั้งการกำหนดโทษปรับทางปกครอง การพิจารณาวินิจฉัยความผิดวินัยทางงบประมาณและการคลัง และตามมาตรา 4 (4) กำหนดให้ “หน่วยรับตรวจ” หมายความว่ารัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการ

งบประมาณ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) มีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด จึงอยู่ในความหมายคำว่า “รัฐวิสาหกิจ” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 ทำให้ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) อยู่ในบังคับการตรวจสอบการดำเนินงานของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

2.4 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เนื่องจากมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 กำหนดให้ ป.ป.ช. มีอำนาจไต่สวนและวินิจฉัยเกี่ยวกับความร้ายแรงผิดปกติ การกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และตามความหมาย “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ในมาตรา 4 หมายความว่ารวมถึงพนักงานบุคคลผู้ปฏิบัติงานกรรมการอนุกรรมการลูกจ้างบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจหรือได้รับมอบให้ใช้อำนาจทางการปกครองของรัฐในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมายที่จัดตั้งขึ้นในรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น การปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่กรรมการ ผู้บริหาร พนักงานลูกจ้าง ของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จึงอยู่ในขอบอำนาจของ ป.ป.ช. ที่จะทำการไต่สวนและวินิจฉัยการร้ายแรงผิดปกติและการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่

2.5 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ (ป.ป.ท.) เนื่องจากตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 กำหนดให้ ป.ป.ท. มีอำนาจไต่สวนข้อเท็จจริงและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำทุจริตในภาครัฐของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมความเห็นส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีอาญาต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบกับความหมายคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ตามมาตรา 3 หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ดังนั้น การปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่กรรมการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานในบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) จึงอยู่ในขอบอำนาจของ ป.ป.ท. ที่จะทำการไต่สวนข้อเท็จจริงและข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำทุจริตในภาครัฐ

3. บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) อยู่ภายใต้บังคับ

บทบัญญัติแห่งกฎหมายมากกว่าบริษัทเอกชนจากที่บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด ทำให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังเป็นองค์การของรัฐ ทำให้การดำเนินการอันเกี่ยวกับผลประโยชน์ต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งกฎหมายมากกว่าการดำเนินการของภาคเอกชนทั่วไป โดยมีขั้นตอนและกระบวนการทำงานเพิ่มขึ้นจึงมีผลโดยตรงต่อระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ปรากฏผลให้เห็น ได้แก่

3.1 พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 เนื่องจากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2502 กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ส่วนราชการมีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละ 50 มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจทำให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงบประมาณที่มีขั้นตอนการปฏิบัติ เช่น การจัดทำงบประมาณประจำปี นอกจากนี้ยังอยู่ในกรอบการควบคุมงบประมาณการดำเนินการที่ใช้งบประมาณสูงต้องจัดทำโครงการและได้รับความเห็นชอบการใช้งบประมาณ

3.2 พระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 เนื่องจากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2556 กำหนดให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่กระทรวงการคลังมีทุนรวมอยู่ด้วยเกินกว่าร้อยละ 50 เป็นรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทำให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในมาตรา 23 ในกรณีที่มีโครงการร่วมลงทุนกับภาคเอกชนที่มีมูลค่าของการลงทุนตั้งแต่หนึ่งพันล้านบาทขึ้นไป ต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กำหนดหลายขั้นตอน

3.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2502 เป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับบทบัญญัติในหมวด 2 เกี่ยวกับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่มาตรา 147 ถึงมาตรา 153 และมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมาตรา 3 กำหนดให้พนักงานของ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ต้องอยู่ในบังคับตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติงานเพื่อระมัดระวัง

การกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญา

3.4 พระราชบัญญัติคุณสมบัติมาตรฐานสำหรับกรรมการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2518 เนื่องจากบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) มีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด ทำให้เป็นรัฐวิสาหกิจตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ปฏิบัติงานจึงต้องมีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ ด้วยการดำเนินธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง และต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความชำนาญด้านเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ และการตลาดเป็นพิเศษ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมักได้รับข้อเสนอที่ดีกว่าจากผู้ประกอบกิจการเอกชน ทำให้การสรรหาผู้บริหารที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและการใช้กระบวนการสรรหาที่เข้มงวดซับซ้อนเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจ

สาเหตุที่บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังคงต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและถูกตรวจสอบโดยหน่วยงานภาครัฐอีกทั้งต้องปฏิบัติงานภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายหลายฉบับซึ่งแตกต่างไปจากผู้ประกอบกิจการภาคเอกชนเนื่องจากพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ไม่ได้กำหนดขั้นตอนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เสร็จสิ้นกระบวนการไปจนครบถ้วน เช่น การกำหนดกรอบระยะเวลาในการนำหุ้นเข้าตลาดหลักทรัพย์เพื่อกระจายหุ้นให้แก่เอกชน และให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารงานให้เป็นเอกชนเต็มรูปแบบ อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของการแปรรูปที่ต้องการปล่อยถ่ายบทบาทอำนาจหน้าที่การดำเนินวิสาหกิจของรัฐไปให้เอกชน และกำหนดจำนวนหุ้นที่กระทรวงการคลังควรถือหุ้นไว้แทนรัฐได้ไม่เกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นทั้งหมด เพื่อให้หลุดพ้นจากความเป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบวิธีปฏิบัติของทางราชการต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการเมื่อการแปรรูปไปไม่ถึงจุดหมายจึงทำให้การปฏิบัติของพนักงานและลูกจ้างบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังคงมีวัฒนธรรมการทำงานเช่นเดียวกับระบบราชการ ซึ่งผิดไปจากวัตถุประสงค์ของการแปรรูปเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการให้สามารถแข่งขันกับเอกชนได้ (สำนักวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ กระทรวงการคลัง, 2542)

ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาทั้งสามประการ การแปรรูปองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยมาเป็นบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ยังดำเนินไปไม่เสร็จสิ้นกระบวนการ เห็นได้จากสถานะภาพยังคงมีความเป็นรัฐวิสาหกิจตามที่พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 กำหนดขั้นตอนการเตรียมการแปรรูปให้รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังถือหุ้นในบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ต่อไปจนกว่าจะเข้าสู่กระบวนการกระจายหุ้นให้แก่เอกชนในตลาดหลักทรัพย์ แต่อาจเป็นเพราะรัฐบาลยังมีความจำเป็นต้องใช้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ทำให้การแปรรูปรัฐวิสาหกิจของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ดำเนินไปไม่ถึงเป้าหมาย แต่ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือเพราะรัฐบาลต้องการใช้เป็นเครื่องมือในการสนองนโยบาย ต่างก็เป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลทั้งสิ้น แต่หากรัฐบาลยังปล่อยให้สภาพปัญหายังคงมีอยู่เช่นนี้ต่อไปอาจไม่เป็นผลดีต่อบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) เนื่องจากการขาดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการมีผลทำให้ผลประโยชน์ของประชาชนลดลงอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงควรมีไม่มียกเว้นนโยบายแก้ไขปัญหานี้อย่างเป็นทางการ โดยสภาพปัญหาเกิดจากสถานะความเป็นรัฐวิสาหกิจที่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและการตรวจสอบการดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐ และมีกฎหมายกำหนดขั้นตอนที่ต้องปฏิบัติเพิ่มขึ้น การแก้ไขปัญหานี้จึงอาจทำได้ใน 2 แนวทาง คือ

1. การตรากฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ เป็นการเฉพาะ กำหนดให้บริษัทที่จัดตั้งเพื่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจและรัฐยังคงเป็นผู้ถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นทั้งหมดได้รับการยกเว้นโดยไม่ให้เป็น “รัฐวิสาหกิจ” ตามกฎหมาย เพื่อให้หลุดพ้นจากระเบียบและวิธีปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความไม่คล่องตัวในการดำเนินกิจการ แต่แนวทางนี้อาจก่อให้เกิดผลเสียเนื่องจากขัดกับหลักการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ของรัฐ จึงอาจต้องหามาตรการอื่นมาควบคุมรักษาผลประโยชน์ของรัฐแทนการกำกับดูแลและตรวจสอบการดำเนินงาน

2. ทำให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) พ้นจากการเป็นรัฐวิสาหกิจ โดยการแก้ไขพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 กำหนดกรอบเวลาและขั้นตอน

การนำหุ้นของบริษัทที่ถูกเปลี่ยนจากทุนของรัฐวิสาหกิจ
เข้าตลาดหลักทรัพย์ ให้มีความโปร่งใสในการดำเนินการ
มีการกำหนดกระบวนการขายหุ้น และกำหนดองค์กรที่
ทำหน้าที่ในการแปรรูปให้ชัดเจนเพื่อให้กระทรวงการคลัง

มีส่วนความเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละ 50 ของหุ้นทั้งหมด
จะทำให้บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) หลุดพ้นจากปัญหาใน
ทางกฎหมายและจะทำให้เอกชนเข้ามาบริหารและสามารถ
ดำเนินกิจการแข่งขันกับเอกชนรายอื่นต่อไปได้

References

- Kaosisuriyathada, P. (2007). *Authorization, right, and inherited benefits from the transformation of a state enterprise to a public company limited: The transformation of the Telephone Organization of Thailand*. Master of Laws Thesis, Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- State Enterprise Policy Office, Ministry of Finance. (1999). *Handbook of State Enterprise Act B.E. 2542*. Bangkok: Author. (in Thai)

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมผู้ให้บริการจองรถแท็กซี่
ผ่านแอปพลิเคชันมือถือ: ศึกษากรณีอุเบอร์
Legal Measures to Control Taxi Booking Service Providers through
the Mobile Application: Uber Case Study

จิตรา บุชบา และ สุชาติ ธรรมาพิทักษ์กุล
Jitra Budsaba and Suchart Thammapitagkul
หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
Master of Laws Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมาย รวมถึงระเบียบและวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการรถแท็กซี่ในประเทศไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย (รัฐวิกตอเรีย) และประเทศสิงคโปร์ว่ามีมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแลการประกอบกิจการรถแท็กซี่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมผู้ประกอบการที่ให้บริการจองรถแท็กซี่ผ่านทางแอปพลิเคชันมือถือเพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์สภาพปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นกับบริการจองรถแท็กซี่ผ่านทางแอปพลิเคชันมือถือของอุเบอร์ผลการวิจัยพบว่ามาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยซึ่งนำมาบังคับใช้กับการประกอบกิจการรถแท็กซี่ไม่มีความเหมาะสม การกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดมีโทษน้อยเกินไปทำให้ไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้ การกระทำในบางกรณีไม่มีกฎหมายใดกำหนดบทลงโทษไว้ จึงทำให้ผู้ประกอบการ และผู้ขับรถยนต์ดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้โดยสาร นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐยังขาดผู้ที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับระบบการให้บริการรถแท็กซี่สมัยใหม่ รวมถึงขาดผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันการให้บริการรถแท็กซี่ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังให้งานวิจัยและข้อเสนอแนะนี้เป็นส่วนช่วยในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป เพื่อให้ผู้โดยสารได้รับความปลอดภัยในการใช้บริการรถแท็กซี่

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการรถแท็กซี่, ผู้ให้บริการจองรถแท็กซี่, รถแท็กซี่, แอปพลิเคชันมือถือ

Abstract

The objective of this research is to study laws, regulations and practices relating to taxi operations in Thailand compared with Australia (Victoria State) and Singapore, which focus mainly on legal measures for controlling taxi operations. In addition, the researcher also studies legal measures for controlling taxi booking service providers through mobile applications in order to analyze legal problems incurred with the taxi booking service via mobile application of Uber. The results of the study show that legal measures, in Thailand, applying to taxi operations are not suitable. The penalties are not appropriate as well as there is the lack of any penalties in some areas, which lead to the lack of safety concerns by the operators and drivers. Also, there is the lack of expertise and

IT specialists for developing taxi services applications in the public sector. Therefore, the researcher expects that the results as well as suggestions of this study should be taken into account to amend of laws effectively for the safety of the passengers of taxi services in Thailand.

Keywords: taxi operator, taxi booking service provider, taxi, mobile application

บทนำ

การขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์เป็นอุตสาหกรรม การให้บริการสาธารณะที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน เนื่องจากประชาชนมีความจำเป็นหรือความต้องการที่จะเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ อยู่ตลอดเวลา เช่น สถานที่ทำงาน สถานศึกษา สถานพยาบาล รวมถึงการเดินทางเพื่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ดังนั้น การประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการให้บริการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์จึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ และต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบอื่นใดตามที่หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจกำหนดวางนโยบายเอาไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนที่ใช้บริการรถยนต์สาธารณะได้รับความปลอดภัย และได้รับความเป็นธรรมจากการใช้บริการมากที่สุด

การให้บริการรถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคนหรือที่เราเรียกว่า “รถแท็กซี่” นั้นถือเป็นการให้บริการขนส่งผู้โดยสารสาธารณะประเภทหนึ่งที่มีความคล่องตัวสูง สะดวก มีข้อจำกัดน้อย และยังสามารถตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารในการเดินทางได้อย่างรวดเร็ว โดยประเทศไทยเริ่มมีรถแท็กซี่ออกวิ่งให้บริการแก่ผู้โดยสารเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2466 โดยวิธีการเรียกใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้โดยสารนั้นแต่เดิมผู้โดยสารต้องยืนรอรถแท็กซี่ตามท้องถนนทำให้ผู้โดยสารต้องยืนรอรถแท็กซี่เป็นเวลานาน แต่ต่อมาเมื่อโลกเริ่มมีการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารจึงทำให้ผู้โดยสารมีทางเลือกหลายวิธีในการเรียกใช้บริการรถแท็กซี่ เช่น การเรียกใช้บริการผ่านทางโทรศัพท์ หรือ call center การเรียกใช้บริการผ่านศูนย์วิทยุแท็กซี่ การเรียกใช้บริการผ่านทางเว็บไซต์ (website) และในปัจจุบันเนื่องจากโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือที่เรียกว่า “มือถือ” (mobile phone) นั้นเข้ามามีบทบาทกับบุคคลทุกเพศทุกวัย จึงทำให้เกิดช่อง

ทางการให้บริการรถแท็กซี่โดยการเรียกใช้บริการผ่านทางแอปพลิเคชันมือถือ (mobile application) จากวิธีการเรียกใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้โดยสารที่มีอย่างหลากหลายข้างต้นจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมการใช้บริการรถแท็กซี่ของผู้โดยสารเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผู้โดยสารสามารถเรียกใช้บริการได้ 2 รูปแบบ คือ (1) การเรียกใช้บริการรถแท็กซี่แบบทันที (2) การเรียกใช้บริการรถแท็กซี่แบบจองล่วงหน้า

แต่ในปัจจุบันการให้บริการรถแท็กซี่ประสบปัญหา มากเนื่องจากมีผู้ร่อนด้นนั่งส่วนบุคคลออกวิ่งให้บริการแก่ผู้โดยสารเสมือนการให้บริการรถแท็กซี่ โดยมีผู้ประกอบการที่ให้บริการเรียกและจองรถผ่านแอปพลิเคชันเป็นสื่อกลางในการให้บริการระหว่างผู้ขับรถและผู้โดยสาร ซึ่งแอปพลิเคชันที่กำลังได้รับความนิยมจากผู้โดยสารอยู่ในขณะนี้ คือ แอปพลิเคชันของอุเบอร์ (Uber) โดยมี Uber Technologies, Inc. ซึ่งจัดตั้งที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นผู้พัฒนาแอปพลิเคชันและขณะนี้มียอดการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันอุเบอร์ผ่านทาง Play Store จำนวนมากกว่า 100 ล้านครั้ง จากยอดการดาวน์โหลดดังกล่าวจะเห็นว่าธุรกิจให้บริการจองรถของอุเบอร์กำลังเติบโตและได้รับความนิยมจากคนทั่วโลกมากขึ้นเป็นลำดับ

ในประเทศไทยการให้บริการของอุเบอร์มีความโดดเด่นแตกต่างจากการให้บริการรถแท็กซี่แบบทั่วไป กล่าวคือ (1) ผู้โดยสารไม่ต้องยืนรอรถเรียกและสามารถเรียกใช้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง ตามเวลาและสถานที่ที่ผู้โดยสารเป็นผู้กำหนดจึงทำให้ผู้โดยสารได้รับความสะดวกสบายเป็นอย่างมาก (2) รถยนต์ที่ให้บริการแก่ผู้โดยสารนั้นมิให้เลือกรับ 2 ระดับ คือ รถยนต์นั่งส่วนบุคคลแบบธรรมดาหรือที่เรียกว่า “Uber X” โดยรถยนต์รุ่นและยี่ห้อที่ให้

บริการ เช่น Toyota Vios, Honda Civic, Honda City เป็นต้น และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลแบบพรีเมียม (premium) หรือที่เรียกว่า “Uber BLACK” โดยรถยนต์รุ่นและยี่ห้อที่ให้บริการ เช่น BMW, Volvo, Toyota Camry, Honda Accord เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้โดยสารสามารถเลือกใช้บริการรถยนต์ได้อย่างเหมาะสมตามวาระและโอกาส (3) การชำระค่าโดยสารผู้โดยสารสามารถเลือกชำระได้ทั้งเงินสดและบัตรเครดิตจึงส่งผลให้มีผู้นิยมใช้บริการเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันการให้บริการรถยนต์นั่งส่วนบุคคลผ่านแอปพลิเคชันไม่ได้มีการจดทะเบียนประกอบธุรกิจรถแท็กซี่และรถยนต์ที่วิ่งให้บริการก็ไม่ได้จดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 และกฎกระทรวงว่าด้วยรถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคนซึ่งจดทะเบียนในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 จึงทำให้ขาดมาตรการในการควบคุมผู้ให้บริการจอร์รถผ่านแอปพลิเคชันมือถือ การขาดความชัดเจนในมาตรการเกี่ยวกับด้านความปลอดภัย ทำให้ผู้โดยสารไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการใช้บริการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหวังที่จะทำการศึกษากฎหมายของต่างประเทศร่วมด้วยเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการให้บริการของอุเบอร์ พร้อมทั้งศึกษาหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายของประเทศไทยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อให้ผู้โดยสารได้รับประโยชน์จากการใช้บริการอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้ประกอบการที่ให้บริการจอร์รถแท็กซี่ผ่านทางแอปพลิเคชันมือถือของประเทศไทยโดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาในการให้บริการจอร์รถแท็กซี่ผ่านทางแอปพลิเคชันมือถือของอุเบอร์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ใช้ควบคุมผู้ประกอบการให้บริการจอร์รถแท็กซี่ผ่านทางแอปพลิเคชันมือถือ

สมมติฐานการวิจัย

กฎหมายของประเทศไทยยังขาดความชัดเจนเกี่ยวกับมาตรการที่บังคับใช้กับผู้ประกอบการที่ให้บริการจอร์รถแท็กซี่ผ่านแอปพลิเคชันมือถือ (mobile application) ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ผู้โดยสารที่ใช้บริการรถแท็กซี่ไม่ได้รับความคุ้มครอง เนื่องจากผู้ประกอบการที่ให้บริการจอร์รถแท็กซี่ผ่านแอปพลิเคชันมือถือมักกล่าวอ้างว่าตนเองไม่ใช่ผู้ให้บริการรถแท็กซี่โดยตรงจึงปฏิเสธความรับผิดชอบต่อผู้โดยสาร ดังนั้นจึงควรตรากฎหมายเพื่อนำมาใช้บังคับกับผู้ประกอบการที่ให้บริการจอร์รถแท็กซี่ผ่านแอปพลิเคชันมือถือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนใช้วิธีรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ มาจากเอกสาร (document research) ได้แก่ กฎหมายของประเทศไทย และกฎหมายของต่างประเทศ ตำรา บทความต่าง ๆ ในวารสารกฎหมายที่ได้รับการยอมรับและได้รับการพิมพ์เผยแพร่ทั่วไปทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการวิจัย

1. มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการประกอบกิจการรถแท็กซี่ไม่ครอบคลุมถึงการให้บริการรถแท็กซี่ผ่านแอปพลิเคชัน
2. กฎหมายของประเทศไทยกำหนดบทลงโทษไม่เหมาะสม จึงทำให้ผู้ประกอบการ และผู้ขับรถยนต์ดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้โดยสาร
3. หน่วยงานของรัฐยังขาดผู้ที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับระบบการให้บริการรถแท็กซี่สมัยใหม่ รวมถึงขาดผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนาแอปพลิเคชันการให้บริการรถแท็กซี่

การอภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่าองค์ประกอบหลักที่สำคัญเกี่ยวกับการให้บริการรถแท็กซี่ที่รัฐจะต้องออกกฎหมายหรือมาตรการเพื่อมาควบคุมดูแลให้ระบบการขนส่งผู้โดยสาร

สาธารณะมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน คือ (1) ผู้ประกอบการ (2) ผู้ขับรถแท็กซี่ (3) รถแท็กซี่ และ (4) ผู้โดยสาร แต่จากประเด็นปัญหาที่ทำให้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้บริการรถแท็กซี่ขาดประสิทธิภาพ และไม่มีผลสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาใบอนุญาตผู้ประกอบการ เนื่องจากประเทศไทยมีนโยบายให้การให้บริการรถแท็กซี่เป็นแบบเสรีเปิดโอกาสให้องค์กรทางธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ บุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด และสหกรณ์ยื่นขอจดทะเบียนรถแท็กซี่ได้ ดังนั้นกฎกระทรวงว่าด้วยรถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกินเจ็ดคนที่ยจดทะเบียนในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2550 และระเบียบกรมการขนส่งทางบกว่าด้วยการขอจดทะเบียนรถยนต์รับจ้าง (รถแท็กซี่) ในเขตกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2557 ซึ่งออกตามความพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 นั้นไม่ได้มีการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการยื่นขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบการรถแท็กซี่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รัฐไม่สามารถควบคุมกำกับดูแลมาตรฐานของผู้ประกอบการรถแท็กซี่ได้อย่างเป็นระบบ

แต่จากการวิจัยกฎหมายของรัฐวิคตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย (state government of Victoria) พบว่าการให้บริการรถแท็กซี่ของรัฐวิคตอเรียนั้นมุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับด้านความปลอดภัยทั้งผู้โดยสารและผู้ขับขี่ ความสะดวกสบาย อัตราค่าโดยสารที่เป็นธรรม โดยการให้บริการรถแท็กซี่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ คณะกรรมการบริการแท็กซี่ (The Taxi Services Commission--TSC) ในรัฐวิคตอเรียมีการกำหนดให้ผู้ประกอบการที่มีความประสงค์จะให้บริการเกี่ยวกับรถแท็กซี่ต้องยื่นขอรับใบอนุญาตหากผู้ประกอบการรายใดไม่ยื่นขอรับใบอนุญาตแล้วฝ่าฝืนดำเนินธุรกิจให้บริการรถแท็กซี่จะมีความผิดตาม Transport (Compliance and Miscellaneous) Act 1983 ซึ่งการยื่นขอใบอนุญาตผู้ประกอบการนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ผู้ประกอบการรถแท็กซี่ (taxi - cab operator) เป็นผู้ประกอบการที่นำรถแท็กซี่ออกวิ่งให้บริการแก่ผู้โดยสาร โดยมาตรา 131 กำหนดให้กรณีบุคคลธรรมดาไม่ยื่นขอใบอนุญาตต้องระวางโทษ 60

หน่วยการลงโทษ (penalty units) และกรณีเป็นนิติบุคคลต้องระวางโทษ 300 หน่วยการลงโทษ (2) ผู้ประกอบการให้บริการเครือข่ายรถแท็กซี่ (taxi booking services) เป็นผู้ประกอบการที่คอยอำนวยความสะดวกในการจองรถแท็กซี่ให้แก่ผู้โดยสาร โดยผู้ประกอบการให้บริการเครือข่ายรถแท็กซี่นั้นจำเป็นต้องจัดให้มีระบบการค้นหาค่าตำแหน่งของรถแท็กซี่ (global positioning system--GPS) ระบบแจ้งเตือนเหตุฉุกเฉิน (emergency warning system) การจัดการเรื่องข้อร้องเรียน (complaints handling) และการจัดเก็บบันทึกข้อมูล (record keeping) โดยมาตรา 131A กำหนดให้กรณีบุคคลธรรมดาไม่ยื่นขอใบอนุญาตต้องระวางโทษ 240 หน่วยการลงโทษ และกรณีเป็นนิติบุคคลต้องระวางโทษ 1,200 หน่วยการลงโทษ

จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ในรัฐวิคตอเรียมีการออกกฎหมายอนุญาตให้ผู้ประกอบการนำรถยนต์หรู (high luxury vehicles) รถลีมูซีน (stretched limousine) รถยนต์ไฮบริด (hybrid vehicle) หรือรถยนต์ทั่วไปที่ไม่ใช่รถยนต์หรู (non luxury vehicle) มาจดทะเบียนกับคณะกรรมการบริการแท็กซี่ (The Taxi Service Commission--TSC) ได้ เช่น Rolls Royce , BMW, Mercedes, Bentley, Ford LTD เป็นต้น แต่รถยนต์เหล่านี้จะมีลักษณะการให้บริการเป็นแบบรถรับจ้างพร้อมคนขับ (hire car) ซึ่งแน่นอนว่าทั้งผู้ประกอบการ ผู้ขับรถ และรถยนต์ที่ให้บริการต้องยื่นขอรับใบอนุญาตจากคณะกรรมการบริการแท็กซี่ก่อน แต่ความแตกต่างระหว่างรถแท็กซี่และรถรับจ้างนี้ คือ รถรับจ้างสามารถให้บริการเฉพาะผู้โดยสารที่ได้ทำการจองรถไว้ล่วงหน้าแล้วเท่านั้นซึ่งทำให้รถรับจ้างไม่สามารถจอดรับผู้โดยสารระหว่างทางได้ แต่รถแท็กซี่สามารถให้บริการทั้งผู้โดยสารที่ทำการจองไว้ล่วงหน้าและผู้โดยสารที่เรียกตามท้องถนนได้ สำหรับอัตราค่าโดยสารรถรับจ้างจะต้องมีการตกลงล่วงหน้าก่อนการเดินทาง แต่สำหรับกรณีรถแท็กซี่อัตราค่าโดยสารจะแสดงผ่านทางมิเตอร์แท็กซี่ที่ได้ทำการติดตั้งไว้ภายในรถยนต์ (Taxi Services Commission, 2015)

สำหรับประเทศสิงคโปร์มีมาตรการเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตให้กับผู้ประกอบการ โดยสำนักงานขนส่งทางบก (Land Transport Authority--LTA) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมการให้บริการ

รถแท็กซี่ โดยผู้ประกอบการที่มีความประสงค์จะให้บริการเกี่ยวกับรถแท็กซี่นั้นต้องยื่นขอรับใบอนุญาต ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) ผู้ประกอบการรถแท็กซี่ (taxi service operator licence) (2) ผู้ประกอบการให้บริการจองรถแท็กซี่ (third – party taxi booking service provider) ซึ่งผู้ให้บริการจองรถแท็กซี่จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจองรถแท็กซี่ ดำเนินการจัดส่งข้อมูลเกี่ยวกับการจองสำหรับการให้บริการแก่ผู้ขับรถแท็กซี่ กำหนดการจองสำหรับการให้บริการแก่ผู้ขับรถแท็กซี่ และกำหนดรถแท็กซี่ให้แก่บุคคลที่ทำการจองรถแท็กซี่ ในกรณีที่ผู้ประกอบการรายใดไม่ยื่นขอใบอนุญาตแต่ได้ให้บริการรถแท็กซี่ก็จะมีผลผิดตามมาตรา 111B ภายใต้บังคับของ Road Traffic Act (Chapter 276) ซึ่งผู้ฝ่าฝืนจะต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ และในกรณีที่มีการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่องต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 ดอลลาร์ต่อวัน

สำหรับกรณีอุเบอร์ซึ่งเป็นผู้ให้บริการจองรถผ่านแอปพลิเคชัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายต่างประเทศ จะเห็นว่า อุเบอร์คือ ผู้ประกอบการที่ต้องยื่นขอรับใบอนุญาตในการให้บริการจองรถตามกฎหมาย ดังนั้น การที่มีกฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องยื่นขอรับใบอนุญาตทั้งในส่วนของการให้บริการรถแท็กซี่ และในส่วนของการให้บริการจองรถแท็กซี่จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้รัฐสามารถออกกฎหมายควบคุมดูแลการให้บริการรถแท็กซี่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ประกอบการ หากผู้ประกอบการรายใดไม่ปฏิบัติตามย่อมต้องได้รับโทษ

2. ปัญหาใบอนุญาตผู้ขับรถแท็กซี่ การกำหนดเงื่อนไขของผู้ขับรถแท็กซี่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการให้บริการรถแท็กซี่อย่างมาก เนื่องจากบุคคลที่จะเป็นผู้ขับรถแท็กซี่ได้นั้นต้องมีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ ทักษะในการขับรถยนต์และการบริการ เพื่อให้ผู้โดยสารที่ใช้บริการได้รับความปลอดภัยและสะดวกสบายคุ้มค่างับค่าโดยสารที่เสียไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ไม่ได้มีการกำหนดเรื่องใบอนุญาตและคุณสมบัติของผู้ขับรถแท็กซี่ไว้เป็นการเฉพาะ หากบุคคลใดมีใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะก็สามารถขับรถแท็กซี่ได้ ในกรณีที่บุคคลใดขับรถโดยไม่ได้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.

2522 มาตรา 64 กำหนดให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับรัฐวิคตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย รถแท็กซี่ซึ่งถือเป็นรถยนต์โดยสารเชิงพาณิชย์ที่ผู้ขับรถแท็กซี่ต้องได้รับใบอนุญาตขับรถแท็กซี่โดยเฉพาะ หากบุคคลใดฝ่าฝืน Transport (Compliance and Miscellaneous) Act 1983 กำหนดให้มีความผิดตามมาตรา 165 ต้องระวางโทษ 60 หน่วยการลงโทษ นอกจากนี้รัฐวิคตอเรียยังกำหนดให้ผู้ขับรถแท็กซี่ที่ให้บริการแก่คนพิการต้องผ่านการทดสอบทฤษฎีเกี่ยวกับผู้พิการ และการปฏิบัติต่อผู้พิการอีกด้วย

ส่วนประเทศสิงคโปร์กำหนดให้รถแท็กซี่เป็นรถยนต์ให้บริการสาธารณะ หากบุคคลใดต้องการขับรถแท็กซี่ต้องได้รับใบอนุญาตผู้ขับรถแท็กซี่ก่อนซึ่งเป็นไปตามมาตรา 110 ของ Road Traffic Act (Chapter 276) หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 ดอลลาร์ หรือจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ และสำหรับกรณีที่ผู้ขับรถแท็กซี่มีอายุตั้งแต่ 50 – 75 ปี ต้องได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ ในกรณีที่ผู้ที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไปต้องได้รับการประเมินผลทางกายภาพสำหรับการขับรถยนต์เพิ่มเติมด้วย

3. ปัญหาการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน (รย. 1) ออกวิ่งให้บริการผ่านแอปพลิเคชันอุเบอร์จะเห็นได้ว่าลักษณะการให้บริการของรถยนต์นั่งส่วนบุคคลนั้นเข้าหลักเกณฑ์เงื่อนไขต้องนำรถยนต์มาจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ตามกฎหมาย กล่าวคือ (1) การนำรถยนต์นั่งไม่เกิน 7 คน เป็นยานพาหนะในการขนส่งผู้โดยสาร (2) ผู้โดยสารเป็นผู้กำหนดสถานที่รับและส่ง (3) ผู้ขับรถยนต์ได้รับบำเหน็จจากการขับรถให้แก่ผู้โดยสารหรือที่เรียกว่าค่าโดยสารโดยเป็นการคำนวณตามระยะทาง ซึ่งเห็นได้ว่าการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลออกวิ่งให้บริการผ่านแอปพลิเคชันอุเบอร์นั้นเป็นการให้บริการที่มีลักษณะทางการค้าตามกฎหมาย ดังนั้นการที่บุคคลใดนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลออกวิ่งให้บริการรับและส่งผู้โดยสารโดยไม่ได้นำรถมาจดทะเบียนเป็นรถยนต์รับจ้างบรรทุกคนโดยสารไม่เกิน 7 คน (รย.6) หรือรถแท็กซี่ จึงมีความผิดตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 ซึ่งได้กำหนดโทษผู้ที่ใช้รถยนต์ไม่ตรงตามประเภทที่ได้จดทะเบียนไว้ในมาตรา 60 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท และกรณีใช้รถยนต์รับจ้าง

บรรทุกผู้โดยสารโดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนใน มาตรา 62 กำหนดให้ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท อย่างไรก็ตามโทษที่กำหนดเกี่ยวกับการใช้รถยนต์ยัง ไม่เหมาะสมจึงทำให้ไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้

ปัญหาการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลรับส่งผู้โดยสาร แบ่งประเด็นปัญหาไว้ ดังนี้

3.1 ประเด็นการกำกับการประกนภัยรถยนต์ โดยปกติ รถยนต์ที่เข้าร่วมให้บริการผ่านแอปพลิเคชันของอุเบอร์นั้น ทางอุเบอร์กำหนดให้รถยนต์คันดังกล่าวต้องทำประกนภัย ประเภท 1 (ชั้น 1) เท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้โดยสารยังคง ได้รับผลกระทบเนื่องจากบริษัทประกนภัยที่รับทำประกน ภัยสามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้เนื่องจากกรรมธรรม์ประกน ภัยระบุเงื่อนไขการใช้รถยนต์ว่ารถยนต์ที่เอาประกนภัยต้อง เป็นรถยนต์สำหรับใช้ส่วนบุคคลเท่านั้น หากรถยนต์คันที่ เอาประกนภัยใช้สำหรับการรับจ้างหรือให้เช่าต้องมีการ แจ้งต่อบริษัทประกนภัยเพื่อขอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขการใช้รถยนต์ เนื่องจากค่าเบี้ยประกนภัยที่ผู้ทำประกนภัยต้อง ชำระให้แก่บริษัทประกนภัยมีราคาที่แตกต่างกัน ดังนั้น ใน กรณีเกิดอุบัติเหตุผู้โดยสารจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตาม กรรมธรรม์ประกนภัยประเภท 1 อย่างไรก็ตามผู้โดยสารยัง คงได้รับความคุ้มครองตามกรรมธรรม์ประกนภัยคุ้มครอง ผู้ประสบภัยจากรถหรือที่เรียกว่า ประกนภัยภาคบังคับ

3.2 ประเด็นอัตราค่าโดยสาร ในกรณีรถยนต์ ที่ให้บริการจดทะเบียนเป็นรถแท็กซี่ถูกต้องตามกฎหมาย มีการกำหนดให้ต้องติดตั้งมาตรค่าโดยสาร (taxi meter) โดยมาตรค่าโดยสาร อัตราและวิธีการคำนวณเรียกเก็บ ค่าโดยสารจะต้องผ่านการพิจารณาและได้รับความเห็น ชอบจากกรมการขนส่งทางบกก่อน แต่สำหรับกรณีของ อุเบอร์นั้นไม่ได้มีการติดตั้งมาตรค่าโดยสารเนื่องจากค่า โดยสารถูกคิดคำนวณผ่านทางแอปพลิเคชันซึ่งใช้ระบบ GPS (global positioning system) ในการคำนวณระยะ ทาง ดังนั้นการคำนวณระยะทางในการเดินทางอาจประสบ ปัญหาได้เนื่องจากหากเกิดกรณีที่สัญญาณ GPS ขาดหาย คลื่นสัญญาณ GPS ถูกรบกวน หรือรถยนต์ที่ให้บริการวิ่ง ผ่านจุดที่ไม่สามารถเชื่อมต่อสัญญาณ GPS ได้ย่อมทำให้ การคำนวณค่าโดยสารมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนจาก ความเป็นจริง (อภิศักดิ์ เกตุขาว, 2558, น. 62) นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าอัตราค่าโดยสารของอุเบอร์ไม่ได้ผ่านการ

พิจารณาและได้รับความเห็นชอบจากกรมการขนส่งทาง บกก่อน ดังนั้นผู้โดยสารจึงได้รับผลเสียหายจากระบบ การคิดคำนวณค่าโดยสารและอัตราค่าโดยสารที่ไม่เหมาะสมจากการให้บริการ

3.3 ประเด็นด้านความปลอดภัยและการเก็บ รักษาความลับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้โดยสาร จากประเด็น ปัญหาที่อุเบอร์อนุญาตให้ผู้มีรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเข้า ร่วมให้บริการรับส่งผู้โดยสารได้นั้นจะส่งผลกระทบต่อผู้โดยสาร ในด้านความปลอดภัย เนื่องจากผู้ขับรถที่ให้บริการผ่าน แอปพลิเคชันของอุเบอร์สามารถใช้ใบอนุญาตขับรถยนต์ ส่วนบุคคลได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ขับรถจึงไม่ต้องผ่านการตรวจ สอบประวัติอาชญากรรม ซึ่งแตกต่างจากกรณีรถแท็กซี่ที่ ผู้ขับรถแท็กซี่ต้องมีใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ ต้อง ผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม และต้องผ่านการ ตรวจสอบจากกรมการขนส่งทางบกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ดังนั้นอุเบอร์จึงขาดมาตรการความปลอดภัยในด้านการ กลั่นกรองบุคคลที่เข้าร่วมขับรถกับทางอุเบอร์ ประกอบ กับลักษณะการเรียกใช้บริการรถจากอุเบอร์นั้นผู้โดยสาร สามารถเรียกใช้บริการได้ทั้งเวลากลางวันและกลางคืน จึง ทำให้ผู้ขับรถสามารถทราบสถานที่ตั้ง ลักษณะที่พิกอาศัย รวมถึงเพศ และอายุของผู้โดยสารได้ ซึ่งเป็นช่องทางให้ มีฉ้อโกงแสวงหาผลประโยชน์หรือกระทำความผิดตาม กฎหมายอาญาต่อผู้โดยสารได้ง่ายขึ้น เช่น ชิงทรัพย์ ลัก ทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่ากฎหมายยังมีความล้าสมัย ในเรื่องการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ประกอบการที่ให้บริการ แอปพลิเคชัน เนื่องจากไม่มีการควบคุมหรือการตรวจสอบ แอปพลิเคชันกับกรมการขนส่งทางบก จึงทำให้เกิดข้อ บกพร่องในเรื่องการรักษาความปลอดภัยด้านซอฟต์แวร์ (software) ของผู้ให้บริการ ดังนั้น หากมีบุคคลใดนำข้อมูล ส่วนบุคคลรวมถึงข้อมูลบัตรเครดิตหรือธุรกรรมทางการเงินของผู้โดยสารไปใช้หาผลประโยชน์ย่อมทำให้ผู้โดยสาร ได้รับความเสียหาย

จากประเด็นปัญหาทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้าง ต้นจะพบอุปสรรคทั้งทางด้านกฎหมาย ด้านมาตรการที่ ขาดความเหมาะสมในการควบคุมการประกอบกิจการ เกี่ยวกับการให้บริการรถแท็กซี่ จึงทำให้การควบคุมจาก ภาครัฐไม่มีประสิทธิภาพ ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาด้าน

เทคโนโลยีและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งผู้โดยสารทั่วไปมีความมุ่งหวังที่จะได้รับการบริการด้านขนส่งสาธารณะที่มีความสะดวกสบาย ปลอดภัย และได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการใช้บริการอย่างทันท่วงทีจากหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการ และผู้ขับรถแท็กซี่

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 กฎกระทรวง และระเบียบของกรมการขนส่งทางบก เปรียบเทียบกับกฎหมายของรัฐวิคตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมายและมาตรการในการควบคุมการประกอบกิจการรถแท็กซี่ ดังนี้

1. เพื่อให้การแก้ไขปัญหาด้านการให้บริการขนส่งผู้โดยสารด้วยรถยนต์สาธารณะมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการตราพระราชบัญญัติการขนส่งทางบกสาธารณะขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อใช้บังคับกับรถยนต์ที่ให้บริการสาธารณะซึ่งจะทำให้รัฐง่ายต่อการออกกฎหมายและมาตรการที่มาควบคุมการให้บริการรถยนต์สาธารณะรวมถึงรถแท็กซี่ให้มีประสิทธิภาพและง่ายต่อการบังคับใช้กฎหมาย ในอนาคตหากมีความจำเป็นต้องเพิ่มประเภทรถยนต์ที่ให้บริการก็สามารถทำการแก้ไขกฎหมายได้โดยง่าย ซึ่งจะทำให้การควบคุมการให้บริการรถยนต์สาธารณะเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ในกรณีปัญหาใบอนุญาตผู้ประกอบการและผู้ขับแท็กซี่นั้นควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องการยื่นขออนุญาตเป็นผู้ประกอบการรถแท็กซี่ ซึ่งใบอนุญาตของผู้ประกอบการแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) ใบอนุญาตผู้ประกอบการที่ให้บริการรถแท็กซี่ (2) ใบอนุญาตผู้ประกอบการที่ให้บริการจองรถแท็กซี่ สำหรับกรณีผู้ขับรถแท็กซี่ควรมีกำหนดให้มีการยื่นขอใบอนุญาตผู้ขับรถแท็กซี่โดยเฉพาะ นอกจากนี้ควรมีการเพิ่มบทลงโทษ

แก่ผู้ประกอบการและผู้ขับรถแท็กซี่ในกรณีไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

3. ในกรณีผู้โดยสารมีความประสงค์ใช้บริการรถยนต์ที่ไม่ใช่รถแท็กซี่ ซึ่งมีลักษณะการให้บริการเหมือนกับอุเบอร์นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเลือกใช้บริการขนส่งสาธารณะได้หลากหลายรูปแบบ กรมการขนส่งทางบกควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับผู้ประกอบการซึ่งอาจนำมาตรการควบคุมการให้บริการรถรับจ้างพร้อมคนขับ (hire car) ของรัฐวิคตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4. การจัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาระบบซอฟต์แวร์รวมถึงแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการขนส่งสาธารณะ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อระบบเครือข่ายการให้บริการระหว่างหน่วยงานของรัฐ ผู้ประกอบการ และผู้โดยสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ระบบการแจ้งเตือนเหตุฉุกเฉิน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าระบบแจ้งเตือนนี้ควรจัดให้มีอยู่ในระบบการจองรถแท็กซี่หรือรถยนต์สาธารณะอื่นผ่านแอปพลิเคชันของผู้ประกอบการด้วย รวมถึงออกข้อกำหนดและบทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรักษาความลับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้โดยสาร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้โดยสารสามารถใช้แอปพลิเคชันได้อย่างปลอดภัย

5. ในกรณีที่มีการพัฒนาระบบใบอนุญาตผู้ประกอบการรถแท็กซี่ ผู้ให้บริการจองรถแท็กซี่ และผู้ขับรถแท็กซี่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรจัดให้มีผลสำรวจความพึงพอใจการใช้บริการผ่านทางเว็บไซต์ของกรมการขนส่งทางบก เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ประกอบการรายใดให้บริการดีและไม่ดีบ้าง หรือผู้ประกอบการแท็กซี่รายใดมีผู้ขับรถกระทำผิดกฎหมายหรือฝ่าฝืนข้อบังคับของกรมการขนส่งทางบก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการคอยวางแผนพัฒนานโยบายและทักษะการให้บริการแก่ผู้โดยสาร รวมถึงการถ่วงดุลบุคคลที่จะเป็นผู้ขับรถแท็กซี่อยู่เสมอ

References

- Katekaew, A. (2015). Development of the Android Application for Check Taxi Meter Fare and Route. *Association of Private Higher Education Institutions of Thailand Journal*, 4(2), 52-63. (in Thai)
- Taxi Services Commission. (2015). *Taxi and hire car knowledge handbook: Driving a hire car*. Retrieved from http://taxi.vic.gov.au/__data/assets/pdf_file/0017/23381/Knowledge-Handbook-Driving-a-Hire-Car.pdf

การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน
ของเทศบาลเมืองลำพูน

Administration to Promote Household Waste Separation
of Lampung Town Municipality

เอื้ออัมพร ดิลกธรรมวงศา และ สัมพันธ์ พลภักดี

Aeueamporn Dilokthamwongsa and Sampan Polpak

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Doctor of Philosophy in Public Administration Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการ (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและ (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนประสบความสำเร็จ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจำนวน 8,210 คน ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง 1,000 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง และใช้รูปแบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา สำหรับสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าการถดถอยพหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และยังมีการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพอีกด้วย ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญ คือเทศบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่สำคัญ คือ เทศบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน และเทศบาลควรสนับสนุนภาชนะรองรับการคัดแยกขยะให้ทุกครัวเรือนอย่างเพียงพอและทั่วถึง (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการประสบผลสำเร็จที่สำคัญคือ การที่เทศบาลได้รับความสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอจากรัฐบาลในเพื่อการดำเนินกิจกรรมพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมตามความจำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม และทันเวลา และ (4) ตัวแบบในการบริหารจัดการ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การส่งเสริม, การคัดแยกขยะ, การบริหารจัดการตามรอยพระยุคลบาท

Abstract

This mixed research aimed to study (1) the issue of management of household waste separation (2) the development and administration of household waste separation, and (3) the factors essential for the development of household waste separation that have contributed significantly to the development, management and promotion of household waste separation as well as the successful steps that households of the of municipalities of Lampung should follow for successful household waste separation. The study questionnaire was used to collect the data from 8,210 people who live

in Lampung Municipality, including, the selected sample of 1000 of the total sample of 8,210 people, whose data have been calculated using a formula of Taro Yamane of the total sample, analysis of data in tables, and the use descriptive analysis. The statistics used were frequency, percentage, average, standard deviation as well as T- test, multiple regression, and a correlation coefficient of Pearson. There were in-depth interviews of nine (9) local experts to get qualitative data as well. The results showed that (1) Problems with the management of major municipalities waste separation were there were no clear policies to encourage people to separate household waste (2) Guidelines for management development were important so that municipalities could have a clear policy on encouraging household waste. And, municipalities should be encouraged to have separate waste containers for every household which are adequate. and comprehensive (3) Factors that have contributed significantly to the development of management practices to achieve the key was to get the support of the municipal personnel and adequate budgetary resources were required from the government in order to develop the necessary environmental activities to meet the needs of the people in the area thoroughly, comprehensively, and timely and (4) There needs to be management model for separation of household waste.

Keywords: administration, supported, waste separation, the majesty footsteps

บทนำ

การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร กล่าวคือ เทศบาลเมืองลำพูนมีการบริหารจัดการด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ประชาชนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะครัวเรือนยังไม่ดีเท่าที่ควรหากพนักงานของเทศบาลสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ประชาชนการคัดแยกขยะได้อย่างถูกวิธีแล้ว จะสามารถลดปริมาณขยะที่เทศบาลจะต้องจัดเก็บและทำลาย อีกทั้งในส่วนขยะที่คัดแยกแล้วสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในรูปอื่นๆ ได้แก่ รูปพลังงาน การนำกลับมาใช้ใหม่ หรือการจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริม และเป็นการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง คือ ลดปริมาณขยะตั้งแต่ในระดับครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพสาเหตุข้างต้นตามความเป็นมาของการวิจัยทำให้เกิดปัญหาเป็นผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนและที่ได้รับบริการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนจากพนักงานของเทศบาลเป็นจำนวน

มากตามข้อมูลของปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและข้อมูล que เทศบาลต้องสูญเสียงบประมาณในการบริหารจัดการขยะจำนวนมากต่อปี สามารถสรุปผลการสัมภาษณ์ได้ว่า “เทศบาลเมืองลำพูนมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนตามรอยพระยุคลบาท” ในภาพรวมเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 17 แห่ง สรุปได้ 5 ข้อใหญ่ๆ ดังนี้ (1) ด้านความดี (2) ด้านความร่วมมือ (3) ด้านความสามัคคี (4) ด้านการเรียนรู้ และ (5) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ในภาพรวมทั้งหมด เทศบาลมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความดี ด้านความร่วมมือ ด้านความสามัคคี ด้านการเรียนรู้ และด้านการปฏิบัติหน้าที่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาท

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาท

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทประสบผลสำเร็จ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550, น. 2-4) ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใดๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงของหน่วยงานและ/หรือบุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ ได้แก่ (1) การบริหารนโยบาย (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (3) การบริหารคุณธรรม (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (5) การวางแผน (6) การจัดองค์การ (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (8) การอำนวยการ (9) การประสานงาน (10) การรายงาน (11) การงบประมาณ

2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกขยะ

ชัยวัฒน์ ถาวรพัฒน์ (2546, น. 45-55) ได้ศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี พบว่า การดำเนินงานเพื่อจัดการขยะมูลฝอยที่ผ่านมา ท้องถิ่นส่วนใหญ่สามารถให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยได้มากขึ้น ทำให้ปัญหาขยะตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหากำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะอยู่มาก ทั้งนี้ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านบุคลากรและองค์การบริหารจัดการที่ชัดเจน นอกจากนี้ การดำเนินงานที่ผ่านมา ส่วนใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างทำ ทำให้มีสถานที่กำจัดมูลฝอยที่ไม่ถูกสุขลักษณะต่างๆ กันกระจายทั่วไป ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ มีผลทำให้การ

จัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางมีจำกัดและไม่ต่อเนื่องซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการขยะมูลฝอย

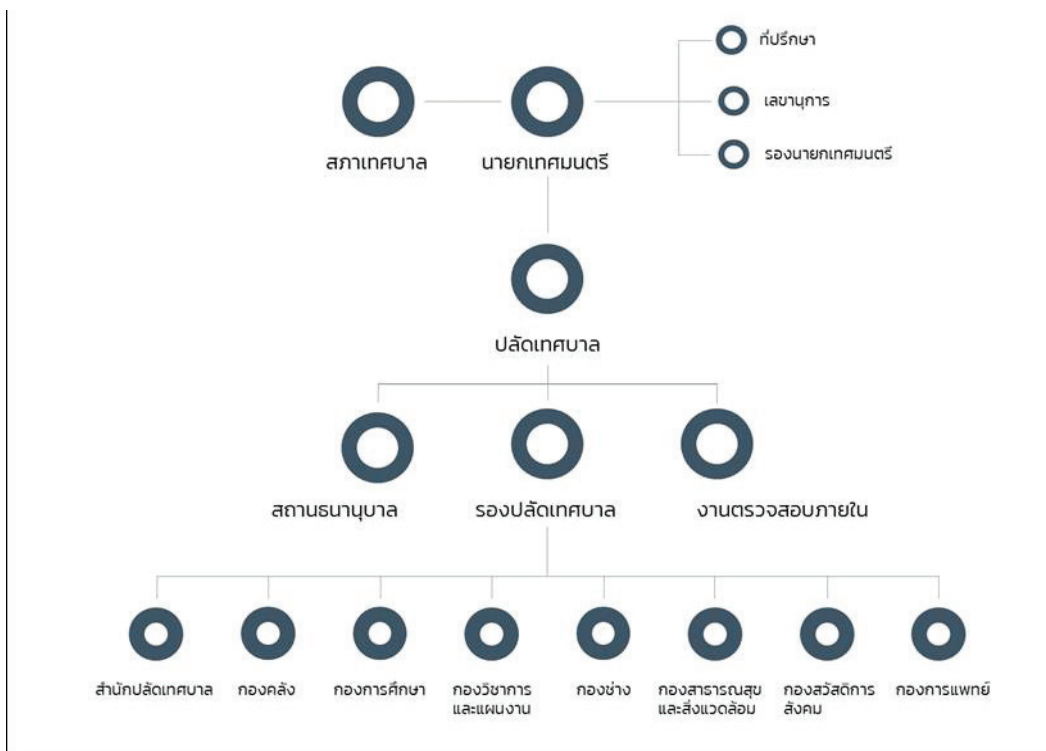
3. การบริหารจัดการตามรอยพระยุคลบาท
ธรรมเนียมชีวิต ตามรอยพระยุคลบาท

ธรรมเนียมชีวิต ตามรอยพระยุคลบาทนั้นเป็นการรวบรวมพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาและโอกาสขึ้นปีใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 ถึง พ.ศ. 2551 ที่เกี่ยวข้องกับหลักการและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและการสร้างพื้นฐานและรูปแบบชีวิตที่มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่นโดยกำหนดหัวข้อสำคัญเป็นธรรมเนียมชีวิตจำนวน 6 ประการ ได้แก่ (1) ความดี (2) ความเมตตา (3) ความร่วมมือ (4) ความสามัคคี (5) การเรียนรู้ และ (6) การปฏิบัติหน้าที่

4. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุล 4 ด้าน

พสุ เดชะรินทร์ (2546, น. 20) ได้กล่าวไว้ว่า แม้กระทั่งในปัจจุบันผู้บริหารหลายคนยังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับ Balanced Scorecard ทั้ง ๆ ที่เรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือทางด้านการจัดการที่องค์กรสามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ วัฒนา พัฒนพงศ์ (2546, น. 38-39) ได้บรรยายไว้ว่า ดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุล (Balanced Scorecard หรือ BSC) ตามที่ Kaplan และ Norton ได้ให้ความหมายไว้คือ เครื่องมือที่ทำหน้าที่เปลี่ยนพันธกิจ (mission) และกลยุทธ์ (strategy) เป็นชุดของการวัดผลการปฏิบัติงานที่มีส่วนช่วยกำหนดกรอบของระบบการวัด และการบริหารกลยุทธ์ที่ครอบคลุมประเด็นครบถ้วน ตัวเลขที่ได้จากการวัดจะกำหนดที่วัดผลการปฏิบัติงานขององค์กรการที่ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ครบถ้วน

5. ความเป็นมา โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองลำพูน

ภาพ 1 โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของเทศบาลเมืองลำพูน

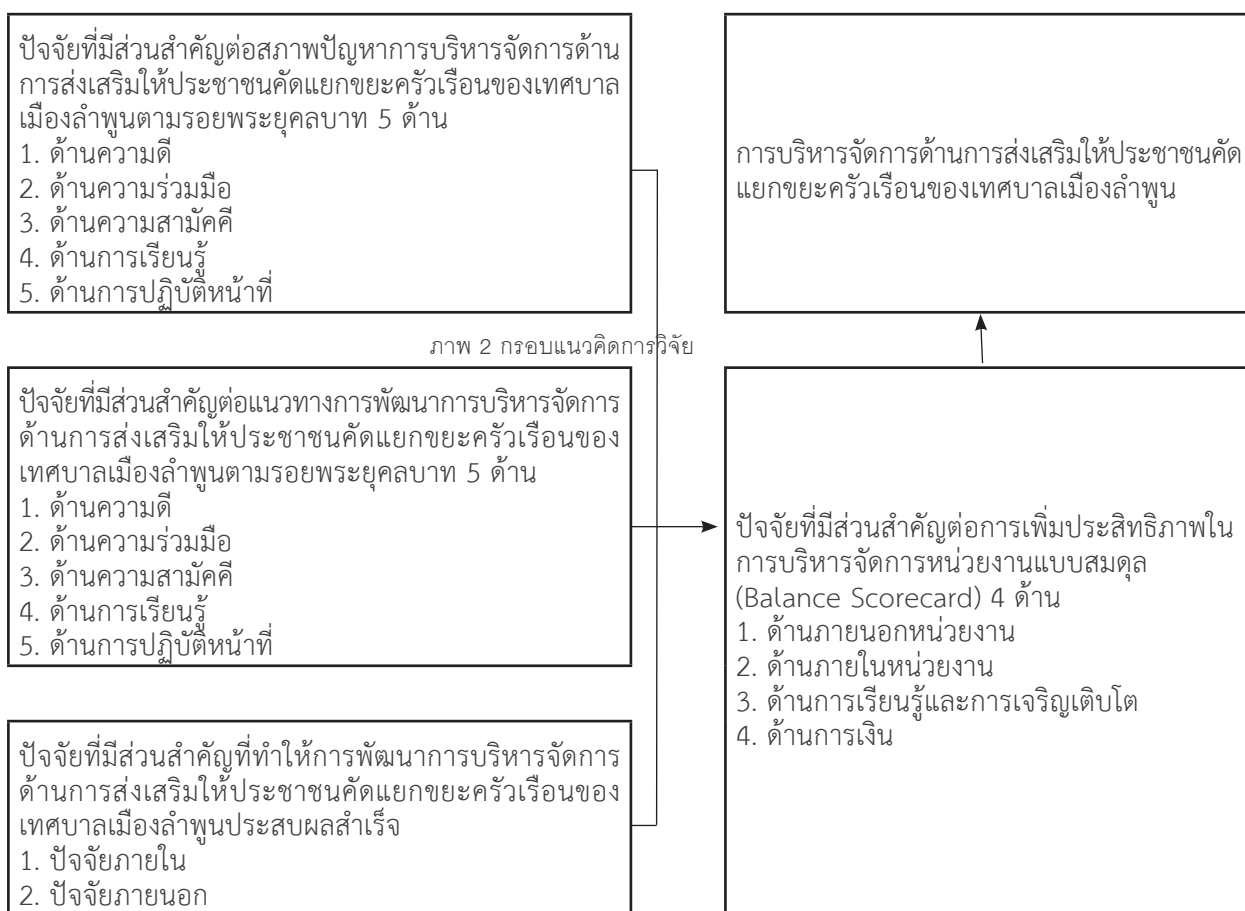
กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยกรอบแนวคิด ส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ และกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม โดยกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นอิสระ คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการตามรอยพระยุคลบาท 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความดี (2) ด้านความร่วมมือ (3) ด้านความสามัคคี (4) ด้านการเรียนรู้ และ (5) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2551, น.11)

สำหรับกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุล (Balance Scorecard) 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านภายนอกหน่วยงาน (external perspective หรือ customer perspective) (2) ด้านภายในหน่วยงาน (internal perspective) (3) ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต (learning and growth perspective) เช่น ความสามารถในการสร้างหรือพัฒนาหน่วยงาน หรือการมีบุคลากรที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถมีการพัฒนาตนเอง และมีทัศนคติที่ดี และ(4) ด้านการเงิน (financial perspective) (วิรัช วิรัชนิการวรรณ, 2550, น. 87-88) ในเวลาเดียวกัน ผู้ศึกษาได้กำหนดให้

สภาพปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชน คัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชน คัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ที่จัดกลุ่มและวิเคราะห์การบริหารจัดการตามรอยพระยุคลบาท 5 ด้าน เป็นตัวแปรอิสระ หรือเป็นเหตุ ส่วนปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุล 4 ด้านเป็นตัวแปรตาม หรือเป็นผลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษายังได้ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ประสบผลสำเร็จแบ่งเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตัวแบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน โดยมีกรอบแนวคิดดังภาพ 2

ตัวแปรอิสระ (เหตุ) → ตัวแปรตาม (ผล)

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน

ความเชื่อมั่น 97 % โดยตั้งค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.03

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรเป็นประชากรแฝงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของจังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะของจังหวัดลำพูน โดยได้จากการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงบุคคลเป็นการเลือกสุ่มตัวอย่างจากประชากรแฝงที่ไม่อาจระบุจำนวนประชากรที่แท้จริงได้ง่าย โดยกำหนดผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณลักษณะที่ความรู้ ความสามารถ และมีความเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของการวิจัยรวมจำนวน 9 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 8,210 คน (เทศบาลเมืองลำพูน, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ตอบแบบสอบถามในเขตเทศบาลเมืองลำพูน จำนวน 1,000 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1967, p. 398) ที่ระดับ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน สุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีแบบเจาะจง และทำการสัมภาษณ์ด้วยตัวเองตัวต่อตัว จนได้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องตรงกันในแต่ละประเด็นรวมจำนวน 9 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นข้อมูลเสริม เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับยืนยันข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ 3 วิธี ได้แก่ (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม และ (3) เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ในรูปตาราง และใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณมี ดังนี้ค่าสถิติร้อยละ (percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบด้วยค่าที (T-test) ค่าการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ศึกษาได้รวบรวม ตรวจสอบ ความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวลึกผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน วิเคราะห์ โดยการแยกแยะประเด็น และสังเคราะห์ โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลแล้วนำเสนอด้วยการแปล

ความและบรรยาย ต่อไป

ผลการวิจัย

1. โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.22$, $SD=0.508$)และประกอบด้วย 5 ด้าน โดยแต่ละด้านมีคำถามเกี่ยวกับปัญหาด้านละ 2 ข้อคำถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก 1 ด้าน และกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง 4 ด้าน

1) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ตามรอยพระยุคลบาทด้านความดี กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.21$, $SD=0.774$) กล่าวคือเทศบาลไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ในการคัดแยกขยะ ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนเท่าที่ควร

2) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ตามรอยพระยุคลบาทด้านความร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.09$, $SD=0.777$) กล่าวคือเทศบาลไม่ได้ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือร่วมใจในคัดแยกขยะครัวเรือน และนำขยะบางส่วนไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

3) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ตามรอยพระยุคลบาทด้านความสามัคคี กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{X}=2.41$, $SD=0.783$) กล่าวคือ เทศบาลไม่ได้เตรียมงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมลดโลกร้อนด้วยการคัดแยกขยะครัวเรือน หรือกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างเพียงพอและทั่วถึงทุกชุมชน

4) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูน ตามรอยพระยุคลบาทด้านการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.28$, $SD=0.701$) กล่าวคือเทศบาลไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงโทษและพิษภัยของขยะและการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยก

ขยะครัวเรือนเท่าที่ควร

5) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{X}=2.46$, $SD=0.790$) กล่าวคือ เทศบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน

6) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทในภาพรวมทั้งหมดในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อภาพรวมทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{X}=2.59$, $SD=0.665$) กล่าวคือ ในภาพรวมทั้งหมด เทศบาลมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาททั้ง 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านความดี (2) ด้านความร่วมมือ (3) ด้านความสามัคคี (4) ด้านการเรียนรู้ และ (5) ด้านการปฏิบัติหน้าที่

2. โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.28$, $SD=0.721$)

1) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านความดี กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{X}=2.65$, $SD=0.672$) กล่าวคือ เทศบาลควรจัดให้มีภาชนะรองรับการคัดแยกขยะให้บริการประชาชนแต่ละครัวเรือนอย่างเพียงพอและทั่วถึง

2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านความร่วมมือ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมาก ($\bar{X}=2.60$, $SD=0.682$) กล่าวคือ เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือร่วมใจในคัดแยกขยะครัวเรือน และนำขยะบางส่วนไปจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านความสามัคคี กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.16$, $SD=0.942$) กล่าวคือ เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครัวเรือน

ร่วมกันทำกิจกรรมในการแปรสภาพขยะที่คัดแยกแล้วเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นอย่างต่อเนื่อง เช่น จำหน่ายแปรสภาพเป็นพลังงาน แปรสภาพเป็นปุ๋ยหมัก เป็นต้น

4) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.16$, $SD=0.922$) กล่าวคือ เทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงโทษและพิษภัยของขยะ และส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง

5) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.15$, $SD=0.906$) กล่าวคือ เทศบาลควรจัดระบบการขนส่งขยะที่คัดแยกแล้วเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางในทุกข้อคำถาม

1) ปัจจัยภายนอก กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.75$, $SD=0.754$) กล่าวคือ การที่เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง ลดภาระงานของเทศบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการประหยัดงบประมาณของเทศบาลในการบริหารจัดการการกำจัดขยะได้ส่วนหนึ่ง

2) ปัจจัยภายใน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.74$, $SD=0.699$) กล่าวคือ การที่เทศบาลได้รับความสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอจากรัฐบาลในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ ตามความจำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม และทันเวลา

4. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุล เรียงตามลำดับ ค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละด้านจากมากไปหาน้อย

1) ด้านภายนอกหน่วยงาน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.08$, $SD=0.693$) กล่าวคือเทศบาลได้รับความสนับสนุนในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนจากประชาชนในเขตเทศบาลและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเทศบาล

2) ด้านภายในหน่วยงาน และ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.94$, $SD=0.539$) กล่าวคือเทศบาลมีการติดตามและประเมินผลการส่งเสริมกระบวนการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนเพื่อพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3) ด้านการเรียนรู้และการเติบโต กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.85$, $SD=0.650$) กล่าวคือเทศบาลมีการเสริมสร้างให้ประชาชนในชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งตนเอง มีการรวมกลุ่ม และมีการสร้างเครือข่ายในการคัดแยกขยะครัวเรือนที่มีคุณภาพ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีให้คงอยู่ได้อย่างมั่นคงและถาวร

4) ด้านการเงิน กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X}=1.94$, $SD=0.664$) กล่าวคือ เทศบาลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน

5. สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุลง (เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ) พบว่า (1) เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่เป็นเพศชายกับเพศหญิงแตกต่างกัน และ (2) เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า คิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีการศึกษาปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรีแตกต่างกัน

6. สรุปผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุลง (เป็นการวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวแบบการบริหารจัดการ) เป็นการสรุปผลของการนำข้อมูลมาหาค่าการ

ถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ทั้งนี้ ได้มาจากการวิเคราะห์หรือพิสูจน์การส่งผลหรือมีอิทธิพลของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาท 5 ด้าน (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุลง 4 ด้าน (ตัวแปรตาม) ทั้งนี้เพื่อไปสู่การเสนอตัวแบบการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุลง โดยเรียงตามลำดับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่มีอิทธิพลต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุลง จากความสำคัญมากไปน้อย ดังนี้ (1) ด้านการเรียนรู้ (2) ด้านความร่วมมือ (3) ด้านความสามัคคี (4) ด้านความดี และ (5) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ ตามลำดับ

7. สรุปการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวหลักเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คนต่อ (1) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาท (2) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทประสบผลสำเร็จ และ (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุลง พบว่า (1) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 9 คน เห็นว่า เทศบาลควรจัดให้มีภาชนะรองรับการคัดแยกขยะ ให้บริการประชาชนแต่ละครัวเรือนอย่างเพียงพอและทั่วถึง และเทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ในการคัดแยกขยะ ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และการส่งเสริม

ให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน (2) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทประสบความสำเร็จผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 9 คน เห็นว่า การที่เทศบาลได้รับความสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอจากรัฐบาลในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ ตามความจำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม และทันเวลาและการที่เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง ลดภาระงานของเทศบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการประหยัดงบประมาณของเทศบาลในการบริหารจัดการการกำจัดขยะได้ส่วนหนึ่ง และ(3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุล ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 9 คน เห็นว่า “เทศบาลได้รับความสนับสนุนในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนจากประชาชนในเขตเทศบาลและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลและเทศบาลได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งจากรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และภาคองค์กรเอกชน ในด้านการดำเนินงานและการสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะและสิ่งแวดล้อม

การอภิปรายผล

1. เหตุผลที่สำคัญที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.22$, $SD=0.508$) ดังกล่าวแทนที่จะเห็นด้วยในระดับมากหรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็นถึงแม้ (1) เทศบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน (2) เทศบาลไม่ได้เตรียมงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมลดโลกร้อนด้วยการคัดแยกขยะครัวเรือน หรือกิจกรรมอื่นเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างเพียงพอและทั่วถึงทุกชุมชน แต่เทศบาลยังสามารถที่จะดำเนินการได้ตามภาระงานปกติเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับหนึ่งถึงแม้จะยังไม่สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการประชาชนอย่างเป็น

รูปธรรมและให้ประสบผลสำเร็จทั้งหมดได้

2. ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า เทศบาลมี “ปัญหา” ในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนตามรอยพระยุคลบาท 5 ด้านและเนื่องจากปัญหาแต่ละด้านมีหลายปัญหา ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน เช่น เฉพาะปัญหาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ ที่แบ่งเป็นว่า (1) เทศบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน และ (2) เทศบาลไม่ได้จัดระบบการขนส่งขยะที่คัดแยกแล้วเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสมเท่าที่ควรผู้ศึกษามีความเห็นที่สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่าง ในขณะที่เดียวกันก็มีมุมมองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คนที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวลึก ว่า เทศบาลในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและรับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนควรมีแนวทางหรือนโยบายชัดเจนในการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน และจัดระบบการขนส่งขยะที่คัดแยกแล้วเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือนำไปกำจัดอย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทประสบผลสำเร็จที่แบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเหตุผลที่สำคัญที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง ดังกล่าวแทนที่จะเห็นด้วยในระดับมากหรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า ในแต่ละข้อคำถามกลุ่มตัวอย่างได้ให้ความเห็นอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ ปัจจัยภายใน (1) การที่ผู้บริหารระดับสูงของเทศบาลเห็นความสำคัญและมีนโยบายที่ชัดเจนที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง และ (2) การที่เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง ลดภาระงานของเทศบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการประหยัดงบประมาณของเทศบาลในการบริหารจัดการการกำจัดขยะได้ส่วนหนึ่ง

4. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงาน

แบบสมดุ 4 ด้านเหตุผลที่สำคัญที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนใน 17ชุมชนของจังหวัดลำพูนที่เห็นด้วยในระดับปานกลางถึงกล้าแทนที่จะเห็นด้วยในระดับมากหรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็นว่ (1) การที่เทศบาลได้รับความสนับสนุนในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนจากประชาชนในเขตเทศบาลและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลและ (2) การที่เทศบาลมีการติดตามและประเมินผลการส่งเสริมกระบวนการการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนเพื่อพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องนั้น ในเวลาเดียวกันการที่เทศบาลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนและเทศบาลมีศักยภาพสูงในการหารายได้หรือหางบประมาณจากภาคส่วนต่างๆ มาสนับสนุนในการส่งเสริมการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความมั่นคงและถาวรภายใต้กระบวนการส่งเสริมของเทศบาล แต่การสนับสนุนในแต่ละประเด็นนั้นยังไม่ต่อเนื่องชัดเจนในช่วงเวลาอันสั้น

5. การเปรียบเทียบภาพรวมความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุ พบว่า ความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีแตกต่างกัน เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีมีความเห็นต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุแตกต่างกันนั้น อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีสามารถแยกแยะ วิเคราะห์ และมีระดับการรับรู้เกี่ยวกับภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุทั้งด้านภายนอกหน่วยงาน ด้านภายในหน่วยงาน ด้านการเรียนรู้และเติบโต และ

ด้านการเงินที่มีผลเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทได้แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีมีความเห็นต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหน่วยงานแบบสมดุแตกต่างกัน

6. จากการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนต่อ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของเทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทประสบผลสำเร็จ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน เห็นด้วยว่ “การที่เทศบาลได้รับความสนับสนุนทั้งด้านบุคลากรด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอจากรัฐบาลในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ ตามความจำเป็น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุม และทันเวลา และการที่เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. เทศบาลควรจัดให้มีภาชนะรองรับการคัดแยกขยะให้บริการประชาชนแต่ละครัวเรือนอย่างเพียงพอและทั่วถึง และเทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงประโยชน์ในการคัดแยกขยะ ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม และการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือน

2. เทศบาลควรส่งเสริมให้ประชาชนแต่ละครัวเรือนร่วมกันทำกิจกรรมในการแปรรูปขยะที่คัดแยกแล้วเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นอย่างต่อเนื่อง

3. เทศบาลควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงโทษและพิษภัยของขยะ และส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนได้อย่างถูกวิธี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยแบบเจาะลึกแนวทางการบริหารจัดการด้านการส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกขยะครัวเรือนของ

เทศบาลเมืองลำพูนตามรอยพระยุคลบาทแต่ละด้าน โดยเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับหน่วยงานอื่น หรือหน่วยงานเทศบาลในจังหวัดอื่นๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ เป็นต้น

2. การวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิดหรือตัวแบบอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ เช่น แนวทางการบริหารกิจบ้านเมืองที่ดี 5 ด้าน การบริหารจัดการตามแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

References

- Decharin, P. (2003). *Balance Scorecard deep knowledge in practice*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- National Research Council. (2008). *Statute of the trace at the faces nine lives*. Bangkok: Amarin. (in Thai)
- Office of Lamphun Municipality. (2016). *The information of Lamphun*. Lamphun: Author. (in Thai)
- Pattanapong, W. (2003). *BSC and KPI for sustainable corporate growth*. Bangkok: Pacific. (in Thai)
- Tawornwattanayong, C. (2003). *Public opinion in solid waste management in the municipality of Phetchaburi*. Master of Public Administration Thesis, Krirk University. (in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2007). *Management guidelines sufficiency in the community*. Bangkok: Forepace. (in Thai)
- Yamane, T. (1967). *Elementary sample theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Administration of Language Schools' Promotion of
the Office of the Private Education Commission in
Accordance with the Sufficiency Economy Philosophy

วิรัช ต่อเทียนชัย และ วิรัช วิรุชนิภาวรรณ

Viraj Torthienchai and Wiruch Wiruchnipawan

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Doctor of Philosophy in Public Administration Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาการบริหารจัดการ (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และ (3) ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริม ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงได้ค่าเท่ากับ 0.77 และผ่านการหาค่าความเชื่อถือได้ ที่ระดับ 0.85 ประชากร คือ บุคลากรทั้งหมดของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 2 โรง ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,061 คน การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ในรูปตารางและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการถดถอยพหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แบบลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน แบบตัวต่อตัว ด้วยแบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาการบริหารจัดการคือ บุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่างไม่เหมาะสม (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคือ ควรเห็นความสำคัญและมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนต่อเนื่องในการสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่างเหมาะสม และ (3) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรกำหนดและนำตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ไปปรับใช้เป็นตัวชี้วัดสำคัญของการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษา, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The researchers combined the purpose of (1) problems of management (2) guidelines for management development and (3) self-management to promote the language schools' Office of the Private Education Sufficiency Economy Philosophy. This research focused on primarily quantitative research, with qualitative research as a supplement. Questionnaires were used to collect data and were tested to determine accuracy. The total sample size of 1, 061 people was collected to analyze data. The data analysis was included in tables and descriptive analysis. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, multiple regression and a correlation coefficient of Pearson. In terms of qualitative research, face-to-face and in-depth expert interviews, for sixty minutes each, with a total of nine (9) people was conducted. The results showed that (1) the problem is with the management - people must understand how to promote academic English teaching at a private language schools appropriately (2) guidelines for management development are that management should be aware of and have a clear policies, planning objectives, and continuity of support for personnel to promote the cognitive and academic English teaching at a private language schools appropriately and (3) Office of the Private Education should define and lead the administration to promote the administration of language schools of the Office of the Private Education following the of sufficiency economy philosophy (4) sufficiency economy philosophy should be adapted to be used as key indicators of performance.

Keywords: administration, languages schools promotion, the office of the private education commission, the sufficiency economy philosophy

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อความหมายไปเกือบทั่วโลก ทั้งในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่จะเข้าถึงแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบัน มีคนทั่วโลกใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการสื่อสารถึงจำนวน 2,000 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของประชากรของโลก ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้ประชากรไทยได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่จะสื่อสารได้ เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และการประกอบอาชีพ ตลอดจนการเจรจาต่อรองสำหรับการแข่งขันด้านเศรษฐกิจและสังคมในเวทีสากล จากแผนยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเพื่อยกระดับความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของประชากรไทยให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ. 2548-

2558) กำหนดเป้าหมายว่า ประชากรไทยต้องสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อแสวงหาความรู้ความบันเทิง เพื่อการประกอบอาชีพ และโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แต่จากผลสำรวจความรู้ทางภาษาอังกฤษของคนไทยวัยทำงาน สถาบันสอนภาษาอีเอฟ (Education First) ได้รายงานดัชนีวัดระดับความรู้ทางภาษาอังกฤษประจำปี 2556 ซึ่งมีการทดสอบทางอินเทอร์เน็ตในกลุ่มประชากรวัยทำงานที่ใช้ภาษาอังกฤษ จำนวน 750,000 คน จาก 60 ประเทศทั่วโลกพบว่า ประเทศไทยได้คะแนนร้อยละ 55 ซึ่งตามรายงานระบุว่า ประเทศที่ประชากรมีระดับภาษาอังกฤษที่สูงขึ้นนั้น มีแนวโน้มที่จะมีรายได้เฉลี่ยมวลรวมต่อปีเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ในส่วนของเอเชีย ขณะนี้ประเทศอินโดนีเซียและเวียดนามได้มี

พัฒนาการทางภาษาอังกฤษอย่างน่าจับตามอง (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2560)

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีความพยายามจะเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ด้วยการประกาศนโยบายให้นักเรียนเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่ 1 โดยกำหนดให้มีการสอนตั้งแต่ประถมศึกษาเป็นต้นไป ในปี พ.ศ. 2538 และได้ประกาศใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ.2539 รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการเปิดโรงเรียนนานาชาติ และโรงเรียน English Program (โรงเรียน EP) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนยังไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร โดยนักเรียนส่วนมากมีความสามารถและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับอ่อนเมื่อเปรียบเทียบกับผลการสอบประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานสากล แต่จากสภาพความเป็นจริงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษเท่าที่ควร นอกจากนี้จากผลการศึกษายังพบว่า แรงงานไทยที่ไปทำงานในต่างประเทศยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสำหรับปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการสะท้อนภาพให้เห็นถึงการขาดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ผ่านมาที่กล่าวมานี้ เป็นปัญหาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ แต่สำหรับการศึกษาในครั้ง นี้ ได้ให้ความสำคัญหรือเน้นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาของโรงเรียนเอกชนอันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ศึกษาตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริม

โรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า 5M
5. ความเป็นมา โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

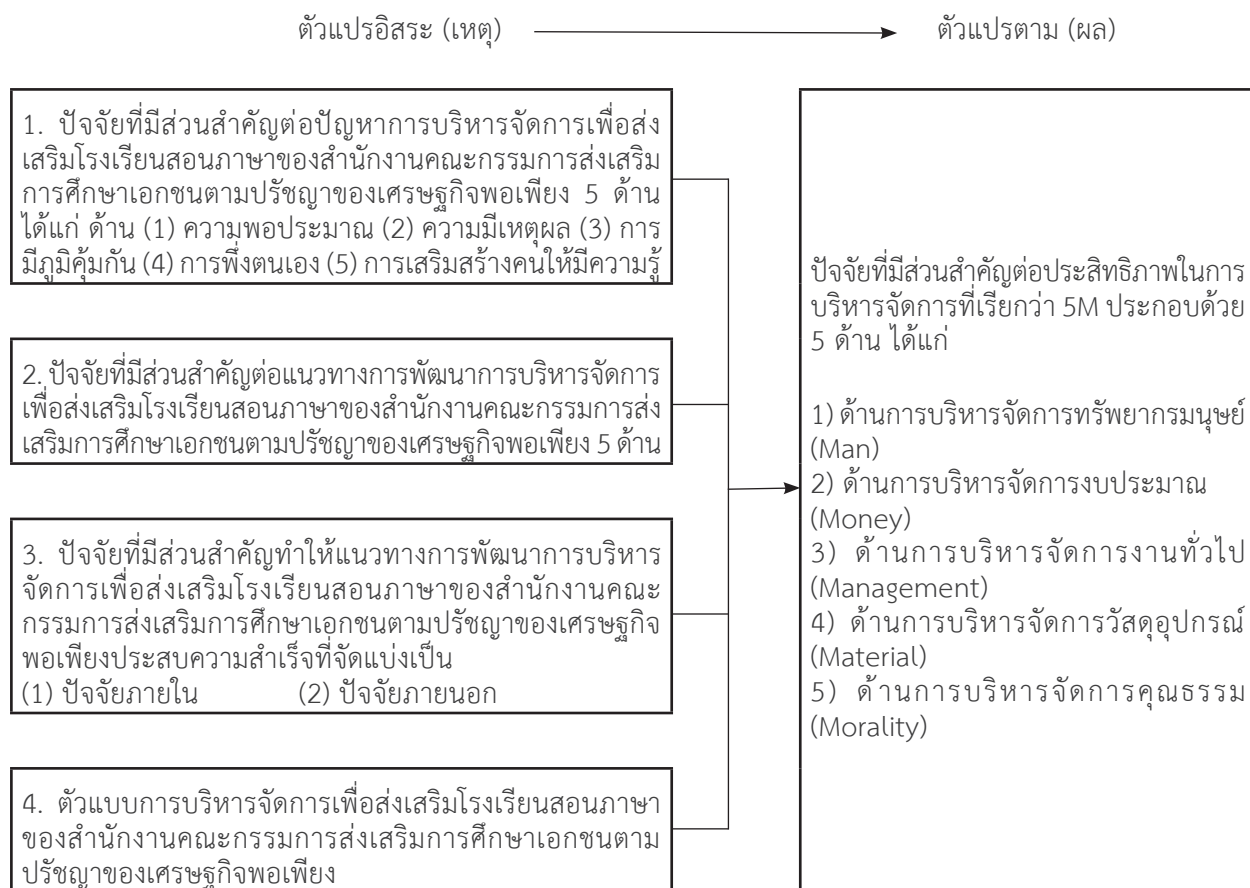
กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย กรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ และกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตามที่มีความสัมพันธ์กัน โดยกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ (เหตุ) คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (the Sufficiency Economy Philosophy) 5 ด้าน หรือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) การพึ่งตนเอง และ (5) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2550, น.63-68) ส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน (2) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน (3) ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม (ผล) คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า 5M หรือ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า 5M ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Man) (2) การ

บริหารจัดการงบประมาณ (Money) (3) การบริหารจัดการงานทั่วไป (Management) (4) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (Material) (5) การบริหารจัดการคุณธรรม (Morality) ดังภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) ซึ่งเน้นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นหลักในสัดส่วนประมาณ 80% พร้อมก็นำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ในสัดส่วนประมาณ 20% มาเสริม และเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้มาจากการวิจัยเชิงปริมาณ (John W. Creswell & Vicki L. Plano Clark, 2011, pp. 174-175)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บุคลากรทั้งหมดของโรงเรียนเอกชนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานครทั้งหมด 71 โรง รวม 23,692 คน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2560) แต่ผู้ศึกษาเลือกศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน รวม 1,841 คน ได้แก่ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ จำนวน 900 คน และโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี จำนวน 949 คน รวมประชากร 1,841 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างมี 1,061 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ

ทาโร ยามาเน ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.02 หรือที่ระดับความเชื่อมั่น 98% (Taro Yamane, 2012)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง ซึ่งเป็นการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา หรือหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence–IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.77 และได้ทำการทดสอบ (pretest) จำนวน 50 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.85 ส่วนส่วนเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลโดยผู้ศึกษา และผู้ช่วยอีก 5 คน ทำการแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลสนามระหว่างวันที่ 14 มีนาคม 2558 ถึง วันที่ 13 สิงหาคม 2558 รวม 5 เดือน เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้ 1,041 ชุด/คน (n=1,041) คิดเป็นร้อยละ 98.11 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,061 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการถดถอย พหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน แบบตัวต่อตัว คนละ 60 นาที ด้วยแบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 52.35) เป็นชาย และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.02) มีระดับการศึกษาาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี

1. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียน

สอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน โดยภาพรวมของปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความพอประมาณ ด้านการมีภูมิคุ้มกัน และกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับน้อยมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีเหตุผล ด้านการพึ่งตนเอง และด้านการเสริมสร้างคนให้มีความรู้ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาคำถามเกี่ยวกับปัญหาในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งมีจำนวน 1 ข้อคำถาม กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง

2. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ๆ ละ 2 ข้อคำถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อคำถาม

3. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จที่จัดแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อคำถามทั้ง 2 ปัจจัย ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำเสนอปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนประสบความสำเร็จที่จัดแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยนำเสนอเฉพาะปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นตัวอย่างเท่านั้น ดังนี้

1) ปัจจัยภายใน (ค่าเฉลี่ย 1.77, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89) ตัวอย่างเช่น การที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนใน

การพัฒนาหรือฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชน

2) ปัจจัยภายนอก ตัวอย่างเช่น การที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากภายนอกหน่วยงานในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนของบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (ค่าเฉลี่ย 1.76)

4. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามแนวคิดการบริหารจัดการที่เรียกว่า 5M ประกอบด้วย 5 ด้านเพื่อนำไปใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ตัวแบบการบริหารจัดการ) พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางในทุกด้าน

5. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวลิเกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คน ต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า 5M ประกอบด้วย 5 ด้าน

ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์แนวลิเกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้แบบสอบถามแนวลิเกที่มีโครงสร้าง และทำการสัมภาษณ์ด้วยตัวเองแบบตัวต่อตัวคนละ 60 นาที จนครบทั้ง 9 คน ต่อจากนั้น จึงนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวล วิเคราะห์ และนำเสนอด้วยวิธีการบรรยาย ท้ายสุด ได้นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลเสริมที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณในส่วนของการนำเสนอสรุปผลการวิจัยมีดังนี้

ผู้ศึกษาได้นำคำถามที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และมีความสำคัญมากที่สุด จำนวน 2 ข้อคำถามมาเป็นแนวทางในการกำหนดคำถามในแบบ

สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ และหลังจากได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้ศึกษานำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ หรือเทียบเคียงกันว่า ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนนี้ สันับสนุน หรือคัดค้านกันหรือไม่อย่างไร โดยนำใช้เป็นส่วนสำคัญสำหรับการเสนอข้อเสนอแนะในบทที่ 5 นี้ต่อไป คำถามทั้ง 2 ข้อคำถาม ได้แก่

1. คำถามเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ” ที่ว่า “บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่างเหมาะสม เช่น ไม่น้อยเกินไป หรือมากเกินไป” โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 1.86) พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 คน เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่ว่า “บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่างเหมาะสม เช่น ไม่น้อยเกินไป หรือมากเกินไป” โดยให้เหตุผลที่สำคัญไว้ดังนี้ เนื่องจากการที่บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่างมากเพียงพอ ย่อม (1) ทำให้โรงเรียนสอนภาษาบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนภาษาได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้น อันส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา ประชาชน และสังคมเพิ่มมากขึ้น จำนวน 4 คน (2) ทำให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และบุคลากรในสังกัดได้รับการยอมรับ รวมทั้งได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากโรงเรียนสอนภาษาเอกชน และสังคมเพิ่มมากขึ้น จำนวน 3 คน และ (3) ทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และบุคลากรสูงขึ้น และได้มาตรฐานเพิ่มมากขึ้น จำนวน 2 คน

2. คำถามเกี่ยวกับ “ตัวแบบการบริหารจัดการ” พบว่า “ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ควรเรียง

ตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้าน (1) การพึ่งตนเอง (2) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้ (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) ความพอประมาณ และ (5) ความมีเหตุผล” โดยส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตัวแบบการบริหารจัดการที่เรียงตามลำดับดังกล่าว จำนวน 3 คน ส่วนผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักอีก 3 คน ไม่เห็นด้วย โดยให้เหตุผลที่สำคัญคือ ควรเรียงลำดับแตกต่างไปจากเดิม เช่น ตัวแบบการบริหารจัดการควรเรียงลำดับความสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านภูมิคุ้มกัน และเน้นเกี่ยวกับความรู้คู่คุณธรรมด้วย เป็นต้น

การอภิปรายผล

1. การอภิปรายผลปัญหาการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน

ผู้ศึกษามีความเห็นว่ กรุงเทพมหานครมี “ปัญหา” ในการบริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน และเนื่องจากปัญหาแต่ละด้าน มีหลายปัญหา ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน เช่น เฉพาะปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนด้านความพอประมาณ อาจแบ่งเป็น (1) ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนไม่ได้ให้ความสำคัญในการสนับสนุนหรือส่งเสริมการให้ความรู้แก่บุคลากรของตนมากเท่าที่ควร หรือน้อยเกินไป และ (2) ผู้บริหารระดับสูงคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ใช้งบประมาณในการอบรมบุคลากรของตนโดยไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ เช่น ใช้งบในการฝึกอบรมบุคลากรอย่างไม่เพียงพอหรือน้อยเกินไป เป็นต้น แต่ในที่นี้ ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างเฉพาะ “ปัญหาที่สำคัญที่สุด” ด้านละ 1 ปัญหาเท่านั้น (โดยได้เลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านจากบทที่ 4 ตารางที่ 4.2 ซึ่งมีเครื่องหมาย * มาศึกษาวิเคราะห์) ในเวลาเดียวกัน ได้เสนอ “สาเหตุ” และ “แนวทางแก้ไข” หรือ “แนวทางการพัฒนา” การบริหารจัดการควบคู่ไปด้วย ผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดทางวิชาการ คือ “กระบวนการพิจารณาแก้ไข

ปัญหา” มาปรับใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ กรอบแนวคิดนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ที่สอดคล้องกัน ได้แก่ ปัญหาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข หรือแนวทางการพัฒนา (วิช วิรัชนิภาวรรณ, 2552, น. 57)

2. การอภิปรายผลปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จที่จัดแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จที่จัดแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยเห็นด้วยทั้ง 2 ปัจจัย/ข้อคำถาม เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคลากรของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 2 โรง ได้แก่ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ และโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี เห็นด้วยในระดับปานกลางดังกล่าว แทนที่จะเห็นด้วยในระดับมาก หรือในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็นว่ ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเห็นด้วยว่ ปัจจัยภายใน อันได้แก่ มี “การที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในการพัฒนาหรือฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชน” (ค่าเฉลี่ย 1.77, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89) รวมทั้งปัจจัยภายนอก อันได้แก่ “การที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากภายนอกหน่วยงานในเรื่องความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนของบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน” (ค่าเฉลี่ย 1.76) เป็นต้น แต่ในเวลาเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างบางส่วนก็ยังเห็นว่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนยังคงประสบกับปัญหาการบริหารจัดการหลายประการ เป็นต้น ว่ ปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตาม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ คือ “บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่าง ไม่เหมาะสม เช่น น้อยเกินไป หรือไม่มากเท่าที่ควร” (ค่าเฉลี่ย 1.81) รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีภูมิคุ้มกัน คือ “บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนในทิศทางที่ขาดการวางแผนอย่างชัดเจน” (ค่าเฉลี่ย 1.75) เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางดังกล่าว แทนที่จะเป็นด้วยในระดับมาก หรือในระดับน้อย

3. การอภิปรายผลตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีสำคัญต่อปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) การพึ่งตนเอง และ (5) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้ มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า 5M ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การบริหารจัดการงานทั่วไป (2) คุณธรรม (3) ด้านทรัพยากรมนุษย์ (4) งบประมาณ (5) วัสดุอุปกรณ์ โดยตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้าน (1) การพึ่งตนเอง (2) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้ (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) ความพอประมาณ และ (5) ความมีเหตุผล

เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคลากรของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ และโรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี มีความเห็นดังกล่าว ผู้ศึกษามีความเห็นสืบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า (2) ตัวแบบการบริหาร

จัดการทั้ง 5 ด้านดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง ซึ่งรวมทั้งสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ ที่นำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษา (2) หากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนนำตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวไปปรับใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้ว ย่อมมีส่วนสำคัญทำให้การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาประสบความสำเร็จเพิ่มมากขึ้น และ (3) หากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนนำตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวไปปรับใช้ในลักษณะที่เป็นตัวชี้วัด หรือกลุ่มตัวชี้วัดสำคัญสำหรับการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicator (s) หรือ KPIs) เพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ย่อมมีส่วนสำคัญทำให้การบริหารจัดการของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนประสบความสำเร็จด้วยเช่นกัน เช่นนี้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของยุทธพงศ์ ทิพย์วงศ์ และวิรัช วิรัชนิการวรรณ (2558, น. 77-85) ที่ได้เสนอแนะไว้ว่า กรมการพัฒนาชุมชนควรนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาบุคลากรมากำหนดเป็นตัวแบบ กลุ่มตัวชี้วัด หรือตัวชี้วัด (Key Performance Indicator--KPI) ในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาบุคลากรของกรมการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรเห็นความสำคัญ รวมทั้งมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนในการสนับสนุนบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนให้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนอย่างเหมาะสม หรือมากเพียงพอ

2. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรจัดการพัฒนาหรือฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนสอนภาษาเอกชนในทิศทางที่สอดคล้อง

และคำนึงถึงความต้องการของโรงเรียนสอนภาษาเอกชน

3. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนควรนำตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ไปปรับใช้เป็นตัวชี้วัดสำคัญของการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicator--KPI) โดยตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวควรเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยดังนี้ ด้าน (1) การพึ่งตนเอง (2) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้ (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) ความพอประมาณ และ (5) ความมีเหตุผล

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ทำวิจัยต่อยอดจากการศึกษาครั้งนี้เพื่อหาเหตุผลว่า ถ้าหากเป็นการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของหน่วยงานอื่น หรือหากเป็นการส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาอื่น ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษา

ญี่ปุ่น จะมีผลการวิจัยสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาครั้งนี้ หรือไม่ อย่างไร

2. ทำวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิดหรือตัวแบบอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เช่น การบริหารจัดการแบบสมดุล (Balanced Scorecard) และการบริหารจัดการที่ยั่งยืน เป็นต้น

3. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน บุคลากร และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรทำวิจัยในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การวิจัยเปรียบเทียบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนสอนภาษาระหว่างสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนกับหน่วยงานอื่นที่มีภาระงานใกล้เคียงหรือมีลักษณะการบริหารจัดการใกล้เคียงกัน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

References

- Creswell, J. W., & Clark, L. P. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed). Thousand Oaks, California: Sage.
- Office for Promotion of the Learning Society and the Quality of Youth. (2017). *Learning English: Experiences from abroad “ English “country lagged behind the lack of development.* Retrieved from <http://www2.thaihealth.or.th/Content/16224-> (in Thai)
- Tipawong, Y., & Wiruchnipawan, W. (2015). Performance management to workforce development: Developed community based on the philosophy of sufficiency economy. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanity*, 5(3), 77-85. (in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2007). *Management ethics guidelines and sufficient economy.* Bangkok: Forepace.(in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2009). *The concept of public administration: the application and development* (2nd ed). Bangkok: Forepace. (in Thai)
- Yamane, T. (2012). *Mathematics for economists: An elementary survey.* Whitefish, Montana: Literary Licensing.

การบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ Administration of Flood Prevention of Samutprakarn Province According to The Royal Initiative of His Majesty the King

ประเสริฐ ชัยกิจเด่นนภาลัย และ วิรัช วิรชนิภาวรรณ

Prasert Chaikijdenpalai and Wiruch Wiruchnipawan

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Doctor of Philosophy in Public Administration Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และ (3) เสนอตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง ได้ค่าเท่ากับ 0.95 และผ่านการหาค่าความเชื่อถือได้ ที่ระดับ 0.94 ประชากร คือ ประชาชนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการ รวม 1,185,180 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของประชาชนดังกล่าวที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 1,111 คน วิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าการถดถอยพหุคูณ และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน นอกจากนี้แล้ว ยังมีการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการคือ จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยโดยใช้จ่ายงบประมาณอย่างไม่ประหยัดเท่าที่ควร และขาดตัวแบบการบริหารจัดการตามแนวพระราชดำริ (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการที่สำคัญคือ จังหวัดควรปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยโดยใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด โดยบริสุทธิ์ คุ่มค่า และบังเกิดผลประโยชน์สูงสุด นอกจากนั้น จังหวัดสมุทรปราการควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการประเมินเรื่องดังกล่าวเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งด้วย และ (3) จังหวัดสมุทรปราการควรกำหนดและนำตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน ไปปรับใช้เป็นแนวทาง และตัวชี้วัดสำคัญของการปฏิบัติงานสำหรับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการ โดยตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริทั้ง 5 ด้าน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การป้องกันอุทกภัย, จังหวัดสมุทรปราการ, แนวพระราชดำริ

Abstract

This mix method research aims to study (1) administrative problems of flood prevention (2) administrative development guidelines of flood prevention and (3) administrative model of flood prevention of Samutprakarn province according to the Royal Initiative of his Majesty the King. A survey research questionnaire was used to collect quantitate data. It was tested to determine

accuracy and it was equal to 0.95 and the value of reliability was at 0.94. The population of Samutprakan is comprised of 1,185,180 people, including those living the 6th district of Samutprakan province. The sample was representative of the people mentioned in the survey of 1,111 people. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, multiple regression, and the correlation coefficient of Pearson. In addition, there were also in-depth interviews of nine (9) primary experts. The results showed that (1) Problems with the flood prevention management were that provincial flood prevention operations were hampered by budgetary constraints; there was not enough money and there was a lack of self-management work (2) Guidelines for management development is important. Provincial flood prevention should have sufficient budgetary resources and operational by to save the innocent. rewarding the most prosperous in the Samut Prakan province should establish policies and programs that clearly and consistently. There should be an assessment of the matter at least once per year and (3) The offense should be defined and led the management to prevent flooding of the offense works 5 on the deployment guide. And key indicators of performance for management to prevent flooding of the offense. The model managed to prevent flooding of the offense works in 5 areas.

Keywords: administration, flood prevention, Samutprakarn province, the royal initiative of his majesty the king

บทนำ

สมุทรปราการ เรียกกันเป็นสามัญว่า “ปากน้ำ” เพราะตัวเมืองตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้าย ห่างจากปากแม่น้ำเข้ามาราว 6 กิโลเมตร จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเขตปริมณฑล จังหวัดสมุทรปราการมีเนื้อที่ 1,004 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มทั้งหมด มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านทางซีกตะวันตกของจังหวัด จากทิศเหนือไปทิศใต้ลงสู่อ่าวไทย มีชายฝั่งทะเลยาว 47.5 กิโลเมตร เดิมชายฝั่งทะเลมีป่าชายเลนกว้างขวาง เนื่องจากมีตะกอนที่แม่น้ำเจ้าพระยานำพามาทับถมกันที่บริเวณปากน้ำ แต่ปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) มีการบุกรุกป่าชายเลน ทำให้เกิดปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งเป็นบริเวณกว้าง ในด้านเศรษฐกิจ จังหวัดสมุทรปราการมีการทำนา ประมง และอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญ เช่น สนามบินสุวรรณภูมิ พระสมุทรเจดีย์กลางน้ำ วัดอโศการาม และวัดบางพลีใหญ่ เป็นต้น จังหวัดสมุทรปราการมักประสบปัญหาน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนแทบทุกปีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะเดือนพฤศจิกายนซึ่งมีสาเหตุที่น้ำท่วม

สมุทรปราการอยู่บ่อย ๆ เนื่องจากบริเวณตลาดปากน้ำ เป็นพื้นที่ต่ำและเป็นแอ่งกระทะ เวลาที่น้ำทะเลหนุนสูง จึงทำให้น้ำทะเลลักเข้าท่วมได้ง่าย โดยเฉพาะถนนสุขุมวิท สายเก่า ตั้งแต่หน้าหอนาฬิกาหน้าศาลากลางจังหวัด ไปจนถึงหน้าวิทยาลัยสารพัดช่างจังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งถนนศรีสมุทร และถนนอมรเดช แม้จะมีการสร้างเขื่อนบริเวณศาลากลางจังหวัดแล้ว แต่การที่ระดับน้ำทะเลนั้นสูงกว่าระดับพื้นดิน ก็ทำให้น้ำทะเลลักมาตามท่อระบายน้ำ จึงทำให้เกิดน้ำท่วมจังหวัดเป็นประจำ นอกจากปัจจัยน้ำทะเลหนุนสูงแล้ว ยังมีน้ำเหนือที่ไหลจากเขื่อนสู่แม่น้ำเจ้าพระยากับน้ำฝนที่ตกลงในพื้นที่ เมื่อรวมกับการที่สมุทรปราการ ถูกกำหนดให้เป็นสถานที่รองรับการระบายน้ำท่วมจากชั้นในของกรุงเทพมหานครเช่นเดียวกับสมุทรสาคร และสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรปราการมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม หรืออุทกภัยตามสำนักงานจังหวัด เป็นหน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค ดำเนินการเป็นศูนย์กลางในการบริหารงานของผู้ว่าราชการจังหวัด ตาม

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 มาตรา 38 สำนักงานจังหวัดมีฐานะเป็นสำนักงานของผู้ว่าราชการจังหวัด เนื่องจากมีบทบัญญัติให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครอง บังคับบัญชาและรับผิดชอบสำนักงานจังหวัด พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 60 บัญญัติให้มีหัวหน้าสำนักงานจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชาของสำนักงานจังหวัดขึ้น โดยเฉพาะผู้ว่าราชการจังหวัดมิใช่หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอีกต่อไป สะท้อนให้เห็นความมุ่งหมายที่จะกำหนดสถานภาพของสำนักงานจังหวัด ให้เป็นหน่วยงานของจังหวัด มิใช่หน่วยงานของผู้ว่าราชการจังหวัด และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 17 ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ
4. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะและตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ และการป้องกันอุทกภัย
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน

3. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ด้าน

4. ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัย

5. ความเป็นมา โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของจังหวัดสมุทรปราการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ และส่วนที่เป็นตัวแปรตามในลักษณะที่มีความสัมพันธ์อย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน (causality) โดยกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ (เหตุ) แบ่งเป็นหนึ่ง ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อปัญหา และ สอง ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ความซื่อสัตย์สุจริต (2) ความเที่ยงตรง (3) การรู้วิทยาการ รู้งานและรู้ตัวรู้ตัวอย่างกระจ่างชัด (4) ความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง และ (5) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย (วิรัช วิรัชฉินวรรณ, 2550, น. 245-261)

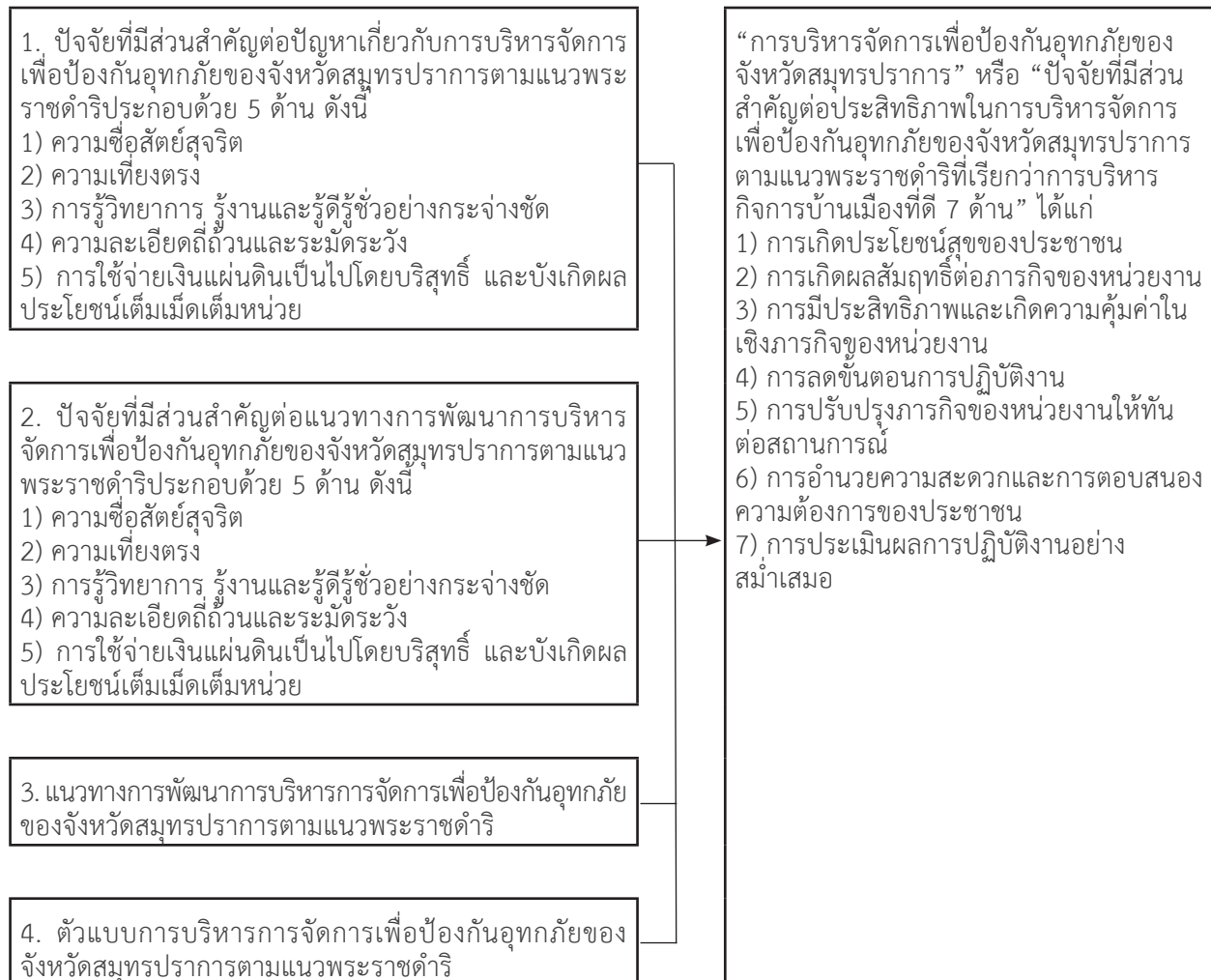
สำหรับกรอบแนวคิดที่เป็นตัวแปรตาม (ผล) คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) 7 ด้าน หรือเรียกว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ด้าน ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก 9 ตุลาคม 2546) กำหนดให้ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การเกิดประโยชน์สุขของประชาชน (responsiveness to people happiness) (2) การเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของหน่วยงาน (achievement to government affairs) (3) การมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของหน่วยงาน (efficiency and worthiness in terms of government affairs) (4) การลดขั้นตอนการ

ปฏิบัติงาน (lessening unnecessary steps of work)
 (5) การปรับปรุงภารกิจของหน่วยงานให้ทันต่อสถานการณ์
 (reviewing mission to meet changing situation)
 (6) การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความ

ต้องการของประชาชน (providing convenient and
 favorable services to people) และ (7) การประเมิน
 ผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ (regular evaluation)
 (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552, น. 34)

ตัวแปรอิสระ (เหตุ)

ตัวแปรตาม (ผล)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม โดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลเสริม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนเป้าหมายทั้งหมด ที่ทำการศึกษา อันได้แก่ ประชาชนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการ ได้แก่ อำเภอ (1) เมือง

สมุทรปราการ (2) พระประแดง (3) บางพลี (4) พระสมุทร เจดีย์ (5) บางบ่อ และ (6) บางเสาธง ที่ได้รับผลโดยตรง จากการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัด สมุทรปราการ รวมทั้งสิ้น 1,185,180 คน (องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสมุทรปราการ, 2557)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 6 อำเภอของจังหวัด

สมุทรปราการที่ได้รับผลโดยตรงจากการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1,111 คน จำนวนนี้ ได้มาจากการคำนวณเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามหลักสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 2012) ที่ระดับความคาดเคลื่อน 3%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการทดสอบเพื่อหาค่า IOC ได้เท่ากับ 0.95 และผ่านการทดสอบ (pretest หรือ try out) เพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม ได้ค่าครอนบาค เท่ากับ 0.94

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แนวลึกที่มีโครงสร้าง (structured in-depth interview form) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ได้แก่ (1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (2) การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม และ (3) การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา หนังสือ รายงานผลการวิจัย สถิติตัวเลข และเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมตลอดถึงข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต (internet)

2. การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิจัยสนาม (field research) ดำเนินการระหว่างวันที่ 1-30 กรกฎาคม 2559 โดยผู้ศึกษา และผู้ช่วยอีก 5 คน แจกแบบสอบถามจำนวน 1,110 ชุด และเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้ 921 ชุด/คน ($n=921$) คิดเป็นร้อยละ 82.97 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,110 คน นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองจำนวน 9 คน ระยะเวลา 60 นาที

3. การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ผู้ศึกษา ได้ทำการสังเกตกลุ่มตัวอย่างจากประสบการณ์

ของผู้ศึกษา ดังนี้

3.1 สังเกตภาพรวมของการตอบคำถามและให้ข้อมูลของประชาชนในพื้นที่

3.2 สังเกตสภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการป้องกันอุทกภัยในจังหวัดสมุทรปราการ

ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นเพียงข้อมูลเสริม เพื่อใช้เสริมหรือคัดค้านข้อมูลหลักที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

หลังจากเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากการวิจัยสนามแล้ว ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปตาราง และใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การทดสอบค่าที (t-test) ค่าการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.37) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 39.74) อยู่ในอำเภอเมืองสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความซื่อสัตย์สุจริต (2) ความเที่ยงตรง (3) การรู้วิทยาการ รู้งานและรู้ดีรู้ชั่วอย่างกระจ่างชัด (4) ความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง และ (5) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยตามแนวพระราชดำรินภาพรวมทั้งหมด ปรากฏว่า ในภาพรวมทั้งหมด จังหวัดมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยตามแนวพระราชดำริทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าว (ค่าเฉลี่ย 2.35) ค่าเฉลี่ยรวมต่อปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการ

ตามแนวพระราชดำริทั้ง 5 ด้าน ปรากฏว่า เห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน 2.46)

2. สรุปผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ค่าเฉลี่ยรวมต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน ปรากฏว่า เห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 5 ด้าน 2.58)

3. สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และมีการศึกษาปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรีไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยค่า Sig. (2-tailed) มากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. (2-tailed) < 0.05) (ค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ 0.301)

4. สรุปผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ด้าน ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ล้วนเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 7 ด้าน ผู้ศึกษาได้นำเสนอประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีทั้ง 7 ด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้

1) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของหน่วยงาน ได้แก่ จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า และเป็นไปตามเป้าหมาย (ค่าเฉลี่ย 2.30)

2) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน ได้แก่ จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัย หรือระบายน้ำลงทะเลในทิศทางที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (ค่าเฉลี่ย 2.29, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54)

3) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการเกิดผลสัมฤทธิ์

ต่อภารกิจของหน่วยงาน ได้แก่ จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัย หรือระบายน้ำลงทะเลในปริมาณที่มาก และด้วยความรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ย 2.29, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.55)

4) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการปรับปรุงภารกิจของหน่วยงานให้ทันต่อสถานการณ์ ได้แก่ จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัย หรือระบายน้ำลงทะเลได้อย่างทันสถานการณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.28)

5) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ได้แก่ จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยในทิศทางที่ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 2.28)

6) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการเกิดประโยชน์สุขของประชาชน ได้แก่ จังหวัดบริหารจัดการ หรือปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยในจังหวัดสมุทรปราการในทิศทางที่เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน เช่น เร่งระบายน้ำลงทะเลในปริมาณที่มาก รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.28)

7) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ จังหวัดมีการประเมินผลการปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยของโดยสอบถามความคิดเห็นของประชาชน (ค่าเฉลี่ย 2.27)

5. สรุปผลการวิเคราะห์ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 4) วิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาหาค่าการถดถอยพหุคูณ (multiple regression) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) อันการวิเคราะห์หรือพิสูจน์การส่งผล หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระต่อตัวแปรตาม กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการส่งผล หรืออิทธิพลของ (1) ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อ (2) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้าน

เมืองที่ดี 7 ด้าน ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความซื่อสัตย์สุจริต (2) ความเที่ยงตรง (3) การรู้วิทยาการ รู้งานและรู้วิธีช่วยอย่างกระฉ่างชัด (4) ความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง และ (5) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย ทั้ง 5 ด้าน ล้วนเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) การเกิดประโยชน์สุขของประชาชน (2) การเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของหน่วยงาน (3) การมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของหน่วยงาน (4) การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน (5) การปรับปรุงภารกิจของหน่วยงานให้ทันต่อสถานการณ์ (6) การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน และ (7) การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ โดยตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริทั้ง 5 ด้านนั้น เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยได้ดังนี้ (1) ด้านความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง (2) ด้านการรู้วิทยาการ รู้งานและรู้วิธีช่วยอย่างกระฉ่างชัด (3) ด้านการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย (4) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ (5) ด้านความเที่ยงตรง

6. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ ผู้ศึกษาได้นำคำถามที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณที่สำคัญ 2 ข้อคำถาม มาเป็นแนวทางในการกำหนดคำถามในแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ และหลังจากได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้ศึกษานำข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพดังกล่าวมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ หรือเทียบเคียงกันว่า ข้อมูลทั้ง 2 ส่วนนี้ สนับสนุน หรือคัดค้านกันหรือไม่อย่างไร โดยนำไปเป็นส่วนสำคัญสำหรับการเสนอข้อเสนอแนะในบทที่ 5 นี้ต่อไป คำถามทั้ง 2 ข้อคำถาม ได้แก่

1) คำถามเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาการ

บริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ” ด้านการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ด ได้แก่ คำถามที่ว่า “จังหวัดควรปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยโดยใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดเพิ่มมากขึ้น” โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 คน เห็นด้วยกับคำถามดังกล่าว

2) คำถามเกี่ยวกับ “ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ” ที่ว่า “ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน ควรเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้าน (1) ความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง (2) การรู้วิทยาการ รู้งานและรู้วิธีช่วยอย่างกระฉ่างชัด (3) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย (4) ความซื่อสัตย์สุจริต และ (5) ความเที่ยงตรง” ปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 9 คน เห็นด้วยกับคำถามดังกล่าว

การอภิปรายผล

1. ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า จังหวัดสมุทรปราการมี “ปัญหา” เกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน และเนื่องจากปัญหาแต่ละด้าน มีหลายปัญหา ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน ยกตัวอย่างเช่น เฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ อาจแบ่งเป็น (1) จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยด้วยเหตุผล หรืออยู่บนพื้นฐานของเหตุผลไม่มากเท่าที่ควร เช่น ระบายน้ำลงทะเลในปริมาณที่ไม่มากเพียงพอ และไม่รวดเร็วเท่าที่ควร และ (2) จังหวัดปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยด้วยความยุติธรรมไม่มากเท่าที่ควร เช่น เอนเอียงเข้าข้างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม เป็นต้น แต่ในที่นี้ ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างเฉพาะ “ปัญหาที่สำคัญที่สุด” ด้านละ 1 ปัญหาเท่านั้น (โดยได้เลือกปัญหาที่สำคัญที่สุดตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละด้านจากบทที่ 4 ตาราง 4.2 ซึ่งมีเครื่องหมาย * หรือจากแบบสอบถามในภาคผนวก มาศึกษาวิเคราะห์) ในเวลา

เดียวกัน ได้เสนอ “สาเหตุ” และ “แนวทางแก้ไข” หรือ “แนวทางการพัฒนา” การบริหารจัดการควบคู่ไปด้วย

2. จากผลการเปรียบเทียบภาพรวมความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ ต่ำปริญญาตรีกับปริญญาตรี หรือสูงกว่าปริญญาตรี ต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริปรากฏว่า ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 6 อำเภอ ของจังหวัดสมุทรปราการที่ได้รับผลโดยตรงจากการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการ อันได้แก่ อำเภอ (1) เมืองสมุทรปราการ (2) พระประแดง (3) บางพลี (4) พระสมุทรเจดีย์ (5) บางบ่อ และ (6) บางเสาธง มีความเห็นไม่แตกต่างกันนั้น เนื่องจากการได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ ความรู้ การฝึกอบรมทั้งในทางวิชาการหรือทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ รวมตลอดทั้งการได้รับเทคโนโลยีของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีดังกล่าว ไม่แตกต่างกัน เป็นแบบอย่างเดียวกัน หรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่เพียงเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวยังอยู่ในพื้นที่ 6 อำเภอของจังหวัดสมุทรปราการที่มีความเจริญก้าวหน้า กล่าวคือ จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งมีโรงงานอุตสาหกรรมและการค้ามากมาย ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีส่วนสำคัญทำให้ความคิดเห็น และการกระทำระหว่างกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวต่อภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ ไม่แตกต่างกันด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงมีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ที่จำแนกตามระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี มีแนวโน้มที่จะมีมุมมอง หรือมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกันในเรื่องภาพรวมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ (การอภิปรายผล และการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ เป็นเพียงการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นเท่านั้น หากต้องการทราบรายละเอียด

ในแนวลึกกว่านี้ ควรทำการศึกษาต่อไป)

ผลการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่จำแนกตามระดับการศึกษาที่ไม่แตกต่างกันข้างต้นนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของอิสระภัทร์ คุณประเสริฐ (2553) ได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนจังหวัด 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือสูงกว่าปริญญาตรีต่อภาพรวมแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานีตามกรอบแนวคิด PAMS-POSDCoRB 10 ด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้ง 10 ด้าน (ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ มากกว่า 0.05) พร้อมกันนั้น ผลการศึกษายังพบอีกว่า ความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2 กลุ่ม จำแนกตามระดับการศึกษา คือ กลุ่มที่มีระดับศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือสูงกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน 7 ด้าน จากทั้งหมด 11 ด้าน อีกด้วย

3. ผลการศึกษาปรากฏว่า ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน เรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยได้ดังนี้ (1) ด้านความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง (2) ด้านการรู้วิทยการ รู้งานและรู้ตัวช่วยอย่างกระฉ่งชัด (3) ด้านการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์และบังเกิดผลประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย (4) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ (5) ด้านความเที่ยงตรง เหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 6 อำเภอของจังหวัดสมุทรปราการที่ได้รับผลโดยตรงจากการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการ มีความเห็นดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นเห็นว่า สืบเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า

(1) ตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมีสาระสำคัญของแนวพระราชดำริอย่างครบถ้วนและชัดเจน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างเห็นถึงความสำคัญ ความจำเป็น ตลอดจนลักษณะสำคัญของตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้าน

(2) หากจังหวัดนำตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวไปปรับใช้ ย่อมทำให้การบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดมีแนวโน้มประสบผลสำเร็จมากขึ้น และ

(3) ตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวนำไปปรับใช้ในการส่งเสริมการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดและจังหวัด และหน่วยการปกครองท้องถิ่น ได้นำแนวพระราชดำริ 5 ด้าน ไปปรับใช้ในการบริหารจัดการ เมื่อเป็นเช่นนี้ กลุ่มตัวอย่างจึงมีความเห็นดังกล่าว

4. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์นักแล็กเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 9 คน ต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการและตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ

(1) คำถามเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ” ที่ว่า “จังหวัดควรปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยโดยใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดเพิ่มมากขึ้น” นั้น เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 คน เห็นด้วยกับคำถามดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า การใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดเป็นสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ รวมทั้งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะช่วยให้การบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ การใช้จ่ายงบประมาณที่ประหยัดย่อมทำให้จังหวัดมีงบประมาณเหลือและนำไปทำประโยชน์ต่อไปได้อีก

(2) คำถามเกี่ยวกับ “ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนว

พระราชดำริ” ที่ว่า “ตัวแบบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนว

พระราชดำริ” 5 ด้าน ควรเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้าน (1) ความละเอียดถี่ถ้วนและระมัดระวัง (2) การรู้วิทยาการ รู้งานและรู้วิธีช่วยเหลืออย่างกระจ่างชัด (3) การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผล

ประโยชน์เต็มเม็ดเต็มหน่วย (4) ความซื่อสัตย์สุจริต และ (5) ความเที่ยงตรง” นั้น เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 9 คน เห็นด้วยกับคำถามดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นเพราะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า ตัวแบบการบริหารจัดการตามแนวพระราชดำริ 5 ด้านนั้น มีสาระสำคัญของแนวพระราชดำริอย่างครบถ้วนและชัดเจน และหากจังหวัดนำตัวแบบการบริหารจัดการดังกล่าวไปปรับใช้ ย่อมทำให้การบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดมีแนวโน้มประสบผลสำเร็จมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. จังหวัดสมุทรปราการควรกำหนดเป็นนโยบายให้ผู้บริหารทุกระดับทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการ หรือการปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยด้วยความจริงจัง มุ่งให้งานสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ในเวลาเดียวกัน

2. จังหวัดสมุทรปราการควรทำความเข้าใจอย่างต่อเนื่องว่า แม้การปลูกฝังในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรม หรือจิตสำนึกที่ดีเป็นเรื่องที่เป็นนามธรรม จับต้องได้ยาก และสร้างได้ยาก แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหารทุกระดับของจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้ ควรมีการกำหนดขั้นตอนการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตอย่างชัดเจนอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งด้วย

3. จังหวัดสมุทรปราการควรให้ความสำคัญกับการควบคุมติดตามการปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยเพื่อให้เกิดความยุติธรรม เช่น ควบคุมติดตามไม่ให้บุคลากรของจังหวัดเอนเอียงเข้าข้างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม โดยร่วมมือกับภาคเอกชน และประชาชนให้ช่วยแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ไม่เที่ยงตรง หรือไม่ยุติธรรม

4. จังหวัดสมุทรปราการควรกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการวางแผน หรือการเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ เช่น การมีนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน และต่อเนื่องในการระบายนํ้าลงทะเลเพื่อป้องกันนํ้าท่วมในเวลาเดียวกัน จังหวัดสมุทรปราการควรมีความยืดหยุ่น

โดยการเปิดโอกาสให้จ้างผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในการวางแผน หรือการเตรียมความพร้อมในเรื่องดังกล่าวด้วย

5. จังหวัดสมุทรปราการควรจัดการฝึกอบรมหรือพัฒนาผู้บริหารทุกระดับเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาการปฏิบัติงานของผู้บริหารดังกล่าวในเรื่องปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยด้วยความละเอียดถี่ถ้วน เฉพาะข้อเสนอแนะให้จัดการฝึกอบรมหรือพัฒนาผู้บริหารทุกระดับเพื่อให้บุคลากรมีการปรับปรุงตนเองนั้น

6. จังหวัดสมุทรปราการควรปฏิบัติงานป้องกันอุทกภัยโดยใช้จ่ายงบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. จังหวัดสมุทรปราการ หรือบุคลากรควรทำวิจัยแบบเจาะลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริแต่ละด้าน อย่างเจาะจง เช่น ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยบริสุทธิ์ และบังเกิดผลประโยชน์

เต็มเม็ดเต็มหน่วย เป็นต้น

2. จังหวัดสมุทรปราการ หรือบุคลากรควรทำวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริกับจังหวัดอื่น หรือหน่วยงานอื่นที่มีปัญหา หรือภาระงานใกล้เคียงหรือคล้ายกัน เป็นต้น

3. จังหวัดสมุทรปราการ หรือบุคลากรควรทำวิจัยโดยใช้กรอบแนวคิด หรือตัวแบบอื่นสำหรับการศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ เช่น การบริหารจัดการตามแนวคิดการบริหารจัดการที่ยั่งยืน (Sustainable Administration Concept) และการบริหารจัดการตามแนวคิดตะวันออก (Eastern Concept of Administration) เป็นต้น

4. จังหวัดสมุทรปราการ หรือบุคลากรควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันอุทกภัยของจังหวัดสมุทรปราการตามแนวพระราชดำริ เช่น สมาชิกพรรคการเมืองหรือนักการเมืองในพื้นที่ เป็นต้น

References

- Khunprasert, A. (2010). *Guidelines for the development, management and leadership of the provincial administration organization of Surathanee province*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- The Provincial Administration Organization of Surathanee Province. (2014). *The report analyzes the situation in Samutprakan*. Samutprakan: Author.(in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2007). *Management ethics guidelines and sufficient economy*. Bangkok: Forepace. (in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2009). *The concept of public administration: The application and development* (2nd ed.). Bangkok: Forepace. (in Thai)
- Yamane, T. (2012). *Mathematics for economists: An elementary survey*. Whitefish, Montana: Literary Licensing.

การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้า

Administration of Public Relations in Lampang Province for Conservation Chariot Resources

นงศ์เยาว์ อาทิตยานนท์ และ สัมพันธ์ พลภักดิ์

Nongyao Athitayanon and Sampan Polpak

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Doctor of Philosophy in Public Administration Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้า (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ประสบความสำเร็จ (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก เน้นการวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำปาง จำนวน 1,224 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้าอยู่ในระดับน้อย (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์คือจังหวัดลำปางต้องจังหวัดควรสนับสนุนทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน คือ การส่งเสริมให้บุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์ได้มีการพัฒนาด้านความรู้ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางประสบความสำเร็จ คือ ปัจจัยต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดการบริหาร POSDCORB และ (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปาง, เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้า

Abstract

The purpose of this study was to study (1) problems of the administration of public relations in Lampang Province for resources conservation chariot (2) the development of public relations management in Lampang (3) the factors contributing to the management development in Lampang. Public relations of Lampang succeeded and (4) public relations management strategy of Lampang province to recognize the chariot resource. This research is an integrated research based on quantitative research. Focus on survey research using questionnaires as a tool to collect field data. The sample study of people in Lampang province consisted of 1,224 people from all districts from a total population of total 958,667 persons. The statistics used in the analysis were mean, standard deviation, and percentage. The results showed that (1) the public relations management problem and public

relations media of Lampang province was important. (2) public relations management development strategy for public relation management in Lampang province was essential for the administration of the Lampang Province. And the external factor is that the service recipients support the operation of the public relations of Lampang province (3) the key factors that led to the development of public relations management in Lampang province were the success factors for public relations promotion in Lampang Province, based on the concept of POSDCORB management (Planning, Organizing, Staffing, Directing, Coordination , Reporting, and Budgeting.) and (4) public relations management in Lampang is a strategy for public relations development elsewhere.

Keywords: admisnistratoin, public relations in Lampang, province conservation chariot resources

บทนำ

จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธินประมาณ 602 กิโลเมตร ตามทางรถไฟประมาณ 625 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 12,533.961 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 7,833,726 ไร่ มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของภาคเหนือ จากข้อมูลตามระบบทะเบียนราษฎร ประจำปี 2558 พบว่าจังหวัดลำปาง มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 958,667 คน (จังหวัดลำปาง, 2558) โดยแบ่งเป็น ชาย 480,558 คน หญิง 478,109 คน ด้านการปกครอง จังหวัดลำปาง แบ่งเป็น 13 อำเภอ 100 ตำบล 931 หมู่บ้าน 106 ชุมชนประกอบด้วยอำเภอต่าง ๆ จำนวน 13 อำเภอ ดังนี้ อำเภอ เมือง อำเภอแม่เมาะ อำเภอเกาะคา อำเภอเสริมงาม อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ อำเภอเถิน อำเภอแม่พริก อำเภอแม่ทะ อำเภอสบปราบ อำเภอห้างฉัตร และ อำเภอเมืองปาน สภาพทางเศรษฐกิจโดยรวมของจังหวัดลำปางในปี 2558 มีผลิตภัณฑ์มวลรวม 61,526 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 40 ของประเทศ สาขาที่มีสัดส่วนสูงสุด คือ สาขาเหมืองแร่และเหมืองหิน มูลค่า 13,560 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.04 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัด รองลงมา ได้แก่ สาขาการผลิตอุตสาหกรรม มูลค่า 8,246 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.40 เป็นต้น จากพันธกิจดังกล่าว จังหวัดลำปางได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดลำปางปี 2558 - 2561 ที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาไว้ 3 ด้านคือ

จากข้อมูลดังกล่าว จุดแข็งของจังหวัดลำปาง คือ จังหวัดลำปางมีที่ตั้งอยู่ กึ่งกลางของภาคเหนือเป็นจุดยุทธศาสตร์ การพัฒนาที่เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงด้าน โลจิสติกส์ คมนาคมทางบกและทางน้ำของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนและตอนล่าง มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และหลากหลาย มีศักยภาพและความพร้อมทางการท่องเที่ยวสูง ส่วนจุดอ่อนของจังหวัด คือ การประชาสัมพันธ์ด้านข้อมูลเป็นไปอย่าง ไม่ทั่วถึง และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชาสัมพันธ์ภายใต้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพและยั่งยืน

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ โดยเป็นลักษณะของการศึกษา เพื่อพัฒนาหน่วยงาน คือสำนักงานจังหวัดลำปาง ที่เน้นการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง พ.ศ. 2528 ถึง 2561 ด้านการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปางให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพและยั่งยืน โดยมี “ปัญหาการวิจัย ” ที่นำมาสู่การศึกษาในครั้งนี้คือ “ การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ ” ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดลำปาง ได้ไม่ดีหรือไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ซึ่งหากจังหวัดลำปางไม่มีการพัฒนาบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์ที่ดี อาจจะส่งผลให้จังหวัดลำปางต้องสูญเสียทรัพยากรอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด (รถม้า) ในอนาคตในอันใกล้นี้ได้ เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมา จังหวัดมีปัญหาในด้านการประชาสัมพันธ์ในด้านนี้หลาย ๆ ประการ เช่น ปัญหาด้านความพอประมาณ คือ จังหวัดไม่ได้ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ ถึงเอกลักษณ์ของจังหวัด และสนับสนุนให้ใช้บริการนั่งรถม้าชมเมืองมากเท่าที่ควรและสื่อประชาสัมพันธ์ของจังหวัดไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้หลากหลายและกว้างขวาง ทำให้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในวงแคบจำกัดเฉพาะจังหวัดเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงการให้ข้อมูล ข่าวสาร ควรทั่วถึงแก่นักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อได้รับทราบและเป็นทางเลือกในการตัดสินใจมาท่องเที่ยวและใช้บริการนั่งรถม้าชมเมือง ปัญหาด้านความมีเหตุผล เช่น จังหวัดขาดการบูรณาการร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภายในจังหวัดและภายนอกจังหวัด ทำให้การประชาสัมพันธ์ขาดประสิทธิภาพและไม่กว้างขวางเท่าที่ควรและจังหวัดขาดแผนงานการส่งเสริมด้านการอนุรักษ์และการประชาสัมพันธ์ที่เห็นได้เป็นรูปธรรมชัดเจนและต่อเนื่อง ปัญหาด้านการมีภูมิคุ้มกัน เช่น จังหวัดขาดการประชาสัมพันธ์และณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ใช้บริการในการนั่งรถม้าเป็นทางเลือกหนึ่งในการเดินทาง เพื่อให้อาชีพคนขับรถม้าคงอยู่ได้และมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ และจังหวัดไม่ได้สนับสนุนให้ผู้ประกอบอาชีพขับรถม้ารวมกลุ่มกันเป็นทางการหรือเป็นองค์กรเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพรวมถึงเพื่อเป็นศูนย์กลางของการให้ความสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากจังหวัดในการอนุรักษ์และส่งเสริม และปัญหาด้านการมีความรู้คู่คุณธรรม เช่น จังหวัดไม่ได้สนับสนุนให้ผู้ประกอบอาชีพขับรถม้ารวมกลุ่มกันเป็นทางการหรือเป็นองค์กรเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพรวมถึง เพื่อเป็นศูนย์กลางของการให้ความสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือจากจังหวัดในการอนุรักษ์และส่งเสริมและบุคลากรของจังหวัดไม่ได้ให้ความสำคัญรวมถึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ เพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมอาชีพขับรถม้าเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้า
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้า
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้าประสบความสำเร็จ
4. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรรถม้า

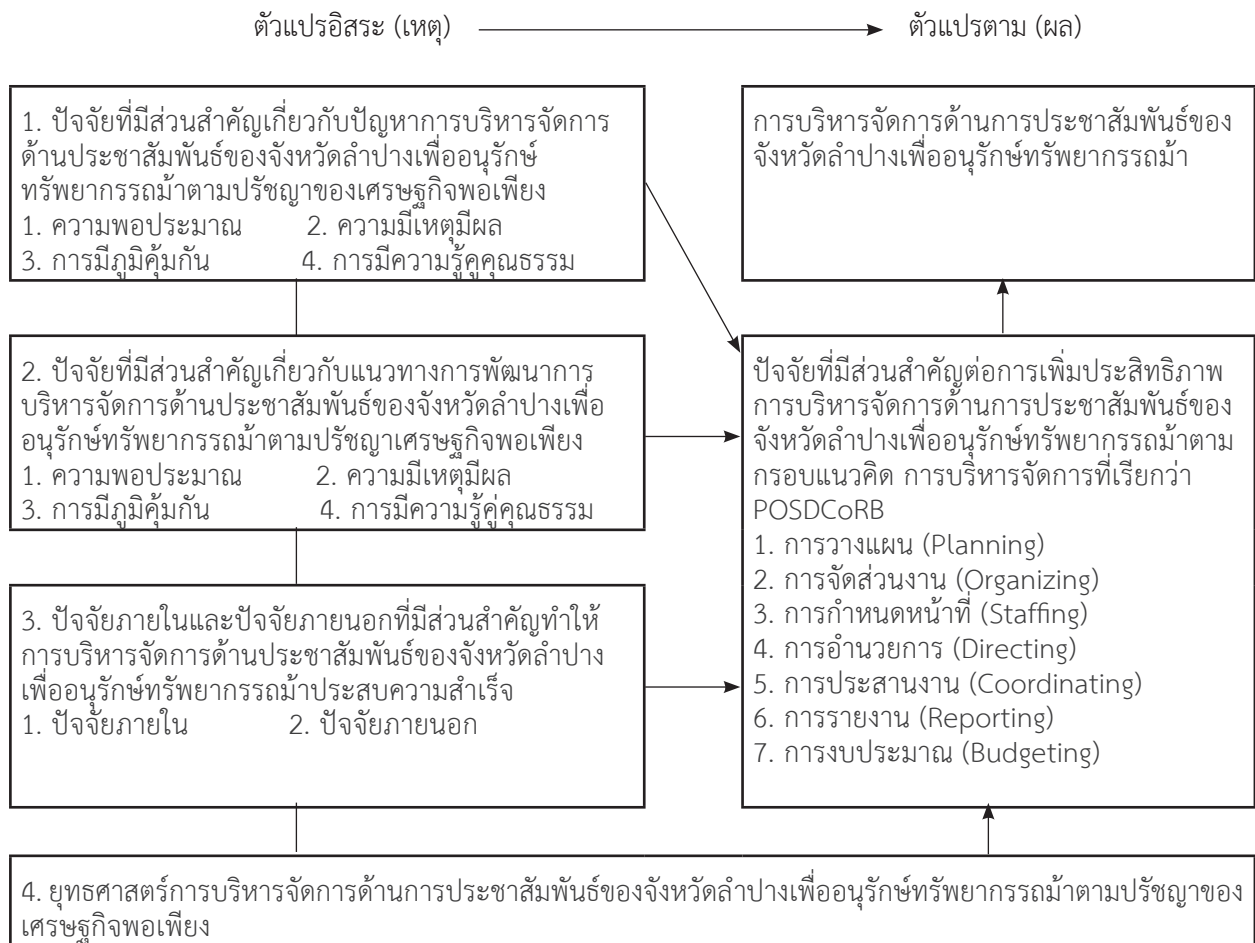
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารหรือการจัดการ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานทุกระดับ โดยการบริหาร (administration) นิยมใช้ในภาครัฐหรืองานที่เกี่ยวกับนโยบาย และการจัดการ (management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจเอกชนซึ่ง The Encyclopedia Americana ได้ขยายความว่า การบริหารและการจัดการใช้ทดแทนกันได้ คำว่า “การบริหาร” เป็นการจัดการงานบริหารระดับสูง ส่วน “การจัดการ” เป็นศิลปะของการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิต เพื่อมุ่งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยแรงงาน วัสดุ และเครื่องจักร สำหรับคำว่า การบริหารจัดการ Lunenburg & Ornstein (1996) ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างคำดังกล่าวกับการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific management) ว่าการบริหารจัดการจะให้ความสนใจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดโครงสร้างองค์การ โดยภาพรวม ในขณะที่การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์จะสนใจการจัดการกับงานและคนงาน ซึ่งอาจสรุปได้ว่าผู้ที่ใช้ในความหมายแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะเห็นว่า คำว่า การบริหาร ครอบคลุมภาพรวมขององค์การในขณะที่การจัดการมุ่งไปที่การจัดการกับทรัพยากรเพื่อให้บรรลุจุดหมาย

ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ (strategy) เป็นรูปแบบหรือแผนที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของเป้าหมาย (goals) นโยบาย (policy) และกิจกรรมต่างๆ ในองค์การ (action) ซึ่งมององค์การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (วันชัย มีชาติ 2552 ,น. 115) Samuel Paul (อ้างถึงใน วัฒนา วงเกียรติรัตน์ และคณะ 2546, น. 18) ได้ให้นิยามของคำว่า กลยุทธ์ หมายถึง ชุดของทางเลือกระยะยาวเกี่ยวกับเป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการเล่นนโยบายรวมทั้งแผนปฏิบัติการของแผนงานรัฐบาลซึ่งองค์การภาครัฐกำหนดโดยคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของแผนงานที่รัฐบาลกำหนดไว้ และสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของแผนงาน พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร(2552, น. 107 -108) ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ว่า การกำหนดเป้าหมายเพื่อที่จะศาสตร์ที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบไปด้วยกำหนดแนวทางปฏิบัติโดยรู้จักข้อจำกัดและความแตกต่างระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำลงไปนั้นบรรลุเป้าหมายหลักและเป้าหมายโครงการกำหนดนโยบาย การวางแผน กำหนดโครงการ หรือเริ่มงานหน่วยวิเคราะห์การประเมินการวัดและขั้นตอนการปฏิบัติที่เรียกว่า “กลยุทธ์” เพื่อความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ในการดำเนินยุทธศาสตร์นั้นองค์การจะกำหนดยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อให้องค์การสามารถดำเนินการตามแผนที่วางไว้ได้ แผนยุทธศาสตร์ขององค์การ จะมีอยู่ด้วยกัน 3 ระดับคือ ยุทธศาสตร์การ (corporate level strategies) ยุทธศาสตร์ระดับหน่วยธุรกิจหรือระดับกิจการ (business level strategies) และยุทธศาสตร์ในระดับหน่วยปฏิบัติ (functional level strategies) ซึ่งยุทธศาสตร์แต่ละระดับจะมีรายละเอียดและลักษณะที่แตกต่างกันซึ่งการดำเนินยุทธศาสตร์จะมีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (strategic management) เป็นกระบวนการจำเป็นในการบริหารเพื่อให้บรรลุภารกิจขององค์การอยู่บนแนวคิดที่ว่า องค์การของเราไม่ได้เป็นเอกเทศโดยตัวของเราเอง แต่อยู่ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มากกระทบกับองค์การนั้นบางครั้งก็เป็นโอกาสบางครั้งก็เป็นภัยคุกคามนอกจากนี้องค์การเองก็ต้องกำหนดจุดยืนขององค์การด้วยเพื่อหวังยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนมากขึ้น (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2549) แต่ในการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางจะกล่าวถึงเฉพาะยุทธศาสตร์ของจังหวัดเท่านั้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาทำการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (mix research method) ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นสิ่งที่ใช้ในการสนับสนุนงานวิจัยโดยการสัมภาษณ์แนวลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้แบบสอบถามโครงสร้าง (Semi-structured interview) และทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง แบบตัวต่อตัวจนครบทั้ง 10 คน หลังจากนั้นจึงนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประมวลวิเคราะห์ และนำเสนอด้วยวิธีการบรรยายและท้ายสุดได้นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งถือเป็นส่วนเสริมสร้างสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพไป

เปรียบเทียบหรือเทียบเคียงผลของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ ว่ามีความเห็นที่สอดคล้องกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง ประชากรเป้าหมายที่ทำการศึกษาทั้งหมดในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางซึ่งมี 13 อำเภอ ตามตาราง 1

ตาราง 1

จำนวนประชากรของจังหวัดลำปางทั้งหมด จำแนกเป็นอำเภอรวม 13 อำเภอ ดังนี้

ที่	อำเภอ/เทศบาล (พื้นที่ ตร.กม.)	จำนวนราษฎร		
		ชาย	หญิง	รวม
1	อำเภอเมืองลำปาง (1,156.623 ตร.กม.)	160,159	158,603	318,762
2	อำเภอเกาะคา (551.152 ตร.กม.)	41,218	42,763	83,981
3	อำเภอแจ้ห่ม (1,349.121 ตร.กม.)	28,276	24,383	52,659
4	อำเภอเถิน (1,634.763 ตร.กม.)	31,085	31,843	72,928
5	อำเภอห้างฉัตร (684.757 ตร.กม.)	35,195	36,192	71,387
6	อำเภอแม่ทะ (914.650 ตร.กม.)	35,003	35,031	70,034
7	อำเภองาว (1,815.313 ตร.กม.)	29,455	29,488	58,943
8	อำเภอวังเหนือ (1,034.323 ตร.กม.)	23,017	22,309	45,326
9	อำเภอสบปราบ (502.464 ตร.กม.)	19,167	19,358	38,525
10	อำเภอแม่พริก (538.921 ตร.กม.)	10,561	10,907	21,468
11	อำเภอเสริมงาม (631.727 ตร.กม.)	16,601	16,156	32,757
12	อำเภอแม่เมาะ (855,044 ตร.กม.)	33,184	24,128	57,312
13	อำเภอเมืองปาน (865.103 ตร.กม.)	17,414	17,171	34,585
รวม		480,335	468,109	958,444

ที่มา. จาก ข้อมูลประชากร, โดย จังหวัดลำปาง, 2558, ค้นจาก <http://www.Lampang.go.th>

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการ (semi-structured interview) และการยืนยันข้อมูล ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (structured in-depth) เพื่อให้ใช้เก็บข้อมูลภาคสนามในลักษณะการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ในลักษณะตัวต่อตัว (face to face) โดยนำกรอบแนวคิดในการวิจัยมาใช้เป็นหลักในการกำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. เครื่องบันทึกเสียง สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์

3. กล้องบันทึกภาพ ใช้บันทึกภาพการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้

แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือ เพื่อให้ได้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างภาคสนาม โดยในเรื่องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะครอบคลุมใน 3 หัวข้อของการดำเนินการ ได้แก่ (1) หลักเกณฑ์การสร้างคำถาม (2) ลักษณะแบบสอบถามและ (3) การทดสอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 วิธี ประกอบด้วย (1) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (2) การรวบรวมข้อมูลวิจัยจากภาคสนาม และ (3) การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก เฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเสริม

ข้อมูลเชิงปริมาณที่เป็นข้อมูลหลัก ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเอกสาร

ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา หนังสือ รายงานผลการวิจัย สถิติ ตัวเลข และเอกสารต่างๆ ทั้ง ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมตลอดถึงข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต (Internal)

2. การรวบรวมข้อมูลจากวิจัยภาคสนาม

ประกอบด้วย 2 ข้อ ได้แก่ (1) การแจกและเก็บรวบรวมแบบสอบถาม รวมทั้ง (2) ปัญหาและแนวทางแก้ไข และ(3) การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ

2.1. ออกแบบคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญคือที่ต้องการเพื่อให้ได้ข้อมูลตามกรอบการวิจัยและสอดคล้องกับประเด็นที่ทำการวิจัย โดยนำผลวิเคราะห์ขั้นต้นจากงานวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน

2.2 กำหนด หรือระบุกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informant) ซึ่งในที่นี้ได้แก่ผู้ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของจังหวัดลำปางแต่ถือว่ามีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการ (stakeholders) จำนวน 10 คน

2.3 จัดทำเอกสารจากทางมหาวิทยาลัย เพื่อขอสัมภาษณ์ประสานงานและนัดหมาย วัน เวลาและสถานที่ จะทำการสัมภาษณ์ รวมถึงการส่งคำถามล่วงหน้าให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในกรณี ที่มีความต้องการทราบเกี่ยวกับคำถามที่จะสัมภาษณ์

2.4 การสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการบันทึกการดำเนินกิจกรรมด้วยเครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายภาพ และในระหว่างการสัมภาษณ์จะใช้การสังเกต (Observation) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นของกรอบคิดการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้น

2.5 นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามขั้นตอนวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการประชสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง

2.6 สรุปผลอภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 29 ธันวาคมพ.ศ. 2558 ถึงวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2549 ผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1967, pp.886-887) ที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.03 โดยใช้สูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{958,667}{1 + 958,667(0.03)^2}$$

$$n = \frac{958,667}{1 + 958,667(0.0009)}$$

$$n = \frac{958,667}{863.0}$$

$$n = 1,109.83$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน มีจำนวน 1,109.83 คน ผู้ศึกษาได้ปัดเศษเป็น 1,110 คน เพื่อให้มีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 97

ผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้สรุปผลการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 35 ข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยข้อแรกเป็นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ส่วนข้อที่ เป็นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่ม

ตัวอย่างผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

2. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (4) ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1.)

3. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2)

4. สรุปการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางประสบความสำเร็จ (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3)

5. สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางตามกรอบแนวคิดการบริหาร POSDCoRB ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2)

6. สรุปการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 4) เป็นการสรุปผลของการนำข้อมูลมาค่าการถดถอยแบบพหุคูณ (multiple regression) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ทั้งนี้ได้มาจากการวิเคราะห์หรือพิสูจน์การส่งผล หรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น (เหตุ) ที่มีต่อตัวแปรตาม (ผล) กล่าวคือ เป็นการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการส่งผล หรืออิทธิพลของ (1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ (ตัวแปรอิสระ) ที่มีต่อ (2) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิดการบริหาร POSDCoRB (ตัวแปรตาม) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การนำเสนอตัวแบบยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อปัจจัยการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

ตามหน้าที่การบริหาร

7. สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้มาจากการสัมภาษณ์แนวลึกเฉพาะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คนต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2-4) ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้วางลำดับการนำเสนอต่อไปนี้

7.1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ตอบแบบสอบถาม (จากบทที่ 4 ตาราง 4.1) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 42 เป็นเพศหญิง มีการศึกษาค่ำกว่าระดับปริญญาตรี และเป็นประชาชนที่อาศัยใน 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง

7.2 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (4) ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1) โดยในแต่ละด้านมีคำถามที่เกี่ยวกับปัญหาด้านละ 2 ข้อ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อคำถาม ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำเสนอปัญหาเรียงตามลำดับ “ค่าเฉลี่ยรวมของแต่ละด้าน” จากมากไปหาน้อยและในคำถามท้ายสุดของปัญหาได้มีการนำเสนอปัญหาการบริหารจัดการในภาพรวมทั้งหมดไว้อีก 1 ข้อกำหนด ซึ่งผู้ศึกษาจะนำเสนอเฉพาะประเด็นคำถามที่สำคัญโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านจากเครื่องหมาย* (ตามตาราง 4.2) เพียง 1 ข้อคำถามดังนี้

7.3 ปัญหาด้านความพอประมาณของประชาชนจังหวัดลำปาง ลำปางมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารค่อนข้างน้อย ทำให้ประชาชนไม่ได้รับทราบข่าวสารที่จำเป็น เช่น การประกาศขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องในระบบ การบริการระบบขนส่งมวลชนที่ถูกกฎหมาย เป็นต้น

7.4 ปัญหาด้านความมีเหตุผลโดยภารกิจของรัฐ การมีเครือข่ายไม่กว้างขวางทำให้การประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ลำปางไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรเพราะทำให้ประชาชนไม่ทราบข้อมูลที่จำเป็นและส่งผลให้ไม่เข้าร่วมในกิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เช่น กำหนดการให้บริการ สาธารณสุขแก่ประชาชนใน

พื้นที่ต่างๆ เป็นต้น

7.5 ปัญหาด้านภูมิคุ้มกันภารกิจของราชการไม่ทันต่อสถานการณ์ จังหวัดลำปาง ยังขาดการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพด้านการประชาสัมพันธ์เพราะไม่ได้มีการปรับปรุงภารกิจของราชการให้สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์

7.6 ปัญหาด้านมีความรู้คู่คุณธรรม โดยบุคลากรของรัฐไม่มีความรู้ ขาดการพัฒนาทางด้านประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ผู้ศึกษาได้สรุปความคิดเห็นต่อ(1)ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางตามกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำเสนอค่าเฉลี่ยรวมแต่ละด้านเรียงตามลำดับรวมจากมากไปน้อย (จากบทที่ 4 ตารางที่ 4.22) โดยปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ “จังหวัดลำปางมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารค่อนข้างน้อย ทำให้ประชาชนไม่ได้รับทราบข่าวสารที่จำเป็น เช่นการส่งเสริมให้ยึดแนวพระราชดำริ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น”

7.7 สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2) สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางตามกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ “ควรเพิ่มสื่อประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางให้มีความหลากหลายและกว้างขวางเพียงพอ ทำข้อมูลข่าวสารเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม เช่น ใช้สื่อสิ่งพิมพ์หรือวารสาร รวมถึงวิทยุชุมชน โทรทัศน์ท้องถิ่น หรือจอภาพประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่”

การอภิปรายผล

ในการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง “ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัย แบบผสมผสาน (mixed research method) โดยผู้ศึกษาให้ความ

สำคัญกับการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เป็นหลัก ซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงในปัจจุบันและนำมาใช้เป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์(interview) ในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสนับสนุนหรือเทียบเคียงข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ (qualitative research) ด้วยเก็บข้อมูลภาคสนาม (storage field) เพื่อค้นหาคำอธิบายถึงการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรอิสระ (เหตุ) คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน และ (4) การมีความรู้คู่คุณธรรม ส่วนตัวแปรตาม(ผล) คือ ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์จังหวัดลำปางเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตามกรอบแนวคิดการบริหารที่เรียกว่า POSDCoRB ได้แก่ (1) การวางแผนงาน (2) การจัดส่วนงาน (3) การกำหนดหน้าที่ (4) การอำนวยการ (5)การประสานงาน (6)การรายงาน และ (7) การงบประมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคั้งนี้มีจำนวน 1,110 คน และสามารถเก็บแบบสอบถามมาได้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 110.27 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการประมวลและวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพผู้ศึกษาได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นผู้ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง แต่ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการบริหารจัดการ (Stakeholders) พร้อมกับการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แนววิถีสมาเสริมหรือสนับสนุนกับข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบระยะเวลาของการศึกษาไว้ 17 เดือน เพื่อให้งานวิจัยมีความถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่องค์ความรู้ใหม่ และแนวทางการใช้สื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปางได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำหลักแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (4 ด้าน) ได้แก่ (1) ความพอประมาณ (2) มีเหตุผล (3) มีภูมิคุ้มกัน (4) มีความรู้คู่คุณธรรม มาเป็นแนวคิดในการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ทำให้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับ (1) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญกับปัญหาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (2) แนวทางบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (3) ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง (4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ซึ่งจะส่งผลและมีอิทธิพลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดลำปาง ตามกรอบแนวคิดการบริหาร POSDCoRB ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การจัดส่วนงาน (3) การกำหนดหน้าที่ (4) การอำนวยการ (5) การประสานงาน (6) การรายงานผลปฏิบัติงาน และ (7) การงบประมาณ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรนำกรอบแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมในหน่วยงานอื่น นอกเหนือจากจังหวัดลำปางเพื่อเป็นการพิสูจน์ผลการวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพและการบริหารจัดการต่อไป อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาหรือ

การวิจัยในครั้งต่อไป อาจนำแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาปรับใช้เพียงบางด้านที่เหมาะสมกับหน่วยงานที่ต้องการศึกษาก็ได้หรือตัดบางด้านออกหรือบางด้านเข้าไป โดยไม่จำเป็นต้องใช้หมดทุกด้าน ซึ่งควรมีเหตุผลประกอบการปรับเปลี่ยน

2. การวิจัยเชิงปริมาณ อาจกำหนดรายละเอียดตัวชี้วัดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้มากขึ้น โดยการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหรือการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ อาจสรรหามุ่งเน้นผู้รับผิดชอบที่ตรงกับหน้าที่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน และการสื่อสารประชาสัมพันธ์เพื่อมีแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่

4. กรอบแนวคิดในการทำวิจัย เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์อาจใช้แนวคิดอื่นที่น่าสนใจมาเป็นตัวเพิ่มประสิทธิภาพ เช่น การจัดหน่วยงานแบบสมดุล (Balance Scorecard) เป็นต้น

5. การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ เช่น การวิจัยการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ระหว่างจังหวัดที่มีขนาดและการบริหารจัดการของพื้นที่และความรับผิดชอบที่ใกล้เคียงกัน มาเป็นตัววัดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ

References

- Lampang Province. (2015). *Population*. Retrieved from <http://www.Lampang.go.th> (in Thai)
- Lunenburg, C. F., & Ornstein, C. A. (2008). *Educational administration: Concepts and practices* (5th ed.). New York: Thomson Learning Wadsworth.
- Meechart, W. (2009). *Organization management*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sirisampan, T. (2006). *Basic knowledge for modern public administration* (2nd ed.). Bangkok: Office of the Public Sector Development Commission. (in Thai)
- Wongkietkajorn, P. (2009). *Concept and strategy for provincial administrative organization management*. Bangkok: Panyachon. (in Thai)
- Wongkiettirat, W., et al. (2003). *Strategy planning for excellent organization*. Bangkok: SE-ED. (in Thai)

Yamane, T. (1967). *Elementary sampling theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

**การบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย
ของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน
Administration of Home Loan Services
At the Government Savings Bank, Phahonyothin Branch**

ประสิทธิ์ บำรุงสุข และ สัมพันธ์ พลภักดี

Prasit Bumroongsook and Samphan Polpak

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Master of Public Administration Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ และ (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธินประสบผลสำเร็จ การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน เน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ประชากร คือ ลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการ ที่สำคัญคือ ธนาคารไม่ได้กำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านการให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้าแต่ละคนให้ลูกค้าแต่ละคนให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน (2) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือ ธนาคารควรแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงกรอบเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านการให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้าแต่ละคนให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน และ (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการ ประสบผลสำเร็จที่สำคัญ คือ การที่ผู้บริหารของธนาคารมีวิสัยทัศน์ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และการที่ลูกค้าของธนาคารให้ความร่วมมือกับธนาคารโดยยินดีปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของธนาคารในทุกกรณี

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การบริหารจัดการ, การให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย

Abstract

The main objective of this research was to study (1) problems of the administration of the home loan services section at the Government Savings Bank, Phahonhothin Branch (2) development guidelines of the home loan services section at the Government Savings Bank and (3) the administrative development guidelines and the main factors for successes of the home loan services section of the Government Savings Bank, Phahonyothin Branch. This study was designed as mixed method research using quantitative research. Questionnaires were used to collect data from the samples of customers of home loan services of Government Savings Bank, Phahonyothin Branch. Statistics exercised were percentage, mean, and standard deviation. The research findings were

(1) the main problem of services administration was that the bank did not set a time frame to complete the credit service transactions per customer. (2) development guidelines of bank should clearly notify customers about time frame required for employees to handle each customer and (3) development guidelines and the main factors of the success for the of the administration bank services were that the bank management should have a clear vision and transparent policies to manage home loan services in cooperation with bank customers as well as the bank management must be in full compliance with all the banking rules and regulations.

Keywords: development method, management, home loan services

บทนำ

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงเห็นคุณประโยชน์ของการออมทรัพย์ จึงทรงริเริ่มจัดตั้ง “คลังออมสิน” ขึ้นในสังกัด กรมพระคลังมหาสมบัติ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และพระราชทานพระบรมราชานุญาตประกาศใช้ “พระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ. 2456” ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2456 เพื่อให้ประชาชนรู้จักการประหยัด การเก็บออมเงิน และมีสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินอย่างปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ต่อมาในปี 2490 คลังออมสินได้เปลี่ยนสถานะเป็น “ธนาคารออมสิน” จนถึงปัจจุบัน โดยธนาคารออมสินมีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของสถาบันการเงินที่มีรัฐบาลเป็นประกัน ภายใต้การกำกับดูแลของ กระทรวงการคลัง (ธนาคารออมสิน, 2558)

ธนาคารออมสิน มีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของสถาบันการเงินที่มีรัฐบาลเป็นประกัน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง โดยมีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือทางการเงินการคลัง ตลอดจนเพื่อสนองนโยบายของรัฐในด้านต่างๆ เช่น การนำเงินฝากจากประชาชนไปซื้อพันธบัตรรัฐบาล การใช้เงินฝากเป็นเงินคงคลัง และเป็นแหล่งเงินกู้แก่หน่วยงานและวิสาหกิจของรัฐ ตลอดจนมีการพัฒนาการให้บริการด้านสินทรัพย์อื่นๆ แก่ประชาชนเรื่อยมา ซึ่งเป็นแนวการดำเนินงานของธนาคารที่พัฒนา และปรับเปลี่ยนขึ้นมานี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดอันมุ่งมั่นที่จะเป็นธนาคารเพื่อปวงชน เพื่อชุมชน และเพื่อสังคม ซึ่งปัจจุบันธนาคารออมสินได้กำหนดวิสัย

ทัศน์ในการมุ่งสู่การเป็นผู้นำในการส่งเสริมการออม เพื่อพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และเสริมสร้างความสุขของประชาชน สำหรับการให้บริการด้านสินเชื่อของธนาคารมีมากมาย ที่โดดเด่นคือ การให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เช่น โครงการบ้านประชารัฐ สินเชื่อเคหะ สินเชื่อเคหะเพื่อยอดสินเชื่อเคหะสำหรับกลุ่มวิชาชีพ เป็นต้น

ธนาคารออมสินก็เป็นองค์กรหนึ่งที่ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการ เนื่องจากหน่วยงานต่างๆ ก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริการเพิ่มมากขึ้น การให้บริการที่ดีแก่ลูกค้าหรือผู้รับบริการจึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริการ การให้บริการต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ ดังนั้นการประยุกต์ความรู้ในแขนงวิชาต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการให้บริการจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเทคนิคการปรึกษาเชิงจิตวิทยา ก็เป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง ที่มีหลักการและวิธีการทางจิตวิทยาซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้บริการ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน การให้บริการเพื่อให้ลูกค้าหรือผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจในการให้บริการได้เป็นอย่างดี ช่วยให้หน่วยงานหรือองค์กรสามารถรักษาลูกค้าเดิมและเพิ่มลูกค้าใหม่ได้ ส่งผลให้หน่วยงานหรือ องค์กรมีความอยู่รอดได้ในยุคแห่งธุรกิจการแข่งขันในด้านบริการและเพื่อให้ลูกค้ามีความพึงพอใจสูงสุด ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้มุ่งประเด็นการศึกษาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารออมสิน โดยมีขอบเขตการศึกษาในพื้นที่ให้บริหารของธนาคารออมสินเฉพาะ

สาขาสถาปัตยกรรม เนื่องจากมีการให้บริการด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยมากกว่าสาขาอื่น เพราะเป็นสาขาใกล้เคียงธุรกิจค้าขาย ได้แก่ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สนามเป้า บางซื่อ เป็นต้น ส่วนใหญ่ลูกค้าที่ขอเป็นผู้ที่ต้องการมีที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานคร และมูลค่าของที่อยู่อาศัยมีระดับปานกลางถึงสูง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการจัดการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของลูกค้าธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรมประสบผลสำเร็จ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

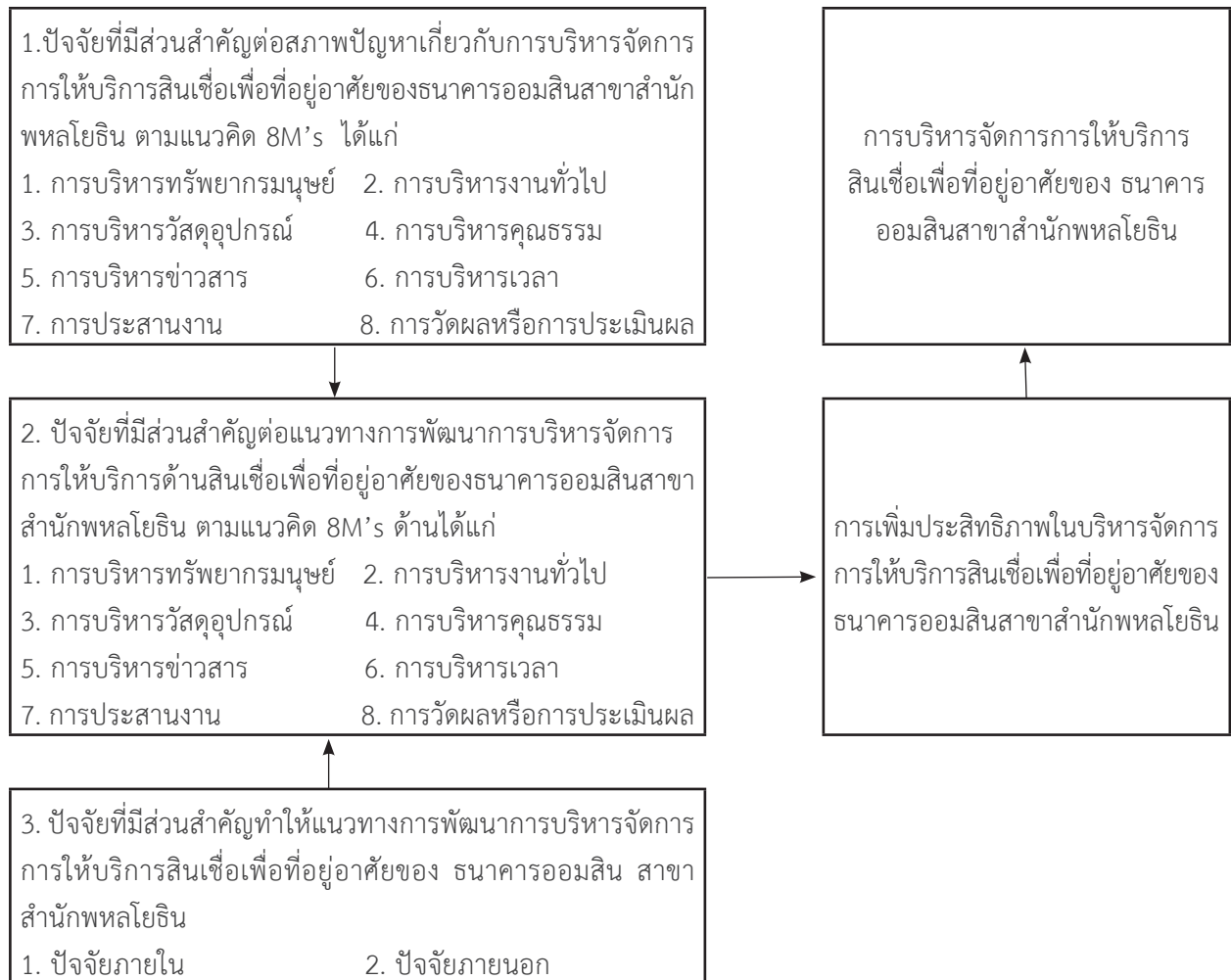
ผู้วิจัยได้มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษากำหนดศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความอินเทอร์เน็ต (internet) และผลงานวิจัย ประกอบด้วย 9 ข้อ ได้แก่ (1) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กับการพัฒนา (2) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ (3) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ (4) แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่เรียกว่า 8M's (5) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน (6) แนวคิดเกี่ยวกับสินเชื่อ และสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (7) แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษา (8) ประวัติ ความเป็นมา โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของธนาคารออมสิน (9) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ (1) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรมตามแนวคิด 8M's ด้าน (2) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรม ตามแนวคิดที่เรียกว่า 8M's (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการจัดการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรมประสบผลสำเร็จ ตัวแปรตาม คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการให้บริการด้านการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสถาปัตยกรรม (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2553)

ตัวแปรอิสระ (เหตุ) → ตัวแปรตาม (ผล)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบ ด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรจำนวน 511 คนเป็นลูกค้าที่มาใช้บริการ สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสังกั พหลโยธิน (ธนาคารออมสิน, 2558, น. 32)

โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 351 คน คน ที่ได้มาจากการ คำนวณตามสูตรของ (Taro Yamane, 1967)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบค่าความเที่ยง ตรงที่ระดับ 0.87 และค่าความเชื่อถือได้ ที่ระดับ 0.82 โดย แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วน บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อ ที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสังกัพหลโยธินตาม กรอบแนวคิด 8M's ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อแนวทาง การพัฒนาการจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่ อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสังกัพหลโยธินตาม กรอบแนวคิด 8M's ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มี ส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการจัดการการ ให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้จำนวน 323 คนคิดเป็นร้อยละ 92.02 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 351 คน โดยผู้ศึกษาดำเนินการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึกจำนวน 9 คน ด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการ ที่สำคัญคือ ธนาคารไม่ได้กำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านการให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้าแต่ละคนให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน (2) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการ ที่สำคัญคือ ธนาคารควรเปิดโอกาสให้ลูกค้าได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานทุกครั้งที่มาติดต่อกับธนาคาร เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพเป็นการให้คะแนนการให้บริการของพนักงาน ณ เคาน์เตอร์บริการสินเชื่อลูกค้า และ (3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการ ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน คือ การที่ผู้บริหารของธนาคารมีวิสัยทัศน์ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหุโยธิน รวมถึงมีการสนับสนุนให้มีระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อเพิ่มช่องทางในการให้บริการข่าวสาร และติดต่อประสานงานกับลูกค้าได้รวดเร็ว และปัจจัยภายนอก คือ การที่ลูกค้าของธนาคารให้ความร่วมมือกับธนาคาร โดยยินดีปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของธนาคารในทุกกรณี รวมถึงสามารถชำระสินเชื่อได้ตามกำหนดเวลา

การอภิปรายผล

1. จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหุโยธิน ตามกรอบแนวคิด 8 M's พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นลูกค้าที่มาให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหุโยธินเห็นด้วยระดับปานกลางดังกล่าว แทนที่จะเห็นด้วยในระดับมากหรือน้อย ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ถึงแม้ว่าธนาคารออมสินสาขาสำนักพหุโยธิน ได้ดำเนินการ (1) ธนาคารมีการจัดอบรมการให้บริการกับพนักงานสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย (2) ธนาคารจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อรองรับผู้มาใช้บริการให้ได้รับความสะดวกสบายในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงมีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อปัญหาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหุโยธิน ตามกรอบแนวคิด 8 ด้าน

นอกจากนี้แล้ว การที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อภาพรวมทั้งหมดของปัญหา ดังปรากฏในข้อคำถามที่ว่า “ในภาพรวมทั้งหมด ธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหุโยธินมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ตามกรอบแนวคิด 8 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (2) การบริหารงานทั่วไป (3) การบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ (4) การบริหารด้านคุณธรรม (5) การบริหารด้านข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร (6) การบริหารด้านเวลา หรือกรอบเวลาในการปฏิบัติงาน (7) การประสานงาน หรือการประนีประนอม และ (8) การวัดผล หรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. จากผลปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหุโยธิน ตามกรอบแนวคิด 8M's โดยผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดทางวิชาการคือ “กระบวนการพิจารณาแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนา” ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ของ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2552) มาปรับใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า (1) ด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานบางคนไม่สามารถให้คำแนะนำ และให้ข้อมูลกับลูกค้าเกี่ยวกับการขอสินเชื่อได้ชัดเจนเพียงพอ

ทำให้ลูกค้าต้องเสียเวลามากในการยื่นขอสินเชื่อ ดังนั้น ธนาคารควรให้การศึกษาอบรมกับพนักงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การให้บริการด้านสินเชื่อ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ (2) ด้านบริหารงานทั่วไป ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ธนาคารไม่ได้กำหนดเงื่อนไขและระยะเวลาในการพิจารณาค่าขอสินเชื่อให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน ตั้งแต่การยื่นคำขอกู้ ดังนั้น ธนาคารควรมีการกำหนดเงื่อนไข และระยะเวลาในการพิจารณาค่าขอสินเชื่อให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน ตั้งแต่การยื่นคำขอกู้ให้ชัดเจน (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ธนาคารไม่ได้จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการสนับสนุนในการให้บริการกับลูกค้าอย่างเพียงพอ เช่น เครื่องสแกนเนอร์ คอมพิวเตอร์ และเครื่องถ่ายเอกสาร เป็นต้น ดังนั้น ธนาคารควรจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อรองรับผู้มาใช้บริการให้ได้รับความสะดวกสบายเท่าที่ควร เช่น โต๊ะ เก้าอี้ และน้ำดื่ม เป็นต้น (4) ด้านคุณธรรม ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานบางคนขาดจิตสำนึกในการให้บริการ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนน้อม และความเอื้ออาทร เป็นต้น ดังนั้น ผู้บริหารของธนาคารควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการสร้างจิตสำนึกที่ดีงามให้แก่พนักงานในการให้บริการกับลูกค้าในเรื่องดังกล่าว (5) ด้านข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ธนาคารไม่ได้ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการส่งข้อมูลข่าวสารให้กับลูกค้า เช่น การส่ง SMS แจ้งให้ลูกค้าทราบความก้าวหน้าของการอนุมัติสินเชื่อเพื่อไม่ให้ลูกค้าต้องเสียเวลามาติดตามเรื่องที่ธนาคารบ่อยครั้ง ดังนั้น ธนาคารควรนำระบบสารสนเทศใหม่ๆ มาใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารให้กับลูกค้า เช่น การส่ง SMS แจ้งให้ลูกค้าทราบความก้าวหน้าของการอนุมัติสินเชื่อเพื่อไม่ให้ลูกค้าต้องเสียเวลามาติดตามเรื่องที่ธนาคารบ่อยครั้ง (6) ด้านเวลา หรือกรอบเวลาในการปฏิบัติงาน ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ธนาคารไม่ได้กำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านการให้บริการสินเชื่อแก่ลูกค้าแต่ละคนให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน ดังนั้น ธนาคารควรเพิ่มมาตรการในการกำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานในการให้บริการสินเชื่อไว้อย่างชัดเจน และกำกับควบคุมให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนด (7) ด้านการประสานงาน หรือการประนีประนอม

ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานบางคนไม่ได้ติดต่อประสานงานกับลูกค้าเป็นประจำ อย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องให้ลูกค้าทราบถึงสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันของลูกค้า เช่น การแจ้งเตือนให้ชำระสินเชื่อ หรือกรณีถ้าลูกค้าไม่ได้ชำระหนี้สินเชื่อตามกำหนดเวลาดังนั้น ธนาคารควรกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้พนักงานต้องมีการประสานงานด้านสินเชื่อกับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องให้ลูกค้าทราบถึงสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันของลูกค้า เช่น การแจ้งเตือนให้ชำระสินเชื่อ หรือกรณีถ้าลูกค้าไม่ได้ชำระหนี้สินเชื่อตามกำหนดเวลา (8) ด้านการวัดผล หรือการประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่สำคัญที่สุดตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ธนาคารไม่ได้ให้ลูกค้าได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานทุกครั้งที่มาติดต่อกับธนาคาร เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ เป็นการให้คะแนนการให้บริการของพนักงาน ณ เคาน์เตอร์บริการสินเชื่อลูกค้า ดังนั้น ธนาคารควรเปิดโอกาสให้ลูกค้าได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานทุกครั้งที่มาติดต่อกับธนาคาร เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ เป็นการให้คะแนนการให้บริการของพนักงาน ณ เคาน์เตอร์บริการสินเชื่อลูกค้า

3. จากผลปัจจัยปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน ประสบผลสำเร็จ ตามกรอบแนวคิดที่แบ่งเป็นปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก แบ่งเป็น 2 หัวข้อ (1) ปัจจัยภายใน การที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อปัจจัยภายในที่มีส่วนสำคัญทำให้งานแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำถามที่ว่า “การที่ผู้บริหารของธนาคารมีวิสัยทัศน์ และมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน รวมถึงมีการสนับสนุนให้มีระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อเพิ่มช่องทางในการให้บริการข่าวสาร และติดต่อประสานงานกับลูกค้าได้รวดเร็ว” ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ ลูกค้าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน

เห็นด้วยในระดับมากดังกล่าวแทนที่จะเห็นด้วยระดับปานกลาง หรือระดับน้อย เนื่องจากมีข้อเท็จจริงที่ปรากฏชัดเจนว่า ผู้บริหารของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน มีวิสัยทัศน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ผู้บริหารมีนโยบายที่จะพัฒนาให้มีระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อเพิ่มช่องทางในการให้บริการข่าวสาร และติดต่อประสานงานกับลูกค้าได้รวดเร็ว (2) ปัจจัยภายนอกการที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากต่อปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำถามที่ว่า “การที่ลูกค้าของธนาคารให้ความร่วมมือกับธนาคาร โดยยินดีปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของธนาคารในทุกกรณี รวมถึงสามารถชำระสินเชื่อได้ตามกำหนดเวลา” ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่ ลูกค้าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน เห็นด้วยในระดับมากดังกล่าวแทนที่จะเห็นด้วยระดับปานกลาง หรือระดับน้อย เนื่องจากพนักงานด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ได้แจ้งให้ลูกค้าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยทราบหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของธนาคารทุกกรณี ตั้งแต่การยื่นขอกู้จนถึงการชำระหนี้ค่าสินเชื่อให้ทันตามกำหนดเวลา

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธินแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ด้านทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ธนาคารออมสิน สาขาสำนักพหลโยธิน ควรกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน และต่อเนื่องในเรื่องการพัฒนาคุณภาพของพนักงานด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อให้บริการลูกค้าที่มาใช้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดยจัดให้การฝึกอบรมกับพนักงานเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การให้บริการด้านสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อให้พนักงานมีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ และเพื่อให้การปฏิบัติงานให้บริการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ควรจัดการฝึกอบรมในเรื่องดังกล่าวอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ข้อเสนอแนะที่สนับสนุนให้จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงความรู้ และความสามารถนั้นสอดคล้องกับแนวคิด (ซูซึย สมิตธิโกล , 2554) (2) ด้าน

บริหารทั่วไป ได้แก่ ธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรให้ความสำคัญรวมทั้งสนับสนุนให้มีการกำหนดเป็นนโยบาย และแผนงานที่ชัดเจนในเรื่องการวางแผนเกี่ยวกับการให้บริการลูกค้าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยอย่างเป็นระบบมากกว่าในปัจจุบัน พร้อมทั้งควรกำหนดเงื่อนไข และระยะเวลาในการพิจารณาค่าขอสินเชื่อให้ลูกค้าทราบอย่างชัดเจน ตั้งแต่การยื่นคำขอกู้ (3) ด้านบริหารวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรให้ความสำคัญ และมีมาตรการที่ชัดเจนในเรื่องการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่มากเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานให้บริการ และเพื่อรองรับผู้มาใช้บริการให้ได้รับความสะดวกสบายเท่าที่ควร รวมทั้งควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการนำอุปกรณ์ที่ทันสมัย และมีคุณภาพมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพ และความเร็วในการปฏิบัติงานให้บริการ และควรมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย โดยต้องคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ข้อเสนอแนะเรื่องอุปกรณ์การปฏิบัติงานที่ทันสมัยนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ (สำราญ บุญชิต, 2552) (4) ด้านบริหารคุณธรรม ได้แก่ ธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรกำหนดนโยบาย และมาตรการที่ชัดเจน และต่อเนื่องในการสร้างจิตสำนึกที่ดีงามให้แก่พนักงานในการปฏิบัติงานให้บริการกับลูกค้า นั่นคือ ต้องเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนน้อม และความเอื้ออาทร รวมทั้งต้องปฏิบัติงานอย่างมีศักดิ์ศรี ขยัน ตั้งใจทำงาน มีศีลธรรม คุณธรรม ปรับตัวได้ทันโลก รับผิดชอบต่อผลงาน และปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นผลงาน ในเวลาเดียวกัน ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพนักงานให้มีจิตบริการอย่างแท้จริง ปฏิบัติงานอย่างภาคภูมิใจ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีจรรยาบรรณ คำนึงถึงภาพลักษณ์ของตนเอง และองค์กร (5) ด้านข่าวสาร หรือข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรให้ความสำคัญรวมทั้งมีแผนงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และมากเพียงพอต่อการสนับสนุนการรับ และการส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยให้กับลูกค้าได้ทราบ ขณะเดียวกันควรกำหนดเป็นนโยบาย และแผนที่ชัดเจนในเรื่องการหาข้อมูล ข่าวสาร หรือข้อเท็จจริงจากลูกค้าก่อนวางแผน และลงมือดำเนินงาน พร้อมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น สื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ แผ่นพับ และใบปลิว และระบบเครือข่ายมาใช้ในการ

ปฏิบัติงาน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุริวัฒน์ สงวนสิน, 2552) (6) ด้านเวลา หรือกรอบเวลาในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ธนาครออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรให้ความสำคัญ รวมทั้งควรกำหนดแผนงาน และมาตรการที่ชัดเจนในการเพิ่มมาตรการในการกำหนดกรอบเวลาในการปฏิบัติงานของพนักงานในการให้บริการสินเชื่อไว้อย่างชัดเจน และกำกับควบคุมให้เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ (Millet , 1954) (7) ด้านประสานงาน หรือการประนีประนอม ได้แก่ ธนาครออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรให้ความสำคัญรวมทั้งกำหนดแผนงาน และมาตรการที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนให้พนักงานต้องมีการประสานงานด้านสินเชื่อกับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการประสานงานกับลูกค้าให้ทราบ และให้บริการในลักษณะผ่อนผันหรือประนีประนอม เพื่อช่วยหาทางออกให้กับลูกค้าก่อนที่จะดำเนินการตามระเบียบของธนาคารต่อไป (8) ด้านการวัดผล หรือประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ธนาครออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน ควรให้ความสำคัญรวมทั้งกำหนดนโยบาย และมาตรการที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ลูกค้า หรือหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการวัดผล หรือการประเมินผล

การปฏิบัติงานให้บริการ พร้อมกับนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการให้บริการของพนักงานด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ (อุทัยวรรณ ทิพย์เนตร, 2551)

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษา หรือทำวิจัยแนวลึกในแต่ละด้านอย่างเจาะจง เช่น ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และด้านบริหารคุณธรรม เป็นต้น

2. ศึกษา หรือทำวิจัยโดยเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น เป็นต้นว่า บุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้บริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และลูกค้าผู้รับบริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าผลการวิจัยคล้ายคลึง หรือแตกต่างกันกับการศึกษาครั้งนี้เพียงใด

3. ศึกษา หรือทำวิจัยการบริหารจัดการการให้บริการลูกค้าสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารออมสินสาขาสำนักพหลโยธิน โดยใช้กรอบแนวคิดอื่น เช่น แฟ้มส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCoRB) เป็นต้น

References

- Boonchit, S. (2009). *Management administration serving the people needs of the office of Bang Sue district the Bangkok metropolitan administration*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothaitthammathirat University. (in Thai)
- Government Savings Bank. (2015). *History of Government Savings Bank*. Retrieved from <http://www.Gsb.or.th> (in Thai)
- Samittikrai, C. (2011). *Personnel training in organization*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Sangansil, S. (2009). *Problems and management development of Laem Chabang port*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothaitthammathirat University. (in Thai)
- Thipnet, U. (2008). *Management on service quality of Nonthaburi Land Office*. Master of Public Administration Thesis. Sukhothaitthammathirat University. (in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2009). *Administration of government agencies: Comparative analysis of Bangkok Metropolis indicators*. Bangkok: Forepace. (in Thai)

Wiruchnipawan, W. (2010). *Concepts and meanings of management and administration*.

Retrieved from <http://www.wiruch.com> (in Thai)

Wirachnipawan, W. (2010). *Principles and techniques in thesis research and report writing*. Bangkok: Forepace. (in Thai)

Millet, J. D. (1954). *Management in the public service: The quest for effective performance*. New York: McGraw-Hill.

Yamane, T. (1967). *Elementary sampling theory*. New Jersey: Prentice-Hall.

การบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวง
ของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Administration of Public Relations of the Royal Project Foundation
of the Royal Thai Army Radio and Television
According to the Sufficiency Economy Philosophy

สิทธิณี กิตติสิทโธ และ สัมพันธ์ พลภักดิ์

Siddhini Kittisiddho and Samphan Polpak

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

Doctor of Philosophy in Public Administration Program, Eastern Asia University

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 (3) ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 ประสบผลสำเร็จ (4) ศึกษาตัวแบบการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ทั้งนี้ได้นำการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ด้าน มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานโดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริมการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิจัยเชิงสำรวจเพื่อได้ข้อมูลจากประชากรเป็นจำนวนมาก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,112 คน ซึ่งได้จากการคำนวณเพื่อหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาร์เยน ยามาเน่ วิเคราะห์ข้อมูลในรูปตาราง รวมทั้งใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่สำคัญคือ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ขาดความร่วมมือในวงกว้างกับองค์กรภายนอก แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือ สถานีควรประชาสัมพันธ์รายการโครงการหลวง ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับโครงการหลวง การบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ด้าน คือ (1) ด้านความพอประมาณ (2) ด้านความมีเหตุผล (3) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน (4) ด้านการพึ่งพาตนเอง (5) ด้านการเสริมสร้างคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม (6) ด้านการรวมกลุ่ม (7) ด้านการสร้างเครือข่าย (8) ด้านการบริหารจัดการแบบสมดุล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, การประชาสัมพันธ์, สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

Abstract

The main objectives of this study were to study (1) administrative problems of public relations with The Royal Projects of The Royal Thai Army radio and television network stations, (2) development guidelines of administration of public relations with Thai Army Royal radio and television Channel 5, (3) The administrative has important public relations factors with the Thai Royal Foundation and the

Thai Royal Army Radio and television Channel 5. The research methodology was designed as mixed methods research using the quantitative research as the principal mean supported by the qualitative research. The quantitative research was the survey research collecting field data with questionnaires which passed pre-test of validity check at level of 1.0 and reliability check at level of 0.97. The population totaled 230,413 residents in all districts. A total of 1,112 samples were calculated by using Taro Yamane's formula. The field data collection was conducted from May 1 – May 15, \ 2016. A total of 1,112 completed sets of questionnaires, which equaled 100 % of the total samples, were returned. The analyzed data was summarized in contingency tables with descriptive analysis. Statistics used were mean, standard deviation, t-test, multiple regression, and Pearson's Correlation Coefficient. The structured in-depth interviews were applied with 12 experts for qualitative data. The findings were the most significant problem was the Royal Thai Army Radio and Television had not implemented the administration of public relations for Thai Royal Foundation and the Thai Royal Army Radio and Television Channel 5 according to the Sufficiency Economy Philosophy.

Keywords: admisnistration, public relations, The Royal Thai Army Radio and Television

บทนำ

เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2517 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสในวโรกาสเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องช่วยชาวเขาและโครงการชาวเขา ความว่า “เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการชาวเขานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขา เพื่อจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ดีขึ้น ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โครงการหลวงพัฒนาชาวไทยภูเขา” “โครงการหลวงภาคเหนือ” และชื่อ “โครงการหลวง” ก่อนที่ปัจจุบันจะใช้ชื่อว่า “มูลนิธิโครงการหลวง” โดยจดทะเบียนเมื่อ พ.ศ. 2535 มีหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี ทรงเป็นประธานกรรมการดำเนินงานของโครงการหลวงทั้งหมด

ด้วยการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง ปัจจุบันกองทัพบกไทยเป็นเจ้าของคลื่นความถี่และสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สามารถส่งสัญญาณครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศผ่านทางสถานีเครือข่ายจำนวน 29 สถานี และได้ขยายเครือข่ายเพิ่มขึ้นอีก 28 สถานี ตลอดจนได้ส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมให้ผู้ชมทุกมุมโลกรับสัญญาณได้ทั่วถึงอย่างชัดเจนตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้ผู้ชมชาวไทยและชาวต่าง

ชาติในจำนวนที่มากกว่า 174 ประเทศทั่วโลก ได้ทราบความเคลื่อนไหวและความเป็นไปในประเทศไทย รวมทั้งได้รับชมข่าวสาร ความบันเทิงต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด เสมือนอยู่ในประเทศไทยด้วยตนเอง เพื่อให้มูลนิธิโครงการหลวงได้รับการรับรู้ (knowledge) การมีทัศนคติที่ดี (attitude) และน้อมนำไปปฏิบัติ (practice) อย่างกว้างขวางมากขึ้น นั้น การประชาสัมพันธ์ผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 จะเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่มูลนิธิโครงการหลวงที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนได้ทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ และสิ่งซึ่งโครงการได้ทำลงไปเป็นงานส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างหน่วยงาน หรือกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์และรักษาทัศนคติที่ดีของประชาชน เพื่อให้ประชาชนยอมรับ สนับสนุนและให้ความร่วมมือ และส่งเสริมการท่องเที่ยวมูลนิธิโครงการหลวง หากมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี โครงการก็จะเข้าถึงกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อไป ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจ เรื่อง “การบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนามูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5”

เนื่องจาก สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ยังมีการประชาสัมพันธ์ยังไม่มากเท่าที่ควร ทำให้คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในเมือง ซึ่งถูกรอบโดยวัฒนธรรมของต่างชาติจากตะวันตกและตะวันออก ทำให้ขาดความเข้าใจและไม่เข้าถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่าที่ควร ซึ่งเน้นประเด็นปัญหา ที่นำมาสู่การศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์มูลนิธិโครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ประสบผลสำเร็จ
4. เพื่อศึกษาตัวแบบการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

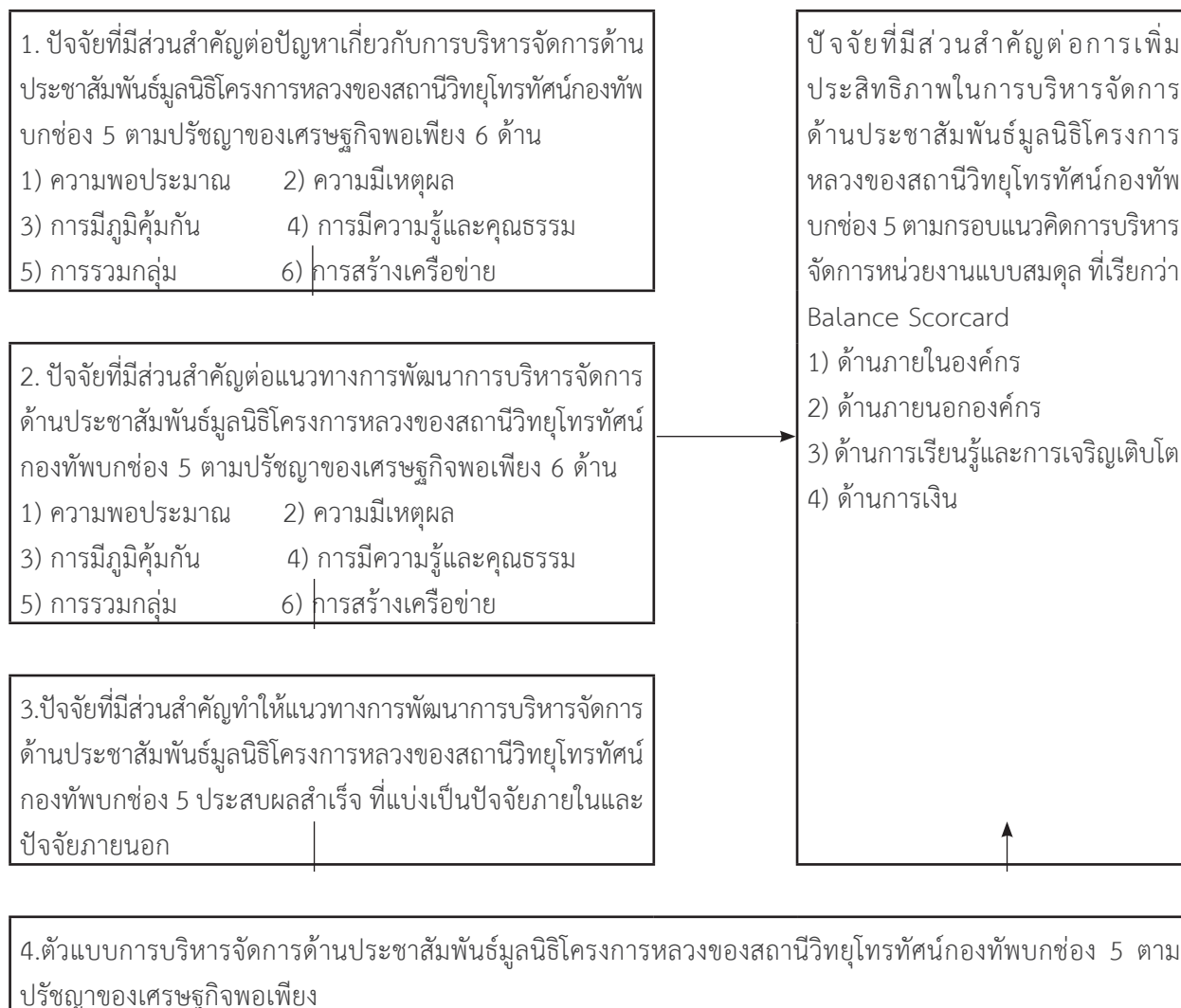
สุพิน ปัญญาภัก (2552, น. 27-28) อธิบายว่า การประชาสัมพันธ์ คือ ความพยายามที่มีแผนที่จะมีอิทธิพลต่อความคิดและทัศนคติของประชาชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงาน

อุทัย เลาหวิเชียร (2550, น. 34) ได้อธิบายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (เหตุ)

ตัวแปรตาม (ผล)

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานโดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลเสริม

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดอาศัยอยู่ในเขตวังทองหลางและเขตสวนหลวง กรุงเทพมหานครที่ประกอบด้วย 50 เขต มีประชากรจำนวน 5,674,843 คน (กรมการปกครอง, 2559)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย 2 เขต จำนวน 1,106 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.03%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล คำนวณค่าแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS หลังจากนั้นนำผลที่ได้จากการศึกษา

มาสังเคราะห์ แล้วสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำไปใช้ศึกษาข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพให้ได้ข้อมูลมาเทียบเคียง และ/หรือ สนับสนุนผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ตามระเบียบวิจัยที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูล 3 วิธีได้แก่

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา หนังสือ รายงานผลการวิจัย สถิติตัวเลข และเอกสารต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงเข้าถึงข้อมูลที่ได้จากอินเทอร์เน็ต (internet)
2. การรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนาม ประกอบด้วย 2 หัวข้อ ได้แก่ (1) การแจกและการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม รวมทั้ง (2) ปัญหา และแนวทางแก้ไข
3. การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ ได้ทำการสังเกตกลุ่มตัวอย่างจากประสบการณ์ของผู้ศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1967.pp.886-887) ที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.03 โดยใช้สูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของกลุ่มประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{230,413}{1 + 230,413(0.03)^2}$$

$$n = \frac{230,413}{208.3}$$

$$n = 1,105.79$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน มีจำนวน 1,106 คน

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยไว้เป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย 4 ข้อได้แก่

1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5

2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5

3) ศึกษาปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5 ประสบความสำเร็จ

4) เสนอตัวแบบการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์ กองทัพบกช่อง 5 ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หัวข้อ	เห็นด้วย		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ปัญหาการบริหารจัดการด้านความพอประมาณ			
1) ททบ.5 ใช้เวลาน้อยเกินไปในการประชาสัมพันธ์โครงการหลวง	160	612	195
2) ททบ.5 ขาดความต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์โครงการหลวง	123	661	183
3). ในภาพรวมของข้อ 1.) และข้อ 2). ททบ.5 มีปัญหาการบริหารจัดการด้านความพอประมาณ	119	649	199
2. ปัญหาการบริหารจัดการด้านความมีเหตุผล			
4) ททบ.5 ไม่ได้นำหลักการของโครงการหลวงมาประชาสัมพันธ์ในการสร้างสรรค์ให้สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการถดถอยทั้งภาวะเศรษฐกิจและสังคม	131	661	175
5). ททบ.5 ขาดแผนงาน การดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์โครงการหลวง ให้บรรลุตามเป้าประสงค์	109	683	175
6) ททบ.5 ในภาพรวมของข้อ 4) และ ข้อ 5) มีปัญหาการบริหารจัดการด้านความมีเหตุผล	122	651	194
3. ปัญหาการบริหารจัดการด้านการมีภูมิคุ้มกัน			
7) ททบ.5 ไม่ได้เตรียมความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความพร้อมทุกด้าน ทำให้การประชาสัมพันธ์อาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและหยุดชะงักลงได้	235	666	66
8) ททบ.5 ไม่สามารถดำเนินการประชาสัมพันธ์ได้ด้วยตนเอง ต้องพึ่งบุคลากร และ งบประมาณจากภายนอก เช่น งบประมาณ จึงมีความเสี่ยงในการดำเนินรายการสูง	227	665	75
9) ในภาพรวมของข้อ 7) และข้อ 8) สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 มีปัญหาการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงด้านการมีภูมิคุ้มกัน	286	621	60
4. ปัญหาการบริหารจัดการด้านการเสริมสร้างคนให้มีความรู้และคุณธรรม			
10) บุคลากรของ ททบ.5 ผู้ดำเนินรายการขาดความรู้ในหลักการที่แท้จริงของโครงการหลวง ทำให้การถ่ายทอดความรู้ในการดำเนินรายการเป็นไปไม่ได้ไม่ดีเท่าที่ควร และขาดประสิทธิภาพ	217	699	51
11) บุคลากรของ ททบ.5 บางคนขาดความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน ทำให้ผลของงานออกมาได้ไม่ดีเท่าที่ควร	257	656	54
12) ในภาพรวมของข้อ 10) และข้อ 11) สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 มีปัญหาการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงด้านการเสริมสร้างคนให้มีความรู้และคุณธรรม	198	716	53

หัวข้อ	เห็นด้วย		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
5. ปัญหาการบริหารจัดการด้านการรวมกลุ่ม			
13) ททบ.5 ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ได้มีโอกาส เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินรายการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับรายการ และมีส่วนในการช่วยขยายรายการให้กว้างขวางออกไปในวงกว้างมากยิ่งขึ้น 2.56	567	375	25
14) ททบ.5 ไม่ได้ร่วมกับหน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ และเอกชน ในการร่วมกันประชาสัมพันธ์การดำเนินรายการของ ททบ.5 เพื่อขยายสื่อประชาสัมพันธ์ออกไปสู่ประชาชนกว้างขวางยิ่งขึ้น 2.48	503	429	35
15) ในภาพรวมของข้อ 13. สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 มีปัญหาการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์มูลนิธิต้องการหลวงด้านการรวมกลุ่ม 2.54	561	375	31
6. ปัญหาการบริหารจัดการด้านการสร้างเครือข่าย			
16) ททบ.5 ไม่ได้สนับสนุนให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนสนับสนุนการดำเนินการขยายเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ออกไป 2.52	532	411	24
17) ททบ.5 ไม่ได้สนับสนุนให้หน่วยงานด้านการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ และเอกชน เข้ามามีส่วนสนับสนุนร่วมประชาสัมพันธ์ ขยายเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางออกไป รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการขยายเครือข่ายออกไปยังต่างประเทศ 2.59	591	356	20
18. ในภาพรวมของข้อ 16) และข้อ 17) สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 มีปัญหาการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์มูลนิธิต้องการหลวงด้านการสร้างเครือข่าย 2.51	536	396	35

ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์ต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน” มาประกอบเป็นแนวคิดหลัก ประกอบด้วยกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ และกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม โดยกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ (เหตุ) ผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความพอประมาณ (moderation) (2) ความมีเหตุผล (rationality) (3) การมีภูมิคุ้มกัน (self-immunity) (4) การพึ่งตนเอง (self-reliance) (5) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้และคุณธรรม (strengthening the qualities of people in both knowledge and morality) (6) การรวมกลุ่ม (cohesiveness) (7) การสร้างเครือข่าย (network establishment) และ (8) ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน (equilibrium and sustainable development) แต่ผู้ศึกษานำมาประยุกต์ใช้เพียง 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน

(4) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม (5) การรวมกลุ่ม (6) การสร้างเครือข่าย เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระของการศึกษารั้งนี้

สำหรับเหตุที่ผู้ศึกษาได้นำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน” มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระ (เหตุ) เพียง 6 ด้าน ดังกล่าว เพราะเป็นกรอบแนวคิดหรือตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และขอบเขตของการศึกษา รวมทั้งเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันที่หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญและนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

นอกจากนี้ ยังได้มีการนำกรอบแนวคิดดังกล่าวนี้ไปปรับใช้ในการทำวิจัย หรือวิทยานิพนธ์อีกด้วย ตัวอย่างเช่น (1) พนมพร ชวนอุดม (2550) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงระหว่าง

องค์การบริหารส่วนตำบลบางบัวทองกับองค์การบริหารส่วนตำบลพิมลราช ในจังหวัดนนทบุรี วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2) จงจิตต์ ฤทธิ์ธีรญา (2550) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดนครสวรรค์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ (3) ประเสริฐ แดงไผ่ (2551) “การส่งเสริมการบริหารจัดการด้านสวัสดิการของกองบัญชาการกองทัพไทย ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ ผู้ศึกษายังได้ทำ “การศึกษาเปรียบเทียบกรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้านกับกรอบแนวคิดอื่น” อีก เพื่อแสดงให้เห็นว่า กรอบแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญ จำเป็น และเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักส่วนที่เป็นตัวแปรอิสระของการศึกษาครั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดอื่น ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการความรู้แบบสมดุล บางครั้งอาจเรียกว่า Balance Scorecard มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักส่วนที่เป็นตัวแปรตาม ผู้ศึกษาจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้แบบสมดุล โดยค้นคว้า รวบรวมมาจากหน่วยงาน รวมทั้งนักวิชาการต่าง ๆ และได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ข้อ ดังนี้ (1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (2) ด้านภายนอกองค์กร (3) ด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต และ (4) ด้านการเงิน

สำหรับเหตุผลที่ผู้ศึกษานำ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการแบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard” มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดส่วนที่เป็นตัวแปรตาม (ผล) เพราะเป็นกรอบแนวคิดหรือตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่มีความละเอียด ชัดเจน และเข้าใจง่าย โดยครอบคลุมสาระสำคัญ 4 ด้าน ไม่เพียงเท่านั้น ได้มีการนำกรอบแนวคิดนี้มาปรับใช้ทางวิชาการ

การวิจัย และวิทยานิพนธ์อีกด้วย ตัวอย่างเช่น (1) รัตนา เสวตวงศ์ (2551) ปัญหา การพัฒนา และแนวโน้มการบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช (2) รสริน นวนยานัส (2551) การบริหารจัดการด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง ท่าอากาศยานแห่งชาติ ตามแนวทางการจัดการความรู้” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และ (3) อำนาจ พลอยพลาย (2553) “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ของศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นต้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ยังได้นำ “กรอบแนวคิดเพิ่มเติมที่ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก” มาปรับใช้ สำหรับเหตุผลที่ผู้ศึกษานำกรอบแนวคิดที่ประกอบด้วย ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้การบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ประสบความสำเร็จที่ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดเพิ่มเติม เพราะเป็นกรอบแนวคิดที่กะทัดรัด ครอบคลุมสาระสำคัญของแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ เป็นสากลเป็นที่รู้จัก ค้นเคย และได้นำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

การอภิปรายผล

ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่สำคัญและจำเป็น ตลอดทั้งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยของการศึกษานี้มาอภิปรายผลวิเคราะห์ หรือ แสดงความคิดเห็นด้วยการเขียนบรรยาย และบางส่วนนำเสนอไว้ในภาพ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอเป็น 8 หัวข้อย่อย ซึ่งสอดคล้องกับกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การอภิปรายผลปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์ช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 2) แต่นำมาประยุกต์ใช้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้าน (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) การมีภูมิคุ้มกัน (4) การเสริมสร้างคนให้มีความรู้คุณธรรม (5) การรวมกลุ่ม (6) การสร้างเครือข่าย

2. การอภิปรายผลสภาพปัญหา และแนวทางการบริหารการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน ซึ่งเป็นการนำเสนอปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์ มาอภิปรายควบคู่กัน

3. การอภิปรายผลปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์ช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ (สอดคล้องวัตถุประสงค์ข้อ 3)

4. การอภิปรายผลการวิเคราะห์ต่อแนวทางการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์แบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3)

5. การอภิปรายผลต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการบริหารการพัฒนาประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ที่จัดแบ่งเป็น 6 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เรียกว่า Balance Scorecard (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3)

6. การอภิปรายตัวแบบแนวทางการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาประยุกต์ใช้ 6 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการแบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 4)

7. การอภิปรายผลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเฉพาะผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ต่อแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการพัฒนาประชาสัมพันธ์โครงการหลวงตาม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1-4)

การอภิปรายผลสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 8 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ข้อ 1) ประกอบด้วยคำถาม 5 คำถาม ด้านละ 2 ข้อคำถาม และคำถามในภาพรวมทั้งหมดตอนท้ายอีก 1 ข้อคำถาม

จากผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อสภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารการประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 6 ด้าน

เหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนของเขตวังทองหลาง และ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร เห็นด้วยในระดับปานกลางดังกล่าวแทนที่จะเห็นด้วยในระดับมาก หรือ ในระดับน้อย ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ถึงแม้สถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 บริหารจัดการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปได้ในระดับหนึ่งแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีสภาพปัญหาในการดำเนินการอยู่หลายประการ เช่น (1) สถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ใช้เวลามีการต่อเนื่องในการประชาสัมพันธ์ โครงการหลวงไม่มากเท่าที่ควร (2) ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการถดถอยทั้งภาวะสังคมและเศรษฐกิจ สถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ไม่ได้นำหลักการของโครงการหลวงมาประชาสัมพันธ์ ในการสร้างสรรค์ให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการมีแผนงานที่ชัดเจน (3) การที่สถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ไม่ได้เตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้มีความพร้อมทุกด้านอย่างเพียงพอ (4) การที่บุคลากรบางคนขาดความมุ่งมั่นในการดำเนินงานทำให้ผลการดำเนินงานออกมาได้ไม่ดีเท่าที่ควร และ (5) การที่สถานีวิจัยโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 ไม่ได้ร่วมมือกับหน่วยงานด้านประชาสัมพันธ์ในการขยายการประชาสัมพันธ์ออกไปสู่ประชาชนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีสิ่งสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง แทนที่จะเห็นด้วยในระดับมาก หรือ ในระดับน้อย ดังกล่าว

นอกจากนี้แล้ว การที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางต่อภาพรวมทั้งหมดของปัญหา ดังปรากฏในข้อความที่ว่า “ในภาพรวมทั้งหมด สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 มีปัญหาการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 6 ด้าน อันได้แก่ (1) ความพอประมาณ (2) ความมีเหตุผล (3) ความมีภูมิคุ้มกัน (4) ความรู้และคุณธรรม (5) การรวมกลุ่ม (6) การสร้างเครือข่าย” เหตุผลสำคัญที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นประชาชนในเขตพื้นที่เขตวังทองหลางและเขตสวนหลวงเห็นด้วยในระดับปานกลางแทนที่จะเห็นด้วยในระดับมากหรือระดับน้อย

การอภิปรายผลปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์โครงการหลวง สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน

ผู้ศึกษามีความเห็นว่ สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 มี “ปัญหา” ในการบริหารการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำมาประยุกต์ 6 ด้าน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการแบบสมดุล หรือที่เรียกว่า Balance Scorecard และเนื่องจากสภาพปัญหาแต่ละด้านมีหลายปัญหา ขึ้นอยู่กับมุมมองของแต่ละคน เช่น ปัญหาการบริหารจัดการด้านการรวมกลุ่ม แบ่งเป็น (1) ททบ.ไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คุณภาพของการบริหารการประชาสัมพันธ์ “สภาพปัญหาที่สำคัญที่สุด” ด้านละ 1 ปัญหาเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน มาปรับใช้เป็นแนวคิดหลัก ดังนี้ ข้อเสนอแนะในส่วนนี้ จึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6 ด้าน เพื่อให้สอดคล้อง

กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ประสบความสำเร็จ (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3) ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการความรู้แบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard ด้านการเงิน พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก การที่ สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ให้การสนับสนุนงบประมาณในด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง (2) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก การที่สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 มีศักยภาพสูงในการหารายได้ เพื่อนำมาใช้ในการขยายเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ ในส่วนของค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 2 ข้อ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการบริหารด้านประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามกรอบแนวคิดการบริหารแบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard ทั้ง 4 ด้าน ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการความรู้แบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard ด้านการเงิน พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก ว่า การที่ สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ให้การสนับสนุนงบประมาณในด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง (2) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก การที่ สถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 มีศักยภาพสูงในการหารายได้ เพื่อนำมาใช้ในการขยายเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์

4. ข้อเสนอแนะสำหรับตัวแบบการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดแบ่งเป็น 6 ด้าน (สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 4) 6 ตัวแบบการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถาบันวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5 พบว่า เมื่อนำมาจัดตามลำดับความสำคัญของแนวทางการบริหารจัดการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์

โครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศนกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน (ตัวแปรรีอิสระ) ได้ดังนี้ คือ (1) ด้านการสร้างเครือข่าย (2) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน (3) ด้านการรวมกลุ่ม และ (4) ด้านการเสริมสร้างคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ผู้ศึกษาจึงได้นำมาสรุปเป็นตารางลำดับความสำคัญของแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการบริหารจัดการด้านการประชาสัมพันธ์โครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศนกองทัพบกช่อง 5 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ที่มีต่อปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านประชาสัมพันธ์มูลนิธิโครงการหลวงของสถานีวิจัยโทรทัศนกองทัพบกช่อง 5 ตามแนวคิดการบริหารจัดการแบบสมดุล ที่เรียก

ว่า Balance Scorecard ที่ประกอบด้วย 4 ด้าน

5. ข้อเสนอแนะตามกรอบแนวคิดอื่น ข้อเสนอแนะอื่น นอกเหนือจากข้อเสนอแนะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 8 ด้านดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาขอเสนอแนวคิดที่เป็นข้อเสนอแนะอื่นอีก ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการความรู้แบบสมดุล ที่เรียกว่า Balance Scorecard ที่นำเสนอโดย บุญดี บุญญาภิกิจ (2549, 23) ในหนังสือ เรื่อง “การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ” แนวคิดว่าความรู้เป็นสิ่งที่สามารถบริหารจัดการได้โดยอาศัยการจัดการที่เป็นระบบมีโครงสร้างตายตัว และมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง

References

- Chuan-udom, P. (2008). *Analysis and comparison of management according to the sufficiency economy philosophy between Bang Bou Thong sub-district administration organization and Phimonrat sub-district administration organization*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Dangpai, P. (2008). *Welfare management of Royal Thai Armed forces according to the sufficiency economy philosophy*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Department of the Interior. (2016). *Number of people who has an election right*. Retrieved from http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age (in Thai)
- Lauhawichean, U. (2007). *Public administration*. Bangkok: Saemathum. (in Thai)
- Nuanyanut, R. (2008). *Human resource management of immigration division at international airport according to knowledge management concept*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Ployply, A. (2010). *Human resource management of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn medical center, Srinakharinwirot University*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Prukhirun, J. (2007). *The people's participation to support Nakhonsawan sub-district administration organization management according to the sufficiency economy philosophy*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)

Punyamak, S. (2009). *Public relation in organization*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)

Sawetwong, R. (2008). *Problem and development of human resource management of agricultural cooperatives in Udorn Thani province*. Master of Public Administration Thesis, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.

กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล

Reinforcing Strategies on Good Governance for the Municipality Schools

ปกรณ หงษ์สุพรรณ, ประเสริฐ อินทร์รักษ์, นพดล เจนอักษร และ มัทนา วังถนอมศักดิ์
Pakorn Hongsuphan, Prasert Intarak, Napadol Chenaksara and Mattana Wangthanomsak
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Faculty of Education, Silpakorn University

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) องค์ประกอบธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล และ (2) กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดเทศบาล จำนวน 242 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครู รวมผู้ให้ข้อมูล 484 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างโดยรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล ประกอบด้วย (1.1) หลักความคุ้มค่า (1.2) หลักความเสมอภาค (1.3) หลักความโปร่งใส (1.4) หลักการเป็นผู้นำกับดูแล (1.5) หลักความรับผิดชอบ (1.6) หลักการมีส่วนร่วม (1.7) หลักคุณธรรม และ 8) หลักนิติธรรม และ (2) กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล ประกอบด้วย 10 กลยุทธ์ ได้แก่ (2.1) การจัดรายการงาน (2.2) จัดสรรงบประมาณ (2.3) วางแผนอัตรากำลัง (2.4) การสร้างเสริมความเชื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ (2.5) การประสานงาน (2.6) การบริหารงาน (2.7) การติดตามและประเมินผล (2.8) การให้ความร่วมมือ (2.9) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และ (2.10) การสร้างเสริมวินัยในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: กลยุทธ์, ธรรมาภิบาล, โรงเรียนเทศบาล

Abstract

The purposes of this research were to identify (1) the components of good governance for municipal schools, and (2) the reinforcing strategies for good governance for municipal schools. The sample used in this study were 242 municipal schools. The respondents were comprised of school administrators and teachers, with a total of 484 respondents. The instruments for collecting the data were analyzed by interview form and opinionnaires. The statistical treatment for analyzing the data were percentage, arithmetic mean, standard deviation, exploratory factor analysis. The research findings were as follows: (1) The components of good governance for municipal schools were composed of 8 components: (1.1) Economy (1.2) Equity (1.3) Transparency (1.4) Regulations (Administrators) (1.5) Accountability (1.6) Participation (1.7) Morality and (1.8) Rule of Law and (2) The reinforcing strategies on good governance for municipality schools were composed of 10 work setting strategies (2.1) Work systems (2.2) Budget Allocation (2.3) Manpower planning

(2.4) Establishing Integrity (2.5) Coordination (2.6) Management (2.7) Monitoring and Evaluating (2.8) Participation (2.9) Encouraging Morality and (2.10) Encouraging Work Discipline.

Keywords: strategies, good governance, municipality school

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ที่มีลักษณะเด่นอันเป็นคุณต่อประเทศชาติ และประชาชนด้านโครงสร้างและแนวทางอันจะนำไปสู่ธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่วางหลักประกันด้านคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลอย่างกว้างขวางในทุกๆ ด้านโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในระบอบการเมือง การปกครอง มีการวางแผนทางและหลักการในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รวมทั้งการส่งเสริมความเป็นอิสระและสร้าง ความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามกรอบแนวทางการบริหารราชการให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ให้มีประสิทธิภาพ คุ่มค่า ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน และสนองความต้องการของประชาชนอย่างสูงสุด (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2550)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ยังได้บัญญัติแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเสริมสร้างธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการแบบบูรณาการในทุกระดับ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและความหลากหลาย จำเป็นต้องปรับกระบวนการทศวรรษศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสถานศึกษาให้มีมาตรฐาน และยกระดับคุณภาพ

การศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุดของประเทศ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงและความหลากหลาย จำเป็นต้องปรับกระบวนการทศวรรษศาสตร์ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสถานศึกษาให้มีมาตรฐาน และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุดพร้อมมุ่งสู่ความเป็นเลิศสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ประเทศชาติอยู่รอดปลอดภัยและแข่งขันกับนานาชาติอารยประเทศได้ (ธีรพงษ์ มหาวีโร, 2550) จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคโลกไร้พรมแดนได้เกิดกระแสการตื่นตัวในสิทธิ หน้าที่ และค่านิยมใหม่ๆ กระจายไปทั่วโลก ก่อให้เกิดกระแสผลักดันเรียกร้องให้การบริหารจัดการประเทศต้องคำนึงถึงความเป็นประชาธิปไตย การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่าประเทศไทยจะได้วางรากฐานการบริหารจัดการประเทศภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมานับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 จนมาถึงการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งสะท้อนหลักการและเจตนารมณ์ที่มุ่งเพิ่มระดับความเป็นประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพ มีการกระจายอำนาจและกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศอย่างกว้างขวางมากขึ้นถือเป็นการวางรากฐานประชาธิปไตยอย่างมีส่วนร่วมและความเป็นธรรมาภิบาลในเชิงกลยุทธ์ไว้อย่างครบถ้วน ทั้งในเชิงโครงสร้าง กลไก กระบวนการ แต่การพัฒนาที่ผ่านมา ก็ยังไม่สามารถส่งผลให้ระบบการบริหารจัดการประเทศปรับเปลี่ยนสู่การมีระบบธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงได้ คงเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนในเชิงรูปแบบที่ยังไม่สามารถพัฒนานำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงใน

ทุกระดับ ทั้งนี้ เนื่องจากระบบการบริหารจัดการประเทศเป็นระบบขนาดใหญ่ที่มีกลไกซับซ้อน และยังมีการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ในส่วนกลาง ระบบและกลไก การบริหารจัดการโดยรวม แม้จะเริ่มเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่เอื้อให้เกิดการสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความเป็นธรรมให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2550) การเสริมสร้างธรรมาภิบาลจึงเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการประเทศในการให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของ “คน” ในทุกกลุ่มทุกภาคส่วนของสังคมไทยให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่ยึดมั่นใน “คุณธรรม” มีความซื่อสัตย์สุจริต และ “ความรอบรู้” อันเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตนได้อย่าง “มีเหตุมีผล” รู้จักสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองไทย ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและการปฏิรูปธุรกิจเอกชนให้เข้มแข็ง สุจริต โปร่งใส ลดการผูกขาด เป็นธรรมกับผู้บริโภค และธุรกิจคู่แข่ง พร้อมทั้งเร่งปฏิรูปกฎหมายกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้าง “สมดุล” ในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2543)

ดังนั้น การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาศักยภาพของ “คน” ในทุกกลุ่มทุกภาคส่วน ถือเป็นมิติของกระบวนการทัศน์ใหม่การบริหารงานภาครัฐ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การเน้นบทบาทของ ผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูง ในการบริหารงานแต่ละระดับมากขึ้น เพื่อประกันเรื่องธรรมาภิบาลบังหลวงและความไม่มีประสิทธิภาพการบริหารงานอย่างโปร่งใส ให้มีคุณภาพ ระบบธรรมาภิบาลจึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของทุกองค์กรไม่ว่าหน่วยงานราชการหรืองานเอกชน(เกษม วัฒนชัย, 2546) หรือระบบการศึกษาก็มีปัญหาในทุกระดับ ที่ผ่านมากกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนต้องโปร่งใส คือการตรวจสอบได้และอธิบายได้ ทุกขั้นตอนต้องมีผู้รับผิดชอบ นอกจากการบริหารและจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนแล้ว ผู้บริหารที่ดีควรมีการปฏิรูประบบการทำงานเพื่อบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของแนวนโยบายของรัฐบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ

วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ขึ้น เพื่อให้ทุกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ การบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่นักเรียน และเป็นสถานศึกษาของรัฐจึงต้องนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะ ที่เป็นนิติบุคคลตามหลักการดังกล่าวซึ่งได้แก่ ด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านความมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบ ด้านความคุ้มค่า ซึ่งหลักธรรมาภิบาลนี้สามารถนำมาบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การดำเนินงานด้านวิชาการ และการบริหารทั่วไป ซึ่งยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา คือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง มีความสุข ต่อสังคมสืบต่อไป

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้ทุกประเทศมุ่งแข่งขันกันพัฒนาในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งถือได้ว่ามีอิทธิพลเป็นอย่างมาก กระแสสารสนเทศแผ่กระจายครอบคลุมพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การจัดการศึกษาของรัฐบาลไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยจึงได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชาชนซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกด้านมีความรู้ ความสามารถ ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545) ซึ่งปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศมีจำนวน 7,853 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 75 แห่ง เทศบาล 1,619 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 6,157 แห่ง กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง และเมืองพัทยา 1 แห่ง จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า เมืองครูปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นจำนวนไม่น้อย ที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นจนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์และเห็นความสำคัญของการศึกษา มีการบริหาร

งานอย่างต่อเนื่องและมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา ซึ่งจากการรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาล กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ปีการศึกษา 2558 การประเมินแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับการศึกษาปฐมวัย ประกอบด้วย การประเมิน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการประเมินมาตรฐานทางการศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศ อยู่ในระดับดีมาก และส่วนที่ 2 ผลการพัฒนากิจการของผู้เรียนในภาพรวมทั้งประเทศ เป็นการประเมินพัฒนาการผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ทุกด้านอยู่ในระดับดี

2. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การประเมิน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการประเมินมาตรฐานทางการศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศ อยู่ในระดับดีมาก สำหรับ ส่วนที่ 2 การประเมินด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ผลการประเมินคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ด้าน ในภาพรวมทั้งประเทศอยู่ในระดับพอใช้ซึ่งผลการประเมินเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินเพื่อนำผลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2558)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนเทศบาล ในการดำเนินงานมีแนวกลยุทธ์และรูปแบบการบริหารงานบุคคล บริหารงานการเงิน และบริหารงานวิชาการที่เป็นการเฉพาะส่วนของแต่ละสถาบัน อาจทำให้มีการบริหารจัดการไม่ได้มาตรฐานขาดการยอมรับ ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ เกิดปัญหาด้านโครงสร้างและขบวนการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะโรงเรียนเทศบาลใด ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้ใช้ “หลักธรรมาภิบาล” หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาดำเนินการบริหารงานอย่างถูกต้องและจริงจังแล้ว จะส่งผลให้ความสำเร็จของงานขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้ตามวัตถุประสงค์ และไม่สามารถสร้างความมั่นคงของประชาชนและสังคมให้มีความอยู่รอดปลอดภัย อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกัน” และส่งผลให้การ

บริหารจัดการและการพัฒนาประเทศเกิดดุลยภาพทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่สันติสุขและความยั่งยืนได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้อย่างจริงจัง และถูกต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลหรือไม่ และมีความรู้ความเข้าใจในกลยุทธ์การเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลมากน้อยแค่ไหน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาองค์กรให้มีความเป็นเลิศสืบต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างและเป็นแนวทางปฏิบัติตามของโรงเรียนเทศบาล และเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลไว้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้กับโรงเรียนเทศบาลและโรงเรียนอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลความเจริญให้มีคุณภาพและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิดเรื่องธรรมาภิบาล หรือที่เรียกว่าการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในยุคปัจจุบันนี้

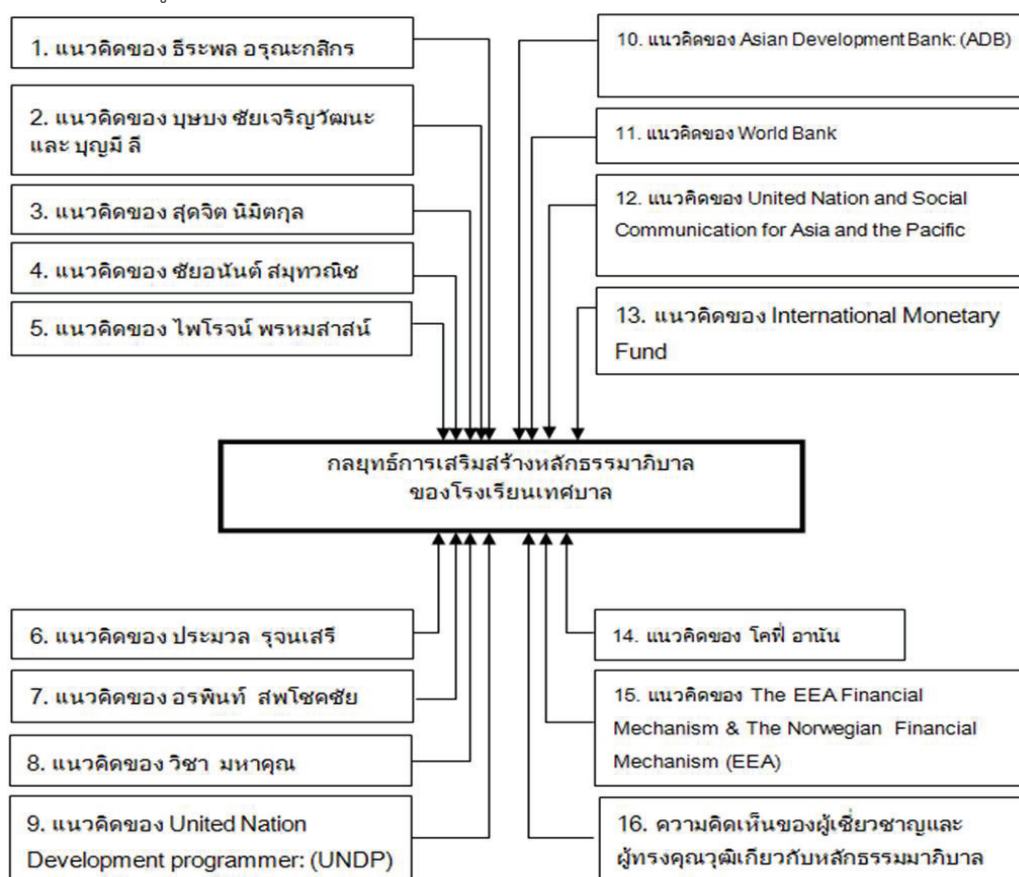
ได้มีผู้พยายามที่จะให้คำนิยามความหมายของคำว่า ธรรมาภิบาล (good governance) ว่าคือระบบการบริหารที่มีลักษณะอย่างใดกันแน่ ซึ่งแต่ละท่านก็พยายามที่จะคิดค้นคำเพื่อที่จะหาคำจำกัดความที่รัดกุม ที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่ายโดยไม่ต้องแปลความหมายกันอีก ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนั้นผู้วิจัย จึงได้รวบรวมคำนิยามของธรรมาภิบาลที่องค์กรหรือคณะบุคคลต่างๆ ที่พยายามส่งเสริมระบบ

ธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในสังคมไทยไว้ ดังนั้น ธรรมาภิบาล เป็นคำที่ประกอบด้วยศัพท์ 2 ศัพท์ มาจากภาษาสันสกฤต คือ ธรรม กับ อภิบาล ซึ่งได้มีท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ธรรม หมายถึง ความยุติธรรม คุณความดี ความจริง ความถูกต้อง กฎ กฎเกณฑ์ กฎหมาย และอภิบาล หมายถึง บำรุงรักษา ปกครอง ปกป้อง หรือ ค้ำครอง ดังนั้น ธรรมาภิบาล จึงมีความหมายตามนัยนี้ว่า “วิธีการปกครองที่นำไปสู่ความดีงามที่ยั่งยืนอันได้แก่ความ

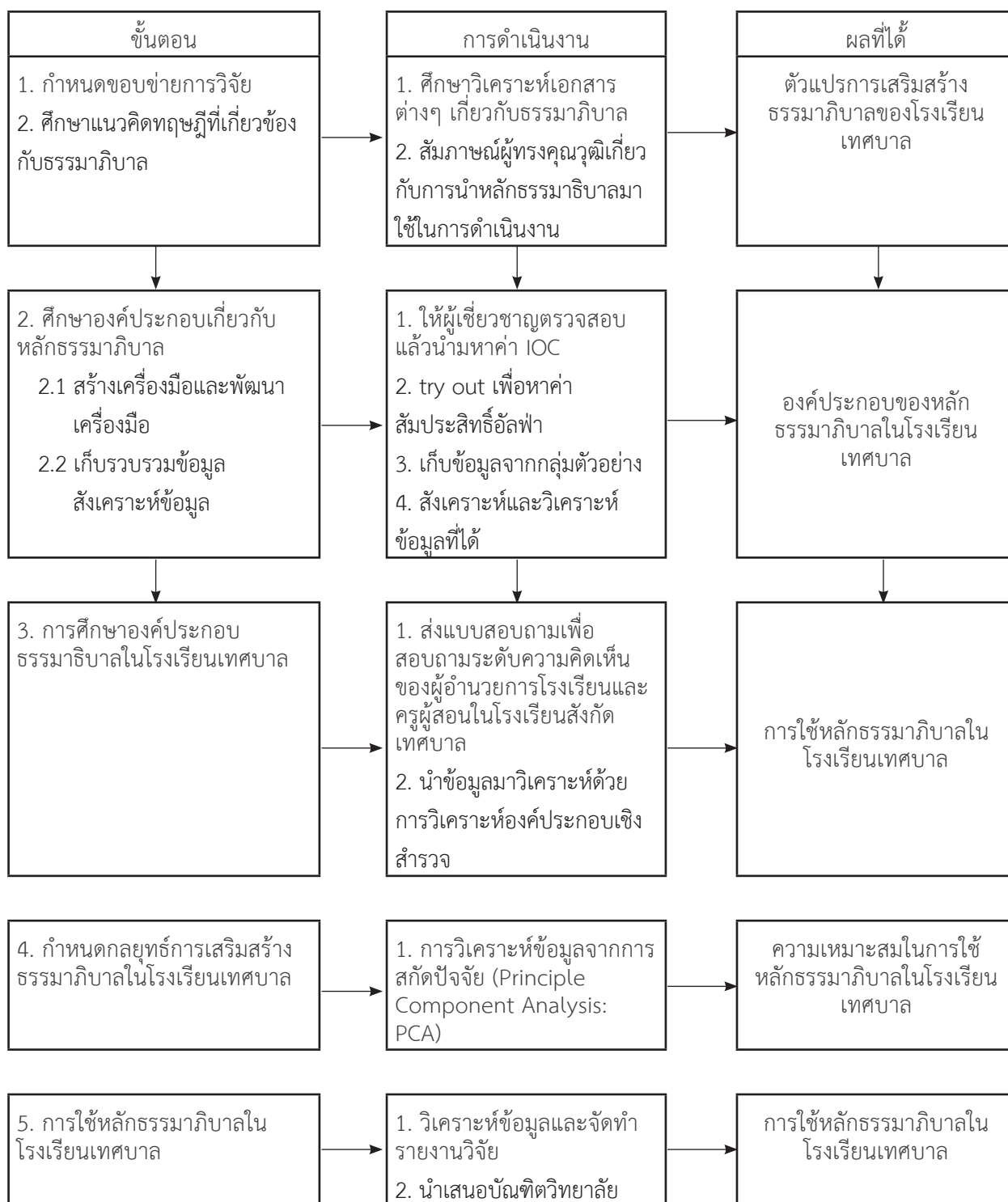
รุ่งเรืองและความผาสุกของปวงชนทั้งปวง”

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล ผู้วิจัยได้ศึกษา และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลจากนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัยเพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ตามที่คณะกรรมการผู้ควบคุมคุณภาพนิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติจบการศึกษา

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแผนแบบการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่ศึกษา การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษาที่สังกัดเทศบาลทั้งสิ้น จำนวน 606 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนเทศบาล โดยใช้ตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ได้โรงเรียนเทศบาลที่เป็นตัวอย่างจำนวน 242 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล คือ บุคลากรในโรงเรียนเทศบาลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน และครูผู้สอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 484 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การใช้หลักธรรมาภิบาลของ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ (1) หลักนิติธรรม (2) หลักคุณธรรม (3) หลักความโปร่งใส (4) หลักการมีส่วนร่วม (5) หลักความรับผิดชอบ (6) หลักความคุ้มค่า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (interview) เป็นแบบฟอร์มที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในโรงเรียนเทศบาล

2. แบบสอบถามกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลจำนวน 133 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยคำถามที่แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้าง ธรรมาภิบาลในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ Likert (1967) และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบสอบถามเท่ากับ 0.916

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดย

1. ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา และบัณฑิตวิทยาลัย
2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (interview) ที่เป็นผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล จำนวน 9 ท่าน
3. ส่งแบบสอบถามการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลด้วยตนเองทางไปรษณีย์ (ordinary mails) และแบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยไปรวบรวมด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษาประสบการณ์ในการทำงาน ประสบการณ์ในหน้าที่ปัจจุบันและตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันด้วยการคำนวณ ค่ามัชฌิมเลขคณิต () และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ถือว่าเป็นค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลตกอยู่ในช่วงใดก็แสดงว่าค่าระดับความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่เป็นจริงแบบนั้น โดยนำค่ามัชฌิมเลขคณิตที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977)

3. การวิเคราะห์ปัจจัยหลัก (factor analysis) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis) ด้วยวิธีสกัดปัจจัย (Principal Component Analysis--PCA) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่สำคัญซึ่งถือเกณฑ์

การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่ง โดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalue) เท่ากับ 1 และถือน้ำหนักตัวแปรปัจจัย (factor loading) ของตัวแปรแต่ละตัวของปัจจัยนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป ตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser, 1983)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลด้วยวิธีการสกัดปัจจัย (principle component analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล และ 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า

1. องค์ประกอบการเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 องค์ประกอบที่ 1 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 20 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรปัจจัย (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.618 - 0.788 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร เท่ากับ 21.418 และค่าร้อยละของความแปรปรวน เท่ากับ 16.104

1.2 องค์ประกอบที่ 2 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 8 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.611 - 0.681 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 9.138 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 6.871

1.3 องค์ประกอบ ที่ 3 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.610 - 0.783 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 8.272 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 6.220

1.4 องค์ประกอบที่ 4 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน

7 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.611 - 0.866 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 6.845 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 5.146

1.5 องค์ประกอบที่ 5 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 6 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.626 - 0.784 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 5.463 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (percent of variance) เท่ากับ 4.107

1.6 องค์ประกอบที่ 6 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.631 - 0.710 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 5.340 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 4.105

1.7 องค์ประกอบที่ 7 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.664 - 0.784 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 4.988 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 3.751

1.8 องค์ประกอบที่ 8 มีตัวแปรสำคัญ จำนวน 5 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.628 ถึง 0.748 มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (eigenvalues) เท่ากับ 4.476 และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of variance) เท่ากับ 3.366

ผลการศึกษาพบว่า

2. กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล มี จำนวน 10 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดรายการ ประกอบด้วย 6 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) ส่งเสริมให้ปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามเป้าหมาย (2) ส่งเสริมให้ใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่อย่างคุ้มค่า (3) จัดระบบควบคุมการใช้งบประมาณ (4) บริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (5) ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (6) ลดขั้นตอนการทำงานโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

กลยุทธ์ที่ 2 จัดสรรงบประมาณ ประกอบด้วย 4 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) ส่งเสริมให้ใช้งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์

แหล่งเรียนรู้ และอาคารสถานที่อย่างคุ้มค่า (2) จัดระบบควบคุมการใช้งบประมาณ และระบบตรวจสอบภายใน (3) บริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (4) ใช้เทคโนโลยีเครื่องมือต่างๆ ที่ทันสมัยเพื่อลดต้นทุน ลดขั้นตอนการทำงานเพิ่มปริมาณผลผลิต

กลยุทธ์ที่ 3 วางแผนอัตรากำลัง ประกอบด้วย 2 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) วางแผนการกำหนดอัตรากำลังภายในโรงเรียนไว้อย่างชัดเจน (2) ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเสริมความซื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ ประกอบด้วย 5 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) รับฟังความคิดเห็นทุกภาคส่วน (2) มอบหมายภาระงานตามความรู้ความสามารถและความถนัด (3) แต่งตั้งและมอบหมายงานชัดเจน (4) ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคในการทำงาน (5) เสนอแนะอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์

กลยุทธ์ที่ 5 การประสานงาน ประกอบด้วย 5 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) พัฒนาระบบติดต่อสื่อสารภายในและภายนอกให้ชัดเจนและรวดเร็ว (2) ตรวจสอบข้อมูลข่าวสารทุกขั้นตอน (3) กำหนดแผนงานที่ชัดเจน (4) ประเมินความพึงพอใจต่องานและองค์กร (5) ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 6 การบริหารงาน ประกอบด้วย 5 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) มีความรู้ความสามารถ (2) ทุ่มเทและเอาใจใส่ในการบริหารงาน (3) เป็นกลางไม่เอนเอียง (4) เป็นแบบอย่างที่ดี (5) มีหลักการบริหารงานที่ดี

กลยุทธ์ที่ 7 การติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย 4 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) จัดระบบติดตามและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (2) ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน (3) กำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน (4) กำหนดแผนการดำเนินการอย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 8 การให้ความร่วมมือ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (2) ให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน (3) สร้างเครือข่ายในการดำเนินงานและขยายผลการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 9 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ประกอบด้วย 4 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) ปฏิบัติหน้าที่อย่างถูก

ต้อง (2) รักษาวินัยในการปฏิบัติหน้าที่ (3) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (4) ยึดหลักคุณธรรม จรรยาบรรณ ในการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 10 การสร้างเสริมวินัยในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ปัจจัยต่อไปนี้ (1) คณะกรรมการหรือผู้มีอำนาจดำเนินงานอย่างถูกต้องและเป็นธรรม (2) กำหนดกฎระเบียบและแนวทางอย่างชัดเจนในการปฏิบัติงาน (3) ตรวจสอบระบบข้อกฎหมายที่ก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญและข้อค้นพบสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาองค์ประกอบธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาล พบว่า องค์ประกอบธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลมี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) หลักความคุ้มค่า มีเป้าประสงค์ให้ บุคลากรในโรงเรียนทำงานให้บรรลุผลตามเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและเป็นระบบและใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า (2) หลักความเสมอภาค มีเป้าประสงค์ให้การดำเนินงานภายในโรงเรียนมีความเสมอภาค บุคลากรในโรงเรียนมีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่เต็มตามศักยภาพ (3) องค์ประกอบที่ 3 หลักความโปร่งใส มีเป้าประสงค์ให้โรงเรียนมีระบบการประสานงานที่เป็นระบบโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (4) หลักการเป็นผู้กำกับดูแล มีเป้าประสงค์ให้ ผู้อำนวยการโรงเรียนบริหารงานด้วยความตั้งใจ เป็นกลาง และมีประสิทธิภาพ (5) หลักความรับผิดชอบ มีเป้าประสงค์ให้ โรงเรียนมีแผนการดำเนินงานและระบบการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ (6) หลักการมีส่วนร่วม มีเป้าประสงค์ให้ เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานภายนอกในการดำเนินงานของโรงเรียน (7) หลักคุณธรรม มีเป้าประสงค์ให้ บุคลากรในโรงเรียนปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และ (8) หลักนิติธรรม มีเป้าประสงค์ให้โรงเรียนมีกฎระเบียบข้อตกลงในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนบนพื้นฐานของความเป็นธรรม ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับ

สมมติฐานของการวิจัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อีรวินน์ ชูญาติ (2552, น. 113) ทำการวิจัย เรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของนักวิจัย พบว่า การศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลในภาพรวมทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักความคุ้มค่า จากการวิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับ จเด็จ โพธิ์ศรีทอง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

องค์ประกอบที่ 2 หลักความเสมอภาค จากการวิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 2 สอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมเทศบาลวิเทศตอเรียเสนอองค์ประกอบธรรมาภิบาลว่าประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ หลักความคุ้มค่า หลักความเสมอภาค หลักความโปร่งใส หลักการเป็นผู้นำกับดูแล หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม และหลักนิติธรรม

องค์ประกอบที่ 3 หลักความโปร่งใส จากการวิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 3 สอดคล้องกับ ลาวัลย์ เพื่องประยูร (2553, น. 66) ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรสด ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรสด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 4 หลักการเป็นผู้กำกับดูแล จากการวิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 4 สอดคล้อง

กับการสร้างเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของกระทรวงมหาดไทย (เสนอ จัยโต, 2557, 50-51)

องค์ประกอบที่ 5 หลักความรับผิดชอบ จากการวิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 5 ซึ่งสอดคล้องกับ ไพศาล ตั้งสมบูรณ์ (2551, น. 87-88) ทำการศึกษาเรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ผลการศึกษพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบที่ 6 หลักการมีส่วนร่วม พบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 6 ซึ่งสอดคล้องกับ กัมปนาท วัชรธนาคม ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพความเข้มแข็งในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 ระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 7 หลักคุณธรรม พบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 7 ซึ่งสอดคล้องกับ อัมพร พุดมี (2551, น. 127-132) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

องค์ประกอบที่ 8 หลักนิติธรรม พบว่า เป็นองค์ประกอบหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเทศบาลที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 8 ซึ่งสอดคล้องกับ ชาติตระกูล เจริญภักดี (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาธรรมาภิบาลในการบริหารงานของสถานีดารวจภูธรในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ระดับ การใช้ธรรมาภิบาลใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนิติธรรม เป็นหลักที่มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจรัฐ โดยกรมกฎหมายที่เป็นธรรม มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีการปรับปรุงกฎหมายให้ทัน

สมัยสอดคล้องกับนานาชาติ มีกรอบการปฏิบัติที่ เคารพสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จากการวิเคราะห์ ข้อมูลปรากฏว่าระดับการใช้ธรรมาภิบาล ในการบริหาร งานของสถานตำรวจภูธรในจังหวัดเชียงรายด้านนิติธรรม มีในระดับค่อนข้างมาก

ผลการศึกษาพบว่า

2. กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของโรงเรียน เทศบาล ประกอบด้วย 10 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การจัดรายงาน กลยุทธ์ที่ 2 การจัดสรร งบประมาณ กลยุทธ์ที่ 3 การวางแผนอัตรากำลัง

กลยุทธ์ที่ 4 การเสริมสร้างความซื่อตรงในการ ปฏิบัติหน้าที่ กลยุทธ์ที่ 5 การประสานงาน

กลยุทธ์ที่ 6 การบริหารงาน กลยุทธ์ที่ 7 การ ติดตามและประเมินผล กลยุทธ์ที่ 8 การให้ความร่วมมือ

กลยุทธ์ที่ 9 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กลยุทธ์ ที่ 10 การสร้างเสริมวินัยในการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ในการกำหนดกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลโรงเรียนเทศบาลนั้นเป็นการกำหนด กลยุทธ์เพื่อ เป็นแนวปฏิบัติให้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนและบุคลากร ในโรงเรียนในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติ หน้าที่ของตนโดยคำนึงถึงการจัดการศึกษาให้กับประชาชน อย่างทั่วถึงและต้องรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาอย่าง จริงจัง ต้องมีความเข้าใจถึงขอบเขตของความรับผิดชอบ ริเริ่มการวางแผนเพื่อให้ทราบถึงหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา การประสานงานกับ หน่วยงานอื่นๆ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อร่วม กันแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน รวมถึงการปกครอง การ บริหาร การจัดการ ควบคุมดูแล การจัดการศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน ต้องมี ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น และผลการ จัดการศึกษาที่ตั้งใจจะทำให้ประชาชนได้รับการศึกษา ที่ดีมีคุณภาพ และคุ้มค่ากับภาษีที่เสียให้แก่รัฐบาล ด้วย หลักนิติธรรม เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อบังคับ และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของชุมชน หลักคุณธรรม ยึด มั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติตัว เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน และเสริมสร้างสนับสนุนให้

ประชาชนมีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ อุดหนุน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริตตามหลักความโปร่งใส หลัก การมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าใน การใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน ให้มากที่สุด อีกทั้งต้องให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ บริบทของโรงเรียนเทศบาลโดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล ของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) มาใช้ในการบริหารโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีพัชรา สิทธิกำจรแก้ว พิจิตร ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาล ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ คือ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความเสมอ ภาค หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า หลักความมั่นคง หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม และ หลักการใช้อำนาจ หน้าที่ การใช้หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. หน่วยงานบังคับบัญชาที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัด ควรให้ความสำคัญและกำหนดแนวทางในการสร้างวินัยที่ดี ในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากขึ้น กลยุทธ์ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมซึ่ง จะทำให้บุคลากรมีคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง ต่อองค์กร ต่อสังคม และต่อจรรยาบรรณวิชาชีพมากขึ้น และการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือในการทำงาน มากขึ้น อีกทั้งควรมีการกำหนดนโยบายให้ชัดเจน เพื่อ บุคลากรสามารถนำไปปฏิบัติได้ส่วนกลยุทธ์ด้านการติดตาม และการประเมินผล ผลการบริหารงานการประสานงาน ความซื่อตรงในการปฏิบัติงานและภาระงานที่ได้รับมอบ หมาย ผู้บริหารควรนำไปเป็นแนวทางในการสร้างขวัญและ กำลังใจสำหรับบุคลากรที่มีคุณภาพที่โดดเด่น และมีผลงาน เชิงประจักษ์ จะทำให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรนำกลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลของ โรงเรียนเทศบาลที่ศึกษาที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการด้านการด้านภาระงาน ที่ได้รับมอบหมาย ความซื่อตรงในการปฏิบัติหน้าที่ การ

ประสานงาน การบริหารงาน การติดตามและประเมิน
ผล การให้ความร่วมมือคุณธรรมจริยธรรม และด้านวินัย
ในการปฏิบัติงานกับหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น

1. ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของการนำ
กลยุทธ์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลว่ามีความสัมพันธ์กับ
ระดับคุณภาพการปฏิบัติงาน

2. มีการศึกษาวิจัยถึงข้อแตกต่างของการนำกลยุทธ์
การเสริมสร้างธรรมาภิบาลทั้ง 8 องค์ประกอบกับการสร้าง

ข้อเสนอแนะในการวิจยครั้งต่อไป

References

- Chooyat, T. (2009). *Good governance administration for schools under Ubon Ratchathani educational service area office 2*. Independent study of Master Degree in Education, E-Sarn University. (in Thai)
- Department of Local Administration. Ministry of Interior. (2015). *The report on the analyzing of educational quality assessment for municipality schools 2015*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Fengprayoon, L. (2010). *A study of the opinion of school administrators and teachers towards the administration applying good governance under the office of Trad education service area*. Master of Education Thesis, Rambhai Barni Rajabhat University. (in Thai)
- Jaroenpakdee, C. (2010). *Good governance in the administration of police stations in Chiang Rai province*. Independent Study of Master Degree in Public Administration, Chiang Mai University. (in Thai)
- Juito, S. (2014). *New dimension of good governance management of local government organization: Theory and research*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Kaiser, (1983). *Using multivariate statistics*. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- Mahawiro, T. (2007). *National economic and social development plan No. 10*. Bangkok: The Book. (in Thai)
- Office of the Civil Service Commission. (2008). *A guide to create a good governance system according to Bureau of Local Educational Development and Co-ordination*. Bangkok: Author. (in Thai)

Phosrithong, J. (2009). *Administration with good governance of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. Master of Liberal Arts Thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)

Pudmee, A. (2008). *Administration as good governance principles of administrator schools under the office of Udonthaini educational service area office 2*. Independent study of Master Degree in Education, Khon Kaen University. (in Thai)

The Secretariat of Cabinet. (2007). *Constitutional of the Kingdom of Thailand B.E. 2550*. Bangkok: Cabinet Publishing and Gazzette Office. (in Thai)

Thungsomboon, P. (2008). *The application of good governance in school administration under the office of Samutsakhon education service area*. Master of Education Thesis, Silpakorn University. (in Thai)

แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอสริมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี
Guidelines to Develop Entrepreneurship in Wickerwork Business
for High School Students in Si Maha Phot District, Prachin Buri Province

รัชฎา ต่างภาษา, อุทุมพร อินทจักร์ และ นลินรัตน์ รักกุศล
Ratchada Tangpasa, Autumporn Intachak and Nalinrat Rakkusol
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Master of Education Program, Kasetsart University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความรู้ทางธุรกิจและ คุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมเครื่องจักสาน (2) แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมเครื่องจักสานและ (3) นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนความเป็น ผู้ประกอบการโดยคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจ จำนวน 3 คน นักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ จำนวน 6 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีจำนวน 3 คน ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมเครื่องจักสานมีความรู้หลายรูปแบบ ได้แก่ การสังเกต ซักถามความรู้จากผู้มีประสบการณ์ การลองผิดลองถูก และการเรียนรู้แบบเครือข่าย ส่วนคุณสมบัติที่ผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมเครื่องจักสานต้องมีได้แก่ ความอดทน ความพยายาม ใฝ่เรียนรู้ ยึดมั่นในสัญญาการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมเครื่องจักสาน มาจัดทำแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมเครื่องจักสาน และได้นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา กิจกรรมพัฒนาชุมนุมหัตถกรรมเครื่องจักสาน จำนวน 9 กิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้าน, เครื่องจักสาน

Abstract

This research aimed (1) to study the wickerwork local business entrepreneurs' business knowledge and qualification, (2) to suggest the development guidelines of the wickerwork local business entrepreneurship, and (3) to propose instructional activities for the wickerwork local business entrepreneurship. The samples include three wickerwork local entrepreneurs, six Si Maha Phot School students, three teachers in department of Occupations and Technology, one Si Maha Phot School administrator and one community leader. The research instrument was an interview questionnaire and a focus group interviews. The results showed that the wickerwork local entrepreneurs had the knowledge in various styles and the learning styles which consisted of observing, asking those with experiences, conducting trials, practicing, and networking. The required qualification of wickerwork

entrepreneurs included tolerance, effort, curiosity, trustworthiness, creativity, belief, and attitude. The results were used to make development guidelines in the wickerwork local business entrepreneurship. Nine instructional activities, well-aligned with the basic core curriculum B.E. 2551, were proposed in the student development course – The Wickerwork Club.

Keywords: development guidelines, local business entrepreneur, wickerwork

บทนำ

อาชีพมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถ้าบุคคลใดเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจและบุคลิกภาพของตน บุคคลนั้นก็จะประสบความสำเร็จในชีวิต ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยแหล่งภูมิปัญญาที่หลากหลาย ดังความตอนหนึ่งของพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยศิลปากร ความว่า “...งานด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมนั้น คือ งานสร้างสรรค์ความเจริญทางปัญญาและทางจิตใจซึ่งเป็นต้นเหตุที่องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเจริญด้านอื่นๆ ทั้งหมด และเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้เรารักษาและดำรงความเป็นไทยไว้สืบไปได้” (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2513)

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดระบบการศึกษาของไทยให้ตอบสนองต่อความต้องการในการอนุรักษ์ความเป็นไทยโดยจัดทำตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีจุดหมายเพื่อ มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และนำความรู้ไปประกอบอาชีพ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ด้วยเหตุนี้จึงควรจะมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับโรงเรียนศรีมหาโพธิ เดิมมีแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอยู่มากมาย แต่ในปัจจุบันสภาพทางเศรษฐกิจของอำเภอศรีมหาโพธิ ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ประชาชนทำอาชีพเกษตรกรรม มาเป็นเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรม (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปราจีนบุรี, 2560) ทำให้ประชาชนหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในโรงงานมากขึ้น การ

ประกอบอาชีพในท้องถิ่นกำลังจะเลือนหายไป ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้มีความรู้และจัดการศึกษาที่เหมาะสมให้กับนักเรียน จึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่นเกี่ยวกับการผลิตหัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน สำหรับนักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาความรู้ทางธุรกิจและเสนอแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานที่เป็นรูปธรรมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ทางธุรกิจและคุณสมบัติของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน
3. นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จัดทำขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคมและ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของบุคคล โดยมีจุด มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข

2. แนวการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรม ชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนา อย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติ ปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยปลูกฝังและ สร้างจิตสำนึกของ การทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ใช้องค์ความรู้ ทักษะและเจตคติจากการ เรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลในการพัฒนาผู้ เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทยและมี จิตสาธารณะ เกิดทักษะการทำงาน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่าง มีความสุข

3. การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานที่มนุษย์ในศตวรรษ ที่ 21 ทุกคนต้องเรียน เพราะโลกจะยิ่งเปลี่ยนแปลงเร็วคนที่อ่อนแอในทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมจะเป็นคนที่ตามโลกไม่ทัน ชีวิตก็จะยากลำบาก ครูจึงต้องเอาใจใส่ ในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และ พัฒนาทักษะของตนเองในด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้ตลอดชีวิต วิธีออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนมีทักษะ นี้ ใช้หลักการว่า ต้องมีการเรียนรู้แบบที่เด็กร่วมกันสร้าง ความรู้เองคือ เรียนรู้โดยการสร้างความรู้ และเรียนรู้เป็น ทีม ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมนี้อยู่ที่ยอดของ Knowledge-and-Skills Rainbow ซึ่งเป็นหัวใจของ ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เยาวเรศ รักดี จิตร (2557) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง อยู่ในโลกจริงหรือชีวิตจริง การ เรียนวิชาในห้องเรียนยังเป็นการเรียนแบบสมมติ ดังนั้น

ครูจึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงที่สุด ครูต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนจากเน้นเรียนวิชาเพื่อได้ความรู้ ให้เป็นการ พัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในยุคใหม่ ต้องเรียนให้เกิด ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 หน้าที่ของครู ต้องเปลี่ยนจากเน้น “สอน” หรือสั่งสอนไปทำหน้าที่จุด ประกายความสนใจใฝ่รู้ (inspire) แก่นักเรียน ให้นักเรียน ได้เรียนจากการลงมือปฏิบัติ (learning by doing) และ นำทักษะที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 นี้ จาก การลงมือปฏิบัติของตนเป็นทีมร่วมกับเพื่อนนักเรียน เน้น ทักษะในการเรียนรู้ และค้นคว้าหาความรู้มากกว่าตัวความ รู้ ครูต้องเปลี่ยนแนวทางการทำงานจากทำเดี่ยว คนเดียว เป็นการ ทำงานเป็นทีม ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 มี 3 ลักษณะ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ
2. กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารอย่าง สร้างสรรค์
3. การเรียนรู้แบบซันบันได (IS)
4. ผู้ประกอบการ

บุญทวรรณ วิงวอน (2556) ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบการ เป็นบุคคลที่มีแรงบันดาลใจในการแสวงหา โอกาสและประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างความ แตกต่างในการดำเนินงานทางธุรกิจโดยมีความตั้งใจมุ่งมั่น ที่จะทำการก่อตั้งธุรกิจสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อ เนื่องทำหน้าที่ในการใช้โอกาสมืออยู่ในตลาดและมีส่วน เกี่ยวพันกับการจัดหาและนำเอาทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ ผู้ประกอบการ คือ ผู้ที่แบกรับความเสี่ยงในระหว่าง การแสวงหาโอกาสและเกิดความคิดสร้างสรรค์และการสร้าง นวัตกรรมนอกจากนั้นผู้ประกอบการยังทำหน้าที่ในการ บริหารกิจกรรมของตนเองรวมถึงการบริหารงานประจำ ญาณดา พรประเสริฐ (2560) ได้สรุปความหมายของผู้ ประกอบการว่า ผู้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม ระบุถึง โอกาสทางธุรกิจ ปรับเปลี่ยนโอกาสไปสู่ธุรกิจและบริหาร จัดการธุรกิจนั้น วิฑูรย์ สิมะโชติ (2545) กล่าวว่า ผู้ ประกอบการคือ ผู้มองเห็นโอกาสและช่องทางต่างๆ แล้ว ลงมือสร้างธุรกิจของตนเองขึ้นอย่างสร้างสรรค์ ผู้ลงทุน จัดตั้งธุรกิจขึ้นเพื่อแสวงหากำไร โดยยอมรับความเสี่ยงที่

จะขาดทุน ดำเนินการและควบคุมการทำธุรกิจด้วยตนเอง ความรู้ในการประกอบธุรกิจ ชำนาญ ฉายาวิชิต (2554) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของธุรกิจ ดังนี้ ธุรกิจเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การจัดจำหน่าย และการบริการ โดยภายในหน่วยงานหรือธุรกิจนั้น ๆ มีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาผสมผสานกันอย่างมีระบบ มีระเบียบตามกฎหมาย เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือผู้บริโภค ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลประโยชน์หรือบรรลุตามเป้าหมายของธุรกิจ และมิให้เกิดมลภาวะที่ไม่ดีต่อสิ่งแวดล้อม การดำเนินของหน้าที่ภายในธุรกิจ เพื่อให้ทรัพยากรประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องแบ่งหน้าที่ต่าง ๆ ออกเป็น 5 หน้าที่ ดังนี้ (1) การผลิต (production function) (2) การตลาด (marketing function) (3) การเงิน (financial function) (4) การบัญชี (accounting function) (5) หน้าที่เกี่ยวกับบุคลากร (personal function)

5. ข้อมูลทั่วไปของอำเภอศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี สำนักงานสหกรณ์จังหวัดปราจีนบุรี (2560) ได้สรุปว่า อำเภอศรีมหาโพธิ์ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดปราจีนบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่การปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเมืองปราจีนบุรีและอำเภอประจันตคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอกบินทร์บุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสนาบชัยเขตและอำเภอพนมสารคาม (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอศรีมโหสถ

ประชากรทำอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ จังหวัดปราจีนบุรีมีไม้ไผ่เป็นจำนวนมาก จนเป็นคำขวัญประจำจังหวัดว่า “ศรีมหาโพธิ์คู่บ้าน ไผ่ตงหวานคู่เมือง ผลไม้ลือเลื่อง เขตเมือง ทวารวดี” ไม้ไผ่เมื่อมีจำนวนมากจึงนำมาทำเครื่องจักสานไว้ใช้ในครัวเรือน ต่อมาผู้มีจัดทำเครื่องจักสานจำหน่ายในชุมชน และหน่วยงานของรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนในการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในงานแสดงสินค้าต่าง ๆ

6. ความรู้ในการประกอบธุรกิจหัตถกรรมพื้น

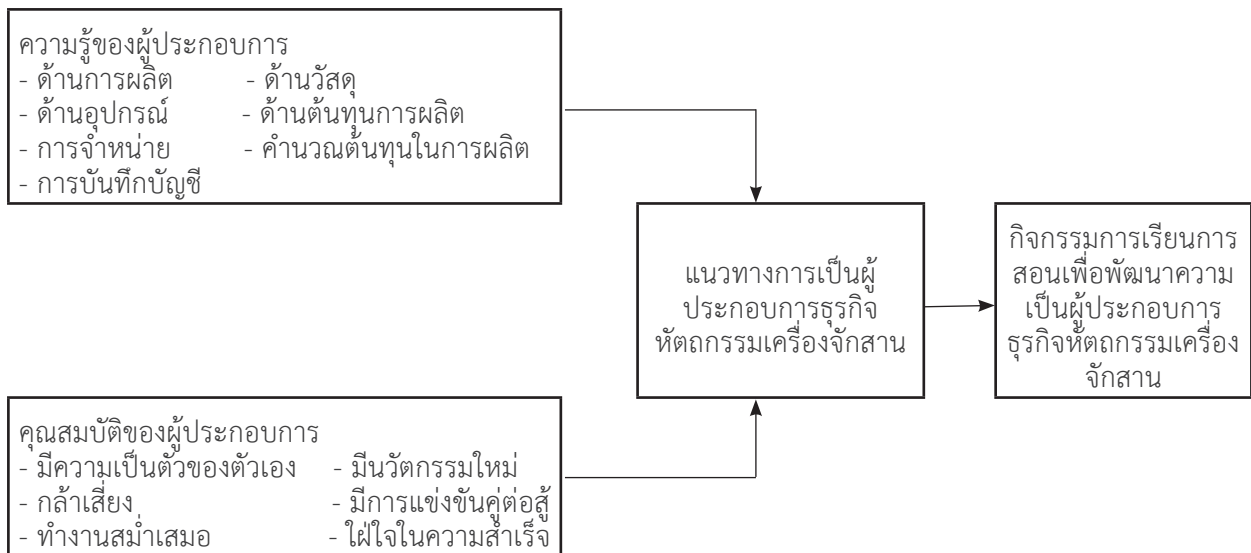
บ้านเครื่องจักสาน สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจและผลิตผลป่าไม้ (2547) กล่าวว่า เครื่องจักสานไม้ไผ่เป็น ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่จะพบในแหล่งชนบทของประเทศไทยทั่วทุกภาค ซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ของคนในชนบท แบ่งได้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ที่รองรับพืชผลทางการเกษตร เครื่องมือจับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเครื่องจักสานได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย พลาสติก มิดดัดไม้ มิดเหลาตอก เลื่อย เครื่องเลียดตอกและหวาย กรรไกร คีมจับขอบ เหล็กปลายแหลม สิริเพ็ญ มากบุญ และคณะ (2546) การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา เพื่อสืบสานอาชีพในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา กรณีชุมชนวัดมะค่า สภาวัฒนธรรม ต.หัวสำโรง อ.ท่าวัง จ.ลพบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพปัจจัยและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งได้แก่ ชุมชนวัดมะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่าและหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาทุกระบบ ผลการวิจัยพบว่า (1) องค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีความพร้อม มีศักยภาพและปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อสืบสานอาชีพของชุมชนทั้งสิ้น (2) ทั้งชุมชนวัดท่ามะค่า กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า และโรงเรียนวัดมะค่า ต่างมีความสัมพันธ์ค่อนข้างดีต่อกัน แต่ความสัมพันธ์ของทั้ง 3 กลุ่มกับศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอท่าวังยังมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามทุกส่วนมีแนวโน้มที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ บุญเสริม เสนอนันตา (2546) การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหลวง กรมสามัญศึกษา จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาจำแนกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยที่เสริมต่อการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียน เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน ชุมชนรักและหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง อยากให้มีการสืบทอดแก่คนรุ่นใหม่มากขึ้น มีการรวมกลุ่มต่าง

ๆ ขึ้น เพื่อช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการมีเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความรักหวงแหน มีความขยัน อดทน และมีความเพียรพยายามเอาใจใส่การเรียนรู้เป็นอย่างดี โรงเรียนมีการกล่าวถึงการอนุรักษ์สืบสาน และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ครูอาจารย์ตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โรงเรียนเปิดประตูต้อนรับและให้การบริการแก่ชุมชนมากขึ้น ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา ได้แก่ การขยายตัวของสังคมเมืองเข้าสู่ชนบทเป็นไปอย่างรวดเร็วได้นำเอาค่านิยม ทางวัตถุและเทคโนโลยีใหม่เข้ามาใช้อย่างแพร่หลาย ประชาชนมองเห็นประโยชน์หรือข้อดีที่ก่อให้เกิดความรวดเร็วและความง่ายแต่เพียงด้านเดียว แต่ไม่ได้มองถึงผลเสียซึ่งจะตามมา สังคมยกย่องวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าหรือคุณความดีอย่างเช่นอดีต สังคมเกิดการแข่งขัน และนิยมการกู้หนี้ยืมสินมากขึ้น คนรุ่นใหม่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น บางส่วนถึงขั้นต่อต้านและขัดขวาง บุตรหลานมิให้สนใจ ผู้นำส่งเสริมแต่ว่าจาแต่ขาดความจริงจังในการสนับสนุน ผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดที่พอยังอยู่ก็ไม่ค่อยมีเวลาที่จะถ่ายทอดความรู้แก่บุตรหลาน ต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยง ครอบครัวยังมีค่าครองชีพสูงขึ้น สังคมเป็นผู้บริโภคมากกว่าเป็นผู้ผลิต นักเรียนพันธุ์ใหม่ที่ชอบความสบายขาดความขยัน ขาดความอดทน สมาธิสั้นมีมากขึ้น โรงเรียนขาดความจริงจังในการส่งเสริมและสนับสนุน ไม่มีแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชัดเจน ผู้บริหารมี เวลาอยู่ประจำโรงเรียนน้อย ครู อาจารย์ มีภาระงานที่มากไม่มีเวลาเอาใจใส่ติดตาม ครู มีการย้าย สับเปลี่ยนกันบ่อยทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง

เจษฎา พัฒรานนท์ (2553) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มจักสานใบกะพ้อมีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีผู้เข้าร่วมดำเนินการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น จำนวน 30 คน มีการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3 วงรอบ แนวทางหลักในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ คือ การนำเศษวัสดุที่เหลือจากการทำพัดใบกะพ้อ มาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย จำนวน 21 ชุดผลิตภัณฑ์ 53 ชิ้นงาน ได้แก่นำในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาสามารถนำไปจำหน่ายตลอดจนถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนในท้องถิ่น ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาความรู้ทางธุรกิจและคุณสมบัติของผู้ประกอบการ โดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน จากนั้น นำความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการมาจัดทำแนวทางการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน โดยการสนทนากลุ่มนักเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และผู้นำชุมชน และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ได้จัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ด้านความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน โดยการ สัมภาษณ์ผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน พรรณนาข้อมูลในเรื่องความรู้ กระบวนการเรียนรู้ การปรับตัว และคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

2. แนวคิดการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน ผู้วิจัยได้แก่

2.1 สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนศรีมหาโพธิ

2.2 สอนหากลุ่มนักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ

2.3 สอนหากลุ่มครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และมีการนำชุมชน เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านหลักสูตรและด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

3. นำเสนอกิจกรรมการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

3.1 นำความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานมาจัดทำ กิจกรรมการเรียนการสอน

3.2 สร้างกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 9

กิจกรรม ใช้เวลา 18 ชั่วโมง

2.3 นำกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง จำนวน 3 คน

2.4. ปรับปรุงแก้ไขกิจกรรมการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2.5. นำกิจกรรมการเรียนการสอนไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานจำนวน 3 คนที่ประกอบอาชีพจักสานไม้ไผ่มาเป็นเวลานานกว่า 10 ปี และปัจจุบันยังประกอบอาชีพนี้อยู่

2. นักเรียนโรงเรียนศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 15 คน คัดเลือกเป็นตัวแทนจำนวน 6 คน ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ เป็นนักเรียนที่เรียนในชุมชนหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน มีความรู้และทักษะทางด้านศิลปะและผู้ปกครองให้การสนับสนุนในการเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนศรีมหาโพธิ จำนวน 2 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี โรงเรียนรอกสมบุญวัฒนา จำนวน 1 คน เนื่องจากโรงเรียนในอำเภอศรีมหาโพธิ ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 มีจำนวน 2 โรงเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 1 คน

4. ผู้นำชุมชนที่เป็นตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาด้านชุมชน จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

2. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

3. แบบสนทนากลุ่ม นักเรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และผู้นำชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและความเป็นผู้ประกอบการ

2. สนทนากลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับ นักเรียน หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

3. สนทนากลุ่มครูผู้สอนกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีและผู้นำชุมชน เกี่ยวกับนักเรียน หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

4. สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับนักเรียน หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอสรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี ได้ข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ศึกษาความรู้ทางธุรกิจและคุณสมบัติของผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานนั้น ความรู้ด้านการผลิต การผลิตเป็นการเรียนรู้ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และการทำเครื่องจักสานต้องมีการวางแผนการทำงานโดยเริ่มจาก การคัดเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุ 2-3 ปี ตัดให้ได้ความยาวตามขนาดที่จะนำมาทำเครื่องจักสาน นำไม้ไผ่มาออกเป็นซีก จักตอก เหลาให้เรียบ คัดเลือกหวายที่จะนำมาทำขอบ เหลาหวายเป็นเส้นเล็กและกลม เพื่อนำมัดขอบ ความรู้ด้านวัสดุ วัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องจักสาน ได้แก่ ไม้ไผ่ หวาย พลาสติก และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำเครื่องจักสาน ได้แก่ มีดตัดไม้ มีดเหลาตอก เลื่อย คีมจับขอบ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน จะเป็นการทำตามความต้องการของลูกค้าและจัดทำเพื่อจำหน่ายตามตลาดในชุมชน หรือตามงานแสดงสินค้าในที่ต่าง ๆ ราคาจำหน่าย ประมาณ 500-1,00 บาท/ชิ้น ต้นทุนในการผลิต จะเป็นค่าแรงงานในการตัดไม้ ค่าแรงในการผลิตเครื่องจักสาน ค่าหวาย ค่าพลาสติก ค่าเหล็กเกอร์ ราคาต้นทุนประมาณ 300-500 บาท/ชิ้น และยังพบว่า ผู้ที่จะประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน ต้องมีความอดทน ความพยายาม ใฝ่เรียนรู้ ยึดมั่นในสัญญาการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อและศรัทธาในการทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการเรียนรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านในแต่ละเรื่อง ดังนี้ ด้านการผลิต ได้จากการสังเกต การทำตามคำบอกของผู้ใหญ่ การทดลองทำด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการลงมือลอง ลอง ถูก ด้านการจำหน่าย ได้จากประสบการณ์ในการทำเครื่องจักสาน และการจำหน่ายเครื่องจักสาน ส่วน ด้านต้นทุนการผลิต ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ หรือจากการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างกัน

2. แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน พบว่า การการจัดการเรียนการสอนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียน ควรจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนสามารถ

เลือกเรียนได้ตามความต้องการของผู้เรียน สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ต้องเป็นหลักสูตรที่นักเรียนและผู้ปกครองให้ความสนใจ และยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนอีกด้วย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรจัดเนื้อหาการเรียนการสอนออกเป็นหน่วย ๆ เรียนทฤษฎีจนเข้าใจแล้วลงมือปฏิบัติ ควรจัดการเรียนจากง่ายไปหายาก มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ในการประกอบอาชีพจริง เป็นการฝึกประสบการณ์โดยตรง ทำงานเป็นกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำ ช่วยเหลือกันในการทำงาน วัดและประเมินผลตามสภาพจริงโดยการสังเกตการณ์การทำงานในระหว่างเรียน มีการนำเสนอผลงาน

3. นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรม พื้นบ้านเครื่องจักสาน ผู้วิจัยได้นำความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานมาพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน จำนวน 9 กิจกรรม ได้แก่ (1) สืบหาอาชีพในท้องถิ่น (2) ความรู้เกี่ยวกับวัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตเครื่องจักสาน (3) การผลิตเครื่องจักสาน (4) วัสดุที่ใช้ทดแทนวัสดุจากธรรมชาติ (5) การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน (6) การประยุกต์ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ (7) การคำนวณต้นทุนในการผลิต (8) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน (9) การบันทึกบัญชี แต่ละกิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

การอภิปรายผล

จากการศึกษา แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี

1. ด้านความรู้และคุณสมบัติของผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน พบว่า ความรู้ของผู้ประกอบการนั้นได้มาจาก การสังเกต การซักถามความรู้จากผู้ประสบการณ์ การลองผิด ลองถูก การเรียนรู้แบบฝึกฝนด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบเครือข่าย สำหรับ

การปรับตัวที่ผู้ประกอบการธุรกิจใช้คือ การพยายามที่จะทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิตนั้นสนองตอบตามความต้องการของลูกค้าและคุณสมบัติที่ผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานจะต้องมีได้แก่ ความใฝ่เรียนรู้ ความอดทน ความพยายาม ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจษฎา พัฒรานนท์ (2553) ที่กล่าวว่า กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการนำเศษวัสดุที่เหลือจากการทำพัดใบกะพ้อ มาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานท้องถิ่น จนสามารถนำไปจำหน่ายได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริเพ็ญ มากบุญ และคณะ (2546) ได้กล่าวว่า ชุมชนวัดมะค่า ได้ส่งสมภูมิธรรมภูมิปัญญาไว้อย่างยาวนาน โดยสะท้อนออกมาในรูปขององค์ความรู้ และวิถีชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของ พุทธศาสนา และการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของการเกษตร กลุ่มอาชีพในชุมชนวัดมะค่า ได้ก่อพลังที่เกิดจากการรวมตัวกันสร้างงานที่ก่อให้เกิดรายได้ขึ้นมา

2. แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน พบว่า การเรียนการสอนให้ผู้เรียนนั้นต้องลงมือปฏิบัติจริง มีการทำงานเป็นกลุ่ม มีการจัดเนื้อหาการเรียนจากง่ายไปหายาก มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเสริม เสนนันดา (2546) กล่าวว่า โรงเรียนมีการอนุรักษ์สืบสาน และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ครูอาจารย์ตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น และยังสอดคล้องกับศิริเพ็ญ มากบุญ และคณะ (2546) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการศึกษา เพื่อสืบสานอาชีพในชุมชนสำหรับนักเรียนประถมศึกษา กรณีชุมชนวัดมะค่า สภาพวัฒนธรรม ต.หัวสำโรง อ.ท่าวัง จ.ลพบุรี ได้กล่าวว่า ชุมชนวัดมะค่าได้ส่งสมภูมิธรรมภูมิปัญญาไว้อย่างยาวนาน โดยสะท้อนออกมาในรูปขององค์ความรู้มีการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สนใจเป็นจำนวนมาก

3. นำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน ได้จัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนจำนวน 9 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนศรีมหาโพธิ์ จังหวัดปราจีนบุรี สอดคล้องกับ บุญเสริม เสนนันดา (2546) ได้

นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูอาจารย์ตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โรงเรียนเปิดประตูต้อนรับและให้บริการแก่ชุมชนมากขึ้น และยังสอดคล้องกับ เจษฎา พัฒรานนท์ (2553) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นโดยใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกรณีศึกษา กลุ่มจักสานใบกะพ้อ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ครูควรสร้างจิตสำนึกและแรงจูงใจให้นักเรียนได้เห็นความสำคัญของการเรียนทางด้านการประกอบอาชีพในชุมชนมากกว่าส่งเสริมให้นักเรียนจบแล้วไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

2. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้หัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน โดยร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับผู้ประกอบการธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสาน เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดสู่คนรุ่นหลัง สร้างหลักสูตรการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีการกิจกรรมการเรียนรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากกว่าความรู้แบบผิวเผินผู้เรียน

จะต้องมีความรู้ที่นำไปใช้ชีวิตและประกอบอาชีพได้

3. ชุมชนในท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนด้านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นการรวมตัวกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตเครื่องจักสานที่มีความทันสมัยมากขึ้น เพื่อทำให้ชุมชนกับโรงเรียนรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายด้วยกันมีการพึ่งพากัน รวมกันจึงมีพลังที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจที่จะทำการศึกษาต่อจากการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ ธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านเครื่องจักสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอสรีมหาโพธิ์ จังหวัด ปราจีนบุรี ควรทำวิจัยในการสร้างหลักสูตร วิชา อาชีพที่มีในท้องถิ่นเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่เป็นวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายในชุมชน ให้เป็นความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ที่เน้นการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาทำเป็นนวัตกรรม ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดความเชี่ยวชาญ จนสามารถเป็นทักษะขั้นสูง และยังเป็นการสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนได้รักถิ่นฐานบ้านเกิดของตัวเอง และยังเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

References

- Chaiwichit, C. (2011). *Definition and significance of business*. Retrieved from <http://site/chamname2554> (in Thai)
- Cooperative Office Prachinburi Province. (2017). *Basic information of Prachinburi province*. Retrieved from http://www.prachinburi.go.th/data_prachinburi.pdf (in Thai)
- Economic and Forest Product Research Office. (2004). *Bamboo basketry*. Bangkok: Aksorn Siam. (in Thai)

- Makboon, S., et al. (2003). *The development of the forms of educational management aiming at handing down the careers of the community to primary school students: A case study of Wat Makha community, The Cultural of Hua Samrong district, Amphur Thawung, Lopburi province*. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Ministry of Education. (2008). *Basic core curriculum B.E.2551*. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (in Thai)
- Pakdeejit, Y. (2014). *Active learning and 21st century learning*. Bangkok: Academic Seminar Handout. (in Thai)
- Panich, V. (2014). *Learning pathway for students in 21st century*. Bangkok: Sodsri-Saritwong Foundation. (in Thai)
- Patranont, J. (2010). *The development on local basketry handicraft by participatory action research: A case study of Kapor leaf basketry in Tung Pho sub-district, Chulaphorn district, Nakhon Si Thammarat province*. Master of Education Thesis, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Pornprasert, Y. (2017). *New entrepreneurship and business ownership*. Retrieved from [http:// www.teacher.ssru.ac.th](http://www.teacher.ssru.ac.th) (in Thai)
- Sennanta, B. (2003). *Factors affecting the use of local wisdom for learning of secondary school students: A case study of Ban Luang school, Department of General Education, Nan province*. Master of Education Thesis, Uttaradit Rajabhat University. (in Thai)
- Silpakorn University. (1970). *His Majesty King Bhumibol Adulyadej royal guidance*. Bangkok: Ministry of Education. (in Thai)
- Simachokedee, W. (2012). *Human resource development*. Bangkok: Netnimit. (in Thai)
- Wingworn, B. (2013). *Globalized entrepreneurship*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)

ความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน

The Success in the Sustainable Management of Provincial Administration

ฐิติพงศ์ วิชัยสาร และ วณิดา สุวรรณนิพนธ์

Thitipong Vichaisarn and Wanida Suwunniponth

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Doctor of Philosophy Program in Innovative Management, Suan Sunandha Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน (3) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น .874 และการสร้างมาตรวัดตัวแปรและค่านิยามเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าที (t-test) และ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการ LSD ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในกระบวนการ วัฒนธรรม และค่านิยม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปน้อยคือ แบบมุ่งความสำเร็จ แบบการปรับตัว แบบมีส่วนร่วม และแบบโครงสร้างและกฎระเบียบ ในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปน้อยคือ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความคุ้มค่า และหลักการมีส่วนร่วม การบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ความสำเร็จ, การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ยั่งยืน

Abstract

This research aimed to (1) to study the success level of sustainable provincial administration (2) To study the factors affecting the success level of sustainable provincial administration (3) to develop models affecting the success level of provincial administration. This research used the quantitative research which distributed questionnaires to compile data from 400 samples. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and LSD. The results of this study were that the opinions on the factors affecting to the success level of provincial administration paradigm namely, culture and value, were at the high level. Sorting the mean from the highest to lowest level were performance model, adaptation model, participation

model and structure and regulation model. Participatory governance was at the high level. Sorting mean from highest to lowest levels were people's empowerment, relationships, hearing opinions, participation and information acknowledgement. Good governance was at the high-level. Sorting the mean from the highest to lowest levels were rule of law, morality, responsibility, transparency, efficiency and participation. Sustainable provincial administration was at the high-level. Sorting means from highest to lowest were operator, client and conflict of interests of organization, state, society and environment. Hypothesis testing of this study were that participatory governance positively affects the good governance administration model. Sustainable provincial administration and participatory administration affect the success level of sustainable provincial administration resulting in the different levels with a significance level of 0.05

Keywords: success, provincial administration, sustain

บทนำ

ประเทศไทยปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีการจัดโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินเป็น 3 ส่วน คือ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น โดยที่การบริหารราชการส่วนกลางใช้หลักการรวมอำนาจการปกครอง โดยอำนาจบังคับบัญชา และการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดจะอยู่ที่รัฐบาลในส่วนกลาง รัฐบาลจะกำหนดทิศทางและแนวนโยบายพื้นฐานต่างๆ รวมทั้งดำเนินกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อประเทศ ในส่วนของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นการใช้หลักการแบ่งอำนาจ โดยราชการส่วนกลางแบ่งอำนาจการบังคับบัญชา และการวินิจฉัยสั่งการให้ราชการส่วนภูมิภาคไปปฏิบัติเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่างๆ อย่างทั่วถึง เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และต้องไม่ขัดต่อนโยบายของส่วนกลางหรือกฎหมายของประเทศ และในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการใช้หลักการกระจายอำนาจ โดยส่วนกลางมอบอำนาจให้ท้องถิ่นระดับหนึ่งเพื่อให้มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการตนเอง และสามารถจัดทำบริการสาธารณะให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ รวมทั้งเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองในระดับท้องถิ่นอีกด้วย (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558)

ในช่วงที่ผ่านมาการบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีปัญหา ที่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการดำเนินงานอยู่เหมือนกัน โดยเป็นปัญหาพื้นฐานในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่มีมาตั้งแต่อดีต และปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการที่มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการส่วนภูมิภาคแบบบูรณาการ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2559) ซึ่งทำให้ราชการส่วนภูมิภาคไม่สามารถแสดงบทบาทใหม่ในการกำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม โดยสาเหตุของสภาวะการณ์ของการปกครองส่วนภูมิภาคเป็นปัญหาในหลายประการ ในที่นี้จึงขอกกล่าวถึงสภาพปัญหาที่มีผลต่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาค (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2559; สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558) ไว้ดังนี้

1. ปัญหาด้านรูปแบบโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนภูมิภาคที่มีมาตั้งแต่อดีต แม้ว่า การที่ราชการส่วนภูมิภาคทำงานโดยได้รับการแต่งตั้งจากราชการส่วนกลาง พร้อมทั้งการมอบอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการและความรับผิดชอบเพื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่ก็ตาม แต่ราชการส่วนกลางก็ยังคงมีอำนาจเด็ดขาดในการที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข การวินิจฉัย สั่งการของราชการส่วนภูมิภาคได้ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ราชการส่วนภูมิภาค ยังคงต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลาง เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย

ถอดถอน เป็นต้น การรวมอำนาจและการใช้อำนาจบริหารไว้ที่ส่วนกลาง ระดับ “กรม” ทำให้การบริหารงานในส่วนภูมิภาค (จังหวัด) ไม้มีความคล่องตัว การบริหารราชการส่วนภูมิภาคของไทยยังไม่มีเอกภาพ และการไม่มีการมอบอำนาจหรือเพิ่มอำนาจให้ผู้ปฏิบัติงานในภูมิภาคอย่างเพียงพอ ปัจจุบันมีหน่วยงานของส่วนราชการในส่วนกลางไปตั้งอยู่ในภูมิภาคเป็นจำนวนมากและมีรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ กระทรวงการคลังมีหน่วยงานในภูมิภาค 1,389 หน่วยงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มี 998 หน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานที่อยู่ในภูมิภาคนั้นทำงานแยกตามสาขาหน้าที่ของส่วนราชการต้นสังกัด ทั้งที่ควรมีบทบาทในการทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อเป็นตัวแทนของราชการส่วนกลางในการขับเคลื่อนนโยบายหลัก ของประเทศและกำกับการบริหารราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงไม่อาจบริหารงานแบบบูรณาการในจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ กิจกรรมสาธารณะในจังหวัด สภาพการปฏิบัติราชการที่ขาดความเป็นเอกภาพนี้มีสาเหตุมาจากปัญหาพื้นฐานในอดีตที่ระบอบราชการไทยได้กำหนดให้กรมเป็นหน่วยพื้นฐานที่มีอำนาจในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ทั้งการจัดทำแผน งบประมาณ และการบริหารงานบุคคล กรมจึงเป็นหน่วยราชการในส่วนกลางที่มีอำนาจในการบังคับบัญชาและตัดสินใจเป็นอย่างมาก ในขณะที่จังหวัดไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายภายในจังหวัดได้เอง นอกจากนี้ ราชการส่วนภูมิภาคใช้รูปแบบการบริหารงานในจังหวัดเป็นแบบมาตรฐานเดียวกันทุกจังหวัดซึ่งในความเป็นจริงแล้ว การบริหารจัดการจังหวัดจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสมกับพื้นที่เพราะแต่ละจังหวัดแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน อาทิ สภาพภูมิประเทศ ประชากร เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งในบางครั้งข้าราชการในส่วนภูมิภาคไม่สามารถตอบสนองความต้องการให้สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่นั้น ๆ ได้ เนื่องจากสิ่งที่มีความต้องการของพื้นที่นั้นไม่ได้เป็นนโยบายของส่วนกลาง

2. ปัญหาด้านการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น การแบ่งอำนาจหน้าที่ และการถ่ายโอนภารกิจของแผนการขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้สร้างปัญหาให้กับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

หลายประการ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงการจัดรูปแบบการบังคับบัญชาหน่วยงานส่วนภูมิภาคกับการสังกัดกับหน่วยราชการส่วนกลาง โดยมีการปรับเปลี่ยนหน่วยงานส่วนภูมิภาคบางหน่วยงานให้มาขึ้นตรงต่อหน่วยราชการส่วนกลาง ส่งผลต่อการขาดเอกภาพในการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด กล่าวคือ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคลดลง เป็นอุปสรรคในการกำกับดูแลการบริหารราชการแผ่นดิน และการแก้ไขปัญหาต่างๆภายในจังหวัดนอกจากนี้การประสานการดำเนินงานของจังหวัดกระทำได้ยากขึ้น เนื่องจากมีหน่วยงานส่วนภูมิภาคทั้งในระดับจังหวัดและระดับอำเภอปรับเปลี่ยนไปสังกัดหน่วยงานราชการส่วนกลางมากขึ้น ส่งผลให้ไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดให้ได้ผลอย่างเต็มที่ เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดขาดอำนาจในการบังคับบัญชาหรือสั่งการทำได้เพียงการขอความร่วมมือเท่านั้น รวมทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลางยังประสบปัญหาทางด้านทรัพยากรหรือเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในกรณีฉุกเฉิน เร่งด่วน หรือเกิดภัยพิบัติต่างๆ เนื่องจากจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดปรับเปลี่ยนไปสังกัดในหน่วยงานราชการส่วนกลาง ทำให้ไม่สามารถสั่งการหรือบังคับบัญชาได้โดยตรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาต่างๆในพื้นที่

3. ปัญหาด้านการคลังและงบประมาณ ทั้งนี้ ราชการส่วนภูมิภาคจะมีการบริหารงานโดยอาศัยงบประมาณแผ่นดินซึ่งส่วนกลางจะเป็นผู้อนุมัติ จัดสรร ควบคุมให้เป็นไปตามวิธีการงบประมาณ เพราะรัฐต้องจัดสรรรายได้เพื่ออุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกรอบที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำให้ส่งผลกระทบต่องบประมาณในการพัฒนาจังหวัด ซึ่งเดิมเป็นงบประมาณของราชการส่วนกลางและภูมิภาค จากลักษณะและรูปแบบดังกล่าว ส่งผลให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีลักษณะเป็นสาขาของรัฐบาลกลาง ในการดำเนินนโยบายและรายงานผลการปฏิบัติงานต่อรัฐบาลกลางผ่านสายการบังคับบัญชา นอกเหนือไปจากนั้นยังคงทำหน้าที่ในการกำกับหน่วยราชการอื่น ทั้งราชการส่วนกลางซึ่งตั้งสำนักงานภูมิภาคอยู่ในจังหวัด และราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความเป็นอิสระในการจัดการสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะในท้องถิ่น การบริหาร

ราชการส่วนภูมิภาคจึงเป็นกลไกทางการเมืองในการแปลงนโยบายของรัฐสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ตลอดจนเป็นตัวกลางในการประสานงานและบูรณาการการปฏิบัติงานของท้องถิ่นให้ทำงานต่างๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

4. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล และการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ซึ่งเห็นได้จากพื้นที่ที่รับผิดชอบของจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านในฐานะภูมิภาค และองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะท้องถิ่น เป็นพื้นที่เดียวกัน ทำให้การดำเนินการกิจในเขตพื้นที่ มีความทับซ้อนกัน เช่น การกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม แม้ว่าปัจจุบันกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับผิดชอบภารกิจด้านใดบ้าง แต่ในทางปฏิบัติราชการส่วนภูมิภาคก็มีกฎหมายที่รองรับภารกิจนั้นเช่นกัน การดำเนินการกิจภายในจังหวัดจึงเกิดความสับสน มีการแย่งงานกันทำ และทำให้ขาดเจ้าภาพในการรับผิดชอบต่อปัญหาในพื้นที่ ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ทั้งที่เกิดจากหน่วยงานส่วนกลาง และหน่วยงานส่วนภูมิภาคที่แต่ละหน่วยงานต่างปฏิบัติภารกิจในเชิงปฏิบัติการที่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้ในบางภารกิจมีหน่วยงานให้บริการเป็นจำนวนมากและเป็นอิสระจากกัน ภายได้โครงสร้างการจัดการแบบแยกส่วน จึงก่อให้เกิดปัญหาประสิทธิภาพในการให้บริการ

5. ปัญหาการเมืองระดับชาติ รวมถึงการโยกย้ายและปรับเปลี่ยนผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอตามกระแสการเมือง มีผลต่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคทำให้ขาดเสถียรภาพในการทำงานอย่างต่อเนื่อง และในบางครั้งผู้ที่เข้ามารับตำแหน่งไม่ได้มีความผูกพัน หรือไม่มีความเข้าใจบริบทแวดล้อมของพื้นที่ ทำให้ไม่อาจตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เมื่อภารกิจถูกถ่ายโอนงบประมาณย่อมถูกโอนตามไป รวมทั้ง บุคลากรจึงต้องโอนตามไปด้วย แต่การโอนบุคลากรเป็นเรื่องของความสมัครใจ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ยินยอมโอนไป รวมทั้งเรื่องอำนาจในการบริหารงานของจังหวัด ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ว่าราชการจังหวัดไม่สามารถบริหารงานในแนวทางได้ เนื่องจาก ผู้ว่าราชการจังหวัดไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการควบคุมดูแลงานใน

หลายๆเรื่อง โดยกรมสงวนอำนาจไว้และไม่มีข้าราชการของจังหวัดเองในการปฏิบัติงานจึงทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ เป็นเพียงผู้ประสานงานมากกว่าจะเป็นผู้บริหาร (สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558; สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

ดังนั้น การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารราชการส่วนภูมิภาคจึงต้องปรับบทบาท โครงสร้างอำนาจ โครงสร้างองค์การ ระบบการบริหาร วิธีการทำงาน ระบบงบประมาณ ระบบบริหารงานบุคคล กฎหมาย กฎระเบียบวัฒนธรรม และค่านิยมใหม่ รวมทั้งบุคลากรของราชการส่วนภูมิภาคต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานจากเดิมที่เคยเป็นผู้ดำเนินการเอง ไปเป็นผู้กำกับดูแล และจำเป็นต้องมีทักษะด้านความคิด (conceptual skill) และทักษะด้านการจัดการ (management skill) สูง เพื่อที่จะตรวจสอบ และให้คำแนะนำต่อราชการส่วนท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2559) (ให้ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาระบบบริหารราชการส่วนภูมิภาคและผลกระทบ ไว้ดังนี้ การบริหารราชการจังหวัดควรเป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนภูมิภาคแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ภายใต้งบประมาณและระยะเวลาที่จำกัด มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนและยุทธศาสตร์การพัฒนา มากกว่าการตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงาน เปิดโอกาสให้หลายภาคส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในการบริหารงานแบบเครือข่าย โครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีความหลากหลายเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการกำหนดและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของประเทศต่อไปในอนาคต

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ประสบกับภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจหลายครั้งซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อกลุ่มทุกภาคส่วนในสังคม คนว่างงานจำนวนมากเดินทางกลับภูมิลำเนาในชนบท สถานการณ์ด้านสังคม ชุมชน สาธารณภัย และสิ่งแวดล้อมจะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอ่อนแอของชุมชนอันเนื่องมาจากการอพยพแรงงานชนบทที่มีผลกระทบต่อสถาบัน ชุมชน และครอบครัว ค่านิยมที่มุ่งเน้นบริโภคนิยม การสืบสาน วัฒนธรรม ระเบียบประเพณี

ภูมิปัญญาที่สั่งงามของชุมชนผู้ร่อน ยึดผลประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นหลัก ทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เช่น อาชญากรรม การละเมิดสิทธิเด็ก สตรี และผู้ด้อยโอกาส ยาเสพติด โรคเอดส์ การกระทำผิดต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เกิดคดีเกี่ยวกับบอขายมุข บ่อนการพนัน การขายบริการทางเพศ รวมทั้งการขยายตัวของชุมชนเมืองจะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ยังเป็นปัญหาระดับสากลที่ทุกประเทศต้องดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกันอนุรักษ์ ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในอดีตการพัฒนาประเทศของไทยใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลืองและไม่คุ้มค่า ซึ่งในอนาคตอาจจะเกิดปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติได้ แนวโน้มสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบโดยตรงต่อภารกิจของราชการส่วนภูมิภาค ด้านการส่งเสริม การพัฒนาชุมชนในจังหวัดให้เข้มแข็ง การรักษาความสงบเรียบร้อย การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระดับพื้นที่ การควบคุมดูแลที่สาธารณประโยชน์ แหล่งทราย ลูกเรือการจัดสรรที่ดิน เป็นต้น ในขณะที่รัฐบาลกำหนดแนวทางหลักในการแก้ปัญหาด้วยการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ และคาดว่าจะกำลังแรงงานในภาคการผลิตของประเทศจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญในการจัดระเบียบการผลิตของสังคมไทย แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงถูกนำมาใช้

นอกจากการนำแนวคิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลมาใช้แล้ว ระบบราชการในปัจจุบันได้นำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (new public management) มาเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาระบบราชการโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดขนาดของระบบราชการ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การวัดคุณค่า การกระจายอำนาจ การสละอำนาจและการให้บริการด้วยระบบตลาด และเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยแนวคิดรัฐบาลแบบผู้ประกอบการ (reinventing government) เป็นแนวคิดที่เสนอโดย David Osborne และ Ted Gaebler (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554) ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยเป็นแนวคิดที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริหารราชการเป็นอย่างมากโดย Osborne และ Gaebler ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการมุ่งสู่รัฐบาลในเชิงประกอบการที่เป็นมิติหรือกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการภาครัฐใหม่ หรือเนรมิตระบบราชการยุคใหม่ ซึ่ง

ได้กลายเป็นกระแสความคิดสำคัญในการปฏิรูประบบราชการในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ในระยะเวลาต่อมา แนวคิดรัฐบาลแบบผู้ประกอบการนั้น การปฏิบัติงานจะเป็นผู้กำกับดูแลมากกว่าเป็นผู้ปฏิบัติ โดยรัฐบาลทำหน้าที่เป็นส่วนสนับสนุน อำนวยความสะดวก หรือประสานงานมากกว่าดำเนินการเอง และเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติมากขึ้น (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

ในฐานะที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคโดยตรง เห็นว่าราชการส่วนภูมิภาคยังคงมีความจำเป็นอยู่ แต่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคเพื่อให้เป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จ แม้ว่าจะมีปัญหาและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภารกิจที่เคยทำมาในอดีตที่อาจไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน รวมถึงรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมเท่าที่ควร โดยเฉพาะในระดับจังหวัด ที่เป็นหน่วยที่ได้รับการคาดหวังจากประชาชนสูง เนื่องจากภาคราชการจะเป็นภาคที่มีบทบาทสูงในการพัฒนาประเทศ ภูมิภาค และพื้นที่ต่างๆของประเทศมาโดยตลอด แต่ราชการส่วนภูมิภาคในฐานะที่ใกล้ชิดกับประชาชน ยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมและทั่วถึง ดังจะเห็นได้จากการร้องเรียนของประชาชน มักจะมุ่งสู่ราชการส่วนกลางแทนที่จะเป็นการร้องเรียนไปยังราชการส่วนภูมิภาคโดยตรง ทั้งนี้ก็เนื่องจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอยังไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้เอง การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารราชการส่วนภูมิภาคจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะปรับเปลี่ยนทิศทางการดำเนินงานของราชการส่วนภูมิภาค และจากการศึกษายังไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงนัก ที่จะตอบคำถามที่ว่าการบริหารราชการส่วนภูมิภาคควรจะมีรูปแบบอย่างไร และควรจะทำหนดภารกิจไปในทิศทางใดเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าให้ได้ข้อเท็จจริงว่าสภาพปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงว่าสภาพปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และแต่ละปัจจัย

มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างไร ตลอดจนการสร้างรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่ได้จากการสังเคราะห์จากวิธี การวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นแนวทางให้กับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคพิจารณาตัดสินใจเลือกปัจจัยเหล่าต่างๆ ไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคแต่ละหน่วยงาน อันจะเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และกระบวนการมีส่วนร่วมและบทบาทเพียงพที่จะผลักดันแผนพัฒนาของกลุ่มองค์กรเข้าสู่แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงความเชื่อมโยงไปยังการกำหนดนโยบายและการจัดบริการสาธารณะที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจได้อย่างแท้จริง โดยมีฐานคิดที่สำคัญในเรื่องวัฒนธรรมองค์การราชการ การมีส่วนร่วมของประชาชนหลักธรรมาภิบาล การจัดการภาครัฐแนวใหม่ และนโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ผลการวิจัยจะเป็นกลไกที่จะทำให้การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อทุกภาคส่วน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จในการบริหารราชการส่วน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ผู้วิจัยสรุปความหมายของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคได้ว่า การบริหารราชการส่วนภูมิภาคเป็นการปกครองที่มีลักษณะของแขนงจากราชการส่วนกลาง คือกระทรวง ทบวง กรม โดยมีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการกิจและโครงการ การวินิจฉัยสั่งการจำกัดตามที่ได้รับมอบมาจากส่วนกลาง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้บริหารสูงสุดในจังหวัด ดังนั้น

จึงจะกล่าวได้ว่าราชการส่วนภูมิภาคเป็นกลไกการทำงานในพื้นที่ของราชการส่วนกลางซึ่งภารกิจที่สำคัญคือ ได้รับมอบหมายหน้าที่และอำนาจบางอย่างจากราชการส่วนกลางในการปฏิบัติการในพื้นที่โดยคำนึงถึงนโยบายของรัฐบาลส่วนกลางเป็นหลัก

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาลเป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร เป็นค่านิยม ความเชื่อที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในองค์กร และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด ระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอของราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการกลุ่มจังหวัด รวม 18 กลุ่มจังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ฉะเชิงเทรา นครปฐม เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต สงขลา ชลบุรี อุดรธานี สกลนคร ขอนแก่น อุบลราชธานี นครราชสีมา เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา และนครสวรรค์ โดยมีจำนวนหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัดจำนวน 112 คน และหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำนวน 288 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ทำการศึกษา

2. สร้างกรอบแนวคิดการวิจัยและสมมติฐานจากการทบทวนวรรณกรรม

3. สร้างมาตรวัดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยกำหนดนิยามปฏิบัติการและมาตรวัดตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. สร้างแบบสอบถามที่ได้จากการวิจัยโดยการสร้างข้อคำถาม

5. นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นทำการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัดในการวิจัยครั้งนี้โดยการหาความเที่ยงตรง (reliability) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วมาทำการหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยนำไปทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 ราย และนำเพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ตามวิธีของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงตรงรายข้อ และสัมประสิทธิ์ของความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .8743

6. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วมาทำการหาความเชื่อมั่น ผู้วิจัยต้องนำแบบวัดที่ได้ หาค่าความเที่ยงตรงแล้วไปทดลองใช้กับข้าราชการส่วนภูมิภาคในจังหวัดที่มีลักษณะคล้ายคลึงและใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

7. จัดทำแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้จำนวน 400 ราย แล้วนำไปวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของมาตรวัดตัวแปร และการวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเสนอขอจดหมายราชการจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำจดหมายไปประสานงานจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตดำเนินการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อนัดวัน เวลาที่จะไปจัดเก็บข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองทุกจังหวัด

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบดูความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของหน่วยงานผู้ตอบแบบสอบถามเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน ทุกๆ ด้านโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. ทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยจำแนกตามลักษณะของตัวแปร สถิติที่ใช้คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้น 2 กลุ่ม และการทดสอบค่า เอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และแปลความหมาย

4. ข้อเสนอแนะต่อแบบจำลองของความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน ที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด (open ended questionnaire)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ส่วนมากตำแหน่งนายอำเภอ จำนวน 112 คน ระดับการบริหาร เป็นผู้บริหารจำนวน 298 คน สังกัดเป็นส่วนภูมิภาค จำนวน 303 คน ส่วนมากจากจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 92 คน

2. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในกระบวนการ วัฒนธรรม และค่านิยม โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนใน

กระบวนการทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาค อย่างยั่งยืนในกระบวนการทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยม อยู่ในระดับมาก อันดับหนึ่ง คือ แบบมุ่งความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 รองลงมาคือ แบบการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 แบบมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และอันดับสุดท้าย คือ แบบโครงสร้างและกฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ตามลำดับ

3. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก อันดับหนึ่ง คือ การเสริมอำนาจประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รองลงมาคือ การเกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 การรับฟังความคิดเห็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 ความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และอันดับสุดท้าย คือ การให้ข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ตามลำดับ

4. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.07 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก อันดับหนึ่ง คือ หลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 รองลงมาคือ หลักคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 หลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 และอันดับสุดท้าย คือ หลักการมี

ส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ตามลำดับ

5. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ผู้วิจัยมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้ ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก อันดับหนึ่ง คือ ด้านผู้ปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 รองลงมาคือ ด้านผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ด้านองค์การ ด้านรัฐ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรกระบวนการทัศน์ วัฒนธรรมและค่านิยม มีค่าเฉลี่ยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เป็นเพราะด้านการปรับตัว การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับทราบเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่มีผลบังคับใช้กับชุมชน บุคลากรของส่วนภูมิภาค มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในศีลธรรมและจริยธรรม บุคลากรของส่วนภูมิภาคปฏิบัติต่อประชาชนโดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ มีการปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและการบริหารงานของส่วนภูมิภาค มีความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ ด้านมุ่งความสำเร็จ บุคลากรของส่วนภูมิภาค มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในศีลธรรมและจริยธรรม บุคลากรของส่วนภูมิภาคปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักคุณธรรมมี ภาวะความเป็นผู้นำปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม บุคลากรของส่วนภูมิภาคมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สุภาพอ่อนโยน และมีเมตตาริจิตพร้อมให้บริการ บุคลากรของส่วนภูมิภาคบริหารงานโดยยึด

หลักความถูกต้องเป็นธรรมและเสมอภาค และบุคลากรของส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม ด้านแบบมีส่วนร่วม การบริหารงานของส่วนภูมิภาค มีการสรุป/เปิดเผยต่อสาธารณะ เช่น ประชาสัมพันธ์/ปิดประกาศให้ประชาชนรับทราบ การจัดเก็บภาษีกระทำอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา และเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนติดตามตรวจสอบการทำงานของส่วนราชการ/จังหวัด ส่วนภูมิภาคมีการจัดเวทีประชาคมในการรับฟังปัญหา และความต้องการของประชาชนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอิสระที่จะเสนอความคิดเห็น และสามารถแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาาร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวัฒนธรรมองค์กร สิ่งทีอธิบายสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่รวมเอาความเชื่อและค่านิยมที่สมาชิกขององค์กรมีส่วนร่วมและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรม โดยแยกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ แบบเน้นการปรับตัว แบบเน้นความสำเร็จ แบบเน้นการมีส่วนร่วม และ แบบเน้นโครงสร้างและกฎระเบียบ ในส่วนของวัฒนธรรมองค์กร มีความจำเป็นต้องปฏิรูป ระบบราชการในทุกๆ ด้าน อย่างรีบด่วนเพื่อให้ทันสมัย และตอบสนองประชาชนได้มากขึ้น และหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการก็คือ ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมของข้าราชการ (Daft, 2008)

2. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม มี ค่าเฉลี่ยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านเป็นเพราะด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนราชการ/จังหวัด มีการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย ส่วนราชการ/จังหวัด มีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอยู่เสมอ ด้านการรับฟังความคิดเห็นส่วนราชการ/จังหวัด จัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นระบบ ส่วนราชการ/จังหวัด เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ อย่างอิสระ ด้านการเกี่ยวข้อง ส่วนราชการ/จังหวัด จัดกระบวนการเพื่อให้มีการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชนบ่อยครั้งที่ส่วนราชการ/

จังหวัด ยอมรับข้อเสนอแนะจาก และด้านการเสริมอำนาจประชาชน ประชาชนมีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใดๆ แทนหน่วยงานภาครัฐ ส่วนราชการ/จังหวัด เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อเข้ามาทดแทนการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และส่วนราชการ/จังหวัด ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทการดำเนินกิจกรรมใดๆ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุรินทร์ ชุมแก้ว (2556) ได้วิจัยเรื่องวัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำแบบสร้างความสำเร็จเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารในองค์การเอกชน พบว่า วัฒนธรรมองค์การและภาวะผู้นำแบบสร้างความสำเร็จเปลี่ยนแปลงมี ความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการทำงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และวัฒนธรรมองค์การ

3. ความคิดเห็นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน พบว่า ความสัมพันธ์ของตัวแปรการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีค่าเฉลี่ยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เป็นเพราะในด้านหลักนิติธรรม มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมรับทราบเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่างๆที่จะมีผลบังคับใช้กับชุมชนบุคลากรของส่วนราชการ/จังหวัด ปฏิบัติต่อประชาชนโดยยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับ มีการปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสมกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การบริหารงานของส่วนราชการ/จังหวัด มีความชัดเจนในการปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารส่วนราชการ/จังหวัด เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ด้านหลักคุณธรรม บุคลากรของส่วนราชการ/จังหวัด มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในศีลธรรม และจริยธรรม บุคลากรของส่วนราชการ/จังหวัด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สุภาพอ่อนโยน และมีไมตรีจิตพร้อมให้บริการ บุคลากรของส่วนราชการ/จังหวัดบริหารงานโดยยึดหลักความถูกต้องเป็นธรรมและเสมอภาค บุคลากรของส่วนราชการ/จังหวัด ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรมบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม และบุคลากรของส่วนราชการ/จังหวัด ปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักคุณธรรมมีภาวะความเป็นผู้นำ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ด้านหลักความโปร่งใส มีการเปิดโอกาส

ให้ประชาชนติดตามตรวจสอบการทำงานของส่วนราชการ/จังหวัด ด้านหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ารับฟังการประชุมสภา เพื่อกำหนดนโยบาย การออกระเบียบ ข้อบังคับของส่วนภูมิภาค เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอิสระที่จะเสนอความคิดเห็นและสามารถแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาาร่วมกัน สอดคล้องกับแนวความคิดของ สุขุมรัฐ สารีบุตร (2553) การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับ ประเทศไทย เพราะหลักการดังกล่าวให้ ความเป็นธรรมกับทุกคน สามารถตรวจสอบได้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบระเบียบพร้อมที่จะเปิดเผยและมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตรวจสอบการดำเนินการและการบริหารจัดการที่ดีเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของทุกภาคส่วน ซึ่งจะส่งผลให้ภาพพจน์ขององค์กรโดยรวมดีขึ้น และเป็นสังคมที่เติบโตด้วยความแข็งแกร่งอันจะช่วยให้ประเทศชาติมีความสงบสุขและพัฒนาอย่างรวดเร็วและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ควรมีกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาบุคลากรราชการส่วนภูมิภาคอย่างเจาะจง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาบุคลากรหรือพัฒนาภาวะผู้นำขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่บริหารหลักสูตรการพัฒนาและฝึกอบรม
2. ควรให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของราชการส่วนภูมิภาคในทุกๆ ด้านอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อาจนำรูปแบบการพัฒนาฝึกอบรมที่ได้จากการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาฝึกอบรม

3. ควรมีการให้ประกาศนียบัตรรับรองผล หรือมีการรับรองผลในการพัฒนาบุคลากรซึ่งสามารถนำไปใช้ เป็นส่วนหนึ่ง ในการประเมินความรู้ ความสามารถได้ เพื่อสร้างกำลังใจและแรงจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้พัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. จากความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนที่ได้ศึกษามาเป็น การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ใช้สำหรับเป็น แนวทางในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้ประสบความสำเร็จ แนวทางของการพิจารณาข้อดี ข้อเสียของแต่ละปัจจัย และสามารถตัดสินใจเลือกปัจจัยเหล่านี้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่ในภูมิภาคแต่ละหน่วยงาน

5. จากแบบจำลองเชิงสาเหตุของความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืนที่ได้ศึกษามาเป็น การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ใช้สำหรับเป็น แนวทางในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้ประสบความสำเร็จ แนวทางของการพิจารณาข้อดี ข้อเสียของแต่ละปัจจัย และสามารถตัดสินใจเลือกปัจจัยเหล่านี้ไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับพื้นที่ในภูมิภาคแต่ละหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในทำนองเดียวกันในการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านอื่นของความสำเร็จในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อหาวิธีการพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน

References

- Chumkaew, S. (2013). *Project evaluation*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Daft, R. L. (2008). *Management* (9th ed.). South-Western: Cengage Learning.
- Himaphan, T. (2011). *Direction to public administration*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- King Prajadhipok's Institute. (2010). *Thailand quality criteria for performance excellence*. Bangkok: Infographic. (in Thai)
- Mektraira, N. (2016). *State and local government*. Nonthaburi: King Prajadhipok's Institute. (in Thai)
- Ratsaleebud, S. (2010). *Bureaucracy and political system*. Bangkok: Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- The Secretariat of the House of Representatives. (2015). *Parliamentary system*. Bangkok: Author. (in Thai)

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี

Factors Affected the Policy Management to Improve Quality of Elderly's Life of Local Province Administrative Office

พีรพงศ์ กนกเลิศวงศ์

Perapong Kanoklertwonges

นักวิชาการอิสระ

Independent Academician

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และผลการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดไปปฏิบัติ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณได้สำรวจผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี 400 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติทดสอบค่าที ค่าเอฟ และเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารองค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้อง 5 ท่าน สังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า (1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวม 5 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.24$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1.1) ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตสูงสุด ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 0.687$) (1.2) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.28$, $SD = 0.680$) (1.3) ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.25$, $SD = 0.641$) (1.4) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.21$, $SD = 0.683$) และ (1.5) ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.14$, $SD = 0.719$) (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ (2.1) ภาวะผู้นำ (2.2) ทรัพยากรนโยบาย (2.3) การบริหารจัดการ (2.4) ความต้องการของผู้สูงอายุ (2.5) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (3) ผลของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดไปปฏิบัติ พบว่า ผลกระทบในด้านบวก คือ นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และรายได้ ส่วนผลกระทบในด้านลบ คือ ปัญหาด้านงบประมาณ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องผู้สูงอายุของบุคลากร และบุคลากรมีจำนวนน้อย

คำสำคัญ: นโยบาย, การบริหาร, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives were to study the factors that affect management policies to improve quality of life for the elderly and the effect of local provincial administrative office's policy development on quality of elderly's life. This research uses mixed methods research. The quantitative research survey comprised 400 elderly persons who lived in Nonthaburi Province. Data was analyzed using descriptive statistics and test hypothesis by t-test and F-test and performed all pairwise. The qualitative research used in-depth interviews with five executives. Data was analyzed by content analysis. The research results found that (1) overall, the level of quality of elderly's lives in five aspects were at a high level

($\bar{X}$ =3.24). Consideration of each aspect was found at a high level in all aspects. Sorted by mean score in descending order, the results are as follows (1.1) physical body had highest mean score ($\bar{X}$ =3.32, SD=0.687), (1.2) economic aspects had a score of ($\bar{X}$ =3.28, SD=0.680), (1.3) environmental aspects had a score of ($\bar{X}$ =3.25, SD=0.641), (1.4) mental health aspects had a score of ($\bar{X}$ =3.21, SD=0.683), and (1.5) social aspects had a score of ($\bar{X}$ =3.14, SD=0.719). (2) Factors that affect management policies to improve the quality of elderly's lives by the local province administrative office can be arranged in order of importance as follows (2.1) leadership (2.2) resources (2.3) management (2.4) elderly's needs (2.5) the cooperation of the relevant authorities. The effect of applying the policy to develop the quality of elderly's life of Nonthanburi local province administrative office found that the positive effect to increase the quality of elderly's life can be realized when the policies are implemented to increase the quality of elderly's life in the physical body health, mental health and income levels. The negative effects that were found were budget problems, lack of knowledge and lack of understanding by the personnel of the elderly and a shortage of personnel.

Keywords: policy, management, quality of elderly's life

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเกณฑ์สังคมผู้สูงอายุไว้ว่าประเทศใดที่มีประชากรอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเป็นสัดส่วนเกินร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศถือว่าเป็นประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) สำหรับสถานการณ์ของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร โดยมีประชากรวัยเด็กมีปริมาณที่ลดลง ในทางกลับกันประชากรวัยสูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้น (สุปริตา มั่นคง, 2549) และมีการเพิ่มของประชากรสูงอายุอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง อันเนื่องจากประชากรมีอายุยืนยาวมากขึ้นโดยดูได้จากอายุขัยเฉลี่ยของประชากรประเทศไทยที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้อัตราการตายลดลง ทำให้จำนวนประชากรสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาจากค่าสถิติพบว่าในปี 2503 มีจำนวนประชากรสูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1.5 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 5.4 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 6.7 ล้านคนในปี 2548 และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในปี 2568 ประมาณจำนวน 14 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 10.3 และ 20.0 ของประชากรทั้งหมด

ตามลำดับ จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หมายความว่าประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด หรือประชากรจะมีอายุมีมาตรฐานมากกว่า 30 จากข้อมูลสถาบันวิจัยประชากรและสังคม พบว่า ประชากรผู้สูงอายุไทย มีจำนวนประมาณ 7,839,000 คน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) ในปี 2555 มีผู้สูงอายุซึ่งมีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นประมาณร้อยละ 12.7 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศจึงถือว่าประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) เมื่อมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศตามคำนิยามขององค์การประชาชาติ (สำนักสถิติเศรษฐกิจและสังคม, 2555)

การมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้นทำให้อัตราส่วนผู้สูงอายุที่เป็นภาระเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลง ซึ่งอาจจะทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวม ต่อการออม และการลงทุน ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตาม

ลำพังมากขึ้น เพราะประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งต้องย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพทำให้มีเวลาเอาใจใส่ผู้สูงอายุน้อยลง ทำให้ผู้สูงอายุต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น นอกจากนั้น ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อมของร่างกายทำให้ความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง กล้ามเนื้อเหี่ยว กระดูกมีความแข็งแรงลดลง กระดูกเปราะและหักง่าย การเคลื่อนไหวเชื่องช้า ไม่กระฉับกระเฉง และการทรงตัวไม่ดี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุทางร่างกายได้ง่าย นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถในการมองเห็นและการได้ยินลดลงทำให้มีความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร การรับรู้กลิ่นและรสลดลง การย่อยและการดูดซึมไม่ดีทำให้แบบแผนการรับประทานอาหารเสียไป และในด้านจิตใจก็มีความเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เช่น ในกรณีที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้ลดลง เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและยังทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย ทำให้บุคลิกภาพเปลี่ยนไป มีความอ่อนไหวง่าย วิตกกังวล และต้องการการพึ่งพามากขึ้น นอกจากนั้นสาเหตุต่างๆ ทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม เป็นต้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ดังนั้นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุก็คือการช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข และพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและทำให้รู้สึกถึงควมมีคุณค่าในตนเอง

จากภาวะประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นยังทำให้ส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินการคลังของรัฐและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ทรัพยากรของประเทศที่จะรองรับการดูแลผู้สูงอายุในอนาคตอาจจะไม่เพียงพอ ทำให้ทั้งภาครัฐและเอกชนได้กำหนดการจัดสวัสดิการทางสังคมให้กับผู้สูงอายุ ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรมหาชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 รวมทั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่ง

เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดให้มีการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส และปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของชุมชน และการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

จากข้อมูลดังกล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตจังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งสามารถนำเสนอให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของผู้สูงอายุหรือมีหน้าที่บริการดูแลผู้สูงอายุ ได้นำไปกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตแก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นผู้วิจัยยังศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด 5 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำ ทรัพยากรนโยบาย การบริหารจัดการ ความต้องการของผู้สูงอายุ และ ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเสนอต่อแนวทางแก้ไขและพัฒนาเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตในบั้นปลายได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสุขภาพจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นระดับจังหวัด 5 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำ ทรัพยากร นโยบาย การบริหารจัดการ ความต้องการของผู้สูงอายุ และ ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. เพื่อศึกษาผลของการนำนโยบายการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับ จังหวัดไปปฏิบัติ โดยศึกษา 2 ด้าน คือ ผลกระทบเชิงบวก และผลกระทบเชิงลบ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

WHO ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ ว่าหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความเสื่อมของร่างกาย ตามสภาพ มีกำลังถดถอยเชิงองค์ หรือเป็นผู้ที่มีโรคสมควรร จะได้รับการช่วยเหลืออุปการะ ประชาชนผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยคำว่า “ผู้สูงอายุ” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Elderly หรือ Aging (WHO, 1995, p. 95)

นิศา ชูโต ผู้ที่มีอายุวัดด้วยจำนวนปีตามปฏิทิน ของเวลาที่ได้มีชีวิตอยู่ ซึ่งมีเกณฑ์กำหนดของนักวิชาการ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุ ไว้ 4 ลักษณะคือ พิจารณาจากอายุ การเปลี่ยนแปลงของ ร่างกาย จิตใจ และลักษณะบทบาททางสังคม (นิศา ชูโต, 2545, น. 23)

คณะกรรมการวิสามัญสวัสดิการผู้สูงอายุและ การพัฒนาสังคมวุฒิสภา ให้ความหมายของคำว่า “ผู้สูง อายุ” ไว้ว่า เป็นผู้ที่อยู่ในช่วงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่าง ต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ความสูงอายุนี จะเริ่มตั้งแต่เกิดมา และดำเนินต่อเนื่องไปจนสิ้นสุดอายุขัย การสิ่งมีชีวิตนั้น (คณะกรรมการวิสามัญสวัสดิการผู้สูง อายุและการพัฒนาสังคมวุฒิสภา, 2544, น. 56)

ดังนั้น คำว่า “ผู้สูงอายุ” จึงหมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1. ทฤษฎีความสูงอายทางด้านร่างกาย (biological theory of elderly)

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายโดยพิจารณาจาก ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกาย เมื่อมีอายุมากขึ้น สภาพต่างๆ ของร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และการทำหน้าที่ของอวัยวะต่างๆ เช่น ผมหงอก สายตา ยาวขึ้น ความสามารถในการทำงานของกล้ามเนื้อลดลง เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย แต่ละคนจะเกิดขึ้นไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญ ได้แก่ พันธุกรรม โรคหรือความเจ็บปวด สิ่งแวดล้อม หรือการปฏิบัติตัว โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุ บุคคล ที่อยู่ในครอบครัวที่ให้การดูแลจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พยายามส่งเสริมให้ผู้ สูงอายุมีการดูแลสุขภาพและปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข (ประอร นุช เชื้อถือ, 2548, น. 47)

2. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (sociological theory)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความ สำคัญกับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุจะต้องประสบกับสภาพ ที่ถูกลดบทบาทหน้าที่การทำงาน หรือหยุดการกระทำลง เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านร่างกาย ทำให้สัมพันธ์ภาพทาง สังคมมีความจำกัด ความห่างเหินจากสังคมมีมากขึ้น การ ยอมรับทางสังคมต่อความมีอายุมากขึ้นไปทางลบ เพราะ สังคมจะประเมินความสามารถในแง่ปฏิบัติ และจากการ เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

นอกจากนั้น สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงจาก สังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้นทำให้ โครงสร้างของระบบครอบครัวมีแนวโน้มจะเป็นครอบครัว เดี่ยวมากขึ้น เงินได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนิน ชีวิตทำให้เกิดการดิ้นรนต่อสู้ทางเศรษฐกิจ สมาชิกใน ครอบครัวที่สามารถทำงานได้ก็จะละทิ้งถิ่นฐานไปทำงาน ในเมืองเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว มีการแข่งขัน ทางสังคม มองเห็นประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก การพึ่งพา อาศัยกันน้อยลง ให้ความสำคัญกับค่านิยมทางด้านวัตถุ มากกว่าด้านจิตใจ คนรุ่นใหม่จึงมักคิดว่าผู้สูงอายุเป็นคน มีความคิดล้าหลัง ไม่ทันต่อเหตุการณ์ เกิดปัญหาช่องว่าง ระหว่างวัย ทำให้ผู้สูงอายุขาดความสำคัญ ขาดการให้ ความเคารพยอมรับจากบุตรหลานในครอบครัว แต่เดิม ที่ผู้สูงอายุเป็นหัวหน้าครอบครัว มีหน้าที่ให้การดูแลและหา เลี้ยงครอบครัวต้องปรับบทบาทมาเป็นผู้พึ่งพาอาศัย เป็น

ผู้รับมากกว่าผู้ให้ มีการเปลี่ยนแปลงของรายได้โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่ครบเกษียณ ต้องออกจากการทำงาน ต้องลดบทบาทเกี่ยวกับสังคมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกสูญเสียอำนาจและบทบาททางสังคมที่เคยมี รู้สึกว่าตนเองหมดความหมายไร้คุณค่า และคิดว่าตนเองเป็นปัญหาและภาระสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุดังกล่าว อาจทำให้ทราบถึงความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุลดลง แต่เพื่อให้ครอบครัวได้เข้าใจในตัวผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยอธิบายให้ครอบครัวยอมรับและเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ครอบครัวมีความพร้อมที่จะให้การดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุนั้นสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างมีความสุข (กฤษณา บุรณะพงศ์, 2540, น. 47)

3. ทฤษฎีทำลายตัวเอง (auto immune theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเป็นผู้สูงอายุ เกิดจากร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันปกติน้อยลงพร้อมกับมีการสร้างภูมิคุ้มกันทำลายตัวเองมากขึ้น ดังนั้นมีผลให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมน้อยลงก่อให้เกิดการเจ็บป่วยง่าย (กฤษณา บุรณะพงศ์, 2540, น. 47)

4. ทฤษฎีความปราดเปรื่อง (intelligence theory)

ทฤษฎีนี้ เชื่อว่าผู้สูงอายุมีความปราดเปรื่อง และคงความเป็นปราชญ์อยู่ได้ต้องมีความสนใจศึกษาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ใฝ่รู้ มีสุขภาพดี และเป็นผู้ที่มีเศรษฐกิจดี (กฤษณา บุรณะพงศ์, 2540, น. 47)

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีความสุข คือ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ฐานะเศรษฐกิจ และสังคม ตามสภาพความต้องการที่พึงพอใจอย่างเพียงพอและเหมาะสม

พนม ศรีพิกุล (2554, น. 29-30) ให้ความหมายของชีวิตว่า คุณภาพชีวิตของบุคคลประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนแรกบุคคลได้มีสิ่งที่เป็นต่อความต้องการของชีวิต เช่น อาหาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า สุขภาพแข็งแรง เจ็บป่วยน้อยครั้ง และมีความมั่นคงในชีวิตมีเศรษฐกิจ

ดี สังคมดี สนใจการเมือง ส่วนที่สอง บุคคลมีค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ซึ่งแต่ละบุคคลใช้เป็นรากฐานการตัดสินใจอันสำคัญของชีวิต มีความสมดุลระหว่างความปรารถนาและความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงความปรารถนา มีจุดหมายในชีวิต มีความราบรื่นในครอบครัว

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การวัดคุณภาพชีวิตควรมีองค์ประกอบของดัชนีคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่สำคัญโดยจำแนกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย และตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (ศิรินนท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2555, น. 17 - 21)

1. ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย (objective well-being) เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจมุ่งไปที่วัตถุ รายได้ของชาติหรือครัวเรือน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยรายได้ของชาติข้อมูลทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เข้าใจได้โดยทั่วไปและนำมาใช้อย่างกว้างขวาง แท้ที่จริงแล้วการทำความเข้าใจตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยไม่ใช่เรื่องซับซ้อน ตัวอย่างของตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัย ได้แก่ อัตราการอ่านออกเขียนได้ อายุเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด ประเภทของที่อยู่อาศัย และค่าครองชีพ รัฐบาลนโยบายมักใช้ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยวัดคุณภาพชีวิตของระดับครัวเรือน ชุมชน เมือง และประเทศ การประเมินตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยมักจะเกี่ยวข้องกับการใช้สถิติ อย่างไรก็ตามตัวชี้วัดทางสังคมเชิงภาวะวิสัยไม่สามารถอธิบายสังคมได้อย่างแท้จริง

2. ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) เกี่ยวข้องกับการวัดความพึงพอใจ ความรู้สึก ทศนคติ และความเข้าใจในระดับบุคคล ซึ่งดูเหมือนเป็นสิ่งที่จะต้องไม่ได้เนื่องจากมีความยากในการกำหนดและวัด ตัวชี้วัดนี้ถูกออกแบบมาเพื่อวัดความสุขและความพึงพอใจของมนุษย์ แนวคิดของตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัยสัมพันธ์กับความเข้าใจและทัศนคติในเรื่องของชีวิตที่เป็นสุข ทั้งด้านครอบครัว เพื่อนฝูงและมาตรฐานความเป็นอยู่ การศึกษาของ แอนดริวและวิทธี เป็นตัวอย่างที่ดีของการพัฒนาตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัยที่สมบูรณ์ได้แก่ ตัวชี้วัดในเรื่องของการประสบความสำเร็จ ความ

ปลอดภัยและความสนุกสนาน รวมถึงชีวิตการทำงานและครอบครัว แคมป์เบลชี้ให้เห็นว่าการประเมินเชิงอัตวิสัยอยู่บนพื้นฐานของการรายงานความเข้าใจความรู้สึกและการตอบสนองของบุคคลโดยทั่วไป ตัวชี้วัดทางสังคมเชิงอัตวิสัย ได้แก่ ความรู้สึกที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี และความรู้สึกผาสุกเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ และขึ้นอยู่กับว่าต้องการศึกษาอะไร ดังนั้น ตัวชี้วัดเชิงอัตวิสัยอยู่บนพื้นฐานของแบบสอบถามที่อยู่ในรูปของการให้คะแนนความพึงพอใจ การประเมินความพึงพอใจและสภาพชีวิต

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550) ได้แสดงความหมายของการบริหารจัดการไว้คล้ายกันว่า การบริหารจัดการเป็นกระบวนการบริหารจัดการหรือแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่กระบวนการบริหารจัดการของแต่ละแนวคิดมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวถึง กระบวนการบริหารจัดการที่แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ โดยเน้นการเป็นผู้นำขององค์กรที่ต้องประสานกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายในขณะที่ วิรัช วิรัชนิภาวรรณได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการหมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆ ที่หน่วยงาน และ/หรือ บุคลากรของหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือ สร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประเทศชาติ

แนวคิดและทฤษฎีการเป็นผู้นำเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (behavioral theories)

1. ทฤษฎีความเป็นผู้นำของมหาวิทยาลัยไอโอวา (University of Iowa Studies)

โรนัลด์ ลิพพิท (Ronald Lippitt) และราล์ฟ ไวท์ (Ralp White) นักวิจัยของมหาวิทยาลัยไอโอวา ทำการศึกษาโดยทดลองกับเด็ก ๆ อายุประมาณ 10 ขวบ และได้แบ่งภาวะออกเป็น 3 รูปแบบ คือ (1) ภาวะการเป็นผู้นำแบบอัตนิยม (autocratic style) หรือการเป็นผู้นำแบบเผด็จการ โดยผู้นำแบบนี้จะรวมอำนาจการตัดสินใจไว้ที่ตนเองเป็นหลัก (2) ภาวะการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย (democratic style) เป็นผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชา

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (3) ภาวะการเป็นผู้นำแบบการปล่อยเสรี (lassie-faire style) เป็นผู้นำที่มอบอำนาจให้ผู้บังคับบัญชาได้ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง โดยผู้นำจะคอยสังเกตการณ์อยู่ห่างๆ เท่านั้น จากการสภาวะการเป็นผู้นำทั้ง 3 รูปแบบ พบว่า ผู้ได้บังคับบัญชาจะชอบผู้นำแบบประชาธิปไตยมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ภาวะการเป็นผู้นำทั้ง 3 รูปแบบต่างสามารถนำมาประสมค์ใช้ให้เกิดแก่งค์การและทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสม

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตท (the Ohio state studies)

ในช่วงปี ค.ศ. 1945 ฟริชแมน (Fleishman) และเพื่อนร่วมงานของมหาวิทยาลัยโอไฮโอสเตทได้ทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับผู้นำ โดยวิเคราะห์ถึง องค์ประกอบอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้นำ 2 อย่าง คือ (1) ผู้นำที่มุ่งงาน (initiating structure) จะมีความกระตือรือร้น มีความคิดสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการก่อสร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลทุกคน สามารถอธิบายถึงวิธีทำงาน และสามารถนำศักยภาพของผู้ได้บังคับบัญชาออกมาใช้ เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ และเกิดประสิทธิผลแก่งค์การมากที่สุด (2) ผู้นำที่มุ่งคน (consideration) จะมีลักษณะดูแลเอาใจใส่ มีมิตรภาพที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ได้บังคับบัญชาร่วมมือร่วมใจกันทำงานด้วยความเต็มใจ

3. ทฤษฎีภาวะผู้นำของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan studies)

ในปี ค.ศ. 1947 เรนสิส ลิเคอร์ท (Rensis Likert) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำที่มหาวิทยาลัยมิชิแกน โดยศึกษาว่าทำอย่างไรจึงจะจัดการกับความพยายามของบุคคล เพื่อที่จะทำให้วัตถุประสงค์ด้านการผลิตและความพอใจสำเร็จได้อย่างดีที่สุด

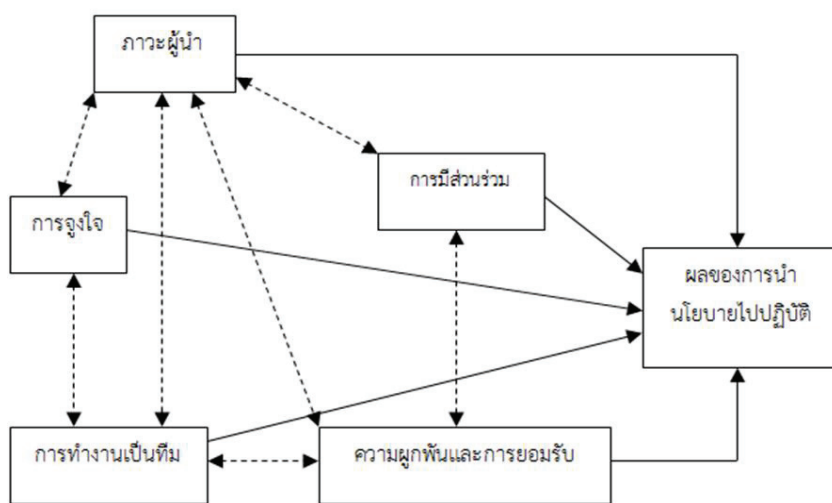
จากการศึกษาดังกล่าวได้มีรูปแบบพฤติกรรมของผู้นำ 2 รูปแบบ ได้แก่

1. ผู้นำที่มุ่งเน้นคน (employee centered) จะมีลักษณะที่มุ่งเน้นการให้สวัสดิการแก่ลูกน้อง

2. ผู้นำที่มุ่งเน้นผลผลิต (production centered) จะมีลักษณะที่มุ่งเน้นความสำเร็จในการทำงาน ในภายหลัง เลิครอร์ทได้ศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของผู้นำแบบมีส่วนร่วม เช่น ผู้นำควรใช้การประชุมของกลุ่มเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของพนักงานในการทำงานตัดสินใจ การติดต่อสื่อสารความร่วมมือ และการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยผู้นำแบบมีส่วนร่วมจะช่วยสนับสนุนและแนะแนวทางการตัดสินใจของกลุ่ม และมุ่งเน้นให้พวกเขาทำการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านเทคนิค มีพฤติกรรมสนับสนุน ผู้นำจะให้ตนเองเป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ที่ออกมา เพื่อให้มีผลผลิตสูง คุณภาพของการทำงานสูง การขาดงานต่ำ และอัตราการร้องทุกข์ต่ำ (Likert, 1961 อ้างถึงใน วิเชียร วิทยอุดม, 2550, น. 67)

ทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ: ตัว

ภาพ 1 ตัวแบบด้านพัฒนาองค์กร

ที่มา. จาก ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (น. 136), โดย วรเดช จันทรศร, 2556, กรุงเทพฯ ฯ: พริกหวาน.

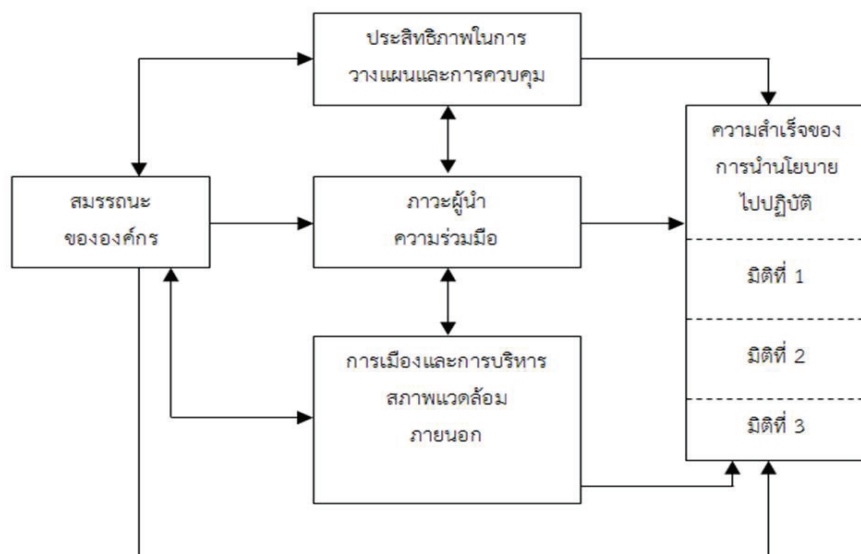
ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ: ตัวแบบเชิงบูรณาการ (integrative model)

ตัวแบบเชิงบูรณาการ เป็นตัวแบบที่รวบรวมแนวคิดทั้ง 5 ตัวแบบมาไว้ โดยมุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ ดังที่ได้แสดงไว้ในแผนภูมิที่ 29 ซึ่งแบ่งการพิจารณาออกเป็น 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติที่หนึ่ง เป็นการวัดความสำเร็จและความล้มเหลวของนโยบายจากผลผลิต

แบบทางด้านการพัฒนาองค์กร (organization development model)

ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กร เน้นศึกษาปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติในแง่ของการสร้างความผูกพันและการยอมรับ เพื่อมุ่งสนองตอบความต้องการทางจิตวิทยาและทางสังคมมนุษย์ ความสนใจในลักษณะนี้จึงเป็นเรื่องของการนำตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กรมาประยุกต์โดยตรง ตัวแบบนี้จึงเน้นที่การมีส่วนร่วม (participation) ขององค์กรเป็นสำคัญ ภายใต้ฐานคิดที่ว่า “การมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การนำนโยบายมาปฏิบัติให้บังเกิดความสำเร็จจึงน่าจะเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันของสมาชิกในองค์กร การมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการยอมรับ ตลอดจนการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งใช้การควบคุม หรือใช้อำนาจทางรูปนัยของผู้บังคับบัญชา” (วรเดช จันทรศร, 2556, น. 136)

ผลลัพธ์ และผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดขึ้น มิติที่สองเป็นการวัดถึงผลกระทบของนโยบาย และมิติที่สาม เป็นการวัดว่าผลของนโยบายนั้นสามารถส่งประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวมได้หรือไม่ ส่วนตัวแปรอิสระที่นำมาพิจารณานั้นมาจาก 4 ปัจจัยด้วยกัน คือ สมรรถนะขององค์กร ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และการเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (วรเดช จันทรศร, 2556, น. 143-144)

ภาพ 2 ตัวแบบเชิงบูรณาการ

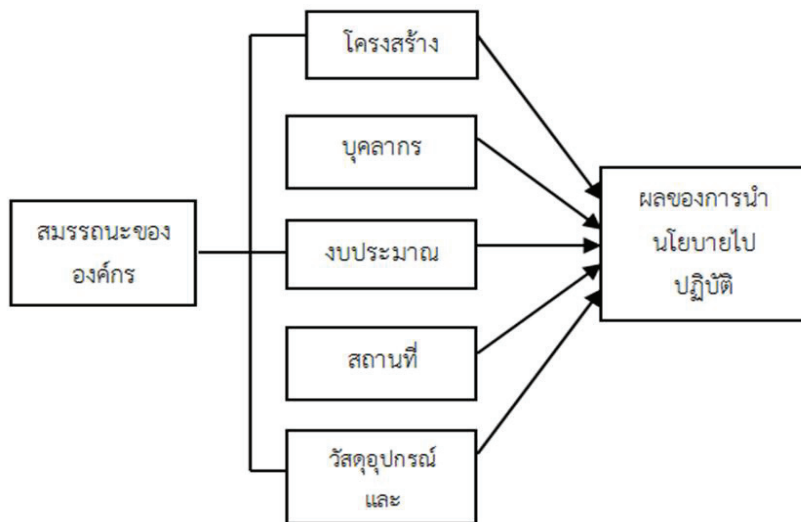
ที่มา. จาก ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (น. 143-144), โดย วรเดช จันทรรศ, 2556, กรุงเทพฯ ฯ: พริกหวาน

ตัวแบบเชิงบูรณาการ มุ่งแสวงหาผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จ โดยมีตัวแปรอิสระซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทั้งหมด 4 ปัจจัย คือ (1) สมรรถนะขององค์กรหรือหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ปัจจัย คือ โครงสร้างองค์กร งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ (2) ประสิทธิภาพในการวางแผนและควบคุม (3) ภาวะผู้นำและความร่วมมือ และ (4) การเมืองและการบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก

ตัวแบบทางทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ: ตัวแบบทางด้านการจัดการ (management model)

ตัวแบบด้านการบริหารจัดการ ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีองค์การ เน้นให้ความสนใจไปที่สมรรถนะขององค์กร เพราะเชื่อว่าความสำเร็จของการนำนโยบาย

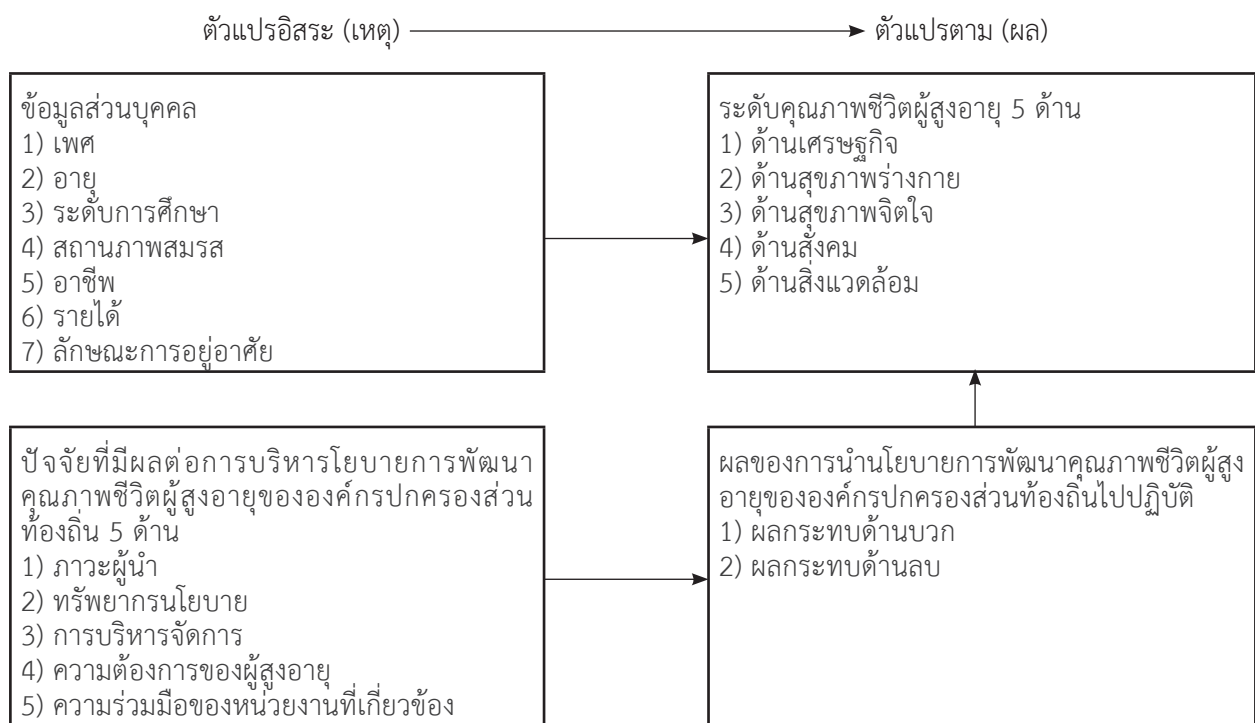
ไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับองค์การที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ในลักษณะนั้นนโยบายที่จะประสบความสำเร็จได้จึงต้องอาศัยโครงสร้างองค์ขององค์กรที่เหมาะสม บุคลากรที่อยู่ในองค์การจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งด้านการบริหารและด้านเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้องค์การยังต้องมีการวางแผนเตรียมการหรือมีความพร้อมทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้และงบประมาณ ตัวแบบนี้จึงเป็นความพยายามที่จะศึกษาหาแนวทางแก้ไขอุปสรรคของการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยแก้ที่ตัวองค์การ เช่น การขาดเงินทุน การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร ความล่าช้าในการจัดตั้งระบบงานต่าง ๆ เป็นต้น (วรเดช จันทรรศ, 2556, น. 133-134)

ภาพ 3 ตัวแบบทางด้านการจัดการ

ที่มา. จาก ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ (น. 133-134), โดย วรเดช จันทรรคร, 2556, กรุงเทพฯ ฯ: พริกหวาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการศึกษาแบบผสมวิธี (mixed method) คือ (1) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้การวิจัยเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัด

นนทบุรี จำนวน 400 คน และ (2) วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้จากสภาพการณ์ตามความเป็นจริงและนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะรวมความ

สำคัญของการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมุ่งเน้นการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด และผลของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่งด้วยกัน คือ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยศึกษา 2 ส่วน คือ (1) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี 5 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามปลายปิดแบบมีโครงสร้าง และ (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด และผลของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดไปปฏิบัติ กรณีศึกษาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรท้องถิ่นระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด และผลของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ รวมทั้งให้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัดไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ข้อมูลทุติยภูมิเป็นการศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติ โดยศึกษาเอกสาร คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ งานวิจัยของหน่วยงานในจังหวัดนนทบุรีที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐานต่างๆ เพื่อนำมาสังเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบ

3. ระยะเวลาดำเนินการ 4 เดือน ระหว่างเดือน พฤษภาคม 2560 – สิงหาคม 2560

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี จำนวน 400 คน
2. กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้บริหารองค์กรท้องถิ่นระดับจังหวัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้างปลายปิด จำนวน 37 ข้อ ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล 7 ข้อ และ คำถามเพื่อวัดคุณภาพชีวิต 5 ด้าน จำนวน 30 ข้อ
2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด และผลของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เป็นข้อคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) การเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิจัดเก็บ 2 วิธี ดังนี้

1.1 โดยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างปลายปิด (closed-end questionnaire) เป็นการเก็บข้อมูลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี 5 ด้าน คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสุขภาพร่างกาย (3) ด้านสุขภาพจิตใจ (4) ด้านสังคม และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยใช้วิธีแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลด้วยตนเองกับประชากรตัวอย่างผู้สูงอายุ จำนวน 400 คน

1.2 โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวกับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามประเด็นหรือแนวทางคำถามกว้างๆ ที่เป็นคำถามปลายเปิด โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 50 นาทีต่อคน เพื่อเปิดโอกาส

ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น สามารถสื่อสารได้โดยตรงโดยเผชิญหน้า (face to face situation) วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลนี้เป็นการสนทนากันแบบ 2 ทางระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ตอบคำถาม ทำให้มีโอกาสได้รับข้อมูลป้อนกลับมาสูง หาข้อเท็จจริงของคำตอบที่ซับซ้อนได้ดี ได้คำตอบครบถ้วนและการมีส่วนร่วมสูง

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว รวมทั้งหนังสือ คำสั่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการบริหารนโยบายเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้มีการทำไว้ก่อนหน้านี้

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และใช้สถิติวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติทดสอบคือ การทดสอบค่าที (T-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one way anova) ในกรณีที่มีตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่า

เฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference--LSD)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 5 ท่าน มาประมวลและนำเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตจังหวัดนนทบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 65-69 ปี อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 67 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา สถานภาพสมรสแล้ว อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป รายได้ต่อเดือนไม่เกิน 10,000 บาท ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับลูกหลานที่บ้าน

2. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนก 5 ด้าน คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านร่างกาย (3) ด้านจิตใจ (4) ด้านสังคม และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้านของผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตาราง 1

ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 5 ด้าน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.28	0.687	มาก
2. ด้านร่างกาย	3.32	0.680	มาก
3. ด้านจิตใจ	3.21	0.683	มาก
4. ด้านสังคม	3.14	0.719	มาก
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.25	0.641	มาก
รวม	3.24	0.477	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.24$, $SD = 0.477$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การทดสอบความแตกต่างระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีความแตกต่างกันด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และลักษณะการอยู่อาศัย มีระดับคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

ตาราง 2

ภาพรวมการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลตามสมมติฐานที่ 1-7

สมมติฐาน	ปัจจัยส่วนบุคคล	ค่า t	ค่า F	Sig	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	0.501	-	0.605	-	✓
2	อายุ	-	0.141	0.635	-	✓
3	ระดับการศึกษา	-	0.145	0.569	-	✓
4	สถานภาพสมรส	-	0.332	0.526	-	✓
5	อาชีพ	-	0.690	0.402	-	✓
6	รายได้	-	0.211	0.621	-	✓
7	ลักษณะการอยู่อาศัย	-	0.019	0.781	-	✓

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และลักษณะการอยู่อาศัย ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ

สมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกข้อ

4. ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 ด้าน (1) ภาวะผู้นำ (2) ทรัพยากรนโยบาย (3) การบริหารจัดการ (4) ความต้องการของผู้สูงอายุ (5) ความร่วมมือของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้คือ (1) ภาวะผู้นำ (2) ทรัพยากรนโยบาย (3) การบริหารจัดการ (4) ความต้องการของผู้สูงอายุ (5) ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้พบว่าวิธีการบริหารนโยบายที่ประสบความสำเร็จ คือ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการมอบหมายภารกิจแก่หน่วยงานรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน มีตัวชี้วัดความสำเร็จในเป้าหมายของนโยบาย ระดับหน่วยงานมีแผนงานที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในการทำงานของบุคลากรที่รับผิดชอบนโยบายมีการทำงานร่วมกันกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) ซึ่งอาสาสมัครเหล่านี้จะเป็นผู้ช่วยที่สำคัญที่ทำให้การบริหารการปฏิบัติงานตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ

5. ผลของการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปปฏิบัติทั้งผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ พบว่า ผลกระทบในด้านบวก คือ นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกายจิตใจ และรายได้ ส่วนผลกระทบในด้านลบ คือ ปัญหาด้านความจำกัดของงบประมาณ การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องผู้สูงอายุของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีบุคลากรจำนวนน้อยไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ทั่วถึง และสถานการณ์ทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมอาจส่งผลกระทบต่อการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ ทั้งนี้ผลของการบริหารนโยบายด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยภาพรวม พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก และควรปรับปรุงการบริหารนโยบายด้านต่างๆ ดังนี้ ได้แก่ ด้านงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการจัดให้มีความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ

การอภิปรายผล

1. การวิเคราะห์คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.24$, $SD = 0.477$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

1.1 ด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.28$, $SD = 0.687$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร เอกนัยน์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลบางยี่รงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยผู้สูงอายุรู้สึกพึงพอใจในด้านสังคมสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านนันทนาการ และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ

1.2 ด้านร่างกาย คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.32$, $SD = 0.680$) สอดคล้องกับงานวิจัยของธาริน สุขอนันต์และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง รองลงมาเป็นระดับดี และระดับไม่ดี เมื่อ พิจารณารายได้พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านร่างกาย สภาพแวดล้อม และจิตใจ ตามลำดับ ส่วนที่อยู่ในระดับดี คือด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

1.3 ด้านสภาวะจิตใจ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.21$, $SD = 0.683$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร เอกนัยน์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลบางยี่รงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยผู้สูงอายุรู้สึกพึงพอใจในด้านสังคมสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านนันทนาการ และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ

1.4 ด้านสังคม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{X}=3.14$, $SD=0.719$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐริชญา เทพศิริ ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน ตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ผลการศึกษา คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสวัสดิการสังคม มีอันดับสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความตระหนักในคุณค่าแห่งตน ด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัว ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านจิตใจ ตามลำดับ

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.25$, $SD=0.641$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร เภกนัยน์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของเทศบาลตำบลบางยี่รงค์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับดีทุกด้าน โดยผู้สูงอายุรู้สึกพึงพอใจในด้านสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านนันทนาการ และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ และลักษณะการอยู่อาศัยที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสงค์ ชาญช่าง ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ก่อนเกษียณ รายได้หลังเกษียณ และภูมิลำเนาเดิม ไม่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธาริน สุขอนันต์และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในปัจจัยต่อไปนี้ คือ อายุ, ระดับ การศึกษา, อาชีพ, รายได้, การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและการรับสวัสดิการกองทุนผู้สูงอายุ

คือ ผู้ที่มีอายุ 60–69 ปี, การศึกษาตั้งแต่อนุปริญญาขึ้นไป, อาชีพข้าราชการบำนาญ, รายได้เฉลี่ยมากกว่า 5,001 บาท, เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม, และไม่รับสวัสดิการกองทุนผู้สูงอายุ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่ากลุ่มอื่น

3. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารนโยบายและผู้นำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดว่านโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรเป็นนโยบายที่เกิดจากความต้องการของผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยเป็นนโยบายที่มุ่งดูแลผู้สูงอายุทุกด้าน เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสุขภาพร่างกาย รายได้ และสุขภาพจิต เพราะผู้สูงอายุส่วนมากในท้องถิ่นมักประสบปัญหาไม่มีผู้ดูแลเพราะลูกหลานต้องออกไปทำงานนอกบ้านปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่ตามลำพังโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากไร้พิการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้าไปดูแลซึ่งสอดคล้องกับ Kerrs (1976) ผลการศึกษาพบว่าช่องทางที่ทำให้นโยบายล้มเหลวประการหนึ่งคือเป้าหมายไม่ชัดเจนในด้านคุณค่าทำให้ฝ่ายที่นำนโยบายไปปฏิบัติหรือฝ่ายบริหารสามารถบิดเบือนเป้าหมายได้ ดังนั้น เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายหากมีความชัดเจนจะสามารถนำไปสู่ความสำเร็จที่เป็นจริง

4. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารนโยบายและกลุ่มผู้นำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดคำนึงถึง พ.ร.บ.ผู้สูงอายุฉบับ พ.ศ.2546 เพราะเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับโดยตรงในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำ พ.ร.บ.ดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับองค์กร ในส่วนผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดว่าผลกระทบที่เกิดสามารถเกิดได้ 2 ด้านคือผลกระทบในด้านบวกและผลกระทบในด้านลบในส่วนผลกระทบด้านบวก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดว่านโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะทำให้คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุดีขึ้นทั้งทางสุขภาพร่างกาย จิตใจ และรายได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากไร้พิการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้จะได้รับประโยชน์จากนโยบายนี้เป็นอย่างมาก โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักที่เข้าไปดูแลผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Van meter & Van horn (1976, อ้างถึงใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2553,

น. 9) ผลการศึกษาพบว่าขอบเขตของการสนับสนุนหรือคัดค้านต่อวัตถุประสงค์ของนโยบายจากบุคคลชั้นนำในองค์กรและจากปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั้งภาครัฐและเอกชนมีอิทธิพลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติเช่นกัน ความเห็นของสาธารณชนและชนชั้นนำ (elite) ต่อแผนงานเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ

5. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารนโยบายและกลุ่มผู้นำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ประเมินว่าการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในระดับมาก แต่ก็ควรมีการปรับปรุงในหลายด้านซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยากร หวังมหาพร (2550) ผลการศึกษาพบว่าโครงการส่วนใหญ่เป็นโครงการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ) โดยเป็นโครงการที่มีการพัฒนามาจากโครงการเก่าที่มีอยู่เดิมสำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดนวัตกรรมพบว่า ปัจจัยด้านความรุนแรงของปัญหา ได้แก่ งบประมาณรายจ่ายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ ปัจจัยองค์การด้านการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้ปฏิบัติงาน และการปรับปรุงวิธีการทำงาน และปัจจัยด้านการเรียกร้องการเกิดนวัตกรรมเป็นผลมาจากความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับนวัตกรรมการนำนโยบายผู้สูงอายุไปปฏิบัติ ทั้งนี้ ปัจจัยทั้งสามประการจึงมีผลต่อการเกิดนวัตกรรมในระดับที่แตกต่างกัน สำหรับนวัตกรรมผู้สูงอายุแล้วปัจจัยด้านองค์การมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการเกิดนวัตกรรมผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ควรนำข้อคิดเห็นของผู้บริหารมาเป็นแนวทาง

ในการนำนโยบายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีมาพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติตามกรอบนโยบายที่กำหนดไว้

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำสูง เนื่องจากศักยภาพของผู้นำจะมีส่วนส่งเสริม เป็นแบบอย่าง และกระตุ้นผู้ปฏิบัติงานทำให้บุคลากรในองค์กรนั้นๆ สามารถนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จ

3. รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นในด้านการอบรมส่งเสริมความรู้บุคลากรในท้องถิ่นและเพิ่มอัตราค่าจ้างคนด้านการดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งเน้นให้มีการดำเนินการด้านการดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยพัฒนาตั้งแต่ระดับหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะทางในสถาบันการศึกษาพยาบาลจนถึงระดับ (อสม.) และ (อผส.) ที่ให้การดูแลผู้สูงอายุในท้องถิ่น

4. ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรคัดเลือกบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจงานด้านผู้สูงอายุเป็นอย่างดี ควรเป็นคนที่มีความตั้งใจเสียสละโอ้ออมอารี รู้และเข้าใจจิตวิทยาผู้สูงอายุ และถ้าเป็นไปได้ควรเป็นคนในท้องถิ่นนั้นๆ เพราะคนในท้องถิ่นจะรู้และเข้าใจปัญหาของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และสามารถเข้าไปแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกจุดที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษานโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับความเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไรในมุมมองของประชากรกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่เป็นผู้บริหารองค์กร

2. ควรมีการศึกษากาการบริหารนโยบายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอื่นๆ หรือภาคอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อจะได้ทำการเปรียบเทียบกับในแง่มุมมองต่างๆ ความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อนำไปสู่การแผนพัฒนาการบริหารนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

References

- Buranapong, K. (1997). *The elderly and socialization in the family: Morality transmission for youth in Bangkok metropolitan area*. Master of Public Health Thesis, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chandarasorn, V. (2011). *To induce major economic applications in the public sector*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University. (in Thai)
- Chandarasorn, V. (2013). *An integrated theory of public policy implementation* (6th ed.). Bangkok: Prikwan. (in Thai)
- Chuto, N. (2002). *Thai elderly*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Kerrs, D. H. (1976). The logic of policy and successful policy. *Policy Science*, 7(1), 351-363.
- Kitisuksathit, S., et al. (2012). *Quality of life, work and happiness*. Nakhon Pathom: Mahidol University. (in Thai)
- Monkong, S. (2006). *Statistics of the elderly in Thailand*. Bangkok: Mahidol University. (in Thai)
- Office of Social Development and Human Security. (2005). *Guidelines for the implementation of social welfare service of Tombon administrative* (2nd ed.). Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2009). *Population projections for Thailand year 2000 – 2020*. Bangkok: Human Resources Planning Division. (in Thai)
- Santiwong, T. (2000). *Organization and management*. Bangkok: Thaiwattanapanich. (in Thai)
- Sripikul, P. (2011). *Factor affecting quality of life of elder people in Lam Sin sub-district, Srinakarin district, Pattalung province*. Independent Study in Master of Public Administration Program, Khon Kaen University. (in Thai)
- Thamrongwong, S. (2010). *Public policy: Concept analysis and process*. Bangkok: Semadham. (in Thai)
- The Elderly and Social Welfare Commission Extraordinary Senate. (2001). *Problem of elderly and solution*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2007). *Management and guidelines and moral sufficient economy*. Bangkok: Forepace. (in Thai)
- Wiruchnipawan, W. (2009). *Management of state agencies: A comparative analysis of the indicators*. Bangkok: Forepace. (in Thai)
- Wittayaudom, W. (2007). *Organization development*. Bangkok: Thanawat. (in Thai)
- World Health Organization. (1995). *A picture of health: A review and annotated of the health of young people in developing countries*. Geneva: Author.

การประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงาน
หมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
Performance Assessment of Village Health Volunteers Working in Village
Health Promoting Administration in Taphraya District, Sakaeo Province

พิทักษ์พงษ์ กุลวิมล, อารยา ประเสริฐชัย และ วรangkan จันทรวง
Pitakphong Kulwimol, Araya Prasertchai and Warangkana Chankong
หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Master of Public Health Program, Sukhothai Thammathirat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (2) ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (3) ผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ และ (4) ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร กับผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ประชากรได้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจำนวน 786 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอแกน ได้จำนวนตัวอย่าง 260 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไค-สแควร์และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยการทำงานเป็นทีมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีระดับสูงทุกด้าน (2) ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีระดับสูงทุกด้าน (3) การปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพมีระดับมากทุกด้าน และ (4) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานเป็นทีมกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ไม่มีความสัมพันธ์ ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ มีความสัมพันธ์กัน ในเชิงบวกระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: ทำงานเป็นทีม, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, หมู่บ้านจัดการสุขภาพ

Abstract

The objectives of this study were to (1) determine teamwork factors of village health volunteers (VHVs), (2) identify management support factors of VHVs, (3) analyze the performance of VHVs in the operation of health management villages, and (4) examine the relationships among teamwork factors, management support factors, and performance of VHVs, all in the operation of health management villages in Ta Phraya district. Of all 786 VHVs in the district, 260 were selected using the Krejcie & Morgan sample table and stratified sampling method. Data were collected using a questionnaire with

the reliability value of 0.83. Statistics used for data analysis included percentage, standard deviation, arithmetic mean, chi-square, and Pearson's correlation. The results revealed that (1) all aspects of VHVs' teamwork factors were at a high level (2) all of their management support factors were also at a high level (3) all aspects of their performance in the operation of health management villages were also at a high level and (4) there was no association between teamwork factors and VHVs' performance in running the health management villages, but the management support factors were positively and significantly associated with such performance of VHVs, at a very low level ($p = .001$).

Keywords: teamwork, health volunteer, health management village

บทนำ

“หมู่บ้านจัดการสุขภาพ” เป็นพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาที่สำคัญที่สามารถดำเนินงานด้านสุขภาพอย่างเป็นขั้นตอน โดยเป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบใหม่ที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อปท. และองค์กรเอกชนอื่นๆ เป็นผู้สนับสนุน ให้หมู่บ้าน/ชุมชน เป็นองค์กรจัดการตนเอง ให้มีสุขภาพดีอย่างยั่งยืน โดยมี อสม. เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนตามนโยบาย “หมู่บ้านจัดการสุขภาพ” ให้ประสบความสำเร็จ ทั้งการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนการบริหารงาน เพื่อมีเป้าหมายร่วมกันคือประชาชนสุขภาพดี ซึ่งอำเภอตาพระยา ได้มีการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ และผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2558) ผ่านเกณฑ์ฯ ร้อยละ 58.89 และยังมีการดำเนินการต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2557 - 2559 ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีเยี่ยม 1 ตำบล, ระดับดีมาก 3 ตำบล, ระดับดี 1 ตำบล

การศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานของอสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพนั้น ได้ศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้เลือกที่จะนำมาศึกษา ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านของกระทรวงสาธารณสุข
2. แนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านจัดการสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม

ของแมคคอสเค (McCloskey, 1998, pp. 277-283)

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารของบราวน์ (Brown, 1998)

ผู้ศึกษาจะนำผลการวิจัยใช้เป็นข้อมูลนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ตลอดจนตำบลจัดการสุขภาพ ให้เกิดความสำเร็จมากยิ่งขึ้นและเกิดความยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
3. ผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ
4. ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร กับผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

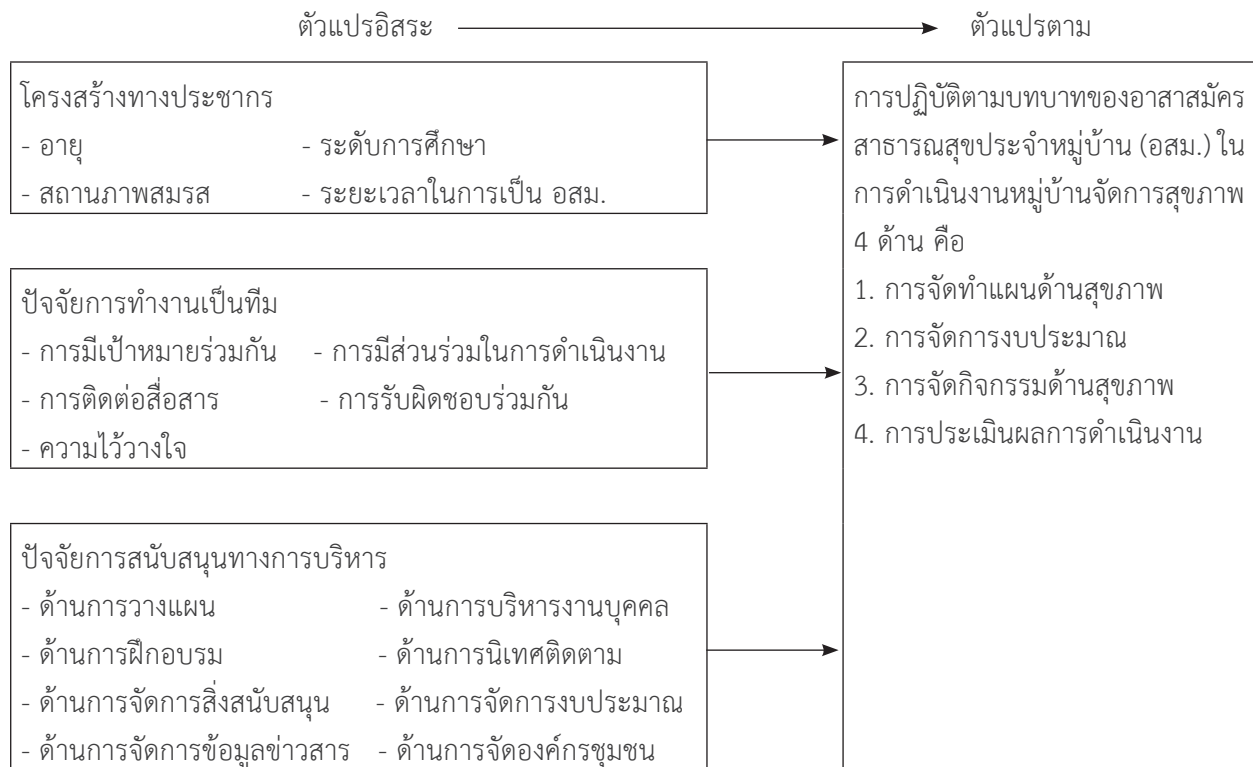
1. แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2. แนวคิดเกี่ยวกับหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. โครงสร้างทางประชากร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาในการเป็น อสม. มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

2. ปัจจัยการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

3. ปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางประชากร ปัจจัยการทำงานเป็นทีม และปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร กับผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยการทำงานเป็นทีมตามแนวคิดของ แมคคโลเค (McCloskey, 1998) ปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหาร ตามแนวคิดของ บราวน์ (Brown, 1998) และ การปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนสุขภาพ ด้านการจัดการงบประมาณ ด้านการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ และด้านการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตด้านประชากร เก็บรวบรวมข้อมูลจาก
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอตาพระยา
จังหวัดสระแก้ว จำนวน 260 คน

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการวิจัย 1
มกราคม-30 มิถุนายน 2559

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นอาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ปฏิบัติงานและขึ้น
ทะเบียน อสม. อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว และ
บันทึกในระบบสารสนเทศ งานสุขภาพภาคประชาชน
กองสนับสนุนสุขภาพภาคประชาชน กรมสนับสนุนบริการ
สุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จำนวนทั้งสิ้น 786 คน โดย
กระจายใน 5 ตำบล 64 หมู่บ้าน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาสาสมัคร
สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอตาพระยา จังหวัด
สระแก้ว ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 260 คน จากการใช้ตาราง
สำเร็จรูปของเครจซี่และมอแกน (Krejcie & Morgan,
1970) เมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ทำการคำนวณ
อสม. ที่จะสุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแบ่งเป็น
กลุ่มย่อยหรือชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม โดยแยกเป็นข้อ
คำถาม 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามโครงสร้างทางประชากร
จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยการทำงานเป็นทีม
จำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยการสนับสนุนทางการ
บริหาร จำนวน 36 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามผลการปฏิบัติตามบทบาท
ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการ
ดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพจำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบ
คุณภาพเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ความตรงตามเนื้อหา (content validity) ผู้
วิจัยนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ
และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบและให้ข้อเสนอ
แนะเกี่ยวกับความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องของการวัด
และเกณฑ์การให้คะแนนและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้
เพื่อปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นนำไปตรวจสอบความเที่ยง
ของแบบสอบถามและนำไปใช้ในภาคสนาม

2. การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ
(reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ
ความตรงตามเนื้อหา และได้รับการแก้ไขปรับปรุงไปทดลอง
ใช้กับกลุ่มประชากรที่มีความคล้ายคลึงกันและไม่ใช้กลุ่ม
ประชากรที่จะศึกษา ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน (อสม.) ที่ปฏิบัติงานในอำเภอวัฒนานคร จังหวัด
สระแก้ว จำนวน 30 คน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์
ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์หาความ
สอดคล้องภายในแบบสอบถามโดยวิเคราะห์รายข้อ และ
วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละส่วน โดย
หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ปกติความเที่ยงมี
ค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป จึงจะยอมรับว่ามีความเที่ยงหรือเชื่อ
ถือได้ (ประภา เพ็ญ สุวรรณ, 2537) ผลการคำนวณค่า
ความเที่ยงของแบบสอบถาม มีดังนี้

- ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
ของครอนบาคเท่ากับ .848

- ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร ค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .881

- ผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการ
ดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
ของครอนบาค เท่ากับ .772

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ มกราคม
2559 ถึง มิถุนายน 2559

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

ได้แก่

1.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ของตัวแปรโครงสร้างทางประชากร ปัจจัยการทำงานเป็นทีม และปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร และผลการปฏิบัติงานในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ (analysis statistic)

2.1 การทดสอบ ไค-สแควร์ (χ^2 - test) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างทางประชากร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

2.2 การวิเคราะห์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุระยะเวลาในการเป็น อสม. ปัจจัยการทำงานเป็นทีม และปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

ผลการวิจัย

โครงสร้างทางประชากร

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.9 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 28.1 มีอายุระหว่าง 38 - 47 ปี มากที่สุด ร้อยละ 48.5 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 48 - 57 ปีและระหว่าง 28 - 37 ปี ร้อยละ 35.0 และ ร้อยละ 9.6 ตามลำดับ ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนมากศึกษา ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 42.7 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 21.9 สถานภาพสมรส พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส 88.8 รองลงมาคือสถานภาพหย่า/แยก ร้อยละ 7.3 ระยะเวลาในการทำงานเป็น อสม. พบว่า ส่วนมากระยะเวลาการทำงาน 1 - 13 ปี ร้อยละ 61.9 รองลงมาคือ 14 - 26 ปี ร้อยละ 33.8

ปัจจัยการทำงานเป็นทีม

การวิเคราะห์ผลการศึกษปัจจัยการทำงานเป็นทีม

ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว พบว่า ค่าเฉลี่ยปัจจัยการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับการทำงานเป็นทีมสูง ($\bar{X} = 4.11$, $SD = .411$) และพิจารณารายข้อและรายด้าน

1. ด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน

ผลการศึกษปัจจัยการทำงานเป็นทีมด้านการมีเป้าหมายร่วมกัน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.20$, $SD = .471$)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ผลการศึกษปัจจัยการทำงานเป็นทีมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.98$, $SD = .497$)

3. ด้านการติดต่อสื่อสาร

ผลการศึกษปัจจัยการทำงานเป็นทีมด้านการติดต่อสื่อสาร ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.29$, $SD = .528$)

4. ด้านการรับผิดชอบร่วมกัน

ผลการศึกษปัจจัยการทำงานเป็นทีมด้านการรับผิดชอบร่วมกัน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.13$, $SD = .532$)

5. ด้านความไว้วางใจ

ผลการศึกษปัจจัยการทำงานเป็นทีมด้านความไว้วางใจ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.94$, $SD = .589$)

ปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหาร

การวิเคราะห์ผลการศึกษปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหาร ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว พบว่า ค่าเฉลี่ยปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหาร อยู่ในระดับได้รับการสนับสนุน

ระดับสูง ($\bar{X} = 4.08$, $SD = .386$) และพิจารณารายข้อและรายด้าน

1. การสนับสนุนด้านการวางแผน

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการวางแผน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.21$, $SD = .474$)

2. การสนับสนุนด้านการบริหารงานบุคคล

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการบริหารงานบุคคล ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.98$, $SD = .498$)

3. การสนับสนุนด้านการฝึกอบรม

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการฝึกอบรม ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.21$, $SD = .487$)

4. การสนับสนุนด้านการนิเทศติดตาม

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการนิเทศติดตาม ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.14$, $SD = .539$)

5. การสนับสนุนด้านการจัดการสิ่งสนับสนุน

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการจัดการสิ่งสนับสนุน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.03$, $SD = .487$)

6. การสนับสนุนด้านการจัดการงบประมาณ

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการจัดการงบประมาณ ของอาสาสมัคร

สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.91$, $SD = .503$)

7. การสนับสนุนด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการจัดการข้อมูลข่าวสาร ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.17$, $SD = .476$)

8. การสนับสนุนด้านการจัดองค์กรชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยการสนับสนุนทางการบริหารด้านการสนับสนุนการจัดองค์กรชุมชน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.96$, $SD = .575$)

ผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ

การวิเคราะห์ผลการศึกษาผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อยู่ในระดับปฏิบัติตามบทบาทระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $SD = .320$) และพิจารณารายข้อและรายด้าน

1. ด้านการจัดทำแผนสุขภาพ

ผลการศึกษาผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ด้านการจัดทำแผนสุขภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, $SD = .473$)

2. ด้านการจัดการงบประมาณ

ผลการศึกษาผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ด้านการจัดการงบประมาณ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, $SD = .602$)

3. ด้านการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ

ผลการศึกษาผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ด้านการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, $SD = .458$)

4 ด้านการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ด้านการประเมินผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, $SD = .477$)

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้างทางประชากร กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างทางประชากร กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ในตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบกลุ่มโดยใช้ Chi-square test ซึ่งได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส พบว่า ไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ระยะเวลาการทำงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำงานเป็นทีม ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร ของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ในตัวแปรที่มีระดับการวัดในมาตราอันตรภาค (interval scale) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) พบว่า อายุ ระยะเวลาที่ทำงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และปัจจัยการทำงานเป็นทีม

กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ในเชิงบวกระดับน้อยมาก ($r = 0.19$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การอภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 โครงสร้างทางประชากร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาการทำงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

จากการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาการทำงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ขัดแย้งกับการศึกษาของธวัชชัย ไตรทิพย์ (2552) ศึกษาเรื่องคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารที่มีผลกระทบต่อระดับการทำงานเป็นทีมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำงานเป็นทีมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และขัดแย้งกับการศึกษาของพิทักษ์ ยินดีจันทร์ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อสม. ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน อำเภอเมษามะ จังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัยด้านประชากรสังคมของ อสม. ที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ เพศ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งในส่วนของปัจจัยส่วนบุคคลของ อสม. นั้นอาจจะขึ้นอยู่กับภูมิภาคของพื้นที่ที่ทำงานนั้นด้วย เพราะอำเภอตาพระยาเป็นอำเภอชายแดนใกล้กับประเทศกัมพูชา เช่น การประกอบอาชีพนั้นก็ไม่ได้ทำแค่ อสม. อย่างเดียว อาจจะมีประกอบ

อาชีพอื่นๆ ด้วย เพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ทำให้การปฏิบัติงานในบทบาท อสม. อาจจะยังไม่เพียงพอ ยิ่งต้องมารับหน้าที่ในส่วนของนโยบายหมู่บ้านจัดการสุขภาพเพิ่มขึ้นด้วยยิ่งต้องเหมือนการแบกภาระเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยการทำงานเป็นทีม ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ขัดแย้งกับการศึกษาของ เอกรินทร์ โปตะเวช (2555) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ เพศ สถานที่ตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม การได้รับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณการปฏิบัติงานในงานสาธารณสุขมูลฐาน หากพิจารณาแล้ว พบว่า การทำงานเป็นทีมต้องมีสิ่งยึดถือคือการมีภาวะผู้นำในการเปลี่ยนแปลง หากประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีภาวะผู้นำสูงก็มีแนวโน้มว่าการทำงานเป็นทีมสูงด้วย สามารถจูงใจให้สมาชิกทีมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านปฏิบัติตามเป้าหมายของทีมจนการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพเป็นผลสำเร็จ

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ในเชิงบวกระดับน้อยมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับการศึกษาของรัชชัย ไตรทิพย์ (2553) ศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารที่มีผลกระทบต่อระดับการทำงาน

เป็นทีมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติส่วนบุคคล และปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารกับระดับการทำงานเป็นทีมพบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การทำงานด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร มีผลกระทบร่วมต่อระดับการทำงานเป็นทีมของอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน โดยจากการที่สอดคล้องกันพบว่า ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และประธาน อสม. นั้น ถ้ามีการสนับสนุนทรัพยากรบุคคลในการวางแผน การจัดองค์การ เรียนรู้ การกระตุ้นโดยการนิเทศ ติดตาม และการควบคุม ประเมินผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น มีส่วนทำให้การปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ระดับการทำงานเป็นทีมของ อสม. พบว่า ด้านความไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ควรจัดการอบรม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน และหลักการทำงานเป็นทีมให้กับ อสม. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของอสม.และรายงานให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขรับทราบทุกคน

2. ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร พบว่า การสนับสนุนด้านการจัดการงบประมาณมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งเป็นปัญหาในการทำงานของ อสม. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ควรให้คำแนะนำในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ เช่น การเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาในการใช้งบประมาณ รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานอื่นเพื่อสนับสนุนงบประมาณในการทำงานของ อสม.

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสนับสนุนทางการบริหารกับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ พบว่า ปัจจัยสนับสนุนทางการบริหาร มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ ได้แก่ การร่วมจัดทำแผนหมู่บ้าน การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการสุขภาพ การสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของในการดำเนินงาน การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการจัดการ

สุขภาพ พร้อมกับนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เพื่อให้
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ปฏิบัติงานได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ต่อระดับการทำงานเป็นทีมหรือสามารถพยากรณ์การ
ทำงานเป็นทีมได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยภาวะผู้นำที่มีผลต่อการทำงานของ
ของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ
2. ควรมีการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพล

3. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบในการพัฒนา
งานของ อสม. ในการดำเนินงานหมู่บ้านจัดการสุขภาพ
เช่น รูปแบบการฝึกอบรม รูปแบบการสนับสนุน และรูป
แบบการนิเทศติดตาม

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการ
พัฒนาภาวะของผู้นำของประธาน อสม. ระดับตำบล ระดับ
อำเภอ และระดับจังหวัด

References

- Brown, W. B. (1998). *Organization theory and management approach*. New York:
John Wiley & Sons.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational
and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- McCloskey, M. (1998) .The process and outcome of life review psychotherapy with depression
homebound older adult. *Nursing Research*, 46(5), 277-283.
- Potaweck, E. (2012). *Factors influencing role-based primary health care. The duty of village health
volunteers in Si Chiang Mai district, Nong Khai province*. Master of Public Health Thesis,
Khon Kaen University. (in Thai)
- Suwan, P. (1994). *Health Status: Creating a survey scale*. Bangkok: Parbpim. (in Thai)
- Traithip, T. (2009). *A study of personal attributes and administrative support factors, impact on
teamwork levels of village health volunteers in Kalasin province*. Master of Public Health
Thesis, Khon Kaen University. (in Thai)
- Yindeechan, P. (2010). *Factors affecting the performance of primary health physicians working
in community primary health centers in Makham district, Chanthaburi districe*. Master of
Public Health Thesis, Mahidol University. (in Thai)

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม
เรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Computer Assisted Instruction Lessons According to Self-Holistic Knowledge
Skills in the Visual Elements and Composition for Mathayomsuksa 1 Students

อาภากรณ์ เสถียรรัตน์ และ ทศพร แสงสว่าง

Arpakorn Steinrut and Thosporn Sangsawang

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Master of Education Program, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน และ (3) หาความพึงพอใจของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม อำเภอเมืองจังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีของกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ (t-test for dependent sample) ผลการวิจัยพบว่า การสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 80.67/80.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{X} = 24.03$, $SD = 1.27$) สูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 12.13$, $SD = 1.76$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.81$, $SD = 0.11$)

คำสำคัญ: บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน, ทัศนธาตุ, การจัดองค์ประกอบ, ความรู้แบบองค์รวม

Abstract

The purposes of this research were to (1) determine the effectiveness of the computer assisted instruction (CAI) according to self-holistic knowledge skills in the visual elements and composition for Mathayomsuksa 1 students, (2) compare the students' learning achievements before and after studying with CAI, and (3) to determine the level of satisfaction of the Mathayomsuksa1 on learning with CAI. The samples of this study were 30 Mathayomsuksa 1 students studying at Saraburi Wittayakhom School, Ampor Muang, Saraburi Province in the academic year 2016. The research instruments were lessons of CAI according to self-holistic knowledge skill in the visual elements and composition, pretest and

posttest of the students' learning achievement before and after learning with CAI, and a questionnaire to evaluate student satisfaction towards the teaching of CAI with simulation. The statistical devices used in the study were percentage, mean, standard deviation and t-test for dependent samples. The results showed that the effectiveness of teaching with CAI according to self-holistic knowledge skills in the visual elements and composition had the efficiency of 80.67/80.11 which met the standard criteria. The scores of the posttest had an average of 24.03 and the SD of 1.27 which were higher than those of the pretest with an average of 12.13 and the SD of 1.76. The t-test between the pretest and posttest scores was 30.47 which was significantly different at the 0.05 level. The student satisfaction towards learning by using CAI was at a high level with an average of 3.91.

Keywords: computer assisted instruction lesson, visual elements, composition, self-holistic knowledge skill

บทนำ

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ (กฤษมันต์ วัฒนานรงค์, 2552) มีการเสริมแรงจุดตอบสนองความแตกต่างระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์หรือการตอบโต้กับเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ (กิดานันท์ มลิทอง, 2552) ช่วยต่อการประเมินและตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้ตลอดเวลา ถูกจัดเก็บและบันทึกลงบนแผ่นดีวีดีผู้เรียนสามารถนำไปใช้เรียนด้วยตนเองได้ไม่จำกัดเวลา (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2549) และสถานที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางได้เป็นอย่างดี เป็นสื่อที่สอดคล้องกับงานวิจัย การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, น. 96)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม

ให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) อันเป็นพื้นฐาน สอดคล้องกับแนวคิดทักษะความรู้แบบองค์รวมด้วยตนเอง (self holistic knowledge skill) (Ron Miller, 2000) ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสรภาพในการเรียนรู้ (freedom) มีลักษณะที่ยืดหยุ่นทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้สึกว่าถูกบังคับส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาความจริง ต่อดนเอง ต่อดังคมเชื่อมโยงสัมพันธ์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ครรชิต มัลลียงค์, 2548) และมีการพัฒนาทักษะทางสังคม สร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสร้างนวัตกรรมหรือชิ้นงานได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะโดยในส่วนของทัศนศิลป์มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ องค์ประกอบศิลป์ ทัศนธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2551, น. 182)

อย่างไรก็ตามการเรียนการสอนศิลปศึกษา พบว่า เนื้อหาสาระต้องอาศัยการท่องจำอยู่มากตัวอย่างและสื่อมีความเป็นนามธรรมมาก อีกทั้งวิชาศิลปะถูกปรับเปลี่ยนไปตามนโยบายทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการหลายประการ เช่น ยกเลิกการสอบวัดระดับชาติ (O-net) และ

นโยบายลดวิชาเรียนเพิ่มวิชารู้ ทำให้วิชาศิลปะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในปีการศึกษา 2559 นี้

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงได้ทำวิจัยเรื่อง บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลัก ความรู้แบบองค์รวมในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ เรื่อง ทศนาตและการจัดองค์ประกอบศิลป์ สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ วิชาทัศนศิลป์ที่ดีขึ้น มีความแม่นยำเกี่ยวกับความรู้พื้นฐาน เรื่องทฤษฎีเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการต่อยอดสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะที่งดงาม เสริมสร้างสมาธิผู้เรียน พัฒนาผู้เรียน ให้เป็นเยาวชนที่ เก่ง ดี มีสุขของประเทศชาติต่อไปและ พัฒนาสื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและมีประสิทธิภาพดีมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตาม หลักความรู้แบบองค์รวม เรื่อง ทศนาตและการจัดองค์ ประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อน และหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 เรื่อง ทศนา ตและการจัดองค์ประกอบ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

Ron Miller (2000) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษา เชิงองค์รวมเป็นการศึกษาที่ตั้งอยู่บนฐานของการพัฒนา บุคลากรสามารถค้นพบความหมายและเป้าหมายในชีวิต ผ่านการเห็นความสัมพันธ์ของตนเองต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน โลกธรรมชาติ องค์ประกอบของการศึกษาแบบองค์รวม อันได้แก่

1. การศึกษาที่เปิดให้ผู้เรียนมีอิสระภาพในการเรียน รู้และมีลักษณะที่ยืดหยุ่นเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึ กว่าถูกบังคับให้เรียนอย่างเร่งรีบ
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาความจริง และ สิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อตนเอง ต่อสังคม

และระบบโดยรวม โดยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ตนเองกับระบบอย่างสม่ำเสมอ

3. มีแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สำคัญ ในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง (ครุฑิต มาลัยวงศ์, 2548)

4. พัฒนาความสามารถทางสังคม เช่น ความ สัมพันธ์ ฯลฯ

5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถระบุคุณค่าของ การเรียนรู้ต่อตนเองได้ ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้มี ประสิทธิภาพ หากได้เรียนสิ่งที่มีความหมายและมีความ สำคัญต่อเขา ดังนั้นในการเรียนรู้ดังกล่าวผู้เรียนจึงเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ของตนเอง

6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วย ตนเองและความสามารถในการนำพาตนเองไปสู่การ เปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนไปสู่การมองเชิงองค์รวม

วุฒิชัย ประสารสอย (2547) กล่าวว่า การจัดการ เรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ได้เสนอแนวคิดใน การจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ไว้ว่าเป็นสื่อที่สร้างขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนัก จิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยมซึ่งเชื่อว่าการสอนที่ได้กำหนด มาตรฐานการเรียนรู้เอาไว้ล่วงหน้าให้เหมาะสมกับผู้เรียน แต่ละคนพร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นหน่วยย่อยให้ สัมพันธ์กันในลักษณะโปรแกรมการสอนจะช่วยให้ได้รับ ประสิทธิภาพที่ต่อเนื่องและบรรลุผลในการเรียน

วสันต์ อดิศักดิ์ (2555) ได้ให้แนวคิดในการจัดการ เรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไว้ดังนี้

1. เน้นกระบวนการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งในด้านสติ ปัญญาทักษะเจตคติของผู้เรียน (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2553)
2. เปลี่ยนจากครูเป็นศูนย์กลางมาสู่ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. สร้างปฏิสัมพันธ์ใหม่จากครูกับผู้เรียนมาเป็นการ ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
4. เปลี่ยนบทบาทของสื่อที่ช่วยครูสอนมาสู่สื่อที่ ช่วยผู้เรียนโดยผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านคอมพิวเตอร์

ช่วยสอน

5. เน้นหลักการเรียนรู้ 4 ประการคือผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระฉับกระเฉง ผู้เรียนทราบผลย้อนกลับทันที ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ผู้เรียนเรียนรู้ไปทีละน้อยตามลำดับขั้นตอน

Guilford (1959, pp. 145 – 151) ได้กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ ว่ามีทั้งหมด 5 ประการ ดังนี้

1. ความรู้สึกไวต่อปัญหา หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสามารถในการจดจำปัญหาต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงหรือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่เข้าใจผิด

2. ความคล่องในการคิด หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสามารถในการผลิตแนวความคิดจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว แล้วเลือกแนวความคิดที่ดีที่สุดมาใช้แก้ปัญหา

3. ความคิดริเริ่ม หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสามารถในการค้นหาแนวทางใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ๆ แตกต่างกันไปมาใช้ในการแก้ปัญหา

4. ความยืดหยุ่นในการคิด หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความสามารถในการหาวิธีการหลายๆ วิธีมาแก้ไขปัญหา แทนที่จะใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งเพียงวิธีเดียว

5. แรงจูงใจ หมายถึง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงมักมีแรงจูงใจสูง เพราะแรงจูงใจเป็นลักษณะสำคัญของบุคคลในการที่จะแสดงตนว่าเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ แรงจูงใจนี้สามารถทำให้บุคคลกล่าวแสดงความพิเศษที่ไม่เหมือนใครออกมาอย่างเต็มที่

E. Paul Torrance (1962) นิยามความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไปแล้วรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานนั้น กระบวนการเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีของทอร์แรนซ์ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การค้นหาข้อเท็จจริง (fact - finding) เริ่มจากการความรู้สึกกังวล สับสนวุ่นวาย แต่ยังไม่สามารถ

หาปัญหาได้ว่าเกิดจากอะไร ต้องคิดว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดคืออะไร

2. การค้นพบปัญหา (problem - finding) เมื่อคิดจนเข้าใจจะสามารถบอกได้ว่าปัญหาด้านใดคืออะไร

3. ถ้าค้นพบความคิด (ideal - finding) คิดและตั้งสมมติฐาน ตลอดจนรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อทดสอบความคิด

4. การค้นพบคำตอบ (solution - finding) ทดสอบสมมติฐานจนพบคำตอบ

5. การยอมรับจากการค้นพบ (acceptance - finding) ยอมรับคำตอบที่ค้นพบและคิดต่อการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ต่อไปที่เรียกว่า การท้าทายในทิศทางใหม่

Alex F. Osborne (1953) กล่าวว่าการระดมสมองเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา โดยไม่มีการประเมินว่าความคิดเห็นของใครว่าดีหรือไม่ดี ความคิดเห็นของทุกคนจะถูกรวบรวม และนำเสนอให้สมาชิกทุกคนได้ทราบ พร้อมทั้งสนับสนุนให้สมาชิกเสนอความคิดเห็นต่อเติมหรือเสริมของกันและกันได้ ส่งเสริมการสร้างสรรค์ความคิดเห็นและบรรยากาศของการยอมรับสำหรับความคิดเห็นทุกชนิด เป็นกระบวนการที่ใช้เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ปัญหา หรือข้อเสนอแนะจำนวนมากในเวลาทีรวดเร็วอย่างเป็นแบบแผน และเป็นวิธีการที่ดีในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ตัวอย่างขั้นตอนการระดมสมองมี ดังนี้

1. กำหนดขอบเขตปัญหา

2. แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ระดมสมอง กลุ่มผู้ประเมินความคิด

3. จัดทำเอกสารที่ระบุถึงขอบเขตของปัญหาและตัวอย่างแนวทางแก้ไข ส่งถึงผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ไม่น้อยกว่า 2 วันก่อนประชุม

4. เริ่มประชุม โดยก่อนประชุมให้อธิบายกฎระเบียบของการระดมสมองให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจอย่างชัดเจน

5. เขียนปัญหาลงบนกระดาน หรือ ฉายขึ้นจอโปรเจคเตอร์ ให้ทุกคนเห็น

6. ให้ผู้ระดมสมอง เสนอความคิดโดยเริ่มจากผู้

ที่ยกมือนก่อน แต่ละท่านควรเสนอความคิดแค่คนละอย่าง ต่อการนำเสนอ 1 ครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เสนอ ความคิดจนครบ

7. ทำการบันทึกความคิดทั้งหมดที่ได้
8. เมื่อผ่านไป 30 นาทีให้ทุกคนหยุดเสนอความคิด
9. นำความคิดทั้งหมดที่ได้มานำเสนอให้กลุ่ม

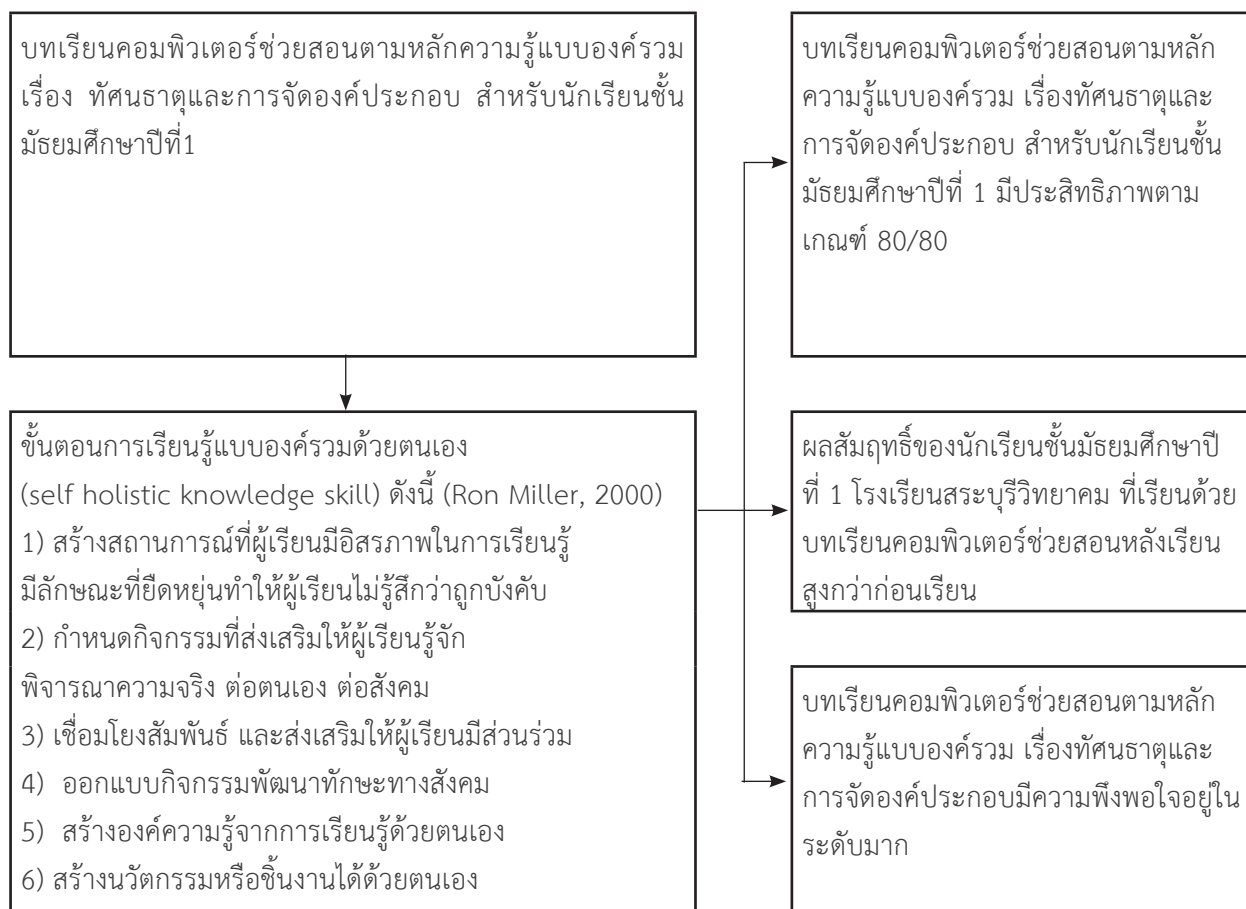
ประเมินความคิด เลือกความคิดที่ดีที่สุด

10. ส่งผลการเลือกจากกลุ่มประเมิน ให้กลุ่มที่ ระดมสมองอีกครั้งและ ขอให้พิจารณาว่ามีสิ่งใดที่ควร จะเพิ่มเติมเข้าไปอีกหรือไม่
11. นำความคิดที่เลือกแล้ว ส่งต่อให้กับบุคคลที่ รับผิดชอบในการนำไปใช้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่อง ทศนาตุและการจัดองค์ประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียน ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีความเข้าใจในเนื้อหา

เรื่อง ทศนาตุและการจัดองค์ประกอบ เพิ่มมากขึ้นอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อ บทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่อง ทศนาตุและการจัดองค์ประกอบ อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานทำหนังสือขอความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อขอเข้าทดลองในการทำวิจัย และใช้สถานที่โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม อ.เมืองสระบุรี จ.สระบุรี

2. ออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่อง ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้

2.1 ศึกษาเนื้อหาเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบจากแบบเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาเอกสารแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมโดยคำแนะนำจาก ดร.ทศพร แสงสว่าง ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการศึกษาที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำมาปรับใช้กับวิชาศิลปะอย่างเหมาะสม ศึกษาโปรแกรมการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หลังจากนั้นเริ่มเขียนแผนการเรียนรู้เรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ ออกแบบบทเรียน กำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์งาน ออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมและทฤษฎีที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 3 คนซึ่งเป็นครูวิชาทัศนศิลป์ที่มีประสบการณ์สอนเกิน 10 ปี ตำแหน่งชำนาญการพิเศษตรวจสอบเรื่องความถูกต้องของแผนการสอน (ชนิษฐา ชานนท์, 2553)

2.2 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำวัตถุประสงค์การเรียนรู้มาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นำแต่ละวัตถุประสงค์มากำหนดเป็นชิ้นงานกิจกรรมท้ายแผนการจัดการเรียนรู้

2.3 สร้างบทเรียน เขียนแผนผังอธิบายขั้นตอนการทำงานของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ลำดับหน้าต่างแสดงผล วางทามไลน์บทเรียนด้วยโปรแกรม Macromedia Authorware 7.0 จากนั้นผลิตเอกสารประกอบบทเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จัดทำคู่มือสำหรับครู คู่มือสำหรับนักเรียนโดยแทรกข้อสอบที่ใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ในเนื้อหาคู่มือด้วย (ชนิษฐา ชานนท์, 2553)

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่อง ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ โดยการทดลองจำนวน 3 ครั้ง (ไพศาล หวังพานิช, 2556)

3.1 การทดลองหาประสิทธิภาพครั้งที่ 1 ผู้วิจัยได้ทดลองกับกลุ่มนักเรียนต่างห้องกัน กับกลุ่มทดลองหาประสิทธิภาพ ได้ทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/6 จำนวน 30 คน ผลการทดลองพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีตัวอักษรมากเกินไปและมีขนาดเล็ก จึงทำให้การเรียนรู้ไม่น่าสนใจและลำบากในการอ่าน และสีสันทึ่มสวองาม ไม่สร้างความสนใจ จึงทำให้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่อง ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ ไม่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 48.89/46.67 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 44.00$) ($\bar{X} = 42.00$) สูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่อง ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ จัดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$)

3.2 การทดลองหาประสิทธิภาพครั้งที่ 2 กับกลุ่มอื่น ผู้วิจัยนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่ได้จากการปรับปรุงครั้งที่ 1 แล้วโดยปรับขนาดตัวอักษรและเนื้อหาให้มีสีสันทึ่มสวองาม จากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียนกลุ่มอื่นจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ ผลการทดลองพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่อง ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 74.07/73.70 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 66.67$, $SD = 1.53$) ($\bar{X} = 66.33$, $SD = 3.06$) สูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จัดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, $SD = 0.69$) และมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบอยู่ในระดับดีมาก

3.3 การทดลองหาประสิทธิภาพครั้งที่ 3 กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่ได้จากการปรับปรุงครั้งที่ 2 แล้วโดยปรับเนื้อหาเพิ่มเติม และเพิ่มสีสันทึ่มสวองาม นำมาทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 1/7 ที่คัดสรรไว้ จำนวน 30 คน ผลการทดลองพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 80.67/80.11 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน ($\bar{X} = 12.1$, $SD = 1.76$) ($\bar{X} = 16.10$, $SD = 1.27$) สูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$, $SD = 0.11$)

4. ครูผู้สอนให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ

5. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน/หลังเรียน แบบทดสอบมีคะแนนเต็ม 30 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาทดสอบด้วยวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. ผู้วิจัยดำเนินการหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ตามหลักความรู้แบบองค์รวมเรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ ด้วยการทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 มีทั้งหมด 14 ห้องเรียน จำนวน 630 คน

กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมอำเภอเมือง จังหวัดสระบุรีภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คน วิธีการเลือกกลุ่มประชากรมา 1 ห้องเรียนจำนวน 30 คนคละระดับสติปัญญา เก่ง ปานกลาง อ่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่อง ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบ

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1

2. แบบประเมินคุณภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

3. แบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดลองตามแบบแผนการทดลองที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ดำเนินการขอใ้มหาวิทยาลัยออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เพื่อขออนุญาตใช้สถานที่และเข้ารวบรวมข้อมูลจากนักเรียน

2. ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนเนื้อหาทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบเพื่อหาผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน

3. ผู้วิจัยได้ทำการทดลองครั้งที่ 1 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาใช้ทดสอบนักเรียน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำสื่อไปปรับปรุงอีกครั้ง

4. ผู้วิจัยได้ทำการทดลองครั้งที่ 2 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาใช้ทดสอบนักเรียน 30 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างนำสื่อไปปรับปรุงอีกครั้ง

5. ผู้วิจัยได้ทำการทดลองครั้งที่ 3 นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน มาใช้ทดสอบนักเรียน 30 คนเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้ประสิทธิภาพสื่อเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ความพึงพอใจนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบดีมาก

6. นำผลที่ได้จากเครื่องมือในการวิจัยมาวิเคราะห์ข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2551)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยร้อยละ

1.1. ค่าร้อยละ (percentage)

1.2. ค่าเฉลี่ย (average)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา
โดยผู้เชี่ยวชาญ

3. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความยากง่ายและค่า
อำนาจจำแนกของแบบประเมิน

4. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเที่ยงของแบบ
ประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5. สถิติที่ใช้ในการหาค่าความเที่ยงของผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของ
แบบประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้ง
ไว้ ดังต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย
มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 กล่าวคือจากการหา
ประสิทธิภาพได้ค่าร้อยละของคะแนนระหว่างเรียนเท่ากับ
80.67 (E_1) และร้อยละของคะแนนจากแบบทดสอบหลัง
เรียนเท่ากับ 80.11 (E_2)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและ
หลังเรียนพบว่า คะแนนหลังการเรียนรู้อาจจากบทเรียน
คอมพิวเตอร์ช่วยสอน มีค่าสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่ม
ตัวอย่าง พบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย
สอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่องทัศนธาตุและการ
จัดองค์ประกอบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตาม
วัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยซึ่งผลการวิจัยนำ
มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตาม
หลักความรู้แบบองค์รวม เรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์

ประกอบ ผู้สอนจะใช้การเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์
ช่วยสอนกับกิจกรรมท้ายบทประกอบกันและผู้วิจัยได้นำ
ความรู้ที่ได้จากแนวคิดความรู้แบบองค์รวมมาผสมกับการใช้
บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์
ตามความเข้าใจร่วมกับจินตนาการของผู้เรียนผลการวิจัย
พบว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80.67/80.11 ซึ่งนักเรียน
ได้มีการทำแบบทดสอบก่อนเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ
12.13 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำบทเรียนคอมพิวเตอร์
ช่วยสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้และให้นักเรียนทำใบกิจกรรม
ในแต่ละหน่วย นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น สนใจ
เรียนมากขึ้น มีการบันทึกผลคะแนนจากใบงานและใบ
กิจกรรมมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 80.67 จากนั้นนักเรียน
ทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ
80.11 แสดงให้เห็นว่าการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์
ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่องทัศนธาตุและ
การจัดองค์ประกอบมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ
80/80 (ยี่ น ภู่วรรณ, 2551)

2. จากการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่
เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นักเรียนทำแบบ
ทดสอบก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละเท่ากับ
12.13 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 1.76 หลังจาก
นั้นนักเรียนได้ทำแบบทดสอบหลังเรียนโดยมีคะแนนเฉลี่ย
ร้อยละสูงขึ้นจากเดิมเท่ากับ 24.03 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(SD) เท่ากับ 1.72 การวิเคราะห์ t-test ระหว่างก่อนเรียน
และหลังเรียนเท่ากับ 30.47 มีความแตกต่างอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังจาก
การใช้การสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตาม
หลักความรู้แบบองค์รวม เรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์
ประกอบ วิชาทัศนศิลป์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 3.91 นักเรียนได้เรียนรู้กิจกรรมที่ทาง
บทเรียนได้จัดกิจกรรมไว้และมีความพอใจต่อการสอนบท
เรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเนื่องจากให้ความรู้และความ
เพลิดเพลินให้อิสระในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมอย่าง
เป็นขั้นตอนทำให้ชิ้นงานทัศนศิลป์ของนักเรียนมีผลแสดง
ความก้าวหน้าทางการเรียนเป็นระยะๆ ทำทนายให้ผู้เรียน
เกิดความสนใจและเมื่อผู้เรียนใช้ความพยายามถึงระดับ

หนึ่งจะประสบความสำเร็จทันที

ข้อสังเกตที่พบในระหว่างการเรียนรู้จากการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามหลักความรู้แบบองค์รวม เรื่องทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบวิชาทัศนศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีความตั้งใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียน สามารถปฏิบัติงานทัศนศิลป์ได้อย่างสนุกสนาน มีความเชื่อมั่นในการทำงานมากขึ้นเพราะทุกคนได้ปฏิบัติจริงช่วยให้เกิดการเรียนรู้รวมทั้งสามารถเลือกเนื้อหาได้เองโดยอิสระ อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพโดยมีครูวางแผนร่วมกับผู้เรียนช่วยให้

เกิดความกระตือรือร้นทำท่าย ให้กำลังใจและชี้แนะแนวทางการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สามารถนำไปบูรณาการใช้กับการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่นๆได้
2. การจัดกิจกรรมโดยการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนให้เกิดความชำนาญ ควรชี้แนะและควรฝึกอบรมครูที่จะนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ

References

- Atisabda, W. (2012). Effects of web-based training to increase competency in e-learning media production for pre-professional internship students, faculty of education, prince of Songkla University. *Journal of Education Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 23(1), 80-92. (in Thai)
- Chanon, K. (2010). *The Development of computer multimedia instruction*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (2000). *Student-focused learning reform*. Bangkok: Khurusapha. (in Thai)
- Guilford, J. P. (1973). *Fundamental statistics in psychology and education* (4th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Laohajatsang, T. (2010). *Principles of design, creation of lessons for teaching* (2nd ed.). Bangkok: Aroon. (in Thai)
- Malaivongs, K. (2005). *Include articles on the topic of learning and teaching*. Bangkok: Non-Formal Education Department. (in Thai)
- Malithong, K. (2009). *Contemporary Educational Technology* (2nd ed.). Bangkok: Edison Press Product. (in Thai)
- Miller, R. (2000). Beyond reductionism: The emerging holistic paradigm in education. *The Humanistic Psychologist*, 28(1), 1-3.
- Osborn, A. F. (1953). *Applied imagination*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Paul, T. E., (1962). *Education and the creative potential*. Minneapolis: The Lund.

- Poovarawan, Y. (2008). *Computers for teaching*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Prasansoy, W. (2004). *Computer for educational innovation*. Bangkok: Medsai. (in Thai)
- Promwong, C. (2006). *Technology and communication teaching materials in elementary instructional media unit 8-15* (8th ed.). Nonthaburi: SukhothaiThammathirat University. (in Thai)
- Taweerat, P. (2000). *Research methodology in behavioral sciences and social sciences*. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Wangpanich, P. (2013). *Research methodology*. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Whattananarong, K. (2009). *Technical education technology*. Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (in Thai)

การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3

The Development of Infographic Media as an Introduction to
Computer Network Course for the Third Year Vocational Students

ปิยพงษ์ ราศรี และ นฤมล เทพนวล

Piyaphong Rasi and Naruemon Thepnuan

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Master of Education Program, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ (3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบง่าย ด้วยวิธีจับสลากเลือกตัวแทน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า สื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 81.56/82.78 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 16.13 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.47 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

คำสำคัญ: อินโฟกราฟิก, วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น

Abstract

This research aimed to (1) develop and find out the efficiency of infographics media in an introduction to computer networking courses for 3rd year vocational students, (2) compare learning achievements, and (3) study the satisfaction of learners toward infographics media. The sample of this research was comprised of 30 of the 3rd year vocational business computer students from Saraburi Technical College who are studying in the first semester of the 2016 academic year by using a simple random sampling method. The research instruments included infographics media for an Introduction to Computer Networking Course, an achievement test, and a satisfaction evaluation form of learners toward infographics media as an introduction to computer networking courses. Statistics

used in the research were percentage, mean, standard deviation, and dependent samples t-test. The results revealed that (1) the efficiency of infographics media in an introduction to computer networking courses for 3rd year Vocational students was at 81.56/82.78 (2) the learning achievement after using infographics media was higher than before learning in which the mean score before learning was 16.13 and after learning was 2.57. The learning achievement after learning by using infographics media was higher than before learning at the .05 level of statistical significance and (3) the satisfaction of the learners on infographics media for an introduction to computer networking course was at the highest level with the mean score of 4.55.

Keywords: infographic, introduction to computer network course

บทนำ

เทคโนโลยีต่างๆ นั้น ได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นไม่เว้นแม้แต่ด้านการศึกษา ที่ทุกวันนี้การค้นหาคำถามรู้ไม่ได้อยู่เพียงแค่ตัวหนังสือบนหน้ากระดาษเท่านั้น แต่ยังสามารถเติมเต็มความรู้ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเลิร์นนิ่ง ที่มีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลาย ซึ่ง “อินโฟกราฟิก” ก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่กำลังเป็นที่นิยมในการใช้แสดงข้อมูลที่มีความซับซ้อน ผ่านภาพนิ่ง หรือภาพเคลื่อนไหว เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว “สื่ออินโฟกราฟิกแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ความรู้เรื่องช่างสิบหมู่” เป็นอีกหนึ่งสุดยอดผลงานอินโฟกราฟิก ของ ทีมนักศึกษาวิชาเอกการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์และมัลติมีเดีย วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคมมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ส่งเข้าแข่งขันฝีมือในการประกวด “Thailand Digi Challenge 2014” จัดโดยสำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ และสามารถคว้ารางวัลชนะเลิศมาครอง โดยได้รับเงินรางวัล พร้อมเงินทุนที่จะนำมาต่อยอดและพัฒนาผลงานต่อไป ขณะที่วันนี้เด็กส่วนใหญ่พกพาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กันตั้งแต่อายุน้อยๆ หากมีการนำข้อดีของอุปกรณ์เหล่านี้มาออกแบบและใช้ให้เกิดประโยชน์ ในยุคของเทคโนโลยีที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง โดยเฉพาะการเพิ่มเนื้อหาการเรียนรู้ในลักษณะโปรแกรมการเรียนรู้เชิงบันเทิง (Edutainment) เชื่อว่านอกจากเด็กจะสนุกและเพลิดเพลินแล้ว ยังสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้นด้วย (มนิรัตน์ ศิริปัญจนะ, 2558)

อินโฟกราฟิก (Infographic) เป็นการนำข้อมูลยากๆ มาย่อยและเปลี่ยนเป็นรูปภาพทำให้การรับรู้ข้อมูลเป็นไปได้ง่ายดายยิ่งขึ้น เป็นรูปแบบการจัดการข้อมูลที่ได้รับคามนิยมในต่างประเทศเป็นอย่างมาก อินโฟกราฟิก จึงเข้ามามีบทบาท และเป็นอนาคตของตลาดออนไลน์ (on-line marketing) เพราะ (1) ปัจจุบันเราอยู่ในยุคที่ข้อมูลล้นทะลักจนไม่มีเวลาเพียงพอที่จะบริโภคข้อมูลทั้งหมดได้ อินโฟกราฟิกเข้ามามีบทบาทช่วยทำให้เราบริโภคข้อมูลได้ง่ายและเร็วขึ้น (2) อินโฟกราฟิกเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการสื่อสาร เป็นการนำข้อมูลที่มีความซับซ้อนมาทำให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้นโดยใช้ภาพกราฟิกที่สวยงามเป็นตัวช่วย (3) อินโฟกราฟิกที่ดีควรมีลักษณะ 3 อย่างคือเรียบง่าย น่าสนใจและสวยงาม (4) การเรียนรู้ของมนุษย์แบ่งได้เป็น 4 รูปแบบคือเรียนรู้จากการดู (visual) การฟัง (auditory) การสัมผัส (kinesthetic) และการอ่านและเขียน (read/write) ซึ่งคนกว่า 65 เปอร์เซ็นต์ถนัดเรียนรู้ด้วยการดู (5) 80 เปอร์เซ็นต์ ของการทำงานของสมองนั้นเกี่ยวกับการรับรู้และประมวลเป็นภาพ (6) คนเราประมวลผลจากการดูรูปภาพได้รวดเร็วกว่าการอ่านตัวหนังสือ 60,000 เท่า และ (7) การสร้างอินโฟกราฟิกต้องคำนึงถึง 3 อย่างคือ (7.1) คอนเทนท์ (7.2) การเล่าเรื่อง และ (7.3) ดีไซน์ (บล็อกโอแอสซี่, 2557)

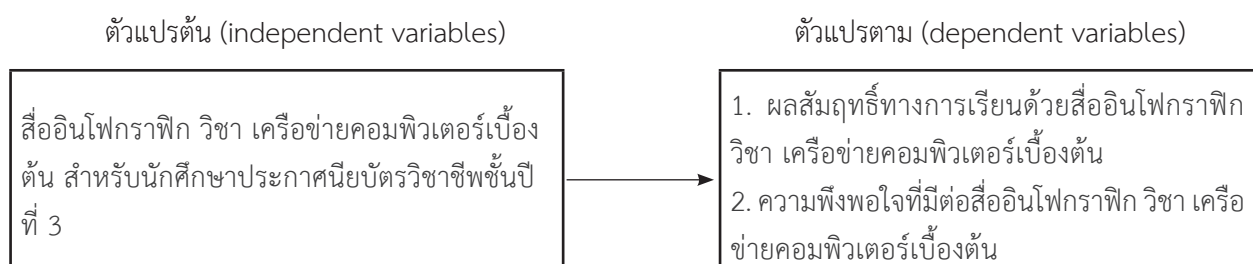
ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิกเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนเสริมในรายวิชาเครือข่าย

ช่วยคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ในบทเรียนเรื่อง OSI Model ที่สอดคล้องกับ แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่เป็นนามธรรมไปเป็นรูปธรรมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้เกมส์ประกอบการสอน การใช้สื่อมัลติมีเดียสื่อจำลองสถานการณ์ เพื่อช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ เรื่อง OSI Model ให้ดีขึ้นในด้านความเข้าใจ และการนำไปใช้ เราควรจะต้องมีการนำสื่อต่างๆ มาประกอบการเรียน เพื่อสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียนกับคอมพิวเตอร์ นักเรียนและครูผู้สอนมากยิ่งขึ้น (กิตติ จุ้ยกำจร, 2552) โดยสื่ออินโฟกราฟิก ที่สร้างมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สูงกว่า

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. อินโฟกราฟิก (Infographics)
 - 1.1 ความหมายของอินโฟกราฟิก (Infographics)
 - 1.2 ประเภทของอินโฟกราฟิก
 - 1.3 จุดเด่นและความน่าสนใจของอินโฟกราฟิก
 - 1.4 การสร้างอินโฟกราฟิกให้มีประสิทธิภาพ (designing effective Infographics)
 - 1.5 การสร้างอินโฟกราฟิกให้ดึงดูดความสนใจ (designing an amazing Infographics)
 - 1.6 สิ่งที่ไม่ควรทำในการออกแบบอินโฟกราฟิก
 - 1.7 การออกแบบอินโฟกราฟิกโดยใช้รูปแบบ ADDIE Model
2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยมัลติมีเดีย (cognitive theory of multimedia learning)
3. รูปแบบการสอน ADDIE (ADDIE model)
4. การหาประสิทธิภาพของสื่อการสอน
5. รายวิชา เครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
6. มาตรฐานการสื่อสารข้อมูล OSI Model

ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 ได้ออกแบบเครื่องมือและวิธีดำเนินการวิจัย โดยนำรูปแบบของ ADDIE MODEL (สมจิต จันทรฉาย, 2557, น. 11) มาเป็นหลักการในการประยุกต์ใช้ และแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (analysis)

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนในวิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้นเพื่อกำหนดปัญหา และหาแนวทางในการพัฒนา

1.2 ศึกษาหลักการ รูปแบบ แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา สื่ออินเทอร์เน็ต และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนาสื่ออินโฟกราฟิก

1.3 ศึกษาหลักการ วิธีการสร้างและพัฒนา ด้วยโปรแกรมประยุกต์

1.4 กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.5 กำหนดสาระการเรียนรู้

2. ขั้นการออกแบบ (design)

2.1 ออกแบบและพัฒนาคู่มือสื่ออินโฟกราฟิก

2.2 ออกแบบและพัฒนาสื่อวิดีโออินโฟกราฟิก

3. ขั้นการพัฒนา (development)

ประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งสามารถจำแนก เป็นการสร้างและพัฒนาเครื่องมือได้ 3 ส่วน ดังนี้

3.1 ประเมินคุณภาพสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น

3.2 สร้างและประเมินคุณภาพแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3 สร้างและประเมินคุณภาพแบบประเมินความพึงพอใจ

4. ขั้นการนำไปใช้ (implementation)

ทดลองหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

80/80 โดยนำสื่ออินโฟกราฟิก ที่ผ่านการประเมินคุณภาพไปทดลอง และทำการหาประสิทธิภาพ จำนวน 3 ขั้นตอน ดังนี้ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556, น. 11-12)

4.1 ทดลองรายบุคคล (one to one try-out and revised)

4.2 ทดลองกลุ่มเล็ก (small group try-out and revised)

4.3 ทดลองภาคสนาม (field try-out and revised)

5. ขั้นการประเมินผล (evaluation)

5.1 นำผลการจัดกิจกรรมระหว่างเรียน และผลการทดสอบหลังเรียน มาใช้ในการหาประสิทธิภาพของสื่ออินโฟกราฟิก ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.56/82.78 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.2 นำสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ที่ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

5.3 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.4 ศึกษาความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 80 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 3 แผนกวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี จังหวัดสระบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ซึ่งใช้วิธีการจับสลาก ด้วยวิธีการสุ่มแบบแทนที่ โดยทุกคนมีโอกาสถูกเลือกเท่าเทียมกัน แล้วจึงทำการหยิบจับหมายเลข จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. สื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบประเมินความพึงพอใจ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบทดสอบก่อนเรียน (pretest) ให้กลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบก่อนเรียน และเก็บผลคะแนนที่ได้ เพื่อให้ทราบว่า ผู้เรียนมีความสามารถอยู่ในระดับใด
2. กิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างเรียน ให้กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการเรียนรู้ด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น และเก็บรวบรวมผลคะแนนระหว่างเรียน
3. แบบทดสอบหลังเรียน (posttest) ให้กลุ่มตัวอย่าง ทำแบบทดสอบหลังเรียน หลังเรียนด้วย สื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น และเก็บผลคะแนนที่ได้ เพื่อให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้เพิ่มขึ้นในระดับใด
4. แบบประเมินความพึงพอใจ หลังทำแบบทดสอบหลังเรียน ให้กลุ่มตัวอย่าง ตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (percentage)
2. ค่าเฉลี่ย (average,)
3. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
4. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
5. ค่าความยากง่าย (p)
6. ค่าอำนาจจำแนก (r)
7. ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20
8. การหาประสิทธิภาพสื่อ (E_1/E_2)

9. การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ t-test dependent

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 พบว่า คะแนนระหว่างเรียน ของผู้เรียน จำนวน 30 คน คิดเป็นเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.56 และค่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนเท่ากับ 82.78 แสดงให้เห็นว่าผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 กล่าวคือ E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 81.56/82.78
2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชา เครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 16.13 หลังเรียนเท่ากับ 26.47 การวิเคราะห์ t-test ระหว่างเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 16.61 มีความแตกต่างอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 81.56/82.78 ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการใช้สื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ผู้เรียนทำการทดสอบก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของคะแนนเต็ม 30 คะแนน เท่ากับ 16.13 จากจำนวนผู้เรียน 30 คน หลังจากทำการทดสอบก่อนเรียนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้อธิบายวิธีการเรียนรู้ด้วย สื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่าย

คอมพิวเตอร์เบื้องต้น ที่ได้ออกแบบสร้างไว้และกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยสื่อ อินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งกำหนดแบบฝึกกิจกรรมในระหว่างการเรียนรู้ การสอน โดยผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นสนใจเรียนมาก และมีการบันทึกกิจกรรมผลคะแนนระหว่างเรียนไว้ แล้วนำผลของคะแนนระหว่างเรียนมาหาคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 81.56 หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อ อินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น โดยทำแบบฝึกกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้เรียนทำการทดสอบหลังเรียน พบว่า คะแนนทดสอบหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 82.78 แสดงให้เห็นว่า สื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.56/82.78 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงษ์ สีลาขวา, ฐิติชญา หมูสี และนิพล สังสุทธิ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย เรื่องสวัสดีอาเซียน ตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยม มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย เรื่องสวัสดีอาเซียน ตามแนวคิดพฤติกรรมนิยม ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของสื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย และ (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและ หลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย ผลการศึกษาพบว่า สื่อการเรียนการสอนมัลติมีเดีย เรื่อง สวัสดีอาเซียน ตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมนิยมมีประสิทธิภาพ 80.50/80.67 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชา เครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.13 SD เท่ากับ 2.57 และหลังเรียนด้วยการเรียนรู้ผ่านสื่ออินโฟกราฟิก วิชา เครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นจากเดิม โดยคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 26.47 SD เท่ากับ 1.74 การวิเคราะห์ t-test ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 16.61 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังเรียนด้วยสื่ออินโฟกราฟิก วิชา เครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุดาทิพย์ ชินะพันธ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อการสอนการตูนแอนิเมชั่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พันธะเคมีของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อการสอนการตูนแอนิเมชั่น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง พันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนการตูนแอนิเมชั่น คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.21 คะแนน และ 10.07 คะแนนตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่ออินโฟกราฟิก วิชาเครือข่ายคอมพิวเตอร์เบื้องต้น สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านความชัดเจนของคำแนะนำในการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการนำเสนอมีความเหมาะสม มีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 รองลงมา ด้านความสอดคล้องระหว่างสื่อการเรียนรู้กับเนื้อหา ด้านเสียงที่ใช้บรรยายมีความเหมาะสมกับนักเรียน ด้านเสียงดนตรีมีความเหมาะสมกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และด้านความง่ายต่อการเรียนรู้ด้านการออกแบบสื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสม มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ตามลำดับ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพงษ์พิพัฒน์ สายทอง (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การออกแบบอินโฟกราฟิกแอนิเมชันเพื่อการเรียนการสอน ดิจิทัลมีบทบาทสำคัญมากในกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ถูกต้องและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้ สื่อเพื่อการเรียนการสอนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในด้าน

ต่างๆ ส่งผลให้มีการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนการสอนขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น แอนิเมชัน อินโฟกราฟิก มัลติมีเดียหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แต่การพัฒนาสื่อเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนการสอนต้องอาศัยการบูรณาการความรู้และทักษะ

ในการผลิตสื่อ การออกแบบระบบการเรียนการสอน การทดสอบและประเมินผล เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อเพื่อการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

References

- Brahmawong, C. (2013). Developmental testing of media and instructional package. *Fine Arts Education Research Journal*, 5(1), 11-12. (in Thai)
- Chanchay, S. (2014). *Design and development of teaching and learning*. NakhonPathom: Petchkasem Printing. (in Thai)
- Chenaphan, S. (2015). *Developing achievement on chemical bonding for grade 10 using cartoon animation assisted instruction*. Retrieved from <http://www.hu.ac.th/conference2015/proceedings/data.pdf> (in Thai)
- Juikumjorn, K. (2009). *The creation and the effectiveness of computer-assisted instruction on the internet. computer and mathematical techniques in computational mathematics and logic units*. Master of Education Thesis, King Mongkut's University of Technology North Bangkok. (in Thai)
- Ojazzy. (2014). *Why the Infographic is an online marketer*. Retrieved from <http://ojazzy.tumblr.com/tagged>. (in Thai)
- Saitong, P. (2014). *Infographic animation design for instruction*. Retrieved from http://archmis.arch.nu.ac.th/arch_ajnu/journal/article_file/article_2014_87.pdf (in Thai)
- Silakhwa, Y., Hmusi, T., & Sangsuth, N. (2014). *Development of instructional multimedia based on behaviorism theory, topic: "Hello ASEAN"*. Retrieved from <http://chair.rmu.ac.th/file-paper/sahachai.ng@gmail.com20150914113112.pdf> (in Thai)
- Siripanjana, M. (2015). *Thailand digi challenge 2014*. Retrieved from <http://www.dailynews.co.th/article/279595/> (in Thai)

รูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
Image Model of Secondary Schools under the Office
of the Board of Directors Basic Education, Ministry of Education

ศรายุทธ ตรีรอม

Sarayuth Trirom

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Master of Education Program, Siam Technology College

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสำรวจภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2) เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและ (3) เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด คณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,361 แห่ง การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 แห่ง การสุ่มอาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม การขอความเห็นร่วมและให้การรับรองรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยมีภาพลักษณ์ด้านความเลื่อมใสศรัทธาอยู่ในเหมาะสมมากที่สุด (2) รูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนการสร้างภาพลักษณ์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการสำรวจ ขั้นวางแผนปฏิบัติ ขั้นการพัฒนาภาพลักษณ์ และกลยุทธ์การสร้างภาพลักษณ์ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์พัฒนา กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ และ (3) การประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด การรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยในทุกประเด็น

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์, โรงเรียนมัธยมศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รูปแบบ, คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aims to (1) explore the image of secondary schools under the office of the Board of Directors Basic Education Ministry of Education (2) to develop the image model of secondary school under the Office of the Board of Directors Basic Education Ministry of Education and (3) to evaluate the feasibility and appropriateness of the image model of secondary school under the office of the Board of Directors, Basic Education Ministry of Education. The sample consisted

of the analysis of 2361 schools under the Board of the Basic Education. Key information included school principals. The sample sizes, using Krejcie and Morgan table of samples, numbered 331. The main probability sampling was conducted using Stratified random sampling. The research data were collected by using opinion questionnaires, interviews, and connoisseurship agreement. The research data were then analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research revealed the following results (1) overall image of secondary schools under the office of the Board of Directors, Basic Education Ministry of Education is very appropriate. By faithfulness in the most appropriate (2) the image model consists of three (3) steps of image building (1) survey, planning, development, and image strategy (2) proactive strategy, strategy development, public relations strategy and (3) the image building evaluation model of secondary schools, under the office of the Board of Directors, Basic Education Ministry, were graded as excellent in utility, correctness, suitability, and prospects, respectively.

Keywords: image, secondary schools, ministry of education, model basic education, office of the board of directors

บทนำ

ในโลกของการแข่งขัน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ ความไม่หยุดนิ่งของกระแสโลก จากสภาวะการณ์ ต่าง ๆ ที่ จะนำมาถึงผลกระทบในด้านใดด้านหนึ่ง การที่ต้องคำนึงถึง ประสิทธิภาพสำเร็จได้ ก็คือ ความสามารถที่จะรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกได้ และต้องมีนวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่เพื่อการแข่งขันในปัจจุบันเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตด้วย ชื่อเสียงและภาพลักษณ์ขององค์กร ก็เป็นสิ่งที่ต้องใช้ความสามารถในการจัดการไม่น้อยไปกว่าการบริหารทรัพยากรอื่นขององค์กร (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2556) ภาพลักษณ์องค์กรจึงมีความสำคัญ สามารถทำให้สถาบันหน่วยงานมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือศรัทธาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง และจะทำให้องค์กรหน่วยงานสถาบันนั้น ๆ มีความเจริญก้าวหน้าได้ หากองค์กรใดมีภาพลักษณ์ที่ดีอยู่แล้ว หน้าที่ขององค์กรนั้นคือการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีดังกล่าวไว้ให้ยืนนานและพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพราะในโลกของการแข่งขันการหยุดอยู่กับที่คือการถอยหลัง แต่สำหรับองค์กรที่ภาพลักษณ์ปานกลางหรือไม่ดี แน่แน่นอนว่าต้องรีบเร่งแก้ไขหรือปรับปรุงภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น เพราะหากยิ่งช้าจะยิ่งแก้ไขยาก การจะสร้างหรือแก้ไขภาพลักษณ์เราต้องทำ

อย่างไรบ้าง เราคงต้องมาทำความเข้าใจกับลักษณะพิเศษ (character) หรือจะเรียกว่า สัจธรรมของภาพลักษณ์ก็ได้ ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ องค์กรที่ครั้งหนึ่งมีภาพลักษณ์ดีเยี่ยมในสายตาของประชาชนอาจจะกลายเป็นองค์กรที่มีภาพลบได้ถ้ามีข่าวลือหรือเหตุการณ์ร้ายเกี่ยวพันถึงเป็นเหตุให้กระแสมโนมของประชาชนในขณะนั้นเปลี่ยนแปลงไป ภาพลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างภาพไม่ว่าจะเป็นการโฆษณาหรือเทคนิคทางการตลาดจะเกิดและสลายเร็วกว่าภาพลักษณ์ที่เกิดจากการผลงานอันเป็นรูปธรรม ภาพลักษณ์เกิดขึ้นได้ 2 ทาง ได้แก่ เกิดจากเนื้อแท้ขององค์กรนั้นที่กระทำมาเป็นเวลายาวนานสั่งสมจนฝังแน่นในความรู้สึกนึกคิดของคนจนกลายเป็นภาพลักษณ์ ซึ่งต้องใช้เวลาหลายปีหรือหลายสิบปี และอีกทางหนึ่ง เกิดจากการสร้างเสริมปรุงแต่งโดยใช้เทคนิคการตลาดและการประชาสัมพันธ์เข้าช่วย ซึ่งอาจใช้เวลาสั้น ๆ แต่ได้ ผลเร็ว ทั้งสองทางนี้มีจุดด้อยและจุดเด่นต่างกัน หากสามารถผสมผสานทั้งสองแนวทางเข้าด้วยกัน คือทำดีและประชาสัมพันธ์ตนเองด้วย ก็จะเป็นแนวทางที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งโรงเรียน อาจนำแนวคิดภาพลักษณ์องค์กรที่ได้ นำเสนอไปปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม เช่น การ

สำรวจความคิดเห็น การจัดประชุมอภิปราย การจัดสัมมนา การใช้แบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่เกี่ยวข้องสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะเป็นเสมือนกระจกที่ส่ององค์การให้เราเห็นองค์การในแง่มุมต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อที่จะได้รู้จุดแข็ง จุดอ่อน สามารถนำมาพัฒนาองค์การให้มีชื่อเสียงได้รับความเชื่อถือศรัทธาต่อหน่วยงานในที่สุด จากการศึกษาแนวคิดของ Gregory & Wiechmann (1997) พบว่า โรงเรียนมัธยมซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน สามารถนำแนวความคิดการสร้างภาพลักษณ์มาปรับประยุกต์เพื่อใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธา ยอมรับ และสร้างความรู้สึกที่ดีแก่ผู้ปกครอง นักเรียนและบุคคลทั่วไปได้ โดยการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาข้อมูลในการวางแผนการกำหนดทิศทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นต่อไป โดยการวิจัย สำรวจ ศึกษาการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนและการให้บริการ ความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือเพื่อสอบถามจะได้ทราบข้อมูล และนำมาพัฒนาโรงเรียนให้มีภาพลักษณ์ที่ดี นอกจากนี้จะได้รู้จุดแข็ง จุดอ่อน ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาโรงเรียนให้มีชื่อเสียงได้รับการยอมรับ และความเชื่อถือและศรัทธาต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์

ดวงพร คำบุญวัฒน์ และวาสนา จันทร์สว่าง (2546, น. 60) ได้ให้ความหมายว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่คนรู้สึกนึกคิดหรือวาดขึ้นในใจ จะเป็นภาพของอะไรก็ได้ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มี ชีวิต เช่น ภาพของคน หน่วยงาน องค์การ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ภาพลักษณ์เกิดขึ้นจาก การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมบวกกับความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้น ในจิตใจ หรือเป็นภาพในใจที่บุคคลรับรู้ต่อบุคคล วัตถุ สัตว์ สิ่งของ สถานที่

วิจิตร อาวะกุล (2550, น. 184-185) ได้ให้ความหมายว่า ภาพลักษณ์เป็นภาพของสถาบัน หน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน หรือบุคคลที่เกิดความรู้สึกขึ้นในจิตใจของคนเรา ว่าดี ไม่ดี ชอบ ไม่ ชอบ เชื่อถือ ไม่เชื่อถือ เห็นด้วยไม่เห็นด้วย หรือเฉย ๆ ถ้าความเห็นของคนส่วนมากเป็นเช่นไร ภาพลักษณ์ของหน่วยงานก็จะเป็นเช่นนั้น

การสร้างภาพลักษณ์ (เสรี วงษ์มณฑา, 2540, น. 54) ประกอบด้วย (1) ภาพลักษณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์กร (2) ภาพลักษณ์เป็นคุณค่าเพิ่มให้องค์กร (3) ภาพลักษณ์ทำให้องค์กรอยู่ได้อย่างมีสุขภาพที่ดี (4) ภาพลักษณ์นำมาซึ่งความร่วมมือและการสนับสนุน (5) ภาพลักษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นเองแต่ต้องมีการสร้าง

2. แนวคิดการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารการเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการแข่งขันสูง เป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management--SBM) ที่มีการกระจายอำนาจการบริหารทางการศึกษา ทั้งอำนาจและหน้าที่จากศูนย์กลางและส่วนกลางไปสู่โรงเรียน โดยให้ชุมชน และโรงเรียนมีอำนาจการตัดสินใจในการบริหารการศึกษา การรับนักเรียนตามสัดส่วนด้วยความเป็นธรรม และจัดการกับทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงด้วยตนเอง

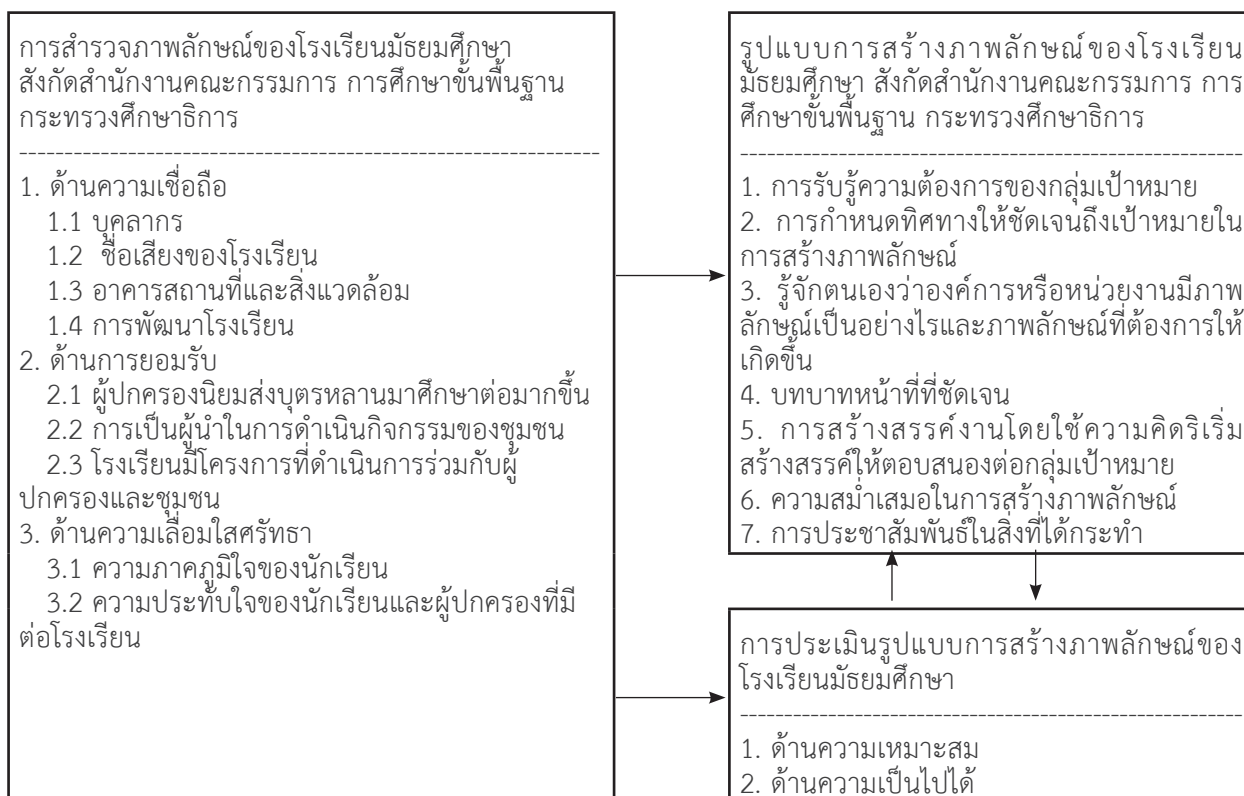
3. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ของโรงเรียน คือ ผลที่เกิดจากความเชื่อถือ การยอมรับ และศรัทธาที่บุคคลมีต่อโรงเรียน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนจะเกี่ยวข้องกับปัจจัย ได้แก่

(1) ด้านความเชื่อถือ ประกอบด้วย บุคลากร ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ประพฤติดี และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ชื่อเสียงของโรงเรียน ในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้านรวมกัน เช่นด้านวิชาการ กีฬา ดนตรี จริยธรรม ฯลฯ ความเหมาะสมของอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนการพัฒนาโรงเรียนจนได้รับรางวัลและการยกย่อง เช่น โรงเรียนรางวัลพระราชทาน โรงเรียนจัดสิ่งแวดล้อมดีเด่น เป็นต้น (2) การยอมรับ ประกอบด้วย ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานมาศึกษาต่อมากขึ้น บุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน โรงเรียนมีโครงการที่ดำเนินการร่วมกับผู้ปกครอง และชุมชน (3) ด้านความเลื่อมใสศรัทธา ประกอบด้วย ความภาคภูมิใจของนักเรียนที่จบจากโรงเรียนแล้วประสบความสำเร็จในการทำงานและการศึกษาต่อความประทับใจของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน และแนวทาง

การสร้างภาพลักษณ์องค์กร Gregory & Wiechmann (1997)ได้กล่าวไว้ดังนี้ (1) รับรู้ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย หรือนำมากำหนดเป็นภาพลักษณ์ขององค์กรหน่วยงาน (2) ต้องกำหนดทิศทางให้ชัดเจนถึงเป้าหมายในการสร้างภาพลักษณ์องค์กร ผู้บริหารจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดแนวทาง (3) รู้จักตนเองว่าองค์กรหรือหน่วยงานมีภาพลักษณ์เป็นอย่างไรและภาพลักษณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น (4) จุดเน้นต้องรู้ว่าหน่วยงานกำลังทำอะไรอยู่คือการเข้าใจงาน บทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน (5) การสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์งานโดยใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย ให้มากที่สุด (6) ความคงเส้นคงวา ความสม่ำเสมอในการสร้างภาพลักษณ์ และ(7) การประชาสัมพันธ์ในสิ่งที่ได้กระทำจริงหรือการปรับความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวลือ ให้ถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ

ภาพ1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำผลการศึกษา

สภาพภาพลักษณ์มาเป็นกรอบในการสร้างรูปแบบด้วยการ ประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,361 แห่ง (unit of analysis) (ข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการ สพฐ.สนผ. เมื่อ 14 พฤศจิกายน 2555) (unit of analysis)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง (sampling Size) จำนวน 331 แห่ง การสุ่มอาศัยหลักความน่าจะเป็น (probability sampling) โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การศึกษาสภาพภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

2. การสร้างรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

3. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาสภาพภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

1.1 ทำหนังสือถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน

มัธยมศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

1.2 จัดส่งหนังสือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

1.3 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจะได้ดำเนินการด้วยตนเอง

1.4 หลังจากที่ได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะได้ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูลอย่างละเอียด และคัดแยกแบบที่ไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ออก

2. การสร้างรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2.1 ทำหนังสือถึง ผู้เชี่ยวชาญในการสร้างและพัฒนาแบบ และผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 20 ท่าน เพื่อขอความร่วมมือในการจัดสนทนากลุ่ม

2.2 จัดส่งหนังสือไปยังผู้เชี่ยวชาญในการสร้างรูปแบบ เพื่อขอความร่วมมือในการจัดสนทนากลุ่ม

2.3 การดำเนินการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจะได้ทำการบันทึกและวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

2.4 หลังจากที่ได้ข้อมูลจากสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะได้ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูลอย่างละเอียด และคัดแยกข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้อง

2.5 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ต่อไป

3. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3.1 จัดทำหนังสือถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.2 จัดส่งหนังสือไปยังผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา

3.3 การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยจะได้ดำเนินการด้วยตนเอง

3.4 หลังจากที่ได้ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะได้ตรวจสอบความเรียบร้อยและความถูกต้องของข้อมูลอย่างละเอียด และคัดแยกแบบที่ไม่ถูกต้องและไม่สมบูรณ์ออก

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การหาคุณภาพของเครื่องมือเพื่อศึกษาสภาพภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับสมบูรณ์โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2. การศึกษาสภาพภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

3. การสร้างรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยใช้ กระบวนการประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

4. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

1. การสำรวจภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.34 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.51 มีการกระจายตัวน้อย แสดงว่ามีความเหมาะสม ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ด้านความเลื่อมใสศรัทธา ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สำหรับ ด้านการเชื่อถือและด้านการยอมรับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. รูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

2.1 ขั้นตอนในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน ควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1.1 ขั้นตอนการสำรวจ ได้แก่

2.1.1.1 ศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียน ตามการรับรู้ของบุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทั่วไป โดยการวิเคราะห์ วิจัย หรือสำรวจความคิดเห็น

2.1.1.2 สร้างความตระหนักแก่บุคลากรให้เห็นความสำคัญของภาพลักษณ์โรงเรียน

2.1.2 ขั้นตอนแผนการปฏิบัติ

2.1.2.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานหาความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดภาพลักษณ์ที่ดี

2.1.2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบาย และแผนการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้คุณภาพ ได้รับการยอมรับ เชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน

2.1.3 ขั้นตอนพัฒนาภาพลักษณ์

2.1.3.1 ใช้การประชาสัมพันธ์เป็นมาตรการสำคัญในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโรงเรียนควบคู่ไปกับการบริหารและจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศ

2.1.3.2 มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ และนำผลการ

ประเมินไปปรับปรุง

2.1.3.3 ทำการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

2.2 กลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ ควรดำเนินการดังนี้

2.2.1 กลยุทธ์พัฒนา

2.2.1.1 สร้างความรู้สึกรักให้ประชาชนยอมรับและเห็นด้วย อันจะเป็นผลให้โรงเรียนเป็นที่เชื่อถือ

2.2.1.2 ปรับปรุงโรงเรียนทั้งหมดทั้งด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ

2.2.2 กลยุทธ์เชิงรุก

2.2.2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางและหลักชัยในการทำงาน

2.2.2.2. นำโรงเรียนให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น

2.2.3 กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์

2.2.3.1 สร้างโรงเรียนให้มีชื่อเสียง เช่น การส่งโรงเรียนเข้าประกวด การส่งครูและนักเรียนไปแข่งขันความรู้

2.2.3.2 เน้นการประชาสัมพันธ์โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

3. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3.1 โดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.57 แสดงว่าผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 ผลการพิจารณา ความเป็นไปได้ ความเป็น

ประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้องครอบคลุมการรับรองรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseurship) พบว่า การรับรองรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (connoisseurship model) ทุกประเด็น เห็นด้วยในทุกประเด็น ส่วนใหญ่เชื่อว่ากระทำได้

การอภิปรายผล

รูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ขั้นตอนในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน และ กลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ ซึ่งการสร้างรูปแบบสอดคล้องกับ แนวคิดของ Keeves (1998) ที่ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษา โดยรูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นรูปแบบเชิงอธิบาย (semantic model) ที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของแผนการปฏิบัติราชการของโรงเรียน ซึ่งแต่ละกระบวนการดังกล่าวข้างต้นมีขั้นตอนและวิธีการซึ่งผู้บริหารการศึกษาจะต้องให้ความสนใจศึกษาในรายละเอียดเพื่อนำไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ถูกสถานการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารมีอำนาจในการควบคุมดูแลบังคับบัญชาผู้ร่วมงานและบริหารงานกิจการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายรัฐบาล และตรงตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่บริหารงานในสถานศึกษาทุก ๆ ด้าน สำหรับรูปแบบและวิธีการในการบริหารงานแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกันไปตามความรู้ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้บริหารแต่ละภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ได้กำหนดบทบาทหน้าที่งานด้านการบริหารทั่วไปคือ จัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวง

ศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ดำเนินการกำกับ ติดตามและประเมินผลงานตามแผนงานโครงการของสถานศึกษา ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษารวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถาบันอื่นๆในชุมชนและท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องและไปในแนวทางเดียวกันกับ Gregory & Wiechmann (1997) ที่ได้กำหนดกลยุทธ์และวิธีการสร้างภาพลักษณ์มาปรับประยุกต์เพื่อใช้ในการพัฒนาสถาบัน ให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธา ยอมรับ และสร้างความรู้สึที่ดีแก่ผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ได้รับการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาอันเป็นข้อมูลในการวางแผนการกำหนดทิศทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้เกิดขึ้นต่อไปโดยการวิจัย สํารวจ ศึกษาการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของสถาบันพัฒนาผู้บริหาร การศึกษาอันได้แก่ตัวสถาบันวิทยากร การบริหาร และการให้บริการความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือเพื่อสอบถามเพื่อจะได้ทราบข้อมูล และนำมาพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพในเชิงของการบริหารได้ และ Gregory & Wiechmann (1997) ได้กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานคือตัวสถาบันหรือองค์กร ในการจะสร้างภาพลักษณ์โดยสร้างความยอมรับให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายเห็นด้วยจะเป็นผลทำให้สถาบันเป็นที่เชื่อถือตัวสถาบันจะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีหน้าที่บทบาท ลักษณะทางกายภาพ เช่น อาคารสถานที่ สัญลักษณ์ ซึ่งในประเด็นนี้ วิจิตร อวาทกุล (2550) ได้กล่าวถึงส่วนที่เกี่ยวข้องคือ บุคคล ผู้จัดการ พนักงาน ประโยชน์ การบริการ สาธารณะ สังคมการทำงานของสถาบัน ชื่อเสียง เกียรติคุณ คุณภาพ ความตั้งใจจริง สุจริต อุดมการณ์ การสร้างสรรค์ในขณะที่ได้กล่าวไว้ในเรื่องภาพลักษณ์สถาบันที่มุ่งมองเฉพาะตัวสถาบันเกี่ยวกับความรับผิดชอบของสถาบันที่มีต่อสังคม ความเป็นสถาบันที่มั่นคงเจริญก้าวหน้าและบทบาทหรือพฤติกรรมของสถาบัน ตัวสถาบันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่งเราสามารถจะศึกษาจากความเชื่อถือการยอมรับ ศรัทธา ที่บุคคลมีต่อสถาบัน ขณะที่ Harrison (1995) ได้กล่าวถึง ภาพลักษณ์องค์กร (the corporate image jigsaw) อันเกิดจากองค์ประกอบ

ที่สัมพันธ์กัน ดังนี้คือ เมื่อเราพิจารณาตรงที่ว่าทำอะไรองค์การจึงจะมีประสิทธิภาพ ความสำคัญอยู่ที่องค์การมีกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ไปอย่างมีลำดับขั้นตอน ตามความจำเป็นก่อนหลังของแผนงานหรือโครงการโดยเปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของแผนงาน ก็จะพบว่า ชุมชนได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์อย่างไรการประชาสัมพันธ์องค์การไปสู่จุดประสงค์หรือจุดหมาย สิ่งที่เราควรคำนึงอาจจะมีเพียงหนึ่งจุดประสงค์หรือมากกว่านั้น ซึ่งควรพิจารณาสิ่งเหล่านี้คือ สาธารชนทั่วไป ผู้ลงทุนและนักวิเคราะห์ การเงิน ความคิดเห็นของผู้นำ ขอบเขตเฉพาะขององค์การ ปริมาณคู่แข่ง ผู้ดูแลควบคุม และผู้บัญญัติกฎหมายการที่สาธารณชนจะรับรู้เกี่ยวกับองค์การหรือไม่อย่างไรขึ้นอยู่กับแผนการปฏิบัติการในการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม ขั้นตอนในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียน ควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ ขั้นการสำรวจ ได้แก่ การศึกษาภาพลักษณ์ของโรงเรียนตามการรับรู้ของบุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมทั่วไป โดยการวิเคราะห์ วิจัย หรือสำรวจความคิดเห็น การสร้างความตระหนักแก่บุคลากรให้เห็นความสำคัญของภาพลักษณ์โรงเรียน ขั้นวางแผนการปฏิบัติ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน หาความต้องการในการพัฒนาโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพและเกิดภาพลักษณ์ที่ดี การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย นโยบาย และแผนการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้คุณภาพ ได้รับการยอมรับ เชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน ขั้นการพัฒนา ได้แก่ ใช้การประชาสัมพันธ์เป็นมาตรการสำคัญในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของโรงเรียนควบคู่ไปกับการบริหารและจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานสม่ำเสมอ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์ในการสร้างภาพลักษณ์ ควรดำเนินการดังนี้ กลยุทธ์พัฒนา ได้แก่ การสร้างความรู้สึกให้ประชาชนยอมรับและเห็นด้วย อันจะเป็นผลให้โรงเรียนเป็นที่เชื่อถือ การปรับปรุงโรงเรียนทั้งหมด ทั้งด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ กลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางและหลักชัยในการทำงาน การนำโรงเรียนให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น และ กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การสร้างโรงเรียน

ให้มีชื่อเสียง เช่น การส่งโรงเรียนเข้าประกวด การส่งครู และนักเรียนไปแข่งขันความรู้ การ เน้นการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พร้อมกันนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดจินดา ดังก้อง (2550) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในทัศนะของประชาชนในจังหวัดลำปาง ของอรอุมา ไชยเศรษฐ (2551) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพายัพในทัศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ และภาพลักษณ์องค์กร เป็นกรอบในการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้ง จิราภรณ์ สีขาว (2556) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร การศึกษาระดับสูง และจิตลาวัฒน์ บุนนาค (2459) ที่ได้ศึกษาภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนในสายตาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการอาจพิจารณา กำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนมัธยมศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการ

ในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ไปเป็นไปตามบริบทของแต่ละโรงเรียนพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ

2. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาจพิจารณาจัดทำคู่มือ ทดลองโรงเรียนมัธยมศึกษา นำร่องในการสร้างภาพลักษณ์ในระยะเริ่มแรก พร้อมทั้งมีการประเมินผลการดำเนินการและสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็น

3. คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ต่างๆ อาจพิจารณากำหนดนโยบายและจัดทำยุทธศาสตร์ในการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษารูปแบบการสร้างภาพลักษณ์ของโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ และในระดับอุดมศึกษา

References

- Arvakull, W. (2007). *Training*. Bangkok: Chulalongkorn Book Center. (in Thai)
- Boonark, J. (2006). *The image of a private university in the eyes of high school students*. Master of Liberal Arts Thesis, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Chaiyasat, O. (2008). *The image of Payap university from the point of view of Payap university students and Mattayomsuksa 6 students in Chiang Mai province*. Master of Liberal Arts Thesis, Chiangmai University. (in Thai)
- Dungkong, S. (2007). *The study's image in the eyes of the public, Lampang Rajabhat university*. Master of Liberal Arts Thesis, Chiangmai University. (in Thai)
- Gregory, J. R., & Wiechmann, G. B. (1997). *Leveraging the corporate brand*. Chicago: NTC.
- Harrison, P. R. (1995). *Organizational behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Jaishansukkit, P. (2013). *Brand communication strategy to establish and maintain a sound reputation for corporate competitiveness in the global arena and AEC*. Bangkok: Phimlук. (in Thai)

- Keeves, P. J. (1998). *Educational research, methodology and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamum.
- Khumnoonwat, D., & Jansawang, W. (2003). *Public relations*. Bangkok: Samjareon. (in Thai)
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Ministry of Education. (2008). *Teachers and educational personnel act no. 2 B.E. 2551*. Bangkok: Khurusapa. (in Thai)
- Sreekhaw, J. (2013). *Image of development institute executive education as perceived by the management of higher education*. Master of Education Thesis, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Wongmonta, S. (1997). *Public relations practice*. Bangkok: AN Karnphim. (in Thai)

การศึกษาผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่อผลตอบแทนของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
แนวคิดมูลค่าทางบัญชีและแนวคิดมูลค่าตลาด
Risk Influencing on Return of Listed Companies on
the Stock Exchange of Thailand: Comparison Study Between
Accounting-Based Approach and Marketing-Based Approach

สุภลักษณ์ จงรักษ์ และ นภาพร นิลาภรณ์กุล

Supuluk Jongruk and Naphaporn Nilapornkul

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Master of Business Administration Program, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่อผลตอบแทนโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นมูลค่าทางบัญชีและมูลค่าตลาด และข้อมูลที่เป็นราคาตลาดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์และอุปทานในตลาดการเงินนั้น มีความสามารถในการอธิบายอัตราผลตอบแทนของกิจการได้มากน้อยเพียงใดและมากกว่าข้อมูลทางบัญชีหรือไม่ ขณะเดียวกันผู้วิจัยให้ขอบเขตงานวิจัยเพียงปัจจัยความเสี่ยงซึ่งเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของภาวะการณ์ของโลกนั่นเอง การวิจัยนี้ใช้ข้อมูลแบบทศนิยมจากงบแสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุนและราคาปิด ของธุรกิจอุตสาหกรรมและบริการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2554-2558 การวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อผลตอบแทนของบริษัทที่ใช้สมการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงที่มาจากข้อมูลมูลค่าบัญชีสามารถอธิบายอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ได้ร้อยละ 16.98 ขณะที่เมื่อเพิ่มปัจจัยความเสี่ยงจากมูลค่าตลาดสามารถอธิบายอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.55 ขณะที่ผลที่รับกลับตรงข้ามเมื่อพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากมูลค่าตลาด จะสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยความเสี่ยงทางบัญชีอย่างเดียวไม่สามารถอธิบายอัตราผลตอบแทนที่วัดจากมูลค่าทางบัญชีและมูลค่าตลาดได้เพียงพอ เมื่อพิจารณารายละเอียดปัจจัยความเสี่ยงจากข้อมูลทางบัญชีพบว่าอัตราหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบต่ออัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ขณะที่ Value at Risk มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากราคาตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีแบบจำลองกำหนดราคาสินทรัพย์ทุน

คำสำคัญ: ผลตอบแทน, ความเสี่ยง, แนวคิดข้อมูลทางบัญชี, แนวคิดมูลค่าตลาด

Abstract

The purpose of this research was to examine the effect of risk on returns based on accounting-based approach and marketing-based approach. Whereas market-based data relies on supply and demand, the financial markets have explanatory powers to an explain a firm's return that is lower

or higher than accounting data. This study focuses on risk factors that provide a high consideration of the global changes. Secondary data were employed in terms of financial position statements, comprehensive profit and loss statements and closed price of common stocks for firms listed on the Stock Exchange of Thailand, including 2 sectors: industrial sector and service sector during the time period from 2011 to 2015. Multiple regression statistics were used for aggregated analysis and individual analysis. The results of hypothesis testing revealed that accounting-based risk factors and marketing-based risk factors provided a different effect. In regards to explanatory power, accounting-based risk factors can have explained return on asset at R² 16.98 percent and increased to 18.55 percent after adding marketing-based risk factors and reverse results for marketing-based risk factors. This reflected that accounting-base risk factors were not enough to explain firms' accounting and marketing return. Depth, insight, and debt ratio played a key role on return on assets at the statistical significance level of 0.01. However, debt ratio provided negative relation. Var had a positive relation to market-based returns at the statistical significant level of 0.01, which was consistent with capital asset pricing model theory.

Keywords: return, risk, accounting-base and marketing-base

บทนำ

ปัจจุบันโลกธุรกิจมีการแข่งขันกันสูงมาก ส่งผลให้นักลงทุนต้องตระหนักถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องก่อนตัดสินใจลงทุนในธุรกิจนั้น โดยปกติแล้วผลตอบแทนและความเสี่ยงจะมีความสัมพันธ์กันในแต่ละธุรกิจแตกต่างกันไป และแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลาตามการเปลี่ยนแปลงของทางเศรษฐกิจ ดังนั้นนักลงทุนจึงควรมองหาช่วงเวลาที่เหมาะสมในการลงทุน โดยพยายามเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเงินต่างๆ จากสื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น จากช่องยูทูปซี หรือ อ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับบทวิเคราะห์หลักทรัพย์ ทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น นอกเหนือสิ่งอื่นใดการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนส่วนมากควรต้องศึกษาปัจจัยพื้นฐาน(fundamental analysis) เพื่อประกอบการตัดสินใจ ซึ่งงบการเงินเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ใช้นำมาวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของนักลงทุนเป็นอย่างมาก งบการเงินจะแสดงถึงรายงานผลการดำเนินงานของบริษัทที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไปเพื่อรายงานกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในรอบระยะเวลาหนึ่ง งบการเงินที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ทางการเงินซึ่งโดยส่วนใหญ่จะ

ให้ความสำคัญต่อ งบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไรขาดทุน ดังนั้น การวิเคราะห์งบการเงินในอดีตของบริษัทจึงนับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะทำให้นักลงทุนใช้เป็นข้อมูลเพื่อดูแนวโน้มการทำการในอนาคตของบริษัทนั้นๆว่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ทำให้การตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ของนักลงทุนเป็นไปอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องแม่นยำ ซึ่งนักลงทุนต่างคาดว่าจะได้รับผลตอบแทนในอนาคต ในรูปของเงินปันผล (dividend) และผลต่างของมูลค่าหลักทรัพย์เมื่อมีการจำหน่ายหลักทรัพย์นั้น (capital gain) ดังนั้น การตัดสินใจลงทุนจึงเป็นการคาดหวังผลประโยชน์ในอนาคตของบริษัทที่จะลงทุน และราคาตลาดของหุ้นของบริษัทนั้นๆจะเพิ่มสูงขึ้น

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของราคาตลาดของหุ้นสามัญมีปัจจัยแวดล้อมที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนจากวิกฤตทางการเงินของโลกหลายครั้งที่เกิดขึ้น สำหรับประเทศไทยแล้ว ปี 2540 ที่เรียกว่า Asian Financial Crisis (the 1997 AFC) สร้างความเสียหายทางการเงินแก่ประเทศไทยและหลายประเทศใน

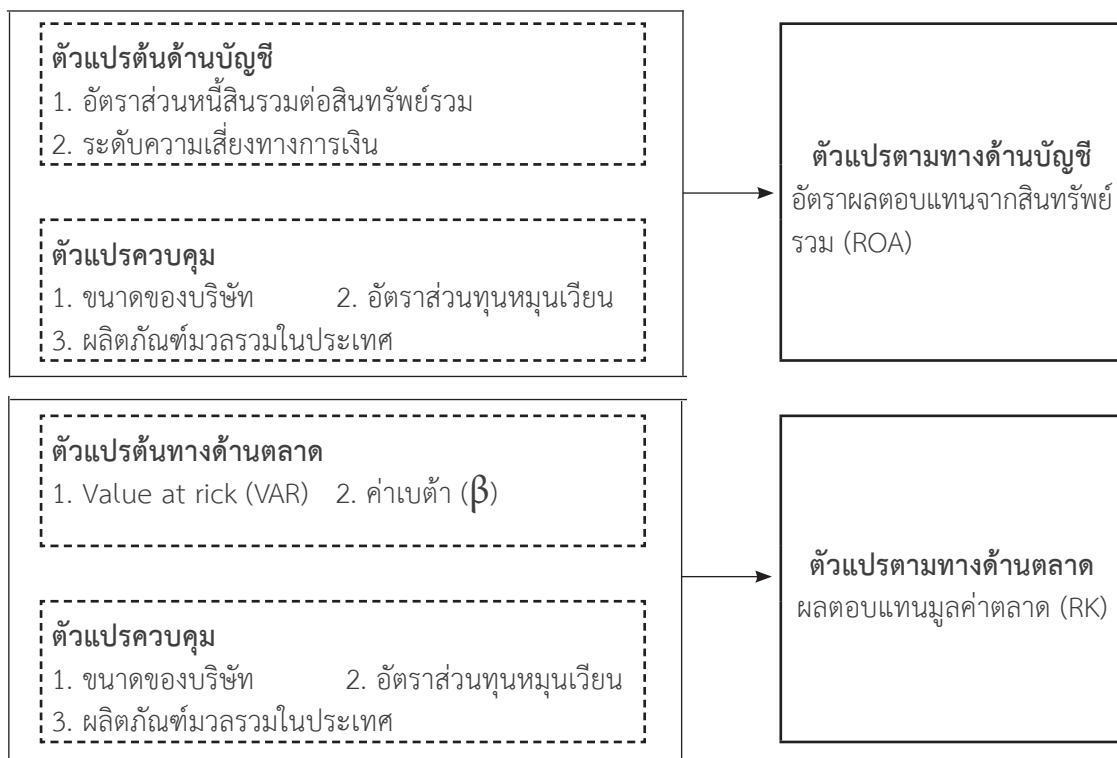
เอเชียอย่างมหาศาล หลังจากนั้น ปี 2552 เศรษฐกิจโลก สะเทือนอีกครั้งจาก The Global Financial Crisis (the 2008 GFC) สร้างความหายนะทางการเงินแก่ประเทศ สหรัฐอเมริกาและหลายประเทศในแถบยุโรป สาเหตุของความเสียหายเกิดขึ้นมาจากธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการเงินที่ออกตราสารที่มีความเสี่ยงสูงที่มีหลักประกันเป็นลูกค้าสินเชื่อที่อยู่อาศัย ที่เรียกว่า Subprime จำหน่ายต่อสถาบันการเงินอื่นๆทั้งในสหรัฐอเมริกา และหลายประเทศในยุโรป เมื่อเศรษฐกิจฟองสบู่ได้แตกออก ลูกค้าที่เป็นหลักประกันกลายเป็นหนี้สูญทำให้สถาบันการเงินนั้นไม่สามารถชำระหนี้ตามตราสารนั้นได้ ความเสียหายทางการเงินที่เกิดขึ้นลุกลามจากประเทศหนึ่งไปสู่อีกหลายประเทศที่เรียกว่า Contagion ในที่สุดจึงเกิดความหายนะทางการเงินครั้งใหญ่ที่ทำให้หลายประเทศในซีกโลกตะวันตกต้องพบกับความยากลำบากอย่างมาก ซึ่งทำให้เห็นถึงการไม่มีสัญญาณใดๆที่เตือนภัยของความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น ส่งผลต่อดัชนีหลักทรัพ์ของหลายประเทศตกลงอย่างมาก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของราคาตลาดของหุ้นนั้นน่าจะเป็นการสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงตามข้อมูลที่ทันต่อสถานการณ์

ในฐานะที่นักวิจัยเป็นนักบัญชีจึงต้องการศึกษาถึงการวิเคราะห์ทางการเงินที่ใช้ข้อมูลจากงบการเงินที่จัดทำตามมาตรฐานทางการเงินบัญชีที่รับรองทั่วไปนั้นสามารถอธิบายต่อการเปลี่ยนแปลงของผลตอบแทนมูลค่าตลาดของธุรกิจได้มากน้อยเพียงใด และขณะเดียวกันปัจจัยที่มาจากมูลค่าตลาดสามารถอธิบายอัตราผลตอบแทนจากการใช้ข้อมูลทางบัญชีได้หรือไม่ และผลกระทบนั้นจะมีมากน้อยเพียงใดในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นมูลค่าตามบัญชีและมูลค่าตลาด
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนโดยอาศัยข้อมูลที่เป็นมูลค่าตามบัญชีและมูลค่าตลาด ของกลุ่มอุตสาหกรรมและกลุ่มบริการ
3. เพื่อศึกษาความทันเหตุการณ์ในการเปิดเผยข้อมูลทางบัญชีของแต่ละอุตสาหกรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. เครื่องมือที่ใช้ข้อมูลทางบัญชี ได้แก่

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (ratio analysis)

2. เครื่องมือที่ใช้ข้อมูลทางตลาด ได้แก่

2.1 ทฤษฎี Value at Risk (VaR)

2.2 ทฤษฎีแบบจำลองกำหนดราคาสินทรัพย์ทุน (capital asset pricing model)

2.3 ทฤษฎีการหาอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ทางการเงินจากการใช้มูลค่าของหุ้นรายวัน

สมมติฐานการวิจัย

Ho: ผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนจากข้อมูลทางบัญชีแตกต่างจากผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนจากข้อมูลทางตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ใช้ข้อมูลแบบทุติยภูมิ (secondary data) เป็นงบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไรขาดทุน ระหว่าง

ตาราง 1

แสดงจำนวนบริษัทแยกตามอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	ธุรกิจ	ชื่อย่อ	จำนวนบริษัท
สินค้าอุตสาหกรรม (INDUSTRY)	ยานยนต์	AUTO	11
	วัสดุอุตสาหกรรมและเครื่องจักร	IMM	5
	กระดาษและวัสดุการพิมพ์	PAPER	1
	ปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์	PETRO	9
	บรรจุภัณฑ์	PKG	6
	เหล็ก	STEEL	20

ปี 2554 – 2558 เพื่อวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินที่สะท้อนผลตอบแทน และความเสี่ยงตามมูลค่าทางบัญชี

2. ใช้ข้อมูลราคาตลาดรายวันของแต่ละบริษัท ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2554 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2558 เพื่อคำนวณอัตราผลตอบแทน และความเสี่ยงตามมูลค่าตลาด (market-based risk measurement) ซึ่งใช้ 2 วิธี คือ Value at Risk (VaR) ซึ่งใช้วัดความเสี่ยงด้านตลาด และวิธีหาค่าเบต้า (β) เป็นการวัดความเสี่ยงที่เป็นระบบ

3. ศึกษาผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่อผลตอบแทนของบริษัท โดยการใช้ทั้งสมการถดถอย แบบปัจจัยหลายตัว (multivariate regression)

4. ศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลที่ได้รับทั้งในภาพรวมของธุรกิจอุตสาหกรรมและธุรกิจบริการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักวิจัยต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบของความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนของอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน จึงเลือกกลุ่มอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอุตสาหกรรม และกลุ่มบริการ ประกอบด้วย 12 ธุรกิจ และมีทั้งหมด 105 บริษัท ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตาราง 1 (ต่อ)

แสดงจำนวนบริษัทแยกตามอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม	ธุรกิจ	ชื่อย่อ	จำนวนบริษัท
บริการ (SERVICE)	พาณิชย์	COMM	14
	การแพทย์	HEALTH	7
	สื่อและสิ่งพิมพ์	MEDIA	15
	บริการเฉพาะกิจ	PROF	2
	การท่องเที่ยวและสันทนาการ	TOURISM	7
	ขนส่งและโลจิสติกส์	TRANS	8
รวมทั้งสิ้น			105

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา แสดง ในตารางที่ 2 ดังนี้

ตาราง 2

แสดงตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้	ตัวย่อ	สูตรที่ใช้คำนวณ
ตัวแปรต้นที่ใช้ทางด้านบัญชี		
อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม	DB	หนี้สินรวม / สินทรัพย์รวม
ระดับความเสี่ยงทางการเงิน	DFL	กำไร (ขาดทุน) ก่อนต้นทุนทางการเงิน และภาษีเงินได้ EBIT/ (กำไร (ขาดทุน) ก่อนต้นทุนทางการเงิน และภาษีเงินได้- ดอกเบี้ยจ่าย)
ตัวแปรต้นที่ใช้ทางด้านตลาด		
Value at risk	VaR	1.645 (ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%) * ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนจากราคาหุ้น
ค่าเบต้า	BE	$\beta_i = \frac{\text{cov}(R_i, R_m)}{\text{variance}(R_m)}$
ตัวแปรควบคุม		
ขนาดของบริษัท	SZ	Ln(สินทรัพย์รวม)
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน	CR	สินทรัพย์หมุนเวียน/หนี้สินหมุนเวียน
ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ	GPG	มูลค่าตลาดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตในประเทศ ในช่วงเวลาหนึ่ง
ตัวแปรตามผลตอบแทนทางด้านบัญชี		
อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม	ROA	กำไรสุทธิ/ สินทรัพย์รวม
ตัวแปรตามผลตอบแทนทางด้านตลาด		
ผลตอบแทนมูลค่าตลาด	RK	$[\text{Ln}(\text{Pt}/\text{Pt}-1)]$

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลทางการเงินในทุกบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 2 กลุ่มอุตสาหกรรม ประกอบด้วยงบแสดงฐานะทางการเงิน และงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ (งบปี) ระหว่างปี 2554 – 2558 ของหลักทรัพย์นั้น นอกจากนี้ยัง ใช้ข้อมูลราคาตลาดรายวัน(ราคาปิด)ของแต่ละหลักทรัพย์ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2554 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2558 เพื่อนำมาใช้ในการคำนวณอัตราผลตอบแทน และค่าของความเสี่ยงด้านตลาด ที่เรียกว่า VaR การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ จะใช้แบบ

บันทึกโดยรวบรวมข้อมูลลงในโปรแกรม Microsoft Office Excel เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าของตัวแปรที่ใช้ศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่อผลตอบแทนของบริษัท ใช้ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ โดยใช้ตัวแปรมูลค่าทางบัญชีและมูลค่าทางตลาด ดังสมการต่อไปนี้

$$\text{กำหนดให้ } Y_{i,t} = \beta_0 + \beta_1DB + \beta_2DFL + \beta_3CR + \beta_4SZ + \beta_5GPG + \epsilon_{it} \quad \dots(1)$$

$$\text{กำหนดให้ } Y_{i,t} = \beta_0 + \beta_1DB + \beta_2DFL + \beta_3VAR + \beta_4BE + \beta_5CR + \beta_6SZ + \beta_7GPG + \epsilon_{it} \quad \dots(2)$$

$$\text{กำหนดให้ } Y_{i,t} = \beta_0 + \beta_1VAR + \beta_2BE + \beta_3CR + \beta_4SZ + \beta_5GPG + \epsilon_{it} \quad \dots(3)$$

$$\text{กำหนดให้ } Y_{i,t} = \beta_0 + \beta_1VAR + \beta_2BE + \beta_3DB + \beta_4DFL + \beta_5CR + \beta_6SZ + \beta_7GPG + \epsilon_{it} \quad \dots(4)$$

โดยที่ $Y = ROA$ หรือ RK (โดยแยกพิจารณาแต่ละกรณี)

อย่างไรก็ตามก่อนการวิเคราะห์โดยใช้สมการถดถอยแบบพหุคูณ ได้มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยใช้ Pearson Correlation รวมทั้งการตรวจสอบ Multicollinearity และการทดสอบ Variance Inflation Factor (VIF) พบว่า ไม่มีค่าความสัมพันธ์ใดที่มากกว่า 0.80 และ ค่า VIF มากกว่า 10 สะท้อนว่าตัวแปร

นั้นสามารถนำไปวิเคราะห์แบบสมการถดถอยแบบพหุคูณได้

ผลการวิจัย

เมื่อนำตัวแปรมาวิเคราะห์ตามโมเดลข้างต้น ผลที่ได้รับนำมาสรุปในตารางที่ 3 ดังนี้

ตาราง 3

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของข้อมูลทางด้านบัญชีและข้อมูลทางด้านตลาดในภาพรวม

ตัวแปรอิสระ	อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม (ROA)		ผลตอบแทนมูลค่าตลาด (RK)	
	โมเดล (1)	โมเดล (2)	โมเดล (3)	โมเดล (4)
	ข้อมูลทางด้านบัญชี และตัวแปรควบคุม	ข้อมูลทางด้านบัญชี ข้อมูลทางด้านตลาด และตัวแปรควบคุม	ข้อมูลทางด้านตลาด และตัวแปรควบคุม	ข้อมูลทางด้านตลาด ข้อมูลทางด้านบัญชี และตัวแปรควบคุม
C	0.047	0.053	-0.088	-0.095
DB	-0.249***	-0.271***		0.010
DFL	0.000	0.000		-0.000
VAR		0.002	0.410***	0.479***
BE		0.007	0.062	0.000
CR	-0.006***	-0.006***	-0.052*	-0.000*
SZ	0.001**	0.007**	0.007	0.003
GPG	0.001	0.001	0.093**	0.011**
R ²	0.1698	0.1855	0.6052	0.6052
Adjusted R ²	0.1618	0.1737	0.6011	0.5995
F-statistic	21.233***	15.747***	148.997***	105.999***
Observations	525	492	492	492

จากตารางที่ 3 พบว่าค่า F-statistic มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สะท้อนว่าโมเดลเหล่านี้เป็นโมเดลที่เหมาะสม (Goodness of fit)

เมื่อพิจารณาโมเดล (1) และ (2) พบว่าปัจจัยเสี่ยงที่มาจากข้อมูลทางด้านบัญชีและตัวแปรควบคุมสามารถอธิบาย อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม ได้ร้อยละ 16.98 ในโมเดล (1) และเมื่อเพิ่มปัจจัยเสี่ยงที่มาจากมูลค่าตลาดทำให้มีการอธิบายค่า ROA ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.55 ในโมเดล (2) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยความเสี่ยงที่มาจากข้อมูลทางบัญชียังไม่เพียงพอ และถ้าพิจารณาเชิงลึกสามารถอธิบายปัจจัยความเสี่ยงมีความสามารถในการอธิบายค่า ROA ได้น้อยเพราะมีความสามารถในการอธิบายไม่ถึงร้อยละ 30

เมื่อพิจารณาโมเดล (3) และ (4) พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงจากมูลค่าตลาดสามารถอธิบายอัตราผลตอบแทนจากมูลค่าตลาดได้ถึงร้อยละ 60.52 แต่เมื่อเพิ่มปัจจัยทางบัญชีเข้าไปในโมเดล (4) กลับพบว่าปัจจัยความเสี่ยงทางบัญชีไม่สามารถอธิบายอัตราผลตอบแทนจากมูลค่าตลาดได้เพราะค่า R² เท่าเดิม ขณะที่ค่า Adjusted R² กลับมีค่าที่ลดลง

เมื่อพิจารณาเชิงลึกโดยการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรมและกลุ่มบริการ สรุปผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 ดังนี้

ตาราง

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลของข้อมูลทางด้านบัญชีและข้อมูลทางด้านตลาดแยกสองกลุ่มธุรกิจ

ตัวแปรอิสระ	อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์รวม				ผลตอบแทนมูลค่าตลาด			
	(ROA)				(RK)			
	โมเดล (1)		โมเดล (2)		โมเดล (3)		โมเดล (4)	
	ธุรกิจ อุตสาหกรรม	ธุรกิจ บริการ	ธุรกิจ อุตสาหกรรม	ธุรกิจ บริการ	ธุรกิจ อุตสาหกรรม	ธุรกิจ บริการ	ธุรกิจ อุตสาหกรรม	ธุรกิจ บริการ
C	0.216**	-0.014	0.251***	-0.000	-0.257	0.034	-0.209	0.082
DB	-0.256***	-0.214***	-0.274***	-0.232***			-0.034	0.111
DFL	0.001	-0.003	0.002	-0.004			-0.001	0.003
VAR			0.013	0.001	0.470***	0.451***	0.467***	0.491***
BE			-0.012*	0.021***	-0.016	0.025	-0.005	0.009
CR	-0.002	-0.010***	-0.002	-0.011***	-0.034*	-0.015	-0.009*	0.000
SZ	-0.005	0.011**	-0.006	0.010**	0.015	-0.070	0.009	-0.010
GPG	0.001	0.000	0.000	0.001	0.021**	0.038	0.018**	0.004
R ²	0.2730	0.1268	0.3079	0.1742	0.2516	0.7855	0.2522	0.7869
Adjusted R ²	0.2588	0.1099	0.2864	0.1512	0.2351	0.7812	0.2289	0.7810
F-statistic	19.075***	7.519***	14.301***	7.564***	15.264***	185.285***	10.841***	132.445***
Observations	260	265	233	259	233	259	233	259

จากตารางที่ 4 พบว่าค่า F-statistic มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สะท้อนว่าโมเดลเหล่านี้เป็นโมเดลที่เหมาะสม (goodness of fit)

เมื่อพิจารณาโมเดล (1) และ (2) อีกครั้งโดยแยกพิจารณาแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงของข้อมูลทางบัญชีสามารถอธิบายค่า ROA ของธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมได้ค่า R² ร้อยละ 27.30 ขณะที่อธิบายธุรกิจในกลุ่มบริการได้ค่า R² ร้อยละ 12.68 เท่านั้น และเมื่อเพิ่มปัจจัยความเสี่ยงของมูลค่าตลาดในโมเดล (2) ยังคงพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงของมูลค่าตลาดสามารถอธิบายค่า ROA ได้ทั้งสองกลุ่มที่ค่า R² ร้อยละ 30.79 ของกลุ่มอุตสาหกรรมและ ร้อยละ 17.42 สำหรับกลุ่มบริการ

เมื่อพิจารณาโมเดล (3) และ (4) พบว่าปัจจัยความเสี่ยงมูลค่าตลาด สามารถอธิบาย ค่า RK ของธุรกิจบริการได้ค่อนข้างสูงที่ ค่า R² ร้อยละ 78.55 ขณะที่ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมสามารถอธิบายได้ค่า R² ร้อยละ 25.16 และเมื่อเพิ่มปัจจัยความเสี่ยงมูลค่าบัญชีเข้าไปในโมเดล (4)

พบว่าการอธิบายค่า RK มีค่าที่ลดลงพิจารณาได้จาก ค่า Adjusted R² ที่ลดลงทั้ง 2 กลุ่มอุตสาหกรรม

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนจากการใช้ข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาดสามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. จากโมเดล (1) และ (2) ทั้งจากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 พบว่าปัจจัยความเสี่ยงจากข้อมูลทางบัญชีสามารถอธิบายค่า ROA ได้บางส่วนพิจารณาจากค่า R² ที่ไม่สูงมากนัก และเมื่อเพิ่มตัวแปรความเสี่ยงข้อมูลทางตลาดพบว่าปัจจัยความเสี่ยงโดยรวมสามารถอธิบายค่า ROA ได้เพิ่มขึ้นย่อมสะท้อนว่าปัจจัยความเสี่ยงจากมูลค่าบัญชีไม่เพียงพอต่อการอธิบายค่า ROA

เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่าปัจจัยความเสี่ยงจากข้อมูลทางบัญชีสามารถอธิบายค่า ROA

ของกลุ่มอุตสาหกรรมได้ดีกว่ากลุ่มบริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มอุตสาหกรรมมีรูปแบบของธุรกิจที่ต้องอาศัยกระบวนการผลิตเป็นหลักต้องมีการลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนมาก เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์การผลิต เป็นต้น และต้องมีการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามมาตรฐานการบัญชี นอกจากนี้ยังต้องอาศัยข้อมูลทางบัญชีอย่างมาก ทั้งเรื่องของการคำนวณต้นทุนในการผลิต ต้นทุนการขาย การคำนวณสินค้าคงเหลือ การจัดซื้อวัตถุดิบ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะสัมพันธ์กับกำไรจากการดำเนินงานอย่างแน่นอจนจึงทำให้ข้อมูลทางบัญชีสามารถอธิบายค่า ROA ของกลุ่มอุตสาหกรรมได้ดีกว่า กลุ่มบริการ

2. เมื่อพิจารณาโมเดล (3) และ (4) ทั้งจากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงจากมูลค่าตลาดสามารถอธิบาย RK ได้ค่อนข้างสูงพิจารณาจากค่า R² ที่มีค่าร้อยละ 60.52 สะท้อนว่าปัจจัยความเสี่ยงเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายค่า RK และเมื่อเพิ่มปัจจัยความเสี่ยงจากข้อมูลทางบัญชีในโมเดล (4) พบว่าการอธิบายค่า RK ลดลงพิจารณาจาก ค่า Adjusted R² ที่มีค่าลดลง

เมื่อแยกพิจารณาเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่า ปัจจัยความเสี่ยงจากมูลค่าตลาดสามารถอธิบาย RK ของกลุ่มบริการได้ดีกว่า กลุ่มอุตสาหกรรม โดยมีค่า R² ที่ ร้อยละ 78.55 ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ที่โครงสร้างธุรกิจบริการมักมีโครงสร้างต้นทุนส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปรซึ่งย่อมแปรผันไปตามยอดขายเป็นหลัก ดังนั้นทั้งรายได้และค่าใช้จ่ายของธุรกิจบริการจึงจะสอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ณ เวลานั้นๆมากกว่าธุรกิจอุตสาหกรรม ดังนั้นปัจจัยความเสี่ยงจากมูลค่าตลาดจึงสามารถอธิบาย ค่า RK ได้ดีกว่า

3. จากตารางที่ 4 โมเดล (1) และ (2) ของทั้ง 2 กลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า DB มีค่าสัมประสิทธิ์ อยู่ในช่วง -0.214 – -0.274 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สะท้อนว่า อัตราหนี้สินเป็นปัจจัยสำคัญ และ มีความสัมพันธ์กับค่า ROA ในทิศทางตรงข้ามของทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Trade-off Theory ที่อธิบายว่าอัตราหนี้สินมากย่อมทำให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เกิดจากความเสี่ยง เช่น การขาดความน่าเชื่อถือ ค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดการฟ้องร้องให้ล้มละลาย (bankruptcy

cost) จึงทำให้อัตราผลตอบแทนมีค่าลดลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภาพร นิลาภรณ์กุล, จิราภรณ์ ยุทธศรี และ ชีรรัตน์ สวนศรี (2559) ซึ่งพบว่าอัตราหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราผลตอบแทน จากสินทรัพย์ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ของธุรกิจเงินทุนและหลักทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวคือ ในธุรกิจที่มีหนี้สินรวมมากกว่าสินทรัพย์รวม จะส่งผลกระทบต่อการบริหารสินทรัพย์ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจที่มีการระดมเงินกู้สินการผูกพันที่เพิ่มมากขึ้น และอำนาจในกู้ยืมหนี้สินลดลง รวมถึง CR ในภาพรวม และธุรกิจบริการมีความสัมพันธ์กับ ROA ในทิศทางตรงข้ามกัน เนื่องจาก สินทรัพย์ของธุรกิจบริการนั้นมีสภาพคล่องน้อย มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ช้า ส่งผลให้การชำระหนี้สินการผูกพันของธุรกิจบริการช้าลงตามไปด้วย ขนาดของบริษัท SZ ในภาพรวม และธุรกิจบริการมีความสัมพันธ์กับ ROA ในทิศทางเดียวกัน สาเหตุมาจากธุรกิจบริการมีผลการดำเนินงานตามสินทรัพย์ที่มีของธุรกิจนั้น ผลตอบแทนที่ได้มาจะมาจากการใช้สินทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของปรารณา ปุณณกิติเกษม และพงศ์พัฒน์ ดังคะประเสริฐ (2553) พบว่า การบริหารคุณภาพโรงพยาบาลมีความสัมพันธ์กับผลดำเนินงานของโรงพยาบาลทำให้ประสิทธิภาพขององค์กรเพิ่มขึ้น และ GPG ในธุรกิจบริการมีความสัมพันธ์กับ ROA ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากธุรกิจบริการมีความหลากหลายในรูปแบบและวิธีการให้บริการต่อผู้บริโภค และบริการบางประเภทยังเป็นต้นทุนของสินค้า รวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ยิ่งเศรษฐกิจมีการพัฒนามากขึ้นเท่าไร ภาคบริการจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นไปเป็นลำดับ (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2558)

4. จากตารางที่ 4 โมเดล (3) และ (4) ของทั้ง 2 กลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า ค่า VaR มีค่าสัมประสิทธิ์ อยู่ในช่วง 0.451 – 0.491 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สะท้อนว่า ค่า VaR เป็นปัจจัยสำคัญ และ มีความสัมพันธ์กับ RK ในทิศทางเดียวกันของทั้งสองกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับทฤษฎีแบบจำลองกำหนดราคาสินทรัพย์ทุน (capital asset pricing model) ที่สะท้อนถึงการลงทุนในหลักทรัพย์ความเสี่ยงที่สูงย่อมให้อัตราผล

ตอบแทนที่สูงเช่นกัน เมื่อพิจารณาแยกแต่ละตัวแปรพบว่า CR ในภาพรวมและธุรกิจอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์กับ RK ในทิศทางตรงข้ามกัน แสดงว่ามูลค่าของหุ้นรายวันในธุรกิจอุตสาหกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่สัมพันธ์กับความสามารถในการชำระหนี้สินภาระผูกพันของธุรกิจนั้น GPG ในภาพรวมและธุรกิจอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนมูลค่าตลาด (RK) ในทิศทางเดียวกัน แสดงถึงมูลค่าหุ้นรายวันมีการผันผวนไปตามเศรษฐกิจ ณ ช่วงเวลานั้น

ผลการทดสอบสมมติฐาน Ho: ผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงที่มีต่ออัตราผลตอบแทนจากข้อมูลทางบัญชีแตกต่างจากผลกระทบของปัจจัยความเสี่ยงต่ออัตราผลตอบแทนมูลค่าตลาด จากการพิจารณาผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นในตารางที่ 3 พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด เช่นเดียวกับการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ Pearson Correlation ที่ให้ผลการพิสูจน์ที่เหมือนกัน กล่าวคือ อัตราหนี้สินมีความสัมพันธ์ทิศทางตรงข้ามกับ ROA แต่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกับ RK และอัตราหนี้สินมีค่าสัมประสิทธิ์ที่สูงเมื่อเทียบกับโมเดล (2) และ (4) ขณะที่ ค่า VaR มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อ ROA และ RK แต่ในโมเดล (4) พบว่า VaR เป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบาย RK และมีความสัมพันธ์ที่สูงกว่าด้วย อัตราหนี้สินมีความสัมพันธ์ผกผันกับอัตราผลตอบแทนสินทรัพย์รวม (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ในภาพรวมและธุรกิจบริการ เนื่องด้วยอัตราหนี้สินย่อมสะท้อนถึงภาระทางการเงินในอนาคตของธุรกิจย่อมมีความเสี่ยงที่สูง ดังนั้นอัตราผลตอบแทนจึงควรมีค่าที่ลดลงตามทฤษฎี Trade-off theory ที่ต้องคำนึงถึงต้นทุนจากการความน่าเชื่อถือ หรือต้นทุนที่อาจเกิดการล้มละลายจากการผิดนัดชำระหนี้ ขณะที่ความเสี่ยงทางการเงิน (DFL) มีความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราผลตอบแทนอยู่ในระดับ

ที่ต่ำ การทดสอบนี้สะท้อนว่าตัวแปรความเสี่ยงที่มาจากข้อมูลทางการเงินให้ผลทิศทางความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันเนื่องจากอัตราส่วนเหล่านั้นใช้ข้อมูลสะท้อนถึงความเสี่ยงในด้านที่แตกต่างกัน แต่ในความสัมพันธ์เชิงบวกซึ่งอาจเป็นเพราะธุรกิจอุตสาหกรรมต้องใช้เงินทุนจำนวนมากจึงต้องมีหนี้สินปริมาณที่สูงที่ต้องลงทุนในสินทรัพย์ไม่หมุนเวียนซึ่งสินทรัพย์เหล่านั้นเป็นตัวสร้างรายได้และผลกำไรให้บริษัทส่งผลให้ปริมาณหนี้สูงขึ้นแต่อัตราผลตอบแทนก็สูงขึ้นเช่นเดียวกัน จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยเสี่ยงจากข้อมูลทางบัญชีแล้วพบว่าปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์ต่ออัตราผลตอบแทนทั้งที่มาจากข้อมูลทางบัญชีและข้อมูลทางตลาดที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้ได้จำกัดขอบเขตเฉพาะอัตราส่วนทางการเงินที่ทำการเปิดเผยผ่าน SETSMART เท่านั้น โดยทำการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินตามประเภทของอัตราส่วนทางการเงินบางประเภทเท่านั้น อย่างไรก็ตามยังคงมีอัตราส่วนทางการเงินอื่นๆ ที่อาจเป็นประโยชน์ที่จะทำการวิจัยในอนาคตในลักษณะเช่นเดียวกันแต่ต่างธุรกิจ เพื่อศึกษาดูว่าอัตราส่วนการเงินอื่นนั้นมีพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปในแต่ละธุรกิจ และยังสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกลงทุนในหลักทรัพย์กลุ่มนั้นๆ ได้

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนและความเสี่ยงของหลักทรัพย์ สองช่วงเวลาที่มีความแตกต่างของเศรษฐกิจ เพื่อจะทำให้ทราบถึงความแตกต่างของความเสถียรนั้นส่งผลกระทบต่อหลักทรัพย์และผลการดำเนินงานที่ศึกษาหรือไม่

References

- Department of Trade Negotiations. Ministry of Commerce. (2015). *Service businesses are important to the Thai economy*. Retrieved from <https://www.thailand.prd.go.th> (in Thai)
- Nilapornkul, N., Yuttasri, J., & Suaysom, T., (2016). Risk and return: Thai listed finance and security companies evidence. *International Journal of Applied Computer Technology and Information Systems*. 6(1), 95–100. (in Thai)
- Punnakitikashem, P., & Tungkapasert, P. (2010). Quality management in hospitals. *Chulalongkorn Journal*, 22(87), 38-50. (in Thai)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ
ของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร
Factors Affecting Savings Decision in National Savings Fund
of Informal Employees in Bangkok

มงคลชัย จำรูญ และ ธัญวรัตน์ สุวรรณะ

Mongkolchai Jumroon and Tanwarat Suwanna

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Master of Business Administration Program, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาลักษณะการออมและการลงทุนของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร และ (3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ วินัยทางการเงิน ประกอบด้วย วินัยด้านการออม คือ การออมเงินอย่างสม่ำเสมอและ วินัยด้านการใช้จ่าย คือ การวางแผนการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในการใช้จ่าย กลุ่มตัวอย่างคือแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร จำนวน 402 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมการถดถอยโลจิสติกส์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกการออมแบบเงินฝากประจำมากที่สุด วินัยด้านการออม วินัยด้านการใช้จ่าย และวินัยทางการเงินรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่ากลุ่มอายุ 36-45 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัว วินัยด้านการออม วินัยทางการเงินรวม มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: กองทุนการออมแห่งชาติ, แรงงานนอกระบบ, วินัยทางการเงิน

Abstract

The purposes of this research were as follows (1) to study savings and investment of informal (contingent) employees in Bangkok (2) to study financial discipline of informal employees in Bangkok, and (3) to study factors affecting savings decision in National Savings Fund (NSF). The financial discipline includes saving discipline reflected as constant savings and spending discipline which is a cost-effective plan for spending. The sampling group was 402 informal employees in Bangkok. This research instrument was a questionnaire. This research analyzed data by using percentage, frequency, mean, standard deviation, binary logistic regression. The research result found that the majority of those in this sample selected time deposits. Saving discipline, spending discipline and financial discipline were moderate. This study also found that the average age of the group was 36 to 45 years old. The number of family members, saving discipline and financial discipline have all affected savings decisions in NSF. at 0.05 level of significance.

Keywords: National Savings Fund, informal employees, financial discipline

บทนำ

แรงงานนอกระบบ จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในช่วงปี 2554 – 2556 จำนวนแรงงานนอกระบบมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2554 จาก 24.6 ล้านคน เป็น 25.1 ล้านคน ในปี 2556 ตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา แรงงานนอกระบบมีแนวโน้ม ลดลงจาก 22.1 ล้านคน เป็น 21.3 ล้านคน ในปี 2559 เนื่องจาก รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญ และได้กำหนดมาตรการ นโยบาย รวมทั้งออกกฎหมายคุ้มครองและจัดสวัสดิการให้แก่แรงงานนอกระบบ เช่น การประกันสังคม ตามมาตรา 40 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ใช้แรงงานรับใช้ในบ้าน เป็นต้น เมื่อพิจารณาถึงประเภทการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในปี 2559 แรงงานนอกระบบร้อยละ 54.8 ทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม รองลงมาเป็นภาคการบริการและการค้า ร้อยละ 34.0 และภาคการผลิตร้อยละ 11.2 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

กระทรวงการคลังได้เสนอให้มีกฎหมายจัดตั้ง “กองทุนการออมแห่งชาติ” เพื่อเป็นช่องทางในการออมเงินสำหรับการเกษียณของแรงงานนอกระบบ โดยพระราชบัญญัติกองทุนการออมแห่งชาติ พ.ศ.2554 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 12 พฤษภาคม 2554 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิกและเป็นหลักประกันการจ่ายเงินบำนาญให้แก่สมาชิก แม้ว่าจะมีการประกาศใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 แต่ยังไม่มีการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของกองทุน เนื่องจากเหตุผลทางการเมืองกองทุนการออมแห่งชาติจึงไม่สามารถเปิดรับสมัครสมาชิกได้ และสำนักงานประกันสังคมได้ขยายความคุ้มครองกรณีบำนาญสำหรับแรงงานนอกระบบซึ่งมีลักษณะคล้ายกับกองทุนการออมแห่งชาติเมื่อ 9 ธันวาคม 2556 เป็นต้นมา จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2557 มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และรัฐบาลชุดปัจจุบันมีนโยบายให้กองทุนการออมแห่งชาติดำเนินการต่อไปโดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงยุบเลิกความคุ้มครองประกันสังคมกรณีบำนาญสำหรับแรงงาน

นอกระบบ เพื่อให้บทบาทการดูแลการออมของแรงงานนอกระบบของกองทุนการออมแห่งชาติและสำนักงานประกันสังคมไม่เกิดความซ้ำซ้อนกัน โดยกำหนดให้กองทุนการออมแห่งชาติรับโอนผู้ประกันตนจากกองทุนประกันสังคมในกรณีดังกล่าวมาเป็นสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติตามความสมัครใจด้วย ทั้งนี้ กองทุนการออมแห่งชาติได้เปิดรับสมาชิกตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2558 โดยมีวัตถุประสงค์ให้แรงงานนอกระบบมีโอกาสดำเนินการออมหลักประกันรายได้ในรูปบำนาญตั้งแต่อายุ 60 ปีไปจนตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออม เพื่อเป็นการปลูกฝังวินัยทางการเงิน ทั้งวินัยด้านการออมและวินัยด้านการใช้จ่ายแก่แรงงานนอกระบบได้อย่างตรงประเด็น ทำให้แรงงานนอกระบบมีประสิทธิภาพในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนเมื่อก้าวเข้าสู่วัยเกษียณ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการออมและการลงทุนของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วินัยด้านการออม และ วินัยด้านการใช้จ่าย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สุขใจ น้ำผุด (2545) ได้ให้ความหมายของการออม หมายถึง รายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยออกไปนี้เรียกว่าเงินออม ดังสมการ $\text{Incomes} - \text{Expenses} = \text{Savings}$

สุวิณา กลัดเกิด (2551) การออม หมายถึง การเก็บเงินส่วนหนึ่งหรือส่วนที่เหลือจากรายได้ที่มีได้ใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไว้ใช้จ่ายในอนาคต

รัชนิ ยศถาภิ (2555) การออมคือ รายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนที่เหลืออยู่ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยไปนี้เรียกว่าเงินออม

จุฑาธิบดิ์ ฤกษ์สันทัต (2555) การออมคือ การนำรายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วจะมีส่วนซึ่งเหลืออยู่ ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่ซึ่งไม่ได้ถูกใช้สอยออกไปนี้เรียกว่าเงินออมที่กันเอาไว้เพื่อใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ต่างๆของแต่ละบุคคล

จากความหมายของการออมที่ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย สรุปได้ว่า การออมคือ การที่บุคคลมีรายได้เมื่อหักรายจ่ายแล้วนั้นในส่วนหนึ่งของเงินที่เหลือที่ไม่ได้ถูกใช้สอยออกไปเรียกว่าเงินออม เป็นการสะสมเงินที่ละเล็กละน้อยเพื่อไว้ใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ต่างๆในอนาคต

ทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (life cycle theory of consumption) (Branson, 1989) เป็นทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์หลายท่าน อาทิ ฟรังโก มอดติเกลีย นิ (Franco Modigliani) อัลเบิร์ต แอนโด (Albert Ando) และริชาร์ด บรูมเบิร์ก (Richard Brumberg) ได้เสนอแนวคิดร่วมกัน โดยเริ่มเสนอผลงานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1954 ซึ่งมีแนวคิดว่าการตัดสินใจของครัวเรือนระหว่างการบริโภคกับการออมในขณะใดขณะหนึ่ง สะท้อนถึงความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายของการกระจายการบริโภคตลอดวงจรชีวิตภายใต้ข้อจำกัดของรายได้หรือทรัพยากรที่คาดว่าจะได้รับตลอดชั่วอายุขัย ซึ่งหมายความว่า ระดับการบริโภคของครัวเรือนมิได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในขณะใดขณะหนึ่งเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับรายได้ที่เขาคาดว่าจะได้รับในอนาคตอีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับวินัยทางการเงิน วีรพล บศิริฐ (2553) ความรู้ด้านการจัดการการเงินส่วนบุคคลจะไม่

เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ถ้าไม่นำไปปฏิบัติ ทักษะ หมายถึง การปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ การใช้ทักษะนี้เปรียบเสมือน “การมีวินัยทางการเงิน” ถ้าบุคคลรู้และเข้าใจแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งวินัยทางการเงินเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มีความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นได้โดยอาจแบ่งออกได้เป็น 6 ข้อดังนี้ (1) สร้างแรงบันดาลใจ (2) สร้างการยอมรับจากภายนอก (3) กำหนดการผูกมัดที่ปรับเปลี่ยนยาก (4) ยอมรับพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี (5) ให้รางวัลสำหรับชีวิตที่มีวินัย และ (6) ออกห่างจากกิเลสทั้งปวง

เบญจวรรณ บุญคลี (2552) วินัยทางการเงิน คือ แนวทางจัดการการเงิน ในด้านหารายได้ การใช้จ่าย และการเก็บออม เพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขไม่เป็นที่ จึงแบ่งวินัยทางการเงินออกเป็น 2 ด้าน คือ วินัยด้านการออมและวินัยด้านการใช้จ่าย ดังนี้

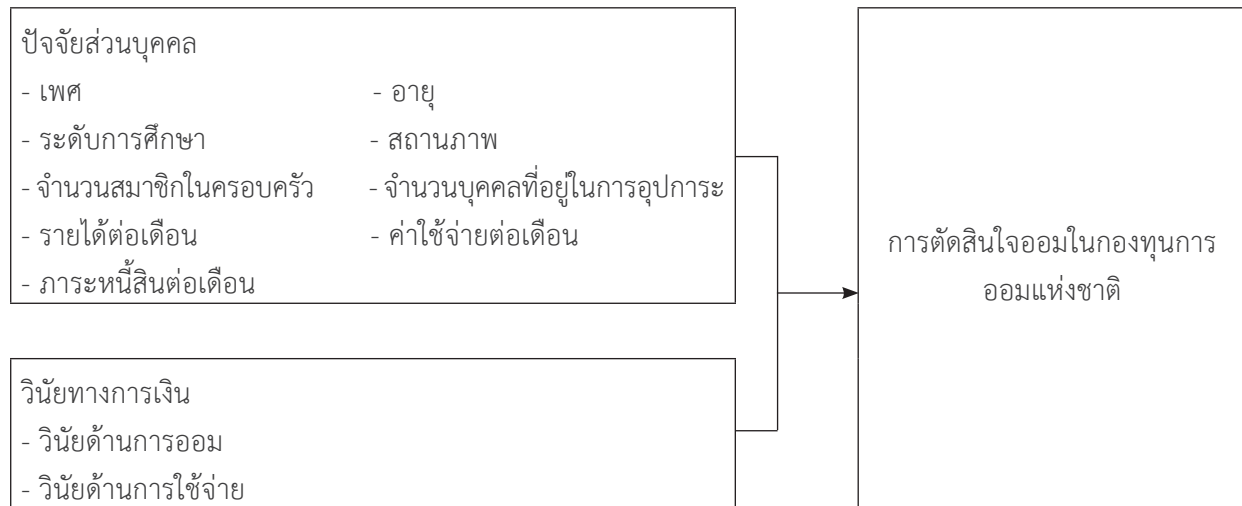
1. วินัยด้านการออม หมายถึง การเก็บออมอย่างสม่ำเสมอ ในด้านระยะเวลาและมูลค่า การออมเงินตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับอายุ การออมเพื่อซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและออมเพื่อเก็บไว้ใช้ในวัยเกษียณ เป็นต้น

2. วินัยด้านการใช้จ่าย หมายถึง การวางแผนการเงินใช้เงินอย่างคุ้มค่าคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดจากการใช้จ่าย และเป็นการใช้จ่ายในสิ่งที่เหมาะสมแก่สถานภาพและความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การไม่ซื้อไม่บริโภคสินค้าที่มีราคาแพง หรือฟุ่มเฟือย หรือสินค้าที่เกินความจำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรู้จักเลือกซื้อสินค้าที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ไม่ทุ่มเทมาไว้ในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น

แนวคิดเรื่องการตัดสินใจ วิเชียร วิทยอุดม (2547) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่ประกอบไปด้วยหลัก 3 ประการ คือ การหาโอกาสที่จะตัดสินใจ การหาหนทางเลือกที่พอเป็นไปได้ และการเลือกทางเลือกจากทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ การตัดสินใจเป็นการเลือกเอาทางเลือกเพียงทางเลือกเดียวที่มีอยู่ทั้งหมดกระบวนการตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอนที่ผู้ทำการตัดสินใจจะต้องทำเพื่อให้ได้ทางเลือกนั้นมาซึ่งต้องทำอย่างเป็นขั้นตอน ดังนี้ (1) ต้องทำความเข้าใจปัญหา (2) การวางจุดมุ่งหมายและการกำหนดวัตถุประสงค์ (3) การสร้างทางเลือก

- (4) การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร (5) การประเมินหาทางเลือก (8) การประเมินถึงประสิทธิผลของการตัดสินใจ
(6) เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (7) การตัดสินใจปฏิบัติ และ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของแรงงานนอกระบบมีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ
2. วินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบมีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 1,481,600 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)
2. กลุ่มตัวอย่าง แรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 1,481,600 คน ซึ่งการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามสูตรการคำนวณ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจัดสรรแบบ

โควตา โดยการแบ่งกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครเหนือ กรุงเทพมหานครใต้ กรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานครเหนือ และ กรุงเทพมหานครใต้ เก็บตัวอย่างกลุ่มละ 67 คน รวมแล้วขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 402 คน และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครที่ได้แบ่งไว้ทั้ง 6 กลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, สถานภาพ, จำนวนสมาชิกในครอบครัว, จำนวนบุคคลที่อยู่ในการอุปการะ, รายได้ต่อเดือน, ค่าใช้จ่ายต่อเดือน และภาระหนี้สินต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านวินัยทางการเงิน มีจำนวน 20 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ วินัยด้านการออม ข้อ 1-10 และ วินัยด้านการใช้จ่าย ข้อ 11-20 และได้ใช้สถิติในการตรวจสอบคุณสมบัติและหาค่าความเชื่อมั่นใน

แบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach) เพื่อความถูกต้องค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงออกมาถึงระดับของความคงที่ของแบบสอบถาม และทำการปรับปรุงข้อคำถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง ซึ่งผลการวิเคราะห์วินัยด้านการออม มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.867 วินัยด้านการใช้จ่าย มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.843 และ วินัยทางการเงินรวมมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.925

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการออมและการลงทุนในปัจจุบันและการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร วิทยานิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ ตำรา วิชาการ งานวิจัย บทความ วารสารต่าง ๆ และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet)

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 กลุ่ม จำนวน 402 คน โดยมีการเก็บข้อมูลของทุกกลุ่มอาชีพ และรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้มาทำการวิเคราะห์ผลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ประกอบด้วย ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistics) ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกส์ (binary logistic regression) ในการทดสอบสมมติฐานปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ

ผลการวิจัย

1. ลักษณะการออมและการลงทุนของแรงงาน

นอกระบบในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า จำนวน 399 คน จาก 402 คน คิดเป็นร้อยละ 99.25 มีการเปิดบัญชีฝากเงินแบบออมทรัพย์ การฝากเงินแบบออมทรัพย์ถือว่าไม่รวมอยู่ในรูปแบบการออมและการลงทุน เนื่องจากในปัจจุบันกลุ่มคนแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีการฝากเงินแบบออมทรัพย์ในรูปแบบการหมุนเวียนเงินในธุรกิจส่วนตัวมากกว่าเนื่องจากมีสภาพคล่องสูง รูปแบบการออมและการลงทุนของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก ที่มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การฝากเงินแบบเงินฝากประจำ จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.06 รองลงมาคือ การทำประกันชีวิต จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.58 และการลงทุนในทองคำ เพชร อัญมณี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.16 ตามลำดับ

2. วินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วินัยด้านการออม และวินัยด้านการใช้จ่าย ผลการวิจัยพบว่า วินัยด้านการออมของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 คะแนน จากกลุ่มตัวอย่าง 402 คน มีพฤติกรรมวินัยด้านการออมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 55.22 รองลงมาคือระดับเหมาะสม จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.38 และระดับไม่เหมาะสม จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 ตามลำดับ วินัยด้านการใช้จ่ายของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 คะแนน จากกลุ่มตัวอย่าง 402 คน มีพฤติกรรมวินัยด้านการใช้จ่ายอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.49 รองลงมาคือ ระดับเหมาะสม จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.37 และระดับไม่เหมาะสม จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.14 ตามลำดับ มีพฤติกรรมวินัยทางการเงินรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.04 คะแนน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร พบว่าจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 402 คน มีผู้ที่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ จำนวน 205 คน โดยให้สาเหตุที่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติอันดับที่ 1 คือ ต้องการมีบำนาญเมื่ออายุครบ 60 ปี อันดับที่ 2 คือ

กองทุนการออมแห่งชาติมีประโยชน์และให้ผลตอบแทนคุ้มค่า อันดับที่ 3 คือ ไม่อยากเป็นภาระของลูกหลานในอนาคต และมีผู้ที่ไม่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ จำนวน 197 คน โดยให้เหตุผลที่ไม่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติอันดับที่ 1 คือ ไม่รู้จักกองทุนการออมแห่งชาติ อันดับที่ 2 คือ ไม่สนใจออมในกองทุนการ

ออมแห่งชาติ อันดับที่ 3 คือ พอใจกับการออมแบบเดิม ผลการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 สมการ ดังต่อไปนี้

สมการที่ 1 ใช้ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและวินัยด้านการออม ในการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ตาราง 1

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร (วินัยด้านการออม)

ปัจจัย	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Constant	-5.421	1.129	23.069	1	0.000*	0.004
กลุ่มอายุ 36-45 ปี	-1.868	0.626	8.914	1	0.003*	0.154
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1.180	0.157	56.563	1	0.000*	3.256
วินัยด้านการออม	0.568	0.260	4.773	1	0.029*	1.764

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปร คือ กลุ่มอายุ 36-45 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัว และ วินัยด้านการออม สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$Z = -5.421 - 1.868 (\text{กลุ่มอายุ 36-45 ปี}) + 1.180 (\text{จำนวนสมาชิกในครอบครัว}) + 0.568 (\text{วินัยด้านการออม})$

สมการที่ 2 ใช้ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและวินัยด้านการใช้จ่าย ในการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ตาราง 2

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร (วินัยด้านการใช้จ่าย)

ปัจจัย	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Constant	-5.217	1.183	19.440	1	0.000*	0.005
กลุ่มอายุ 36-45 ปี	-1.757	0.620	8.021	1	0.005*	0.173
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1.143	0.153	56.089	1	0.000*	3.137
วินัยด้านการใช้จ่าย	0.479	0.283	2.864	1	0.091	1.614

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ตัวแปร คือ กลุ่มอายุ 36-45 ปี และ จำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$Z = - 5.217 - 1.757 (\text{กลุ่มอายุ } 36-45 \text{ ปี}) + 1.143 (\text{จำนวนสมาชิกในครอบครัว})$$

สมการที่ 3 ใช้ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลและวินัยทางการเงินรวม ในการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร

ตาราง 3

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกส์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร (วินัยทางการเงินรวม)

ปัจจัย	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Constant	-5.499	1.184	21.573	1	0.000*	0.004
กลุ่มอายุ 36-45 ปี	-1.841	0.625	8.671	1	0.003*	0.159
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1.168	0.155	56.505	1	0.000*	3.215
วินัยทางการเงินรวม	0.586	0.285	4.225	1	0.040*	1.797

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 3 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 ตัวแปร คือ กลุ่มอายุ 36-45 ปี จำนวนสมาชิกในครอบครัว และ วินัยทางการเงินรวม สามารถแสดงสมการได้ดังนี้

$$Z = - 5.499 - 1.841 (\text{กลุ่มอายุ } 36-45 \text{ ปี}) + 1.168 (\text{จำนวนสมาชิกในครอบครัว}) + 0.586 (\text{วินัยทางการเงินรวม})$$

จากทั้ง 3 สมการ สามารถสรุปเรียงลำดับตามสมการที่มีนัยสำคัญทางสถิติได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของแรงงานนอกระบบมีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ

สำหรับตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติของปัจจัยส่วนบุคคล มีจำนวน 2 ตัวแปร ดังนี้

กลุ่มอายุ 36-45 ปี พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ ($\text{Exp}(B) = 0.154, 0.173$ และ 0.159 ตามลำดับ) (มีค่า $\text{Exp}(B) < 1$) แสดงว่าตัวแปรอิสระดังกล่าวลดโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร นั่นคือ ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีกลุ่มอายุ 36-45 ปี เพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสการตัดสินใจ

ออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครลดลง ร้อยละ 84.60, 82.70 และ 84.10 ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก ($\text{Exp}(B) = 3.256, 3.137$ และ 3.215 ตามลำดับ) (มีค่า $\text{Exp}(B) > 1$) แสดงว่าตัวแปรอิสระดังกล่าวเพิ่มโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร นั่นคือ ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว เพิ่มขึ้น 1 คน มีโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น 3.256, 3.137 และ 3.215 เท่า ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 วินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบมีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ

จากทั้ง 3 สมการ พบว่า ตัวแปรอิสระวินัยด้านการออมและวินัยทางการเงินรวม มีนัยสำคัญทางสถิติสามารถสรุปได้ดังนี้

วินัยด้านการออม พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก ($\text{Exp}(B) = 1.764$) (มีค่า $\text{Exp}(B) > 1$) แสดงว่าตัวแปรอิสระดังกล่าวเพิ่มโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออม

แห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร นั้น คือ ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีวินัยด้านการออม เพิ่มขึ้น 1 คะแนน มีโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น 1.764 เท่า

วินัยทางการเงินรวม พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นบวก ($\text{Exp}(B) = 1.797$) (มีค่า $\text{Exp}(B) > 1$) แสดงว่าตัวแปรอิสระดังกล่าวเพิ่มโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร นั้น คือ ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีวินัยทางการเงินรวม เพิ่มขึ้น 1 คะแนน มีโอกาสการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น 1.797 เท่า

การอภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ตัวแปร คือ อายุ 36-45 ปี และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ซึ่งตัวแปรที่ส่งผลไปในทิศทางเดียวกันคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัว กล่าวคือถ้าตัวแปรดังกล่าวเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลให้มีผู้ที่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

เนื่องจากบุคคลที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมาก โอกาสที่จะตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติก็จะมากขึ้นไปด้วย เพราะในเรื่องของค่าใช้จ่าย หากบุคคลเป็นบุคคลที่มีงานสามารถหารายได้ให้กับครอบครัวได้ ค่าใช้จ่ายก็จะลดลงมากกว่าที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพียงบุคคลเดียว ทำให้มีเงินเหลือพอที่จะนำไปออมหรือไปลงทุนหรือเพิ่มโอกาสที่จะนำเงินส่วนนั้น ๆ มาออมในกองทุนการออมแห่งชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มลฤดี วิริยานนท์ (2558) พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีสมาชิก 4 คน ขึ้นไป ให้ความสำคัญมากกว่าครอบครัวที่มีสมาชิก 2-3 คน ในการตัดสินใจซื้อประกันชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ว่าจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้นมีผลต่อการตัดสินใจออมเงิน

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลไปในทิศทางตรงกันข้าม คือ กลุ่มอายุ 36-45 ปี กล่าวคือถ้าตัวแปรดังกล่าวเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลให้มีผู้ที่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติลดลงตามไปด้วย

ปัจจัยด้านกลุ่มอายุ 36-45 ปี ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชาย จันทร (2550) พบว่า พนักงานที่มีอายุมากกว่า 30 ปี ขึ้นไป ตัดสินใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุนสำรองเลี้ยงชีพมากกว่าพนักงานที่อายุน้อยกว่า 30 ปี สาเหตุที่ไม่สอดคล้องกันเนื่องจากลักษณะกองทุนเป็นคนละประเภทในเรื่องของผลประโยชน์ที่ได้รับ และเนื่องจากกองทุนการออมแห่งชาติยิ่งมีอายุมากจะได้รับผลประโยชน์ที่น้อยกว่าแรงงานนอกระบบที่มีอายุน้อยกว่า เพราะหากมีอายุน้อยเมื่ออายุครบ 60 ปี มีโอกาสที่จะได้เงินบำนาญมากกว่า

2. ผลการวิเคราะห์วินัยทางการเงินที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ตัวแปร คือ วินัยด้านการออม และวินัยทางการเงินรวม ซึ่งตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปร ส่งผลไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าตัวแปรดังกล่าวเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลให้จำนวนเงินออมในกองทุนการออมแห่งชาติ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

วินัยด้านการออม หากบุคคลอยู่ในช่วงอายุน้อย บุคคลจะมีระดับการบริโภคสูงกว่าระดับรายได้ แสดงว่าในช่วงนั้นเขาจะมีการออมเป็นลบ แต่เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มมากขึ้น บุคคลจะมีรายได้สูงซึ่งทำให้มีระดับรายได้สูงกว่าระดับการบริโภค จึงทำให้มีเงินส่วนที่เหลือไว้ออมเพิ่มมากขึ้น เป็นการสนับสนุนให้บุคคลมีวินัยด้านการออมเพิ่มขึ้น บุคคลสามารถที่จะนำเงินไปออมและลงทุนในรูปแบบต่างๆ หรือนำเงินมาออมในกองทุนการออมแห่งชาติ เพื่อที่จะได้มีเงินบำนาญใช้ในยามเกษียณอายุ ไปตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริโภคในวงจรชีวิต (life cycle theory of consumption)

วินัยทางการเงินรวม การที่บุคคลมีวินัยทางการเงินก็เหมือนมีอิสรภาพทางการเงิน ปัจจัยที่จะสร้างวินัยทางการเงินให้กับบุคคล ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจโดยการตั้งเป้าหมายในอนาคตอย่างเช่น อยากมีบ้าน ราคา 10 ล้านบาท

ภายในปี 2020 หรือ การเลือกวิธีการออมแบบเข้มงวดมีข้อกำหนด ตัวอย่างเช่น การฝากเงินที่ไม่สามารถเบิกถอนได้ง่าย หรือ ฝากเงินไว้กับกองทุนการออมแห่งชาติ จำนวน 13,200 บาท ต่อ ปี เป็นประจำทุกปี ก็จะทำให้บุคคลมีวินัยทางการเงินที่ดีได้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับวินัยทางการเงินของ วีระพล บัณฑิตรัฐ (2553)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านนโยบายการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ มีข้อจำกัดในเรื่องของผลตอบแทนที่ไม่ชัดเจน ไม่สามารถระบุแน่นอนได้ว่าผู้ลงทุนจะได้ผลตอบแทนเท่าไร ระบุเพียงรัฐจะค้ำประกันผลตอบแทนไม่น้อยกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือน เฉลี่ยของธนาคารออมสิน ธกส. และธนาคารพาณิชย์ใหญ่อีก 5 แห่ง และมีข้อจำกัดของจำนวนเงินที่ใช้ออมในกองทุนการออมแห่งชาติ ระบุไว้ว่าสมาชิกจะต้องส่งเงินสะสมไม่น้อยกว่าครั้งละ 50 บาท แต่รวมกันแล้วไม่เกิน 13,200 บาทต่อปี ไม่จำเป็นต้องส่งเงินทุกเดือน แรงงานนอกระบบจึงไม่ให้ความสนใจกับกองทุนการออมแห่งชาตินี้เท่าที่ควรจึงทำให้หันไปลงทุนด้วยวิธีการอื่นภายใต้ความเสี่ยงที่เท่ากันแต่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ดังนั้นควรมีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายหรือมีหลักประกันด้านผลตอบแทนที่ชัดเจน หรือเพิ่มเพดานการส่งเงินสะสมมากขึ้น เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสนใจที่จะออมในกองทุนการออมแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ตัดสินใจออมในกองทุนการออมแห่งชาติส่วนใหญ่ยังไม่ทราบข้อมูลว่ามีการจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติขึ้น ดังนั้นหน่วยงาน

ต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่จะเพิ่มการประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายหลักคือกลุ่มแรงงานนอกระบบ เพื่อที่จะได้เป็นการกระตุ้นให้กลุ่มแรงงานนอกระบบนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผลเสียที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการก้าวเข้าสู่วัยชรา และเพื่อเป็นแรงจูงใจให้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนมากยิ่งขึ้น เช่นการประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้กลุ่มแรงงานนอกระบบสมัครสมาชิกกองทุนการออมแห่งชาติผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เนื่องจาก 2 ช่องทางนี้ได้รับความนิยมมากที่สุด ตามงานวิจัยในด้านพฤติกรรม的开รับข่าวสาร เพื่อที่จะทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยลักษณะการออมและการลงทุนของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นิยมออมเงินในรูปแบบการออมแบบเงินฝากประจำมากที่สุด จึงควรปลูกฝังแนวคิดใหม่ให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีรายได้น้อย สามารถออมในจำนวนเงิน เพียงเดือนละ 1,100 บาท ต่อเดือน หรือ 13,200 บาท ต่อปี และเห็นประโยชน์ของกองทุนการออมแห่งชาติที่ให้ผลตอบแทนที่ดีและคุ้มค่ากว่าการออมแบบเงินฝากประจำ เพราะมีเงินเพิ่มเติมจากรัฐบาลสมทบให้

3. จากผลการวิจัยวินัยทางการเงินของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย วินัยด้านการออม และ วินัยด้านการใช้จ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบในกรุงเทพมหานครนั้นมีวินัยด้านการออมอยู่ในระดับปานกลาง วินัยด้านการใช้จ่ายอยู่ในระดับปานกลาง และมีวินัยทางการเงินรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรที่จะให้ความรู้ทางการเงินกับแรงงานนอกระบบเป็นการสร้างพื้นฐานการมีวินัยทางการเงินที่ดี เพื่อที่จะได้มีความมั่นคง มีอิสรภาพทางการเงินในอนาคตจะได้มีเงินไว้ใช้เินยามเกษียณและไม่เป็นภาระของลูกหลาน

References

- Boonklee, B. (2009). *Factors affecting financial discipline behavior among teachers: A case study of teachers in Nakhonpathom education region area 2*. Independent Study of Master Degree in Liberal Arts, National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Bordeerat, W. (2010). *Financial discipline*. Retrieved from http://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/TSI-Article_PF_040.pdf (in Thai)
- Branson, H. W. (1989). *Macroeconomic theory and policy*. Singapore: Harper & Row.
- Jantajon, W. (2007). *Decision to join provident fund by workers of Krisdamahanakorn public company limited*. Independent Study of Master Degree in Business Administration, Thammasat University. (in Thai)
- Kladkerd, S. (2008). *A study of saving behavior and related factors of factory staff in Bangkadi industrial park, Pathumthanee province*. Independent Study of Master Degree in Economics, Sukhothai Thammathirat University. (in Thai)
- Namphut, S. (2002). *Financial management strategy*. Bangkok: Thammasat University. (in Thai)
- National Statistical Office. (2016). *Survey of informal employees in 2016*. Retrieved from <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/workerOutSom59.pdf> (in Thai)
- Rueksantad, J. (2012). *Comparison on saving behavior between private company officers and government officers in Bangkok*. Independent Study of Master Degree in Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)
- Siljaru, T. (2007). *Research and analysis of statistical data with SPSS*. Bangkok: V. Inter Print. (in Thai)
- Viriyant, M. (2015). *Marketing factors affect the decision to purchase life insurance of customers in Bangkok*. Independent Study of Master Degree in Business Administration, Siam University. (in Thai)
- Wittayaudom, W. (2004). *Organization behavior*. Bangkok: Theera Film & Textile. (in Thai)
- Yodtamee, R. (2012). *Private returns on education in Thailand*. Master of Economics Thesis, Chiang Mai University. (in Thai)

ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศ
ที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปยังสหรัฐอเมริกา
Relationship of Internal and External Factors Affecting Export of
Canned Pineapples to the United States of America

ศิริลักษณ์ ศรีมณี และ กนกพร ชัยประสิทธิ์

Sirilak Srimanee and Kanokporn Chaiprasit

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Master of Business Administration Program, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปสหรัฐอเมริกา ทั้งปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋อง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) แบบอนุกรมเวลา รายปี ตั้งแต่ปี 2549-2558 ประกอบด้วย ปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรด การวิเคราะห์ใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ สมการถดถอยเชิงซ้อน (multiple linear regression) กำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Square--OLS) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกามีค่าร้อยละ 96.14 ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องมากที่สุด คือ ปริมาณผลผลิตสับปะรด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 156389675.76 รองลงมาคือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกา ราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋อง และรายได้ต่อหัวประชากรของสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ

คำสำคัญ: สับปะรดกระป๋อง, ราคาส่งออก Free on Broad (F.O.B.), ปริมาณผลผลิตสับปะรด, รายได้ต่อหัวของประชากร

Abstract

The objectives of this research were to examine the internal and external factors affecting export of canned pineapples to the United States of America, including both support factors and obstacles, and to analyze the relationship of these factors affecting the exports of canned pineapples. Annual secondary data in time series from 2006 to 2015 were collected. The data included the quantity of canned pineapple exports to the USA and internal and external factors affecting the exportation. Multiple Linear Regression Model and Ordinary Least Squares (OLS) were used in data analysis. The results of the data analysis showed that the relationship between internal factors and external factors affecting canned pineapple exports to the USA was at 96.14%. Also, the most influential factor of canned pineapple exports was the amount of pineapple production with the coefficient

value of 156389675.76. Other influential factors in descending order were the currency exchange rates, the volume of canned pineapple imports in the USA, the price of canned pineapple exports (F.O.B.), and the per capita income of the USA.

Keywords: canned pineapple, price of canned pineapple exports free on board (F.O.B.), pineapple production, per capita income of the USA

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการส่งออกมากขึ้น ด้วยปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน เช่น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งล่าสุดมีการรวมกลุ่มในนามประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ที่เอื้อประโยชน์ให้กับประเทศสมาชิกให้เกิดการค้า การลงทุน โดยลดข้อจำกัด หรืออุปสรรคทางการค้าในกลุ่มประเทศสมาชิก ประเทศไทยติดอันดับเรื่องการส่งออกสินค้าเกษตร โดยสินค้าเกษตรที่ส่งออกอันดับต้น ๆ ได้แก่ ยางพารา ข้าว มันสำปะหลัง ผลไม้ชนิดต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้จะเป็นสินค้าเกษตรประเภทสดแล้ว ยังพบว่าประเทศไทยให้ความสนใจกับการส่งออกสินค้าแปรรูปเพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาการแปรรูปผลไม้ชนิดต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ผลไม้กระป๋อง น้ำผลไม้ เป็นต้น โดยตลาดหลักที่ส่งออกสับปะรดของประเทศไทยอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา มีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6 ซึ่งประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดทั้งสับปะรดกระป๋อง และน้ำสับปะรดเป็นอันดับ 1 ในตลาดสหรัฐอเมริกา รองลงมาคือ ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศจีน และประเทศเวียดนามตามลำดับ (มาลี โชคล้ำเลิศ, 2559) ปัจจุบันตลาดการส่งออกสับปะรดสด และสับปะรดแปรรูปได้ขยายอย่างกว้างขวาง และมีแนวโน้มจะขยายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์สับปะรดที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ยุโรป และตะวันออกกลาง โดยตลาดที่นำจับตามองอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา มีมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์สับปะรด 2,197.63 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 5 (สำนักงานพัฒนาการค้าและธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2558)

จะเห็นได้ว่าตลาดส่งออกสับปะรดในต่างประเทศสำหรับประเทศไทยยังมีโอกาสเติบโตได้มากกว่านี้ ซึ่งผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของโอกาสนี้ จึงเลือกศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย ทั้งปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ และในขณะเดียวกันปัจจัยดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และมีความสัมพันธ์กันในทิศทางใดบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ ภาคเอกชนในการใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้สามารถขยายตลาด รวมถึงรักษาส่วนแบ่งตลาด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยภายในประเทศที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปสหรัฐอเมริกา ทั้งปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกประเทศที่มีความสัมพันธ์ต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปยังสหรัฐอเมริกา ทั้งปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน มีความสัมพันธ์ต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปสหรัฐอเมริกาทิศทางใด และมีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ผลการศึกษาศักยภาพการส่งออกอันดับหนึ่งของโลก มีวัตถุประสงค์ปัจจัยที่มีต่อการส่งออกสับปะรด

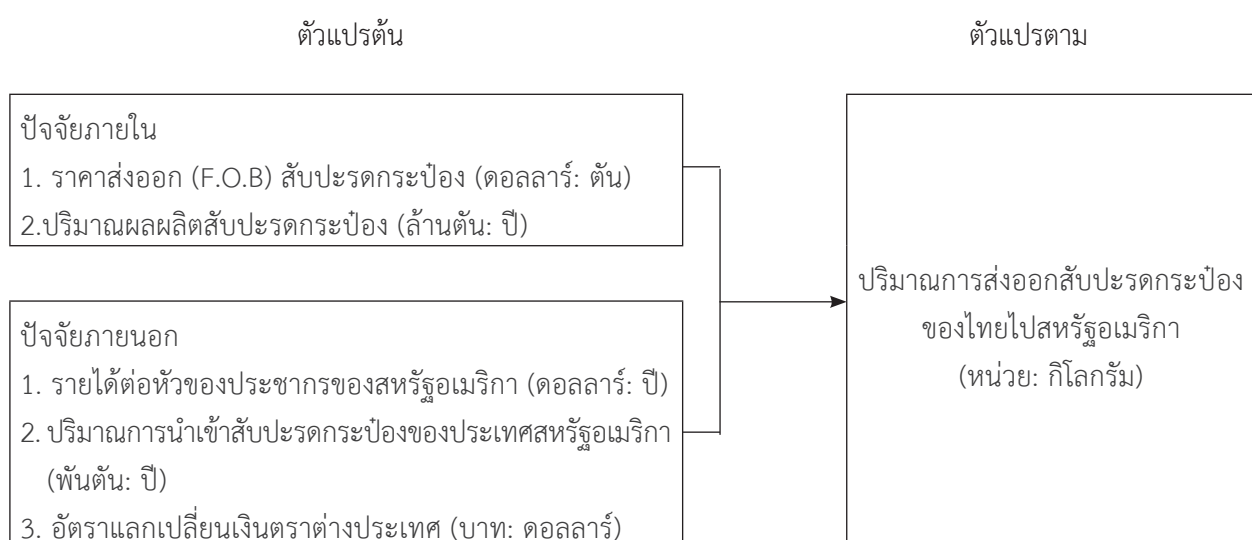
กระป๋อง รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก ด้วยวิธี SWOT Analysis พบว่า ปัจจัยด้านปริมาณการผลิต สับปะรดของไทย และราคาต้นทุนการผลิต (น้ำมันดีเซล) มีความสัมพันธ์ต่อปริมาณการส่งออกสับปะรดในทิศทางเดียวกัน ในทางตรงข้าม ปัจจัยด้านราคาสับปะรดที่เกษตรกรขายมีความสัมพันธ์ต่อปริมาณการส่งออกสับปะรด เป็นไปในทิศทางตรงข้ามกัน จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอกโดยแมทริกซ์ ผลปรากฏว่าปัจจัยภายใน ด้านจุดแข็ง ประกอบด้วย ปริมาณการผลิต การได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล ด้านจุดอ่อนประกอบด้วยปัญหาจากการผลิต เช่น ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีไม่แน่นอน ขาดเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ รวมถึงต้นทุนค่าแรงงาน (พีรวัณ ทองผา, 2553)

2. ผลการศึกษาส่วนครองตลาดส่งออก และอุปสงค์การนำเข้าสับปะรดจากไทย พบว่าปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การนำเข้าสับปะรดในตลาดสหรัฐอเมริกา คือ รายได้ต่อหัวของประชากรประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนในตลาดนำเข้าอย่างประเทศเนเธอร์แลนด์พบว่า ปัจจัยด้านราคานำเข้าสับปะรดจากประเทศฟิลิปปินส์ ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศเนเธอร์แลนด์ และมาตรการการนำเข้ามีผลต่ออุปสงค์การนำเข้า เช่นเดียวกันกับในตลาดสเปน คือ ราคานำเข้าสับปะรดจากประเทศไทย

และประเทศอินโดนีเซีย ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศสเปน มีความสำคัญมากที่สุด และปัจจัยรองลงมา คือ มาตรการการนำเข้าสับปะรดของประเทศไทย ในขณะที่ตลาดการนำเข้าในประเทศญี่ปุ่นพบว่าราคานำเข้าสับปะรดจากประเทศไทย และประเทศฟิลิปปินส์ ปรับด้วยดัชนีราคาผู้บริโภค มีความสำคัญมากที่สุด และปัจจัยด้านรายได้ต่อหัวประชากรของประเทศญี่ปุ่นรองลงมา (ณัฐพงศ์ รักศรี, 2547)

3. ผลการศึกษาการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา โดยวิธีสมการกำลังสองน้อยที่สุดสองชั้น และวิเคราะห์แนวโน้มการส่งออกสับปะรดในอีก 5 ปีข้างหน้า พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อส่งออกประกอบด้วย ปัจจัยด้านราคาการส่งออกสับปะรดของไทย ดัชนีราคาผู้บริโภคของไทย อัตราแลกเปลี่ยนเงินระหว่างประเทศ และดัชนีอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยแนวโน้มการส่งออกสับปะรดในอีก 5 ข้างหน้าพบว่าส่งออกในอดีตมีอัตราเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เมื่อนำมาเข้าสมการ วิเคราะห์แนวโน้มการส่งออก และราคาส่งออกสับปะรดกระป๋องไทยไปสหรัฐอเมริกาจะเพิ่มขึ้น ทำให้ดัชนีอุตสาหกรรมผลิตภายในสหรัฐอเมริกาเติบโตเพิ่มขึ้น (ศุภางค์ คมนิยวนิช, 2546)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋องของไทย
2. ปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณผลผลิตสับปะรด
3. ปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายได้ต่อหัวของประชากรสหรัฐอเมริกา
4. ปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับปริมาณการนำเข้าสับปะรดกระป๋องของประเทศสหรัฐอเมริกา
5. ปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของประเทศสหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทศวรรษปฏิทินรายปี เริ่มตั้งแต่ปี 2549 ถึงปี 2558 หลังจากนั้นนำข้อมูลด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ สมการถดถอยเชิงซ้อน (multiple linear regression) กำลังสองน้อยที่สุดแบบธรรมดา (Ordinary Least Square--OLS) หาผลลัพธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาปัจจัยที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่นำมาศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทศวรรษปฏิทิน ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา สีนคัรหัส 203010100 พิกัดศุลกากร 2008.20.00 ปัจจัย

ภายใน และปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกของไทยไปสหรัฐอเมริกา รายปี เริ่มตั้งแต่ปี 2549 - 2558

กลุ่มตัวอย่าง (sampling) ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกของไทยไปสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย

1. ปริมาณการส่งออกสับปะรดของไทยไปสหรัฐอเมริกา (หน่วย: กิโลกรัม)
2. ราคาส่งออก Free on Borad (F.O.B) สับปะรดกระป๋อง (บาท: กิโลกรัม)
3. ปริมาณผลผลิตสับปะรด (หน่วย: กิโลกรัม)
4. รายได้ต่อหัวของประชากรในสหรัฐอเมริกา
5. ปริมาณการนำเข้าสับปะรดกระป๋องของประเทศสหรัฐอเมริกา
6. อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (บาท: ดอลลาร์)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ค้นคว้าจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวม และวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกประเทศที่มีผลต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย โดยเลือกปัจจัยที่ได้รับความสนใจมากที่สุด
2. รวบรวมข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งสืบค้นข้อมูลที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยต่างๆ ไว้แล้ว ข้อมูลปัจจัยประกอบด้วย

2.1 ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปสหรัฐอเมริกา โดยใช้ประเภทสินค้าหรือหมวดสินค้า รหัส 203010100 และพิกัดศุลกากร หรือประเภทสินค้าน้อย 2008.20.00 สืบค้นข้อมูลได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมศุลกากร หรือยุทธศาสตร์สับปะรด

2.2 ราคาส่งออก Free on Broad (F.O.B.) สับปะรดกระป๋อง โดยใช้ข้อมูลราคาส่งออกที่รวมค่าขนส่งสินค้า แต่ไม่รวมถึงค่าประกันภัย ค่าธรรมเนียม สืบค้นข้อมูลได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมศุลกากร หรือยุทธศาสตร์สับปะรด

2.3 ปริมาณผลผลิตสับปะรดของไทย สามารถสืบค้นข้อมูลได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร หรือยุทธศาสตร์สับปะรด

2.4 รายได้ต่อหัวของประชากรของสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลรายได้ของประชากรในประเทศสหรัฐอเมริกาเฉลี่ยต่อปี สืบค้นข้อมูลได้จากธนาคารโลก หรือแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเทศสหรัฐอเมริกา

2.5 ปริมาณการนำเข้าสับปะรดกระป๋องของประเทศสหรัฐอเมริกา ใช้ข้อมูลสืบค้นข้อมูลได้จาก World Trade Atlas หรือยุทธศาสตร์สับปะรด

2.6 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยใช้ข้อมูลอัตราแลกเปลี่ยนของค่าเงินบาทต่อเงินดอลลาร์สหรัฐหนึ่งหน่วยเฉลี่ยต่อปี สามารถสืบค้นข้อมูลได้จากธนาคารแห่งประเทศไทย

3. เรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบก่อนนำมาสร้างแบบจำลอง

$$Qt = 100546363.152 - 56504.92PT + 156389675.78QTT + 5158.49PCI \\ (-1.4865) \quad (12.3880)^{***} \quad (3.3575)^{**} \\ + 388699.91QTUS - 7621885.67EX \\ (2.7194)^* \quad (-3.9234)^{**}$$

R2	=	0.9829	F – statistic	=	45.8460
Adjusted R2	=	0.9614	Prob (F-statistic)	=	0.0013
Durbin-Watson stat	=	3.3645	N	=	10

ค่าในวงเล็บ ค่า t-statistic ของค่าสัมประสิทธิ์

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 90

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 99

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (descriptive method) อธิบายสภาพการณ์ทั่วไปของการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทย ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกประเทศที่มีต่อการส่งออก สถานะการส่งออกสับปะรดกระป๋องในตลาดส่งออกสำคัญ รวมถึงวิเคราะห์ความได้เปรียบของคู่แข่ง

การวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ (quantitative method) การนำสถิติเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ ด้วยการสร้างแบบจำลองทางเศรษฐมิติ และการวิเคราะห์สมการถดถอย ประเมินการค่าพารามิเตอร์ตัวแปรอิสระด้วยกำลังสองน้อยที่สุด ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป E-views ในการคำนวณค่าตัวแปรต่าง ๆ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้น และตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

จากสมการความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ด้วยรูปแบบสมการเส้นตรง ผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติดังนี้

ค่าสถิติของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ หรือ Adjusted R2 มีค่าเท่ากับ 0.9614 อธิบายได้ว่า ตัวแปรอิสระต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ราคาส่งออก Free on Board (F.O.B) สับปะรดกระป๋อง ปริมาณผลผลิตสับปะรด รายได้ต่อหัวของประชากรสหรัฐอเมริกา ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกา และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ความแปรปรวนของตัวแปรตาม ได้แก่ ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ได้ถึงร้อยละ 98.29 ดังนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ หรือ Adjusted R2 มีค่าใกล้ 1 จึงกล่าวได้ว่าแบบจำลองอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ดี ค่า F-statistic หรือค่า F-test มีค่าเท่ากับ 45.8460 จะพิจารณาจากค่า Prob (F-statistic) มีค่าเท่ากับ 0.0013 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก คือ ตัวแปรอิสระในสมการอย่างน้อย 1 ตัว มีความสัมพันธ์ต่อตัวแปรตาม ค่า t-test พบว่า ตัวแปรอิสระ คือ ปริมาณผลผลิตสับปะรด มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญ 99 ด้านรายได้ต่อหัวประชากรของสหรัฐอเมริกาและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญ 95 และปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่ระดับนัยสำคัญ 90

สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายในประเทศ

1.1 ราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋อง มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม กับปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 56504.91 หมายความว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋องเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาลดลง ร้อยละ 56504.91 และในกลับกันถ้าราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋องลดลงร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 56504.91

1.2 ปริมาณผลผลิตสับปะรดสดของไทย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 156389675.76 คือ เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ปริมาณผลผลิตสับปะรดของไทย เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 156389675.76 กิโลกรัม และในกลับกันถ้าปริมาณผลผลิตสับปะรดของไทยลดลง ร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 156389675.76

2. ปัจจัยภายนอกประเทศ

2.1 รายได้ต่อหัวของประชากรสหรัฐอเมริกา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับ ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 5158.487 หมายความว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ รายได้ต่อหัวของประชากรสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 5158.487 และในกลับกันถ้ารายได้ต่อหัวประชากรของสหรัฐอเมริกาลดลง ร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 5158.487

2.2 ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋อง ของสหรัฐอเมริกา มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 388699.9 หมายความว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 388699.9 และในกลับกันถ้าปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 388699.9

2.3 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม กับปริมาณส่งออกสับปะรด

กระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 7621886 หมายความว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาลดลงร้อยละ 7621886 และในกลับกันถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศลดลงร้อยละ 1 จะมีผลทำให้ปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 7621886

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศที่มีต่อการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา สรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยปริมาณผลผลิตสับปะรด มีผลมากที่สุด รองลงมา คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกา ราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋อง และรายได้ต่อหัวประชากรของสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้สามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ทฤษฎีความได้เปรียบในการแข่งขันระหว่างประเทศ โดยไมเคิล อี. พอร์ตเตอร์ ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศใดๆ ที่สามารถใช้ทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่ก่อให้เกิดประโยชน์มาก โดยจะเน้นการผลิตสินค้าที่ตนมีความชำนาญเฉพาะทาง และมีศักยภาพในการแข่งขันระหว่างประเทศได้มาก สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยพื้นฐานของประเทศ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความได้เปรียบอย่างชัดเจน ในส่วนนี้จะเห็นว่าไทยมีจุดแข็งด้านการเพาะปลูกสินค้าเกษตร ด้วยปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์และทรัพยากรอื่นๆ ที่ช่วยเกื้อหนุนการเพาะปลูก จึงทำให้ไทยเน้นการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังต่างประเทศ ประกอบกับปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบสินค้าด้วยการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูป

1. ปัจจัยภายใน

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ราคาส่งออก (F.O.B.)

สับปะรดกระป๋อง มีความสัมพันธ์กับปริมาณส่งออกสับปะรดของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาในทิศทางตรงข้าม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภางค์ คมนิยวนิช (2546) จากปัญหามาตรการทุ่มตลาดของสหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยต้องเสียภาษีตอบโต้การทุ่มตลาดในอัตราที่สูง ส่งผลต่อราคานำเข้าสับปะรดกระป๋องสูงตามไปด้วย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงไม่กล้าส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกามากนัก ในขณะที่เดียวกันสหรัฐอเมริกาหันไปนำเข้าสับปะรดกระป๋องจากประเทศคู่แข่ง เพราะให้ราคาที่ถูกกว่า แม้สหรัฐอเมริกาจะมีการทบทวนการใช้มาตรการดังกล่าวมาแล้วหลายครั้งก็ตาม โดยในปีล่าสุดปี 2551 สหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกมาตรการดังกล่าวแล้ว และแม้จะได้มีการยกเลิกมาตรการไปแล้วก็ตาม ไทยควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคา เพื่อไม่ให้สหรัฐกลับมาใช้มาตรการนี้อีก

นอกจากนี้ปัญหาก็เกิดกันทางการค้าของประเทศผู้นำเข้า เช่น ไม่ได้ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร Generalized System of Preferences (GSP) อุปสรรคจากมาตรการดังกล่าว ทำให้ไทยไม่สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งได้อย่างเต็มที่ ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจของสหรัฐที่ชะลอตัวทำให้การส่งออกลดลง ไทยจึงต้องพยายามขยายตลาดการส่งออกสับปะรดกระป๋องในประเทศผู้นำเข้าอื่น ๆ ให้มากขึ้น รวมถึงการสร้างพันธมิตรกับประเทศผู้นำเข้าเพื่อลดความเสี่ยงจากมาตรการทุ่มตลาดและมาตรการกีดกันทางการค้า และในขณะเดียวกันควรติดตามสถานการณ์ กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ของการส่งออกสับปะรดกระป๋องให้ทันทั่วทั้งที่ยังขึ้น

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณผลผลิตสับปะรดมีความสัมพันธ์กับปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพีรวิทย์ ทองผา (2010) ที่กล่าวว่า ปริมาณผลผลิตสับปะรดสดของไทย และราคาน้ำมันดีเซลนั้นมีความสัมพันธ์ต่อปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องไทย ประสบปัญหาปริมาณผลผลิตสับปะรดในแต่ละปีไม่แน่นอนตามที่คาดการณ์ไว้ หรือปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ไม่เอื้อต่อผลผลิต เช่น ภัยแล้ง อุทกภัย เป็นต้น ทำให้ราคาวัตถุดิบหลักอย่างสับปะรดสดผันผวนอยู่ตลอดเวลา รวมถึงคุณภาพของสับปะรดที่นำมาแปรรูป เกษตรกรส่วนใหญ่จึง

หันไปปลูกพืชผลทางการเกษตรชนิดอื่นที่ได้ราคาสูงแทน นอกจากนี้ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตผันผวน เช่น ค่าแรงงาน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ที่ผันผวนอยู่ตลอดเวลา การขาดความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตควบคุมการเพาะปลูก และการแปรรูป รวมถึงเกษตรกรยังขาดความรู้เรื่องการนำระบบการซื้อขายในตลาดล่วงหน้า ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้การซื้อขายกับพ่อค้าคนกลางที่รับซื้อในตลาด ทำให้ราคาซื้อ-ขายไม่แน่นอน และอาจถูกกดราคาได้

2. ปัจจัยภายนอก

2.1 ผลการวิจัยพบว่า รายได้ต่อหัวประชากรของสหรัฐ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพาณี ปัทมวิภาค (2540) รายได้ต่อหัวแสดงให้เห็นถึงกำลังซื้อของประชากร ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดใหญ่ ประชากรส่วนใหญ่มีกำลังซื้อสูง จึงทำให้ตลาดสหรัฐอเมริกามีการแข่งขันกันสูง ประกอบกับความพร้อมด้านข้อมูล ข่าวสารที่เปิดเผยอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการรับรู้ในตราสินค้า รวมถึงการซื้อขายเป็นไปอย่างเสรี ในขณะที่เดียวกันสภาวะเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการจับจ่ายใช้สอยของประชากร ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าคุณภาพสับปะรดกระป๋องที่บริโภคเป็นผลผลิตจากไทย เนื่องจากตราสินค้าดังกล่าวเป็นแบรนด์ของสัญชาติต่างประเทศที่มีฐานการผลิตในไทย ทำให้ตราสินค้าของไทยไม่เป็นที่รู้จักในผู้บริโภคมากนัก ดังนั้น ไทยจึงควรประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าเดิม

2.2 ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกา มีความสัมพันธ์กับปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัตน์ กุศล (2546) สหรัฐอเมริกาหันไปนำเข้าสับปะรดกระป๋องจากประเทศผู้ส่งออกอื่น ๆ เนื่องจากราคานำเข้าสับปะรดกระป๋องถูกกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับไทย ประกอบกับการส่งออกสับปะรดกระป๋องไทยยังมีอุปสรรคอยู่มาก เช่น มาตรการพุ่มตลาด มาตรการกีดกันทางการค้าของสหรัฐอเมริกา ทำให้การแข่งขันทำได้ยาก ไทยต้องพยายามหาตลาดใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงจากอุปสรรคจากมาตรการต่างๆ เหล่านี้ ในขณะที่เดียวกันต้องสร้างพันธมิตรเพื่อให้เกิดความร่วมมือ

กัน เช่น ร่วมลงทุนกันโดยใช้ผลผลิตจากไทย และใช้ตราสินค้าเป็นของไทย เป็นต้น

2.3 ผลการวิจัยพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับปริมาณส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยไปยังสหรัฐอเมริกาในทิศทางตรงข้าม ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของพาณี ปัทมวิภาค (2540) อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีความสัมพันธ์กับปริมาณการส่งออกสับปะรดกระป๋องในทิศทางเดียวกัน เนื่องมาจากสหรัฐอเมริกาใช้มาตรการพุ่มตลาด ทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าเข้าไปลงทุนในตลาดสหรัฐอเมริกามากนัก หรือแม้จะมีการยกเลิกมาตรการดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่อาจคาดการณ์ได้ว่าสหรัฐอเมริกาอาจกลับมาใช้มาตรการดังกล่าวได้อีก หากไทยไม่ให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาสินค้าให้ถูกกว่าประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ รวมถึงการควบคุมคุณภาพสินค้าให้ได้ตามมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยปริมาณผลผลิตสับปะรด มีผลมากที่สุด รองลงมา คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋องของสหรัฐอเมริกา ราคาส่งออก (F.O.B.) สับปะรดกระป๋อง และรายได้ต่อหัวประชากรของสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

1 ปัจจัยภายใน

1.1 ราคาส่งออก Free on Broad (F.O.B.) สับปะรดกระป๋อง

จากปัญหาการมาตรการพุ่มตลาดของสหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยต้องเสียภาษีตอบโต้การพุ่มตลาดในอัตราที่สูง ส่งผลต่อราคานำเข้าสับปะรดกระป๋องสูงตามไปด้วย ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงไม่กล้าส่งออกไปยังตลาดสหรัฐมากนัก โดยในปี 2551 สหรัฐอเมริกาได้ทำการยกเลิกมาตรการดังกล่าวแล้ว แม้จะได้มีการยกเลิกมาตรการไปแล้วก็ตาม ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคา เพื่อไม่ให้สหรัฐกลับมาใช้มาตรการนี้อีก ผู้ประกอบการจะต้องพยายามขยายตลาดการส่งออกสับปะรดกระป๋องในประเทศผู้นำเข้าอื่นๆ ให้มากขึ้น รวม

ถึงการสร้างพันธมิตรกับประเทศ ผู้นำเข้าเพื่อลดความเสี่ยงจากมาตรการทุ่มตลาด และมาตรการกีดกันทางการค้า และในขณะเดียวกันควรติดตามสถานการณ์ กฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ของการส่งออกสับปะรดกระป๋องให้ทันทั่วทั้งที่ยังขึ้น

1.2 ปริมาณผลผลิตสับปะรด

ประเทศไทยมีแนวโน้มผลผลิตสับปะรดที่ลดลง อันเนื่องมาจากปัญหาด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไม่เอื้อให้ผลผลิตเป็นไปตามที่คาดไว้ ปริมาณผลผลิตในแต่ละปีจึงไม่สม่ำเสมอ ทำให้ราคาที่เกษตรกรขายผันผวนอยู่บ่อยครั้ง สาเหตุมาจากปริมาณผลผลิตมีน้อย ประกอบกับต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกผลไม้อื่น ๆ ที่ให้ราคาขายได้สูงกว่า ส่งผลให้ราคาสับปะรดสดซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตสับปะรดแปรรูปสูงขึ้นตามไปด้วย อุตสาหกรรมแปรรูปสับปะรดกระป๋องยังสามารถขยายการเติบโตในอนาคตได้อีกมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดส่งออกที่สำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้นำเข้าสับปะรดกระป๋อง และผลิตภัณฑ์สับปะรดแปรรูปรายใหญ่ที่น่าจับตามอง แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการส่งออกอยู่มาก เช่น การกีดกันทางการค้า การทุ่มตลาด ทำให้การเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดทำได้ยาก ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนจึงควรวางแผนการเพาะปลูก โดยให้การสนับสนุนระบบสาธารณูปโภค ระบบน้ำ ให้ความรู้แก่เกษตรกร นำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมคุณภาพสับปะรด การบริหารต้นทุนการผลิตให้เหมาะสม รวมถึงการวางนโยบายการประกันราคาขายให้กับเกษตรกรไม่ให้ตกต่ำหรือสูงจนเกินเหตุอันเนื่องมาจากปริมาณผลผลิตสับปะรดล้น-ขาดตลาด ในขณะเดียวกันผู้ผลิตควรวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ประกอบกับการบริหารต้นทุนการผลิตให้เหมาะสม นำเอาเทคโนโลยีการแปรรูปมาช่วยควบคุมคุณภาพสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานการส่งออก การวางนโยบายการส่งออกสับปะรดกระป๋องของทางภาครัฐ เป็นสิ่งสำคัญมากเพื่อการรักษาส่วนแบ่งในตลาดสหรัฐอเมริกาจึงเป็นสิ่งจำเป็น จึงต้องพยายามกระตุ้นลูกค้าปัจจุบัน และลูกค้ารายใหม่ ๆ ให้ซื้อเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันจะต้องปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาดด้วย

2 ปัจจัยภายนอก

2.1 รายได้ต่อหัวประชากรสหรัฐ

รายได้ต่อหัวของประชากร เป็นเครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงกำลังซื้อของประชาชน เกิดจากการคำนวณด้วยผลิตภัณฑ์ประชาชาติหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมดหากเศรษฐกิจของประเทศเติบโต ประชาชนมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้ประชาชนมีเงินใช้จ่ายใช้สอยเพิ่มมากขึ้น ตรงข้ามกันหากเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดภาวะคนตกงาน ประชาชนไม่มีเงินเพียงพอที่จะใช้จ่ายใช้สอย ซึ่งการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของภาครัฐ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ดังนั้น ในช่วงที่เศรษฐกิจเติบโตผู้ประกอบการควรเพิ่มการส่งออกให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มยอดขายให้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้ประกอบการควรวางแผนการส่งออกในช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำ ในขณะเดียวกันภาครัฐควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการส่งออก พร้อมทั้งติดตามข่าวสาร รวมถึงนโยบายทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาที่จะมีผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

2.2 ปริมาณนำเข้าสับปะรดกระป๋อง

สหรัฐอเมริกานำเข้าสับปะรดกระป๋องจากไทยเป็นอันดับต้นๆ ทำให้ส่วนแบ่งการตลาดสับปะรดกระป๋องของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง สหรัฐอเมริกาเคยกำหนดนโยบายทุ่มตลาดกับไทย โดยการนำเข้าสับปะรดกระป๋องจากประเทศคู่แข่ง เนื่องจากราคาถูกกว่า ทำให้ราคาขายสับปะรดกระป๋องที่นำเข้าจากไทยสูงกว่าสับปะรดกระป๋องที่นำเข้าจากประเทศคู่แข่ง ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จึงไม่กล้าส่งออกมากนัก ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้ทำการยกเลิกนโยบายดังกล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการยังต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาส่งออกสับปะรด เพื่อป้องกันไม่ให้สหรัฐอเมริกาส่งกลับเข้านโยบายการทุ่มตลาดอีก ในขณะเดียวกันภาครัฐเองก็พยายามกำหนดนโยบายการส่งออก เพื่อสนับสนุนการส่งออกสับปะรดกระป๋องของไทยให้เพิ่มมากขึ้น พร้อมกับการสร้างการรับรู้ตราสินค้าไทยให้เป็นที่รู้จักของประชากรในสหรัฐอเมริกา เนื่องจากไทยผลิตสับปะรดกระป๋องภายใต้ตราสินค้าของผู้นำเข้าสหรัฐ ผู้บริโภคในสหรัฐไม่ทราบว่สับปะรดกระป๋องที่นำเข้าเป็นสินค้าที่ผลิตจากประเทศอื่น โดยการส่งเสริม

การตลาด การสร้างภาพลักษณ์

2.3 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

ปัจจุบันอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นแบบลอยตัว ค่าเงินจึงผันผวนตามตลาดเงิน ปัญหาที่ผู้ประกอบการพบจากการทำการค้าระหว่างประเทศคือ ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ต้องเผชิญและยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ผลกระทบ ความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน ทำให้ผู้ประกอบการได้รับ

เงินจากการส่งออกน้อยหรือมากกว่าราคาขายที่กำหนดไว้ ปัจจุบันมีวิธีการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนหลายรูปแบบ ผู้ประกอบการจึงต้องเลือกใช้วิธีการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนให้เหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงให้น้อยลง ซึ่งวิธีการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น ตราสารซื้อ-ขายอัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า หรือ Forward Contact Future Contact เป็นต้น

References

- Choklamlert, M. (2016). *Pineapple processing to penetrate the US market*. Retrieved from <http://www.posttoday.com> (in Thai)
- Department of International Trade Promotion, Ministry of Commerce. (2015). *Value of pineapple exports to market*. Retrieved from <http://www.ditp.go.th> (in Thai)
- Komneeyavanich, S. (2003). *The export of canned-pineapple to the United States of America*. Master of Economics Thesis, Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Kuson, S. (2003). *A study of competitive advantage of Thai canned pineapple industry*. Master of Economics Thesis, Kasetsart University. (in Thai)
- Pattamawipak, P. (1997). *An analysis of export potential of Thai canned pineapple*. Master of Economics Thesis, Ramkhamhaeng University. (in Thai)
- Raksri, N. (2004). *An analysis of market share and imported demand of Thai pineapple juice*. Master of Economics Thesis, Kasetsart University. (in Thai)
- Thongpha, P. (2010). *The potentiality of Thailand as the world's foremost exporter of canned pineapple*. Master of Economics Thesis, Ramkhamhaeng University. (in Thai)

การวิเคราะห์ปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการ
กลุ่มสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม
Analysis of the Electronic Commerce System of OTOP Program on
Entrepreneurs in Klongyong District, Nakhon Pathom Province

อนุช นามภิญโญ และ กิตติอำพล สดประเสริฐ

Anuch Nampinyo and Kittitampol Sudprasert

วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Collage of Logistic and Supply Chain, Suan Sunandha University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ (1) ผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP และ (2) กลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ใช้บริการที่ศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP โดยศึกษากับกลุ่มผู้ประกอบการสินค้า OTOP จำนวน 250 ตัวอย่าง ที่ใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาคที่ 0.89 และ 0.84 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการ OTOP พบว่า ส่วนใหญ่เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.25 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.50 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 71.80 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีสถานภาพในกลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม OTOP คิดเป็นร้อยละ 81.07 โดยแบ่งประเภทของสินค้า OTOP ออกเป็น 5 ประเภท คือ สินค้าของที่ระลึก ตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ 57.71 รองลงมาเป็นสินค้าสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 35.35 สินค้าประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 58.86 และสินค้าประเภทเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 8.66 รูปแบบของธุรกิจส่วนใหญ่เป็นเจ้าของรายเดียว คิดเป็นร้อยละ 61.51 มีระยะเวลาในการประกอบธุรกิจอยู่ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.28 เมื่อจำแนกตามจำนวนสินค้าที่จำหน่ายได้ต่อเดือน สินค้าประเภทเครื่องดื่มจำหน่ายได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.71 จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผลิตภัณฑ์ OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคมีความต้องการซื้อสินค้า OTOP ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และผู้ประกอบการ OTOP มีความพร้อมและความสามารถของธุรกิจ เมื่อพิจารณาถึงผลการดำเนินงานของกิจการเมื่อนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะทำให้ทั้งปริมาณการขาย ยอดขายและกำไรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, ผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP, ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม

Abstract

The purpose of this research was to study the problems of e-commerce system of OTOP (One Tambon One Product) product group, Tambon Khlong Lan, Nakhon Pathom province. (OTOP is a local entrepreneurship stimulus program.) The sample consisted of (1) OTOP operators and (2) target

customers. This research studied 250 OTOP operators using e-commerce. The instruments used for data collection were in-depth interviews and the questionnaire was created by using the research. (Cronbach's method of reliability is based on Cronbach's method.) In-depth interviews and the questionnaires were at 0.89 and 0.84, respectively. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation as well as the one-way analysis of variance. The research results were: OTOP entrepreneurs found that the 58.25 per cent majority were males, those between 31-40 years of age accounted for 54.50 per cent, and most of them had a secondary education. or equivalent. 71.80 per cent of the respondents are OTOP members. Furthermore 81.07% of them are OTOP members. Products in this OTOP program are classified into 5 categories as follows: 57.71% followed by herbal products. Accounted for 35.35 percent of garments. Percentage 58.86 and beverage products. This represents 8.66 percent. 61.51 per cent of business owners are single owners. The duration of business is between 5-10 years, accounting for 81.28 per cent, and classified by number of products sold per month. Most beverage products were available. Therefore, it is possible to use e-commerce system for OTOP products in Klong Tone district, Nakhon Pathom because the consumers demand OTOP products through electronic commerce. Also, OTOP operators have the readiness and the ability to deliver. Considering the results of the operation of the business when the electronic commerce system is used, both the sales volume and profits have increased significantly.

Keywords: electronic commerce system, OTOP entrepreneurs, Klonyong district Nakhon Pathom province

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคที่มีความทันสมัยด้านเทคโนโลยีและการนำระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตถือเป็นตัวแปรสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจที่มีการซื้อขายและบริการต่างๆ เนื่องจากเป็นเครือข่ายการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงได้ทั่วโลก โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งผลให้สถิติการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจในการทำธุรกิจการซื้อขายและบริการผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สังเกตได้จากการที่ผู้ให้บริการเริ่มกระตุ้นให้ผู้บริโภคชำระสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ เนื่องจากมีความรวดเร็วและประหยัด ประกอบกับมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2550 (สำรวจในปี 2551) เพิ่มขึ้นเป็น 427,460 ล้านบาท จากเดิมในปี 2549 มีมูลค่ารวม 305,159 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 และมีแนวโน้มที่จะขยายตัว

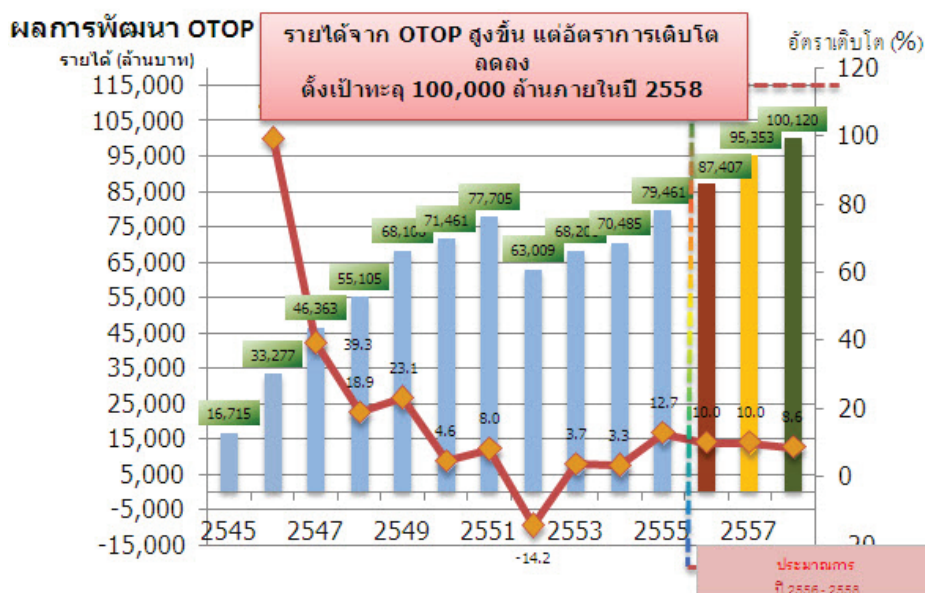
ขึ้นเรื่อยๆ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2558)

ผู้ประกอบการมีกลุ่มที่ผลิตสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม หรือเรียกว่า โอท็อป (OTOP) เป็นการกระตุ้นผู้ประกอบการที่อยู่ในท้องถิ่นเริ่มปี พ.ศ. 2558 มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนผลิตภัณฑ์ลักษณะเฉพาะที่ผลิตและจำหน่ายสินค้าในท้องถิ่น ตำบลคลองโยง โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากกลุ่มผู้ประกอบการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ประสบความสำเร็จของประเทศญี่ปุ่น กลุ่มผู้ประกอบการสินค้า OTOP ของตำบลคลองโยง เป็นผู้ประกอบการจึงมีการกระตุ้นนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้กับชุมชนหมู่บ้านพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการตลาด เลือกผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นมาหนึ่งชิ้นจาก ตำบลคลองโยง มาประทับตราว่า

“ผลิตภัณฑ์ OTOP” และจัดหาเวทีในประเทศ และระหว่างประเทศเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า ซึ่งรัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายการบริหารงานเร่งด่วนของประเทศ ประกอบด้วย 26 กลุ่มเรื่อง โดยมีกลุ่มเรื่องเกี่ยวกับการสนับสนุนการพัฒนางานศิลปหัตถกรรม และผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น ในด้านการบริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพ ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชนใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกกับองค์ความรู้สมัยใหม่ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าและบริการ การเข้าถึงแหล่งทุนและการตลาดเชิงรุกทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยส่งเสริมให้มีศูนย์กระจายและแสดงสินค้าถาวรในภูมิภาคและเมืองท่องเที่ยวหลักที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและการส่งออก (จัดตรงค์ เพลินหัด, 2558)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาและแนวคิดที่จะทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผลิตภัณฑ์ OTOP

การวิเคราะห์ปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นำมาใช้กับผลิตภัณฑ์ OTOP โดยการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้ามาสร้างรายได้และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าให้กับผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือผู้ประกอบการต่อไป

ภาพ 1 รายได้จาก OTOP ปี พ.ศ. 2545-2558

ที่มา. จาก รายได้จาก OTOP พ.ศ. 2545-2558. โดย กรมการพัฒนาชุมชน, 2556, ค้นจาก <http://www.cdd.go.th/>

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของกลุ่มผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และนำเสนอแนวทางการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ประกอบการกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เลือกใช้ในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ พร้อมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับกลุ่มสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce)

ความหมายของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้มีผู้ให้ความหมายในลักษณะต่างๆ ดังนี้ Electronic Commerce หรือ การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง

การทำธุรกรรมทางเศรษฐกิจที่ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การซื้อขายสินค้าและบริการ การโฆษณาสินค้า การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จุดเด่นของ E-Commerce คือ ประหยัดค่าใช้จ่าย และเพิ่ม ประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจ โดยลดความสำคัญขององค์ประกอบของธุรกิจที่มองเห็นจับต้องได้ เช่นอาคารที่ทำการ ห้องจัดแสดงสินค้า (show room) คลังสินค้า พนักงานขายและพนักงานให้บริการต้อนรับลูกค้า เป็นต้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2551) การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นการทำการกิจกรรมทางการค้า การซื้อขายสินค้าและบริการโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูลต่างๆ ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและครอบคลุมพื้นที่ในการทำธุรกิจการค้าได้มากขึ้นโดยจะเป็นธุรกิจการขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยผู้ขายจะโฆษณาสินค้าที่ต้องการขายทางเว็บไซต์และผู้ซื้อจะเข้ามาชมและค้นหาเพื่อซื้อสินค้า ในเว็บไซต์ของผู้ขาย (ปณิศา ลัญญานนท์, 2548, น. 286)

2. ประเภทของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จำแนกตามประเภทของการทำธุรกรรมการค้าระหว่าง 2 ฝ่ายคือผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายมีหลายรูปแบบทำให้สามารถจัดประเภทของธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ออกเป็นประเภทหลักๆ ได้ดังนี้ (ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2553) (1) B2B (Business to Business) ธุรกิจกับธุรกิจคือการค้าระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นองค์กรหรือบริษัทด้วยกันปริมาณการซื้อขายต่อครั้งจะมีมากและมีความซับซ้อนในระดับต่างๆ กัน (2) B2C (Business to Consumer) ธุรกิจกับบุคคลคือการค้าระหว่างผู้ประกอบการที่เป็นองค์กรหรือบริษัทกับผู้บริโภคโดยตรงที่เป็นลูกค้าบุคคลปริมาณการซื้อขายต่อครั้งจะมีพอประมาณหรือในลักษณะการค้าส่งขนาดเล็ก (3) C2C (Consumer to Consumer) บุคคลกับบุคคลคือการค้าระหว่างบุคคลกับบุคคลปกติปริมาณการซื้อขายต่อครั้งจะมีน้อยหรือในลักษณะการค้าปลีก (4) G2C (Government to Consumer) รัฐบาลกับบุคคลคือการค้าระหว่างภาครัฐกับผู้บริโภคซึ่งมีใช้วัตถุประสงค์ในการการค้าแต่เป็นลักษณะ ของการให้บริการประชาชนเช่นการให้บริการข้อมูลประชาชนผ่านอินเทอร์เน็ตการบริการเสียภาษีผ่านอินเทอร์เน็ต (5) G2B (Government to Business) รัฐบาลกับธุรกิจคือการค้าระหว่างภาครัฐกับองค์กรซึ่งจะ

มีปริมาณการค้ามาก

3. ประเภทของเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

เว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สามารถแยกได้ 5 ประเภทดังนี้ (ภาวูธ พงษ์วิทยาการ, 2550, น. 59) (1) เว็บไซต์แค็ตตาล็อกสินค้าออนไลน์ (online catalog website) โดยภายในเว็บไซต์ได้รวบรวมทั้งรูปภาพและรายละเอียดของสินค้าเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าพร้อมระบุที่อยู่สำหรับการติดต่อกับลูกค้า จะไม่มีระบบการชำระเงินผ่านเว็บไซต์และตะกร้าสินค้า (shopping cart) โดยผู้ที่สนใจจะซื้อสินค้าต้องทำการติดต่อกับเจ้าของร้านค้าออนไลน์นั้นโดยตรง (2) คลิกกับคลิก (click and click) รูปแบบการทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่เปิดให้บริการทำการค้าผ่านทางเว็บไซต์เพียงช่องทางเดียวเท่านั้น ไม่มีธุรกิจหรือหน้าร้านที่สามารถไปซื้อหรือรับสินค้าได้เช่น www.ToHome.com เว็บไซต์ขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ด้านไอพี (ภาวูธ พงษ์ วิทยาการ, 2550, น. 54)

4. แนวคิดนโยบายและโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ได้กล่าวถึงแนวคิดการดำเนินการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองภายใต้นโยบายแก้ไขปัญาเศรษฐกิจและความยากจนของประเทศด้วยการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของรัฐบาล โดยเน้นพัฒนาและส่งเสริมธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนให้มีรายได้เป็นของตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วยการกำหนดให้แต่ละชุมชนหรือตำบลหนึ่งๆ มีผลิตภัณฑ์หลักอย่างน้อย 1 ประเภท ซึ่งได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นทรัพยากรในท้องถิ่นมาปรับใช้ในการผลิตและพัฒนาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน แล้วแต่ว่าชุมชนใดจะมีวัตถุดิบในด้านใดเป็นหลัก และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์พร้อมทั้งเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันทั้งระบบระหว่างวิสาหกิจชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมีการจุดประกายมาจากโครงการของประเทศญี่ปุ่น จากจังหวัดโออิตะ โดยนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภาและตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่ง

ผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ.2544 การดำเนินงานตามโครงการ
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์กรมพัฒนาชุมชน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พุฒพัฒน์ ทวีวิชัยพัฒน์ และ สุมาลี สันติพลวุฒิ (2557) ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาผู้ประกอบการให้เกิดธุรกิจ/ผลิตภัณฑ์ใหม่ ในปีงบประมาณ 2556 มีกิจกรรมที่ทำการประเมินทั้งหมด 8 กิจกรรม ใช้การประเมิน 3 วิธี ขึ้นกับประเภทกิจกรรม วิธีแรก คือ การประเมินผลกิจกรรมการฝึกอบรมตามแบบจำลอง IPO พบว่า ความเหมาะสมของปัจจัยเข้า ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมในการฝึกอบรม และระดับประโยชน์หรือผลที่ได้รับจากการฝึกอบรมอยู่ในระดับสูง ส่วนความเหมาะสมของการดำเนินงานของโครงการอยู่ในระดับสูงมาก วิธีที่สอง คือ การประเมินประสิทธิผลของทุกกิจกรรม พบว่า มีประสิทธิผลของผลผลิตและประสิทธิผลของผลลัพธ์อยู่ในระดับสูงและระดับค่อนข้างต่ำตามลำดับ วิธีที่สาม คือ การประเมินประสิทธิภาพ พบว่า อัตราส่วนระหว่างต้นทุน-ประสิทธิผลกับประสิทธิภาพตามเป้าหมายมีระดับประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ของโครงการด้านเศรษฐศาสตร์ให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 8,380,966 บาท อัตราส่วนระหว่างประโยชน์ต่อต้นทุน เท่ากับ 1.10 และอัตราผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการ เท่ากับร้อยละ 40.99 ซึ่งสูงกว่าอัตราคิดลดร้อยละ 10

รสดา เวชภูพานันท์ และ สุมาลี สันติพลวุฒิ (2556) ได้ทำการศึกษาโครงการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสายบัว ในปีงบประมาณ 2555 ใช้ข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และข้อมูลทุติยภูมิ ในการศึกษาวิธีคัดเลือกโครงการมาดำเนินงาน 2 โครงการ คือ โครงการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เข้าสู่ระบบ GMP ตามเงื่อนไขของอาเซียน และโครงการจัดทำเว็บไซต์เพื่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ผลการดำเนินงานทั้งสองโครงการมีอัตราประสิทธิผลในระดับค่อนข้างสูงทำให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติและวิธีการใช้สิทธิประโยชน์ตามข้อตกลง FTA ของอาเซียน ส่วนการประเมินด้านประสิทธิภาพ ปรากฏว่าต้นทุนต่อหน่วยที่ใช้จริงทั้งสอง

โครงการสูงกว่าที่กำหนดไว้ตามแผน โครงการแรกมีต้นทุนประสิทธิผลสูงกว่าโครงการที่ 2 นอกจากนี้ เมื่อกำหนดอัตราคิดลดร้อยละ 10 ต่อปี และอายุโครงการ 10 ปี การประเมินจากค่า NPV, B/C และ IRR แสดงว่าการดำเนินการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ตามระบบ GMP ด้วยการลงทุนปรับปรุงโรงงาน การซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ มีความเป็นไปได้ทางการเงิน

ปิยะพรรณ ช่างวัฒนชัย และ โสมสกา เพชรานนท์ (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนา OTOP ในเขตภาคใต้ งานวิจัยนี้ศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการ OTOP ในเขตภาคใต้จำนวน 25 กลุ่มในปี 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ในเขตภาคใต้ตามแนวคิดระบบเพชร และ (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระดับศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มฯ โดยใช้การ วิเคราะห์จำแนกประเภทเพื่อจำแนกกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ตามระดับศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุเชิงซ้อน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีศักยภาพปานกลาง และในภาพรวมมีศักยภาพด้านอุปสงค์ดีที่สุด ปัจจัยที่จำแนกกลุ่มตามระดับศักยภาพ คือ ความสม่ำเสมอของยอดขาย และการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับศักยภาพของผู้ประกอบการประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ จำนวนสมาชิก ความสม่ำเสมอของยอดขาย ความสัมพันธ์กับผู้ชายวัตถุดิบ การจัดหาฐานข้อมูลของลูกค้า การให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนา OTOP ในเขตภาคใต้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนส่งเสริม และแก้ไขปัญหาในด้านอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน เป็นลำดับแรก และ ด้านสถานะปัจจัยการผลิต ด้านยุทธการ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขันและด้านอุปสงค์ตามลำดับ

ธนา สมพรเสริมและ ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนา OTOP ในเขตภาคเหนือ งานวิจัยเรื่องนี้ศึกษาถึงตัวแปรที่กำหนดระดับศักยภาพเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระดับศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP ในเขตภาคเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการคือ (1) เพื่อยืนยันความเหมาะสมในการจัดกลุ่มของตัวชี้วัดศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ

OTOP โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัย ผลการศึกษาพบว่า ตัวชี้วัดทั้งหมดที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมใช้วัดศักยภาพของผู้ประกอบการ OTOP ในระดับประเทศมีความเหมาะสมในระดับดีพอสมควรอยู่ที่ร้อยละ 62.80 โดยผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยเสนอแนะให้มีการพิจารณาการจัดกลุ่มปัจจัยที่แตกต่างจากแนวคิดของระบบเพชร (2) เพื่อศึกษาตัวแปรที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ในภาคเหนือตามระดับศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ โดยใช้การวิเคราะห์จำแนกประเภท ซึ่งพบว่าตัวแปรที่มีบทบาทในการจำแนกประเภทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีจำนวน 2 ตัวแปร ประกอบด้วยจำนวนแหล่งเงินทุน และการมีส่วนร่วมของชุมชน (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการ OTOP โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อนแบบพหุ ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพของกลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 4 ปัจจัย ได้แก่ ประสบการณ์ผู้นำกลุ่ม จำนวนสมาชิกภายในกลุ่ม การมีส่วนร่วมกับชุมชน และความสัมพันธ์กับลูกค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นชุมชนกลุ่มผู้ประกอบการที่มีปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์กลุ่มสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม ซึ่งใช้ขนาดตัวอย่างโดยการเจาะจงจำนวนประชากรได้ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 250 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด ที่กำหนดไว้เป็นโครงสร้างให้ครอบคลุมหัวข้อที่ต้องการศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ OTOP ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, สถานภาพในกลุ่ม, ประเภทของสินค้า OTOP, รูปแบบของธุรกิจ, ระยะเวลาในการประกอบธุรกิจ, จำนวนสินค้าที่ขายได้ต่อเดือน, ราคาสินค้า

ของธุรกิจเฉลี่ย, ต้นทุนขายของธุรกิจเฉลี่ย, กลุ่มลูกค้าหลักของธุรกิจ, จำนวนบุคลากรในธุรกิจที่มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต, จำนวนคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานในธุรกิจ, ธุรกิจในปัจจุบันมีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการบอกข้อมูลข่าวสารหรือขายสินค้าหรือไม่, อุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตของธุรกิจ และยอดขายที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เปอร์เซ็นต์เมื่อนำระบบการขายสินค้าผ่านเว็บไซต์มาใช้

ส่วนที่ 2 ความพร้อมและความสามารถของธุรกิจ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปฏิบัติการ ด้านเทคนิค และด้านการเงิน

แบบสอบถามส่วนผู้ประกอบการสินค้าเป้าหมายที่มารับบริการ ณ ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐมที่เป็นลูกค้าที่เป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ, อายุ, อาชีพปัจจุบัน, จำนวนครั้งที่ซื้อสินค้า OTOP ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความต้องการและกลุ่มผู้ประกอบการสินค้า (OTOP) ผ่านเว็บไซต์

ส่วนที่ 3 ปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์, ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านราคา

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม

2. กำหนดนิยามศัพท์ ตามชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ และตัวแปรที่ศึกษา

3. สร้างแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นและแบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ OTOP นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับแก้ไขให้แบบสอบถามมีความชัดเจน เข้าใจง่ายและตรงตาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นการศึกษาถึงการวิเคราะห์ปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการสินค้า OTOP จำนวน 250 ตัวอย่าง ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้เก็บข้อมูลในช่วงเวลา เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 – เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2560 สำหรับข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) นั้นเป็นการศึกษาปัญหาของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ที่มีผู้จัดทำและรวบรวมไว้จากหน่วยงานต่างๆ เช่น หนังสือผลงานวิจัย เว็บไซต์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการประมวลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ประกอบการ ผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้ประกอบการกลุ่มสินค้า OTOP ส่วนใหญ่เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.25 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.50 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 71.80 ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีสถานภาพในกลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม OTOP คิดเป็นร้อยละ 81.07 โดยแบ่งประเภทของสินค้า OTOP ออกเป็น 5 ประเภท คือ สินค้าของที่ระลึกตกแต่ง คิดเป็นร้อยละ 57.71 รองลงมาเป็นสินค้าสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 35.35 สินค้าประเภทเสื้อผ้าสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 58.86 และสินค้าประเภทเครื่องดื่ม คิดเป็นร้อยละ 8.66 รูปแบบของธุรกิจส่วนใหญ่เป็นเจ้าของรายเดียว คิดเป็นร้อยละ 61.51 มีระยะเวลา

ในการประกอบธุรกิจอยู่ระหว่าง 5-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.28 เมื่อจำแนกตามจำนวนสินค้าที่จำหน่ายได้ต่อเดือน สินค้าประเภทเครื่องดื่มจำหน่ายได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.71 รองลงมาเป็นสินค้าประเภทอาหาร คิดเป็นร้อยละ 29.70 โดยราคาสินค้าของผู้ประกอบการสินค้า OTOP เฉลี่ยนั้นเป็นสินค้าประเภทของใช้ของตกแต่งและของที่ระลึกมีราคามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.21 รองลงมาเป็นสินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 32.55 ซึ่งต้นทุนจากการจำหน่ายของผู้ประกอบการเฉลี่ยมากที่สุด คือ สินค้าของใช้ของตกแต่งบ้านและของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 45.25 รองลงมาคือ สินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 44.37 สำหรับกลุ่มเป้าหมายหลักส่วนใหญ่เป็นวัยทำงาน คิดเป็นร้อยละ 35.33 รองลงมาเป็นวัยครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 26.15 และวัยรุ่น คิดเป็น 20.07 ผู้ประกอบการสินค้า OTOP ส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถในการใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นสินค้าประเภทอาหาร คิดเป็นร้อยละ 47.51 รองลงมาเป็นสินค้าประเภทเครื่องใช้ของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 30.17 รองลงมาเป็นสินค้าเครื่องแต่งกาย คิดเป็นร้อยละ 29.90 ซึ่งผู้ประกอบการสินค้า OTOP ปัจจุบันมีการใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูล และการจำหน่ายสินค้าคิดเป็นร้อยละ 98.55 ส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตของผู้ประกอบการ คิดเป็น ร้อยละ 82.26 โดยมียอดขายสินค้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิมเมื่อนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทอาหาร คิดเป็นร้อยละ 85.51 รองลงมาคือสินค้าประเภทของตกแต่งและของที่ระลึกคิดเป็นร้อยละ 28.08

การอภิปรายผล

การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผลิตภัณฑ์ OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษา 2 ประเด็น คือ (1) ประเด็นความพร้อมและความสามารถของธุรกิจและผลการดำเนินงานของธุรกิจในส่วนของผู้ประกอบการ OTOP และ (2) ประเด็นลูกค้าเป้าหมายเกี่ยวกับความต้องการในการซื้อสินค้า OTOP ของลูกค้าผ่านเว็บไซต์และปัจจัยที่มีผลต่อระดับการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ ซึ่ง

สอดคล้องกับ ภิชะก ชัยนิรันดร์ (2551) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จธุรกิจดอทคอม มุมมองการตลาดและกรณีศึกษาเว็บไซต์ไทย พบว่า ธุรกิจออนไลน์เป็นการดำเนินกิจกรรมระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น การสั่งซื้อ การชำระเงินหรือการส่งสินค้า ซึ่งมีความแตกต่างจากการทำธุรกิจการค้าทั่วไป เนื่องจากผู้ซื้อและผู้ขายไม่จำเป็นต้องพบกันหรือเห็นหน้ากันก็สามารถซื้อสินค้าได้ ดังนั้นผู้ที่เข้าสู่ธุรกิจบนอินเทอร์เน็ต จะต้องเข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของตลาดอินเทอร์เน็ตที่แตกต่างออกไปจากธุรกิจอื่น นอกเหนือจากนี้ยังสอดคล้องกับ อรชร มณีสงษ์ (2546) ได้กล่าวว่า ตลาดอินเทอร์เน็ต เป็นตลาดของผู้บริโภค เนื่องจากการซื้อขายเกิดจากการตัดสินใจของผู้บริโภคเป็นหลัก โดยธุรกิจจะประสบความสำเร็จในตลาดอินเทอร์เน็ตได้นั้นต้องสามารถทำให้ลูกค้าพึงพอใจมากที่สุด โดยยึดหลัก 2 ประการในการสร้างความพอใจให้แก่ผู้บริโภค คือ ทำให้ผู้ซื้อได้ของที่ถูกใจ (customization) และสามารถบริการสินค้าได้ทันใจ และงานวิจัยของ N. F. Doherty, L. McAulay (2002) ศึกษาเรื่อง การกำหนดกรอบสำหรับการประเมินผลการลงทุนในการขายสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งพบว่า การวิเคราะห์การลงทุนด้านการเงินในด้านเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะวัดว่า การขายสินค้าผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่จึงได้เสนอ 3 ประเด็นที่ต้องให้ความสนใจ เพื่อให้วิธีการทำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้นประสบความสำเร็จ คือ ประเด็นด้านการตลาด ประเด็นด้านเทคนิค และประเด็นด้านองค์กร

ประเด็นความพร้อมและความสามารถของธุรกิจ ในส่วนของผู้ประกอบการ OTOP งานวิจัยนี้ได้พิจารณาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปฏิบัติการ ด้านเทคนิคและด้านการเงิน ผลในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพร้อมในการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผลิตภัณฑ์ OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐมนั้น มีความพร้อมด้านปฏิบัติการเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านเทคนิค และด้านการเงิน ตามลำดับโดยปัจจุบันผู้ประกอบการ OTOP มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการบอกข้อมูลข่าวสารหรือขายสินค้า คิดเป็นร้อยละ 100.00 ด้านผลการดำเนินงานของธุรกิจ พบว่า การดำเนินงานของผู้ประกอบการ

OTOP หลังใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากกว่าก่อนใช้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ โดยส่วนใหญ่ใช้อุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ตของธุรกิจ คิดเป็นร้อยละ 95.06 และบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ นครเศรษฐ์ พัทลุง (2552) ทำวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ดำเนินธุรกิจโรงแรม ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความพร้อมในการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ดำเนินธุรกิจโรงแรมมหาวิทยาลัยราชภัฏ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โรงแรมมีความพร้อมทางด้านปฏิบัติการเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นด้านเศรษฐศาสตร์และด้านเทคนิค ตามลำดับ

ประเด็นลูกค้าเป้าหมายที่มาใช้บริการ ณ ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการและพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของลูกค้าผ่านเว็บไซต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างลูกค้าส่วนใหญ่มีความต้องการซื้อสินค้า OTOP โดยปัจจัยที่ตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP ผ่านเว็บไซต์ คือ เป็นของฝากมากที่สุด โดยประเภทของสินค้า OTOP ที่มีความต้องการซื้อผ่านเว็บไซต์ คือ สินค้าประเภทอาหาร รองลงมาเป็นประเภทของใช้ ของตกแต่งและของที่ระลึก ส่วนเว็บไซต์ที่นิยมเข้าใช้งานเพื่อค้นหาสินค้า/โฆษณาสินค้าคือ Google รองลงมาเป็น Facebook และ Yahoo ตามลำดับ โดยมีเหตุผลหลักในการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP ผ่านเว็บไซต์คือ ไม่เสียเวลาในการเดินทางและหาข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบราคาสินค้าและบริการ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) (2556) พบว่า เหตุผลที่สั่งซื้อสินค้าและบริการผ่านโซเชียลมีเดียอันดับ 1 คือ ความสะดวกสบาย คิดเป็นร้อยละ 76.0 อันดับ 2 คือ มีโปรโมชั่นที่ดีกว่าการซื้อสินค้าโดยตรงจากร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 45.7 อันดับ 3 คือ ความมั่นใจในตัวผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 34.7 ส่วนเว็บไซต์โซเชียลมีเดียที่มีผู้เลือกตอบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ Facebook, Google และ Line และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนา หงษ์มา (2553) พบว่า พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า OTOP ของผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้า OTOP ประเภทอาหาร มี

วัตถุประสงค์สำคัญที่สุดในการซื้อเพื่อเป็นของฝาก/ของที่ระลึก งานวิจัยนี้ยังได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าของลูกค้าผ่านเว็บไซต์ ได้พิจารณาออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านราคา ผลในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อระดับการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ของลูกค้า นั่นคือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีผลต่อระดับการตัดสินใจเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย และปัจจัยด้านราคา ตามลำดับ

ดังนั้นผลสรุปงานวิจัยนี้ พบว่า มีความเป็นไปได้ที่จะนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้กับผลิตภัณฑ์ OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม เนื่องจากลูกค้าเป้าหมายมีความต้องการซื้อสินค้า OTOP ผ่านเว็บไซต์ และในขณะเดียวกันผู้ประกอบการ OTOP มีความพร้อมและความสามารถของธุรกิจทั้ง 3 ด้าน ทั้งด้านปฏิบัติการ ด้านเทคนิคและด้านการเงิน อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาถึงผลการดำเนินงานของกิจการเมื่อนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้จะทำให้ทั้งปริมาณขาย ยอดขายและกำไรเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและประชาสัมพันธ์สินค้าและผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2554) พบว่า คนไทยนิยมซื้อสินค้าออนไลน์มากขึ้น

ภายในปี พ.ศ. 2553 มีผู้ตอบว่าเคยซื้อสินค้าและบริการทางอินเทอร์เน็ตคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57.2 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 47.8 ในปี พ.ศ. 2552

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะส่วนของผู้ประกอบการ OTOP ที่ลงทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชน ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม เท่านั้น ในโอกาสต่อไปควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทุกตำบล จังหวัดนครปฐม หรือจังหวัดตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อประโยชน์ในการวางกลยุทธ์และขยายตลาดสู่ภูมิภาคของประเทศให้กับผู้ประกอบการ

2. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการ ณ ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ตำบลคลองโยง จังหวัดนครปฐม เท่านั้น โดยศึกษาข้อมูลความต้องการและพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ผ่านเว็บไซต์และปัจจัยที่มีผลต่อระดับการตัดสินใจการเลือกซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์ ในโอกาสต่อไปควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาคและทั้งประเทศไทย ซึ่งจะทำได้แง่มุมต่างๆ ที่น่าสนใจและหาแนวทางมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นมาตรฐานมากยิ่งขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น

References

- Chainiran, P. (2008). *E-commerce success case study: A case study on Thai website*. Bangkok: Pongwarin. (in Thai)
- Changwattanachai, P., & Petcharanon, S. (2012). Approach for OTOP development in the southern region of Thailand. *Proceedings of 50th Kasetsart University Annual Conference* (p. 438). Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Community Development Department. (2013). *OTOP income year 2545-2558*. Retrieved from <http://www.cdd.go.th/> (in Thai)

- Doherty, N. F., & McAulay, L. (2002). Towards the formulation of a comprehensive framework for the evaluation of investments in sell-side E-Commerce. *Evaluation and Program Planning*, 25(2), 159-165.
- Hongma, T. (2010). *Influential marketing mix factors which effect purchasing behavior of OTOP products produced by Koh Kred community enterprise, Nontaburi province*. Retrieved from http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/RC_RR/2555_Market_Thusana.pdf (in Thai)
- Lanchanon, P. (2005). *Marketing principle*. Bangkok: Thammasan. (in Thai)
- Maneesong, O. (2003). *Direct marketing*. Bangkok: The Knowledge Center. (in Thai)
- Na Pattalung, N. (2009). Readiness to take E-commerce system to apply for hotel business in Bangkok. *SDU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 5(1), 38-46. (in Thai)
- National Electronics and Computer Technology Center. (2015). *Business development and digital society*. Bangkok: Author. (in Thai)
- Ploenhat, J. (2015). Increasing of One Tambon One Product's potential in tourist industry (floating market) of Thailand to ASEAN economic community. *Journal of Logistics and Supply Chain College*, 1(2), 19-27. (in Thai)
- Pongwittayapanu, P. (2007). *E-commerce business success record*. Bangkok: Pongwarin. (in Thai)
- Sompornserm, T., & Budsayapalakorn, S. (2012). Approach for OTOP development in the north region of Thailand. *Proceedings of 50th Kasetsart University Annual Conference* (p. 437). Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Taveewachirapat, P., & Santipolwut, S. (2014). *Evaluation of new enterprises and new products in 2013*. Bangkok: Kasetsart University. (in Thai)
- Thai E-commerce Resource Center. (2553). *E-commerce for sustainable economy development*. Retrieved from <http://www.ecommerce.or.th/project/e-guide/index.html> (in Thai)

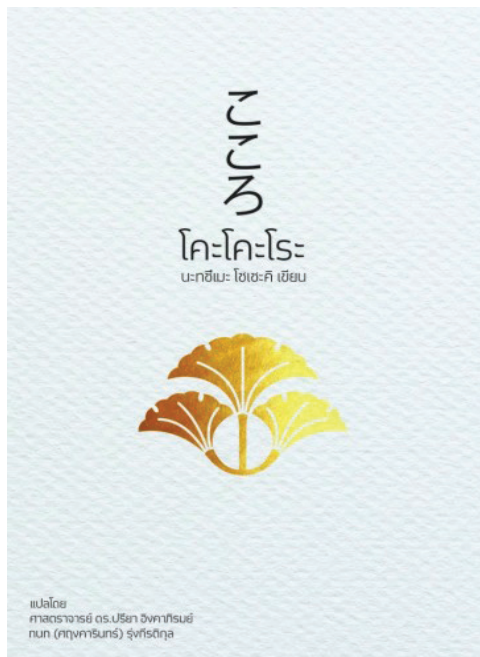

แนะนำหนังสือ

Book Review

จิราวัฒน์ เทพพงษ์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ชื่อหนังสือ: โคะโคะโระ (Kokoro)

ผู้เขียน: นะทซึเมะ โซเซกิ

ผู้แปล: ศ.ดร. ปรีชา อิงคาภิรมย์ และ กนก รุ่งกิริติกุล

ปีที่พิมพ์: 2559

สำนักพิมพ์: ยิปซี

จำนวนหน้า: 496 หน้า

“มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถเชื่อใจได้ แม้แต่ตัวของผู้ที่กำลังถ่ายทอดเรื่องราวนี้อยู่ ”

หากจะเอ่ยถึงวรรณกรรมญี่ปุ่นสมัยใหม่ที่ได้รับการประเมินคุณค่าในฐานะหนึ่งในผลงานประเภทนวนิยายที่ดีที่สุดของประเทศญี่ปุ่น ผู้เขียนเชื่อว่า ชื่อของ “โคะโคะโระ (Kokoro)” ผลงานชิ้นเอกของนะทซึเมะ โซเซกิ (Natsume Soseki) นักประพันธ์ชาวญี่ปุ่นที่มีชีวิตอยู่ในสมัยเมจิ (ค.ศ.1868 - ค.ศ.1962) คงจะอยู่ใจของชาวญี่ปุ่น

และผู้ศึกษาวรรณกรรมญี่ปุ่นเป็นอันดับต้นๆ ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและเนื้อหาที่ค่อนข้างรุนแรงแต่แฝงแนวความคิดตามหลักปรัชญาในการใช้ชีวิตภายใต้ยุคสมัยที่เปลี่ยนผ่าน การเสียดสีผู้คนและสังคม ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทำให้ชื่อของนะทซึเมะ โซเซกิและโคะโคะโระยังไม่ถูกลบเลือนหายไปจากสังคมญี่ปุ่น ถึงแม้ว่า นับตั้งแต่สมัยเมจิ เวลาจะล่วงเลยมากกว่าห้าสิบปีแล้วก็ตาม

คำว่า “โคะโคะโระ” ในภาษาญี่ปุ่น หมายถึง “หัวใจหรือสภาพของจิตใจ” ซึ่งหากพิจารณาจากแก่นเรื่องและเนื้อหาในภาพรวมแล้วนั้น คงอาจสามารถกล่าวได้ว่า โคะโคะโระ สื่อความหมายถึง “จิตใจของมนุษย์” โดยมีสังคมในสมัยเมจิเป็นฉากหลังในการดำเนินเรื่อง ผ่านตัวละครที่สำคัญ 3 คน ได้แก่ ข้าพเจ้า (Watashi) อาจารย์ (Sensei) และ K ที่เป็นเพื่อนของอาจารย์ ทั้งนี้รูปแบบการเขียนนวนิยายเรื่อง โคะโคะโระ จะมีลักษณะเด่น คือการใช้สรรพนามหรือคำเรียกที่ไม่ระบุเฉพาะเจาะจงว่าชื่ออะไร และการนำเสนอประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิตของผู้ประพันธ์มาเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าถึงอารมณ์ มุมมอง ตลอดจนทัศนคติของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งในทางวรรณกรรมเรียกรูปแบบการเขียนในลักษณะนี้ว่า นิ - โนเซเซทซุ (Shi-Shosetsu)

เรื่องราวทั้งหมดเกิดขึ้นเมื่อ “ข้าพเจ้า” ได้พบกับคนที่ไม่รู้จักคนหนึ่งโดยบังเอิญ พยายามถามชื่อเท่าไร คนคนนั้นก็ไมยอมปริปากบอกชื่อของตน เพียงแต่บอกว่า ตนประกอบอาชีพเป็น “อาจารย์” อยู่ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเท่านั้น จากนั้น ทั้งคู่ก็เริ่มสร้างความสัมพันธ์กัน เพียงแต่แนวความคิดและทัศนคติบางประการของอาจารย์ เช่น มนุษย์ไม่ควรที่จะเชื่อใจหรือไว้ใจซึ่งกันและกัน เป็น

แรงดึงดูดที่ทำให้ตัวข้าพเจ้านั้น เริ่มสงสัยว่าแท้จริงแล้ว อาจารย์คนนี้น่าจะมีอดีตที่กำลังปิดบังตนเองอยู่ หลังจากนั้น ตัวข้าพเจ้าก็ได้รับจดหมายฉบับหนึ่งจากอาจารย์ โดยเนื้อความในจดหมายนั้นได้กล่าวถึงเรื่องราวการใช้ชีวิตตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่อาจารย์ได้ประสบมาในอดีต เช่น การคดโกงและความไม่ซื่อสัตย์ของบุคคลที่ครอบครัวของตนเชื่อใจ การหักหลังซึ่งกันและกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตัวอาจารย์กับเพื่อนของอาจารย์ที่ในจดหมายนั้นเรียกว่า K เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ตัวข้าพเจ้ารับรู้เรื่องของตนเอง จะได้เป็นอุทาหรณ์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

สมัยเมจิ เป็นช่วงรอยต่อกับยุคสมัยเอโดะที่กลุ่มโซกุนตระกูลโทะกูงะวะ (Togugawa) มีอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศ นโยบายทางการเมืองที่สำคัญของกลุ่มคนเหล่านี้ คือ การกีดกันการเผยแผ่คริสต์ศาสนา เนื่องจากเกรงว่า ศาสนาคริสต์จะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ฐานอำนาจของกลุ่มของตนนั้นสั่นคลอน จึงใช้มาตรการ “ปิดประเทศ” เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยนโยบายดังกล่าวได้ดำเนินมานานถึง 260 ปี ตลอดช่วงระยะเวลาที่ประเทศญี่ปุ่นปิดประเทศนั้น วัฒนธรรมญี่ปุ่นที่เรียกว่า วัฒนธรรมเก็งโระคุ (Genroku) ได้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก มีการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาวัฒนธรรมญี่ปุ่นแบบดั้งเดิมให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ต่อมาในช่วงปลายสมัยเอโดะ (ค.ศ.1603 - ค.ศ.1868) สหรัฐอเมริกาได้นำเรือรบมาปิดปากอ่าวญี่ปุ่นและบังคับให้ผู้นำของญี่ปุ่นในช่วงเวลานั้นเปิดประเทศ ด้วยความอ่อนแอของผู้นำและแสนยานุภาพของชาติตะวันตก ประกอบกับแนวความคิดของกลุ่มชาโมโรหัวก้าวหน้าภายในประเทศ จึงเกิดการโค่นล้มกลุ่มอำนาจการปกครองเดิม เหตุการณ์ที่กล่าวมานั้นเรียกว่า “การปฏิรูปสมัยเมจิ” ถือว่าเป็นจุดสิ้นสุดของสมัยเอโดะและก้าวเข้าสู่สมัยเมจิอย่างเป็นทางการ

หลังจากที่ประเทศญี่ปุ่นเปิดประเทศ วัฒนธรรมและแนวความคิดต่างๆ ของชาติตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศญี่ปุ่นเป็นจำนวนมาก เช่น แนวความคิดภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ระบบทุนนิยม การขยายตัวและการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เป็นต้น สิ่งต่างๆเหล่านั้น หากมองในมุมมองของคนในสมัยปัจจุบันอย่างพวกเรา อาจจะเรียก

ได้ว่า นั่นคือการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ความเจริญต่างๆ อันมาซึ่งความสะดวกสบาย เป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ประชาชนภายในประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี แต่สำหรับผู้คนที่เกิดในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างปลายสมัยเอโดะกับสมัยเมจิที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้ไหลไปกับกระแสของความเป็นสมัยใหม่ได้ ก็เชื่อว่าทุกคนจะสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น หากพิจารณาจากตัวละครสำคัญภายในเรื่อง จะพบว่า ตัวละครทุกตัวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพจิตใจของมนุษย์ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในช่วงเวลานั้นได้อย่างดีเยี่ยม

“ข้าพเจ้า” เป็นสัญลักษณ์แทนกลุ่มของคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาตามชาติตะวันตก เพราะเขาเกิดและเติบโตมาในช่วงที่แนวความคิดดังกล่าวกำลังเป็นที่นิยม โดยสังเกตได้จากแนวความคิดที่ผิดแปลกไปจากชาวญี่ปุ่นในสมัยก่อนหน้า เช่น การไม่คำนึงถึงแนวความคิดปัจเจกนิยม การเลียนแบบสิ่งที่ไม่คุ้นเคย หรือแม้แต่กระทั่งการแต่งกาย เป็นต้น และหากวิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไป จะพบว่า “ความเป็นตะวันตก” นั้น ได้สื่อความหมายถึง “ความทันสมัย” “ความเป็นอิสระ หลุดพ้นจากกรอบเดิม” อย่างไรก็ตาม “ความเป็นตะวันตก” นั้น ได้ส่งผลให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ มีเอกลักษณ์เฉพาะตนคือ มีความสับสนทางความคิดค่อนข้างสูง ไม่สามารถกำหนดหรือวางเป้าหมายในชีวิตของตนเองได้ เนื่องจากการที่มีความอิสระในการเลือกมากจนเกินไป

“อาจารย์” เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มคนที่เกิดมาในช่วงรอยต่อระหว่างความเป็นสมัยเก่าและความเป็นสมัยใหม่ ดังนั้น ภายในใจของกลุ่มคนเหล่านี้จะมีความขัดแย้งภายในตนเองค่อนข้างสูง กล่าวคือ พยายามเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับกระแสที่ตนเองไม่คุ้นชิน แต่เนื่องจากตนเองยึดติดกับกรอบแนวความคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมแบบญี่ปุ่นมาก่อนข้างมาก ทำให้สับสน ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีในการดำเนินชีวิตได้อย่างทันที บางครั้งจึงเกิดความรู้สึกต่อต้านความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์สำคัญที่ยังตอกย้ำให้สภาพจิตใจของอาจารย์เปลี่ยนแปลงไป มองโลกในแง่ร้ายและไม่เชื่อถือ ไว้วางใจใคร คือ “การถูกหักหลัง” ในตอนต้นเรื่อง มีการกล่าวถึงฐานะทางบ้านของอาจารย์ว่า มีชีวิตความเป็นอยู่ค่อนข้างดี เติบโตมาในครอบครัวที่อบอุ่น แต่

หลังจากที่สูญเสียพ่อ อาของตนเองได้เข้ามาจัดการดูแลให้ แต่ภายหลังถูกจับได้ว่าโกงเงินของครอบครัวของตน ทำให้ตัวอาจารย์ตระหนักถึง “ความเป็นจริงทางสังคม” ที่คนเรายึดติดกับผลประโยชน์และวัตถุมากจนเกินไป ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่า “ระบบทุนนิยม” ที่เข้ามาพร้อมกับ “ความเป็นตะวันตก” เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในสังคมญี่ปุ่น ณ ช่วงเวลานั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น นับตั้งแต่เหตุการณ์นั้น อาจารย์ก็เริ่มไม่ไว้วางใจคนรอบข้างอีก จนกระทั่งได้มาพบกับ K ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทร่วมมหาวิทยาลัยเดียวกัน ต่อมา อาจารย์ได้ตกหลุมรักผู้หญิงคนหนึ่ง ซึ่งตนเองก็รู้อยู่แก่ใจว่า K ก็มีใจให้ผู้หญิงคนนี้เช่นกัน และยังไปกว่านั้น ทางบ้านของผู้หญิงก็ทำท่าจะยกลูกสาวให้กับ K เขาจึงตัดสินใจแย่งคนรัก หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “การหักหลังเพื่อน” นั่นเอง จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ในท้ายที่สุด K ก็ตัดสินใจฆ่าตัวตายพร้อมทั้งฝากฝังให้อาจารย์ดูแลผู้หญิงที่ตนเองรักแทนตน ด้วยความละอายและความรู้สึกผิด อาจารย์จึงพยายามตัดตัวเองออกจาก

สังคมและใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยวเรื่อยมา

โคะโคะโระ เป็นนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพจิตใจของมนุษย์ว่า การเข้าถึงจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ยาก เนื่องจากจะมีปัจจัยภายนอกอื่นๆ มาเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมให้มนุษย์แสดงออกด้วยท่าทาง วาจาหรือการความคิดต่างๆ ตัวอย่างเช่น ปัจจัยที่ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นหลักในวรรณกรรมเรื่องนี้ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ระหว่างสังคมสมัยเก่าที่ให้ความสำคัญกับจารีตประเพณีกับสังคมสมัยใหม่ที่ให้อิสระในการเลือกสรรและแสดงออก ความซับซ้อนทางด้านจิตใจของมนุษย์นั้น เป็นแนวความคิดที่ได้รับการกล่าวถึงในผลงานวรรณกรรมเรื่องต่างๆ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นในช่วงสมัยเมจิ ดังนั้น หากลองเปรียบเทียบมนุษย์เมื่อห้าสิบปีที่แล้วกับมนุษย์ในช่วงปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า มุมมองหรือแนวความคิดที่กล่าวถึงต่อมนุษย์นั้นแทบจะไม่แตกต่างกัน มิเช่นนั้นวลีที่ว่า “จิตใจของมนุษย์ยากแท้หยั่งถึง” คงจะไม่ได้อยู่ในมโนทัศน์ของคนไทยเป็นแน่

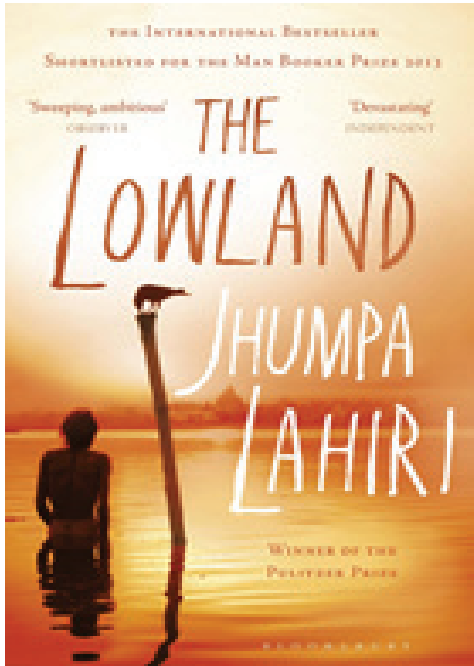

แนะนำหนังสือ

Book Review

รพีพัฒน์ พัฒนา

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

ชื่อหนังสือ: The Lowland

ผู้เขียน: Jhumpa Lahiri

ปีที่พิมพ์: 2013

สำนักพิมพ์: Bloombury

จำนวนหน้า: 406 หน้า

The Lowland เป็นผลงานเขียนชิ้นที่สี่และเป็นนวนิยายชิ้นที่สองของ Jhumpa Lahiri นักเขียนอเมริกันเชื้อสายเบงกาลี (โดยปัจจุบันนี้ Lahiri ได้ย้ายไปพำนักที่ประเทศอิตาลี และเปลี่ยนไปเขียนด้วยภาษาอิตาลี) ในส่วนของตัวผู้เขียนที่นอกจากจะเป็นนักประพันธ์แล้วเธอก็ยังสอนวิชาการเขียนเชิงสร้างสรรค์อีกด้วย The Lowland เป็นหนังสือ ที่พูดถึงชีวิตของสองพี่น้องที่เกิดในชนชั้นปัญญาชนของเมืองกัลกัตตา คือ Subhash กับ Udayan โดยเรื่องราวดำเนินในช่วงปลายศตวรรษ 60 ที่มีความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและกระแสอิทธิพลของ

ลัทธิสังคมนิยมที่แผ่เข้ามาให้ทวีปเอเชีย โดยในรัฐเบงกอลตะวันตกนั้น เป็นรัฐที่ได้รับผลกระทบจากลัทธิเหมามากที่สุด โดยหลังจากการแยกตัวของประเทศปากีสถานตะวันออก (ปัจจุบันคือ ประเทศบังกลาเทศ) ได้มีการลุกฮือของกบฏขาวนา หรือ Naxalite movement ที่เริ่มจากตำบลดาร์จีลิง โดยมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยในสมัยนั้นเข้าร่วมด้วยเป็นจำนวนมาก โดยสาเหตุหลักในการเข้าร่วมของนักศึกษานั้นเกิดจากทนไม่ไหวกับการใช้กำลังของรัฐในการปราบปรามอย่างรุนแรง

สำหรับคนอ่านที่อาจารย์มหาวิทยาลัยอยู่แล้ว การได้อ่านนิยายเล่มนี้ยิ่งทำให้รู้สึกได้ว่า ชีวิตของอาจารย์มหาวิทยาลัยจัดดียิ่งไปกว่าเดิมอีก พี่น้องสองคนนี้ ความจริงก็เติบโตมาด้วย แต่เริ่มมีความแตกต่างกันในทางความคิด โดยสิ้นเชิงหลังจากที่ Subhash ไปเข้าเรียนมหาวิทยาลัย Presidency และ Udayan นั้นไปเข้าเรียนมหาวิทยาลัย Jadavpur ที่เป็นมหาวิทยาลัยของพวกฝ่ายซ้าย การที่ผู้อ่านเป็นชาวไทยทำให้นักไปว่า Presidency นั้นคล้ายกับมหาวิทยาลัยไทยแห่งหนึ่งแถบสามย่าน และ Jadavpur นั้นเหมือนกับมหาวิทยาลัยเทพาพระจันทร์ โดย Subhash คนพี่ ที่แก่กว่า Udayan 15 เดือนนั้น เป็นนักสมุทรศาสตร์ เป็นคนที่มีความเป็นอนุรักษ์นิยมและไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับการเมือง Subhash เลือกที่จะไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา เขากลับมาหลังจากที่ Udayan ผู้น้องถูกตำรวจยิงจากด้านหลังเสียชีวิต Subhash ได้เดินทางกลับมาเยี่ยมและปลอบใจพ่อแม่ของเขา และเขาได้แต่งงานกับ Gauri ภรรยาของ Udayan ผู้หญิงที่เขาแทบจะไม่รู้จักเลย และในขณะนั้นเอง Gauri ก็กำลังท้องลูกของ Udayan อยู่ จุดประสงค์ของการแต่งงานนั้นก็เพื่อพา Gauri ไปอยู่ Rhode Island สหรัฐอเมริกาด้วย โดยเป็นการใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์ความรู้สึก ถึงแม้จะหลีกเลี่ยงความวุ่นวายทางการเมืองและความเป็นไปได้ที่ตำรวจอาจจะจับกุม Gauri ก็

ยังไม่สามารถหลุดพ้นไปจากปัญหาทางความคิดในหัวของเธอ เธอได้เข้าศึกษาต่อปริญญาเอกวิชาปรัชญาที่ Boston โดยแทบจะไม่มีเวลาให้กับ Bela บุตรสาวที่ถือกำเนิดขึ้นมา Lahiri เองนั้นมักจะสร้างตัวละครที่เป็นนักวิชาการจากประเทศโลกที่สามที่มีความแปลกแยกในการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ โดยตัวเธอเองมองว่า การต้องพลัดบ้านพลัดเมือง (displacement) เป็นผลมาจากการศึกษาตะวันตกโดยคนชั้นหัวกะทิของอินเดีย นั่น เมื่อได้รับการศึกษามากระดับหนึ่งแล้วก็จะไม่สามารถปรับตัวอยู่กับสังคมจารีตในอินเดียได้อีกต่อไป เพราะอินเดียนั้น ไม่มีที่ทางให้คนที่เรียนสังคมศาสตร์แบบตะวันตกนั้นมีที่ยืนในสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การรับวัฒนธรรมและความคิดในแบบตะวันตกก็ไม่ทำให้ตัวละครได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของโลกตะวันตก Gauri เองอยู่ฐานะคนนอกสังคมอเมริกา เธอยังคงถือหนังสือเดินทางอินเดีย และเดินทางเข้าออกประเทศด้วยใบกรีนการ์ด และปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ คนเหล่านี้จะมี “บ้าน” เพียงแต่ในเชิงกายภาพเท่านั้น เมืองกลักตาดากับ Rhode Island นั้นจึงเป็นภาพเปรียบระหว่างสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ที่มีความเหมือนและความต่าง กลักตาดามุมมองของ Subhash นั้น มันคือความวุ่นวาย เป็นความทรงจำที่อยากจะลืม

เรื่องราวค่อยๆ เล่ารายละเอียดโดยย้อนไปถึงก่อนที่ Subhash และ Udayan จะเกิด Lahiri มองว่าความอดอยาก และความแออัดในอินเดีย เกิดจากการกระทำของฝีมือมนุษย์ และหาได้เกิดจากภัยธรรมชาติ Lowland หรือพื้นที่ลุ่ม ที่สมควรจะเป็นแหล่งอาหารที่มีความอุดม

สมบูรณ์ กลับเป็นสุสานหรือสถานที่ของความตาย ของ Udayan ที่คอยย้ำเตือนให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ มีความลับที่ค่อยเปิดเผยในการต่อสู้ของนักศึกษาจากการแลกเปลี่ยนและทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ รวมไปถึงการวางระเบิดและการตายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความกลัวของ Gauri ที่เธอเองไม่กล้าจะกลับไปอินเดียอีก (Subhash เองไม่ได้กลับมาอินเดีย กระทั่งงานศพของบิดา เขาก็มาจัดพิธีให้เข้าไปหลายเดือน ส่วน Bela บุตรสาวที่ Subhash กับ Gauri แสร้งทำว่าเป็นลูกของคนทั้งสองนั้น ก็พูดภาษาเบงกาลีไม่ได้ และแทบไม่สามารถใช้ชีวิตได้เหมือนกับคนท้องถิ่นเลย) โดยตอบจบของนวนิยายนั้นด้วย Bela ลูกสาวของ Gauri นั้นก็มีอายุ 40 ปี โดยตัวของ Bela นั้นได้รับความนิ่งไม่ได้ แฉงจากเลี้ยงดูของ Subhash และความมีอุดมการณ์ที่มาจากสายเลือดจาก Udayan โดยเธอนั้นประกอบอาชีพในการทำฟาร์มออร์แกนิก

ตัว Lahiri นั้นเกิดที่สหราชอาณาจักร เมืองกลักตาดที่เธอนำมาใช้สร้างผลงานจึงเกิดจากจินตนาการหลังจากที่เธอเคยไปเที่ยวเป็นครั้งเป็นคราว และด้วยเพราะเป็นงานจากจินตนาการนี้เองที่ทำให้งานเขียนออกมาไม่ดูแห้งจนเกินไป นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความจริงว่า การความพยายามเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น บางคนอาจจะต้องจบชีวิต เพราะรากที่ฝังแน่นในวัฒนธรรมนั้น มิใช่จะสามารถเปลี่ยนแปลงกันได้ง่ายๆ และไม่ใช่ทุกคนที่จะมีเงื่อนไขที่พาตัวเองให้พ้นไปจากสภาพที่ไม่น่าพึงปรารถนา เช่น การย้ายหนีไปต่างประเทศ ความสูญเสียของชนชั้นหัวกะทินั้นเป็นเพียงปลายยอดของภูเขาน้ำแข็ง

ใบสมัครสมาชิก

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

1. ประเภทสมาชิก

☐ สมัครสมาชิกใหม่ ☐ ต่ออายุ

1.1 ☐ ประเภท บุคคล

ชื่อ _____ นามสกุล _____ เลขที่สมาชิก _____

1.1.1 บุคลากรภายใน: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

☐ นักศึกษา ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

☐ อาจารย์ หรือ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

1.1.2 บุคลากรภายนอก: สถาบัน/หน่วยงาน _____

☐ นักศึกษา ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

☐ อาจารย์ หรือ ☐ อื่นๆ โปรดระบุ _____

1.2 ☐ ประเภท หน่วยงาน

2. ที่อยู่ในการจัดส่งวารสาร

เลขที่ _____ หมู่ที่ _____ ตรอก/ซอย _____ ถนน _____

แขวง/ตำบล _____ เขต/อำเภอ _____ จังหวัด _____

รหัสไปรษณีย์ _____ โทรศัพท์ _____ อีเมล _____

3. ประเภทการสมัครฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

☐ 1 ปี 3 ฉบับ เป็นเงิน 800 บาท

☐ 2 ปี 6 ฉบับ เป็นเงิน 1,500 บาท

☐ 5 ปี 15 ฉบับ เป็นเงิน 3,500 บาท

หมายเหตุ ค่าสมาชิกรวมค่าจัดส่งแล้ว

ข้าพเจ้าได้ชำระค่าสมาชิก จำนวน _____ บาท (_____)

☐ เงินสด

☐ ธนาณัติ (ธนาณัติ ปณ.ธัญบุรี ในนาม มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย)

☐ โอนเงินเข้าบัญชี ☐ ธนาคารกรุงเทพ สาขาปึกสี ธัญบุรี บัญชีกระแสรายวัน เลขที่บัญชี 946-3-00392-2

☐ ธนาคารกรุงไทย สาขารังสิต-นครนายก คลอง 4 บัญชีกระแสรายวัน เลขที่ 148-6-00715-5

☐ ธนาคารกสิกรไทย สาขาคลอง 6 ธัญบุรี บัญชีออมทรัพย์ เลขที่ 416-2-22712-8

เมื่อโอนแล้ว กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงินกลับทาง E-Mail: phimlada@eau.ac.th หรือ Fax 02-577-1053

การออกใบเสร็จ

☐ ไม่ต้องการ

☐ ต้องการ ออกใบเสร็จในนาม _____

ลงชื่อผู้สมัคร _____

(_____)

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ

ชั้น 4 อาคารชน ชวนิชย์ (ห้อง C423) มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี 12110
(วงเล็บมุมของด้านขวา "สมาชิกวารสาร EAU")

สำหรับเจ้าหน้าที่

หมายเลขสมาชิก _____ หมายเลขใบเสร็จ _____

ตั้งแต่ฉบับที่ _____ ลงชื่อผู้รับสมัคร _____

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

เลขที่ 200 หมู่ 1 ถ.รังสิต-นครนายก ต.รังสิต อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12110

โทรศัพท์ : 0-2577-1028 ต่อ 377, 378 โทรสาร : 0-2577-1053

www.eau.ac.th E-mail: eau_heritage@eau.ac.th

<http://eauheritage.eau.ac.th/>

ปรัชญา

“บ่อเกิดแห่งปัญญา คือ การศึกษาที่กว้างไกล”

(Wisdom Through Global Education)

วิสัยทัศน์

“มหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพและคุณธรรมในเอเชีย”

(Learning University for Quality and Morality in Asia)

